

Limba ROMÂNĂ

Nr. 1-4 (163-166) 2009

ANUL XIX • CHIȘINĂU

 INSTITUTUL
CULTURAL
ROMÂN

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ

Limba ROMÂNĂ

REVISTĂ
DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ

Nr. 1-4 (163-166) 2009
IANUARIE-APRILIE
CHIȘINĂU

*Publicație editată cu sprijinul
Institutului Cultural Român*

Limba ROMÂNĂ

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ

Editor Echipa redacției

ISSN 0235-9111

Redactor-șef Alexandru BANTOȘ

**Redactor-șef
adjunct** Viorica-Ela CARAMAN

Redactori Tatiana FISTICANU
Jana CIOLPAN
Constantin ȘCHIOPU

Lector Veronica ROTARU

**Procesare
computer** Oxana BEJAN

**Concepție
grafică** Mihai BACINSCHI

**Coperta
și interior** I – Imagine de Mihai POTĂRNICHE; IV – Ecaterina AJDER, *Tăcere și
dor cu îngeri*, 2008
I–XXXII (pagini color), poze de Mihai POTĂRNICHE, Iurie FOCA și
Rodica CERGA

**Colegiul
de redacție** Alexei ACSAN, Ana BANTOȘ, Vladimir BEȘLEAGĂ, Iulian BOLDEA
(Târgu-Mureș), Mircea BORCILĂ (Cluj), Leo BUTNARU, Gheorghe
CHIVU (București), Mihai CIMPOI, Anatol CIOBANU, Ion CIOCANU,
Theodor CODREANU (Huși), Anatol CODRU, Nicolae DABIJA, Stelian
DUMISTRĂCEL (Iași), Andrei EȘANU, Nicolae FELECAN (Baia Mare),
Iulian FILIP, Victor V. GRECU (Sibiu), Ion HADÂRCĂ, Dumitru
IRIMIA (Iași), Dan MĂNUCĂ (Iași), Nicolae MĂTCAȘ, Ion MELNICIUC,
Cristinel MUNTEANU (Brăila), Adrian Dinu RACHIERU (Timișoara),
Mina-Maria RUSU (București), Marius SALA (București), Dumitru
TIUTIUCA (Galați), Ion UNGUREANU, Diana VRABIE (Bălți)

**Orice articol publicat în revista „Limba Română” reflectă punctul
de vedere al autorului și nu coincide neapărat cu cel al redacției.**

Textele nepublicate nu se recenzează și nu se restituie.

Pentru corespondență:

Căsuța poștală nr. 83,

bd. Ștefan cel Mare nr. 134, Chișinău, 2012, Republica Moldova.

Tel.: 23 84 58, 23 87 03

e-mail: limbaromanachisinau@gmail.com

SUMAR

IN MEMORIAM GRIGORE VIERU

POETUL, GRAIUL, PATRIA

Alexandru BANTOȘ	MESAGER PENTRU BASARABIA	12
Constantin CIOPRAGA	GRIGORE VIERU – DESTIN RE-ÎNTEMEIETOR	16
Mihai CIMPOI	POET CU CITITORI MULȚI	18
Theodor CODREANU	GRIGORE VIERU – O ÎNTRUPARE A LOGOSULUI	20
Adrian Dinu RACHIERU	VIERU EXISTA CA O LEGENDĂ VIE	22
Mircea Radu IACOBAN	UN FIRICEL DE OM, GRIGORE VIERU	27
Traian T. COȘOVEI	GRIGORE VIERU – UN SPIRIT CARE A APRINS CUVINTELE NEAMULUI ROMÂNESC	29
Andrei STRÂMBEANU	GRIGORE VIERU PLACE TUTUROR CELOR CARE-L IUBESC PE EMINESCU	31
Petru URSACHE	GRIGORE VIERU SAU LIMBA ROMÂNĂ	33
Cornel UNGUREANU	GRIGORE VIERU ȘI REGĂSIREA RĂDĂCINILOR	35
Cristinel MUNTEANU	UN ORFEU AL LIMBII ROMÂNE	37
Diana VRABIE	POET PLÂNGÂND ÎN SLOVĂ	42
Iulian FILIP	UNITATE ÎNTRE CUVÂNT ȘI SACRIFICIU	46
Vasile BAHNARU	GRIGORE VIERU A FOST (E TRIST A O ZICE!) UN TRIBUN AL SPIRITULUI ROMÂNESC	48

4 **Limba ROMÂNĂ**

Vitalie RĂILEANU	ETERNĂ VA FI POEZIA	51
	STRIGAT-AM CĂTRE VOI	
Grigore VIERU	AM AVUT ȘI AM NOROC DE PATRU ÎNGERI...	53
	MIȘCAREA ÎN ÎNFINIT	56
	RITMUL FIINȚĂRII NOASTRE	119
	CUGETĂRI DESPRE PATRIE	180
	CUGETĂRI DESPRE LIMBA ROMÂNĂ	229
	CUGETĂRI DESPRE MAMĂ	281
	CRITICĂ, ESEU	
Mihai CIMPOI	GRIGORE VIERU: CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ	60
Constantin CIOPRAGA	GRIGORE VIERU – POETUL ACESTUI NEAM	62
Eugen SIMION	UN POET CU LIRA-N LACRIMI...	65
Theodor CODREANU	DIALOGUL CU MOARTEA	70
Alex. ȘTEFĂNESCU	GRIGORE VIERU	78
Iulian BOLDEA	GRIGORE VIERU – VALOARE ȘI ADEVĂR POETIC	84
Viorica-Ela CARAMAN	GRIGORE VIERU ȘI EMIL CIORAN ÎN CIRCUMFERINȚA IDEILOR COMUNE	86
Lucia CIFOR	GRIGORE VIERU ȘI GENIUL LIMBII	92
Ana BANTOȘ	DOI POEȚI MĂRTURISITORI: ALEXEI MATEEVICI ȘI GRIGORE VIERU. TRANZIȚIA DE LA MEMORIE LA ISTORIE	94
Mihai UNGHEANU	TAINA CARE MĂ APĂRĂ	104

Ion PACHIA-TATOMIRESCU	MESIANICUL SIMBOL AL MAMEI ÎN LIRICA LUI GRIGORE VIERU	113
DIMENSIUNI ALE UNITĂȚII NOASTRE		
Alexandru ZUB	UN OSTAȘ AL CAUZEI NAȚIONALE: GRIGORE VIERU	121
Dumitru IRIMIA	SUB SEMNUL LIMBII ROMÂNE	125
Lucian VASILIU	MIERLA LUI GRIGORE VIERU	129
Ana BANTOȘ	SIMPLITATEA LUI GRIGORE VIERU	131
Nicolae MĂTCAȘ	APOSTOL AL PĂMÂNTULUI NOSTRU	133
Doina CERNICA	PRIETENUL BUCOVINEI	137
Tudor NEDELCEA	ÎNTÂLNIRI CU DUMNEZEIESCUL POET	140
Mihaela ALBU	DOR DE GRIGORE VIERU	147
Ion BELDEANU	REPER AL PERMANENȚEI NOASTRE NAȚIONALE	151
Cătălin BORDEIANU	POEZIA LEGATĂ CU SÂRMĂ GHIMPATĂ	152
Dan DUNGACIU	DIVIZIILE LUI GRIGORE VIERU	154
Gheorghe CALOTĂ	BRĂILA CİNSTEȘTE ÎMPLINITORII DE LIMBĂ ROMÂNEASCĂ	157
Ion PARANICI	GESTUL POETULUI	161
Luminița CORNEA	GRIGORE VIERU – POETUL NOSTRU DE SUFLET	163
Dragoș STOICA	LECȚIA DE PATRIOTISM CU GRIGORE VIERU	165
Emilian MARCU	UN DAR	168

6 Limba ROMÂNĂ

Cristea Sandu TIMOC Nicolae CORNEANU	S-A STINS UN LUCEAFĂR MAI SPRE RĂSĂRIT	170
---	---	-----

Horia Ion GROZA	UN CRIN PENTRU UN POET ȘI UN SOLDAT	173
-----------------	--	-----

POESIS

Grigore VIERU	VALUL, FRUNZA; TE MIRI CĂ-S ALB; ACASĂ; TU, DOMNULE; FEMEIA, TEIUL; FLOAREA-SOARELUI; CU VIAȚA, CU DORUL; POEMĂ ÎN MUNȚI; M-A STRIGAT CINEVA?; SUS; DE UNDE ȘTII?...; AȘA AI MERS TU, MAMĂ; PARCĂ SE RUGAU; CHIPUL TĂU, MAMĂ; NIMIC NU POATE GOLUL SĂ-L UMPLE; DE LA MÂI- NILE TALE; MĂ DOARE CĂSUȚA...; NU AM, MOARTE, CU TINE NIMIC...; TE-AI SCUFUNDAT...; DE ZECI DE NOPTI LA RÂND...; ÎN NOAPTEA CEA RECE...; LIP- SEȘTI DINTRE LUMINE...; ÎNCOTRO; MUTUL; AUZI?; CA O PATĂ DE SÂNGE PE LESPEZI; PE SÂNGELE NOSTRU; ÎNTRE ORFEU ȘI HRISTOS; LIMBA ROMÂN- NĂ; POTCOAVA; POETUL; DRUMUL; POEM; AȘA CUM SINGUR EȘTI; TREIZECI DE ARGINȚI; COPIII ȘI ARTISTUL; PICIORUL LUI IUDA; VÂNTUL ȘI CRUCEA; SĂ PICTEZI O LACRIMĂ; LOGOSUL ȘI MUZICA; CRU- CEA; PE MUNTE LA PREDEAL; CU MINE DIAVOLUL A VORBIT OMENEȘTE; CRUCEA; JĂRATECUL; DAR IATĂ PRINTRE CRENGI; UMBRA STRĂINULUI; ÎNĂLȚA-MI-AȘ LACRIMA; IUBIREA E ALTCEVA; CU CE NE PUTEM LĂUDA; TRIST POEM DESPRE UMANIZAREA PUSTI- ULUI; DIN ACEEAȘI PÂINE CU PATRIA; ÎNTR-UN CÂN- TEC; TOAMNĂ ERA; TU ȘTII; NEBUNUL DE PIATRĂ	185
---------------	---	-----

PRO DIDACTICA

Constantin ȘCHIOPU	PĂSTORUL MIORITIC GRIGORE VIERU ȘI INVIDIA OMENEASCĂ	215
Cornelia MUNTEANU	CLIFE DE ETERNITATE LA LICEUL TEORETIC „DANTE ALIGHIERI”	218
Larisa SOLOMON	CREDINȚĂ ÎMBRĂCATĂ ÎN CUVÂNT	224
Ludmila ARMAȘU-CANȚĂR	ÎN CĂUTAREA PARADISULUI PIERDUT	226

GÂNDURI PENTRU GRIGORE

Nichita DANILOV	PE MARGINEA FUNERALIILOR LUI GRIGORE VIERU	232
Alex. ȘTEFĂNESCU	GLORIE DE O ZI	235
Aurelia RUSU	FIULUI NEMURITOR...	237
Grigore GRIGURCU	DESPĂRȚIRE DUREROASĂ	239
Nicolae DABIJA	GRIGORE VIERU CEL ADEVĂRAT	241
Ion UNGUREANU	NE-AM VĂZUT SUFLETUL	244
Stelian DUMISTRĂCEL	CELUI PLECAT DIN VIAȚĂ...	246
Dante CERILLI	TESTIMONIANZA PER GRIGORE VIERU	249
Mioara KOZAK	LUI GRIGORE VIERU, LINIȘTEA LACRIMII	253
Iulian FILIP	ÎNTÂRZIEREA ÎN COPILĂRIE A LUI GRIGORE VIERU	256
Maria TOACĂ	POATE A URCAT ÎN MUNȚI SĂ VADĂ DIVINITATEA...	262
Spiridon VANGHELI	GRIGORE VIERU ȘI ACTUL DĂRUIRII DE SINE	263
Vladimir BEȘLEAGĂ	LA ÎNCEPUT, GRIGORE VIERU...	270
Petru SOLTAN	DASCĂL FĂRĂ PERECHE AL POPORULUI	273
Nicolae RUSU	OM AL CETĂȚII ȘI AL ADEVĂRULUI	275
Ion MELNICIUC	ÎNTRE LACRIMĂ ȘI LIMBA ROMÂNĂ	277

IUVENTUS

Silvia GÂLCĂ	CONCURSUL MUNICIPAL LA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ	283
Andrei PROHIN	CUM AM SCRIS DESPRE GRIGORE VIERU	293
Victor PROHIN	CA UN FĂT-FRUMOS	296
Iurie BOJONCĂ	DOUĂ ÎNTÂLNIRI CU POETUL	299

INTERFERENȚE

Ion HADÂRCĂ	MOARTEA ȘI NEMURIREA MARILOR POEȚI	301
Nicolae DABIJA	MOARTEA LUI VIERU	306
George FILIP	LA STEAUA LUI VIERU	308
Iurie BOJONCĂ	S-A DUS DECEMBRIE CA UN FULG DE ZĂPADĂ...	309
Marin POSTU	ÎNSEMNELE MITULUI POETIC VIEREAN: ÎNTRE ORFEU ȘI HRISTOS	310

CĂRȚI ȘI ATITUDINI

Daniel CORBU	GRIGORE VIERU – POEZIA CA STRIGĂT EXISTENȚIAL	312
Sava BOGASIU	GRIGORE VIERU – LUCEAFĂRUL DE DINCOLO DE PRUT AL LIMBII ROMÂNE	315
Ștefan TUDOR	ALARMA!	319

DIALOGUL ARTELOR

GRIGORE VIERU VĂZUT DE MIHAI POTÂRNICHE (PAGINI COLOR)	I-XVI
GRIGORE VIERU ÎN ARTA PLASTICĂ BASARABEANĂ (PAGINI COLOR)	XVII-XXXII

CONFESIUNI ÎN TIMP

Grigore VIERU	NOROCUL POETILOR BASARABENI A FOST POEZIA ROMÂNĂ (ÎN DIALOG CU ADRIAN PĂUNESCU)	321
	„FĂRĂ LIMBA ROMÂNĂ N-AȘ FI AJUNS POET” (ÎN DIALOG CU ALEXANDRU BANTOȘ)	334
	„ȘTIU CĂ SUNT UN SLUJITOR CINSTIT ȘI POATE ȘI NECESAR AL POEZIEI ROMÂNE” (ÎN DIALOG CU EUGENIA GUZUN)	347
	„LIMBA ÎN CARE CREEZI TREBUIE SĂ FIE ATOTCUPRINZĂTOARE MIȘCĂRII SUFLETULUI ȘI CUGETULUI” (ÎN DIALOG CU ALEXANDRU BANTOȘ)	355

TESTAMENT

Grigore VIERU	LIMBA ROMÂNĂ – OASTEĂ NOASTRĂ NAȚIONALĂ	361
	DESPRE FOAME, JANDARMI ȘI TSUNAMI	374

„NIMIC NU POATE GOLUL SĂ-L UMPLE”

	MESAJE DE CONDOLEANȚE LA ÎNCETAREA DIN VIAȚĂ A POETULUI	379
	GRIGORE VIERU PE ULTIMUL DRUM	386

RĂDĂCINA DE FOC

Vlad CIUBUCCIU	COPILUL CEL MARE AL NEAMULUI	393
Grigore VIERU	ITINERAR BIOGRAFIC	398
	AUTORI	411

Grigore **LIMBA ROMÂNĂ**
VIERU

*Abia la vârsta când
Începi să vorbești românește
Se vede, se știe, se înțelege
Că ești român.
Până atunci
Fusesseși un prunc universal
Ca steaua din cer.*

*Abia când tu însuți
Ai niște copii,
Alegi pentru ei
Din cosmosul cuvintelor noastre
Pe cel mai strălucitor verb,
Adăugând frumuseții latinești
Ființa care viață a dat
Copiilor tăi.*

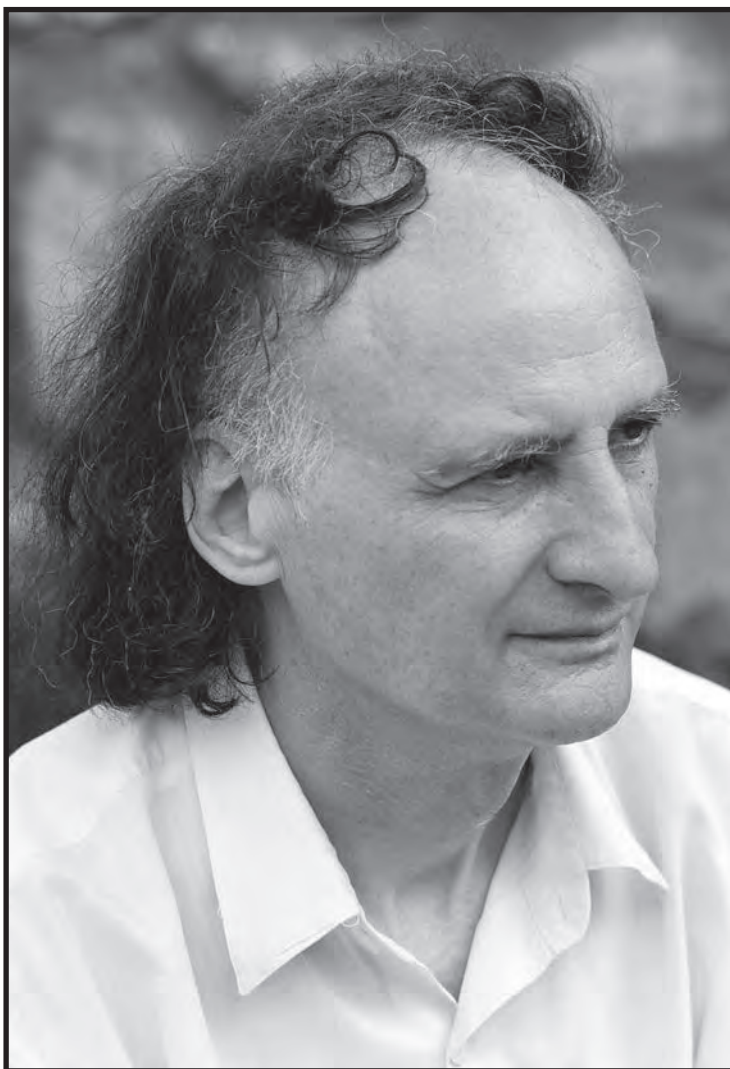
*Abia când ochii tăi
Pot desluși prăpastia din zări,
Dorești să devii un Moise,
Să-i porți pe cei rătăciți
Prin nisipul arzător
Al cuvintelor străine,
Doar și-or aminti
Ceea ce, nemărginit de amar,
A cântat,
Legănându-se ca un codru,
Eminescu cel Mare.*

*Abia când simți că mori
Îți amintești adânc
De cei
Care nu mai sunt,
Crezând că te așteaptă
Acolo Sus
Și că numai ei
Ar putea împărți pre pământ
Dreptatea.*

*Nicăieri nu există
Un pământ atât de frumos
Ca cel din Limba Română.
La marginea Ei
Mormântul să-mi fie.*

**IN MEMORIAM
GRIGORE VIERU**

EDIȚIE SPECIALĂ

14.02.1935 – 18.01.2009

**„Dar nu moartea mea / Mă înspăimântă – /
Aud somnul cel mare / Al omenirii / Cum se apropie”**

**Alexandru MESAGER
BANTOȘ PENTRU
BASARABIA**

Destin irepetabil în istoria Basarabiei, Grigore Vieru lasă moștenire o operă ce abia acum, după trecerea lui la cele veșnice, își va contura adevăratele ei dimensiuni. E vorba nu doar de creația poetică, domeniu în care Grigore Vieru a perseverat constant și cu apreciable rezultate de-a lungul a peste cinci decenii, poezia lui iradiind parcă, în lipsa poetului, noi valențe emoționale și de expresie. Altă conotație comportă, de asemenea, prestația publicistică și aforistică a poetului, tematica textelor (articole, replici, interviuri, cugetări etc.) subliniind actualitatea lor stringentă. Privită retrospectiv, activitatea distinsului nostru contemporan, în integritatea ei, se prezintă drept model de credincioasă slujire a patrimoniului spiritual moștenit de la străbuni, justificând deplin rolul de exponent fidel al comunității din care descinde: „Eu sunt poetul acestui neam / Și-atunci când lira îmi vibrează, / Și-atunci când cântece nu am...”.

Îmbrăcat în togă de ascet, dar și de tribun, ascultă „cu inima freacă vremii”, încearcă să surprindă „cum bate la ușă destinul”, îngemănându-și soarta proprie cu cea a semenilor săi: „Ciudată alcătuire – / Tribunalul și ascetul / Acest, ah, duh al vieții, / Ce îl numim poetul”.

Grigore Vieru mărturisește că în literatură vine din mare singurătate și din suferință, din suferința celor mulți, din calvarul Basarabiei și al Limbii Române, din teama de nu a regăsi drumul spre izvor. Majoritatea scrierilor sale denotă că poetul se afla permanent în căutare, într-o neconținută și febrilă stare de reconstituire a obârșiei, a unității, a rădăcinii primordiale. Concludent în acest sens este volumul *Cel care sunt* (Chișinău, Literatura artistică, 1987), dedicat „Mamei Eudochia și marelui Eminescu”, având capitolele intitulate: I. Rădăcina de aer (versuri pentru copii), II. Rădăcina de pământ (versuri lirice), III. Rădăcina de lacrimă (litanii pentru orgă), IV. Rădăcina de foc (creionări, interviuri, note). Rugat în 1979 să vorbească despre începuturi-

le sale poetice, Grigore Vieru precizează: „Din păcate nu vin de la, ci merg spre el (spre izvor – *Al. B.*). Am spus «din păcate», pentru că era firesc să mă adăp la el în copilărie încă. Izvor însemnând pentru mine folclor, Eminescu. Izvorul este o metaforă. Prima și cea mai puternică și viguroasă metaforă a unui popor creator. O metaforă din care poți trăi ca din pâine”.

„Izvorul” va fi descoperit târziu, în vremea studenției poetului, când se mai domolește procesul acerb de deznaționalizare programată a românilor basarabeni, după moartea lui Stalin fiindu-le înlesnit pentru o scurtă perioadă accesul la cultura și literatura română.

Poetul parcurge drumul anevoios, dificil, dar necesar, către izvor, ghidat intuitiv de fireasca dorință de a cunoaște universul matricial, indiferent de jertfa pe care i-o va cere acest itinerar fără de care este imposibilă reanimarea conștiinței naționale a celor mulți. E o muncă sisifică, e o luptă fără sfârșit, e chinul lui Christos, e o condiție sufletească asumată benevol care nu va mai fi abandonată niciodată: „scriind, / parcă aş ara cu o cruce”. Așadar, existența artistului, sensul vieții lui are ca punct de reper sacralitatea gestului menit să reaprindă candela speranței, a credinței și a dreptății în casele basarabenilor. „Opera sa, în totul, constată acad. Constantin Ciopraga, se vrea sinteză a vocilor din juru-i în dialog cu vocea-i interioară.”

Vasile Vasilache, unul dintre puținii scriitori basarabeni care nu a pactizat cu regimul sovietic, rămânând până la finele vieții un răzvrătit al sortii, îi făcea lui Grigore Vieru o caracterizare pe cât de simplă, pe atât de sugestivă și adevărată: „Grigore Vieru e un nerv dezgolit”. Pe bună dreptate, poetul, marcat de o sensibilitate ieșită din comun, se manifestă, invariabil, în calitate de martor ocular ce nu poate tolera fărădelegea și nedreptatea („Nu sunt un om curajos, pur și simplu mi-e rușine să ocolesc adevărul”), atitudine și condiție existențială imperativă pentru un educator și modelator de conștiințe, așa cum se cade a fi un scriitor.

Având la îndemână cel mai eficient și mai puternic mijloc de instruire și de supraviețuire – limba maternă –, poetul capătă înzestrarea și atributele de invincibil luptător. Este o idee care-i acaparează din tinerețe ființa, devenind ulterior adevărată sa natură: „Chiar dacă mor, trebuie să înving; chiar dacă nu voi învinge, trebuie să lupt”. Confruntarea – în plan artistic, științific, social, politic etc. – cu fenomenele (și, evident, cu protagoniștii acestora!) ce se derulează strâmb și contra firii devine o parte din biografia sa, dar și un stigmat de care poetul nu va scăpa decât după moarte. Cu înfățișare de schivnic sau de vechi cărturar, coborât de la mănăstirile din Țara de Sus, emanând în jur blândețe, încredere și echilibru, trăsături mai rar întâlnite în aceste vremi tulburi învălmășind și întunecând sufletul omului, poetul, „galben ca gutuiul”, cu o constituție fizică firavă („sunt mai mult oase decât carne și oase”), devine în mod miraculos apărătorul, dascălul și călăuza conaționalilor săi, care, supuși unei draconice „sterilizări spirituale”, riscau după 1944 să devină (și mulți dintre ei au devenit!) un „popor de hibrizi” (M. Eliade), refractari la mersul istoriei. Este motivul axial ce-l determină pe Vieru să purcea-

dă la elaborarea unei „cărți de învățătură” (M. Cimpoi) pentru „a crea”, alături de alți confrăți de cuget și simțire, premisele „schimbării la față” a acestei palme de pământ înstrăinat. Primele volume dedicate copiilor, apoi surprinzătoarele și neobișnuitele până atunci *Abecedare* și *Albinuțe*, alcătuite împreună cu prietenul și remarcabilul scriitor al copiilor, Spiridon Vangheli, vor pune temelia unui nou concept, național, românesc, de educare a sensibilității tinerei generații. Într-un poem dedicat cunoscutului prozator, Grigore Vieru mărturisește peste ani: „Tu știi / Că un cântec frumos / Pentru copii / Poate salva în viitor / O Patrie”. Dar în situația când Prutul e apă de hotar, iar „Basarabia e un copil înfășurat în sârmă ghimpată”, Patria noastră e Limba Română. Or, Patria, Limba Română, Plaiul natal converg spre aceeași noțiune generatoare de sens și remodelatoare de fire – izvorul. Când nu putea să-i spună pe nume graiului strămoșesc, Grigore Vieru își intitula poemele simplu: *Limba noastră*, ca și Mateevici, *Frumoasă-i limba noastră*, *Graiul*, *În limba ta*, sau *Mamă, tu ești...*, în care cititorii de toate vârstele află cu fascinație cele mai curate, cele mai luminoase, cele mai autentice și tulburătoare versuri despre limba maternă și despre forța ei tămăduitoare. Limba maternă, sugerează poetul, este cea care ne poate ajuta să trecem peste arșița pustiitoare a istoriei, pentru că „nu există o cazemată mai sigură în fața dușmanului decât cea săpată adânc în limba neamului său”. Datori, prin urmare, suntem, accentuează poetul, să conștientizăm că „limba unui popor este chiar sângele acestui popor” și că „cine își schimbă limba, își schimbă Patria”.

Atunci când vine vorba de limba română („Pur și simplu, ziditu-m-am de viu / În Templul Limbii Române”), poetul se transfigurează într-un energic și aprig apărător al ei, calitățile sale de tribun, și mai ales de polemist din stirpea lui Tudor Arghezi, nu lasă loc pentru ezitare și compromis. Nimeni, nici străinul și nici rătăcitul de un neam cu tine nu are dreptul să atenteze la demnitatea și dreptatea graiului matern, să aducă atingere acestui dat hărăzit de Dumnezeu: „Aș putea să îndur toate nenorocirile revărsate asupra Țării mele, afară de una singură – asuprirea limbii strămoșești. Celui care ridică mâna asupra acestei minuni se cuvine să-i zdrobești capul ca unui șarpe”. Fire evlavioasă, creștină, poetul are certitudinea că limba maternă e o noțiune sacră („Două lucruri am întâlnit pe lumea asta zidite până la capăt: Biblia și Limba Română”), iată de ce e gata oricând să se ridice cu toată puterea și cu toate mijloacele de care dispune în apărarea ei. Bărbat de mare caracter, polemist incisiv și de temut, poetul, solicitat de împrejurări, traversează firească, senin, cu conștiința împăcată, drumul sinuos și ruinator de spirit de la candoarea versului liric la virulența verbului cu imprecății sociale. Poetul este necruțător cu cei care „plutesc” și care nu vor să pătrundă esența problemei: „Vorbiți *moldovenește*, dacă vă place să spuneți așa, dar nu pociți și nu tulburați frumusețea Limbii Române, căci nu în suferința voastră s-a fost născut”, pentru că tot Vieru spune într-un poem mai vechi: „Toate se schimbă în viață / Numai izvorul nu”. Iată de ce important este ca strălucirea de cleștar a izvorului să ne lumineze destinul. Mai mult decât actual este apelul poetului: „Veniți de vă treziți, frați basarabeni, în suferința și lumina Limbii Române, sălășluiți-vă în ea, într-o vecie,

până în cele mai depărtate hotare ale dreptății ei”. Numai astfel avem șansa de a ne schimba soarta, numai așa suntem în drept să gândim la ziua de mâine, la care poetul visează și de dincolo de moarte: „Aștept ziua de mâine, iar cântecele mele nu sunt decât niște steaguri pe care le agit către ea în semn de prietenie”. Până a vedea însă împlinită ziua de mâine, cum se arată a fi ziua de azi? „O zi zgribulită. Zgribulite biserici. Sentimente și nădejdi zgribulite. Zgribulită și Limba Română. Aștept, se destăinuie poetul, alt Chișinău și nu mai vine.”

Va veni! Cu siguranță va veni, pentru că izvorul nu poate seca atunci când te dumerești că viața înseamnă libertate, iar „libertatea nu se învață la școală și nici la biserică. Libertatea se învață în luptă”. Atât cât vom ști să luptăm: „Zadarnic ne împărțiți / Dinainte coliva. / Căci tot ce împotriva ne stă / De tainele noastre / Pieri-va, pieri-va.”

* * *

Grigore Vieru a fost unul dintre fondatorii și susținătorii revistei noastre, unul dintre autorii ei consacrați, ceea ce ne-a determinat să programăm o Ediție Specială având drept obiectiv înfățișarea figurii emblematice a poetului. În acest scop, ne-am adresat mai multor scriitori, critici literari, intelectuali de la noi și de peste hotare cu invitația de a participa la elaborarea acestui număr de revistă.

Textele incluse între copertele revistei constituie o sursă generoasă pentru a cunoaște ce a gândit și ce a scris Grigore Vieru despre limba română, despre neamul românesc, despre misiunea artei poetice în acest timp zbuciumat și plin de incertitudini. Ancheta In memoriam Grigore Vieru a cuprins următoarele întrebări:

1. *Ce calități ale scrisului i-au asigurat poetului o imensă popularitate în rândul cititorilor din Basarabia?*
2. *Cum este receptată opera viereană în întreg spațiul limbii române?*
3. *Poate fi oare explicată / înțeleasă / justificată reticența unor condeieri, a unor interpreți ai procesului literar contemporan față de creația lui Grigore Vieru?*
4. *Care este contribuția lui Grigore Vieru la reconstituirea și redefinirea adevărului privind identitatea și unitatea noastră etnolingvistică?*
5. *În ce mod lirica și publicistica, activitatea socială și politică a lui Grigore Vieru exprimă „conștiința valorii umane a limbii” (Alex. Ștefănescu)?*

Colegiul de redacție al revistei „Limba Română” mulțumește tuturor celor care au onorat invitația de a evoca figura poetului, pedagogului, publicistului, politicianului și filozofului Grigore Vieru.

Constantin GRIGORE VIERU – CIOPRAGA DESTIN RE-ÎNTEMEIETOR

1. A fost o conștiință răspicat-constructivă. Și-a luat în serios misiunea de *poet al neamului*. Reprezentant prestigios al campaniei de rectificare a istoriei, Grigore Vieru continua, în condiții noi, demersul generației lui Alexie Matevici și Ion Inculeț. Voință neîncovoiată – în genul unor Ugo Fasculo și Silvio Pellico, luptători la vremea lor pentru unificarea Italiei –, el (și alți confrăți) aplică practic dezi-deratul eminescian vizând „răscolirea” maselor. Cuvântul trebuie să aibă forță de predicție, să fie apel solidarizant și freamăt stimulator.

2-3. Atât în Basarabia neliberă, cât și pe întregul tărâm al limbii române mesajele poetului militant au avut de timpuriu funcție tonifiantă. Unii i-au reproșat limbajul tradițional, clasic, adecvat audienței multîmilor. În totul, deliberat, cântările sale reflectă legăturile afective cu arhetipurile. Primează permanențele, mitologia lui personală fiind a unui creator exponențial; Grigore Vieru e un tribun social, în felul unui Octavian Goga redivivus. Vibrăm estetic la lectura unui poem renașcentist ori romantic, simbolist ori modernist; indiferent de curente sau de școli, poezia se cade să fie poezie, iar aceasta – a lui Grigore Vieru – e poezie autentică.

4. Rostirii plastice, sensibilizatoare, conotațiilor suav-elegiace le conferă originalitate, un aer oracular respirând credință și eticism. Într-o ipostază, lucrurile se scaldă în fantezie, în legendă și mit, în cea de a doua, imagistica senină, sobră, directă – lăsând jelirea în urmă – punctează traumatisme, crize, clipe de impas, realități perturbatoare frizând absurdul. Pe scurt, Grigore Vieru nu e nici auro-ral, adamic, nici vesperal, ci poet al amiezei, un solar fără

* Este ultimul text scris de regretatul profesor Constantin Ciopraga (n. 12 mai 1916, Pașcani – d. 2 februarie 2009, Iași), cunosător și onest apreciator al literaturii din Basarabia, admirator al lui Grigore Vieru.

Grigore Vieru la Chișinău cu lingviștii Valentin Mândăcanu și Eugeniu Coșeriu

nimic criptic ori încifrat; opera sa, în totul, se vrea sinteză a vocilor din juru-i în dialog cu vocea-i interioară.

Invocând (în continuare eminesciană) triada *Pământ, Istorie, Limbă*, verbul vaticinar al înainte-mergătorului operează aproape sacramental, în ademenitoare cadențe lirice. Concomitent, liricul se vrea un hermeneut semeț. Limba română (în *O mie de clopote*) e un însemn fundamental al identității noastre.

5. A păstra sistematic prospețimea senzorială a copilăriei, a imprima discursului evlavie, pasiune și noblețe, a pune în mișcare un ceremonial vizionar persuasiv – iată dimensiuni prin care poezia lui Grigore Vieru, intens comunicativă, colocvială, se situează în galeria clasicii. Destinul său (realizat exemplar) a fost al unui *Re-întemeietor*.

De mai multe ori mi-a fost oaspete apropiat – ca un membru de familie. Aducea cu el sufletul Basarabiei întregi.

Fie-i posteritatea în lumină!

Mihai POET CU CITITORI MULȚI CIMPOI

1. Grigore Vieru a rostit fința românească a Basarabiei în toată deplinătatea sa, transmițând un mesaj existențial profund. Naturalitatea (acea apropiere familiară, simpatetică de ceea ce anticii numeau *natura veritas*), simplitatea, directitatea, uneori publicistică, pamfletară, confesionalitatea ardentă sunt factori care i-au asigurat o comunicare sensibilă cu cititorii de toate vârstele: de la cei foarte mici, care abia învață cititul și numărul, până la cei maturi, înțelepțiți de viață. La marile teme – mama și maternitatea, iubirea, copilăria, unitatea omului și a naturii – s-au adăugat *sacrul*, *taina care-l apără*, adică Taina Divinității. *Muzicalitatea* și *religiozitatea* au asigurat marea credibilitate și participare afectivă a publicului larg.

2. E receptată, din păcate, parțial, *nesistematic*, ca să zicem așa, deși este bine cunoscut în foarte multe zone, mai cu seamă în școli, licee, în rândul intelectualilor. La Sfântul Gheorghe cineva mi-a spus pe dinafară *Pădure, verde pădure*, iar la Drobeta Turnu Severin cineva a putut recita 30 de poezii vierene. În critică se mai vorbește de „rama sămănătoristă” sau de „defazarea” totală a poetului (așa apare în *Istoria critică a literaturii române*, semnată de Nicolae Manolescu). A cunoscut, din fericire, aprecieri înalte din partea Academiei Române, a academicianului Eugen Simion, s-au scris patru monografii semnate de Theodor Codreanu, Stelian Gruia, Fănuș Băileșteanu și Virgil Țigănuș, articole fundamentale semnate de Alex. Ștefănescu. A fost remarcat de Nichita Stănescu, Marin Sorescu și Ioan Alexandru. Textele sale sunt cântate de Mirabela Dauer, Fuego.

Editarea în tiraje mari a operei sale (*Taina care mă apără* la Princeps Edit din Iași sau anexa la „Cotidianul” în 80.000 de exemplare) este o dovadă că e un *poet cu cititori mulți*.

3. Reticența vine, evident, din atitudinile de gașcă, partizane și din „zavistea” despre care a vorbit în aforismele sale. Este un fond *resentimentar* (în sensul lui Nietzsche)

cu această ostilitate, pe care Vieru – cu delicatețea și bunătatea lui funciară, cu urbanitatea sa morală – n-o merită.

4. Este una fundamentală, bazată pe o credință nestrămutată în adevăr și pe conștiința eminesciană că „suntem români și punctum”. Poetul a promovat constant, fără ezitări moldoveniste caracteristice altora, *românismul* sub forma lui autentică, profundă, ontologică.

5. Însuși poetul a spus că ființa lui a fost modelată de limba română. În felul acesta decis a demonstrat, precum Eminescu și Heidegger, că limba este „locul de adăpost” al Ființei și că ea dă unui popor certitudinea de a fi făuritor de istorie și, adăugăm noi, de propriul destin, în ciuda vicisitudinilor aduse de timpuri nefaste.

Grigore Vieru cu Ion Hadârcă, Iulian Filip, Alexandru Bantoș, Ana Bantoș, Mihai Cimpoi și Vasile Romanciuc la Paris. Mai 1999

**Theodor GRIGORE VIERU –
CODREANU O ÎNTRUPARE A LOGOSULUI**

1. Am spus-o și o mai repet: Grigore Vieru face parte dintre acele personalități care apar numai în momente de răscruce ale unei istorii sau culturi; asemenea oameni devin, fatalmente, simboluri naționale, în cazul nostru. Așadar, e vorba de o apariție care transcende personalitatea umană trecătoare. O putem numi, fără teama de a greși, una trimisă de bunul Dumnezeu, cel care n-a voit ca neamul românesc din Basarabia să dispară, precum au vrut și au năzuit vreme de aproape două veacuri cuceritorii de teritorii. În omenia lui care nu poate fi cuprinsă în cuvinte, în harul pe care-l purta, Grigore Vieru a devenit o figură atât de apropiată oricărui suflet de român, încât, spontan, fiecare se simțea atașat fără motiv de blândețea lui, de verbul său simplu și ardent, asociindu-le cu arheitatea (identitatea națională) românească, singura în stare să reunească frații atât de învrăjbiți, incapabili să-și regăsească unitatea pierdută prin vitregiile și vicleniile istoriei. Iată de ce Grigore Vieru ține de miracol și asta s-a văzut în ziua înmormântării sale, când o mare de oameni (evocând începuturile renașterii naționale din 1989-1992) cu toate florile Basarabiei și cu toate lacrimile ei s-au pogorât asupra-i încălzindu-i făptura pe care inima lui biologică n-a mai putut s-o păstreze în viață, pedepsindu-ne pentru că l-am înțeles prea puțin. Așa cum a fost ființa omenească i-a fost și scrisul. Ca și Bacovia sau Nichita Stănescu, Grigore Vieru scria așa cum vorbea și simțea. Rareori a existat o mai organică solidaritate între om și operă.

2. Numeroasele ediții din opera lui, comparabile cu cele ale lui Eminescu, arată că este cel mai popular poet contemporan din spațiul românesc. În România, ultima ediție monumentală o datorăm lui Daniel Corbu, reprezentant al generației optzeciste, dovadă că n-a existat între Vieru și noile generații un conflict, cum au încercat să provoace stăruitor anumite cercuri de la București și de la Chișinău. E vorba de volumul *Taina care mă apără* (Princeps Edit, Iași, 2008, 683 p., format academic, cu o postfață semnată de mine). Chiar și la nivelul criticii și istoriei literare opera

lui Grigore Vieru e dintre cele mai comentate. S-au scris despre el câteva monografii despre viață și operă, nemaivorbind de numeroasele cronici, eseuri, studii, portrete risipite prin diverse publicații timp de bune decenii.

3. Desigur, orice poate fi explicat. Unii vor susține teza conflictului dintre generații. Nicolae Manolescu, bunăoară, după ce în 1989, într-o cronică din „România literară” la *Rădăcina de foc*, volum apărut în România, îl așeza în rândurile generației '60 alături de Nichita Stănescu, astăzi îl consideră pe Grigore Vieru „complet depășit”, cum scrie într-o „notă prizărită” din recenta sa *Istorie critică a literaturii române*, neacordându-i niciun capitol. Dar oare există termen de comparație între lirica lui Grigore Vieru și mediocrele făcături ale unor poeți de felul lui Florin Iaru, unul din răsfațații istoriei manolesciene?! Altminteri, pentru Manolescu literatura basarabeană și cea din spațiul moldovenesc, în general, nici nu există. Există doar cei „descoperiți” de el. „Reticențele” despre care vorbiți au, în ultimă instanță, explicații ideologice prost mascate, înscriindu-se în ofensiva generală contra a tot ce-i național. Faptul se manifestă cu violență verbală în unele publicații de la Chișinău, prin atacuri care au lăsat urme adânci în inima poetului, grăbindu-i sfârșitul pe căi necurate.

4. Desigur, Grigore Vieru nu a privit limba română ca „specialist”, căci el a trăit-o ardent, ontologic, ca poet. Pentru el, limba română a însemnat și mai mult decât a putut spune Nichita Stănescu în celebrul enunț *Limba română este patria mea*. Intuitiv, Grigore Vieru a tratat limba ca Eminescu și ca Heidegger, ca *locuire poetică* și ca *adăpost al Ființei*. În speță, al *Ființei românești*. El a simțit adânc faptul că *nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră*, cum a spus-o, genial, Eminescu. Dacă Dumnezeu ar fi dat poruncă limbii române să se întrupeze în ființă omenească, aceasta ar fi luat, foarte probabil, chipul lui Grigore Vieru, în ipostază basarabeană, după cum luase chipul lui Eminescu în ipostază românească arheică, exemplară. Cum altfel să înțelegi versul extraordinar al plânsului divin printre aștri *cu lacrima limbii noastre*? O asemenea întrupare a logosului explică întreg miracolul renașterii limbii române sub comunismul sovietic prin verbul lui Grigore Vieru. Se poate spune că toți ceilalți l-au urmat precum poporul evreu pe Moise în pustiu. Acesta e tâlcul trecerii prin lume a lui Grigore Vieru. De aceea, pe el *l-au îngropat Țara*, după cum spunea alt Grigore despre Ștefan cel Mare.

5. Vedeți, în figura plăpândă a lui Grigore Vieru s-a ascuns un mare luptător. Ar trebui strânse într-un volum toate articolele lui de atitudine din ultimii 20 de ani. Din geniul limbii el și-a croit singura spadă pe care o putea mânui. Din acest punct de vedere, Alex. Ștefănescu a intuit bine, căci Vieru a dat „conștiință valorii umane a limbii”. El a avut și vocație de tribun. Abia ieșit din spital, Grigore Vieru, lipsit de tonus vital, renăște miraculos ca pasărea Phoenix în fața mulțimilor. L-am văzut ultima oară într-o asemenea ipostază în ziua de 31 august 2008, la o întâlnire cu oamenii din comuna Costești de lângă Chișinău. Primea energie de la mulțime și o returna înmiit. Așa s-a întâmplat și-n ziua de 15 ianuarie 2009, la Cahul, după cum mi-a relatat Viorel Dinescu. Atunci, se pare, pe altarul geniului eminescian, a returnat întreaga lui energie umană, nemairămânându-i pentru sine nimic, încât până și șoferul care-l aducea la Chișinău s-a simțit golit de viață în viteza ucigașă! Nu putem privi moartea lui Grigore Vieru decât ca pe ultima lui izbândă împotriva rătăciților de neam și de limbă.

Adrian Dinu **VIERU EXISTA
RACHIERU CA O LEGENDĂ VIE**

1. „A fi zilnic frumos și simplu” – iată ce-și dorea Grigore Vieru, un nume drag, aflat pe buzele tuturor. La prima vedere, avem de-a face cu un poet al locurilor comune; dar tocmai acolo – se știe – roiesc marile întrebări, temele fundamentale mustind de sens. Nu atât experiențele estetizante, cât trăirile obsesive, întorcându-ne spre arhetipuri, definesc acest lirism de adâncime și limpezime, turnat în tipar poporan și îmbătat de misionarism poetic, afișând o aură mitică. Grigore Vieru a fost un entuziast. S-au scurs mulți ani de la acel debut studentesc sub grafie slavonă (1957), îmbrățișând literatura pentru copii pe care, de fapt, n-a părăsit-o nicicând; suspectat de epigonism, comițând – ziceau gurile rele – poezii „sătești”, „băloase” poetul n-a ostenit și aripile lui mari flutură pe cerul înalt al poeziei, „săpând” versuri, cheltuindu-se fără a-și economisi „flăcăruia”, având grijă de grai ca nimeni altul.

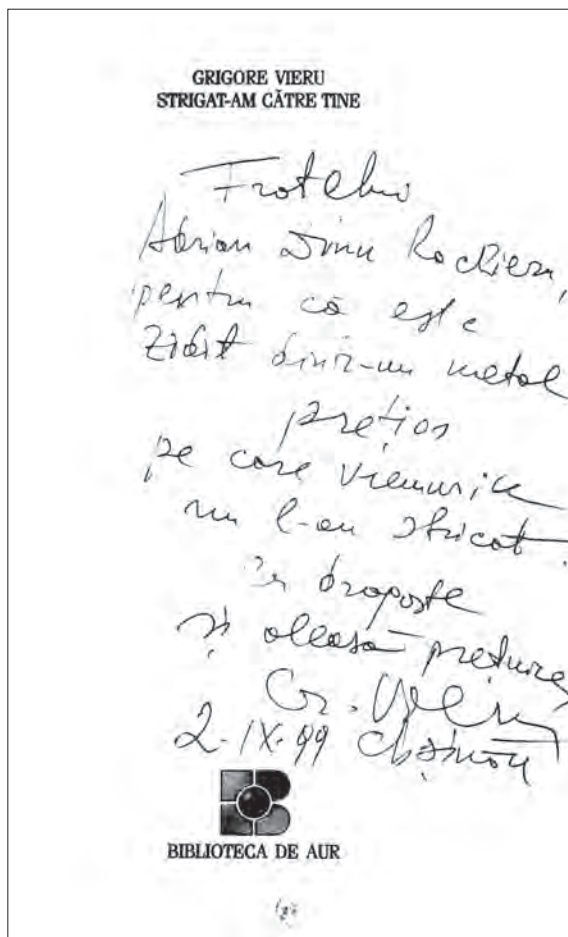
Cu Grigore Vieru coborâm în starea „dintâi” a lumii: „Toate îmi par că sunt / Prima oară”. Spațiul vierean ingenuu, răscolit de o bunătate primordială, se sprijină pe arhetipul mamei, ca simbol matricial. În mitologia sa, încercând a îmbuna lumea, poetul cheamă în sprijin spusa aforistică. Palpează elementaritatea, caută bucuriile simple, durează, într-un secol grăbit și asaltat de un real degradat, o bază paremiologică, pe temelia cărților, invocând texte sapiențiale.

2. Să fie Grigore Vieru doar un *poet notabil*, cum crede „marele canonizator” (N. Manolescu)? Judecată nedreaptă, așezată în vecinătatea altor reacții, și ele păcătuiind prin inadecvare, străine de realitățile basarabene, de lectura contextuală a operei viereane, infestate de virusul invidiei, de gelozii poeticești ori clasamente încropite la cafea, sub stindardul narcisismului de grup. Să fie o întâmplare că în istoria manolesciană nu a încăput nici un basarabeu?

Nominalizat, într-o ciudată anchetă a *României literare*, printre primii zece poeți români „din toate timpurile” (e

drept, pe locul ultim, cu un vot acordat de Alex. Ștefănescu) sau, dimpotrivă, taxat ca „un poetastru de mâna a șaptea” (cum crede netulburat Mircea Mihăieș), scriind „versuri idioate” (apud Marius Chivu), Grigore Vieru este (și rămâne), neîndoios, **un poet-simbol**. Dincolo de mode și de-asupra atâtor adversități, el se bucură de o largă audiență. În pofida atâtor cărți publicate, el scrie puțin, fără răsfaț lexical: prin simplitate și imagistică limpidă, poetul lasă chiar senzația facilității, a desuetudinii, cultivând – zic unii – o estetică revoluționară. În realitate, Vieru există ca **o legendă vie**, însoțit de cohorțele de cititori. Ca „apologet al vieții” (M. Cimpoi), poetul, ostentiv în „ocna cuvintelor”, se vrea o „vioară ce vibrează”. Colocvial, plătând și arțăgos, cu o înfățișare isusiață, el scrie pentru a fi liber (spunea într-un interviu). Universul vierean împacă suferința și bunătatea. Resacralizând lumea, respirând

un aer mistic, invocând veșnicia „laptelui matern”, bardul de la Pererita – Hotin este fruntașul șaizecismului basarabean, dezvoltând patetic linia oracular-mesianică (în filiația Mateevici – Goga), dar și cantabilitatea existențială, coborând smerit – „alb de duminică” – în timpul sacru ori ieșind în arenă, deseori, cu viguroase pusee pamfletare. Trăită și împărtășită, suportând, sub presiunea circumstanțelor, replieri, poezia sa pornește din copilărie și se bucură de o imensă popularitate. Cultul mamei (ca nume „zuruit”), laitmotivul casei, pâinea, graiul și izvorul îi oferă un spațiu protector. Rostind cuvinte „pentru a lua aer”, poetul – ca „duh al vieții” – palpează esențialitatea, scoțând „pui de lumină” pe temelia „clasicismului gnostic”. Scrisul îngăduie „căznitului suflor” o apropiere de dumnezeire, exorcizând răutățile lumii. Pricină pentru care lirica sa „dezgolită”, „înciudată”, dezvoltând suferința ca rană, este, deopotrivă, rugă și blestem; cu un aer familial, așezată în intimitatea temelor majore și cucerind simplitatea adevărurilor fundamentale, pe temei etic, ea este – nu mai puțin – imprecăție și iertare, vibrantă și radioasă, plină de frăgezimi, cu reverberații liliale și o puternică amprentă deceptivă. Poet al candorilor (Ana Bantoș), primenind limbajul liric

basarabean, firavul Vieru este și bătaios. Verbul său, direct, tăios a emoționat și mobilizat românii est-pruteni, înrolați sub stindard eminescian, într-o miraculoasă cruciadă, vestind renașterea națională. Poate nu întâmplător volumul său de debut (1957), adresat celor mici, se chema *Alarma*. „Un capăt toate au sub cer”, spunea ferm poetul, supărat că Prutul „de-o vecie izvorăște”, despărțind frații. Și acest titlu premonitoriu, urmat de alte numeroase cărți de succes, i-au asigurat o faimă durabilă, întreținând *magia Vieru* (Theodor Codreanu). Surprinzător, întâi a fost vorba totuși de o consacrare unională și abia apoi a fost recunoscut și acasă; cântând, inevitabil, și „steluța de octombrel” deși contaminarea ideologică a fost superficială (cum demonstrează, temeinic, criticul de la Huși, într-o carte despre „omul duminicii”).

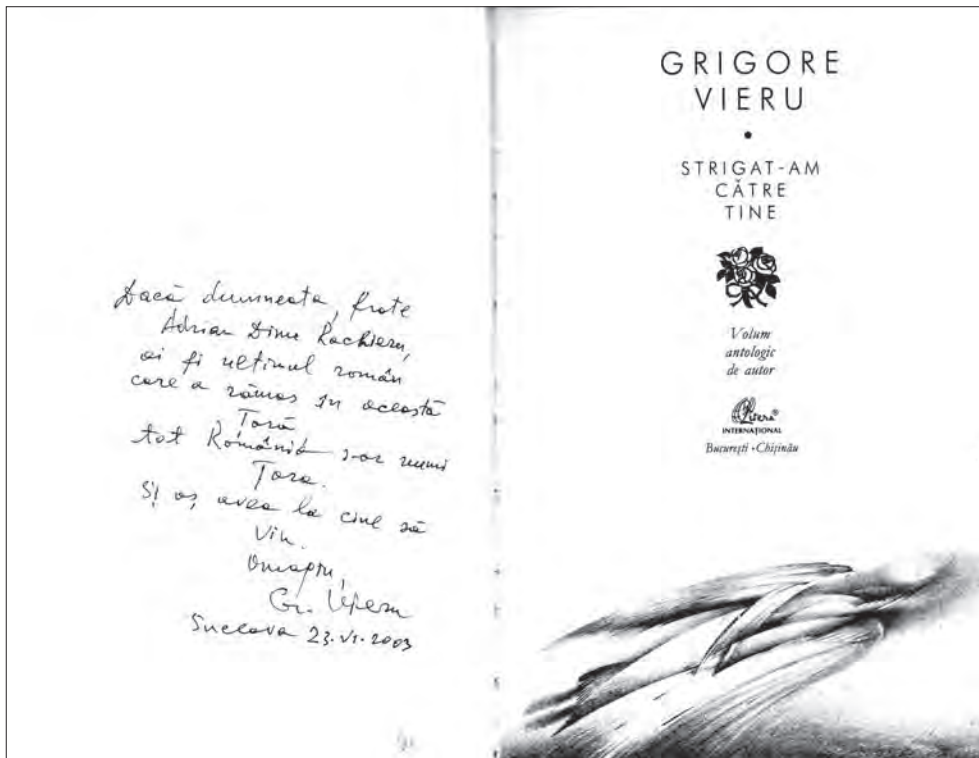
3. Desigur, Grigore Vieru nu este un necunoscut în spațiul românesc. Reticențele, câte sunt, se vor șterge, sperăm. *Rădăcina de foc* urma la noi altor două volume: *Steaua de vineri* (1978) și *Izvorul și clipa* (1981). Deși are în spate un șir impresionant de titluri, cu numeroase texte migratoare, poetul – hărțuit de atâtea solici-tări – scrie puțin și (cum se confesa) greu. Paginile sale sunt o lungă spovedanie, mărturisind o mare dragoste față de lume, o continuă zbatere, poetul rămânând o „ciudată alcătuire” (v. *Poetul*), o risipă de duioșie și cuvioșenie. Firav, ros de suferințe, el se oferea semenilor celebrând permanențele. E în legătură intimă cu folclorul și poezia înaintașilor; de aici se adapă și acest sol al continuității rămâne „nutrimentul sufletesc”. Amatorii de savantlăcuri, căutând referințe aiu-rea, pică în eroare ignorând „sfintele repere”. Tot satul rămâne oaza de liniște, tot mama, casa, limba, patria vorbesc despre „prea plinul emoțional” al unui autor care, respectându-și condiția de scriitor, vrea să fie „om pentru alții”, scormonind adâncurile ființei. Inspiratul Ioan Alexandru, însoțind cu câteva vorbe volumul pomenit mai sus, scria că poetul de la Chișinău este „un pom înflorit”. Citindu-l pe Vieru, ne simțim iluminați; **fiindcă a vorbi sănătos limba mamei** – avertiza poetul – **rămâne o datorie patriotică**.

4. Nu trebuie subestimată „pedagogia” liricii lui Vieru. Romantic într-un se-col deromantizat, poetul ne pregătește pentru întâlnirea cu poezia. El caută „umbra copilăriei” (de aici, poate, predilecția diminutivării), vârsta inocen-ței, acel „univers fericit” invadat de blândețe și blajinătate, alungând anxietă-țile. Cum poetul, spuneam, este un „duh al vieții”, reveria natală, devoțiunea, delicatețea (tânjind replierea) caută obsesiv chipul mamei. Cine ar putea veni în locul Ei? – se întreabă Vieru. O lume maternă, crescând sub acest simbol tutelar, stăpânește universul liric: „Nu poți să smulgi din aer / Al mierlei cân-tec spus / De vorba mamei gura-mi / S-o depărtezi nu poți. // Nu poți din ape smulge / Un soare oglindit / De mine chipul mamei / Să îl desparți nu poți” (*Versuri albe*). Poetul ascultă tăcerile din „casa mumei”, „plânsetul humei” (e un accent bacovian aici), iubirea ia chipul mamei; „pierzând pe mama – ci-tim în *Caut umbra* – mi-a rămas patria”. Deci sfârșind antologic: „Mamă, / Tu ești patria mea!” (v. *Mamă, tu ești...*). Grigore Vieru este un reflexiv. Nu ne referim acum la ploaia de cugetări și confesiuni, ci la temelia sapiențială a poeziei sale, mascându-și truda; poetul, spuneam, vrea să gândească auzit, ascunzând în cutele textului boaba de transpirație. Dar chinul scrisului e re-

cunoscut: „Scriind, / Parcă-aș ara cu o cruce” (*Stare*); lacrima suferinței este „ca un creier de privighetoare”.

Și pentru Grigore Vieru iubirea este axul lumii, născând lacrima. Râvnind simplitatea, limpiditatea (așadar accesibilitatea), acest lirism are o misie: stă sub semnul urgenței, țintește comunicarea și comuniunea. Era / este nevoie de o astfel de poezie și îți trebuie curaj pentru a scrie simplu. Stihurile sale se deschid nevoilor sufletului. Plăpândul poet ne coboară în *timpul original*, fiind un „organ al naturii” (cf. M. Cimpoi). Dar *omul adamic* devine în mângâierea unei Istории potrivnice *omul christic*, copleșit de suferință, demonștră criticul. Totuși acest poet-simbol (nu doar pentru spațiul basarabean), devenit un poet național, invitându-ne într-un univers auroral, înrourat, ne oferă un lirism al esențelor (cum observa cândva Marin Sorescu). Iar *lucrarea* sa în cuvânt înseamnă neobositul mers către izvor, cinstind locul întemeierii, *resacralizând lumea*.

5. Citit în „ramă sămănătoristă” (cum o face Al. Cistelean) și „condamnat” pentru desuetudine, Gr. Vieru – ca poet-rapsod – cultivă de fapt un crez clasicist, gnostic, coborând în ontologia arhaică, invitându-ne la obârșii pentru „a prinde” *rostirea esențială a Ființei* (copilăria, natura, maternitatea, religiozitatea). El toarnă într-o formulă cantabilă fondul creștin, mângâiat de fiorul cosmic. Ingenuitatea (recuperată) ne transportă într-un timp mitic, iar versul, gravid de afectivitate, bolnav de orfism, poartă o prospețime nealterată. Omul

Vieru, fragil, blând, cocoțat totuși pe baricade, risipind bunătate, a devenit – ca poet mesianic – nu doar o respectată voce publică, ci un simbol basarabean, idolatrizat sau, dimpotrivă, târât în războaie de mahala. În care nu ezită a intra, paradoxal, cu violență pamfletară. El rămâne însă un „izvorist” (cum bine s-a spus), decretând „retragerea amniotică” (M. Cimpoi), defilând liric, sub impuls virginal, în Paradisul arhetipurilor.

Scriind cu lacrimi și sporind lumea (cum ar zice Berdiaev) printr-o „demiurgie” resacralizatoare, Vieru evocă nostalgia stării dintâi, redescoperind candoarea și inocența copilăriei, acea „sărăcie fericită” trăită în preajma măicuței Dochița de la Pererita; iar aforismele pot fi citite ca seducătoare poeme concentrate, aparținând unui ins înțelept, pătruns până la ultima fibră a ființei de *cultura sentimentului* (Stanislav Rassalin), invocând neuitarea casei părintești și deplângând „cărarea bătută a gâlcevii” pe care, vai, ne înghesuim. Cel „vândut” fraților, devenit – vorba lui Gh. Tomozei – „spionul lui Eminescu” la București, afla în zicerea aforistică un prilej de a cugeta la rânduiala lumii, încercând să înlăture nedreptățile ei. Și ura care nu obosește. Invitându-ne, compensator, „prin iarba verde de-acasă / Cu lanțul de rouă la glezne” fără a uita de bătăliile pe care le-a purtat, înfrângându-și, prin verbul polemic fulgerat, blândețea și fragilitatea. Aparent monocordă (judecată lățită de răuvoitori peste toată opera), lirica sa confirmă „frica de cuvânt” care îl încearcă pe Vieru, indiscutabil, un poet uriaș. Un poet care – spunea inspirat N. Dabija – este chiar **un destin**. Trecerea sa în veșnicie se leagă, deloc întâmplător, de numele lui Eminescu. Dispariția lui mă obligă să mă grăbesc cu promisa antologie *Poeți din Basarabia*. Care, firește, îi va fi dedicată...

P. S. Ivit într-o „casă văduvă și tristă / De la margine de Prut”, cântând „crinii latinei”, Grigore Vieru a devenit figura tutelară a Basarabiei. Versurile sale, de un teribil impact, riscă *anonimizarea*, intrând în circuitul folcloric. Ce și-ar putea dori mai mult un poet? Sunt stihuri antologice, vădind o suferitoare dualitate, cum observa recent, într-o cronică îndurerată, Gh. Grigurcu: pe de o parte, o poezie cantabilă, duioasă, eliberând melosul reveriei, izvorând dintr-o moralitate arhaică, pe de altă parte, o poezie mesianică, luptătoare, purtând zgomotul luptelor pe care acest „herald la românismului basarabean”, un om fragil, bolnăvicios, cerând ocrotire, le-a purtat cu bărbăție, în chip de „conducător de oști”. Incisivul Grig, altminteri un ins cald, „suferind” de cumsecădenie și modestie, „un om atât de frumos” (Alex. Ștefănescu), a fost, așadar, firav și puternic, iubit și urât, stegar și „terorist”. Dar mai presus de toate este un uriaș poet, noi având obligația de a-l descoperi și prețui măcar *în timpul morții*. Mârșăvia de a-i ignora poezia nu poate fi iertată. Expediat sub etichete infamante, de un cinism incredibil, schimbând mefiența în grosolănie, în aceste clipe grele nu doar pentru basarabeni, ignorat ori taxat pentru „opțiunile politice”, „fratele lui Eminescu” a intrat în eternitate. Dar vom afla mult mai târziu – avertiza N. Dabija – *ce-a însemnat Grigore Vieru pentru noi toți*. Românitatea îi rămâne datoare.

**Mircea Radu UN FIRICEL DE OM,
IACOBAN GRIGORE VIERU**

1. Poate ordinea nu-i chiar aceasta, dar, desigur, n-avem cum să nu trecem la loc de cinste între temeiurile prețuirii și popularității lui Grigore întoarcerea către adevăratele izvoare ale neamului și repunerea în drepturi a limbii strămoșești. I-am publicat, în 1978, prima carte în România (*Steaua de vineri*, adevărată apariție-hotar, fiind cea dintâi carte cu litere latine a unui scriitor basarabean) și-mi amintesc câtă bucurie îi lumina chipul când și-a văzut poemele tipărite cu alfabetul românilor. Popularitatea și-a datorat-o, desigur, și faptului că, într-o perioadă de contrafaceri în poezie, a venit cu o remarcabilă încărcătură de sinceritate, fior, simplitate și adevăr. A fost (și a rămas) un bun, cinstit, original și profund poet român.

2. Cum bine se știe, cititorii l-au validat de la bun început, dar critica a fost și a rămas împărțită. Două dintre cele mai autorizate voci ale criticii momentului îl văd complet diferit. Alex Ștefănescu îl consideră „unul dintre cei mai sensibili poeți din câți au scris în limba română”, în vreme ce N. Manolescu îl vede „total depășit”, încadrându-l printre „basarabenii defazați”.

3. În eterna și fascinantă Românie, Grigore a fost copios contestat și rănit sufletește în virtutea unor mărunte considerente conjuncturale, drapate în exigențe artistice. Poezia lui o fi inegală, dar e poezie. Adevărată poezie. La moarte, mă tem că l-au copleșit cu onoruri mulți dintre cei care numai dragoste și stimă nu i-au purtat. Parcă anticipând, scria într-un aforism: „Dacă ar fi în stare, mortul din coșciug s-ar șterge de sărutul multora”.

4. Slujind adevărul, un firicel de om, năpăstuit de două infarcte, deranja mai mult decât o putea face biata putere diplomatico-militară a Bucureștiului, decât recursurile la istorie, decât pragmatismul oricăror comparații privind niveluri, evoluții și perspective. Și a avut mare drepta-

28 Limba ROMÂNĂ

te spunând că „Un mort plâns de mulțime încă poate schimba ceva în lumea asta”.

5. Grigore a fost unul dintre cei mai mari apărători ai limbii române, cronic agresată și dincoace de Prut, dar mai ales dincolo, unde i se contestă până și numele. Formulările sale aforistice sunt întru totul memorabile: „Două lucruri am întâlnit pe lumea asta zidite cu adevărat până la capăt – Biblia și Limba Română”. La întrebarea Dumneavoastră nu poate exista decât un singur răspuns: a servit-o exemplar.

Cu Eugen Doga și Mircea Radu Iacoban la Bojdeuca lui Creangă din Iași. 1988

Traian T. COȘOVEI **GRIGORE VIERU – UN SPIRIT
CARE A APRINS CUVINTELE
NEAMULUI ROMÂNESC**

1. Printre calitățile scrisului lui Grigore Vieru sunt unitatea stilistică, de vorbire, dublată de o mare iubire pentru limba care ne unește, un simțământ ce se revendică de la *eminesciana* simțire românească și un acut sentiment al valorilor naționale pe care niciun Prut nu-l poate șterge. Grigore Vieru este o rugăciune și o rugămintă la reconstituirea ideii de unitate națională sub egida limbii române.

Principală virtute a poetului este iubirea față de limba română înțeleasă ca un respect de sine. Practic, două esențe s-au întrupat într-o metaforă.

2. Poezia lui Grigore Vieru este în consonanță și cu poezia unei Europe ce se dedică multiculturalității, și cu păstrarea zestrei culturale autohtone. Versurile lui sunt un altar pe care poetul se dăruiește întru armonie, sunt un sanctuar al sacrificiului. Din acest spirit al dăruirii de sine, Grigore Vieru devine un simbol al credinței în metafora existențială a unui popor român ce nu poate fi dezbinat. Poemele sale continuă un program literar ce se dorește un *imn* al uniunii de suflet și simțire. Literatura română a vibrat la versurile acestui poet mult prea român. Dramatismul, organicitatea versurilor vierene sunt semnul unui înalt patriotism liric pe care, din păcate, abia acum îl receptăm în tot tragismul lor.

3. Poemele lui Grigore Vieru se situează deasupra acelor voci care nu fac față creației lui. Justificările (dacă pot exista justificări) țin de o interpretare limitată a unei opere care a depășit cu mult granițele aparențelor.

4. Poezia lui Grigore Vieru nu este un nod gordian, ci semnul redefinirii unui adevăr privind identitatea și unitatea noastră etnolingvistică. Unitar în discursul său poetic, Grigore Vieru a reconstituit și a redefinit o frăție de sânge și una de cuvinte. Opera lui este semnul unei mari contribuții la reunificarea mentalității creative, spirituale, pe care alții au dorit să o destrame. Când vorbim despre

30 Limba ROMÂNĂ

multiculturalism, trebuie să recunoaștem forța de impact a poeziei lui Gr. Vieru și pe plan european, semn că Prutul nu are granițe numai cu România, dar și cu Sena, și cu Tamisa.

5. Discursul, deopotrivă liric și publicistic al lui Grigore Vieru, nu s-a diferențiat – niciodată – de activitatea socială a unui creator *îngrijorat* de tentativele de disipare a conștiinței naționale. Opera lui este expresia unui spirit incendiar, care a aprins cuvinte pentru a lumina Limba Română și Neamul Românesc.

Poetul în ziua de 14 februarie 2005

Andrei STRÂMBEANU **GRIGORE VIERU**
PLACE TUTUROR CELOR
CARE-L IUBESC PE EMINESCU

1. Prima calitate a poetului Grigore Vieru era talentul manifestat nu doar în scrisu-i, ci și în toate faptele sale. Dumnezeu l-a înzestrat cu un excepțional har poetic, cu bunătate, cu lumină, cu duioșie, cu compasiune, cu o inimă de copil. De altfel, Vieru se mira copilărește de anii care se adunau în pașaportul său. Mereu se plângea de răutatea unor oameni apropiați și mai puțin apropiați, care îi produceau dureri sufletești și fizice, dar niciodată nu l-am auzit plângându-se din cauza vârstei. Cei care au lovit în el, doborându-l până la urmă, au săvârșit marele păcat de a fi ucis, de fapt, un copil.

2. Nu a existat și, cu siguranță, nu vor exista oameni, în deosebi scriitori, care să placă tuturor. Numai dictatorii „plac” tuturor, fiindcă nu plac nimănui.

Nici chiar Eminescu, cel care, în opinia mea, nu are egal în toată literatura universală, nu place la toți.

Vieru nu place, de regulă, aceloră căroră nu le place Eminescu. Și place tuturor celor care îl iubesc pe Eminescu. Vieru place tuturor copiilor din lume. Place tuturor cititorilor de sex feminin. Duiosia cu care era înzestrat, prezența lui Dumnezeu, a zilei de Duminică, a bisericii, a mamei, a iubitei, a albinei, a florilor în cele mai multe din poeziile sale cuceresc sufletul femeiesc.

3. Poate, cu siguranță. Azi, în veacul postmodernismului, normal e să fii anormal în literatură. E „normal” să faci uz de cuvinte obscene, despre subiecte obscene, despre veceuri, să înjuri patria, să scrii într-un mod nepermis despre mama, să scrii despre sexul muștelor, sexul metalelor etc.

Lev Tolstoi râdea de asemenea literatori, spunând că adevărații scriitori sunt tradiționaliști – dar profunzi și cu moralitate.

Grigore Vieru corespunde în totalitate concepțiilor lui Tolstoi. Avea ce spune lumii și știa cum s-o facă, fără a adera la trăsăturile curente moderniste, pentru a deveni cât mai popular.

Cu elevii Școlii Tănărului Filolog de la Casa Limbii Române. 16 mai 2003

Reticența față de el vine, mai cu seamă, din partea unor filologi obosiți de căutările zadarnice ale inspirației „în călimara cu cerneală”, vorba lui A. P. Cehov. Condeiful lui Vieru era însăși viața pe care o iubea, o vedea, o auzea cu inima ca nimeni altul. Cei care manifestă reticență față de creația lui au o inimă lipsită de auz. Cum poate să le placă surzilor muzica?

4. Această întrebare ar putea fi obiectul unui amplu studiu, în general. A răspunde: „Contribuția lui Grigore Vieru a fost enormă” înseamnă a te eschiva de la un răspuns amplu și profund.

Eu nu cunosc altă persoană în literatura română de azi care să fi suferit mai sincer, mai mult pentru adevărul privind identitatea și unitatea noastră etnolingvistică. Asta, poate, și pentru faptul că era reprezentantul românilor din „Basarabia orfană”. Scuzați că mă citez. În problema pe care o puneți mai sus, Vieru din nou se apropie de Eminescu ca nici un alt poet român din toate timpurile.

5. Din nou o întrebare, de fapt, o temă pentru un studiu aparte. Răspunsul corect, pe scurt, ar fi următorul: Grigore Vieru, toată viața lui, a fost un ostaș din linia întâi, care trăgea în dușmani cu excepționalele sale poezii pentru copii, poezii închinat mamei, femeii iubite, cu cântece patriotice, cu maxime etc.

Poetul Grigore Vieru a murit la datorie, cu cartea lui Eminescu în mână, așa cum jurase încă în tinerețe: „Stinge mi-s-or ochii mie / Tot deasupra cărții sale...”.

Odată cu moartea lui dispare dintre noi un mare poet, un mare român.

Petru GRIGORE VIERU
URSACHE SAU
LIMBA ROMÂNĂ

1. Când rostești numele lui Grigore Vieru înțelegi Limba Română. Poetul de la Pererita – Hotin este chiar *limba română*, a lui Eminescu, a lui Blaga, a lui Vasile Voiculescu, a lui Ion Pillat, Aron Cotruș, Nichita Stănescu, Cezar Ivănescu..., mari eroi și martiri ai scrisului. Este limba vechilor cazanii, „Care-o plâng și care-o cântă / Pe la vatra lor, țărani”. Iubitorii de poezie și de adevăr, vreau să spun criticii literari autentici, au surprins cu interes intonații blagiene la autorul volumului *Acum și în veac*, cuvinte cumpănite ca „pe Argeș în jos”, vorbe piezișe în chip de sudalmă argheziană, litanii de schit monahicesc, mirozne de câmp și de grădină; într-un cuvânt, imaginarul și tezaurul suflesc, așa cum s-au plăsmuit, cu voia Domnului, din vechi timpuri și s-au așezat gospodărește pe întinderile ondulate ale țării, deal – vale.

Nu era nevoie ca poetul s-o facă pe rândașul la stâna lui Blaga, a lui Mateevici, Crainic, Pillat. El a fost ales cu predestinare de stăpâna noastră a tuturor, Limba Română, ca și ceilalți luceferi, curteni și slujitori, uniți deopotrivă și înălțați prin „Ce-ți doresc eu ție...”. Ea i-a dat și le-a dat de toate: și cerul cu stelele, și câmpul cu florile, și dorul cu jalea, ca să capete înțeles treimic logosul *mamă – limbă – țară*, esențial și director în ființa poetului Grigore Vieru.

2. Las mai bine istoria să vorbească aici, să ne spună nouă, martori ai timpurilor nefericite, dar mai ales tinerei generații, în mare parte neștiutoare, cum am fost sfârtecați în trup și în suflet, cum ne-a fost ruptă țara în două, cu sălbăticie, ne-au înstrăinat și ne-au păgânizat limba, ne-au deportat părinții și frații ca să nu mai știm unii de alții. Grigore Vieru, adânc afectat și înlăcrimat, cu amintirea amară care neștearsă rămâne, *Acum și în veac*, a plâns adesea pe aceste ruine. Nu și-a pierdut speranța și nici nu trebuia. E bine să recepțăm această încredere ca pe un testament întăritor.

Aici mă limitez să evoc doar două experiențe proprii. „Arderea malurilor” a însemnat pentru *noi toți* o adevărată

redeșteptare. Cred că așa se produc fenomenele sufletești ale revelației divine despre care ne învață sfinții părinți: cutremurător și radical. Viața noastră întreagă se mutase în Basarabia și în Bucovina. Eram „acolo” și ei „aici”. Limba română redevenise „stăpână la ea acasă”. Când l-am văzut prima dată și în acest context de înviere pe Grigore Vieru, mi s-a părut un mesager ales care venea de „departe”, ca în vechile și marile religii. Auzisem multe despre el, intrase în legendă și ne vorbea într-o limbă sfântă. Îl simțeam ca pe un frate. Era mâna mea dreaptă. Căci cu mâna mea dreaptă, și fără s-o știu, parcă, făcuse sfânta cruce până atunci, în așteptare și cu speranță, cu mâna mea dreaptă, parcă, scrisese minunatele lui versuri despre suferințele noastre ale tuturor.

Și pot să mai spun că, după decembrie 1989, de îndată ce am primit conducere de doctorate (la Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza”), una dintre primele teze a fost consacrată poetului Grigore Vieru, mai precis: *Cuvântul ca instrument al magicului în poezia lui Lucian Blaga și Grigore Vieru*. Cercetarea a întreprins-o profesoara de la Liceul „Mircea Eliade” din Chișinău Veronica Postolache.

3. Poate fi explicată „reticența”, altfel spus, campania unor așa-zisi condeieri împotriva operei și activității civice desfășurate de Grigore Vieru în decursul întregii sale existențe; dar nu și „înțeleasă”, cu atât mai puțin „justificată”. Înainte de „arderea malurilor” comanda bolșeo-comunistă, venită prin țevă de tun direct de la Moscova, era ca Basarabia și Bucovina să fie pustiite de orice semn de existență românească. Astăzi, împotriva așteptărilor, răul încă mai apasă destul de puternic. Avem nevoie de stimulul benefic al unei raze de colindă ca să ne învrednicim de necesara și vitala înseninare până la capăt. Din păcate, unele rafale satanice se simt și prin părțile dâmbovițene, unde și-a găsit sălaș o anume sămânță de ideologie dementă, spre paguba întregii românități „De la Nistru pân’ la Tisa”.

4. Grigore Vieru este cel mai mare poet al Basarabiei din toate timpurile. Asta pentru că aparține, în totalitate, ca și marii înaintași citați, Limbii Române. El nu și-a câștigat un loc privilegiat în tezaurul cultural doar pentru că a pus în circulație termeni lingvistici, ca să dea relief și pitoresc unei zone geografice. Este și aceasta o posibilă cale. Dar Vieru a ales alta, mai grea, care aparține numai artei majore: a reușit să resensibilizeze cuvintele de bază ale românei, acelea care vin de la Dumnezeu și de la neam. Așa înțeleg adevărata creație. Inventarul de termeni, de circulație incertă, nu are nicio șansă, de durată, în planul valorilor estetice destinate să înfrunte rigurile timpului.

5. Grigore Vieru a fost un luptător desăvârșit, până la sacrificiul de sine. S-a remarcat în mai multe rânduri această trăsătură a lui, caracterologică și eroică. Într-adevăr, puțini dintre marii noștri iubitori și creatori de spiritualitate îi stau alături. Dumnezeu lui a fost *cuvântul*, pe care l-a slujit (apărat) și ca ostaș, și ca voievod. Dar mai ales, fără orgoliu, cu modestie și cu har: „Eu îmi apăr sărăcia și nevoile, și neamul”. Punctum. Cine își alege drept călăuză un asemenea vers nădrăvan sfârșește îmbogățit. Sigur ne-a îmbogățit pe noi, cei care-l urmărim!

Cornel **GRIGORE VIERU** **UNGUREANU ȘI REGĂSIREA RĂDĂCINILOR**

1. În primul rând, e vorba de recucerirea unui dialog elementar cu lumea și cu poezia. Nimeni nu a creat priză la valorile matriciale ca Grigore Vieru. El regăsește universul rural, patria într-un timp în care literații se detașează de ea. El regăsește litera limbii române, alfabetul latin sub semnul renașterii. Cultura română avea această șansă, așa cum o avea și la 1859. La 150 de ani de la prima Unire, ar trebui să vorbim un pic despre aceasta. În 1859, literatura română abia se dezlipise de literele slavone și mai înota, încă, în alfabetul de tranziție. Ceea ce s-a scris în limba română pentru celebrarea Unirii nu era doar un triumf național, era și un triumf al limbii române, al scrisului românesc. Ne vedeam prin alte litere, litere care ne așezau într-o anume istorie. Succesul lui Vieru vine, ca și al lui Mureșanu sau al lui Alecsandri, din faptul că are alt discurs istoric. El nu mai vine dintr-o colonie și dintr-o subordonare, el trăiește regăsirea rădăcinilor.

Mi-e greu să vorbesc de „imensa popularitate” a lui Vieru în Basarabia, dar pot să-mi imaginez că scriitorul patronează o renaștere națională asediată, ca și în 1859, ca și în 1918, de neșanse. Popularitatea lui se explică și prin dialogul simplu cu cei care credeau în renaștere.

2. Poate că întrebarea ar trebui pusă un pic altfel – poate că ar fi cazul să ne întrebăm cum este receptată literatura / poezia în spațiul limbii române. Sau cum este receptată poezia în aceste vremi în care imaginea confiscă expresivitatea cuvântului. Îmi place să citez o frază a lui Mihai Cimpoi: „De la ora debutului... viața literară și publică a Chișinăului și a satelor moldovene a fost animată de poetul cu înfățișare isusiacă...”. Fața / figura sa, scrie Mihai Cimpoi în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, ar exprima chiar destinul Basarabiei. Era un semn. Poetul profet venea la timp, vorbirea lui se împlinea prin imaginea sa. Fragilitatea, buna-cuviință, protocolul dialogului veneau dintr-o tradiție a rostirii poetice. Preluată de extraordinari cântăreți, poezia lui Grigore

Vieru s-a împlinit și în acest mod a căpătat încă o șansă. O nouă profunzime – a cântecului.

3. Dacă cele de sus nu ajung (chiar dacă le integrăm frumos într-un discurs despre desacralizare, internaționalizare, deteritorializare, dematerializare), ar trebui să adaug o observație a lui Mircea A. Diaconu, pe care am preluat-o în studiile mele. După 1918, scria Diaconu, Bucureștii nu au privit spre Cernăuți sau Chișinău (eu adaugam: Cluj, Timișoara, Sibiu), ci spre Paris sau, eventual, Londra. După 1989, privirile au început să fie ațintite nu doar spre Paris și Londra, ci și (poate: mai ales) spre New York. În câteva rânduri am vorbit despre arta autodistrugerii la români. Ar trebui să scriem că printre trăsăturile nației noastre ar fi și vocația autodistrugerii. Evenimentele desfășurate după miracolul de la 1 decembrie 1918 demonstrează că, în fiecare deceniu, cele mai expresive momente au fost ale autodistrugerii. Reticențele unora (despre care voi încerca să scriu când vom depăși acest timp al doliului) țin de voluptățile autodistrugerii.

4. Este a unui luptător de formulă veche, care unește, în trecerea sa prin lume, Cartea (sfântă, nu-i așa) cu Sabia.

5. Aci l-aș cita pe larg pe eminentul critic literar Alex. Ștefănescu. Și aș transcrie multe pagini din marii cărturari ai Școlii Ardelene. Deocamdată, aș avea nevoie de un moment de reculegere.

Ianuarie 2009

Grigore Vieru la Vatra Dornei cu artistul plastic Ion Irimescu (dreapta)

Cristinel MUNTEANU UN ORFEU AL LIMBII ROMÂNE

1. Cred că una dintre cele mai bune caracterizări ale operei poetice a lui Grigore Vieru a fost făcută de Eugen Simion într-o secțiune concisă, dar grăitor intitulată *Un poet cu lira-n lacrimi*¹. Criticul român surprinde o parte din calitățile ce i-au asigurat prestigiul în rândul cititorilor basarabeni. *Mutatis mutandis*, Vieru reprezintă pentru spațiul său ceea ce a reprezentat Goga pentru Transilvania de la începutul secolului trecut, devenind de mulți ani „un simbol al încercării de renaștere spirituală și națională în Basarabia postbelică”. În acest sens, „sub presiunea circumstanțelor, poezia se întoarce la un limbaj mai simplu și își asumă în chip deliberat un mesianism național pe care, în condiții normale, lirismul pur îl evită”. Ca atare, Vieru (dar și cei din generația sa) cultivă teme tradiționale și recurge la „formule lirice mai accesibile, voind astfel să ajungă la inima unor oameni ținuți, de regulă, departe de rafinamentele poeziei moderne”. El cuprinde într-o lacrimă o mirifică țară imaginară, având ca elemente satul, izvorul, dealul, piatra, pelinul, busuiocul ș.a. – o patrie având în centru permanentul și complexul simbol al mamei și cultul neclintit al lui Eminescu. Dar Grigore Vieru nu este numai un poet al „pățimirii” basarabene. Opera sa prezintă și trăsături moderne, nu doar tradiționale, iar poezia transcende adesea naționalul, ceea ce-i conferă universalitate ca mod de a fi. Se cunoaște, de asemenea, faptul că a scris excelente versuri / cântece pentru copii, care – după modelul lui Arghezi – au și rol educativ. Și-a încercat talentul și în scrierile cu caracter moralistic, scoțând la iveală niște izbutite „poeme din bătrâni” – adevărate pilule meditative.

2-3. În ceea ce privește receptarea lui Vieru în întreg spațiul limbii române, constat existența a două atitudini. Una este de prețuire a poetului și a operei sale. Cealaltă este de negare (chiar „dis-prețuire” / desconsiderare uneori) a valorii lui.

În prima direcție se încadrează condeie prestigioase de critici precum Eugen Simion, Alex Ștefănescu, Mihai Cimpoi, Ion Simuț (cel din urmă, ce-i drept, mai puțin entu-

ziast, dar echilibrat), Victor Crăciun ș.a. sau de poeți ca Nichita Stănescu, Ioan Alexandru ș.a. Pentru aceștia Vieru constituie un talent incontestabil².

În critica literară, reprezentativ pentru cea de-a doua direcție este Nicolae Manolescu, care, după ce îl cataloghează pe Grigore Vieru drept un „autor de dicționar”³, găsește cu cale să declare doar atât în a sa *Istorie critică a literaturii*, recent apărută: „Basarabenii, numeroși, inegali, sunt, cu puține excepții (Vitalie Ciobanu, Leo Butnaru), depășiți cu totul (Grigore Vieru) ori defazați (majoritatea). Locul lor într-o istorie a literaturii române nu se poate încă stabili cu precizie”⁴. Necruțători cu poetul s-au dovedit a fi, în general, stihuitorii basarabeni mai tineri și mai [post]moderniști – al căror naționalism s-a subțiat în forme poetice subtile – și care l-au judecat / îl judecă pe Vieru nu întotdeauna după criteriile estetice.

Se afirmă că gusturile (inclusiv literare) nu se discută... Însă bănuiesc că desconsiderarea lui Vieru pleacă și dintr-o insuficiență a detractorilor de a înțelege un anumit tip de poezie. Nu-l poți pricepe și prețui pe Vieru dacă, de pildă, îl desconsideri pe Eminescu și prețuiești, mai ales, așa-zisa „artă” postmodernistă. Or, Nicolae Manolescu dovedește această lipsă de înțelegere: a scris un capitol penibil (și nu e doar părerea mea) despre Eminescu⁵, e un adept și un susținător al poezilor optzeciști. În principiu, preferința sa nu este condamnată, dar nu pot să nu-mi amintesc că Mircea Cărtărescu s-a lansat, în studenție, la cenaclul lui Manolescu cu *Poema chiuvetei*, o parodie (răutăcioasă) la adresa *Luceafărului* eminescian, și că același Manolescu a colaborat⁶ (alături de Cărtărescu⁷ et alii *eiusdem farinae*) la acel număr de tristă amintire din „Dilema”, dedicat „aniversării” lui Eminescu în anul de grație 1998.

Cred că nu mai este cazul să demonstrez că numele amintite în prima direcție îl apreciază cum se cuvine pe Eminescu, eforturile lor de interpretare și de valorificare a creației marelui poet fiind constructive, și nu distructive. Aș putea trage concluzia, așadar, că o cale de acces la poezia lui Vieru o reprezintă chiar Eminescu. El desparte apele. Nu-ți place Eminescu, nu are cum să-ți placă nici Vieru.

Se știe că la răspândirea notorietății unui scriitor contribuie și faptul de a fi studiat de către elevi. A fi sau a nu fi inclus într-un manual ori într-o programă poate constitui o problemă. Ce ar fi de spus și despre prezența lui Grigore Vieru în manualele românești de limba și literatura română pentru liceu? Ei bine, în perioada în care mi-am făcut studiile liceale (1993-1997) exista „manualul unic” pentru această disciplină. Așa se făcea că elevii de clasa a XII-a aveau ocazia să ia contact, datorită manualului respectiv⁸, cu poezia lui Vieru, care figura acolo (într-o secțiune intitulată *Alți reprezentanți ai poeziei contemporane*, alături de Emil Botta, Geo Dumitrescu, Șt. Augustin Doinaș, Ion Caraion, A.E. Baconski, Leonid Dimov, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Ana Blandiana) cu două poezii comentate (*Harpa* și *Cămășile*) și cu trei *Poeme din bătrâni*, grupajul fiind, evident, precedat de o schiță biografică și de caracterizare a [contextului] operei sale; era cuprins, totodată, și tulburătorul său *Formular* liric, în care se autodefinia exemplar: „–Numele de familie și prenumele? / – Eu. / – Anul de naștere? / – Cel mai tânăr an: / când se iubeau / părinții mei. / – Originea? / – Ar și semăn / dealul

acel / din preajma codrilor. / Știu toate doinele. / – Profesiunea? / – Îmi iubesc plaiul. [...]”.

Odată cu apariția „manualelor alternative”, din păcate, Grigore Vieru nu a mai stat în atenția autorilor acestora, deși acum posibilitățile ar fi putut fi mai mari⁹. Au pătruns, în schimb, o serie de poeți optzeciști...

Nu cunosc prea bine situația din Republica Moldova în ceea ce privește prezența lui Vieru în manuale sau programe. Totuși, căzându-mi în mână un manual de liceu de aici, semnat de Constantin Șchiopu și Marcela Vâlcu-Șchiopu, mi-a făcut plăcere să descopăr că elementele de prozodie (versul clasic, ritmul, rima, strofa) erau ilustrate cu poezia *Legământ* ([dedicată] lui Mihai Eminescu) de Grigore Vieru; mai apoi, ca temă, li se cerea elevilor să raporteze mesajul poeziei abordate la o strofă din poezia *Eminescu* a aceluiși poet; de asemenea, pe margini, se aflau trei citate vierene despre Eminescu¹⁰. Mărturisesc că știu *Legământul* lui Vieru¹¹ pe de rost; l-am descoperit prin studenție, l-am îndrăgit și îl recit elevilor mei de liceu când le vorbesc despre Eminescu.

4-5. Ca publicist, Grigore Vieru a scris impresionante articole cu referire la adevărul despre identitatea și unitatea noastră etnolingvistică. Un exemplu: *Limba română – oaste națională* („Limba Română”, nr. 7-9/2007). El a fost (cum spunea undeva Alex. Ștefănescu) „adevăratul ministru al culturii” din Republica Moldova.

Huși. La a 60-a aniversare de la nașterea criticului și istoricului literar Theodor Codreanu

Cât despre valoarea poeziei patriotice scrise de el, prefer să citez *in extenso* dintr-o prelegere aparținându-i lui Eugeniu Coșeriu, care avea profunde cunoștințe de estetică (mai temeinice decât mulți dintre cei care l-au judecat pe Vieru). Practic, este o replică (cronologic, anterioară) dată vorbelor lui Manolescu (v. *supra*): „Despre moldoveni s-a spus că fac literatură, poezie patriotică, un fel de poezie depășită, că nu sunt destul de moderni și că nu sunt cosmopoliți, confundându-se, între altele, cosmopolitismul cu universalitatea. Cu dreptate însă, intelectualii moldoveni și-au făcut datoria către poporul lor, către comunitatea lor și s-a vădit în ultimii ani că acolo au fost și sunt conștiința națiunii.

Acești poeți au scris cu pasiune despre limbă, de exemplu, spunea cineva odată: «Cum poți să iubești limba, cum poți să faci dragoste cu o abstracție?» – se întreba chiar Croce. De remarcat însă că aici nu e vorba de o abstracție. Este vorba, în acest caz, de ființa însăși a națiunii de dincolo de Prut, care se arată, se vădește în limbă. De aceea, fără îndoială, poeții au cântat limba: fiindcă înțelegeau să-și cânte ființa proprie cântând limba [¹² n.n. – C.M.]. Poezia nu e poezie prin tema externă, ci este poezie prin universalitatea care se creează în poemul individual. Această ființă a lor, a poeților, e și ființa poporului românesc de dincolo de Prut.

Cum s-ar putea pretinde ca acești poeți să nu cânte poporul și să nu arate că se găsesc într-un moment agonizant, în sensul etimologic, adică într-un moment de luptă pe viață și pe moarte? Și dacă acesta este sentimentul care i-a dominat și dacă au universalizat acest sentiment, trebuie să-i prețuim, să înțelegem că așa trebuie să facă și că au făcut bine cât și cum au făcut¹³.

Aș încheia tot cu câteva cuvinte coșeriene: „...nu trebuie să uităm că poetul este poet în sens absolut și că cine a scris o singură poezie perfectă este un poet la fel de mare ca și Dante, care a scris *Divina comedie*” (*Universul din scoică*). Or, după părerea aceluiași savant, Vieru a scris unele poezii cu adevărat extraordinare¹⁴, cum este și cea intitulată *Brâncuși*. Dar ultimul cuvânt trebuie să-l aibă Vieru. Am ales prima strofă din textul *Lucian Blaga*, în care poetul încearcă să surprindă inefabilul: „Numele-acest / are ceva în el / care sună nespuse de frumos – / E ca și cum / boabele copiilor / semănându-ne de Anul Nou / s-ar lovi de trupul unei viori”.

NOTE

¹ Vezi Eugen Simion, *Scriitori români de azi* (ediție de autor), vol. III, Editura David • Litera, București – Chișinău, 1998, p. 187-196.

² Rămâne de văzut cum va fi tratat Grigore Vieru în *Dicționarul general al literaturii române*, elaborat de Academia Română. Până acum, în vol. IV (C/D), Editura Univers Enciclopedic, București, 2004, s-a scris despre Nicolae Dabija (p. 549-550) și despre Ion Druță (p. 764-766).

³ Într-un interviu, la întrebarea „Ce loc credeți că ocupați în poezia noastră?”, Vieru, conștient de valoarea sa, a răspuns: „Nu știu. Nu primul. Dar nici ultimul, care la noi nici nu înseamnă un loc măcar” (Grigore Vieru, *Rădăcina de foc. Poeme, confesiuni*, Editura Univers, București, 1988, p. 339). Prin urmare, nu se vedea, cu toată modestia, un „autor de dicționar”.

⁴ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008, p. 1401.

⁵ De altfel, în *Epilogul Istoriei* sale, criticul mărturisește că Eminescu i-a dat cele mai multe bătăi de cap, ținându-l în loc multă vreme.

⁶ În fine, țin de natura lui Manolescu – un cărturar remarcabil, de altminteri – asemenea manifestări, întrucât este un spirit combativ, contestatar, căruia nu-i place să meargă pe cărări bătătorite de alții și care dovedește îndrăzneală fie și prin faptul că a făcut și face critică de întâmpinare, adică neașteptând ca lucrurile să se decanteze, iar valorile să se cearnă. Ca atare, apropierea sa de generația recentă de „creatori” (de postmoderniști ce încearcă să spargă canonul, să demitizeze, să fragmenteze etc.) nu miră.

⁷ Vârful aisbergului optzecist la noi, care, surprinzător (sau nu?), și-a luat licența cu o lucrare despre Eminescu, sub îndrumarea cunoscutei eminescologă Zoe Dumitrescu-Bușulenga.

⁸ Nicolae I. Nicolae (coord.), *Limba și literatura română. Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, f.a., p. 271-274. Aș adăuga amănuntul că Eugen Simion a fost referent al acestui manual, în vremea când era și președintele Comisiei naționale de limba și literatura română; încadrarea lui Vieru, printre ceilalți poeți români contemporani, în manual, respectă încadrarea sa din *Scritori români de azi* (ediția citată). În același manual era tratat și Ion Druță cu romanul *Povara bunătății noastre*.

⁹ Vezi, de pildă, Hadrian Soare, Gheorghe Soare, *Limba și literatura română. Clasa a XI-a. Dramaturgia • Poezia. Îndrumător pentru manualele alternative*, Editura Carminis, Pitești, 2003, în care sunt inventariate toate textele poetice și toți poeții din manualele alternative. Grigore Vieru nu și-a mai găsit locul în niciunul dintre cele peste zece (10) manuale alternative apărute în România.

¹⁰ Constantin Șchiopu, Marcela Vâlcu-Șchiopu, *Limba și literatura română. Manual pentru clasa a X-a, liceu*, Editura Litera Educațional, 2004, p. 70-71.

¹¹ Poetul și-a ținut legământul. Accidentul fatal a survenit când venea de la o aniversare a lui Eminescu.

¹² Cu referire la termenul „ființă” în legătură cu „limba / limbajul”, este de amintit modul în care Coșeriu comentează celebra afirmație a lui Heidegger „Die Sprache ist das Haus des Seins” (‘Limbajul este casa ființei’ / ‘El lenguaje es la casa del ser’): „...la frase puede e debe admitirse si por «ser» se entiende la «esencia», el ser de las cosas, pues éste se da como tal precisamente (y sólo) en el lenguaje. En cambio no puede admitirse si por «ser» se entiende la unidad de ser y ente. En este sentido el ser sólo se da en las «cosas» como tales, pues sólo las cosas mismas contienen al mismo tiempo su «esencia» (el ser tales y cuales) y, en cada caso, la «ipsidad» del ente” (Eugenio Coseriu, *El lenguaje y la comprensión de la existencia del hombre actual*, în Idem, *El hombre y su lenguaje. Estudios de teoría y metodología lingüística* (segunda edición, revisada), Editorial Gredos, Madrid, 1991, p. 48.

¹³ Eugeniu Coșeriu, *Deontologia culturii*, în Idem, *Prelegeri și conferințe (1992-1993)*, supliment al publicației „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XXXIII, 1992-1993, Seria A. Lingvistică, Iași, 1994, p. 180.

¹⁴ Eugeniu Coșeriu, *Universul din scoică* (interviuri), Editura Știința, Chișinău, 2004, p. 25.

BIBLIOGRAFIE POETICĂ SELECTIVĂ

1. Grigore Vieru, *Rădăcina de foc. Poeme, confesiuni*, Editura Univers, București, 1988.
2. *** *Constelația lirei. Antologia poezilor din R.S.S. Moldovenească* (Cu un cuvânt înainte de Ioan Alexandru), Editura Cartea Românească, București, 1989.

Diana POET PLÂNGÂND ÎN SLOVĂ VRABIE

1. „Mii de nopți nedormite. Am ajuns să mă uit la somn ca la un străin. În urma zborului, dar și a unei munci de ocnaș, m-am ales cu acest volum pe care îl consider cartea vieții mele. Cine știe, poate din întreaga mea trudă se va alege un poem sau un cântec. Dar nu a rămas oare în literatura română Mateevici cu un singur poem?”, se întreba poetul Gr. Vieru, în *Cartea vieții mele*, o impresionantă „ars poetica” din volumul *Taina care mă apără*.

Aproape jumătate de secol creația celui „mai al nostru poet” nu lipsește din sufletele noastre, constituind expresia unei sensibilități ieșite din comun. Trăind în universul poeziei, maestrul se mișcă dezinvolt, cu multă inspirație, reliefând parcă inepuizabilul potențial al valorilor esențiale. Poetul debuta când eu nici nu văzusem lumina zilei, de aceea am avut dintotdeauna impresia că maestrul venea din infinit și îmbrățișa veșnicia. Am crescut cu *Albinuța* în brațe, legănând rînd pe rînd mai apoi volumele *Muzicuțe* (1958), *La fereastra cu minuni* (1959), *Bună ziua, fulgilor!* (1960), *Făt-Frumos*, *Curcubeul* (1961), *Mulțumim pentru pace!* (1963), *Făgurași* (1963), *Poezii de seama voastră* (1966), *Duminica cuvintelor* (1969), *Trei iezi* (1970) ș.a. A urmat, la o vârstă înscrisă între iluzii și deziluzii, exaltări și decepții, „hrana mai tare”: *Numele tău* (1968), *Aproape* (1974), *Un verde ne vede* (1976), *Fiindcă iubesc* (1980), *Taina care mă apară* (1983), *Cel care sunt* (1987), *Izvorul și clipa* (1991), *Curățirea fântânii* (1993), *Văd și mărturisesc* (1996), *Strigat-am către Tine* (1999), *Acum și în veac* (1997), *Cartea vieții mele* (2002) etc. Într-o perioadă când literatura română din Basarabia avea mai multe goluri decât împliniri valorice, poetul a răspuns tuturor imperativeilor, mitizând ceea ce este sacru și demitizând profanul. A sacralizat copilăria, refugiindu-se în ea și transformând-o în mit. A evocat maternitatea, chipul mamei rămânând marca literară a creației sale. A cântat dragostea cu fervoare, căutând sensul înalt al trăirii erotice. Dând naștere poe-

Un autograf pentru colega noastră Diana Vrabie

ziei patriotice și sociale, s-a contopit cu ea, devenind un simbol al luptei naționale din Basarabia postbelică. Etapele creației sale corespund etapelor existențiale, întrucât Grigore Vieru și-a trăit poezia la modul sincer, autentic, specific doar marilor creatori. Renunțând la acrobațiile stilistice golite de sens, căutând să dezvăluie doar esența, poetul a reușit să transmită acea emoție vie, fragedă, creând o poezie ce va rămâne peste veacuri.

2-3. Numele lui Grigore Vieru este cartea de vizită a tuturor basarabenilor, maestrul fiind omul care, cu toată fragilitatea sa, a luptat neîncetat să aducă Basarabia aproape de matricea firească, a ținut cu înverșunare să ieșim biruitori prin cultură. Cu toate acestea, cum observa și compozitorul Eugen Doga, „puține lucruri frumoase s-au spus”. Se pare că ne-am creat o tradiție din a ne venera adevăratele valori abia după trecerea lor în neființă (oare să nu fi meritat poetul, în viață fiind, Ordinul Național „Steaua României”, oare nu și-a dovedit cu prisosință pasiunea cu care slujea limba română și poporul român?!). Mulți l-au petrecut în ultimul drum cu fast, străine rămânându-le însă idealurile poetului. În timpul vieții sale, poetul a fost ignorat, calomniat, târât prin tribunale, urmărit de securitate, acuzat de toate aberațiile posibile, inclusiv de spionaj și terorism. Mulți au preferat să-l ignore în tăcere, alții l-au tratat cu superioritate (de parcă peisajul literar ne-ar propune nume de o relevanță valorică mai pregnantă!), considerându-l un tradiționalist întârziat. Asemenea atitudini nu numai că nu pot fi înțelese, ele sunt pe drept cuvânt condamnabile.

Ca să ne dăm seama cum este receptată opera lui Grigore Vieru dincolo de Prut, e suficient să deschidem istoriile literare de anvergură. Celei mai recente, a lui N. Manolescu, îi „scapă” numele poetului Vieru (altminteri lucrarea nu înregis-

trează niciun nume de scriitor român din Basarabia). Președintele Uniunii Scriitorilor din România a declarat pentru MEDIAFAX că Grigore Vieru a fost „un poet notabil” atât pentru literatura basarabească, cât și pentru cea românească. Aceasta este formula în care a fost înghesuită întreaga creație a unui scriitor care a dat naștere unei poezii de calitate în condiții deloc prielnice. În același context, Marius Chivu, în „România literară”, din 2004, nr. 38, referindu-se la decalajul artistic al operelor literare existente între cele două maluri ale Prutului, cataloga versurile lui Grigore Vieru și ale Leonidei Lari drept „idioate”, „chiar dacă poți înțelege mecanismul de generare, funcționalitatea și tipul de receptare naționalist-festivist-patriotic al acestui lirism neopașoptist, într-o societate care încă trece prin constrângeri istorico-politice ce generează o criza identitară la nivel național”. Până și subtilul comentator de la „România literară”, Alex. Ștefănescu, și-a exprimat „malentendu”-ul, ca mai apoi să-i recunoască totuși inerenta autoritate poetică: „O remarcabilă popularitate au versurile închinat mamei. Nu este vorba de o exploatare comercială a unui sentiment universal, ci de poeme cu adevărat frumoase, poate cele mai frumoase care s-au scris vreodată în limba română pe această temă”. Competițiile în denigrări, la noi, se pare că sunt mai productive decât competițiile în interpretări obiective, analitice. Amintirea poetului nu trebuie umbrită însă de astfel de intervenții, care, din păcate, nu au fost puține. Poetul a avut mai mulți prieteni decât neprieteni, mai mulți cititori decât calomniatori. Dovada edificatoare o constituie rezonanța textelor sale la marele public. Despre creația poetului s-a scris mult și se va scrie și mai mult. De la prima micromonografie *Mirajul copilăriei* (1968), semnată de Mihai Cimpoi, până la cel mai recent demers monografic, *Duminica Mare a lui Grigore Vieru* (2004), realizat de Theodor Codreanu. Nu ne rămâne decât să sperăm într-o receptare critică obiectivă a operei lui Gr. Vieru, dincolo de schemele politice, programele și prejudecățile estetice.

Las ca tu mai
 noare Neamșorul
 nostru de vreme ce
 are asemenea sprânci
 care se numesc
 Liana Vrabia care-mi
 dau curaj de merge
 înainte și a crede
 în izbânda dreptății
 noastre.
 Sunt mândru că veniți
 din țările noastre!
 Gr. Vieru
 14.11.2003

4. În mod indiscutabil, Grigore Vieru va fi perceput peste veacuri nu numai ca unul dintre poeții cei mai valoroși pentru literatura română din Basarabia, ci

și ca un simbol al renașterii naționale, numele lui identificându-se cu reconstituirea identității noastre naționale. A luptat cu intransigență și fidelitate pentru demnitate și conștiință națională. Marele lui vis nerealizat, unirea Basarabiei cu România, a rămas testament urmașilor. „Grigore Vieru a trăit întotdeauna cu Basarabia și România în glasul versului său. Grigore Vieru a fost un poet al lacrimilor, al luminii”, remarcă Eugen Simion. În mod delicat, prin intermediul poeziei, prin cuvânt, poetul a ținut să ne comunice adevărul despre obârșia noastră, despre adevărul științific și istoric, neostenit reînnodând legătura dintre cultura românească din Basarabia și cea din Țară. Devotat prin structura sa interioară idealurilor naționale, Grigore Vieru reprezintă, la modul exemplar, modelul de consacrare și de angajare totală.

5. Grigore Vieru a fost cea mai insistentă și viguroasă voce basarabeană proromânească. Prin eseuri, prin activitatea sa socială, prin limba poeziilor sale, într-un context extrem de confuz, el a dezvăluit adevăruri temeinic ascunse, revelând faptul că pe ambele maluri ale Prutului se vorbește aceeași limbă, iar sevele se nutresc din aceeași cultură. Plângând în slovă, a făcut mai mult decât alții, care au strigat de la tribune înalte discursuri patetice, trădându-și ulterior idealurile pentru o ciorbă de linte. Poet al Unirii, Vieru ne-a ajutat să ne regăsim Țara, iar pe cei din Țară i-a îndemnat să ne înțeleagă și să ne audă, să descopere prin spirit și poezie Basarabia uitată. Artist și militant, poet de vocație, patriot fidel, explorator neobosit al Limbii Române, Grigore Vieru și-a câștigat un loc de cinste în memoria urmașilor. Așa cum observa academicianul Mihai Cimpoi, Grigore Vieru a fost și va rămâne „o personalitate unică, irepetabilă, o ființă întru poezie, întru adevăr, întru limba română, întru dreptate”.

Iulian **UNITATE ÎNTRE CUVÂNT** FILIP **ȘI SACRIFICIU**

1. Dialogul, în debutul activității sale literare cu copiii, care nu au niciun angajament să se întrețină cu cine nu-i înțelege, cu cine *nu poate comunica*, i-a conferit poetului un camerton impecabil, de care nu s-a despărțit în tot lungul său drum de mergător cu plinul, împărțitor știutor *cui* și *de ce*, și *ce* împarte. Unelte de comunicare cu viețile mitite le i-au înlesnit accesul la motivul axial al operei poetului – la maternitate. Poetul, luat de mână și de inimă de copil, a ajuns la maternitate, trecând crângurile cerești ale dragostei. Triunghiul lui Grigore Vieru – copilul, mama, dragostea – i-au conferit operei sale temeinicie și consecvență, dar și deschidere comunicantă de maximă eficiență: cui nu-i sunt familiare motivele *triumphiulare*? În altă accepție, poetul a înțeles să-și promoveze consecvent opera și convingerile. Nici până la Vieru, nici după el nu a existat alt poet să fie admis și *pus la lucru* atât de metodic în fiecare casă cu copii. *Albinuța* poetului nu mai are odihnă deja trei decenii, iar după această *zburătoare* cu dulce pentru copii cărțile lui Grigore Vieru pentru maturi se citesc *mai altfel*. Colaborarea metodică, *multianuală*, cu compozitorii, dirijorii de coruri, interpreții de muzică bună a însănătoșit cuvântul din scenă, de la microfon, de pe ecran. Grigore Vieru și-a pregătit marile adunări naționale, unde a continuat să-și promoveze convingerile, avându-și adepții, susținătorii de la lecțiile sale anterioare. Fericit destin de creație, uluitoare unitate între cuvintele și eforturile, sacrificiile poetului!

2. Foarte diferit, dar *este receptată*: cu dragoste, cu entuziasm, cu invidie, cu nedumerire, cu dușmănie – lumea-i diferită, receptoarele diferite. Poetul le-a cunoscut pe toate. A avut admiratori, cunoscători, prieteni de primă mărime. A cunoscut și ticăloși de cea mai joasă speță, dar hățuiți (dirijați!) din cele mai înalte scaune ale puterii.

Paris, mai 1999

3. Se poate, dar e păcat de timp. Mai bine mai citim câteva poezii din cărțile lui Vieru.

4. Cea mai concretă și mai aplicată-implicată: prin poeziile și cărțile sale, prin neobositele, nenumăratele sale întâlniri, prin conferințele, congresele și adunările sale naționale, unde nu a mai obosit să slujească adevărul.

5. Măsurătoriul sigur al virtuților limbajului vierean rezidă în valențele sale comunicante, într-un plurilingvism neforțat, tors firesc din fondul nuclear al limbii române, din *cuvintele cuvenite mereu la început*, fie că sorginte e folclorul (începuturile noastre spirituale), fie Biblia, fie marii înaintași... O maximă ilustrativă a atitudinii poetului față de *miez* și *ambalaj* îi aparține tot lui Grigore Vieru: „Dragul meu, poezia dumitale nu este o poezie frumoasă – este o poezie frumos îmbrăcată. Dezbrac-o și te vei speria de goliciunea ei scheletică”. Grigore Vieru nu a năzuit să uluiască lumea cu tot dinadinsul – s-a căznit să-și ducă crucea. Și cum a dus-o!

**Vasile GRIGORE VIERU A FOST
BAHNARU (E TRIST A O ZICE!) UN TRIBUN
AL SPIRITULUI ROMÂNESC**

1. În primul rând, popularitatea lui Grigore Vieru nu se limitează la spațiul redus dintre Nistru și Prut, ci cuprinde unele mult mai extinse, mai mari chiar decât România în frontierele ei din prezent. Calitatea de căpătâi a scrisului Măriei Sale a fost, fără exagerare, caracterul profund poetic și profund național românesc, sinceritatea și (de ce nu?) prospețimea demersului ideatic al poeziei sale. Pentru a nu fi logoreic și pentru a nu consuma prea mult spațiu, am să aduc, în această ordine de idei, doar câteva exemple. Se știe prea bine că în perioada sovietică, în literatură mai ales, era la modă tema păcii (deși conducerea de vârf a statului sovietic, ca și cea rusească din prezent, era cea mai belicoasă în lume!). Atunci, când un pretins poet sovietic, Petrea Cruciuc, de altfel, om cu calități deosebite privind protejarea și promovarea spiritului românesc în Basarabia, adică un mare om de omenie, versifica lugubru tema păcii: „De ce țin eu arma încărcată...”, Grigore Vieru venea cu *Cântecul bradului* și *Cămășile*, poezii cu o tematică veche cât lumea, dar de o sensibilitate estetică uluitoare (citez din memorie): „Fă-mă, lume, ce m-ai face, / Fă-mă cerc la poloboace, / Fă-mă la hotare semn, / Numai nu picior de lemn” sau „A fost război. / Ecoul lui / Și-acum mai este viu. / Cămăși vechi, mai noi – / Amară amintire de la fiu. / [...] De cum ajunge sâmbăta, / Le spală. [...] / Și-atunci, / Băiatul ei, cel drag băiat, / Cu ce se-mbracă, bunul, / Dacă vine?”. Tot în acest context, aș vrea să reamintesc una dintre ultimele participări ale lui Grigore Vieru la emisiunile TV moderate de Nina Bolboceanu, în care poetul se referea la cântecele noastre despre mamă și la faptul că în niciunul dintre ele nu este evocat tata. Vrând să umple un gol, el scrie cuvintele unui cântec dedicat tatei, îmbogățind astfel tematica poeziei românești cântate.

2. Nu cred că exagerez dacă declar că poezia lui Grigore Vieru a fost receptată de la bun început ca fiind general românească, nu doar regională, basarabeană, cum caută unii s-o categorisească. Dovadă în acest sens sunt edițiile de până

la și după 1980 apărute la București în colecția „Cele mai frumoase poezii” și la Iași (de această dată este vorba de *Steaua de vineri*). Mai mult, poezia lui Grigore Vieru este cunoscută în egală măsură atât în așa-zisa Republica Moldova, cât și în Țară. Îmi amintesc de întâlnirile poetului cu admiratorii săi din Târgu-Mureș de prin anii 1992-1994, unde, alături de copiii de grădiniță și de școală, erau prezenți oameni în vârstă, „cu pete albe-n plete”, care recitau pe dinafară poemele Domniei Sale. Drept corolar al aprecierii servește propunerea candidaturii poetului pentru Premiul Nobel pentru literatură și (atenție!) nu din partea Republicii Moldova, ci din partea României. Însuși poetul a avut chiar de la început conștiința de poet român, căci nu în van a dedicat numeroase poezii lui Tudor Arghezi, Nichita Stănescu, Marin Sorescu etc., în pofida faptului că cea mai mare parte de nume erau notate numai cu inițiale. Și, ca să mă laud, amintesc că un poem-cântec poetul l-a dedicat și subsemnatului și regret sincer că am ratat ocazia de a-i exprima profunda mea gratitudine.

3. Reticența sau atitudinea inamică a unor pretinși condeieri nu poate fi nici justificată, nici înțeleasă, ci doar explicată. Și această explicație nu poate fi, în opinia mea, decât una: ranchiuna, pofta ne bună de lauri, de glorie. Îmi amintesc că, vreo zece ani în urmă, unul dintre scriitori susținea cu tărie „postmodernistă” că noi nu putem intra în Europa cu „naționalistul” Mihai Eminescu, cel care e depășit și nici nu merită a fi amintit ca poet dintotdeauna și pentru totdeauna al românilor. O situație similară atestăm în cazul lui Grigore Vieru, care a fost și este apreciat drept unul dintre cei mai mari (dacă nu cel mai mare!) poet modern al românilor de pretutindeni. De altfel, Grigore Vieru a întreținut sincere relații amicale cu toți scriitorii de autentică valoare artistică, atât basarabeni (Spiridon Vangheli, Dumitru Matcovschi, Mihai Cimpoi, Valeriu Matei, Arcadie Suceveanu etc., să mă ierte cei nenominalizați!), cât și „regăteni”, adică din Țară (Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Cezar Ivănescu, Adrian Păunescu etc.), în timp ce ranchiunoșii au avut și au un cerc limitat de „amici” întru calomnierea scriitorilor valoroși. E vechi păcatul: scriitorii mari au fost și sunt prieteni în intenție și în faptă, iar nescritorii sau versificatorii nu pot avea prieteni adevărați, ci doar camarazi de ocazie în săvârșirea faptelor lor murdare.

4. Nu cred că dispunem de o unitate precisă de măsură în acest sens. Aș putea răspunde doar cu un singur cuvânt: enormă, cu alte cuvinte, incomensurabilă! Poemele și cântecele Domniei Sale au fost și rămân a fi stindardul și cartea de căpătâi a năzuințelor noastre naționale. Mai mult decât atât, Grigore Vieru este tribunul de cea mai mare valoare al spiritului românesc al Basarabiei ciopârțite de sovietici. Întru susținerea celor afirmate voi aminti câteva momente din trecut. În primul rând, cu mare întârziere (am avut impresia că niciodată nu e târziu, dar efemeritatea existenței noastre terestre a infirmat această opinie) vreau să-i mulțumesc Măriei Sale, poetul, pentru îngrijorarea ce a exprimat-o în paginile săptămânalului „Literatura și Arta” față de mine și de amicul meu Constantin Tănase (în acea vreme noi nu aveam o instituție care ne-ar fi putut proteja), afirmând că Uniunea Scriitorilor își poate susține și apăra colegii antrenați în „războiul” pentru alfabet latin și limbă de stat, adresându-se oamenilor de artă și de literatură ca, în caz de necesitate, să ne acorde toată asistența. Slavă Domnului că nu am avut nevoie de sprijin! Al doilea moment legat direct de

Grigore Vieru – bărbat al neamului – ține tot de perioada anilor '90. În apreciatul ziar sovietic „Литературная газета” a fost publicat un articol calomnios la adresa oamenilor de artă și de cultură din Republica Moldova care se pronunțau pentru revenirea la grafia latină, articolul fiind semnat de un oarecare D. Diakov (o fi fiind identic sau doar omonim cu Dumitru Diacov din eșichierul politic basarabean de orientare pro-comunistă sau pro-socialistă, în orice caz pro-rusă?). Leonida Lari și Grigore Vieru au redactat un articol, redus ca volum, în care se aduceau probele de rigoare pentru revenirea la grafia latină și erau combătute elucubrațiile pseudoștiințifice ale cvasilingvistului D. Diakov. Autorii aceluia articol m-au rugat să-l citesc, eventual să-l completez și să-l traduc în rusă, urmând ca acesta să fie semnat de toți oamenii de credință din Chișinău. L-am rugat și pe regretatul Silviu Berejan să citească articolul în cauză și să corecteze posibilele greșeli ale limbii mele rusești. Spre regret, articolul nu a mai văzut lumina tiparului, probabil din nedorința sau din dorința corespondentului special al revistei respective pentru Republica Moldova, regretatul Gheorghe Malarciuc. Păcat! Era un articol de zile mari! În fine, nu pot să nu-l invoc pe Vieru iubitor de viață și de oameni, el fiind oaspete de onoare la celebrarea căsătoriei fiului meu mai mare, Radu. Indiscutabil, tot ce a scris și a făcut Grigore Vieru a fost direcționat spre reconstituirea și redefinirea adevărului privind identitatea și unitatea noastră etnică și lingvistică. Nu voi insista prea mult asupra acestui moment, ci voi reaminti doar că poemele-cântece, scrise împreună cu regretatul Ion Aldea-Teodorovici, au constituit ora astrală a poetului și a cuplului Ion și Doina Aldea-Teodorovici, fiind totodată cele mai militante și mai mobilizatoare opere din perioada de trezire a basarabenilor „din somnul cel de moarte”. S-ar putea spune multe despre Vieru tribunul, militantul pentru revenirea la matricea etnică a basarabenilor, dar nu voi mai menționa decât un singur fapt. Numele celor mai mulți oameni așa-zii politici vor trece în uitare veșnică, chiar dacă au ținut sau nu seamă de părerea poetului, în timp ce numele lui Grigore Vieru va rămâne în neuitare și va străluci mereu pe firmamentul cultural și spiritual al neamului românesc.

5. Întrebarea Dumneavoastră mă face să-mi amintesc de un alt mare poet al poporului nostru, Nichita Stănescu, care, fiind întrebat câte limbi străine cunoaște, a răspuns că nu cunoaște nicio limbă străină, limba română fiindu-i suficientă pentru a cunoaște toate limbile și culturile lumii. O situație similară atestăm și în cazul lui Grigore Vieru, care era în stare să cuture cele mai îndepărtate sate pentru a se întâlni cu lumea, pentru a explica consângenilor săi adevărul despre limba și despre identitatea noastră națională. Răsfoind presa periodică din preajma trecerii poetului în neființă, vom identifica numeroase articole consacrate aceluiași probleme: poezia, limba și neamul. Nu cred să fie un alt român basarabean care să se fi dăruit totalmente intereselor neamului fără să se dea în vânt după glorie deșartă materializată în tinichele și titluri onorifice. Pentru a reface icoana de mare român și de mare poet român a lui Grigore Vieru este necesar să fie adunate la un loc toate scrierile sale (poetice și publicistice, inclusiv luările de cuvânt cu diferite ocazii și în diferite circumstanțe) și mărturiile celor care l-au cunoscut, l-au iubit sau l-au contestat. Am toată certitudinea că Grigore Vieru va rămâne pentru totdeauna în panteonul cultural, spiritual, fără să mai amintesc de cel literar, al românilor din tot mapamondul.

Vitalie RĂILEANU **ETERNĂ VA FI POEZIA**

1. Nu știu care poet (fie postmodernist, fie optzecist, nouăzecist etc.) ar putea astăzi să țină cu respirația tăiată trei-patru ore un teatru plin, cu bilete cumpărate de bună voie, prin rostirea Poeziei, ce caută să împlinească marile dureri și bucurii, aspirațiile sufletului românesc, sondând adâncimile adevăraților oameni ai acestui pământ. Dacă din poezia de astăzi va rămâne ceva, sunt convins că va fi legat de volumele lui Grigore Vieru ce vestesc anume dragostea față de mamă, patrie, credința în logoul întrupat în istorie.

Este ceea ce rămâne peste veacuri. Eternă va fi și poezia adevărată scrisă de Grigore Vieru. Așa cred.

2. Pentru Grigore Vieru, poezia nu a fost și nu este rodul unor elemente răzlețe de imaginar, a unei atitudini spirituale parțiale. Ea este o manifestare integrală și integratoare. Purcede din ființa și existența neamului nostru ca o mărturie sau o expresie a „totalității” unei viziuni antropologice, cuprinzând, la rândul ei, un *totum* universal-uman.

Opera literară a lui Grigore Vieru *in statu nascendi* e receptată, ca atare, în tot arealul românesc sub specia corespondențelor actului poetic cu alte experiențe ce aparțin unor sfere axiologice corelate. Din asemenea interferențe ale actului poetic se deduce specificitatea poeziei ca artă a cuvântului.

3. S-a vorbit destul, în diferite articole și interviuri, în volume aparte, despre capul de afiș al generației actuale de scriitori, dar poetul Grigore Vieru le-a dat acestora ore de meditație.

Prima: lecția de sinceritate!

Omul nu poate fi desprins de contextul în care apare, el e o ființă contemplatoare, educată..., reprezentând, de pe o anumită treaptă, conștiința timpului său și perspectiva viitorului. Respingând bravada nemotivată a acestor

Cu Valeriu Matei, Ana Bantoș, Alexandru Bantoș și Andrei Eșanu
la *Zilele presei* din Chișinău

„...iști”, Grigore Vieru a lansat avertizări în direcția unor aspecte pe care mulți le vedeau în roz. Poate că tocmai acest fapt l-a costat atât de mult în planul vieții. De observat, apoi, că o bună parte din acești vociferanți și-au „întârziat” aparițiile..., deoarece au venit doar cu manifestări golite de talent (Croce le-a catalogat ca fiind ale „asianismului”).

4. Grigore Vieru procedează prin creația sa la fundamentarea identității și unității noastre etnolingvistice, având argumentul *forte* cel al *simțului artistic*, analog cu acel „bon sens” prin care Descartes își legitima demersurile rațiunii.

5. Cas Servien spunea: „Arta nu e decât unul din produsele cele mai evolute ale vieții”. Tot astfel, dacă printr-o natură artistică înțelegem întreaga spiritualitate a unui neam, Grigore Vieru prin creația sa ne-a oferit o deschidere superioară în vederea cultivării „valorii umane” a limbii mai presus de orice emandatie.

Preceptul lui Boileau, „ce qu’ on pense bien s’ exprime clairement...” (exprimi cu claritate ceea ce înțelegi bine) nu vrea să spună altceva decât ceea ce reprezintă lirica și publicistica viereană.

Grigore **AM AVUT ȘI AM NOROC VIERU DE PATRU ÎNGERI...**

De câteva zile mă simt mai bine. Și fizic, și moral. Trecând prin două grave infarcte, am văzut moartea cu ochii. Dar poate că nu acesta este cel mai groaznic lucru. Mai primejdios este să fii orb și să nu vezi moartea care te pândește de la doi pași de tine. Și atâția basarabeni nu o văd!

Am avut mare noroc, nu de unul, ci de trei îngeri păzitori: de îngerul lui Dumnezeu, de niște minunați medici și de prietenii și de lumea care, prețuindu-mi truda, au fost și sunt alături de mine în clipele cele mai potrivnice vieții mele.

Iată că aş mai adăuga un înger, pe-al patrulea: *Limba Română*. Să fim clari, Limba Română nu dăruiește har nimănui. În Țara de peste Prut, până și copiii de grădiniță stăpânesc

Întâmplare sau premoniție, cine știe?

Exact cu un an înaintea dispariției dramatice a regretatului Grigore Vieru, în presă apar două texte simbolice pentru sfârșitul destinului său. Scăpat din ghearele morții în ianuarie 2008, după o complicată operație la inimă, Vieru scrie niște cugetări luminoase despre moarte, însoțite de o tulburătoare confesiune despre calvarul pe care l-a suportat. În revista „Flacăra lui Adrian Păunescu” din luna februarie trecut, textul ce avea să preceadă aforismelor cu genericul *Mișcarea în infinit* apare cu titlul *Pregătindu-mă de moarte, m-am trezit pregătindu-mă de viață*, articol preluat și de „Literatura și Arta” pe 14 februarie 2008. De data aceasta, titlul mărturisirilor, cu redactări ne semnificative, este *Am avut și am noroc de patru îngeri...* Un detaliu surprinde: aforismele din „Literatura și Arta” sunt însoțite de o poză în care Vieru este împreună cu Fuego, unul dintre cei mai talentați interpreți ai cântecelor semnate de Grigore Vieru. Poetul avea să se revadă cu apreciatul artist peste un an, participând împreună la două concerte. Pe 14 ianuarie, la Teatrul de Operă și Balet, iar pe 15 ianuarie, 2009, la Cahul, această din urmă manifestare culturală fiind dedicată lui Eminescu. După încheierea acțiunii culturale, poetul a fost invitat să rămână la Cahul sau să meargă cu oaspeții din România la Galați. Grigore Vieru a ales să revină la Chișinău...

Mișcarea în infinit

Aforisme de Grigore Vieru

Moto:

„Dacă îmi va fi cu putință, mă voi feri ca moartea mea să lămurească ceea ce în timpul vieții n-am spus limpede.”

Montaigne

„În fața celor morți un singur gând trebuie să-ți răsară: lucrează mai iute, căci este un soroc.” (N. Iorga)

Ați văzut împărați mari să nu admire războiul? ! Ați văzut împărați de azi să moară pe câmpul de luptă? !

Epitaf: „Am murit pe un pământ unde Hristos n-ar fi putut să învie: un pământ uitat de Dumnezeu”.

Nu poți ști clipa în care vei muri, dar poți alege clipa în care te opui morții.

„Cel care se laudă toată ziua cu strămoșii seamănă cu cartoful: singura parte bună a lui se află în mormânt.” (Schopenhauer)

Există făpturi omenești mai mult de lacrimă decât de carne: ne-așteaptă.

suntem într-adevăr împrumutați de către ea. De aceea, n-o putem lăsa chiar dacă ne pare tiranică.

Chiar moartea nu știe pe unde se ce în urma unei lacrimi ce trage din cer întreg de stele – așa-i de orb lumina umedă a ei.

Pe străjile porții / Sălbatec a năvălit mijlocul morții / Un rug am aprins

Moartea nu ne omoară întru totul relevă și mai pregnant virtuțile sau tele noastre.

A murit mama, chiar dacă nu erdud nici o zi fără rugăciuni, a murit ba acestei veri, chiar dacă a fost ci de Walt Whitman, voi muri și eu, dacă am ochi albaștri.

Sub roșii pomi de sânge / Se mătâlăie. / Cad fructele durerii / Pe de sicrie.

A muri înseamnă a nu reuși să ești tu însuși cuiva un colac sau o h

Ia vedeți dacă mai respiră sau a cel care se plictisește în mijlocul p: diei naționale.

Murind cu fruntea prăbușită pe

Grigore Vieru cu interpretul cântecelor sale Fuego

Moartea are un singur dușman pe care nu l-a învins nicicând: Natura.

bine frumusețea Limbii Române, dar ei nu se numesc scriitori. Zadarnic și-o iau ca scut toți nechemății în literatură. Și totuși Limba este cel mai de seamă ajutor al scriitorului, nimeni nu ne poate încuraja atât de mult ca ea, iar după mama care ne-a dat viață este singura ființă care nu ne abandonează în pustiul singurătății.

Nu putem spune că Limba Română dispăruse din spațiul basarabean în timpul Imperiului Sovietic. Dar ea fusese întru totul vlăguită, iar zborul ei era împiedicat de tot felul de lanțuri care, la un moment dat, deveniseră invizibile pentru ochiul nostru. Generația mea a fost victima acelei perioade care ne îmbolnăvise grav, în copilărie și adolescență, nu numai fizic, prin foametea din 1946-1947, ci și spiritual. Acum Limba Română începe să se reîmplinească, chiar să-și ia zborul în mediul intelectual. Or, tocmai aceasta deranjează pe cei care nu au ochi să vadă tot ce-a rămas românesc pe nefericitul nostru pământ.

Am reînceput să scriu, și asta mă bucură enorm. În vremea aflării mele la Spitalul Clinic Fundeni, am reușit să compun câteva cântece, la fel, un grupaj de aforis-

me, mai exact, de gânduri. Sunt niște cugetări luminoase despre moarte. Iată că, pregătindu-mă de moarte, m-am trezit pregătindu-mă de viață. Asta în ciuda nemernicilor care mi-au dorit moartea în presă, crezând că, în lipsa mea, se vor ridica mai sus decât îi țin puterile.

Multă lume mă întreabă ce operație anume am suportat. Varianta cea mai potrivită era operația pe cord deschis. Dat fiind faptul însă că am suportat două infarcte, la care s-a mai adăugat și un diabet zaharat, cu care m-am ales tot pe bază de stres, dar și din cauza unei alte boli mai vechi, care se trage din anii foametei din 1946-1947, medicii nu și-au asumat responsabilitatea pentru efectuarea unei asemenea intervenții chirurgicale extrem de riscante. Atunci s-a recurs la stent. Ce înseamnă stent? Înseamnă un inel minuscul de metal, care se introduce în interiorul principalelor vene coronare, dilatăndu-le. Inelele rămân pentru viața întreagă în vene, în vecinătatea inimii. Spuneam medicului Pavel Platon (un tânăr basarabean dăruit cu har), care m-a operat: „Iată că am deja, în ființa mea, nu numai frăgezimi lirice, ci și metal”. Mari minuni săvârșesc totuși medicii! Avem medici de excepție și la București, și la Chișinău.

Aduc adânci mulțumiri dr. prof. Eduard Apetrei, medicilor Pavel Platon, Ion Bostan, basarabean și el, Marin Postu, medic tânăr din Ungheni, asistentelor medicale... Și, nu în ultimul rând, directorului general al Institutului de Boli Cardiace din Fundeni, dr. prof. Cezare Macarie și Ministrului Sănătății Eugen Nicolăescu. În urma înțelegerii dintre cei doi demnitari, survenită la o sugestie a lui Adrian Păunescu, operația, destul de costisitoare, s-a efectuat gratuit. Mulțumesc domnului ministru, domnului director, poetului și senatorului Adrian Păunescu, care-mi telefona zilnic la spital, neliniștit de starea sănătății mele. Glasul său l-am auzit, la un moment dat, venit tocmai din Apuseni, unde senatorul era plecat într-o vizită de lucru.

Din răutate și ură patologică s-a vorbit mult în paginile „Moldovei suverane” despre niște închipuite granturi pe care le-am primit și le primesc din partea statului român. Martor mi-e Dumnezeu că operația respectivă efectuată gratuit este primul și singurul „grant” pe care mi l-a oferit statul român, pentru care nu pot să nu-i mulțumesc.

MIȘCAREA ÎN INFINIT

*Dacă îmi va fi cu putință, mă voi feri ca moartea mea
să lămurească ceea ce în timpul vieții n-am spus limpede.*

Montaigne

*

Moartea are un singur dușman pe care nu l-a învins nicicând: Natura.

*

Nu te căzni să mori pentru alții. Dacă nu ești Hristos, tot vei lăsa capul pe căldura pernei, iar nu pe trunchiul tăierii...

*

A muri frumos înseamnă o știință, un dar sau o pierdere de timp în niște vremuri ticăloșite?!

*

A început să mă plictisească râsul la români. Râsul ca dezertare. Râsul ca moarte.

*

Iau din viață atât cât îmi trebuie. Și din moarte la fel. Nici mare; nici mic nu sunt: creștetul meu atinge tălpile lui Hristos urcat pe cruce.

*

„Trăiește-ți viața și cu a morții – două.” (Proverb românesc)

*

Chiar dacă țara ta ar fi numai cât urma unei copite de cal, tot s-ar găsi în ea un loc pentru geniul sau pentru mormântul tău.

*

Cele mai triste lucruri din lume ar fi două: să știi numai câteva litere din alfabet și să mori în singurătate.

*

A-ți iubi mama și a muri pentru patrie nu se învață din cărți, ci cărțile sunt cele care învață din sfințenia și măreția acestor două lucruri.

*

„Patria este acolo unde ai vrea să mori.” (A. Mickewki)

*

Se spune că în război mor cei mai buni. Cei care scapă cu viață sunt oare mai puțin buni?! Împlețiți gloria și-a unora și-a altora în aceeași vie cunună a victoriei – așa se cuvine.

*

„În fața celor morți un singur gând trebuie să-ți răsară: lucrează mai iute, căci este un soroc.” (N. Iorga)

*

Ați văzut împărați mari să nu admire războiul?! Ați văzut împărați de azi să moară pe câmpul de luptă?!

*

Epitaf: „Am murit pe un pământ unde Hristos n-ar fi putut să învie: un pământ uitat de Dumnezeu”.

*

Nu poți ști clipa în care vei muri, dar poți alege clipa în care te opui morții.

*

„Cel care se laudă toată ziua cu strămoșii seamănă cu cartoful: singura parte bună a lui se află în mormânt.” (Schopenhauer)

*

Există fapte omenești mai mult de lacrimă decât de carne; pe-acestea țărâna le așteaptă nu ca hrană, ci ca sete.

*

A muri de mai multe ori reprezintă numărul soluțiilor pentru materializarea unei sublime idei, poate chiar numărul provinciilor țării tale, care-ți acoperă ca niște răni memoria.

*

Câștigă viața de partea ta, iar propria moarte de partea celor care vin după tine.

*

Scoateți ispita morții din adevăr și veți vedea că adevărul e olog și lipsit de vlagă.

*

Voi muri strângând în pumn niște zăpadă, neavând nimic mai curat ca ea; voi fi eu însumi un pumn de zăpadă în mâna viitorului.

*

Sunt momente când chem cu dragoste și disperare moartea, necunoscându-le bine pe amândouă.

*

„Cei ce au jucat pe mormântul nației noastre au căzut în el și s-au mirat că nu ne-au găsit într-însul.” (N. Iorga)

*

Moartea nu este mai puternică decât viața, nici viața mai tare ca moartea, ele sunt două surori gemene mărturisitoare de Dumnezeu pe pământ și din când în când de un tulburător cântec.

*

Fără mișcare va muri până și apa cea mai curată, până și cel mai adânc alfabet.
Moare tot ce întârzie mișcării – până și lacrima revoltei.

*

Înscrisă organic în legile mișcării universale, moartea ne amintește mereu că suntem într-adevăr împrumutați vieții de către ea. De aceea n-o putem blestema, chiar dacă ne pare tiranică.

*

Chiar moartea nu știe pe unde să calce în urma unei lacrimi ce trage după ea un cer întreg de stele – așa-i de orbitoare lumina umedă a ei.

*

Pe străjile porții / Sălbatec a nins. / În mijlocul morții / Un rug am aprins.

*

Moartea nu ne omoară întru totul. Ea relevă și mai pregnant virtuțile sau păcatele noastre.

*

A murit mama, chiar dacă nu a pierdut nicio zi fără rugăciuni, a murit iarba acestei veri, chiar dacă a fost cântată de Walt Whitman, voi muri și eu, chiar dacă am ochi albaștri.

Sub roșii pomi de sânge / Se moare-n bălăie. / Cad fructele durerii / Pe șiruri de sicrie.

*

A muri înseamnă a nu reuși să dăruiești tu însuși cuiva un colac sau o haină.

*

Ia vedeți dacă mai respiră sau a murit cel care se plectisește în mijlocul primejdiei naționale.

*

Murind cu fruntea prăbușită pe carte, poate că ai și dezgropat cartea.

*

Dacă putem numi trudă ceea ce face moartea, atunci de la ea putem însuși numai *disciplina* trudei.

*

De sute de ani oamenii constată dezamăgiți că ori de la un mort, ori de la viitor – același folos.

*

În cimitir se hârjonesc copiii, zboară fluturi, cântă păsări, iar la marginea lui se aud nerăbdătoare claxoanele.

*

Dacă trăiește atât de puțin miracolul curcubeului pe cer, atunci de ce vor oamenii să trăiască atât de mult pe un pământ care nu este al lor?!

*

Dacă somnul înseamnă moarte, atunci de ce, Doamne, nu mi-ai lăsat măcar bucuria acestei morți?!

*

Eu n-am învins moartea. Pur și simplu, am potolit-o pentru o vreme pe culmea dealului unde credea că suntem singuri, numai în doi.

*

Cine a văzut măcar o singură dată cum zboară pe brazdă semințele din palma sa, nu va face nicicând semne morții, chemând umbra ei.

*Chiar dacă te arunci în gura leului și a tigrului,
ei nu te vor mânca decât în ziua morții.*

Saadi

Fundeni – Chișinău, ianuarie-februarie 2008

Mihai GRIGORE VIERU: CIMPOI CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ

Prin poezia și po(i)etica dominantelor arhetipale, prin organicismul și „mioritismul” fundamental, prin predispoziția spre esențe, ceea ce a stimulat aforisticul, expresia simplă și lapidară, spre ludic, care l-a apropiat de copii și „copilul universal” crengian (în sensul de care vorbea Călinescu), Grigore Vieru a creat o *carte de învățătură*, o *carte românească de învățătură*.

Marin Sorescu intuia această marcă ontologică a sa într-o prefață la placheta *Izvorul și clipa* din colecția „Cele mai frumoase poezii”: „Temele obsedante ale poetului sunt obârșiile de toate felurile: izvoarele, tradiția populară și cea clasică, limba în care te exprimi („Și doar în limba ta / Poți râde singur, / Și doar în limba ta / Te poți opri din plâns”), casa, pământul” (Marin Sorescu, *Opere, IV, Publicistica*, col. „Opere fundamentale”, coordonată de acad. Eugen Simion, București, 2005, p. 1063).

În evocarea lirică a mamei, simbol central, „scapără, pe game diferite, toată sensibilitatea poetului – o întreagă energie pe care am putea-o numi *conștiința sa afectivă*.”

Care ar fi, într-o microsinteză, lecțiile din această carte?

În primul rând, aceea că trebuie luat în serios *sacrul*, ca ceea ce dă sens și rânduială lumii, lucrurilor. Poetul adevărat nu poate să nu țină cont de factorul religios, de credință, de raporturile omului cu divinitatea. *Taina care mă apară* este *taina divină* care apără ființa umană. „Scriu pentru că vreau să-l văd pe Dumnezeu de-aproape”, notează poetul în *Mișcarea în infinit*. Hristos este un înalt simbol etic, este însuși modelul ontologic și deontologic pe care trebuie să-l urmeze un poet sacru.

Al doilea învățământ este că o condiție a omului (și poetului) este *deplinătatea* – etică, spirituală, intelectuală –, anunțată încă în volumul *Numele tău* (1968): „Dar mai întâi / Să fii sămânță. / Trăsnet să fii. / Ploaie să fii. / Lumină să fii. / Să fii os de-al fratelui tău / retezat de sabia dușma-

nă. / Brăzdar să fii. / Duminică să fii. / Doină să fii. / Ca să ai dreptul / a săruta acest pământ / îndurerat de-atâta rod”. „De ce puținul? Multul!”, spune în alt poem, *Scrisori din spital*, consfințind preaplinul ca imperativ al trăirii sufletești.

Cea de-a treia lecție este respectarea valorilor, poetul neîmpărțindu-le, asemenea lui Zarathustra, în „table vechi” și „table noi”. El se închină Întregului organic al valorilor: lui Eminescu, folclorului, mamei și maternității, iubirii, roadelor pământului, copilăriei, cetății, patriei, limbii române.

Grigore Vieru rămâne un poet național în Basarabia și în perimetrul mai larg al românității.

3 februarie 2009
Chișinău

Chișinău. Casa Limbii Române. O întâlnire cu elevii din Bălășești, Sângerei.
14 februarie 2006

**Constantin GRIGORE VIERU –
CIOPRAGA POETUL ACESTUI NEAM**

Într-un catren fără titlu, o simplă inscripție, Grigore Vieru se auto-prezintă ca exponent al comunității, cum anterior făcuseră Eminescu, Coșbuc, Goga și nu numai aceștia; „Noros ori clar ca o amiază, / Eu sunt poetu-acestui neam / Și-atunci când lira îmi vibrează, / Și-atunci când cântece nu am...”. Iată-l apoi într-o altă efigie, afirmând că Poetul, „acest duh al vieții”, încorporează într-o singură ființă un tribun și un ascet. Pe un versant al existenței sale, Grigore Vieru e un afectiv, un patetic, un apropiat cântului în latura lui visătoare, de unde aluviuni folclorice, o pasionalitate calmă cu aspirații transorizontice; pe celălalt versant se conturează tribunul, omul de acțiune destinat să devină personalitate focalizantă ori, mai adecvat, figură întemeietoare. Atunci când numele poetului basarabean – autor al volumelor *Un verde ne vede* (1976), *Fiindcă iubesc* (1980), *Cel care sunt* (1987) și al altora – a început să fie cunoscut la noi, mai insistent încă după antologia *Rădăcina de foc* (1988), imaginea sa avea, deopotrivă, aureola combatantului de prim-plan pentru grafia latină dincolo de Prut, inclusiv pentru ideea de românitățe geografică și istorică, nedespărțită. Atâta timp cât Eul lui Grigore Vieru se menține în propria biografie psihologică, poetului nu-i găsim accente fulminante, combustii frapante; acest Eu se sprijină mai degrabă pe gingășii, blândețea fiind la el o dispoziție naturală generatoare de simpatie, răspânditoare de ingenuitate. De îndată ce intră în joc Ceilalți, unda lirică energică se suprapune conotațiilor melancolice, elegiace. Rostirea lină, sensibilizatoare, cedează pasul unui rezonator, unui rostitor oracular respirând credință și eticism. Într-o ipostază, lucrurile se scaldă într-o atmosferă de legendă și mit, în cea de a doua figurația limpede, sobră, lăsând jelirea în urmă, punctează traumatisme, crize, stări de impas, realități perturbatoare frizând absurdul. Pe scurt, Grigore Vieru nu e nici aural, nici vesperal, ci un poet al amiezii, fără

nimic criptic ori încifrat, iar opera sa, în totul, se vrea un portret al vocilor din juru-i în dialog cu vocea interioară.

Că în mitologia sa personală chipul mamei deține de departe prioritatea, că din trei poezii una are ca impuls generator principiul matern, că figura reală a celei dintr-un sat basarabean de pe Prut, învecinat, pe celălalt mal, cu Miorcanii lui Ion Pillat, transcende în idealitate, acestea toate decurg dintr-un fapt biografic tragic: aproape că viitorul poet nu și-a cunoscut părintele, mort în vijelia războiului, de unde canalizarea integrală a sentimentelor filiale în direcție maternă. Reacții analoge fuseseră de găsit la Ibrăileanu și Sadoveanu, la Albert Camus și Montherlant. – „Ai două inimi, mamă” – clamează Grigore Vieru, într-o elegie cu acest titlu, propulsând-o într-un timp cosmic, undeva deasupra limitelor planetare: „– Pe fag dulce-amărât / Arde, mamă, alba-ți stea. / Te uitași la ea atât / Încât semeni azi cu ea” (*Steaua mamei*). Accente imnice imensifiante *alternează* cu paranteze melancolice, lamentatorii, nimic neputând suplini dispariția ei: „Nu-mi mai e dor de nimic, mamă, / Numai de tine mi-i dor” (*Litanii pentru orgă*). Văzută ca prezență complexuală a-tot-veghetoare, ea dă sens unor iradierii simbolice traducând și particularizând ideea de continuitate spațio-temporală. Ea, mama, e, așadar: pământ matern, mama-neamul, mama-graiul, mama-cântec, mama-izvor, mama-pâine, mama-cuvânt, mama-tăcere; o mamă-iubire – aceea din superba *Mică baladă* – întrece iubirea tuturor femeilor. Dintr-un alt text, esențial și acesta, să cităm ca reprezentativă prima jumătate: „Mamă, / Tu ești patria mea! / Creștetul tău – / Vârful muntelui / Acoperit de nea. / Ochii tăi –mări albastre. / Palmele tale – arăturile noastre. / Respirația ta – / Nor / Din care curg ploi / Peste câmp și oraș...”

Factor gravitațional cu valoare mitică e, concomitent, *Casa părintească*, spațiu în care, întors din lume, „ești alb de duminică”. Prin extensiune afectivă, casa copilăriei devine centrul unor joncțiuni și ansambluri, iar satul, acolo de când lumea (o *axis mundi*), rezumă spiritul locurilor și al timpurilor, făcând din fapte de repetiție o rațiune de a fi. În sprijinul efectelor intensive de sugestie vin arborii, izvoarele, vatra – elemente contribuind, ca la Pillat, la materializarea amintirilor „Scot apă. / Mă uit în fântână / Ca în istorie. / Strig și mi se răspunde, / Vântul suflă curat / Dinspre munți, / Te poți vedea în el / Ca-n oglindă...” Nefiind un descriptiv, un pictor în peisaj, notațiile de acest gen ale lui Grigore Vieru nu au caracter obiectiv, reprezentational în sine; întâietate are sugestia, metafora impresivă vizând spiritul locului. Răposății, chipuri care se văd doar cu sufletul, fac legătura cu fondul abisal: „Oamenii la noi / Primăvara / Scot din malul Prutului / Lut pentru casă: / Îi scot pe străbunii noștri / Prefăcuți în lut. / Pe urmă / Frământă, dureros, lutul / Până când le sângeră picioarele. / Apoi / Femeile pictează pe horn / Cocoși și flori stilizate” (*Casă*).

După ce, prin intermediul folclorului, a descoperit poezia, după ce de la *Meșterul Manole* și *Miorița* a trecut la Eminescu (acesta un „arbore-dor”, „arbore ce vede cu rădăcinile”), după ce, într-o nouă etapă, la maturitate, s-a apropiat de Arghezi,

de Blaga, de Nichita Stănescu și ceilalți, autorul *Rădăcinii de foc* avea să atingă nivelul maximelor sale disponibilități. Harului natural i s-a adăugat o substanțială informație în materie de fenomenologie poetică, în acest sens revelatoare fiind confesiunile lui despre *Lucrarea în cuvânt*, nu o dată cu totul remarcabile. Aflăm de aici, bunăoară, că, în afară de nostalgia infinitului spiritual, nici o alta nu l-a tentat. „Dorul de alte nesfârșiri nu mă mistuie. Nesfârșirea e fără trecut, iar eu sunt o ființă iubitoare de toate care au un început, un trecut. Eu sunt o ființă prea casnică, legată de firul de iarbă, de firul izvorului”. Îl frământă neconținut fuziunea cu înconjurimea: „De ce nu sunt vânt?! / De ce nu pasăre oare?! / De ce sunt numai cuvânt?”. Spre deosebire de alții, poetul nu crede în ideea de generație; există doar grupuri, zice el; „un poet bun ține de toate generațiile, mediocritatea de niciuna...”. Lirismul în sine poate cădea în desuetudine; reflexivitatea vine să corecteze sentimentalismul lănced. „Dacă aș avea două inimi, una aș vrea să gândească...”. Nu o dată Grigore Vieru se amuză la întâlnirea cu vechile dictoane și sentenții, după care el însuși, luând „pulsul proverbelor”, vine cu texte sapiențiale, un fel de glose despre ethnos și ethos, ori despre frumusețile lumii. La începuturile sale, Grigore Vieru se voia autor de cântece (a compus și melodii), slăvind spre neuitare arborele, pasărea, trandafirul, punând în cuvânt o mare gingășie emoțională. Puternic înfipt în humusul românesc, întreținând contacte de adâncime cu mitologia și istoria, rostirea sa se bazează consecvent pe notații plasticizante senzoriale: „lin ca stelele pe munte, / îmi curge liniștea pe chip” (*Mai sunt*); „îmi curge pe mâini tăcerea” (*Trandafirul din vază*); „o stea de sus / M-a sărutat pe gură” (*Inscripție pe o vioară*). A păstra în mod curent prospețimea senzorială a copilăriei, a imprima cuvântului vibrație și autenticitate, a pune în toate ipostazele o clară personalitate, iată motive pentru care poezia lui Grigore Vieru, în totul atașantă, înscrie în tabloul literaturii noastre contemporane valori de cea mai bună calitate. Acum, la șazeci de ani, să-i dorim poetului și tribunului viață lungă și noi mari realizări.

Eugen **UN POET SIMION CU LIRA-N LACRIMI...**

Grigore Vieru, născut în 1935, la Pererita, pe malul stâng al Prutului, față-n față cu Miorcanii lui Ion Pillat, a devenit de mulți ani un simbol al încercării de renaștere spirituală și națională în Basarabia postbelică. Păstrând proporțiile, el și generația sa reprezintă pentru această provincie românească năpăstuită mereu de istorie ceea ce a fost, la începutul secolului, generația lui Goga pentru Transilvania. Similitudinea de destin are și o prelungire în plan poetic. Sub presiunea circumstanțelor, poezia se întoarce la un limbaj mai simplu și își asumă în chip deliberat un mesianism național pe care, în condiții normale, lirismul pur îl evită. Grigore Vieru, Leonida Lari, Nicolae Dabija și toți care sunt cu ei cultivă în chip deliberat temele tradiționale și recurg la formule lirice mai accesibile, voind astfel să ajungă la inima unor oameni ținuți, de regulă, departe de rafinamentele poeziei moderne.

Proces dificil pentru că, după Arghezi, Bacovia, Blaga, Barbu, este greu să ieși din timp și să întorci roata poeziei românești. Poetul de talent află, chiar și în aceste condiții, calea spre arta autentică. Grigore Vieru a început să scrie, cum mărturisește undeva, „din frică și singurătate”. Marele lui model liric și moral este Eminescu („Eminescu este izvorul; este lacrima de foc a Universului”), iar cântecul îi pare a fi „sufletul urgent al vieții omenești”. Format într-o ambianță străină, el se agață de limba maternă, socotind că limba unui popor este istoria lui.

„Limba este cea mai mare dreptate pe care poporul și-a făcut-o sieși”, scrie poetul într-un loc. Rămas orfan de tată (mort în război și îngropat în pământ străin), și-a adorat mama și a făcut din ea în poezie un simbol complex (țară, grai, istorie tragică, vatră a ființei etc.), reluat în mai toate cărțile sale. Omul care jelește în poeme muzicale tragediile neamului său este, în felul lui, un martir.

L-am cunoscut, cu mulți ani în urmă, în casa lui Nichita Stănescu. Un tânăr cu fața tragică și plete romantice. Ochii lui sugerau o lungă insomnie a istoriei. Nichita Stănescu, cuprins de zel patriotic, dădea un spectacol de iubire și poezie, iar Grigore Vieru părea totalmente subjugat de ceea ce vedea și auzea. Mai târziu, Nichita Stănescu avea să spună despre confratele său basarabean: „Este un mare și adevărat poet; el transfigurează natura gândirii în natura naturii. Ne imprimăvărează cu o toamnă”.

Poetul care imprimăvărează toamna este un spirit elegiac, lira lui este, de regulă, înlăcrimată. În volumul *Rădăcina de foc* (Editura Univers, 1988), unde și-a selectat o parte din poeme, observăm că, efectuând acea întoarcere în alt timp de care vorbeam mai sus, scrie despre casa de humă de pe marginea Prutului, despre satul „picurat alb pe deal”, despre amintirea bunicului Nicuță și „suflarea veciei” ce se simte în amurgul rustic... Un Iosif peste care au trecut valurile de brutalitate ale istoriei, iată ce se remarcă în primele versuri, dedicate în cea mai mare parte mamei, mit fundamental, cu mai multe învelișuri lirice. Vieru recitește pe Alexandri și Eminescu și scrie, nu în stilul lor, dar cu simbolurile lor, voind deliberat să continue o tradiție amenințată. La fel procedează și cu poezia populară, din care reia un număr de teme (acelea ce trimit la tiparele spiritului românesc) și le introduce într-un poem confesiv și profetic. O jale de popor îmbătrânit în suferință, o respirație ușoară printre inefabilele naturii. Satul, izvorul, dealul, piatra, pelinul, busuiocul... toate participă la o mirifică patrie imaginară închisă într-o imensă lacrimă:

„S-au micșorat alunii / Cineva sus pe coastă / Spală fața Lunii / Cu lacrima noastră. / Ah, idee măreață, / Îmbătrâni-vei și tu! / Toate se schimbă în viață, / Numai izvorul nu. / Veșnic tânăr și bun, / Sună sub dealuri străbune. / «Bună seara», îi spun. / «Bună ziua», îmi spune”.

Nu-i uitată mitica *Miorița* și nici dorința eminesciană de întoarcere la „roditorea humă”. Limba română este limba unui bocet general ca la Goga, un clopot prevestitor se aude, izvoarele poartă o veche, copleșitoare durere nenumită, iar în mijlocul acestui peisaj de suferință dospită se ridică chipul mamei, icoana statorniciei în tragedie:

„Iar buzele tale sunt, mamă, / O rană tăcută, mereu, / Mereu presurată cu țărna / Mormântului tatălui meu. / O, buzele ce sărutară / Al tatei mormânt / Mai mult ca pre dânsul, / Pre tata-n / Puținii lui ani pre pământ. / Acuma când nu te poți, mamă, / De sarea din șale pleca, / Cine ridică mormântul / Spre gura uscată a ta?!”

Erosul este în poemele lui Vieru discret și serafic, în prelungirea poeziei populare și a poemelor lui Eminescu. Femeia este un răsărit de soare, printre genele ei se înalță Luna, bărbatul îndrăgostit aspiră să fie îngropat în lumina ochilor ei... în această imagistică tradițională înecată în suavități se aude și câte un sunet mai aspru, repede melancolizat însă și adus, în cele din urmă, în nota obișnuită de beatitudine:

„Unde sunt frunzele / hrănite cu sângele / dragostei noastre?! / Unde e sângele / hrănit cu verdele / frunzelor tinere?! / Și apele unde sunt / limpezi de sufletul nostru?! / Și sufletul unde e / limpezit de tremurul apei?! / Unde e pasărea / trezită în zori / de șoaptele dragostei noastre?! / Unde e dragostea noastră / trezită în zori / de al păsării cântec? / O ceață caldă cu frunze / alunecă printre arbori, / și eu de ea mă lipesc, iubito, / precum atunci, precum atunci – / de făptura ta somnoroasă”.

Contactul cu poezia scrisă de Nichita Stănescu, Sorescu, Adrian Păunescu și alți poeți din ramura bucureșteană a generației a modificat ceva în lirismul tradiționalist al lui Grigore Vieru. El nu-și părăsește temele, dar își modifică simțitor sistemul de imagini și chiar modul de a percepe lucrurile din afară.

Eminescianismul este încă puternic (și așa va rămâne mereu), dar peste acest strat de venerație lirică se ridică altul, mai modern. Iată un mic poem, antologic, despre disperarea iubirii materne (o variantă la obsedanta fantasmă din poemele lui Grigore Vieru):

„Când s-a întors / La puii ei cu hrană, / Găsise cuibul gol / Și amuțit. / I-a căutat / Pân' îi albise pana, / Pân' când în cioc / Sămânța a-ncolțit”

sau acest poem de dragoste, dedicat lui Nichita Stănescu, de un serafism mai rafinat:

„Mai mult, frumoaso, / Ce-aș putea să-ți cer – / Ce-mi dăruie tu puțin e?! / O, dacă-s pasăre, / Sub cer / Suflarea ta mă ține! / Iar părul tău înrourat / Ca busuiocul / Sfîntește aerul de sus / În care-mi strig norocul. / Ca frunzele din cer / Cobor / Genele tale, sfînto, / Sărutând pasărea în zbor / Și locul unde cântă. / Valuri, dealuri, glasul tău / Pururi vântul mi-le-aduce / Și-mi presur rana cu pământ: / Cu-a tale urme dulce”.

Poetul crescut în vecinătatea stepei citește acum pe Arghezi, Blaga și pe alți lirici moderni (Rilke, de pildă), făcând mici portrete lirice sau parafrazate în care își silește vioara înlăcrimată să prindă și astfel de sunete. Versurile ce urmează nu lasă nici un dubiu asupra modelului:

„O, e o tăcere / Atât de afundă / Că se aud Carpații spre seară / Cum, aplecându-se, aștern / umbra / Pe masă, / Curată și răcoroasă”

sau:

„E-atâta tăcere / în casa mumei, / Că s-aude în jur murmurând / Plânsetul humei”

dar altele și-au găsit deja ritmul propriu într-o notație ce renunță la formele tradiționale de seducție, ca în această reflecție nichitiană:

„Cămașa ta e la fel / Cu cea a soldatului. / Ah, firule de iarbă! / Cum de nu bocănești / pământul cu talpa / Și tu, / Cum de n-ai și tu general / fiind la fel îmbrăcat / Ca soldatul? / Cum de-ți păstrezi mirosul, / Frumosul tău miros de iarbă?! / Cum

de nu miroși / A bocanc, bunăoară, / A bocanc mărșăluind?! / – Încotro, soldaților verzi, / Subțireilor? / Încotro țineți calea / Neauziți, nesimțiți? / – Spre toamnă, poete, / Spre galbenul ei liniștit, / Generale!”

Temele vechi caută acum alt limbaj și imaginația lirică află noi puncte de reper. Nu totdeauna Grigore Vieru reușește să-și depășească pragurile, dar e cert că spiritul lui elegiac este în căutare de spații lirice inedite. Mama, patria, dorul, dorul pământului natal, iarba minată cu ouă de privighetoare, tipătul din tăcerea ierbii, uleiul liniștii prelins pe frunzele toamnei și alte fantasmе se întâlnesc în mici fabule lirice scrise în stilul generației '60:

„Locuiesc la marginea / unei iubiri. / La mijlocul ei / Trăiește credința mea. / Locuiesc la marginea / Unui cântec. / La mijlocul lui / Trăiește speranța mea. / Locuiesc la marginea / Unei pâini. / La mijlocul ei – / Dragostea mea pentru voi”.

Cu o notă în plus de duioșie, de bunătate în suferință, Vieru mi se pare, într-adevăr, un poet al bunătații și, după o vorbă a lui Noica, un poet al singurătății bucuroase. Chiar și atunci când poartă o sabie în mână, sabia lui este de miresme. Ca în cântecul lui Tudor Gheorghe, în drumul spre moarte omul este purtat de un car cu roate de flori și jalea se împiedică sistematic de inefabilele lumii:

„Viața asta-i scurtă tare, / Cât ai mirosi o floare! / Viața asta nu mult ține, / Cât te-ai apăra de-un câine! / Ba cu dor, ba mânioasă, / Viața totuna-i frumoasă. / Ba cu bune, ba cu rele, / S-a cam dus și-mi este jele!”

sau:

„M-am amestecat cu viața / Ca noaptea cu dimineața. / M-am amestecat cu cântul / Ca mormântul cu pământul. / M-am amestecat cu dorul / Ca sângele cu izvorul. / M-am amestecat cu tine / Ca ce-așteaptă cu ce vine”.

Casa natală, obiect liric sacru pentru poetul ce trăiește într-o vatră de nestatornicie a istoriei, este tratată acum în stilul Sorescu. Poemul are o incontestabilă forță lirică:

„Oamenii la noi / Primăvara / Scot din malul Prutului / Lut pentru casă: / Îi scot pe străbunii noștri / Prefăcuți în lut. / Pe urmă / Frământă, dureros, lutul / Până când le sângeră / picioarele. / Apoi / Femeile pictează pe horn / Cocoși și flori stilizate, / Bărbații sparg podul / Să treacă lumina electrică, / Bătrânii se încălzesc / Cu spatele la sobă, / Copiii zgârie obrazul pereților / Și fac pipi pe fața casei. / Iar lutul / Scade tot mai mult, / Și gropile acelea pe sub / pământ / Înaintează tot mai mult / Către sat. / Și vine o primăvară / Când lumea se aude săpând / Chiar sub casa ta. / Atunci copiii tăi / Scot din casa cea mare / covorul / Și se mută la margine de sat / Unde-și fac o / Casă nouă”.

S-a modificat ceva și în modul de a construi metafora. Poetul aduce în ea elemente mai prozaice: „bocancul spaimei cerul a spart”, „iarba îmi linge pe spate sarea cămășii” etc. Efectul liric este favorabil. Această cură de prozaicitate silește pe

Grigore Vieru să renunțe la ritmurile romanței și să-și exprime într-un mod mai direct obsesiile... Vieru a scris și bune cântece pentru copii, în care sensibilitatea lui pentru puritățile lumii găsește un câmp rodnic. Poezia are, după exemplul lui Arghezi, și un rol educativ. Iată un poem despre ariciori:

„Aricioaica-n umbra florii / Își grijește ariciorii, / Îi spală de cu zori / Pe botic și ochișori. / Doar pe spate, doar pe spate / Să-i băiască ea nu poate. / Ariciorii, așadar, / Stau cu spatele murdar. / Și-s spălați abia când plouă / La o lună sau chiar două. / Bucurați-vă, măi pici, / Ca nu sunteți pui de-arici!”

sau altul despre puiul de melc:

„S-a stins soarele cel bun, / Eu mă culc, povești îmi spun, / Dar nici una nu-i frumoasă... / Greu e singurel în casă!”

În ultimii ani, când a putut să se exprime mai liber, Grigore Vieru a publicat multe versuri patriotice, care i-au adus reputația de poet al „pățimirii” basarabene. El încearcă și genul moralistic în niște izbutite „poeme din bătrâni”, din care citez: „Omul fără casă merge fără grijă la război, dar se și predă la fel”; „Nu se poate ca tu să fi ajuns seara acasă la prunci, iar fericirea să fi rămas în urmă”; „Nici un grai nu este mai mare decât Patria, nici un grai nu este mai mic decât istoria Patriei”; „E bine să învețe un popor de la altul, nu este bine să învețe un popor pe altul”; „Sunt bun în măsura care mi-o îngăduie răul din jur”; „Bezna are o singură culoare, lumina – o mie”; „Ura strâmbă gura”; „Am murit, mai simplu nu pot fi”; „Geniul corectează ceea ce a greșit harul”; „Ceea ce nu înțelegem într-o poezie este sau cu totul real, sau cu totul ireal”; „Prea multe flori în grâu sunt buruiene”; „Umorul, dacă nu are caracter, supără la fel ca smiorcăitul liric”.

Acest poet, născut de miresmele și durerile pământului său, așezat – după o vorbă cunoscută – în calea răutăților, nu se rușinează să-și poarte tragedia și iubirea pe față.

(Din *Scriitori români de azi*, vol. III, Editura Cartea Românească, București, 1999)

Theodor DIALOGUL CODREANU CU MOARTEA

Există o tonică *democrație estetică viereană*, avându-și sorgintea în simultaneismul spațial care vine, la rândul-i, din structura antropologică profundă a *privirii*. Acest simultaneism spațial, care se întrupează *dialogic*, nu creează însă un cronotop al reveriei pe *orizontală*, fiindcă poetul nu este un descriptiv și nu are imaginație plastică de tip clasic. Simultaneismul vierean se dinamizează *muzical*, contrapunctic sau polifonic. Contrapunctic, atunci când poetul apelează la simetria de contrast, sugerând antiteze fundamentale, dar totdeauna posibil de armonizat, în sens eminescian. Poetul dialoghează chiar și cu muscalul care i-a mutilat patria și ființa, pentru ca în final să-l îndemne la omenie: *Bre, muscale, fii, bre, om!*

Numai cu mancurții și cu invidioșii punte de reconciliere pare să nu existe, dar și acestora le dă o șansă, fie și numai prin faptul că dialoghează cu ei. Vieru dialoghează cu orice și cu oricine, într-o irezistibilă sete de *împăcare a antitezelor* sau de armonizare cosmică: cu mama, cu iubita, cu frunza, cu pădurea, cu steaua, cu florile, cu copiii, cu vietățile necuvântătoare etc. Convorbirile sale sunt totdeauna ale *verticalităților*, căci dialogul fundamental e între *pământ* și *cer*. Această lege a *verticalității* se manifestă chiar și în dialogul cu moartea. Din acest punct de vedere, spațialitatea polifonică a lui Dostoievski sau cea a lui Eminescu sunt cu mult mai complexe, deoarece dialogismul se desfășoară „tridimensional”, adică și pe *orizontală*. Restrângerea la *verticalitate* se oglindește în evitarea *demoniului*. Mihai Cimpoi a observat că din universul vierean lipsește tocmai demonul.

Fănuș Băileșteanu sesiza că originalitatea vocii lirice a lui Grigore Vieru vine din atitudinea în fața morții. Confruntându-l pe Vieru cu marii scriitori români ai morții, găsim, într-adevăr, elemente de originalitate. Pentru Bacovia, pe care l-am luat ca principal reper în interpretarea operei lui Vieru, moartea este agonie perpetuă, *sfârșit continuu*, poetul suferă de kiergaardiana *maladie à la mort*, neputința de

a muri, reflex al crizei omului creștin. „Mioritismul” lui George Coșbuc mergea până la un optimism solar, al luminii htonice: „Natură, în mormântul meu, / E totul cald, că e lumină!” (*Vara*). Dar „moartea lui Fulger” atestă concepții anti-tetice: una „feminină”, a disperării în fața celui mai drag fiu, și alta „masculină”, rațională, care privește moartea ca eveniment firesc, implacabil, poziție „bărbătească”, pronunțată de bătrânul sfetnic. În viziunea lui Coșbuc, trebuie să biruie principiul *animus*, în favoarea vieții, care este o necurmată luptă cu *moartea* și cu obstacolele din viață (*Lupta vieții*). Eminescu reușise să împace antitezele, ele fiind chiar *viața*, fețele aceleiași file, ca trecutul și viitorul în *prezent*. Moartea coincide cu *eterna pace*, veșnicie nirvanică, împăcare a toate, pe când viața universului e o „scrântire” din somnul primordial. Împlinirea ființei este de neconceput fără *învățarea morții* (*Odă – în metru antic*). Eminescu se apropie poate cel mai mult de viziunea mioritică a morții, fără însă transformarea ei într-o „sărbătoare” ultimă. Această înțelepciune eminesciană atinge împăcarea deplină în *Gorunul* lui Blaga și, parțial, în *De-a v-ați ascuns* de Tudor Arghezi, însă nu și în *Duhovnicească*, cea mai „bacoviană” creație argheziană, fără agonia mocnită a băcăuanului, apocalipsa lui zdruncinând toate încheieturile lumii cu violența blestemelor. O celebrare a *morții vii* eminesciene, adusă la starea de *increat*, geometrizarant parmenidian, găsim în ermetismul lui Ion Barbu. Moartea reizbucnește cu întreaga ei forță copleșitoare în cronotopul numit Baad al lui Cezar Ivănescu. Poetul se vede în postura de ocnaș care sapă șapte ani la piatră pentru ca să facă loc Morții să treacă, cu trăsura ei cu tot, spre a nu se mai opri la casa Mamei. Iată o atitudine care ar putea fi chiar viereană, vădind spaima că moartea vine să răpească ființa cea mai dragă. Dar la Vieru nu se manifestă această spaimă teribilă, căci Moartea, cu care el intră în relație dialogală, ca și Cezar Ivănescu, altminteri, este privită în întreaga ei *neputință*, ca progenitură demnă de milă. Iată de ce mioritismul său capătă o notă surprinzător de originală, însă într-un profund spirit popular, căci numai poporul a *umanizat* într-atâta cele nelumești, încât Dumnezeu și Sf. Petru, bunăoară, umblă ca doi bătrâni buni și sfătoși pe drumurile oamenilor, iar moartea, fie ea și cu ascuțita-i coasă, e redusă la o mică zgrițuroaică, ușor de păcălit de Ivan Turbincă.

Într-adevăr, Grigore Vieru stă de vorbă cu moartea ca și cum ar fi o leliță¹ din Pererita, demnă de compătimire pentru condiția ei ingrată de a nu avea copii și mamă:

„Nu am, moarte, cu tine nimic,
Eu nici măcar nu te urăsc
Cum te blestemă unii, vreau să zic,
La fel cum lumina pâărăsc.

Dar ce-ai face tu și cum ai trăi
De-ai avea mamă și-ar muri?!
Ce-ai face tu și cum ar fi
De-ai avea copii și-ar muri?!

72 **Limba ROMÂNĂ**

Nu am, moarte, cu tine nimic,
Eu nici măcar nu te urăsc.
Vei fi mare tu, eu voi fi mic,
Dar numai din propria-mi viață trăiesc.

Nu frică, nu teamă –
Milă de tine mi-i,
Că n-ai avut niciodată mamă,
Că n-ai avut niciodată copii” (*Litanii pentru orgă*).

Aceeași atitudine în *Prin mine un cântec*, unde superioritatea poetului în fața morții stă în aceea că are vatră și câmp cu ciocârlii unde să poată iubi și muri, pe când moartea este condamnată *singurătății* veșnice:

„Mare ești, moarte,
Dar singură, tu.
Eu am vatră unde iubi,
Tu nu, tu nu.

Ce dulce este pe câmp
A ciocârliei umbră,
Ce verzi sunt pomii prin care
Melcii stelelor umblă!

Ce dulce-i femeia
Care-mi născu!
Prin mine un cântec de dor
A trecut chiar acu.

Eu am țară unde să mor,
Tu nu, tu nu”.

Faptele desprinse din cele două poeme reproduse integral, reprezentative pentru viziunea lui Vieru asupra morții, vin într-o izbitoare contradicție cu ceea ce am numit „complexul Bacovia”, complex care se cristalizează tot prin confruntarea dintre Eros și Thanatos, dintre viață și moarte. Altfel spus, adevăratul termen de comparație rămâne, și de astă dată, Bacovia, Vieru fiind „geamănul” din oglindă al celui mai tragic poet român posteminescian. Intră aici în joc modul de *alegere* în fața destinului, total diferit la cei doi poeți. În ce-l privește pe Bacovia, am făcut o amplă demonstrație în cartea pe care i-am dedicat-o. Totuși voi fi nevoit să rezum la maximum principalele elemente ale „complexului Bacovia”, pentru a reliefa delimitarea destinului vierean.

Paradisul artificial creat de mama copilului Iorguț, în urma teribilei traume a febrei palustre, nu a dus decât în aparență la o *întârziere* a viitorului poet, afirmația fiind valabilă, parțial, doar în plan biologic-existențial, dar nu și în cel spiritual, efectul fiind cu totul contrariu. Asistăm, dimpotrivă, la un extraordinar proces de *maturizare precoce*, încât viitorul Bacovia este deja un poet genial, uluitor de matur, la 1900, când avea cristalizat volumul de versuri *Plumb*. Apoi, spre deosebire de copilul și adolescentul Grigore Vieru, G. Bacovia are șansa de a-i cunoaște pretimpuriu pe M. Eminescu și pe W. Shakespeare, încât el coroborează devorant propria maturizare cu *înțelepciunea* în fața morții, dobândită de cei doi monștri sacri ai culturii europene. Bacovia se vedea îndreptățit, la 16-17 ani, să se considere deja trecut prin experiența morții (altminteri, îi și trăise amenințarea, la propriu, cuprins de *frigurile morții*, la 7 ani, urmare a marilor inundații de pe Bistrița și Siret din iulie-august 1888). Versul eminescian din finalul sonetului *Trecut-au anii...* („Iar timpul crește-n urma mea... mă-ntunec!”) coincide cu celebrul *Parc’ am murit de mult* din *Melancolie*. În consecință, Bacovia se vede îndrituit să nu mai comită greșeala fatală a regelui Lear, cel care în loc să aleagă *plumbul*, adică *tăcerea* buneii și iubitoarei Cordelia, alege promisiunile zornăitoare ale *aurului* și ale *argintului* din glasurile de sirenă ale fiicelor mai mari – Goneril și Regan. Această alegere greșită l-a dus pe Lear la nebunie, provocând moartea Cordeliei. La bătrânețe se alege pregătirea pentru moarte, *tăcerea*, iar nu zgomotoasa iubire de femeie. Precocenele „înțelept” George Vasiliu alege de la bun început *plumbul*, adevărata casetă câștigătoare din *Neguțătorul din Veneția*. El a crezut, astfel, că evită eroarea capitală a regelui Lear. Dar Bacovia, la 17 ani, era maturizat ca poet și „întârziat” ca om. Alegerea lui a fost corectă în planul poeziei – *Plumbul* fiindu-i, într-adevăr, câștigător cu asupra de măsură. Însă în plan existențial el a comis o eroare la fel de gravă ca a regelui Lear. La vârsta adolescenței se alege viața (erosul), iar nu *moartea*. Ion Caraion se arăta consternat că la 17 ani Bacovia nu celebrează iubirea, ci își scrie *Epitaful!* Crezut îndreptățit să se bucure de Nirvana, el constată că nu *a murit de mult*, ci, dimpotrivă, că, în realitate, *nu poate să moară*: „Și tare-i târziu / Și n-am mai murit” (*Pastel*). Agresiunea timpului devine sufocantă și poetul simte în spate suflarea neantului într-o *singurătate totală*. Să se observe cum Grigore Vieru compătimentește moartea tocmai din pricina *singurătății* ei veșnice, a incapacității de a dialoga cu viața, cu Erosul. Cu alte cuvinte, Vieru are avantajul că *nu s-a maturizat precoce* în copilăria și în adolescența lui. Dimpotrivă, a rămas *copilul cel mare al neamului*, cum a spus Vlad Ciubucciu. Și el a suferit de singurătate, de disperare. *Infernul* de care a avut parte în copilărie l-a maturizat ca om, dar l-a menținut, gasteropodic, în geniul copilăriei. Expresia lui poetică, de aceea, se va maturiza progresiv și destul de greu, spre deosebire de a lui Bacovia, genială de la bun început. În plan existențial, intrat apoi în imaginarul poetic, Grigore Vieru n-a mai comis eroarea adolescentului George Vasiliu, alegerea lui a fost cea firească, identificându-se, din acest punct de vedere, cu ethosul popular. La vârsta adolescenței, el a optat net pentru viață, pentru bucuriile simple, pentru Eros, iar nu pentru Thanatos. Paideuma copilăriei va predomina până la maturitatea biologică deplină, pe când Bacovia nu se va mai putea întâlni decât la bătrânețe cu ea, lepădându-se de singurătate,

fără însă a mai scoate „profit” estetic de aici. Titlul vierean *Făgăduindu-mă iubirii*, ca și cel al volumului *Fiindcă iubesc* (1980), vrea să spună despre *alegerea* lui existențială, titluri de neconceput pentru Bacovia. Grigore Vieru își va scrie un epitaf nu la 17 ani, ci abia la moartea mamei sale, Evdochia, în 1982, dar acela este un epitaf senin, mioritic: „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi”. Așadar, se făgăduiește tot vieții, după ce a iubit viața. „Iubind moartea după ce ai urât viața – spune Vieru – este semn de nebunie”². Or, viața imaginară a lui Bacovia a fost un coșmar, sub veșnica amenințare a *nebuliei*, pe care numai geniul său poetic a învins-o. Făcând trimitere la nenorocirile vieții, Grigore Vieru zice: „Nu m-am împăcat prea bine nici cu moartea, nici cu viața – și una și alta sunt crude și necruțătoare. Dar parcă tot viața aș alege-o”³. Cu alte cuvinte, el de mult a ales *viața* și alegerea cea mai bună e *viața copilăriei*, singura vârstă când nici cruzimea vieții, nici acea a morții n-au putere asupra omului. De aceea, multe dintre cântecele lui Grigore Vieru sunt adevărate explozii de bucuria de a trăi, în același spirit al ethosului popular:

„Drag mi-i a trăi,
Că am pe cine iubi –
Nevăstuică și copii,
Drag mi-i a trăi”⁴.

Asemenea mărturii, fie și pe scheme prozodice folclorice, nu veți găsi niciodată la G. Bacovia, chiar nici în convenționalul *Cogito*, în care se declară *fericit*. Volumul *Strigat-am către Tine* se deschide și cu un moto din Tahar Djaout referitor la moarte: „Tăcerea e moartea. / Cine îți cere să taci / Îți cere prea mult”. Și deodată poți înțelege de ce respingerea morții este un fenomen caracteristic popoarelor răsăritene, aflate sub cnutul imperial, popoare amenințate cu intrarea în *neființă*. Trebuie să-ți conservi patria pentru a avea *unde muri*, vorba lui Vieru. Altminteri, în *Niște gânduri*, poetul își însușește și următoarea cugetare a lui Ștefan Napierki: „Patria e acel loc unde ai dori să mori”. Și tot acolo precizează: „Fiecare își ia cât este în stare din propria moarte”⁵.

Dacă, la un moment dat, ești tentat să-l bănuiești pe Grigore Vieru de superficialitate în raport cu problema morții, lucrurile acum se complică. El nu respinge moartea dintr-o repulsie a voinței oarbe de a trăi, de rezonanță schopenhaueriană, ca punct de vedere al *cercului strâmt* eminescian. Firește, omul comun se înspăimântă de gândul morții. El nu e ispitit niciodată să accepte „resemnarea” ciobanului mioritic în fața acestui eveniment brutal și insuportabil. Așa se și explică atâtea aversiuni față de „nunta cosmică” din *Miorița* la „elitele” postdecembriste și postmoderniste. Acești indivizi, cu fumuri de superioritate în înțelegerea vieții, nu pot ieși din narcisismul voinței oarbe de a trăi cu orice preț. Nu este nici pe departe cazul lui Grigore Vieru, cel care, la o privire superficială, pare atât de îndepărtat de *Miorița* în confruntarea cu moartea.

Grigore Vieru are conștiința deplină că moartea este un eveniment capital căruia ființa umană nu are cum să i se sustragă. De aceea, și pentru el *proba morții* este fundamentală. Ciclul *Făgăduindu-mă iubirii*, care cuprinde poeme dintre

anii 1968-2002, reține ca moto celebrele versuri eminesciene din *Odă (în metru antic)*: „Ca să pot muri liniștit, pe mine / Mie redă-mă!”. Moartea devine reperul *decalogului moral* al ființei, ca la Eminescu. Numai ea poate să motiveze viața cu adevărat, să-i dea valoarea supremă, să legitimizeze *alegerea* pe care el a făcut-o încă din copilărie și adolescență. Ca și viața sau dragostea, moartea este un eveniment unic: „Viața, dragostea și moartea vin o singură dată”⁶. Și, ca reper în absolut, există un ascendent al morții asupra vieții, ascendent ce părea anulat, în favoarea vieții, tocmai prin opțiunea antibacoviană a poetului. În realitate, viața poate fi coruptibilă, fiindcă este atât de intim legată de *alegerea* omului. Grigore Vieru are intuiția avantajului moral al opțiunii bacoviene a morții. Ființa bacoviană este incoruptibilă moral, iar suferința ei este măsurată de teribila neputință de a muri. Dezmățul, așadar, aparține *vieții agonice*, iar nu morții. Într-o poemă dedicată lui D. R. Popescu, Vieru o recunoaște astfel:

„Pur și simplu,
Respectăm moartea,
Pentru că nu este
Mincinoasă ca viața” (*Cum să-ți spun*).

Din acest punct de vedere, moartea e mai aproape de divinitate decât viața: „Una din cele mai mari satisfacții ale mele este că Divinitatea și Moartea nu pot fi lingușite”⁷. De aceea, moralmente, poetul se simte solidar cu moartea: „Sunt de partea morții – dacă are dreptate, și împotriva vieții – dacă se prostituează”⁸. Și toate astea fiindcă pariul existenței lui a fost tocmai *viața*, iar nu moartea, ca la alți poeți; ca la Bacovia, în primul rând. Sau chiar Eminescu.

La întrebarea lui Alexandru Bantoș dacă îi este frică de moarte, Vieru răspunde: „– Moartea ne privește din fiecare floare de la începutul vieții noastre – de ce ne-am teme de ea? Nu mi-i frică de moarte, «mi-i somn» de ea”⁹. Al. Vlahuță pretindea că nu se cutremură de gândul morții, ci de *veșnicia morții*. Este un mod de a corupe moartea însăși, gândește Vieru, fiindcă *veșnicia* nu poate fi atinsă decât de viață în ipostaza ei suprem erotică:

„Iubito: «Această clipă a noastră
durează mai mult
decât durează la alții moartea»” (*Cântec de iubire*).

Iar dacă avem vreun motiv să ne înspăimântăm, acesta nu-i moartea individuală, ci doar cea a întregii omeniri:

„Dar nu moartea
Mă înspăimântă –
Mi-e teamă că va veni
Somnul cel mare
Al omenirii întregi” (*Toamnă era*).

Ținând seamă și de titlul poeziei, aceasta este cea mai bacoviană teamă a lui Grigore Vieru, reflex conștientizat al *apocalipsei fără finalitate*.

Dar iată cum se celebrează viața comparativ cu „nimicnicia” morții, de parcă ne-am instala direct în *ora de iubire* eminesciană. Raportat la *clipa sfântă* a iubirii, poate că nici nu există moarte:

„Și nu există moarte!

Pur și simplu, cad frunzele

Spre a ne vedea mai bine

Când suntem departe” (*Metafora*).

Izvorul veșnic nu este moartea, ci *copilăria*. De aici strania impresie a poetului că morții se reîntorc, de fapt, în copilărie, și ei trebuie îngrijiți ca pe niște copii:

„Morții sunt

Ca niște copii

Și fiecare

Își are morții lui”.

Acestor „copii” trebuie să le închizi ochii ca să doarmă liniștiți, să le săruți fruntea și să-i veghezi, așa cum face mama cu pruncii. Morții nici măcar nu trebuie înmormântați, ci, poate, doar ținuti în brațele mormântului-mamă. În ce-l privește, are oroare de spectacolul înmormântării. Întrebarea a 29-a din chestionarul „Jurnalului de Chișinău” sună așa: „De cine n-ați vrea să fiți îngropat?”. Răspunsul lui Vieru: „Aș vrea să fiu înmormântat în taină. Nimeni să nu știe de moartea mea. Nici prietenii. Nu-mi plac cuvântările pe marginea gropii. Omul trebuie prețuit cât este în viață”. Poezia *Când* e o reverberație a unei asemenea mărturii, cea mai apropiată de *Mai am un singur dor* de Eminescu. Nu oamenii, ci natura întreagă să-l îngroape, ca în nunta cosmică mioritică. Desigur, ca și în cazul lui Eminescu, mormântul trebuie să-i fie alături de al mamei, singura care-l va ocroti cu adevărat și după moarte. De asemenea, oamenii nu devin *drepti* numai prin faptul că *mor*, ci sunt drepti în fața morții doar prin numele lor nepătat: „Moartea, ca și viața, poate fi îmbunătățită dacă lași în urmă un nume curat”¹⁰. În definitiv, moartea-ți prețuiește după cât *cer* e în ea: „Cine știe dacă moartea este sau nu partea noastră de cer și lumină; cine știe dacă sufletul nostru nu este și el mușchiul verzui de pe cruce”¹¹.

Pe moarte, pe mamă, pe Dumnezeu nu te poți supăra¹². Dacă ne gândim bine, moartea prețuiește cât o *pâine*, aceasta având deasupra ei întreg cerul. Altfel este una cu *neantul*. Interesant că, în pofida neaderenței poetului la singurătatea morții, aceasta totuși e doar o neființă fără bucurii, niciodată *vid* bacovian. Suferința însingurată poate mântui chiar în prezența morții:

„Vine moartea din urmă

Cu spicele roșii în brațe

Ale sângelui meu –

Ea care nimic niciodată

Nu înapoiază.

Și toți suntem luminați
De o bucurie neînțeleasă” (*Ars poetica*).

Ar mai fi posibilă „bucuria neînțeleasă” fără umbra morții cu spicele de sânge în brațe? Nu, și de aici începe taina tainelor în ființa viereană.

NOTE

¹ Aceeași impresie, pe care am semnalat-o în *Periplu critic*, a avut-o și D. R. Popescu, la lectura poemelor lui Grigore Vieru.

² Grigore Vieru, *Strigat-am către Tine*, Chișinău, Editura Litera, 1999, p. 371.

³ *Ibidem*, p. 407.

⁴ *Ibidem*, p. 464.

⁵ Grigore Vieru, *Niște gânduri*, în „Literatura și Arta”, 23 octombrie 2003, p. 5.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Grigore Vieru, *Strigat-am...*, p. 363.

⁸ *Ibidem*, p. 386.

⁹ Grigore Vieru, *Fără limba română n-aș fi ajuns poet*, în „Limba Română”, 1995, nr. 1, p. 7-21.

¹⁰ Grigore Vieru, *Strigat-am...*, p. 380.

¹¹ *Ibidem*, p. 379.

¹² *Ibidem*, p. 382.

Alex. GRIGORE VIERU
ȘTEFĂNESCU

Grigore Vieru are o înfățișare de poet romantic. Fruntea înaltă, continuată de un început de calviție, pletele lungi, răsfrânte pe umeri, privirea visătoare, îndreptată spre un *dincolo* inaccesibil oamenilor obișnuiți, fac parte dintr-un tipar fizionomic consacrat de multă vreme de istoria literaturii. La acestea se adaugă – ca trăsături particulare – un zâmbet timid și o fragilitate a întregii ființe, datorită cărora ne gândim la poet nu numai cu admirație, ci și cu dorința de a-l ocroti.

S-a născut la 14 februarie 1935 în comuna Pererita din raionul Briceni (fostul județ Hotin), comună așezată pe malul stâng al Prutului, la mică distanță de Miorcanii lui Ion Pillat de pe malul drept. După absolvirea liceului, la Lipcani, urmează cursurile Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, pe care le încheie în 1957. În același an îi apare și prima sa carte, *Alarma*, cuprinzând versuri pentru copii. Începe Facultatea de Filologie și Istorie, dar n-o termină, neavând mijloacele materiale necesare. Lucrează ca redactor la revista „Nistru” a Uniunii Scriitorilor din R.S.S. Moldovenească. Volumul de versuri *Numele tău*, 1968, și cele care urmează au ecou în conștiința publică, remarcându-se prin simplitate, printr-un sentimentalism răscolitor, prin nostalgia stilului de viață românesc, distrus de sovietici în Basarabia.

În 1973 i se îndeplinește dorința arzătoare de a vizita România: „Dacă visul unora a fost ori este să ajungă în cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul”. În România este primit cu dragoste, ca un erou al cauzei românești. Și în Basarabia începe să aibă o aureolă de tribun. „Păstrând proporțiile – observă Eugen Simion –, Grigore Vieru și generația sa reprezintă pentru această provincie românească năpăstuită mereu de istorie ceea ce a fost, la începutul secolului, generația lui Goga pentru Transilvania. Similitudinea de destin are și o prelungire în plan poetic. Sub presiunea circumstanțelor, poezia se întoarce la un limbaj mai simplu și își asumă în chip deliberat un mesianism național”.

În perioada 1987-1989 participă cu înflăcărare și curaj, alături de alți intelectuali basarabeni, la bătălia pentru limba română, care se încheie victorios prin adoptarea, la 31 august 1989, a unei legi care consacră folosirea limbii române ca limbă oficială și revenirea la alfabetul latin.

După căderea comunismului în România, Grigore Vieru trece frecvent Prutul. Încă din 1990 este ales membru de onoare al Academiei Române și primește, în continuare, numeroase alte dovezi de prețuire: premii, distincții, sărbătoriri oficiale, invitații la emisiuni TV etc. Există însă scriitori și critici literari care privesc cu mefiență comuniunea lui afectivă, exhibită în mass-media, cu promotorii naționalismului comunist din timpul lui Ceaușescu.

UN MALENTENDU

Poezia lui Grigore Vieru este expresia unei sensibilități ieșite din comun, aproape dureroase. Criticul literar care vrea să o analizeze simte o sfilă, ca și cum ar trebui să atingă o rană.

Duioșia, delicatețea feminină, dorul sfâșietor de casa părintească, adorarea mamei, apartenența sufletească irevocabilă la lumea satului, tonul tânguitor le-am întâlnit și la Serghei Esenin. La Grigore Vieru apare, în plus, un sentiment de responsabilitate. Poetul rus este un solitar, un fiu risipitor chinuit de nostalgia spațiului pe care l-a părăsit. Poetul român, chiar dacă folosește și el verbele la persoana întâi singular, vorbește în numele unei întregi colectivități condamnate la înstrăinare.

Cine dorește să afle ce au pățit românii din Basarabia în perioada în care s-au aflat sub stăpânire sovietică trebuie să citească studii de istorie. Cine dorește însă să afle ce au *simțit* românii din Basarabia în acea perioadă trebuie să citească poezia lui Grigore Vieru. În tradiția lui Eminescu, deși n-are, nici pe departe, aceeași anvergură ca poet, Grigore Vieru s-a situat de la început în centrul vieții afective a comunității lui etnice, dovedind un remarcabil simț al *esențialului*. Fragil, copilăros, cu vocea sugrumată de un început de plâns, el își afirmă totuși în poezie o atitudine de bărbat, care nu-și pierde timpul cu fleacuri. Chiar și poeziile lui cele mai tandru-jucăușe sună ca un imn:

„Vârful cel mai ridicat / E-al ierbii creștet. / Nimeni încă n-a zburat / Mai sus de iarbă. // Peste vârful înverzit / Prin care, tainic, / Urcă laptele-ndulcit / Și sfânt al vacii. // Cum să-nvingi? De ce să-nvingi? / Străbunul, oare, / Alba rouă pe ferigi, / Pe tine, mamă?!” (*Iarba*).

Limba română este folosită în poezia lui Grigore Vieru cu mare grijă, ca apa în timp de secetă. Poetul se și joacă uneori, dar nu cu cuvintele. Această seriozitate de artist a făcut o puternică impresie în România, în anii '80, când au apărut, în sfârșit, și la București selecții din poezia lui: *Izvorul și clipa*, 1981, cele unsprezece poeme din *Constelația lirei*, antologia poezilor din R.S.S. Moldovenească, 1987, *Rădăcina de foc*, 1988 etc. Publicul era sătul de poezia-butaforie, fabricată

în cantități industriale în scopuri propagandistice, dar și de jocul de-a poezia, inteligent, dar și cam infantil, practicat de o mulțime de studenți și foști studenți de la Litere care credeau că astfel sfidează regimul. Sentimentalismul răscolitor din cărțile poetului de dincolo de Prut, modul firesc în care poezia sa făcea atingere cu folclorul și, mai ales, gravitatea cu care era folosită limba română creau impresia redescoperirii *adevăratei poezii*.

Emoția trăită de cititori era intensificată de gândul că mesajul în limba română venea dintr-un fragment din România pierdut în împrejurările celui de-al doilea război mondial și supus decenii la rând unei rusificări forțate. Evidența faptului că limba română supraviețuise *acolo*, prin forțe proprii, fără nici un sprijin din partea țării-mamă, îi înduioșa pe mulți până la lacrimi.

După 1989 lucrurile s-au schimbat. La reluarea legăturilor dintre cele două culturi românești despărțite de Prut – ca de un zid al Berlinului – timp de aproape o jumătate de secol, s-a produs un *malentendu* grotesc. Scriitorii din Basarabia însuflețiți de un patriotism sincer au crezut că autorii de literatură patriotardă din România – favorizați cândva de naționalismul comunist promovat de Nicolae Ceaușescu – reprezintă replica lor simetrică. Și și-au întins mâinile unii altora, primii din naivitate, iar ultimii pentru a profita grabnic de o legitimare nesperată, în condițiile în care în România erau – și pe bună dreptate – disprețuiți. Drept urmare, Grigore Vieru și ceilalți scriitori din Basarabia înrudiți spiritual cu el au pierdut o mare parte din capitalul de stimă și simpatie de care se bucurau în România.

Este o nedreptate. Grigore Vieru rămâne un poet foarte talentat, care nu seamănă prin nimic cu „aliatul” său din România, Corneliu Vadim Tudor, un autor minor și grandilocvent, un Rică Venturiano al iubirii de patrie.

PROZA CARE SE TRANSFORMĂ ÎN POEZIE

Grigore Vieru nici nu omagiază, de altfel, direct și declamativ „patria”. El evocă satul natal, casa „de pe margine de Prut”, bucuriile simple ale vieții la țară, pe care sărăcia nu face decât s-o înnobileze, ca o formă de asceză. Până și necazurile de altădată îi sunt *dragi*. În mod special îi place să-și aducă aminte scene din copilărie cu mama lui, pentru care are un cult. Nu există grandilocvență și nici demagogie în aceste evocări. Tot ceea ce povestește sau declară poetul ni se impune ca sincer și adevărat. Ideea de patrie se constituie difuz din amintiri și trăiri nefalsificate, neutilizate în scop propagandistic.

Aflăm, ca dintr-o scriere în proză, că poetul locuiește într-un oraș, la bloc, că a luat-o la el și pe mama lui, convingând-o să abandoneze casa din sat, că are un copil „mititel”, care i se suie buncii în cap etc. Toate acestea ar putea să ne plictisească, așa cum se întâmplă atunci când mergem la cineva în vizită și trebuie să răsfoim, din politețe, un album cu fotografii de familie. Iată însă că nu ne plictisim deloc, că, dimpotrivă, regăsim propriile noastre stări sufletești în mărturisirile poetului și că ne simțim înduioșați până la lacrimi. Explicația constă în faptul că „albumul

cu fotografii de familie” este alcătuit de un artist foarte înzestrat, care a știut ce imagini să aleagă și cum să le așeze în pagină. Textele sale nu sunt nici proză, nici poezie, ci *proză care se transformă în poezie*, sub ochii noștri:

„Tu mă iartă, o, mă iartă, / Casa mea de humă, tu, / Despre toate-am scris pe lume, / Numai despre tine nu. // Să-ți trag radio și lumină / Ți-am făgăduit când-va / Și că fi-vom împreună / Pieptul meu cât va sufla. // Dar prin alte case, iată, / Eu lumina o presor, / Alte case mă ascultă / Când vorbesc la difuzor. // Ți-am luat-o și pe mama / Și-ați rămas acuma, ia, / Vai, nici tu în rând cu lumea / Și nici orășancă ea. // Las’ că vin eu cu bătrâna / Și nepotu-ți o să-l iau / Care pe neprins de veste / Speria-va-ți bezna: «Hau!» // Și vei râde cu băiatul / Ca doi prunci prea mititei. / Și vei plânge cu bătrâna / De dor ca două femei. // Și vei tace lung cu mine / Cu văz tulbur și durut, / Casă văduvă și tristă / De pe margine de Prut” (*Casa mea*).

Secretul transformării prozei în poezie rămâne un secret – al lui Grigore Vieru. Ceea ce putem spune cu siguranță este că nu avem de a face cu o artă naivă, cu o „expresivitate involuntară” etc., ci cu tehnici ale simplității de un mare rafinament, constând în activarea duioșiei prin umor, în cultivarea – atent dozată – a melodramei, în personificări discrete (morale, nu fizice), care *nu* cad în ridicol, ca la alți autori de azi.

Foarte frecvente sunt poemele *cu final neașteptat*. Ideea surprinzătoare cu care se încheie asemenea poeme are rezonanță în conștiința cititorului și nu poate fi uitată ușor:

„În aceeași limbă / toată lumea plânge, / În aceeași limbă / râde un pământ. / Ci doar în limba ta / durerea poți s-o mângâi, / iar bucuria / s-o preschimbi în cânt. // În limba ta / ți-e dor de mama, / și vinul e mai vin, / și prânzul e mai prânz. / Și doar în limba ta / poți râde singur, / și doar în limba ta / te poți opri din plâns, // Iar când nu poți / nici plânge și nici râde, / când nu poți mângâia / și nici cânta, / cu-al tău pământ, / cu cerul tău în față, / tu taci atunce / tot în limba ta” (*În limba ta*).

AUTORITATEA CUVINTELOR

Textele pe care le-am citat sunt faimoase, ca *Moartea căprioarei* de Nicolae Labiș sau *Repetabila povară* de Adrian Păunescu. Ele fac parte din poemele-șlagăre ale lui Grigore Vieru, șlagăre nu numai la figurat, ci și la propriu, întrucât unele chiar au fost puse pe muzică (de Ion Aldea-Teodorovici, Iulia Țibulschi, Mihai Dolgan, Aurel Chiriac, Eugen Doga ș.a.).

O remarcabilă popularitate au versurile închinete mamei. Nu este vorba de o exploatare comercială a unui sentiment universal, ci de poeme cu adevărat frumoase, poate cele mai frumoase care s-au scris vreodată în limba română pe această temă. Grigore Vieru ar merita Premiul Nobel pentru poezia dragostei filiale:

„Când m-am născut, pe frunte eu / Aveam coroană-mpărătească: / A mamei mână părintească, / A mamei mână părintească” (*Mâinile mamei*);

„...Iar noaptea / Mama lucra croitoreasă. / Cosea cămăși de pânză / Din cânepă scorțoasă. / Și cântecul mașinii, / Sunând fără oprire, / Fu cântecul meu de leagăn / Și cântecul de trezire” (*Cântec cu acul*);

„O, buzele ce sărutară / Al tatei mormânt / Mai mult ca pre dânsul / Pre tata-n / Puținii lui ani pre pământ. // Acuma când nu te poți, mamă, / De sarea din șale pleca, / Cine ridică mormântul / Spre gura uscată a ta!?”;

„Ușoară, maică, ușoară, / C-ai putea să mergi călcând / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pământ! // În priviri cu-n fel de teamă, / Fericită totuși ești – / Iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce gândești” (*Făptura mamei*).

Nu se știe cum, dar lui Grigore Vieru *îi stă bine* să adore, să proslăvească, să idolatrizeze, chiar și azi, când ne aflăm sub dictatura ironiei. Unul dintre puținele poeme cu adevărat emoționante din literatura noastră închinat lui Eminescu îi aparține:

„Știu: cândva la miez de noapte, / Ori la răsărit de Soare, / Stinge-mi-s-or ochii mie / Tot deasupra cărții Sale. // Am s-ajung atunce, poate, / La mijlocul ei aproape. / Ci să nu închideți cartea / Ca pe recele-mi pleoape. / S-o lăsați așa deschisă, / Ca băiatul meu ori fata / Să citească mai departe / Ce n-a dovedit nici tata. // Iar de n-au s-auză dâșii / Al străvechii slove bucium, / Așezați-mi-o ca pernă / Cu toți codrii ei în zbucium” (*Legământ*).

Dincolo de teme – sacre sau profane –, ceea ce conferă o frumusețe tragică poeziei lui Grigore Vieru, este conștiința valorii imense a limbii. Nu contează faptul că această prețuire exacerbată se datorează unor circumstanțe istorice; important este că ea are un efect estetic, făcând cuvintele extrem de prețioase și redându-le autoritatea originală. Când citim sau ascultăm o poezie de Grigore Vieru, ni se transmite sentimentul că trebuie să acordăm o importanță maximă fiecărui cuvânt, pentru că a fost *obținut cu greu*. În felul acesta, se reconstituie ceva din condiția orfică a limbajului poetic.

*

Receptarea critică a poeziei lui Grigore Vieru este grav perturbată de calcule politice și prejudecăți estetice. O impresie dezagreabilă fac scriitorii cu nostalgii național-comuniste care îl pupă zgomotos pe amândoi obraji pe delicatul poet, făcându-l să se sufocă, și îi recită versurile extaziați, înainte de a le citi. Dar tot atât de dezolantă – și compromițătoare – este atitudinea acelor critici literari care nu se pronunță în legătură cu Grigore Vieru, ca să nu-și piardă presupusul loc într-o presupusă elită intelectuală, frigidă estetic, sau îl privesc de foarte sus, considerându-l un elegiac minor, un tradiționalist întârziat etc. „Consensul cu aspirațiile naționale – explică de la mare altitudine Al. Cistelean, după ce a comentat de

la mică altitudine versurile a zeci și zeci de poeți mediocri –, topite într-o elegie regresivă ce găsea tot mai puține valori de sprijin în prezent, a exaltat și dimensiunea valorică a operei lui Grigore Vieru, altminteri o diagramă onestă a tradiționalismului atât în privința scriiturii, cât și a pachetului tematic” (*Dicționarul esențial al scriitorilor români*, București, Editura Albatros, 2000).

Dincolo de „diagramă” și de „pachet”, trebuie luat însă în considerare *talentul* lui Grigore Vieru, care îl face mai *prezent* în lumea noastră de azi decât noutatea în sine a unui program estetic. În creația poetică nu se întâmplă ca în producția de bunuri electrocasnice, unde ultimul tip de frigider este de obicei mai bun decât cele anterioare. În creația poetică contează exclusiv personalitatea poetului, *capacitatea lui de-a emoționa*, indiferent de tehnica pe care o folosește.

CĂRȚI PENTRU COPII. *Alarma*, Chișinău, 1957 (versuri); *Poezii de seama voastră*, Chișinău, 1967; *Abecedarul* (în colab.), Chișinău, 1970; *Albinuța* (abecedar), Chișinău, 1979 (ed. a II-a, București, 1994).

POEZIE. *Numele tău*, Chișinău, 1968; *Aproape*, Chișinău, 1974; *Un verde ne vede*, Chișinău, Editura Lumina, 1976; *Fiindcă iubesc*, Chișinău, Editura Literatura artistică, 1980; *Izvorul și clipa*, antologie de Mircea Radu Iacoban, prefață de Marin Sorescu, portret de Sabin Bălașa, București, Editura Albatros, colecția „CMFP”, 1981; *Taina care mă apără*, Chișinău, 1983; *Scrieri alese*, Chișinău, Editura Literatura artistică, 1984; *Cel care sunt*, antologie și prefață de Mihai Cimpoi, Chișinău, Editura Literatura artistică, 1987 (cupr. și confesiuni, interviuri etc.), *Rădăcina de foc*, poeme și confesiuni, cuvânt înainte de Ioan Alexandru, postfață de Victor Crăciun, ediție ilustrată de Sabin Bălașa, antologie și îngrijire de ediție Arcadie Donos, București, Editura Univers, 1988; *Mama*, Chișinău, 1989; *Hristos nu are nici o vină* (poeme și cântece), cuvânt înainte de Carolina Ilica, antologie, îngrijire ediție și postfață de Dumitru M. Ion, București, Editura Orient / Occident, 1991; *Curățirea fântânii*, Galați, 1993; *Rugăciune pentru mama*, Craiova, 1994.

*

Bucurându-se de popularitate, poezia lui Grigore Vieru a fost frecvent antologată și retipărită, în Republica Moldova și România, tradusă, preluată selectiv de diverse publicații literare, recitată de actori, pusă pe muzică și cântată etc. Nu există o hartă completă a circulației ei. O antologie în care figurează Grigore Vieru și care trebuie în mod special menționată pentru că a avut răsunet este *Constelația lirei*, antologia poezilor din R.S.S. Moldovenească, prefață de Ioan Alexandru, București, Editura Cartea Românească, 1989.

(Capitol din *Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000*, București, Editura Mașina de scris, 2005)

Iulian GRIGORE VIERU –
BOLDEA VALOARE ȘI ADEVĂR POETIC

Grigore Vieru a fost, incontestabil, o voce singulară, de o expresivitate deosebită în peisajul poeziei românești. Versurile sale au ilustrat, într-un regim al excelenței rostirii lirice, stări de spirit de o rară autenticitate, conturate în enunțuri poetice armonioase și limpezi, sugestive și sincere. Nimic strident în lirica lui Grigore Vieru, nimic evaziv sau fals. Versurile lui se înscriu într-un program literar ce are ca element esențial apărarea și ilustrarea limbii române, integritatea acesteia într-o țară în care s-a refuzat, decenii de-a rândul, dreptul de cetățenie al acestei limbi. Recursul la sentimentul patriotic autentic, starea de sinceră și ardentă implicare cetățenească în destinul propriei patrii, toate acestea au reprezentat imperative imediate ale creațiilor sale, cărora poetul li s-a dedicat cu dăruire, spirit al jertfei și credință. Cărțile de poezie ale lui Grigore Vieru (*Numele tău, Un verde ne vede, Izvorul și clipa, Cel care sunt, Hristos nu are nicio vină, Rugăciune pentru mama, Taina care mă apără* etc.) rămân repere fundamentale ale poeziei românești de azi. O poezie precum *În limba ta* ni se prezintă ca o profesiune de credință a unui scriitor cetățean, ce a așezat mereu, mai presus de propria ființă, idealurile neamului, celebrând, în versuri înfiorate de patos, limba română, limba în care a pățimit, a scris și a iubit: „În aceeași limbă / Toată lumea plânge, / În aceeași limbă / Râde un pământ. / Ci doar în limba ta / Durerea poți s-o mângâi, / Iar bucuria / S-o preschimbi în cânt. // În limba ta / Ți-e dor de mama, / Și vinul e mai vin, / Și prânzul e mai prânz. / Și doar în limba ta / Poți râde singur, / Și doar în limba ta / Te poți opri din plâns”.

Cred că latura de cea mai autentică profunzime a poeziei lui Grigore Vieru este aceea a responsabilității civice a scriitorului, a omului de cultură, care se simte, cu fiecare gest pe care îl face, cu fiecare cuvânt pe care îl rostește, adânc răspunzător de soarta neamului său, de destinul limbii în care s-a născut și în care respiră. Eugen Simion subliniază

că „despre Grigore Vieru am putea spune că este ultimul poet cu Basarabia în glas. Un poet mesianic, un poet al tribului său, obsedat de trei mituri: Limba română, Mama și Unitatea neamului. Un poet elegiac, dar, în ciuda fragilității înfățișării sale și a vocii sale – moi și stinse, menite parcă să șoptească o rugăciune, nu să pronunțe propoziții aspre ca vechii profeți – un poet dârz, un cuget tare, un spirit incoruptibil. Mulți i-au înțeles stilul și mesajul, alții i-au reproșat mereu faptul că nu este un poet postmodern. Judecată rea. Vieru nu putea fi postmodern pentru că, spune chiar el, s-a născut și a crescut într-o istorie imposibilă și, când a început să scrie, și-a dat seama că publicul său așteaptă altceva de la el. Ceva esențial, spus limpede, ceva despre suferințele și bucuriile nației sale, atâtea câte sunt. În aceste circumstanțe, poemul «nu poate fi o zbenguiala a cuvintelor»”.

Grigore Vieru întrupează, în ansamblul literaturii române, destinul unui scriitor cu o înzestrare spirituală de excepție și, în același timp, o impecabilă conștiință a națiunii sale. O conștiință ce a dat seamă, de fiecare dată, de realitățile convulsive ale unei istorii adesea vitregi, de trecutul națiunii sale, de amprenta tragică pe care a căpătat-o adesea limba română, amputată, interzisă, pusă sub semnul întrebării de atâtea ori. Exemplaritatea destinului poetic al lui Grigore Vieru este dincolo de orice îndoială. După cum e dincolo de orice îndoială expresivitatea gravă a versurilor sale, solemnitatea muzicală a enunțurilor lirice, armonia frazei, precum în poezia intitulată sugestiv *Ars poetica*: „Merg eu dimineața, în frunte, / Cu spicele albe în brațe / Ale părului mamei. / Mergi tu după mine, iubito, / Cu spicul fierbinte la piept / Al lacrimii tale. / Vine moartea din urmă / Cu spicele roșii în brațe / Ale sângelui meu – / Ea care nimic niciodată / Nu înapoiază. / Și toți suntem luminați / De-o bucurie neînțeleasă”. Valoarea, adevărul și reprezentativitatea poeziei lui Grigore Vieru fac din regretatul poet o prezență emblematică a literaturii române contemporane.

**Viorica-Ela GRIGORE VIERU¹ ȘI EMIL CIORAN
CARAMAN ÎN CIRCUMFERINȚA
IDEILOR COMUNE**

Moto:

*De ce nu am scoate din durere tot ce ea poate da,
sau de ce nu am cultiva un zâmbet,
până am ajunge la zona vitală din care el izvorăște ?*

*

*Oricât m-aș lupta pe culmile disperării, nu pot și nu vreau
să renunț și să părăsesc iubirea, chiar dacă disperările și tristețile
ar întuneca izvorul luminos al ființei mele
deplasat în cine știe ce colțuri îndepărtate ale existenței mele.*

(Emil Cioran, *Pe culmile disperării*, Editura Humanitas,
București, 1990, p. 155; p. 202)

Dintr-o inițiativă cu scop revendicativ pentru ambele personalități anunțate în titlu, prezentul eseu face dovada unui experiment comparatist, pe segment ideatic, axat, ca și în mod tradițional, pe afinități și pe contradicții identificate în creațiile acestora. S-a vorbit, se vorbește, dar mai ales se va vorbi despre un Vieru al tuturor, basarabeanul, și despre un Cioran intangibil, exilatul român, sufocat de îngrădirile spiritului etc. Perspectiva unei abordări alăturând creațiile celor doi români ar putea părea cel puțin stranie din mai multe motive, ținând cont mai ales de anvergura celor două personalități ale literelor românești, dar reperele estetice pe care le-am ales pentru această discuție ni se par cu adevărat analizabile în comparație. Credem totuși că despre proporții se va putea vorbi mai târziu, când lucrurile vor căpăta mai multă limpezime și când, mai ales, se va conștientiza importanța mediului în care se produce creația. Acum însă prestanța lui Cioran (sau a lui Vieru) n-ar trebui să ne descurajeze în abordarea pe care am inițiat-o.

Punctul de plecare al unui asemenea demers experimental îl constituie imaginarul în care se înscriu viziunile celor două tipuri și temperamente artistice și modul lor de configurare la fiecare dintre acești creatori. Este vorba despre o zonă comună celor doi, caracterizată de o dinamică a

fericirii și suferinței, a comicului și tragicului, a mutilării spiritului și a exaltărilor sale în abisuri și înălțimi, a vieții și a morții, a rostului și a neîmplinirii, a eului cu o viață interioară tensionată și a banalității unei alterități anonime, a adevărului sau a tainei ca iluzie a existenței umane etc. Pe de altă parte, firea unui poet deopotrivă al maturilor și al copiilor, care și-a căpătat renumele unei ființe izvorâte din lumina fără orizont al sufletului popular ce-l aduce și-l leagă de lume, Grigore Vieru, contrastează indiscutabil cu alta, cea a filozofului Emil Cioran, care disecă îndelung, mai întâi de pe poziția pe care i-o impune statutul reflexiv al textelor sale, sentimentul plin de înfiorare al sinuciderii, de exemplu, pătrunzând până la capăt dimensiunile acestuia în plan psihic sau al subconștientului. Sfidând această certă discrepanță, vom găsi și aici o punte de legătură între cei doi, deloc forțată, în ideea de sacrificiu pe care și l-au asumat ambii fără rest, cu atât mai mult cu cât îndurerarea nu i-a fost nici pe departe străină poetului basarabean. Stăpân al seninătăților sufletului, purtându-și rănila în bandajele candorii, poetul va declara totuși: „Poezia mea vine din marea singurătate și din greaua suferință...”.

În pofida numeroaselor titluri pe care le dă Cioran operelor sale, sugerând o viziune întunecată asupra lucrurilor și existenței, natura exprimată a acestora este, în realitate, la o altfel de analiză, cu totul alta. Autorul, înainte de a se prezenta din cărțile sale drept un filozof cu aparentă alură tenebroasă, este mai întâi de toate un artist care flirtează cu destinatarul scrisului său. Fiecare semnificație a titlurilor pe care le dă scrierilor sale ar putea fi tocmai opusă celei pe care o creează, de fapt, viziunea din text. Spre exemplu, cartea de debut, *Pe culmile disperării*, al cărei titlu din start îi pregătește emoțional lectorului o stare de curiozitate-compassiune față de cel care este determinat să scrie despre tristețe, îi oferă totuși cititorului o înțelegere, aproape matematic calculată sau – să spunem într-un termen literar de specialitate – în mod autentic, a beneficiilor metafizice ale ființei pe care i le poate conferi vârtoarea tristeților și a disperărilor. Catalogarea imperativă a unui Cioran drept filozof al disperărilor sau al optimismului este un gest extrem de dificil și de riscant. Cine l-ar portretiza pe Cioran doar ca pe un explorator al tenebrelor psihologice, psihice și spirituale poate fi considerat cu toată certitudinea victima propriilor spaime – nu înainte de a fi una a strategiilor estetice cioraniene – și a propriilor anxietăți față de lucrurile pe care le abordează filozoful „disperărilor” și al altor „lacrimi” și „amurguri”. Același lucru se remarcă și apropo de poetul Grigore Vieru, considerat de către unii rapsod al fericirii naive, în orice caz un poet obsedat de un sentiment nesperios – un soi de reverie infantilă, exprimată fie prin duiosii verbale, fie prin versificații lacrimogene îndreptate către patrie și atât². De fapt, tocmai aici stă izvorul magiei poetice vierene, prin care lucrurile simple la suprafață, pe care le percep cu inima și nepoțeei, umplu golul unei insensibilități față de metafizicul pe care suntem incapabili, orice s-ar spune, să-l receptăm în stare pură, dar care ne absoarbe și către care accedem prin datul nostru omenesc, la urma urmei, „internațional” – dacă tot ni se reproșează, mai ales nouă, basarabenilor, că ne lipsește această dimensiune, – mamă, patrie, grai. De aceea Grigore Vieru este mai ales poetul profunzimilor, iar orice măsurare a adâncurilor implică în mod imperativ ideea de suferință, cu o finalitate cathartică irevocabilă, textualizată în poemele lui Grigore Vieru la diferite scări tematice.

Și în cazul lui Emil Cioran, indiscutabil, lucrurile au un revers: la el se poate vorbi și despre un anumit tip de umor (în nici un caz negru, cinismul lui este plin de politețe – „Scrupulele unui cinic – ar fi mai mult decât un titlu de carte, ar fi deviza carierei mele” scria în unul din *Caietele* sale Emil Cioran³, cu atât mai mult cu cât bancurile se caracterizează și ele printr-o doză consistentă de filozofie. Drept mostră de umor cioranian în care, concomitent, nu este de neglijat nici conținutul filozofic poate fi considerată afirmația că: „Fiecare poziție a vieții este o altă perspectivă a ei. Filozofii se gândesc la altă lume fiindcă, gârbovi de obicei, s-au săturat a o privi pe aceasta” (Emil Cioran, *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, 1994, p. 36).

În același mod în care la Cioran transpare melancolia ființei, ca amurg sau ca strâmtoare a spiritului, și luminozitatea, împinsă, de multe ori, până la comic, își face loc printre rândurile sale. Un anumit tip de optimism, am spune. Unul care, și el implacabil, ca și moartea, umple ființa de energie fie și pentru a cădea în disperare, această din urmă stare, fiind un vârtej ce creează adevăratul sentiment al vieții și de viață. Prin a arăta cât de cioranian este Grigore Vieru și cât de vierean este Emil Cioran subliniem ideea de imagine cameleonică pe care o poartă cei doi creatori.

Afirmațiile făcute pot fi considerate, în definitiv, și replici pentru cei care-l consideră pe Cioran, în fond, un disperat (ca autor de reflecții, nu ca om și ca individ social, deși, în cazul lui Cioran, scrisul și modul de a fi, pe care-l desprindem din evenimentele de viață și din scrisori, din propriile mărturisiri etc., înregistrează și provoacă o confuzie foarte armonioasă; dar poate că filozoful Cioran nu a făcut filozofie – ipoteză, pe drept cuvânt, argumentabilă –, ci căutarea de sine a fost singurul postulat pe care l-a urmat în fața foii de scris, un postulat absolut personal, întrucât dezavua filozofii care și-au făcut o profesie din tristețea oamenilor, fără a se autoînscris în rândurile acestora: „A lua lucrurile *în serios* înseamnă a le cântări fără a participa; a le lua *în tragic* – a te angaja în soarta lor. Între seriozitate și tragedie (această tristețe ca *acțiune*) este o mai mare deosebire decât între un funcționar și un erou. Filozofii sunt bieți agenți ai Absolutului, plătiți din mahnirile noastre. Din a lua lumea în serios și-au făcut o profesie” – Emil Cioran, *op. cit.*, p. 27). De ce Emil Cioran nu aderă la tagma constrictivă și restrictivă a filozofilor și nu este deci un filozof tradițional? Pentru că vocea sa enunțiativă, care ar trebui să respecte un anumit principiu al obiectivității, adică să aparțină unui stil de expunere cât mai apropiat posibil de *gradul zero al ficțiunii** (Roland Barthes), atinge o rezonanță retorică destul de ridicată. Frecvența sistematică a persoanei întâi (singular sau plural) instituie o solidă latură estetică a scrisului cioranian, dar inițiază concomitent și un joc de perspective (obiectivă – subiectivă). De aceea Emil Cioran este și un filozof, și un artist, stăpânind tehnicile și virtuțile celor doi în egală măsură.

* Parafrază după sintagma lui Roland Barthes „gradul zero al scriiturii” care desemnează literatura fără ereditate sau în afara oricărei coordonate referențiale / sociale. Prin *gradul zero al ficțiunii* înțelegem însă un grad zero al expresivității artistice.

Astfel, pe de o parte, dualitatea filozof – artist ne permite comparația Cioran – Vieru, dar mai ales *ideea de angajament*, pe care o implică acest bimorfism, îi apropie pe cei doi. Primul este cel care își asumă conștiință, personalizând sau apropiindu-și experiența filozofică mărturisită, valabilă pentru umanitatea întreagă, prin a flirta foarte abil cu scriitura confesională, al doilea este cel care, prin eul mesianic al poemelor sale, își exprimă energiile ce aparțin colectivității din care vine acesta, un eu intim și polifonic deopotrivă. Or, creația poetică a lui Grigore Vieru este, întâi de toate, o mărturie incontestabilă că patriotismul, pe care l-au compromis atâtea politici naționaliste, nu poate fi numai expresia unui sentiment adânc, ci, cu adevărat, un angajament mesianic, un talent și un uriaș impuls estetic, care generează în poemele sale o redimensionare fundamentală a acestei trăiri prin cosmicizarea și universalizarea ei. Utilizând, după cum s-a remarcat demult, tehnici ingenioase și, aparent, necompatibile cu această finalitate poetică – simplitatea expresiei, Grigore Vieru țintește și adună în poezia sa esențele lucrurilor care ne definesc ca ființe umane, aparținând unui anumit mediu civic și unui anumit timp istoric, și ca elemente cosmice în același timp. Anume aici stă forța poetului în a demonstra că versurile cu teză (patriotice, de țară) devansează estetic zona în care se înscrie genul lor, de fapt, în afara ideii de literatură, atingând originalitatea artistică și, în fond, poezia de înalt calibrul estetic.

O atitudine regăsită în operele celor doi apare într-un mod foarte asemănător – *tristețea* ca flux al conștiinței. Cioran nu este un disperat, el pur și simplu vorbește cu seriozitate *pentru sine* (asta îl și deosebește de alți filozofi și îl apropie considerabil de poeți; nu sunt deloc rare, accentuăm, bucățile de un retorism veritabil în textele lui Cioran, bucăți figurate în adevăratul sens al cuvântului, altfel spus, este vorba aici de un filozof implicat ființial în experiența lumii pe care o dezvăluie) despre tristețe, moarte, boală, regret, și poate că nici nu e o filozofie că anume acestea te învață să trăiești. Cioran este medicul care induce intensitatea trăirii acestor realități prin crearea de conștiință. Grigore Vieru va scrie în poemul *Valul, frunza*: „Trist de ce-aș fi oare și cu gura mută? / Valul mă cuprinde, frunza mă sărută”. Eul liric al lui Grigore Vieru invocă această tristețe tot din mijlocul ei, ca și Cioran, ea seamănă cu neliniștea inocenței în fața tainei. Dar își exprimă convingerea că trebuie să se încreadă în misterele cărora le intuiește un rost providențial (fiind vorba de o providență panteistă, evident), mai presus de sensurile pe care și le fabrică omul vieții proprii. Altfel spus, și la Grigore Vieru tristețea este în toate sensurile o *prise de conscience*.

Cât privește însă ideile despre dragoste, frumusețe, fericire, Cioran într-adevăr se prezintă ca explorator al aspectelor anihilante. Dar acest lucru este un privilegiu de calmă îndoială a cititorului asupra viziunilor proprii – dacă cele menționate poartă cu adevărat germenul pozitivității sau dacă ele au o influență, la urma urmelor, doar aparent pozitivă asupra ființei noastre. După caracterizarea *bolii* de către Emil Cioran, ai reflexul aproape inevitabil de a te uita în dicționar la definițiile acestui cuvânt, iar dacă Cioran ar fi fost un vizionar pesimist, ar fi avut stigmatul unui autor cu adevărat periculos, mai ales pentru anxioși, și nicidecum un exponent de cultură în felul în care a fost până acum, dacă e să recurgem la o

exprimare pretențioasă, dar totuși exactă. Cioran nu este pesimist și nici negativ, el este profund. El demonstrează irevocabil și fără impaciență că pesimismul este o natură a lucrurilor, care nu întristează pe lector, pentru că instanța narativă (dacă luăm drept bucăți literare meditațiile sale) se îndreaptă spre împlinire și pozitiv sau, invers, își poziționează accentele pe umbre în fața lucrurilor luminoase și acest gest scriptural este plin de naturalețe (pentru că într-adevăr lumina creează umbre), încât nu poate inspira depresii, răvășiri, ci, din contra, provoacă o conștiință a lucrurilor care s-au regăsit în adevărul lor. În fața meditațiilor lui Cioran pierzi orice orgoliu de a fi cunoscut ceva cu adevărat – singurătatea, tristețea, dragostea, viața, sinele etc. (de aceea dicționarele ar trebui să pornească de la „ideea de Cioran” în definirea termenului de *autenticitate*, dacă se respectă printr-o pretenție a obiectivității), iar această abandonare a cunoașterii personale înseamnă, în fond, o aderare aproape patetică la poziția și viziunea cioraniană. Profunzimea și înalta capacitate de expresie joacă, printre altele, în mod desăvârșit, și rolul de *captatio benevolentiae* pentru un destinatar, altfel zis emană vraja unei poezii care te absoarbe fără voie. Iar în ceea ce privește aderarea patetică a lectorului la viziunile simple, profunde și adevărate din poemele lui Grigore Vieru, lucrurile sunt atât de evidente și atât de demonstrabile la fiecare... vers, încât nici nu încap vreo discuție. În acest sens Grigore Vieru este un cuceritor fără seamăn.

Cioran nu exprimă deci disperarea în scrierile sale. El o identifică în lume. În cazul lui nu putem vorbi de o originalitate a viziunii, ci de incontestabilitatea descoperirilor. Ideile lui nu exasperează psihicul lectorului, ci îl informează, iar firescul afirmațiilor (într-adevăr neliniștitoare uneori!), nu alarmează în mod concret o individualitate, ci provoacă reflecții de confirmare și conștientizare a negației ca pe o realitate a ființei în sine, nu ca sentiment. Deși majoritatea poemelor lui Grigore Vieru, trebuie să recunoaștem, sunt răscolitoare la nivel afectiv, totuși nu vom întâlni sentimentul răvășitor de frică. Prin urmare, în aceeași rază cioraniană se înscriu și viziunile poeziilor vierene, unde seninătatea, care stăpânește vocea poetică mărturisind despre lucruri grave, induce ideea de certitudine și de fatalism încrezător într-o fire rezonabilă a lucrurilor. Accentuăm că anume prin acestea se măsoară profunzimea trăirilor simple la Grigore Vieru.

Teribilismul nu-i e caracteristic nici lui Cioran; deși ideile lui par extravagante, ele capătă instantaneu dimensiunile firescului și ale credibilității. Marea forță în gândirea cioraniană constă în explicarea paradoxului – scoaterea unui paradox în sine, ca și ideea de moarte sau sinucidere, din neputința sau neștiința de a-l admite. Pentru Cioran o gândire filozofică bazată pe ideea de paradox este singura posibilă și viabilă. Paradoxul ca impuls elementar de existență a toate în această lume, deci a vitalității. Lui Grigore Vieru antiteza îi servește drept formulă poetică de înaltă capacitate expresivă. În poezia sa cu titlul retoric *E-o liniște iubirea?* găsim versurile: „E-o liniște iubirea? / Mi-s pletele albe. / Și tulbure mi-e somnul / Ca între două pite. (...) Pier stele neatinse. / Noi stele se vor naște. / Am cunoscut durerea, / Nu am ce mai cunoaște” sau „Da, viața este / Cea mai frumoasă parte / A morții” din poemul *Iată și gloria*, exemplele de acest tip fiind infinite. Poetul

îmbracă în haina poeziei sentimentele contradictorii care aparțin firii lucrurilor. Retorismul poemelor *crează* această natură a lucrurilor, iar filozofia, cu aceeași forță, o *invocă*. Convulsiile trăirilor celor doi creatori de pe segmentul paradoxal al vitalității și al umbrelor, al luminii și al contradicțiilor interioare, al iubirii și al tragediei ființei se înscriu în circumferința ideilor comune care capătă la fiecare în parte o expresie și o expresivitate distinctă. Ambii săvârșesc un preumbler printre lucrurile comune pe care, fantasmagoric, le universalizează.

NOTE

¹ Grigore Vieru este solarul îndurerat printre sumbrii condeieri ai acestui spațiu românesc. Un simbol al acestei bucăți de pământ, Basarabia, și al întregii pătimiri românești. De fapt, poetul Grigore Vieru nu ar trebui deplâns pentru tragedia care i-a fost scrisă, pentru că viața întreagă a știut să și-o prefacă-n cânt pentru copii și s-o preschimbe-n piatră de căpătâi pentru secole de români care vor urma. Și-a înveșnicit trecerea prin această lume, lăsându-ne moștenire expresia unei sensibilități, dintre cele mai pure, pentru elementele originare ale ființei noastre, întâi de toate omenești: mamă, patrie, grai, stea, lacrimă. Nu ar trebui să-i regretăm, în fond, nici lipsa conștiinței din ultimele clipe de viață, pentru că este vorba totuși de o ființă artistică împlinită, trăind prematur și ultima simțire, moartea, într-un mod absolut personal și plin de vitalitate (de fapt, un poet adevărat este cel care, oricât de tânăr ar muri sau indiferent de temperamentul pe care-l are, reușește să scrie și despre moarte): „Nu am, moarte, cu tine nimic, / Eu nici măcar nu te urăsc...”. Așa că nici versurile din urmă nu au rămas nescrise. Pe bună dreptate, despre eternizarea estetică a poetului ar trebui să vorbim, care s-a produs într-o singură viață de om, discuții care depășesc ocazionarea frustrantă (pentru critici) și plină de regrete a trecerii în neființă a poetului.

² Dacă critica literară a privit cu circumspecție poezia patriotică, urmărind, în sens unilateral, cu o acribie lipsită de flexibilitate aspectul estetic al acestei scrieri (e un fel de cădere într-o altă extremă, poate că inevitabilă), cei mai cunoscuți dintre exegeții români au catalogat poezia lui Grigore Vieru cu adevărat valoroasă. Gheorghe Grigurcu, spre exemplu, scrie în „România literară” în 2003 (când se potolesc definitiv avânturile scriitorilor „patrioți” și se filtrează substanțial acest gen de scriere, instituindu-se o direcție literară absolut inedită) că „pentru neoromanticul Vieru, patria alcătuiește un inepuizabil rezervor de simboluri, un adevărat corn al abundenței poetice” (apud „Limba Română”, nr. 1-2, 2005). Dacă ar fi spus-o mai înainte, afirmația ar fi fost etichetată drept reacție a inerției, așa încât viabilitatea ei este acum probatorie.

³ II, p. 95, *apud* M. A. Diaconescu, *Cui i-e frică de Cioran?*, Editura Cartea românească, București, 2008.

Lucia **GRIGORE VIERU** **CIFOR ȘI GENIUL LIMBII**

Disparația poetului Grigore Vieru, pe care nu l-am cunoscut decât din poeziile sale, constituie un potrivit prilej de a-mi exprima nu doar regretul de a-l fi pierdut pe unul dintre marii lirici ai secolului al XX-lea, dar și o provocare de a încerca să înțelegem, în linii mari măcar, *miracolul* și *misterul* existenței unui poet liric într-un secol atât de sărac în poeți lirici, mai ales în cea de-a doua jumătate a lui, când Grigore Vieru și-a scris opera.

Electiunea divină reprezintă o parte din explicație, însă aceasta nu trebuie înțeleasă ca o simplă înzestrare cu har poetic, ci ca o alegere dinlăuntrul limbii unui popor, pe care Dumnezeu nu l-a lăsat – „in dürf tiger Zeit” – fără mesager și fără călăuză. Oricine poate vedea că Grigore Vieru și-a asumat poezia nu ca pe o îndeletnicire, fie ea și de cea mai înaltă calitate intelectuală, cu atât mai puțin ca pe o formă de a se arăta pe sine, dezvoltând un eu orgolios, teribil, atotputernic în jubilația ori în contestația de sine. Ca orice *liric absolut* (așa cum au fost, în unele dintre creațiile lor, Goethe, Hölderlin, Rilke, dar și Eminescu, Goga, iar în zilele noastre, Nicolae Ionel, cel din poeziile în metru popular), Grigore Vieru a știut să asculte *până la desăvârșire* de geniul limbii, neinterpunându-și propria persoană între acea *Grundstimmung* (specifică interiorității celei mai profunde a limbii) și forma ei funcțională contemporană. Nu putea ajunge la sunetul fundamental altfel decât lăsându-se preluat, din adâncurile limbii, de către o forță transpersonală, care este chiar forța limbii (și cântecul ei absolut), cu valoare de kerygmă (în termeni profani, *kerygma* conotează intensă și puternică adresabilitate a unui mesaj) asupra tuturor vorbitorilor acesteia. Așa se explică efectul constrângător pe care l-au avut poeziile lui cele mai bune asupra contemporanilor săi din stânga Prutului mai ales, dar și din dreapta lui. Nici nu s-ar fi putut și nici nu s-ar putea altfel, pentru că – așa cum arăta un mare filozof al limbajului, Wilhelm von Humboldt – „poezia și filozofia vin în (...) contact cu (...) însăși intimitatea omului și acți-

Chișinău, Casa Limbii Române. O poză pentru ziua de mâine. 14 februarie 2006

onează de aceea cu mai multă eficacitate și cu o mai mare forță formativă asupra limbii, care este atât de adânc implicată în această intimitate umană.” (Wilhelm von Humboldt, *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*, traducere de Eugen Munteanu, Editura Humanitas, București, 2008). La nivelul acestei supraentități, a *Grundstimmung*-ului, la care se constituie, *logos*-ul poetic adus la lumină de poetul Vieru este „poem al Ființei” (în termeni heideggerieni).

În concluzie, reușita poetică *sui-generis* a lui Grigore Vieru se explică și prin acest fapt rar întâlnit: el a știut să se piardă ca eu accidental în fața înaltei inițiative a limbii române ce s-a rostit prin el, recuperându-și chipul și glasul în orizontul esențelor. Și nu a făcut-o doar pentru el, ci pentru întreaga limbă română, care și-a câștigat prin poeziile lui o puritate inaccesibilă celor mai mulți. Puritatea liricii sale atestă caracterul original al creației poetice, fapt cu consecințe incalculabile asupra limbii în care survine și se imprimă acest caracter original. Succint spus, limba își probează importanța, vigoarea și fecunditatea pentru multe decenii și secole de aici înainte.

Ana **DOI POETI MĂRTURISITORI:**
BANTOȘ ALEXEI MATEEVICI
ȘI GRIGORE VIERU. TRANZIȚIA
DE LA MEMORIE LA ISTORIE*

„Poetii nu pot fi niciodată cunoscuți izolat” (A. E. Baconsky). Ei trebuie văzuți în contextul vecinătăților și al înrădăcirilor spirituale. Iar în ceea ce-l privește pe Grigore Vieru, evident că vine din *Limba noastră***¹, mizând, ca și Alexei Mateevici, pe *cuvântul* ca loc de întâlnire cu memoria, cu istoria, cu viitorul. În acest sens întâlnirea dintre Grigore Vieru și Alexei Mateevici nu este deloc întâmplătoare.

Născut la 16 martie 1888 în Căinari, Tighina, în familia lui Mihail și a Nadejdei Mateevici, Alexei, primul copil al familiei preotului Mateevici, urmează școala primară în Zaim. Din 1897 este bursier la Școala spirituală și la Seminarul superior din Chișinău, iar mai apoi, din 1910, la Academia Teologică „Petru Movilă” din Kiev, unde îi are colegi pe S. Murafa, Șt. Berechet, Șt. Ciobanu, D. Ciugureanu, I. Ionesco (Ivanov).

Colaborează la ziarul *Basarabia* și la revista *Luminătorul* (din 1908). Prima publicație a sa, schița *Chestia preoțească*, este semnată cu pseudonimul A. Mihăilescu, iar prima poezie – *Țăranii* – cu numele Al. Mateevici. Preocupările sale științifice se caracterizează prin varietatea problemelor abordate: lingvistică, folclor, religie, istoria tiparului în Moldova transpruteană.

După absolvirea Academiei din Kiev este numit de Sinod profesor la Seminarul Teologic din Poltava, dar nu peste mult timp Mateevici revine la Chișinău ca profesor la Seminarul Teologic. De aici este transferat la un regiment de rezervă din Chișinău, iar mai apoi este încadrat, în calitate de confesor militar, într-un regiment de infanterie și trimis, în septembrie 1915, pe Frontul galițian. Transferat în ianuarie 1916 pe frontul de la Siret, aflându-se la Iași,

* *Laudatio* la conferirea titlului de doctor honoris causa al A.Ș.M. poetului Grigore Vieru (30 august 2007, Chișinău).

** În iunie 2007 s-au împlinit 90 de ani de la scrierea poemului.

Mărășești, Tecuci, Mateevici scrie mai multe poezii profetice (*Văd prăbușirea, Basarabenilor, Frunza nucului, Deasupra târgului Bârlad, La Noul-Neamț (Clipe trăite), Limba noastră*).

În luna iunie 1917, se află, pentru un popas, la Chișinău, unde, în cadrul ședinței festive de inaugurare a cursurilor de învățători, citește nemuritoarea poezie dedicată limbii române. Elena Alistar, directoarea Liceului Eparhial de Fete din Chișinău, care a asistat la eveniment, povestește în anul 1923: „Auzind numele părintelui Mateevici, cunoscându-l din cele scrise de el până atunci, dar necunoscându-l personal, ne-am ațintit privirile spre ușa din care trebuia să intre. Parcă îl văd: un preot de statură mijlocie, destul de robust, cu părul bogat castaniu, fără a fi lung, cu o barbă scurtă, cu privire blajină în ochii expresivi, merge sfios spre tribuna din Sala Eparhială, de unde se țin, de obicei, cuvântările. Când s-a arătat pe ușă, tot publicul l-a întâmpinat cu o ploaie de aplauze, care l-au făcut să roșească și atât s-a intimidat, că nici nu putea începe poezia. Citind-o, vocea-i vibra la orice cuvânt, cu intonația cerută. Simțeau că poetul îți transmitea dragostea și admirația nemărginită pentru limba noastră atât de bine redată în această perlă a poeziei românești. Scânteia pornită din sufletul poetului aprins a făcut ca multe inimi să vibreze, dar pe mulți i-a făcut să se rușineze. Mi-aduc aminte că, după ce a terminat poezia de recitat, lumea din sală a rămas înmărmurită. Părea amețit chiar, din care cauză și aplauzele au început mult mai târziu, cum se întâmplă după o prea frumoasă bucată cântată de un prea mare artist” [1, p. 24].

Textul *Limbei noastre*, care i-a emoționat atât de mult pe cei care l-au cunoscut în primă audiere, la fel cum ne emoționează și pe noi cei de astăzi, a fost conceput, în primul rând, ca o depunere a mărturiei despre situația limbii române, de acum nouăzeci de ani, în spațiul dintre Prut și Nistru, și, în al doilea rând, ca un îndemn adresat fraților de sânge de a schimba starea lucrurilor, ca o îndrumare morală. Acest îndemn a fost auzit abia peste decenii.

În același sens Grigore Vieru își construiește universul poetic în *Cântece despre pământ, Cântece de iubire și Cântece despre mama* prin mărturia sensibilității pentru graiul matern. Poetul Ioan Alexandru, pe drept cuvânt, îl consideră pe Grigore Vieru „un poet care și-a asumat greul unui grai trecându-l prin inima sa și, încărcat de răbdare, înțelepciune și nouă frumusețe, îl întoarce semenilor săi care-i deschid de bună voie inima să-l primească, pentru a duce mai demn pe mai departe viața în spiritul dreptății și iubirii...” [2, p. 289].

Vom aminti că, potrivit lui Aristotel, autorul *Metafizicii*, printre multiplele feluri în care se spune ființa se află și *mărturia*, iar Paul Ricoeur este de părere că „mărturia constituie structura fundamentală a tranziției de la memorie la istorie” [3, p. 38]. Având în vedere aserțiunea hermeneutului francez, vom aborda în cele ce urmează scrisul celor doi poeți înrudiți prin grija față de graiul matern, precizând că, într-o monografie relativ recent apărută, *Miorița – o hermeneutică ontologică*, Ștefania Mincu notează că „problema interpretării pe text trebuie pusă în permanență în legătură cu lumea căreia îi aparține semnul, textul” [4, p. 71]. Prin urmare, vom ține cont de perspectiva contextului, a universului de idei în care a

fost concepută poezia (a *zeitgest*-ului, să zicem), din anii când Mateevici a trăit, a activat și a scris această capodoperă, precum și a celui din timpurile noastre, în care creează Grigore Vieru.

Limba noastră este concepută deci ca a) *mărturisire* și b) ca *îndemn* adresat cititorului de a acorda atenție unui subiect precum *memoria* care, în viziunea lui Mateevici, coincide cu *graiul*, cu *limba* poporului său, mult timp neglijată. Menționăm că încă la începutul Evului Mediu, Alcuin, într-o adresare împăratului Carol cel Mare, spunea că memoria „este comoara oricărui lucru” [3, p. 84]. Anume către această comoară a sufletului se îndreaptă tânărul școlit la Chișinău și Kiev. Vom mai adăuga că Paul Ricoeur consideră memoria ca fiind „o parte din virtutea prudenței, care figurează printre virtuțile majore, alături de curaj, dreptate și cumpătare” [3, p. 83].

Atragem atenția, de asemenea, asupra faptului că poemul lui Alexei Mateevici are la bază un potențial raport între memoria individuală și memoria colectivă, această dualitate fiind abordată de autor în studiul intitulat *Măsli L. N. Tolstogo o relighii i ih oțenca*. La scriitorul rus dihotomia respectivă ia forma dezbaterii despre personal – impersonal, despre individual și universal, despre sentimentul religios conceput ca iubire universală, îndreptată spre tot ce există în univers. Mateevici a fost cu siguranță influențat de concepțiile lui Tolstoi, fapt perceput limpede în *Limba noastră*. Dragostea față de limba maternă ia forma sentimentului religios față de o valoare ce nu trebuie să dispară. Limba este mai presus de cei care fac uz de ea. Este o valoare morală privită din perspectiva iubirii creștine bazată pe considerarea factorului supraindividual.

Caracterul original și primordial al memoriei individuale are rădăcini în utilizarea limbajului comun și în psihologia elementară: „...memoria pare să rezide în legătura originară a conștiinței cu trecutul” [3, p. 119].

De reținut faptul că tradiția privirii interioare de care este strâns legată arta modernă, dar și memoria, duce spre Antichitate și spre tradiția creștină. Paul Ricoeur este de părere că anume Sfântul Augustin „a inventat interioritatea pe fondul experienței creștine a convertirii” [3, p. 120]. În acest sens Sfântul Augustin, autorul renumitelor *Confesiuni*, e considerat, pe bună dreptate, precursorul modernilor, care se revendicau la începutul secolului al XX-lea.

Am amintit aceste lucruri deoarece discursul lui Alexei Mateevici, venind din sfera vieții religioase, este orientat să convertească destinatarul spre interiorizare. În mod similar procedează și poetul Grigore Vieru care, lansat pe vremea unei excesive ideologizări, impune un alt punct de vedere asupra artei. El explorează universul plin de grație divină al celor mici sau pe cel al îndrăgostiților: „Cea mai dulce politică / Pe care o salutăm, / E această duminică, / În care ne sărutăm”, scria poetul în anii '80.

Unitatea interioară a poeziei lui Grigore Vieru se menține datorită substratului religios revelat prin omniprezența forței maternității, care adună în ea, ca într-un centru

al sacralității, satul, copilăria, casa părintească, iubita, izvorul, lacrima, ploaia. Dacă „duminică” este cea care pivotează timpul sacru, atunci ludicul marchează, din același punct de vedere, spațiul, iar cântecul și magia, la rândul lor, contribuie la desfășurarea universului liric vierean sub semnul liturgicului spre care e orientată lupta cu singurătatea, cu înstrăinarea și ieșirea dintr-un timp a-religios, totalitar, al neamului său adunat în versurile poetului nostru ca într-o icoană: „O, neamule, tu, / adunat grămăjoară, / ai putea să încapi / într-o singură icoană”.

Tradusă în limbajul lui Mateevici, *icoana* este *Limba noastră*. În acest punct cei doi poeți se întâlnesc cu un alt basarabean, cu lingvistul supranumit „al secolului XXI”, Eugeniu Coșeriu, care considera că într-un cuvânt poate fi citită istoria întreagă a unui popor.

Deci pentru a-i vorbi cititorului, atât Mateevici, cât și Vieru îl pregătesc, „mon-tându-l” pe unda comunicării liturgice, a interiorității, încercând o anulare a rup-turii în transcendental și empiric a naturii umane. Însă limbajul este unul comun, fapt ce denotă intenția autorilor de a-l îndrepta pe cel căruia i se adresează spre fâgașul memoriei colective. Când Vieru a fost învinuit că e prea simplu, a dat replica următoare: „Eu nu a fi simplu râvnesc, ci a fi înțeles”, pentru el fiind esențială accederea la inima cititorului simplu.

Mateevici vine către cititor din sfera religiei. Prin urmare, și mijloacele de transmitere a mesajului artistic și ideatic sunt corespunzătoare, printre acestea evidențiindu-se, în primul rând, tonul persuasiv. Poetul Mateevici, dedublat de preotul Mateevici, își construiește discursul la modul liturgic și în cheia predicilor. Substratul religios, frecvent analizat, în versurile lui Alexei Mateevici funcționează inclusiv datorită unui mecanism subtil, de subordonare a subiec-tului față de cuvântul creator, înainte de a se supune cuvântului uzual. Alexei Mateevici face un fel de „fenomenologie” a memoriei pe care o descoperă în *adâncuri înfundată*. Memoria conjugată cu timpul (cu durata) pune în evidență un fapt important: poetul *Limbii noastre* nu evocă liniar un caz de neglijență, el atrage atenția asupra legăturii dintre timpuri, identificând valorile spirituale. Veritabilul patrimoniu la care se referă Mateevici în creația sa ține de stratul arhaic și cel religios.

Așadar, Mateevici întreprinde o expediție în *adâncuri* pentru a descoperi începuturile și pentru a ordona memoria cititorului, memorie al cărui punct incipient îl află în grai, în *limba vechilor cazanii*. Poetul se angajează într-o acțiune de recuperare a memoriei, de punere în ordine a unui domeniu lăsat uitării: *colbul*, *slimul*, *mucegaiul* trebuie înlăturate, pentru ca graiul să-și recapete strălucirea, iar omul – încrederea în propriul eu.

Scoaterea din uitare ia forma provocării fiorului, a vibrației sufletești, a *cercurilor*, despre care scriitoarea franceză Nathalie Sarraute consideră că există în fiecare dintre noi (vezi eseurile *Ich sterbe* și *Nu înțeleg* [Revista „Limba Română”, nr. 4-6, Chișinău, 2007, p. 111], primul fiindu-i dedicat lui A. Cehov) și care fie se amplifică, fie se prăbușesc în noi, în funcție de cum știm să ne apărăm demnitatea, independența. În acest context, vizionarul Mateevici face apel, providențial, la

demnitatea și independența pe care basarabeanul și le-a manifestat plener în anii '80-'90 ai secolului trecut, proces la care a participat din plin generația lui Grigore Vieru: Liviu Damian, Ion Vatamanu, Victor Teleucă, Dumitru Matcovschi, Anatol Codru, lor revenindu-le misiunea de a fi călăuza celor implicați în lupta de emancipare.

Mateevici investighează un teren la care s-ar părea că accesul lipsește cu desăvârșire. *Slimul, colbul, mucegaiul* sunt metafore elocvente în această situație. Personajul liric este amplasat în interioritatea sufocantă a unor realități lingvistice în care comunicarea este aproape nulă. Cu certitudine, este vorba aici despre intuirea unei crize a valorilor, cum definim noi astăzi fenomenul neglijării reperelor spirituale. Anume această criză pune problema originii sentimentelor morale care transpare și la Mateevici, iar mai târziu, după cum vom vedea, și la scriitorii de după cel de-al doilea război mondial, generație care și-a conceput creația la confluența valențelor etice și a celor estetice.

Miza lui Mateevici este de a-l sensibiliza pe cel căruia i se adresează. În versurile: „Limba noastră-i limbă sfântă, / Limba vechilor cazanii, / Care-o plâng și care-o cântă / Pe la vatra lor țărani”, „cântecul” și „plânsul” constituie cele două expresii totale ale sufletului omenesc. Este evidentă dragostea pe care poetul o poartă țărânului, vieții lui spirituale, tradițiilor și obiceiurilor, la care a făcut referință și în scrierile nonliterare.

Și totuși Alexei Mateevici s-a plasat într-un timp definit, în Europa, deci în modernitate, căci, se știe, acum nouăzeci de ani, când a fost scrisă *Limba noastră*, în cultura occidentală aveau loc spectaculoase mutații ale formulelor artistice. Astfel, chiar dacă poetul nostru se afla într-un anumit context sociocultural, marcat de legătura strânsă cu valorile autohtone, tradiționale, era totuși părtaș și al atmosferei care domina în Europa la vremea respectivă. Acest lucru se remarcă chiar în analizele sale făcute concepțiilor religioase ale lui Tolstoi din studiul amintit, precum și în lucrarea sa de licență consacrată filozofului german Fehner. Cu atât mai interesantă ni se pare atenția sa concentrată asupra stării de fapte în problema limbii și asupra valorilor folclorice, asupra tradițiilor. Exemplul e comparabil cu cel al lingvistului Eugeniu Coșeriu care, întors la baștină în ultimii ani ai vieții, nu va conțeni să sublinieze miracolul păstrării limbii române la răsărit de Prut. De fiecare dată când cineva se lansa în complimente la adresa-i, el spunea: „Nu eu merit laudele, ci voi, căci ați rezistat în condiții extrem de dificile”. Limba, graiul sunt / au fost considerate de către Mateevici și Coșeriu, ca și de către Grigore Vieru, ca organism viabil și ca ființă de a cărei existență trebuie să avem grijă punând-o mai presus de orice. Din punctul de vedere al nevoii de îndumnezeire prin cuvânt, poetul *Limbii noastre* se va întâlni peste aproximativ opt decenii cu lingvistul Eugeniu Coșeriu, care, în ultimii ani de viață, a publicat la Chișinău câteva poezii memorabile, în una din ele, intitulată *Sângele nostru*, fiind vizat destinul neamului, conceput în legătură indestructibilă cu destinul limbii: „Din sângele nostru / s-au hrănit atâtea popoare. // Din sângele nostru / s-au născut / poeți și cărturari ruși. / Mai ruși decât rușii. // Din sângele nostru / s-au născut / voievozi și regi maghiari, / hatmani de cazaci, / fruntași albanezi, / fruntași

sârbi, / frunțași chirghizi. // Din sângele nostru / s-au născut / cârmuitori, / eroi și vlădici greci. / Mai greci decât grecii. // Dar să nu vă temeți! / Nu! Nu vă cerem să ni-l dați înapoi – / sângele / pe care vi l-am dăruit / la nord și la sud de Dunăre! // Vă rugăm numai să nu ni-l cereți / și pe cel / pe care îl mai avem. / Lăsați-ne și nouă / măcar câteava picături / ca să ne putem înfățișa cu ele / ca noi înșine / la judecata de apoi”.

Spre deosebire de Alexei Mateevici, Eugeniu Coșeriu se adresează cititorului din perspectiva unui alt timp, nu mai puțin complicat, zis al globalizării. Dacă tonul poeziei lui Mateevici este unul mobilizator, adresat confracților săi pentru a-i trezi din somnul nepăsării, viziunea fiind una contaminată de accente romantice, foarte potrivite scopului, în cazul lingvistului *mihăilenar*, cum îi plăcea lui Coșeriu să se numească înnobilând denumirea satului său de baștină (Mihăileni, județul Bălți), dialogul este între *ego* și *alter ego*. Și în primul caz putem vorbi de un dialog, însă eul liric apără interesul *celuilalt*, care nu e decât colectivitatea pe care o reprezintă. Este ca și cum eul ar vorbi cu sine însuși: „Înviați-vă, dar graiul”, sau: „Strângeți piatra lucitoare” este adresarea celui care vorbește în numele comunității unite, prin *doina dorurilor noastre*, prin *limba noastră* care e *numai cântec*; *limba noastră* care e *roi de fulgere*, *ce spintec nouri negri*, *zări albastre*, „Limba noastră-i graiul pâinii / Când de vânt se mișcă vara; / În rostirea ei bătrânii / Cu sudori sfințit-au țara, e frunză verde, zbulciumul din codri veșnici, Nistrul lin ce-n valuri pierde / ai luceferilor sfeșnici; Limba noastră-s vechi izvoade și îi aleasă să ridice slavă-n ceruri, / Să ne spuie-n hram ș-acasă / Veșnicele adevăruri. // Limba noastră-i limbă sfântă, / Limba vechilor cazanii...”. Adresându-se celor care sunt, de fapt, ai săi, Mateevici pune accentul pe nevoia omului de a dialoga cu sine însuși. Dialogul nu e altceva decât *comunicarea internă*. Tocmai de aceea în perioada postbelică *Limba noastră* nu a fost prea mult difuzată, căci comunismul, totalitarismul „a distrus tocmai comunicarea internă: conștiința, dialogul cu sine ca Altul” [5, p. 23]. Mateevici exprimă, de fapt, necesitatea accederii la conștiința de sine. La fel a procedat și Grigore Vieru care, împreună cu ai săi confracți de generație, a exprimat sensibilitatea autohtonă aprofundată. Astfel se explică lirismul creației anilor '60, înrudit cu reflexivitatea și cu introspecția melancolică eminesciană, Eminescu, în general, fiind un capitol aparte pentru peisajul nostru cultural postbelic, iar pentru Vieru, în mod special. Căci autorul *Luceafărului* semnifică, deopotrivă, dramatismul și credința în valori, atât de necesare echilibrării firii lucrurilor la est de Prut. În *Legământ*, Grigore Vieru reflectă anume această dinamică a trăirii.

Pe când în cazul lui Coșeriu personajul se apără de ofensiva *celuilalt*, ca alteritate agresivă. Tonul este unul menit să îmbuneze, să facă dialogul fructuos. Atitudinea este de superioritate a celui stăpân pe emoții și, în felul acesta, pe situație, a celui care are conștiința deplină a adevărului. În ambele cazuri adevărul este unul lingvistic.

Discursul lui Mateevici este determinat de tonul mobilizator și de miracolul reînvierii limbii, aceasta din urmă făcând parte dintr-un „proiect” de păstrare a valorilor morale, care va pune în mișcare resorturile pierdute în uitare. Anume asupra acestora se va concentra cea mai bună parte a literaturii de

la noi în perioada postbelică. Vârful de lance în proză va fi Ion Druță, iar în poezie – Grigore Vieru. Într-un timp prin excelență ateist, ei au pus, asemenea lui Mateevici, accentul pe valoarea religioasă a vieții. Intuiția artistică i-a condus către această zonă unică, a spiritualității autohtone, capabilă, în viziunea lor, de reierarhizarea valorilor spirituale.

În general, spiritualitatea rustică aparține în literatura și în cultura noastră, mentalitatea țăranului de la noi, din spațiul estic al Europei, se caracterizează prin așa-numitul „creștinism cosmic”. Pentru el lumea este sfântă și ritmurile ei sunt religioase: natura moare și reînvie aidoma lui Isus Christos.

Mircea Eliade remarcă două curente, „două expresii spirituale complementare” în tradiția populară: curentul pastoral, căruia îi corespunde expresia lirică și cea filozofică a ciobanului, iar al doilea curent include „expresia spirituală a sedentarelor, a populației agrare”. Primei tendințe i se datorează balada *Miorița*, cea mai frumoasă baladă populară. Partea sedentară a populației își aduce contribuția în poezia populară și în folclorul religios. Mircea Eliade este de părere că însăși cultura română a rezultat din tensiunea dintre sedentarism și transhumanță sau „dintre localism, provincialism și universalism. Regăsim aceeași tensiune și în literatura scrisă. Există mari scriitori români care sunt tradiționaliști, care reprezintă sau prelungesc spiritualitatea sătească, sunt sedentari; iar alții sunt deschiși spre lume, «universalisții» (au fost chiar acuzați de cosmopolitism). De asemenea, s-ar putea spune că primii sunt atrași de religie, de mistică, în timp ce ceilalți au spirit critic, sunt atrași de știință” [6, p. 84]. În toate acestea Mircea Eliade nu vede decât o tensiune creatoare.

Sentimentul religios, care transpare în creația celor doi poeți, Alexei Mateevici și Grigore Vieru, caracterizează și atitudinea față de *cuvânt*. Facem aici o paranteză pentru a menționa o curioasă constatare a lui Basarab Nicolescu, potrivit căreia, pentru savantul, logicianul și filozoful fenomenolog american C. S. Peirce, anume *cuvântul* este „locul de întâlnire dintre continuu și discontinuu, dintre trăire și gândire, actualizare și potențialitate, omogenitate și eterogenitate” [7, p. 16]. Este și mai interesant să constatăm, în contextul actual al evoluției gândirii științifice, că atenția concentrată asupra studierii minuțioase a limbii, în învățământul interbelic, era nu doar pe deplin justificată, ci venea dintr-o înțelegere adecvată a perspectivelor dezvoltării științei. Astfel, despre importanța acordată studierii limbii ne relatează, bunăoară, cunoscutul matematician român Grigore Moisil, care în amintirile sale menționează că în primele clase elevii erau dați pe mâna unor pedagogi foarte buni de limba română, urmând ca mai apoi să fie încredințați profesorilor de științe exacte. Anume în felul acesta învățământul românesc a ajuns la un nivel remarcat și pe plan internațional.

Lucrul acesta l-au înțeles prea bine scriitorii de la noi, ei înșiși confruntându-se cu situații care astăzi sunt aproape de neperceput: la sfârșitul anilor '50-'60 majoritatea dintre ei își duceau copiii la singura grădiniță moldovenească din Chișinău, aflată la Sculeanca. Procedând la fel, Grigore Vieru, care a constatat că lipsea

materialul didactic în limba maternă, s-a implicat pentru a redresa situația. Așa au apărut primele sale versuri pentru copii. Cărțile dedicate celor mici *Alarma* (1957), *Muzicuțe* (1958), *La fereastra cu minuni* (1960) *Făt-Frumos curcubeul* și *Bună ziua, fulgilor!* (1961), *Poezii de seama voastră* (1967), *Trei iezi, Abecedarul* (1970) (elaborat împreună cu S. Vangheli și pictorul Igor Vieru), *Albinuța* (1980) sunt, de fapt, ferestre deschise, în primul rând, spre minunea graiului matern. Mai târziu se va orienta spre cititorul matur pentru care va scrie numeroase volume de versuri: *Versuri* (1965), *Numele tău* (1968), *Un verde ne vede* (1976), *Taina care mă apără* (1983), *Cel care sunt* (1987), *Fiindcă iubesc* (1980), *Steaua de vineri* (1978), *Rădăcina de foc* (1988), *Hristos nu are nici o vină* (1991), *Rugăciune pentru mama* (1994), *Strigat-am către Tine* (1999), volume antologice: *Scrieri alese* (1984), *Acum și în veac* (patru ediții: 1997, 1999, 2000, 2001) ș.a., însă într-un interviu va susține: „Poezia mea de acolo pornește, din copilărie”. Ferice de copiii care au descoperit și mai descoperă încă miracolele limbii materne prin intermediul versurilor lui Grigore Vieru: „Pe ramul verde tace / O pasăre măiastră. / Cu drag și cu mirare / Ascultă limba noastră / De-ar spune și cuvinte, / Când cântă la fereastră, / Ea le-ar lua, știu bine, / Din limba sfântă a noastră!”.

Doar prin acest singur exemplu remarcăm că Vieru și-a conceput creația în spiritul lui Mateevici. Autorul *verdelui ce ne vede*, apreciat, de exemplu, de către Alex. Ștefănescu pentru „conștiința valorii imense a limbii”, a ajuns să fie, după cum observă și criticul Theodor Codreanu, *cel mai citit scriitor român din toate timpurile*. Poetul și-a crescut cititorii. Fiind în Franța în componența unei delegații care a participat la lansarea antologiei *Echos poétiques bessarabienne*, le spuneam participanților la eveniment că francezii nu au un scriitor contemporan care să se bucure de atâția cititori câți are Grigore Vieru, fenomen datorat faptului că în spațiul nostru, în perioada postbelică, relația scriitor – cititor a fost una specială. Scriitorii au fost puși în situația de a se orienta spre cititori mai mult, dându-le curajul regăsirii propriului eu. Anume așa se explică interiorizarea, care în peisajul nostru literar este diferită de fenomenul similar caracteristic literaturii moderne de la începutul secolului al XX-lea. Spre deosebire de scriitorul de atunci, captat de diversificarea formulelor artistice, marcat fiind și de psihanaliza lui Freud care făcea carieră în epocă, scriitorii de la noi, în perioada postbelică, vor căuta interioritatea pentru a-și recupera identitatea. Preocuparea obsesivă a lui Grigore Vieru este sentimentul libertății interioare și revenirea la niște modele existențiale verificate de multe generații. De aceea imaginea de sine include ziua de duminică „la alba-ne căsuță curată ca un ou” și „casa văduvă și tristă de la margine de Prut”, „azima”, diminețile reci de toamnă în care personajul liric, învelit cu greul colorat al lăicerelor, aude ru-dele vorbind în șoaptă. Imaginea în care descoperim o copilărie în singurătate, cum este cea din poezia *Melcul* („Pleacă soarele cel bun, / Eu mă culc, povești îmi spun. / Dar niciuna nu-i frumoasă. / Greu e singurel în casă”), precum și a copilăriei în general; imaginea fiului pierdut în război (*Cămășile*) sau a tatălui (*Formular*) completează universul exilului interior din poezia lui Grigore Vieru, care motivează întru totul implicarea sa ulterioară în lupta de emancipare a conaționalilor săi, scriind numeroase poezii mobilizatoare consacrate revenirii

la scrisul latin și repunerii limbii române în drepturile ei firești, texte pentru cântece la fel de înflăcărâte ca ale lui Mateevici.

Se desprinde din toate acestea configurația unui itinerar identitar vechi, aproape biblic. Dar nu lipsesc nici accentele modernității specifice insului acaparat de viteze. Mai exact, este vorba de imaginea omului care presimte criza unei modernități ce culminează, astăzi, cu generația omului „furat” de calculator.

Din sfera esențializată a trăirii simple, aproape arhaice, din cea a exilului interior, poetul, aflat în căutarea rădăcinilor strămoșești, se pronunță în favoarea marginalizării limbajului de lemn. În locul acestuia el susține limbajul simțurilor, al simplității concepute ca un fir al Ariadnei capabil de a ne redescoperi calea pierdută către strămoși, către rădăcini. Simplitatea versului lui Grigore Vieru se explică prin vizionarismul său care pune pe seama poeziei o dinamică colectivă capabilă să stimuleze atât redescoperirea rădăcinilor, cât și a resorturilor sentimentelor adevărate. Iată un exemplu: „Ca un copil aștept dimineața / Până la lacrimi mi-e dragă viața!”

E un mesaj incredibil de optimist, lansat din întunericul nopții despicate cu fulgerul mării iubiri de viață. Este curioasă depășirea stării exilului interior de care nu este absolvit personajul liric din poezia lui Vieru, prin optimismul dătător de libertate interioară, râvnind armonia originală și nutrind o nostalgie a limbajului primordial.

Vizionarismul lui Vieru, ca și al celorlalți autori șase- și șaptezeciști, s-a născut din reticența față de realitatea ideologică. De aceea ei vor pleda pentru redarea vigoriei limbii materne, aceasta constituindu-se ca o ultimă redută a celui care scrie. *Mama, graiul* (este și titlul unei antologii de poezie alcătuită de către Grigore Vieru), *numele* (*Numele tău* [1968] fiind un volum de mare rezonanță în epocă), *plaiul*, toate acestea constituie punctele de reper ale creației lui Grigore Vieru. Explicația frecvenței acestor motive ține de criza identitară pe care personajul literar basarabean o resimte. Rupt de albia firească a culturii românești, care devenise un tabu, scriitorului îi revine soarta (un cuvânt des întâlnit la poeții noștri) de a se referi la sine, la unul care are nevoie de identificare. La Grigore Vieru conștiința reflexivă ia forma cântecului, o formă de exteriorizare a asupritului, autorul convertind suferința într-o expresie primară a reflexivității, în cântec. Retragera în sine o citim și în titlul *Numele tău*, acesta semnificând sinele nominal, legătura cu familia, cu neamul. Aici termenii „străvechi” „primar”, „primordial” și „arhaic” comportă mai curând sensul de „profund”, „autentic”. Relația cea mai „profundă”, mai „veche” rămâne a fi relația cu mama, care pentru Grigore Vieru semnifică relația sacră cu Dumnezeu. Mai multe titluri de poezii sunt relevante în acest sens: *Făptura mamei*, *Măinile mamei*, *Ochii mamei*, *Părul mamei* etc. Procedând astfel, autorul umple golul generat de pierderea sinelui, sursele Eului regăsindu-le și într-un *Noi* comunitar, care este neamul, sau într-un timp al copilăriei. Creația lui Grigore Vieru destinată micilor cititori, atât de bine cunoscută și îndrăgită, își dezvăluie pe deplin sensurile anume în acest context.

Astfel, întreaga poezie a lui Grigore Vieru, „întoarcerea sa la izvoare”, se cere interpretată astăzi atât din perspectiva generației sale, cât și din cea a generației din fața calculatorului. Cu alte cuvinte, universul vierean ni se deschide din perspectiva curajului autorului de a cultiva o poezie a sentimentului, curaj care în postmodernitate este contrazis de refuzul dezvăluirii sensibilității individuale.

Prin creația sa Grigore Vieru cultivă *caracterul*, iar acesta, precum se știe, nu poate fi înlocuit de inteligență, oricât de multă ar avea-o intelectualitatea științifică și artistică.

Grigore Vieru s-a impus și se impune prin curajul de a crede până la capăt, căci, precum spune Domnia Sa, „cine crede până la capăt se dezleagă de spaimă”. Este vorba, în primul rând, de credința în puterea *cuvântului*. Precizăm că în ultimul timp în poezia universală cuvântul este explorat de către Iosif Brodski, poet rus născut la Petersburg, care a locuit o bună parte a vieții în SUA, pentru faptul că *prin cuvânt omul stăpânește timpul, prin cuvânt el se eliberează de singurătate și de frică*. Oare nu același lucru se desprinde și din tonul consolator al înflăcăratului Mateevici: „Nu veți plânge atunci zadarnic / Că vi-i limba prea săracă”.

După această lectură în paralel a celor doi poeți mărturisitori, care transformă memoria în istorie, ne dăm seama că, abia privită din perspectiva poemului *Limba noastră*, întreaga creație a lui Grigore Vieru ni se prezintă în lumina ei adevărată. El vibrează ca nimeni altul la chemarea înaintașului său, dedicându-se graiului matern, poemele sale, neîntrecute în frumusețe, fiind o dovadă elocventă a peisajului mirific al limbii române.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Alexei Mateevici, *Genealogii, iconografie, evocări*. Ediție întocmită și îngrijită, studiu introductiv, bibliografie de Vlad Chiriac, Editura Știința, Chișinău, 2003.
2. Grigore Vieru, *Acum și în veac*, Editura Litera Internațional, București – Chișinău, 2003.
3. Paul Ricoeur, *Memoria, istoria, uitarea*, trad. de Ilie Gyurcsik și Margareta Gyurcsik. Editura Amarcord, Timișoara, 2004.
4. Ștefania Mincu, *Miorița – o hermeneutică ontologică*, Editura Pontica, Constanța, 2002.
5. Bogdan Ghiu, *Comunicare internă, comunicare externă*. Revista „Cuvântul”, serie nouă, nr. 3, 2007, p. 23.
6. Mircea Eliade, *Încercarea labirintului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990.
7. Basarab Nicolescu apud. Paleologu Matta, Svetlana, *Răspuns la Ancheta revistei „Convorbiri literare”*, în „Convorbiri literare”, martie 2007, nr. 3 (135).

Mihai TAINA CARE MĂ APĂRĂ
UNGHEANU

În literatura română postbelică, poetul Grigore Vieru este mesagerul Basarabiei victimizate. Prin el s-a aflat că lumea românească dintre Prut și Nistru, intrată sub ocupație sovietică, n-a sucombat, continuând să-și vorbească limba și să scrie în românește. Granița de pe Prut, dintre România și U.R.S.S., devenise un adevărat „zid al Berlinului”, blocând orice comunicare între românii aflați de o parte și alta a Prutului. Dacă în cazul celor două Germanii, una capitalistă iar alta comunistă, duritatea separației avea explicații politice lesnicioase, prin teoria celor două sisteme antagonice, în cazul hotarului de pe Prut, neîndurătoarei separații trebuie să-i căutăm alte explicații. Teoria diplomaților și istoricilor ruși și sovietici, cum că Basarabia ar fi fost un vechi pământ rusesc, era contrazisă de o evidență incontestabilă. Chiar și după ce la sfârșitul secolului al XIX-lea, Rusia țaristă, care obținuse Basarabia prin pacea ruso-turcă de la 1812, a făcut colonizări importante, majoritatea populației era românească. După 1944, Moscova a dus o metodică politică de deznaționalizare în această republică sovietică vestică, ruptă prin război dintr-o entitate etnică, clar circumscrisă, cu care se confunda cultural. Vechea elită culturală și politică a Republicii Socialiste Moldova a fost lichidată și înlocuită cu una nouă, adesea deșănțată, provenită fie din fosta Republică Moldovenească de peste Nistru, fie din alte părți. Orașele au fost treptat rusificate prin aducțiuni de populație slavă și rusofonă, suprapusă și dizolvantă pentru tradiția locurilor. Zona rurală dominată de amintiri răzeșești a rămas marele rezervor de limbă și valori românești și din această direcție au apărut în literatura socialistă a „republicii moldovene” Grigore Vieru și colegii lui de generație. Introducerea literelor chirilice pentru scrierea limbii române, intitularea acesteia drept „limbă moldovenească”, prezentarea profilului și istoriei ei din punct de vedere slav, învățarea unei istorii literare și culturale „moldovenești”, cu personalități ale literaturii române, înfățișate trunchiat, iată tot atâtea aspecte ale

unui program de aculturație gândit de politicienii sovietici, în vederea desprinderii poporului român din Republica Sovietică Socialistă Moldova și a intelectualilor lui de cultura românească care avea puternica ei desfășurare la Vest de Prut. Aceste măsuri au fost însoțite de altele, ca, de pildă, rescrierea istoriei românilor dintre Prut și Nistru din punctul de vedere al istoriografiei și intereselor politice ale Moscovei, punct de vedere în care statul țarist devenea un protector salvator, iar statul român un factor multinațional, imperialist și opresiv. Această nouă istoriografie a fost un factor propagandistic antiromânesc plin de urmări pentru mentalitatea românilor dintre Prut și Nistru. În același timp, instituțiile de învățământ din Moldova ocupată foloseau limba rusă ca limbă de stat, glorificau istoria poporului rus și ofereau diplome fără prestigiu absolvenților universitari din Moldova, care erau astfel determinați să migreze către învățământul superior, pentru a intra în posesia unor diplome universitare competitive. Literatura care apărea în Moldova ocupată era una de comandă politică, liberă să trateze doar temele corespunzătoare șabloanelor instituite. Savanți improvizați reprezentând noua istoriografie moldovenească intrau adesea în polemică cu cei din România, pentru a demonstra caracterul diferit al limbii române de „limba moldovenească”, fundamentul slav al Basarabiei, ca și caracterul cotropitor al administrației românești dintre 1918 și 1940, când Basarabia pierdută la 1812 de diplomația otomană devenise parte integrantă a României Mari. A doua ocupație moscovită a Basarabiei, începută în 1944, venea după una mai veche (1912-1918), ceea ce dădea toate șansele ca procesul de aculturație dirijat împotriva culturii române a provinciei să izbândească. Teritoriul Basarabiei a fost împărțit între R.S.S. Moldova și R.S.S. Ucraina, ultima preluând în propriile granițe atât fostul Bugeac – deci accesul la Gurile Dunării! –, cât și Bucovina de Nord și ținutul Herța, unde se afla și orașul studiilor liceale ale lui Mihai Eminescu și apoi una din marile universități românești interbelice – Cernăuții. Românii din spațiul U.R.S.S. au fost astfel divizați, purtând și etnonime diferite: cei din Bucovina de Nord și ținutul Herța sunt numiți „români”, cei din R.S.S. Moldova poartă numele de „moldoveni”, ca și cei din fosta republică moldovenească transnistriană. Acestor condiții dramatice pentru românii integrați prin ocupație militară în U.R.S.S. (disputați de România prin participarea alături de Germania la războiul antisovietic, 1941-1944, fără șansă), U.R.S.S. le-a adăugat condiția de lagăr, interzicând intrările și ieșirile în R.S.S. Moldova și întrerupând orice contact cu țara-mamă, România. Propaganda sovietică postbelică a desfășurat o ciudată campanie contra României, tratând-o drept stat capitalist, deși România, ocupată de Armata Roșie în 1944, era și ea înglobată în sistemul sovietic, controlat de Moscova. În copilăria lui, Grigore Vieru își amintește că examina, cu maximă curiozitate și evident clandestin, cu un binoclu de împrumut, malul românesc, căutând să vadă cum arată spionii despre care se vorbea, care amenințau Moldova. Fiecare tânăr moldovean era crescut la școală în ideea că la Vest de Prut este „dușmanul” și că față de acesta orice concesie devine periculoasă. În România, puținele contacte și puținele știri despre românii de dincolo de Prut au dus la instalarea concluziei că limba română se afla acolo pe moarte și că procesul de ruso-sovietizare își atinsese scopul, deznaționalizându-i pe români. Apariția lui Grigore Vieru, cu poezia lui și a celorlalți confrăți, la sfârșitul

anilor '70, a adus surpriza unei alte realități: conștiința culturală și conștiința de neam nu dispăruseră, ci luaseră chiar forme organizate și ofensive.

Nici chiar în cei peste o sută de ani (1812-1918) semnele vocației culturale și ale capacității de creație românești n-au fost absente. În contact cu cultura rusă, scriitori de real talent scriu în românește (Alec Donici), alții consemnează drama în cărți semimemorialistice (ca Dumitru C. Moruzi în *Pribezi în țara pierdută*), închină laude limbii române (A. Mateevici) sau se întorc la matcă (precum C. Stere, deportatul în Siberia). C. Stere devine lider de opinie decisiv în societatea ieșeană și apoi bucureșteană, din jurul lui 1900. Tradiția culturală românească s-a păstrat atât în clasa de sus, când aceasta a refuzat aculturația și rusificarea, cât și în țărănime, care conservase vechile ei obiceiuri. Generația lui Grigore Vieru a venit în literatură mai ales pe filiera tradițiilor populare și a trunchiatelor manuale de istoria literaturii moldovenești, din care însă nu lipseau Donici, Hasdeu, Creangă, Eminescu.

Prin traiectoria literară a lui Grigore Vieru reconstituim traiectoria culturală a lumii românești de dincolo de Prut, față de care acesta s-a prezentat mereu ca un exponent.

În România știrbită de rezultatele pactului Ribbentrop-Molotov și ale ultimului război mondial, Grigore Vieru a adus știrea că literatura română n-a dispărut dincolo de Prut, că se manifestă cu vigoare și cu conștiința apartenenței la marea tradiție culturală românească, ilustrând-o prin propriile versuri, ca și prin cele ale altor poeți români de la Chișinău al căror intermediar a înțeles să fie. Faptul a fost înregistrat de presa literară, revistele „Convorbiri literare” și – mai ales! – „Luceafărul” deschizându-și paginile pentru cei pierduți și regăsiți.

Surprinzător este să descoperim, în această literatură care nu și-a uitat stirpea, motive și formule artistice proprii poeziei românești care explodează în România anilor '60. Influența lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru și alții este incontestabilă la Grigore Vieru și colegii lui, evident în doze diferite, ceea ce le conferă o notă comună cu generația simetrică de poeți din România. În pofida seriei de interdicții, un fluid cultural și poetic a comunicat peste opreliști, afirmând încă o dată importanța unei matrice culturale comune. Fenomenul neîndoielnic important își are explicațiile lui.

Perioada Hrușcirov a însemnat un „dezgheț” pentru toate statele din U.R.S.S. și cele satelizate de Moscova. Pe vremea lui Hrușcirov, după călătorii speciale la Cernăuți în căutare de carte românească, care acolo exista în librării, de unde se ridicau, en-gros, cu desagii, scriitorii de la Chișinău încep să le găsească chiar la Chișinău. Timid, intermitent, cartea românească – cenzurată, însă, la ea acasă! – pătrunde la Chișinău. Pe acest flux de informație și de influență, manifestate precar, se produc debuturile semnificative ale noii literaturi „moldovene”, aproape simultan cu cele de la București, din Colecția *Luceafărul*, care marchează o generație. Grigore Vieru debutează în 1965 cu volumul *Poezii* prefațat de Ion Druță.

În ciuda distanțelor și a obstacolelor, ceea ce numim generația Labiș sau generația Nichita Stănescu îi cuprinde și pe tinerii scriitori de la Chișinău. Dramatică a fost însă pentru literații români dintre Prut și Nistru urmarea invadării Cehoslovaciei de către trupele Moscovei, deoarece protestul anti-invazie rostit de la București s-a răsfrânt asupra R.S.S. Moldova și a firavului contact cu literatura română. Cartea românească de la București, și așa întâmplătoare, dispare din librăriile din Chișinău, fragilizând amenințător un contact și așa extrem de nesigur. Adeziunile la valorile limbii și literaturii române erau pedepsite, în unele cazuri, cu deportări „la urșii polari”, adică în zone cu totul străine de mediile natale. Legătura se reface însă pe o filieră care explică multe din caracteristicile poeziei scrise în Basarabia și Bucovina de Nord, după război. Literatura română pătrunde însă de aici înainte, în vitregita lume literară din teritoriile românești încorporate U.R.S.S., prin emisiunile pe care Radio București le dedică poeziei, mai precis prin emisiunile speciale realizate pentru radio de Adrian Păunescu și cenaclul său, unde se declama și se cânta multă poezie scrisă de Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu și alții. Audiența cenaclurilor literare, prezidate de Adrian Păunescu, Cezar Ivănescu la radio, la televiziune, pe stadioane, în săli de spectacol, a fost enormă în țară, dar și cu un efect imprevizibil și benefic în lumea dintre Prut și Nistru. Granița și interdicțiile suplimentare au fost învinse de forța mediatizării. La sfârșitul anilor '70, Grigore Vieru, în chip de sol al celor de acasă, stabilește o legătură directă cu poeți auziți până atunci numai pe unde radio. Poetul Ioan Alexandru și menestrelul Tudor Gheorghe îl poartă cu ei într-un turneu triumfal prin mai multe localități din România, timp în care Grigore Vieru apare și la televiziune. Un univers ignorat era introdus în circuitul național.

Publicațiile românești ajung în continuare cu dificultate la Chișinău. Funcționează însă conspirația scriitorilor din republicile sovietice de centură. Dacă abonamentul la revista bucureșteană „Luceafărul” nu este admis în R.S.S. Moldovenească, el este posibil într-una din localitățile baltice, de unde abonatul, un coleg într-ale scrisului, îl poate trimite fără dificultăți la Chișinău. Această alianță nescrisă a scriitorilor din republicile sovietice de centură se încheagă și-și are importanța ei pentru difuziunea valorilor culturale și artistice în spațiul U.R.S.S., unde cei mai importanți scriitori se impun din aceste republici sau din Siberia. Este epoca lui Cinghiz Aitmatov, a lui V. Șukșin, a lui Ciubua Auregibi, dar și a lui Ion Druță, prozator și dramaturg român de mare succes, jucat pe marile scene rusești, ca și în Europa. Piața valorilor literare și artistice începe să fie dominată în U.R.S.S. de aceste contribuții „periferice”, de mare audiență, care stârnesc interesante reacții „velikoruse”.

Deschiderile culturale ale reformei inițiate de Mihail Gorbaciov în U.R.S.S. vor fi fructificate inspirat de scriitorii din R.S.S. Moldova, care imprimă o direcție din ce în ce mai națională scrisului lor și publicațiilor Uniunii Scriitorilor din republică. Spiritul critic, pe care Mihail Gorbaciov îl ceruse pentru îndepărtarea inerțiilor și stagnărilor din viața socială și economică a Uniunii Sovietice, a fost îndreptat însă, cu precădere, împotriva tuturor restricțiilor naționale, mai ales de

intelectualii republicilor de centură, islamice sau creștine, ca și de cei ruși care redescoperă velikorusismul drept o valoare reprimată de comunism. Perestroika lui Gorbaciov, preocupată mai ales de aspectul economic și de cel politic, ignorase chestiunea etniilor și a culturilor naționale reprimată din U.R.S.S., care se dovedesc forțe centrifuge și destabilizatoare foarte greu de controlat. Se repetă situația din 1917, despre care marele istoric Vasili Miliukov afirma că nu energiile politice au dus la destabilizare și la revoluție, ci cele naționale decise să-și ia revanșa. Fronturile Populare, apărute în mai multe republici, cu rosturi politice tutelate de Moscova, devin fronturi naționale și determină schimbări importante în viața socială și politică a republicilor sovietice. Ele revendică drepturi naționale, depășind intențiile gorbacioviste.

La Chișinău, Uniunea Scriitorilor este pivotul gorbaciovismului deviat, deoarece pe structura ei se produc toate mișcările importante: apare Frontul Popular, cercul literar Mateevici, revista „Literatura și Arta” își precizează programul de identitate etnică și culturală cu România, Uniunea Scriitorilor însăși devine sediu de dezbateri și de metamorfoză. În 1988, una dintre conferințele ordinare ale Uniunii Scriitorilor este transformată în Congres prin voința majorității invitaților, ceea ce le conferea dreptul, conform statutului, de a-i schimba conducerea. Deoarece acțiunea sa făcea în conformitate cu ideile perestroikăi, centrul, adică Moscova, este de acord, iar Congresul scriitorilor din R.S.S. Moldova schimbă conducerea Uniunii Scriitorilor, aducând în poziții centrale pe scriitorii cei mai interesați de consolidarea relațiilor cu România și de reafirmarea identității naționale prin cultură. Grigore Vieru este, alături de alți colegi, unul dintre autorii decisivi la tribuna acestui Congres scriitoricesc, care dă câștig de cauză unei tendințe literare și politice unioniste. Nicolae Dabija, conducător al revistei „Literatura și Arta”, impune revistei o atitudine de campanie culturală, în slujba identității etnice, publicația sporindu-și tirajul și ajungând să fie căutată și în România. Anul 1989 este anul unor evenimente culturale și politice foarte importante pentru R.S.S. Moldova. Centenarul morții lui Mihai Eminescu devine un pretext foarte bun pentru a reafirma caracterul românesc al culturii și limbii din R.S.S. Moldova, într-un simpozion ținut la Opera din Chișinău, ca și a dezbaterii publice, într-un mare miting ținut în piața mare a orașului, privind pactul Ribbentrop-Molotov, ale cărui clauze secrete sunt denunțate de istorici și scriitori. În toate aceste evenimente, Grigore Vieru și colegii lui au avut un rol de primă importanță. În aceeași toamnă ei reușesc să impună în Parlamentul Moldovei limba română ca limbă de stat și scrierea cu grafie latină. Deși regimul de cenzură de la București nu permitea primirea știrilor, evenimentele de la Chișinău ajung în România pe calea presei scrise, a televiziunii de la Chișinău și prin diverși mesageri – unul a fost chiar Grigore Vieru – care începeau să treacă peste „cortina de fier” de pe Prut. Mișcarea scriitorilor români de la Chișinău a avut o întinsă influență în România, unde scriitorimea intrase de multă vreme într-o stare de pasivitate, privind destinul culturii și societății românești. Dramaticele evenimente din decembrie 1989, din România, și-au avut în cele basarabene un precedent și un impuls. Grigore

Vieru a devenit figura emblematică a acestei legături și a mesajelor de înfrățire, de unionism pornite din Chișinău.

Pentru mulți evenimentele de la Chișinău, din 1989, sunt preludiul insurecțiilor de la Timișoara și București, din același an.

Evenimentele care-i aduc la Chișinău, în 1989, în prim-plan pe Grigore Vieru și colegii lui constituie ultima campanie a generației literare, care s-a intitulat mai întâi Nicolae Labiș, apoi Nichita Stănescu, cu un evident plus de misionarism și de patos personal. Scriitorii români din Basarabia reafirmă caracterul românesc al provinciei, al istoriei ei, al neamului majoritar, al culturii și al limbii scrise și vorbite acolo, cu o energie și cu un entuziasm care amintește de pașoptiști sau de memorandiștii ardeleni. *Reconquista culturală*, începută în România la sfârșitul anilor '60 și sufocată lent, își găsește o altă expresie în campania de recucerire a valorilor naționale reprimite, dusă de scriitorii dintre Prut și Nistru. Resurecția culturală produsă de ei este indiscutabilă.

Condițiile de existență și de difuzare ale literaturii române postbelice dintre Prut și Nistru și-au pus pecetea asupra ei, indiferent de talentul autorilor. Posibilitățile de informare și formare a acestor scriitori au fost precare. Cultura lor rămâne afectată de interdicții grele, cu atât mai apăsătoare, cu cât au fost obturate tocmai izvoarele deziderate și iubite, cele românești, cele occidentale, contactate fragmentar și impropriu. Publicul de limba română al acestor scriitori a fost mai ales un public rural și în mai mică măsură urban. Orașele basarabene postbelice au în primul rând o populație rusofonă și în mică măsură o populație românească. Dacă adăugăm că accesul la reperele moderne ale literaturii române și universale le-a fost blocat, iar că publicul lor avea o vârstă culturală rurală și anacronică, vom înțelege o dată în plus drama acestei generații. În plus, scriitorii români ai Moldovei sovietice au ținut să se adreseze cititorilor români ai locurilor, sensibilității lor, adoptând cele mai militante atitudini, fără de care bătăliile literare și politice ale anului 1989 nu ar fi fost posibile. Disocierea factorilor estetici de cei politici, operată cu o sută de ani mai înainte în cultura română, devenea pentru acești scriitori inaplicabilă. În voința lor de sincronizare cu cultura română, implicarea militantă a fost un factor de sincronizare estetică, dar și de beneficiă dezvoltare culturală. Asta face ca poezia și proza basarabeană postbelică să ofere un spectacol de anacronism și de modernitate, uneori în chiar spațiul aceleiași opere. Aceste trăsături sunt prezente și în scrisul lui Grigore Vieru.

Este uimitor însă cum au convertit scriitorii Basarabiei moderne limitele în deschideri, oferindu-ne evoluția unui fenomen literar de excepție. Dacă le-a fost interzis accesul la marii scriitori moderni, poezii Basarabiei l-au transformat pe Eminescu în reperul suprem, de limbă, de muzicalitate poetică, de valori estetice, de idei, de valori naționale. Este de precizat că le era cunoscut numai un Eminescu al poeziilor, celălalt, prozatorul politic, de pildă, fiind în afara cunoașterii și conștiinței curente. Acestui suprem model i-au adăugat inspirațiile provenite din contactele parțiale cu poezia română contemporană și cu alte surse. Generația lui

Grigore Vieru poate fi considerată cea mai eminesciană generație din literatura română modernă. Ea a avut și are o condiție singulară și grea atât dincolo, cât și dincoace, de Prut. Soarta poetului!

Grigore Vieru pare la prima vedere poetul unei singure teme și al unor mijloace simple și lipsite de variație. Dificultatea este de a-l analiza, atunci când pare inanalizabil. În realitate scrisul lui Grigore Vieru este bifurcat și diversificat. Dacă în unele poezii principalul mijloc este sugestia, altele sunt declarative. Autorul *Rugii pentru mama* este în același timp scriitor de versuri pentru copii, dintre cele mai bune, ca și al unor aforisme, unde îngândurarea se împletește cu maliția moldovenească, dacă ne gândim la Creangă. Dacă poate fi apropiat de Eminescu, este însă posibilă și apropierea de Goga, după cum și de Bacovia sau de Blaga. În același timp, volumele lui dezvăluie un poet familiarizat cu versul popular, în ce are acesta mai esențializat și definitiv. Este mai mult decât o colecție de influențe (deși poetul lasă la vedere sintagme sugestive, ca pe niște inserturi indicatoare, citate emblematice), este vorba de o sinteză foarte personală. Din Eminescu vine starea de resemnare din *Odă (în metru antic)*, din ultimele versuri ale marelui poet, starea de ființă epuizată, plutind deasupra celor lumești. Motive și teme eminesciene se amestecă cu cele provenind de la Lucian Blaga: „S-au micșorat alunii. / Cineva, sus pe coastă, / Spală fața lunii / Cu lacrima noastră. / Ah, idee măreață, / Îmbătrâni-vei și tu! / Toate se schimbă în viață, / Numai izvorul nu. / Veșnic tânăr și bun, / Sună sub dealuri străbune. / «Bună seara», îi spun / «Bună ziua», îmi spune” (*Izvorul*). O presiune secretă funcționează, ca în poezia lui Bacovia, determinând retrageri în spații matriciale, arhetipale, la sat, sub stele, unde lumea trăiește ritual și satul se coșcovește mutându-se în altă parte. O jale transfigurată domină satul atemporal al lui Vieru, de oameni osteniți, care nu mai plâng ca la Goga, pe ceasloave, dar se sfințesc prin suferință. Figura centrală a acestui univers este mama, căreia Grigore Vieru îi dedică un număr impresionant de poezii. O intensă suferință hieratizează ființele: „Pe câmpul cu / pomi ciudați de tabac / tăcută înaintezi. / Limbi verzi / ca de șerpi uriași / ființa ta înconjoară. / Dar tu înaintezi. / Nu mai vine, mamă, / nimeni din urmă / afară de pâinea ta / învelită-n ștergar / Și cerul, din spate, eliberat / de frunzele mari. // Doamne, / cât cer / deasupra unei singure / pâini!” (*Dar tu*). O mucenică este mama din versurile lui Grigore Vieru, o făptură care abia atinge pământul și aerul, ridicată deasupra binelui și răului: „Ușoară, maică, ușoară, / C-ai putea să mergi călcând / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pământ! // În priviri c-un fel de teamă, / Fericită totuși ești – / Iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce gândești” (*Făptura mamei*). În poeziile „gândiriste” îngerii coboară pe ogor. Aici e vorba de sacralizarea celor pe care lipsurile și chinurile îi pot desprinde de cele lumești, îi pot ridica lângă îngeri. Este o lume de ființe vulnerate, care știu să accepte renunțarea. Grigore Vieru fuge de prozaism, de durerea inestetică, și arar versul său are mușcătura amară a unei dureri numite: „Iar buzele tale sunt, mamă, / O rană tăcută, mereu, / Mereu presurată cu țărna / Mormântului tatălui meu” (*Buzele mamei*). Rar în poezia românească s-a putut auzi vocea unei iubiri filiale atât de epurată

de cele pământești. Critica literară românească a fost de acord că Grigore Vieru se impune și singularizează prin litanii despre *muma* purificată prin dragostea acordată altora și printr-o nesfârșită suferință. Deși de obicei nu apar contextele sociale, ca la Octavian Goga, ele însă nu lipsesc complet: „Peste dealul de-aramă / Curge soare-asfințit. «Odihnește-te, mamă, – / Pot rosti, în sfârșit. – Mai trăiește la mine, / Sfântul grai să-l ascult. / Albei tale lumine / Închinu-mă-voi mult». / Ea se șterge cu mâna / De sudoare și mit, / Coperind cu țărâna / Chipul ei ostenit” (*Mama la câmp*). În felul său discret, fără patetism, Grigore Vieru face din maica obosită imaginea patriei, a patriei mici din care face parte, dar mai ales a patriei mari, suferindă, din care lipsește. „Mamă, / Tu ești patria mea!” exclama poetul, într-o poezie-manifest: „Creștetul tău – / Vârful muntelui / Acoperit de nea. / Ochii tăi – / Mări albastre. / Palmele tale – / Arăturile noastre. / Respirație ta – / Nor / Din care curg ploi / Peste câmp și oraș. / Inelul / Din degetul tău – / Câtare prin care ochesc. / În vrăjmaș. / Basmăua – / Steag, / Zvâcnind / Cu inima... / Mamă, / Tu ești patria mea!” (*Mamă, tu ești*). Poetul imaginează un univers vegetal însuflețit, în care păsările își invocă mamele, puii țipă după mama dispărută, iar un cuib se deplasează somnambul „pe marginea crengii și frunzei”. Poezia lui Grigore Vieru este una a suferinței superioare, absolvitoare, care a lepădat gesturile de prisos. „Lacrima” este unul din motivele poeziei, lângă acela al suferinței purificatoare, prezentă direct și indirect peste tot. Dar poetul este capabil și de jocuri verbale, de răsucirea cuvintelor pentru efecte ludice. *Pădure, verde pădure* începe astfel: „Draga i-a fugit cu altu, / S-a ascuns în codru. «Uuu!» / El a smuls pădurea toată, / Însă n-a găsit-o, nu. // El a smuls pădurea toată / Și s-o are în-cep. // Și-a arat pădurea toată. / Însă n-a găsit-o, nu”. Versurile pentru copii ale lui Grigore Vieru vin din vocația comunicării cu universul candorii. Iată cum e *Bunica*, descrisă de poet pentru copii: „Tot mai mică, tot mai mică: / Cât o floare, o furnică / Cât o lacrimă sub soare. / De ce oare, de ce oare?!”. Lumea „boabei și fărâmei”, după o expresie a lui Tudor Arghezi, este capitală pentru Grigore Vieru, care se simte la locul lui printre vietăți și găze, urși și pui, rândunici și băieței. Iată o poezie inventivă, despre ploaie, în care rostul didactic este ascuns sub jocul replicilor: „Boc-boc-boc! / Ploaia în umbrelă bate: / – Pot să intru? / – Nu se poate! / Boc-boc-boc! / Ploaia în asfalturi bate: / Pot să intru? / Nu se poate! / Boc-boc-boc! / Ploaia în câmpie bate: / Pot să intru? / – Da, se poate!” (*Boc-boc-boc*).

Grigore Vieru se dovedește capabil să schimbe registrele și atunci când scria cântece intitulate *Răzbunarea frumuseții*, unde sugestia și silențiozitatea sunt înlocuite cu adresa directă, cu poezia de idei, poezia-manifest, patetică. Multe din aceste versuri au devenit populare prin intrarea în repertoriul orchestrelor de tineri adepți ai identității naționale pentru românii dintre Prut și Nistru. Este vorba de „munții lătiniei”, despre declarația „Eminescu să ne apere” „Eminescu să ne judece”, sau despre mărturisirea ritoasă, ostentativă a poetului, „Sunt na-ți-o-na-list!”, ca ripostă la teoriile care, minimalizând importanța etnicului, minimalizau și campania pentru limba și grafia română în Basarabia.

O poezie deosebit de dramatică față de tonul obișnuit al liricii lui Grigore Vieru sugerează conviețuirea cu șerpii și primejdiile pe care le presupune: „Să cânte pot / (credeam) chiar șerpii. / I-am pus ca grave strune harpei / Alături de coada poamei / Și sfântul fir de păr al mamei. / Cu harpa stam sub mere coapte, / Ei blând cântau. Și-n neagra noapte, / Trecând prin codru singuratec, / Ei prinse-a șuiera sălbatec, / Săreau să-mi muște mâna, fața, / Să-i sugă cântecului viața. / Sunai a mamei păr sub cetini, / Veniră-n fugă-atunci prieteni. / Când mă trezisem ca din vise, / Văzui c-o strună-ncărunțise” (*Harpa*).

Poezia lui Grigore Vieru are un ton și un univers propriu, obsesiile și sugestiile lui. Derutanta simplitate a mijloacelor ascunde sensuri grave. Poetul s-a prezentat adesea pe sine ca purtător al mărturisirii unei suferințe nespuse și a unei lacrimi imense, care a spălat sufletele chinuite ale concetățenilor săi. Poezia lui este expresia subtilă a acestei lacrimi enorme. Poetul nu vrea să fie mai mult decât un exponent, prezentându-se mereu cu decentă umilință. Reproducem în întregime poezia *Stare* care vorbește expresiv despre ce este Grigore Vieru printre contemporanii lui:

„Puternic nu sunt. / Nu pot fi de față / Cu sângele meu / Când este rănit. / Nu îndrăznesc / Să calc în picioare / Vipera care m-a încolțit. // Nu pot până la capăt / Cântecul duce. / Scriind, / Parcă-aș ara cu o cruce. / Dorm iepurește și-mi pare / Că nu mai vin zorii. / Îngheț fără / Lâna albă-a ninsorii. / Tulbure, Doamne, / Mi-ar rătăci sufletul, / Tulbure și-mprăștiat, / Cocoșul de aur al cerului, / De l-aș găsi dimineața tăiat. // Puternic nu sunt. / Nu pot o casă dura, / O cruce nu pot ciopli. // Cocorii se duc / Și nu-i pot opri. / Stelele cad / Și nu le pot la loc țintui, / Vremea ca viscolul te-acoperă – / Cum să te apăr, / Mamă: fluture fericit, / Soare / În aceeași clipă / Răsărit și-asfințit?!”

Grigore Vieru vrea să fie doar un exponent, purtător de lacrimă colectivă, dar locul lui în literele române rămâne bine individualizat, odată cu al întregii lui generații.

Sentimentele stârnite de această carieră misionară sunt dovada autenticității ei.

(Prefață la *Grigore Vieru, Văd și mărturisesc*,
Editura Minerva, 1996)

Ion PACHIA-TATOMIRESCU **MESIANICUL SIMBOL AL MAMEI ÎN LIRICA LUI GRIGORE VIERU**

„Mamă, / Tu ești patria mea! / Creștetul Tău – /
Vârful muntelui / Acoperit de nea...”

La Chișinău, *Limbă Valahă / Română* suportă de multe decenii presiunea / jugul rusificării. Pe chipul Basarabiei se imprimă tot mai adânc *pecetea „mancurtizării”* care înseamnă în primul rând *uitarea cuvântului mamei*, realitate surprinsă veridic de poetul Grigore Vieru chiar în cunoscutul poem ce poartă titlul *Cuvântul Mamei*: „Pruncii îl zuruie. / Bătrânii îl visează. / Bolnavii îl șoptesc. / Munții îl gândesc. / Fricoșii îl strigă. / Orfanii îl lacrimă. / Răniții îl cheamă. / Iar ceilalți îl uită. / O, Mamă! O, Mamă!” (VRF, 53 / *De la noua atitudine față de Cuvânt, la Necuvânt* – TGrp, 282).

În poezia lui Grigore Vieru, *Mama* se relevă – după cum s-a mai spus (*supra*) – drept simbol mesianic al Patriei, al Limbii Române, ori „jertfă” de întemeiere / zidire: „Mamă, / Tu ești patria mea! / Creștetul Tău – / Vârful muntelui / Acoperit de nea. / Ochii tăi – / Mări albastre. / Palmele tale – / Arăturile noastre. / Respirația ta – / Nor / Din care curg ploi / Peste câmp și oraș. / Inelul / Din degetul tău – / Cătare / Prin care ochesc / În vrăjmaș. / Basmaua – / Steag, / Zvâcnind / Ca inima... / Mamă, / Tu ești Patria mea!” (*Mamă, tu ești*); „Pe mine / mă iubeau toate femeile. / Mă simțeam puternic și sigur. / Ca Meșterul Manole / am cutezat / să ridic o construcție / care să dăinuie veșnic. / Am început lucrul / și le-am chemat la mine / pe toate: / pe Maria, pe Ana, / pe Alexandra, pe Ioana... / Care va ajunge întâi, / pe-aceea-n perete o voi zidi. / Dar din toate femeile / a venit una singură: / Mama. / – Tu nu m-ai strigat, / fiule?!” (*Mică baladă* – VRF, 56 / *Profund autohtonism, Patria-mumă, sfânta Limbă Română, nou mesianism, immnologie etc.* – TGrp, 298).

Istoricul Ion Rotaru apreciază că Grigore Vieru (Pererita – Hotin / Basarabia, 14 februarie 1935 – 18 ianuarie 2009) este „al doilea poet emblematic al Basarabiei, venit la aproximativ o jumătate de veac după Alexei Mateevici” (RotIst, V, 600). În aprilie 1988, poetul Ioan Alexandru, în prefața pe care o face antologiei de versuri de Grigore Vieru, tipărită în același an la Editura Univers din București, *Rădăcina de foc* (similară cărții tipărite la Chișinău, *Scrieri alese*, Editura Literatura artistică, 1984), notează: „Cartea sa numită *Scrieri alese*, cu un studiu introductiv de mare profunzime, datorat criticului și eminescologului Mihai Cimpoi, apărută cu prilejul împlinirii unei jumătăți de veac de viață, în nu mai puțin de cincizeci de mii de exemplare, epuizată din librării, impune o operă intrată în conștiința unor generații postbelice dornice de adevăr și splendoare, de frumusețea logოსului, de viața de toate zilele. Pentru că în cazul acestei poezii scrise de Grigore Vieru se poate vorbi despre poezie ca hrană vitală, ceea ce este cântecul popular în vechime în viața fiecărui om cu adaosul de individualizare și adâncire după nevoile vremilor de către oameni culți, cu o înzestrare superioară, ce știu să răspundă nevoilor sufletului la modul convingător. Un poet care și-a asumat greul unui grai trecându-l prin inima sa și, încărcat de răbdare, înțelepciune și nouă frumusețe, îl întoarce semenilor săi care-și deschid de bunăvoie inima să-l primească, pentru a-și duce mai demn pe mai departe viața în spiritul dreptății, al iubirii ce covârșește și poate birui totul, al credincioșiei față de cele nepieritoare și al nădăjduirii ce nu poate da greș, un asemenea poet rămâne-va «suflet din sufletul neamului său». O astfel de întruchipare excepțională este acest poet, acest om cât o lacrimă în rostogol pe obrazul planetei. Iar Grigore Vieru nu este singur, stejarii cei mai viguroși tot în pădure cresc, el face parte dintr-o generație cu cărți și opere ce s-au impus în conștiința cititorilor în ultimele decenii. Aș numi doar pe câțiva dintre ei, mult mai mulți cuprinși în antologia apărută de curând la noi: Liviu Damian, Nicolae Dabija, Dumitru Matcovschi, Ion Vatamanu, Leonida Lari, Leo Butnaru, mai tânărul, dar foarte dăruitul Valeriu Matei, Gheorghe Vodă, Nicolae Esinencu, Arcadie Suceveanu, Ion Gheorghită, Vasile Levițchi, Petru Zadnipru, Aureliu Busuioc, Pavel Boțu, Vasile Romanciuc – și să mă ierte zecile și zecile de nume ilustre ce s-ar cuveni citate aici, reprezentând împreună cu Grigore Vieru o școală poetică de rang european, scriind o poezie care este viață de toate zilele în sufletul omului, ca pâinea și apa este hrană în spiritul Logosului întrupat în istorie pentru a intensifica miracolul vieții nepieritoare în inima omului” (VRE, 8 sq.). Fenomenul poetic românesc-basarabean, generația resurecției basarabene despre care vorbește Ioan Alexandru, având drept lider pe Grigore Vieru, viază în condiții social-istorice specifice, radical deosebite de cele din România; provincia istorică a Basarabiei smulsă de Stalin din trupul României, după cum se știe, a făcut parte din U.R.S.S., sub numele de Republica Socialistă Sovietică Moldovenească, fiind supusă unui cumplit proces de deznaționalizare, de rusificare forțată. Generația resurecției din Basarabia nu își pune prea multe „probleme moderniste” înainte de 1990, aici problema fundamentală constituind-o lupta pentru salvarea și cultivarea limbii române, pentru păstrarea identității și demnității naționale, pentru supraviețuirea estului românesc dintre Prut și Nistru; în această luptă, în această

rezistență antisovietică, dusă de intelectualitatea românească din Basarabia, reperul / idealul, simbolul „arderii totale” pentru cauza națională se întrezărește prin Eminescu, prin geniul eminescian. De aceea, Grigore Vieru și colegii săi într-o aleasă liră, din Basarabia, și-au ales, și-au stabilit, între obiectivele fundamentale, arzătoarea, mistuitoarea misiune de a cultiva limba română, de a atinge lamura limbii literare române din poezia eminesciană. Acest deziderat capătă îndorurată expresie lirică și în poezia cu titlul *În limba ta* de Grigore Vieru: „În aceeași limbă / Toată lumea plânge, / În aceeași limbă / Râde un pământ. / Ci doar în limba ta / Durerea poți s-o mângâi, / Iar bucuria / S-o preschimbi în cânt. // În limba ta / Ți-e dor de mama, / Și vinul e mai vin, / și prânzul e mai prânz. / Și doar în limba ta / Poți râde singur, / Și doar în limba ta / Te poți opri din plâns, // Iar când nu poți / Nici plânge și nici râde, / Când nu poți mângâia / Și nici cânta, / Cu-al tău pământ, / Cu cerul tău în față, / Tu taci atunci / Tot în limba ta” (VRF, 23).

Ca înflăcărat militant împotriva înrobirii imperiale sovietice / ruse, pentru eliberarea Basarabiei din Imperiul Roșu / U.R.S.S. și pentru re-Unirea acestei valahe provincii cu Patria-mumă, România, ori pentru recunoașterea limbii române ca limbă oficială în Republica Moldova, Grigore Vieru a îndurat eroic, mesianic, multele necazuri pricinuite de autoritățile sovieto-ruse de ocupație.

Într-un interviu publicat în 28 septembrie 1989 în revista „Literatura și Arta”, din Chișinău, Grigore Vieru mărturisește: „Nu am liniște și pace nici atunci când merg pe stradă sau călătoresc cu transportul în comun, căci destui «internaționaliști», când mă văd, se uită cu ochii pe dos la mine, ca și cum le-am luat bucățița de la gură, ca și cum le-am pus pistolul în piept, mânându-i spre Siberii. Cred că tot ei au pus la cale pe odraslele lor mici să arunce cu piatra în mine chiar în preajma blocului în care locuiesc de aproape douăzeci de ani fără să ating pe cineva cu un cuvânt” (Lart, 4).

Pe aceeași pagină cu interviul, Grigore Vieru mai publică poemul *Ascultă* – „dedicat” „unora care într-un mod jignitor, arogant, ne spun la fiecare pas că ne-au eliberat și ne-au făcut oameni”: „Bre Muscale,-am ostenit / Să te-ascult neconținut, / Să te-ascult neîncetat / Că m-ai fost eliberat; / Că m-ai ajutat, isteț, / Să trăiesc un timp măreț, / Că mă-mbraci, că m-ai născut, / Iar eu mă uit peste Prut. / Dar ce fel de ajutor / Când mai sunt măturător / Al străzii pe care stai / Plină zilnic de-ntâi Mai?! / Și ce fel de falnic timp / Când muncesc ca robu-n câmp, / Când ficatul mi-i distrus / De otrăvuri ce-ai adus, / Când ne mor copiii-n leagăn, / Iar tu cânti pe sub mestecăn / Și te bați cu pumnul-n piept / C-ai luptat și ai un drept... / Nu zic nu: ai ars în foc, / Dar eu ce: jucam ori joc?! / Nu zic nu: te-ai și bătut, / Dar noi, ceilalți, ce-am făcut? / Bielorusul și armeanul, / Letonul și-americanul, / Românul și polonezul / și tadjicul și englezul!... / Bre Muscale, ia fii bun, / Ascultă și eu ce-ți spun: / Fără ceilalți, negreșit, / Azi nemțește-ai fi grăit / Și cerșeai chirilița, / Limba, cântul, școala ta, / Hramul tău și propriul pom... / Bre Muscale, fii, bre, om!”

Îndemnul către popor de a se ridica la luptă împotriva terorii sovietice / rusești

capătă sunetul de bronz al clopotelor „de mobilizare” din vremea lui Ștefan cel Mare, reverberând într-un veritabil imn național: „Tu, preschimbată într-o gară, / În care cine vrea coboară, / Prin care cine vrea se plimbă, / Scuipând în datini și în limbă. / Schimbată crud de minți demente, / În cruce de experimente: / Îți bat piroane-n mâini, picioare, / Te stingi și parcă nu te doare. / Ridică-te din suferință / și din cazonă umilință! / Ridică-te, Basarabie, / Trecută prin foc și sabie, / Bătută ca vita, pe spate, / Cu biciul legii strâmbate, / Cu lanțul poruncitoarelor strigăte: / Ridică-te! Ridică-te! Ridică-te!” (*apud* RotIst, V, 604).

Rafinatul mesianism, polivalența lirică a simbolului mamei (*mama-patrie, mama-cuvânt / logos, mama-libertate, mama-demnitate națională, mama-zeitate protectoare, mama-jertfă-a-zidirii, mama-dor* etc.) s-au ivit în creația poetică a lui Grigore Vieru, în ciuda aprigei cenzuri staliniste din R.S.S. Moldovenească, deoarece poetul a avut iscusința de a valorifica subtilitățile adânci ale limbii române, intraductibile în limba rusă „de control” a imperialilor Moscovei (deși la Chișinău s-au găsit și destule „cozi de topor” care i-au prilejuit multe necazuri marelui poet dinspre autoritățile de ocupație sovietică). Într-un cântec de leagăn, cu multă măiestrie, Grigore Vieru face să se profileze lângă mamă și icoana lui Eminescu, textul având inducție lirică în tot perimetrul spiritual valahic / românesc: „...Că mama te-a legăna, / Pe obraji, pe geana sa; / Pe un spic frumos de grâu / Și pe val adânc de râu, / Pe-amiros de măr, pe-o stea, / Pe-o crenguță de șasla; / Pe răsuflăt cald de doină / Și pe tremur lin de horă, / Pe ram verde de stejar, / Pe coamă de armăsar; / Pe doi faguri dulci, mustoși, / Într-un clopot de strămoși, / Pe-amintirea lui bunicu, / Pe nesomnul lui tăticu; / Pe un vers de Eminescu, / Pe pământul ce-l iubesc, / Să-l iubești și tu așa, / Hai, pui, nani-na” (*De leagăn* – VRF, 20).

Asemenea războinicilor-strămoși cu știința de a se face nemuritori, și Grigore Vieru nu se teme de moarte, ci numai de suferința mamei-Țară: „De moarte nu mă tem, / Mă tem de suferința mamei / De o vedea că nu-s. / De moarte nu mă tem, / Dar cine, cine, dulceo, / Iubi-te-va mai mult? // De moarte nu mă tem, / Dar cum să-mbrace sufletu-mi / Celalt, al bolții trup? / Căci sus e nesfârșit adâncul, / Iar sufletu-mi e doară / Cât ochiul tău cel umed. // De moarte nu mă tem, / Mă tem să nu apese trupu-mi / Suflarea de izvor. / De moarte nu mă tem, / Dar cântă pasărea pe ram / Și lunca nu mă știe” (*Doină* – VRF, 22).

Patria-mamă este pentru eroul liric al lui Grigore Vieru aroma, aurul desfășurării vieții în dienoc (diurn-nocturn): „Piatra asta e o pâine caldă. / Vântul ăsta e un vin domnesc. / Și pelinul – busuioc sălbatic. // Vine ziua aurindu-mi pâinea. / Vine seara aromindu-mi vinul. / Vine mama îndulcindu-mi gândul” (*Patria* – VRF, 30).

Desigur, dacă ești bună sămânță: „Dar mai întâi / să fii sămânță. / Tunet să fii. / Ploaie să fii. / Lumină să fii. / Să fii os / de-al fratelui tău / retezat de sabia dușmană. / Brăzdar să fii. / Doină să fii / Ca să ai dreptul / a săruta acest pământ / îndurerat / de-atâta rod” (*Dar mai întâi* – VRF, 31).

Mâna *mamei-Patrii* este coroană-mpărătească pe fruntea fiului: „Când m-am născut, pe frunte eu / Aveam coroană-mpărătească: / A mamei mână părintească, / A mamei mână părintească. // Duios, o, mâna ei întâi / Cu mâna dragei mele fete / S-au întâlnit la mine-n plete, / S-au întâlnit la mine-n plete. // Copii am. Dar și-acum, când / Vin zorii noptea s-o destrame, / Găsesc pe frunte mâna mamei, / Găsesc pe frunte mâna mamei. // O, mâna ei, o, mâna ei, / O, mâna ei, ca ramul veșted, / A-mbătrânit la mine-n creștet, / A-mbătrânit la mine-n creștet” (*Măinile mamei* – VRF, 45).

„Tăcerea” *mamei-Patrii* prilejuiește poetului un lanț de comparații de o mare forță lirică: „Tăcută / Ești, draga mea mamă, / Tăcută. // Ca mierla / Ce-nhamă, deshamă, / Ca mierla. // Ca frunza / Când merge la coasă, / Ca frunza. // Ca iarba / Când șade la masă, / Ca iarba. // Ca steaua / La moară când duce, / Ca steaua. // Ca piatra / Ce-aminte-și aduce, / Ca piatra” (*Tăcerea mamei* – VRF, 52).

Profunde reverberări de suflet românesc întâlnim și în alte poezii în care apare simbolul mamei: „Pe izvor cu val de verde / Suflet sună, gând se vede. / Tot ce-i veșnic și frumos, / Ce-i frumos, e domnesc os! / Pe izvor cu val de bine / Doină crește, dor tot vine. / Tot ce-i dor e neșor, / Chiar de vine pe izvor!” (*Izvorul mamei* – VRF, 54); „– Pe fag dulce-amărât / Arde, mamă, alba-ți stea, / Te uitași la ea atât / Încât semeni azi cu ea. // Ziua, noptea, la apus, / Ardeți către tot ce-i sfânt, / Luminând pe rând de sus / Fața cestui vechi pământ. // – Ardem. Căci în lung și-n lat / Nu-i mai tragic nenoroc: / Stea cu foc înstrăinat / și durere fără loc” (*Steaua mamei* – VRF, 55).

Ca simbol izbăvitor-mitic, *mama / Terra mater*, apare și într-o cunoscută *ars poetica*, asociindu-și simbolul geniului orfeic: „Să cânte pot (credeam) chiar șerpilor. / I-am pus ca grave strune harpei / Alătura de coarda poamei / Și sfântul fir de păr al mamei. / Cu harpa stam sub mere coapte. / Ei blând cântau. Ci-n neagra noapte, / Trecând prin codru, singuratic, / Ei prinse-a șuiera sălbatec, / Săreau să-mi muște mâna, fața, / Să-i sugă cântecului viața. / Sunai al mamei păr sub cetini, / Veniră-n fugă-atunci prieteni. / Când mă trezisem ca din vise, / Văzui c-o strună-ncărunțise” (*Harpa* – VRF, 160).

Când și când poetul este atras și de conjugarea „paradoxurilor planetare”, dar în inconfundabilul său mod liric: „Prin văi cu ierbi de brumă turma / Își paște tragic sieși urma. // În fluier intră frigul, ura, / Pe unde a ieșit căldura. // Și-n loc de frunze, pe meleaguri, / Din cosmos curg foșniri de steaguri. // Visarea crește, cerul scade, / Pe mări deodată Newton cade. // Mistrețul roade doina veche, / Se trage crucea de ureche. // Și-mi alipesc, uitând necazul, / De steaua cea de pradă-obrazul” (*Paradoxuri planetare* – VRF, 218).

Grigore Vieru are divinul dar de a transforma în poezie chiar și un formular polițist de evidență a populației: „– Numele și prenumele? / – Eu. // – Anul de naștere? / – Cel mai tânăr an: / Când se iubeau / părinții mei. // – Originea? / – Ar și semăn / Dealul acel din preajma codrilor. / Știu toate doinele. // – Profesiu-

nea? / – Ostenesc în ocna cuvintelor. // – Părinții? / – Am numai mamă. // – Numele mamei? / Mama. // – Ocupația ei? / – Așteaptă. // – Ai fost supus / Judecății vreodată? / – Am stat niște ani închis: / În sine. // – Rubedenii peste hotare ai? / – Da. Pe tata. Îngropat / În pământ străin. Anul 1945” (*Formular* – VRF, 34 / *Grigore Vieru și simbolul mesianic al mamei* – TGrp, 402 – 405).

BIBLIOGRAFIA DE SUB SIGLE

Lart = *Internaționalismul...*, interviu acordat de Grigore Vieru, deputat al poporului din U.R.S.S., lui Boris Vieru, publicat în revista „*Literatura și Arta*” (Chișinău), nr. 40 / 2304, joi, 28 septembrie 1989, p. 4.

RotIst, V = Ion Rotaru, *O istorie a literaturii române*, vol. V (*Poezia românească de la al doilea război mondial până în anul 2000*), București, Editura Niculescu, 2000.

TGrp = Ion Pachia Tatomiurescu, *Generația resurecției poetice (1965-1970)*, Timișoara, Editura Augusta, 2005.

VRF = Grigore Vieru, *Rădăcina de foc* („poeme și confesiuni” – antologie / ediție de Arcadie Donos, cu un cuvânt înainte, *Grigore Vieru*, de Ioan Alexandru, cu o *Postfață* de Victor Crăciun, cu ilustrații de Sabin Bălașa), București, Editura Univers, 1988.

Grigore **RITMUL FIINȚĂRII NOASTRE** VIERU

* * *

Citim în *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal* de Ion D. Sârbu că „unii savanți americani susțin că balenele care eșuează pe plajele din Florida o fac din cauză că, printr-un accident, și-au pierdut simțul de orientare: în urechi le intră o ploșniță (cimex) minusculă, de apă, aceasta le strică „rada-rul» și, fatalmente, le împinge spre sinucidere.

Amănuntul cel mai îngrozitor în această foarte plauzibilă supoziție constă în faptul că numai șeful turmei de balene este pișcat de ploșniță. El își pierde bunul-simț de orientare, luând-o spre moarte. Turma îl urmează din motive de instinct, fidelitate, disciplină.”

Ei bine, aflați că tot un fel de ploșniță a intrat și în urechea unor conducători ai Republicii Moldova. Și acea ploșniță nu este altceva decât ideologia bolșevică. Mai exact, ea stătea acolo demult și nu au scos-o. Tragedia cea mare însă este că ploșnița s-a cuibărit și în urechea unei bune părți a populației românești din Basarabia. Destui români dintre Nistru și Prut afirmă că ei nu sunt români, ci moldoveni, că nu vorbesc românește, ci, vezi bine, moldovenește.

Armata a 15-a de ocupație – iată ce este falsul istoric denumit „limba moldovenească”.

Vom fi liberi în măsura în care libere vor fi limba și istoria noastră, în măsura în care vom ști să le apărăm împotriva timpurilor atât de potrivnice nouă.

1994

* * *

Noi, românii basarabeni, pentru care fiecare zi în care vorbim românește este o zi a înălțării, o sărbătoare, vorbim

mai șovăielnic, mai clătinat, ca să zic așa, mai încet, dar tot românește vorbim; pasul nostru în horă este, poate, puțin rătăcit, dar tot românește jucăm; cântăm plângând, dar tot românește cântăm; am cioplit în depărtări înfiorătoare cruci de gheață și-n sloiuri de gheață ne-am înmormântat bătrânii sau pruncii, dar tot după legea și-n graiul nostru i-am petrecut spre Cerul cel drept; tăiatu-ni-s-a mâna cu care ne făceam semnul crucii, dar schițăm sfântul semn pe cerul gurii cu limba; ni s-a tăiat limba, dar tot românește nădăduim spre bine, spre izbânda Dreptății noastre.

1995

* * *

Kremlinul imperial îmi amintește de soțul gelos care, divorțat de nevastă, continuă s-o urmărească. El știe cu cine se întâlnește ea, ce vorbește și ce proiecte are. La fel este urmărită și Basarabia.

* * *

Legiferarea prin Constituție a glotonimului „limba moldovenească» și a etnonimului „popor moldovenesc» (mă mir cum de nu i-au zis *norod* moldovenesc) va rămâne în istorie ca o rușine națională care s-ar putea să cadă pe copiii și nepoții autorilor nesăbuitelor fapte. Domnii tovarăși, autorii rușinosului act, îmi amintesc de răutatea și sminteala unui personaj dintr-o fabulă chineză care, vânzându-și mama, a rugat pe cumpărător: „Domnule dragă, mama mea e bătrână, te rog să ai grijă de ea”. El socotea că poate șterge cu o vorbă ticăloșia unei fapte negândite.

* * *

Ritmul gândirii, simțirii și ființării noastre ca națiune nu poate fi altul decât ritmul Limbii Române. Răzvrătirea pâinii, mai exact răzvrătirea puținătății ei, poate împăca, în cele din urmă, foamea trupească, dar nu ne poate salva ca neam așa cum o poate face răzvrătirea Limbii Române.

Mi-am iubit și-mi iubesc frații, dar nu erau și nu sunt toți. Am adorat și ador Limba Română, dar nu era și nu este încă toată prin părțile noastre. Mi-am iubit și îmi iubesc Țara, dar nu era și nu este întreagă nici ea.

Sunt atâtea drumuri în cuprinsul de taină al Limbii Române, pe care nu le-a cunoscut niciodată, nu le cunoaște și nu le va cunoaște nicicând Balaurul. Să nu uităm că numai pe ele, pe aceste misterioase căi, putem merge, în deplină siguranță, spre Nemurie.

Alexandru ZUB **UN OSTAȘ AL CAUZEI NAȚIONALE: GRIGORE VIERU**

Două evenimente, la fel de caracteristice pe cât de solemne, i-au dat lui Grigore Vieru ocazia de a-și rosti, în decurs de numai câteva luni, crezul poetic și totodată aspirația civică. Primul a fost atribuirea unui titlu de *doctor honoris causa* la Academia de Științe din Chișinău, pe 29 august 2007, prilej cu care a rostit un discurs despre *Limba română, oastea noastră națională*, cu subtitlul: *Testament*¹. Celălalt, căruia tot singur i-a spus *Al doilea Testament*, e alocuția despre *foame, jandarmi și tsunami*, făcută la 27 martie 2008, când se împlineau nouă decenii de la Unirea Basarabiei cu Țara. Ambele mi s-au părut demne de atenție, fiindcă se plasează în proximitatea sfârșitului inexorabil, dar și pentru caracterul lor de „diată”, de confesiune *in articulo mortis*. Le regăsim pe amândouă în partea secundă a volumului antologic *Taina care mă apără*, căruia autorul însuși pare să-i atribuie un asemenea caracter, socotindu-l „cartea vieții” sale, după cum ne asigură într-un mic preambul². De notat, consensual, faptul că selecția propusă din *opera poetică* el o vedea stând la baza oricărei alte ediții.

Publicistica din același volum, ocupând aproape jumătate din spațiu, împreună cu aforismele, se citește mai cu folos în lumina „testamentelor” amintite. Ele evocă momentul resurecției românești din Basarabia, la care, după cum se știe, aportul scriitorilor a fost decisiv. Lupta pentru alfabetul latin, pentru limba română, pentru istoria națională le-a înnobilat scrisul și acțiunea civică. „Le doresc învățăceilor mei, cărora m-am străduit să le mențin trează conștiința de neam și care muncesc acum în așezămintele științifice, de învățământ, de cultură, în justiție și în instituțiile statului, să contribuie permanent la extinderea și consolidarea adevărului că limba noastră literară, limba exemplară pe care o folosim și o vor folosi generațiile viitoare, limba lucrărilor literare și științifice, limba din documentele administrative etc., este – precum susține și Academia de Științe a Republicii Moldova – una singură și se numește *limba română*, aceeași pentru toți românii (moldoveni, munteni,

ardeleni, bucovineni, transnistrieni, cei din Banatul Sârbesc, din Ungaria, Bulgaria, Ucraina, Rusia, SUA etc.)”³.

Pornind de la această concluzie, exprimată solemn, înțelegem mai bine de ce scriitorul militant vedea în „limba română, oastea noastră națională” și motivul pentru care, căutând să o prezinte, a recurs la sute și mii de nume implicate în marea bătălie. Era un fel de a le spune celor mai tineri, atât de dispuși a se topi în „furnicarul global”, că miza luptei pentru limba proprie e vitală, chiar dacă această limbă pare a fi numai „o candelă plăpândă”⁴. Un mare scriitor, din alt veac, îl asigura însă că o asemenea candelă poate răzbi tot întunericul din lume⁵.

Este spiritul în care Grigore Vieru evocă și în *Al doilea Testament* dramatica istorie a generației sale, care a izbutit totuși să recupereze o parte din valorile unei națiuni condamnate la pierdere de sine, la „mancurtizare”, la extincție etnoculturală. Noile generații par a nu mai fi interesate de miracolul basarabeian din epoca interbelică, atât de fecundă pentru zona dintre Prut și Nistru, în pofida propagandei antiromânești din perioada comunistă. „O întreagă oaste” de învățători, profesori, educatori, preoți s-a pus în slujba recuperării naționale⁶. Concluzia? „Trebuie să așteptăm momentul potrivit reunirii. Mai exact, să ajutăm cu înțelepciune și răbdare venirea aceluia moment prin ocrotirea și apărarea credinței strămoșești a limbii române și a istoriei neamului în învățământ. Eu, personal, cred în venirea acelei zile”⁷, încheia poetul, integrându-se entuziast în marea „oaste” a culturii române.

S-ar putea obține un contur aproximativ al acestei formațiuni militante, explorând minuțios articolele lui Grigore Vieru din presă, alocuțiile ocazionale, interviurile etc.⁸ Numai enumerarea lor, nudă, ar constitui un fel de opis semnificativ pentru ideea enunțată în titlu. Scriitorul a voit anume, într-o epocă a pierderii de sine, să le păstreze cât de cât identitatea, în cadrul proiectului său de regenerare națională. Unui critic care îi persifla „pomelnicele” el i-a răspuns fără să ezite: „Adevărul este că pomelnicele mele sunt istorie”⁹. Sever în judecata emisă pe seama celor în derivă, se arăta generos cu spiritele afine, capabile de înregimentare în „oastea” imaginată. Mai ales în interviuri, a ținut să-i și numească pe cei care se afiliaseră cauzei, fie că era vorba de scriitori, de publiciști, de membri ai societății civile, de istorici, de oameni ai clerului, înșirați ca într-un răboj pentru istorie¹⁰.

Sensibil la înțelepciunea străveche, poetul compara la un moment dat situația limbii române din zona pruto-nistreană cu aceea a copilului revendicat de două femei, deși numai una putea fi, ca în parabolă, mama cea adevărată¹¹. Adesea „mașteră” cu neamul care a născut această limbă, istoria nu i-a scutit pe români de sacrificii menite să le pună la adăpost comoara din veac. Cu bun temei, istoria îi părea strâns legată de soarta limbii, ca dimensiuni complementare ale unei realități unice: poporul român¹². Limba era, în această viziune, *veșmântul finței noastre*, recunoscut ca atare de Valentin Mândăcanu înainte chiar de disoluția imperiului sovietic („Nistru”, 1988), în timp ce Nicolae Dabija, de pildă, căuta în istorie încă o sursă a identității proprii. În acest spirit evocă Grigore Vieru, memorabil, „podul de flori” ca pe un moment de grație, al regăsirii fraterne, dar

și tragedia celor înțemnițați în Transnistria fiindcă luaseră prea în serios unitatea românească. Pe lângă scriitori, sunt amintiți cu egală simpatie istorici, preoți, publiciști, devoți ai limbii și ai culturii noastre. Împreună, ei alcătuiesc un „lexicon” *sui-generis*, întocmit de scriitor, cu ocazia atribuirii unui titlu academic, în fața unei adunări solemne, la 29 august 2007. A fost ca un cântec de lebadă, unul în care poetul militant își sistematiza parcă afinitățile de destin. Marile obstacole, încă redutabile, îi sporeau pesemne energia luptătoare: „Lacrimi așteaptă la rând, așteaptă la coadă, să strălucească de bucurie în ochii noștri în acea măreață zi, când vom fi și noi în rând cu lumea, cu alte cuvinte, în Europa. Nu poți intra în Europa cu minciuna și granița în spate”¹³.

Însă și *opera poetică*, așa cum a selectat-o chiar autorul, conține destule asemenea indicii. Numeroase poeme din *Taina care mă apără* au dedicații susceptibile de a fi examinate sub unghiul luptei pentru limbă, istorie, cultură română. Îndemnul la frăție și solidaritate activă e prezent peste tot, ca un laitmotiv.

Scriitorul se știa făcând „parte din cea mai nenorocită generație de români basarabeni”, fiindcă l-a cunoscut pe Eminescu abia târziu, în anii studiilor superioare, când a ajuns să-i descopere creația poetică și chiar articolele politice, care i-au servit oarecum și ca „manual de istorie”¹⁴. Atașamentul a fost pe măsura nevoii de a cunoaște cât mai bine trecutul, valorile culturale, năzuința regenerării. Asimila discret, pe furiș, cu teamă, ceea ce lumea românească de peste Prut pierduse prin ocupația sovietică și prin bolșevism. Poemele dedicate mamei evocă de fapt patria râvnită, „țara” de dincolo de sârma ghimpată care îi sfâșia, implacabil, grădina casei natale.

Visul unității românești l-a făcut pe Grigore Vieru să reziste în cele mai grele împrejurări și să afle, ingenios, modalități de a-și păstra demnitatea de scriitor, alături de propensiunea civică posibilă sub dictatură. „România este o țară plină de câmpii, munți, ape, cântece, istorie și granițe”¹⁵. Dintre atâtea granițe, una era cu totul nefirească, motiv pentru care poetul aspira de mic să o elimine pe cea fluvială dintre satul său și Miorcanii lui Pillat.

„Am răsărit ca poet din frumusețea, bogăția și tainele limbii române, căreia îi voi rămâne îndatorat până la capătul vieții”, se confesa Grigore Vieru, într-un text memorabil, pe care l-a numit anume *Testament*¹⁶. Ce poate fi mai frumos, mai emoționant, mai demn de memoria colectivă? Persecuțiile la adresa poetului și a celor de stirpe afină s-au vădit mereu la înălțimea mizei puse în joc: continuitatea etnoculturală a românilor. Multe victime ale opresiunii apar în scrierile sale, ca într-un răboj menit să le apere de ingratitudine și uitare. Le regăsim în faimosul *Testament*, ca și în alte lucrări, mai cu seamă în ultima „crestomație” pe care a mai apucat să o vadă, *Taina care mă apără*. O putem folosi și ca pe un lexicon al luptei pentru cauza care i-a structurat existența poetică și militantă într-o epocă de nespus tragism. „Satana roșie”, astfel o numea scriitorul undeva, cu o metaforă demnă de reținut, la care se pot adăuga atâtea altele, scoase din adâncă sa revoltă anticomunistă. „Ne-au schilodit limba și istoria”, spune într-un loc poetul, pentru a lămuri de ce tocmai pe acest teren, al limbii și al istoriei, s-a dat marea bătălie

cu sistemul, bătălie câștigată în primă instanță, dar nepusă în valoare politică în anii ce au urmat. Speranța recuperării¹⁷ depline, sub steaua opțiunii europene, l-a animat indefectibil până la capăt.

NOTE

¹ Publicat de Alexandru Bantoș în antologia *Limba română este patria mea*, ed. II, Chișinău, 2007/2008, p. 339-350. Reprodus și în volumul de autor *Taina care mă apără*, editat împreună cu Daniel Corbu, Iași, 2008, p. 423-438.

² Idem, *Taina care mă apără*, p. 5-6, în vol. *Cartea vieții mele*.

³ *Ibidem*, p. 437.

⁴ *Ibidem*, p. 438.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, p. 443.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Vezi Alexandru Bantoș, *Retrospectivă necesară*, Chișinău, Casa Limbii Române, 2007, p. 27-39.

⁹ Apud *Limba română este patria mea*, p. 349.

¹⁰ Alexandru Bantoș, *Retrospectivă necesară*, p. 27-39.

¹¹ Grigore Vieru, *Limba română, oastea noastră națională. Testament*, în vol. *Limba română este patria mea*, p. 339-340.

¹² *Ibidem*, p. 344.

¹³ *Ibidem*, p. 350.

¹⁴ Idem, *Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi*, în „Ziua”, 29 ian. 2009, p. 19 (interviu de Mihai Barbu).

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Apud *Limba română este patria mea*, p. 342.

¹⁷ Grigore Vieru, *Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi*, loc. cit.

**Dumitru SUB SEMNUL
IRIMIA LIMBII ROMÂNE**

Nu am avut norocul să-l întînesc pe Grigore Vieru și să-i fiu în preajmă cît aș fi dorit, dar întîlnirile noastre, atîtea cîte au fost, au stat totdeauna sub semnul Limbii Române. Acum, cînd mă uit în urmă, aș fi înclinat să spun că așa trebuia să se întîmple și nu altfel. M-am apropiat de poezia lui Grigore Vieru prin poemul *În limba ta*, pe care l-am citit înainte de a fi trecut Prutul și înainte de a-l fi cunoscut pe omul Grigore Vieru. Peste mai mulți ani, aveam să trăiesc bucuria de a reciti poemul, în deschiderea numărului 1-2 din 2008 al revistei „Limba Română” din Chișinău. Era tipărită, cu titlul *Autograf*, fotocopia manuscrisului, intitulat acum *În aceeași limbă*, cu semnătura poetului. Era acesta un autograf purtînd, ca atîtea din gesturile lui, semnul mării deschideri a ființei lui Grigore Vieru spre celălalt. În ce mă privește, *Autograful* de acum se adăuga unei dedicații-autograf, din 1997, pe volumul intitulat semnificativ *Acum și în veac*, autograf prin care am înțeles, ca și atunci cînd îl auzeam rostit de poet, cît de adînc este sensul termenului *frate* în exprimarea lui. Ultima noastră întîlnire, apoi, a fost să fie la Casa Limbii Române din Chișinău, la aniversarea lui Nichita Stănescu. Înainte de a intra în miezul comunicării mele despre raportul Mihai Eminescu – Nichita Stănescu, am invocat un moment în care Grigore Vieru stabilea, între real și imaginar, o relație foarte strînsă Nichita Stănescu – Mihai Eminescu – Limba română – unitatea și identitatea românilor de pe cele două maluri ale Prutului: „Fac parte din cea mai dramatică generație de români basarabeni. O generație care a absolvit școala medie fără să-l cunoască pe Eminescu, dacă vă puteți imagina așa ceva. Eminescu în anii '50 era ferit de ochii noștri. Un prieten de-al meu și un coleg de suferință obținuse în studenție o ediție veche cu opera politică a lui Eminescu și îi era frică să o citească la cămin, pentru că putea fi denunțat de turnători. Se așeza în ultima bancă, cea mai veche și mai putredă, pune cartea în bancă și citea prin crăpătura băncii – banca avea o mare crăpătură, intra mîna prin ea; astfel l-am citit noi pe Eminescu – prin crăpătura băncii.

Casa Limbii Române. Cu profesorul Dumitru Irimia de la Iași. 2007

Eminescu a fost pentru mine și pentru generația mea primul manual de limba română, primul meu manual de istorie a românilor.

Eu am trecut Prutul foarte târziu. Dacă unii au visat să ajungă în cosmos și au și ajuns în cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul. Am reușit abia în '73. Îmi amintesc că poetul Nichita Stănescu nu mai știa cum să mă bucure și într-un miez de noapte mi-a spus: «Hai, Grigore, să îți arăt casa în care Eminescu a citit pentru prima oară *Luceafărul* – casa lui Titu Maiorescu». «Hai, Nichita!» Și am mers; ne-am oprit în fața unui gard înalt. Eu am încercat să mă uit și atunci Nichita, care în '70 era înalt ca un brad și frumos, și voinic, m-a luat în brațe și m-a ridicat pe umeri și m-a întrebat: «Vezi casa, Grigore?» «O văd, Nichita!» Nu era nicio casă, nimic – aflasem mai târziu că acea casă fusese demolată prin anii 1950. Practic, ea exista doar în imaginația lui Nichita și în imaginația mea. Astfel, de pe umerii lui Nichita am văzut casa în care Eminescu a citit pentru prima oară *Luceafărul*, iar de pe umerii lui Eminescu am văzut Țara.

Prin Eminescu, noi, românii din Basarabia, am visat și visăm, noi prin Eminescu am luptat și luptăm și am obținut mari izbânzi pentru scrisul latin și limba română. Prin Eminescu unii dintre noi ne ispășim păcatele. Eminescu pentru noi este starea care ne păstrează”.

L-am simțit pe Grigore Vieru, care stătea în dreapta mea, fremătînd de emoție; retrăia, fără îndoială, starea ființei lui din timpul întâlnirii cu Nichita Stănescu, cu care stare va fi invocat acel timp în lumea lui Eminescu, la Ipotești, în anul 2000.

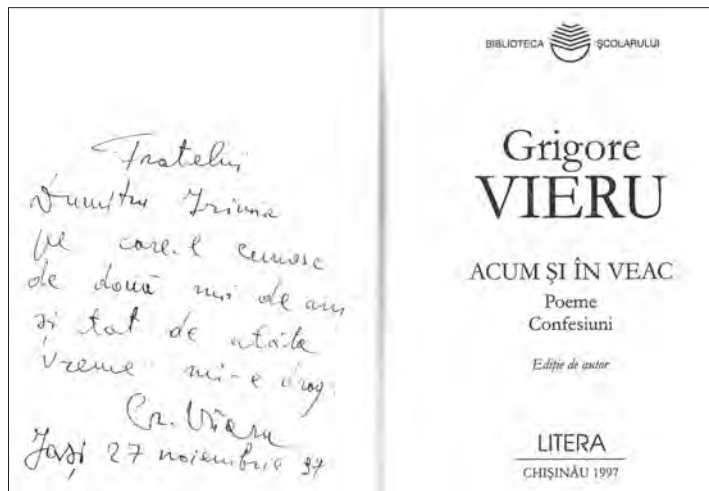
Am recunoscut în această rostire a lui Grigore Vieru ceea ce mi s-a părut că exprimă chipul său, ochii mai ales, adînci, strălucind a bucurie, întunecîndu-se

din timp în timp... Și am mai recunoscut în cuvântul atât de încărcat de sens al poetului termenii săi de referință în asumarea bătăliei pentru apărarea identității și unității românilor: *Limba română* și *Mihai Eminescu*. Limba română ne-a dat fundamentul identității naționale, care, implicit, este și europeană. Eminescu ne-a dezvoltat conștiința acestei identități și a integrat identitatea românească în orizontul culturii umanității. Poemul lui Grigore Vieru *În limba ta* rezonază peste timp cu concepția lui Eminescu despre raportul dintre ființa umană și limba în care se formează: „Limba românească [...] este organul prin care neamul moștenește avutul intelectual și istoric al strămoșilor lui. Copilul nu învață numai a vorbi corect, el învață a gândi și a simți românește”.

Cu această înțelegere și cu asumarea imperativelor din poemul lui Mateevici, *Limba noastră*: „Limba noastră-i foc ce arde / Într-un neam ce fără veste / S-a trezit din somn de moarte, / Ca viteazul din poveste. // [...] // Înviați-vă, dar, graiul / Ruginit de multă vreme, / Ștergeți slinul, mucegaiul / Al uitării-n care geme”, poetul Grigore Vieru a intrat în bătălia culturală și social-politică pentru revenirea la scrierea cu alfabet latin, pentru respingerea tezei politice, în contradicție cu adevărul istoric și lingvistic, a existenței unei limbi moldovenești distinctă de limba română, pentru afirmarea constituțională a limbii române ca limbă oficială în Republica Moldova. Recunoașterea adevărului istoric privind unitatea limbii și a poporului român echivalează în concepția lui Grigore Vieru cu recuperarea libertății ființei: „Vom fi liberi în măsura în care liberă va fi limba și istoria noastră, în măsura în care vom ști să le apărăm împotriva timpurilor atât de potrivnice nouă”.

Cu această concepție s-a integrat Grigore Vieru în elita intelectualității din Basarabia, care a apărut, în diferite moduri, în vremi grele, identitatea românească, apărându-i limba și cultura: Ion Hadârcă, N. Dabija, Ion Vatamanu, D. Matcovschi, Val. Mândăcanu, Valeriu Matei, I. Ungureanu, I. Dumeniuk, N. Mățaș, Anatol Ciobanu, S. Berejan, M. Cimpoi și atât de mulți alții, în total acord cu poporul care a făcut neîncăpătoare Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău în acei ani de după 1989, când părea că omul iese de sub stăpânirea vremilor. A rămas pe aceeași poziție Grigore Vieru, îndurerat de multe, dar încrezător și ferm în apărarea visului, în vremi recente, într-altfel grele. Nu a abandonat

o singură clipă bătălia pentru apărarea identității românești, nici visul reunirii românilor. Stau mărturie creația lui poetică: „Este o nebunie să încerci / Să dai la o parte Limba Română, / Ca să vezi pe Eminescu – / Eminescu este chiar Limba Română. // Este o nebunie să încerci / Să dai la o parte Prutul / Ca să ajungi mai repe-

de în Țară – / Țara este chiar Prutul”, publicistica: „În momentele de răscruce a dat dovadă de mult curaj și demnitate Academia noastră. Cităm Declarația ei: «Adunarea generală Anuală (din 28.02.'96 – n.n.) a Academiei de Științe a Moldovei confirmă opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din republică și de peste hotare (aprobată prin Hotărârea Prezidiului A.Ș.M. din 9.09.'94) potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este Limba Română». Sărut mîna tuturor academicienilor și specialiștilor filologi care au semnat o asemenea declarație. Ea îmi adîncise mîndria că fac parte și eu din neamul care vorbește și scrie românește”, acțiunile temerare în vremi potrivnice.

Poezia lui Grigore Vieru, de largă circulație în Republica Moldova, încă din anii '60, ajunge a fi cunoscută și în România prin inteligența, curajul și atenția arătată de directorii unor edituri de prestigiu, care o tipăresc: *Steaua de vineri*, 1978, la Editura Junimea din Iași (Mircea Radu Iacoban, care a reușit să pună pentru prima dată în circulație poezia lui Grigore Vieru în alfabet românesc, în România și în Republica Moldova), *Izvorul și clipa*, 1981, la Editura Albatros din București (Mircea Sântimbreanu), în colecția „Cele mai frumoase poezii”, *Rădăcina de foc*, în 1988, la Editura Univers, București (Romul Munteanu), *Constelația lirei* (o antologie în care cititorii din România au putut cunoaște, fie și numai prin cîteva creații, poezia lui Grigore Vieru, Vasile Levițchi, Dumitru Matcovschi, Liviu Damian, Nicolae Dabija, Anatol Codru, Emilian Galaicu-Păun ș.a.), în 1987, la Editura Cartea Românească (Marin Preda) și prin prestigiul scriitorilor care o prefăteau: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru. După 1989 vor urma alte volume și, mai cu seamă, recunoașterea valorii poeziei sale și a rolului esențial pe care poetul l-a avut în redeșteptarea conștiinței naționale; în anul 1990 este primit membru de onoare al Academiei Române. „Grigore Vieru are un destin impresionant în ciuda simplității aparente a versului de o mare accesibilitate și a temelor generale, nu foarte numeroase, – avea să spună, în *Laudatio*, Zoe Dumitrescu-Buşulenga. – Dar el se numără printre acei poeți a căror ființă se face ecoul tuturor, printre acei *poeta vates* de felul lui Goga, pentru care mesajul poeziei are, în virtutea rădăcinilor vii, atribute mesianice”.

În toamna anului 2008 se tipărește la Iași, la Princeps Edit, volumul *Taina care mă apără*, ediție realizată de poetul însuși împreună cu Daniel Corbu. Volumul se deschide printr-un cuvînt al poetului, intitulat *Cartea vieții mele*, și se încheie cu *Epitaf pentru mine însumi*: „Sunt iarbă. Mai simplu nu pot fi. Grigore Vieru”, iar pe coperta a patra are în reproducere facsimilată poezia *Legămînt*, expresie a legăturii intime cu poezia eminesciană. Toate aceste elemente, care străjuiesc conținutul volumului, concentrează într-un chip aparte esența poeziei lui Grigore Vieru și adîncimea raportului său cu limba română și cu poezia românească, prin Eminescu. Ar fi momentul ca visul de reunificare a românilor să se împlinească măcar prin integrarea în panorama literaturii și culturii române a tuturor creațiilor spirituale semnificative realizate în Basarabia și în Nordul Bucovinei. Să ne asumăm sensul adînc al frazei rostite de Mateevici în preajma momentului astral al Marii Uniri din 1918 a tuturor românilor: „N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași cu cea de peste Prut”, cu o necesară modificare, impusă de realitățile de astăzi: „N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași pe ambele maluri ale Prutului”.

Lucian MIERLA
VASILIU LUI GRIGORE VIERU

Eram june student, bibliotecar și redactor al revistei „Dialog” (a Universității „Alexandru Ioan Cuza”), în Iași, în anul 1978. Atunci, la Editura Junimea (condusă de scriitorul Mircea Radu Iacoban) a apărut o carte-eveniment, cel puțin pentru mine, tânăr condeier...

A fost tipărită *prima carte cu litere latine a unui scriitor de dincolo de Prut*, practic din U.R.S.S.-ul de atunci. În Iași, cel puțin, cartea a făcut vâlvă. Am cumpărat-o de la librăria Junimea și am citit-o cu mult folos. Se numea *Steaua de vineri* – carte elegantă, cu discurs liric rafinat, clasic, memorabil... Cam pe atunci am scris un mic text cu aluzii (și iluzii) livești. Poezia a apărut în volumul de la Editura Albatros, intitulat *Despre felul cum înaintez*, 1983. Grație poetei-redactor de carte Gabriela Negreanu a fost posibilă și strecurarea acestui poem:

MIERLA LUI GRIGORE VIERU

Despre felul cum, bolnav, orb
 întins pe o saltea de paie,
 am compus „L’Inno di frate Sole”
 cu Francisc de Assisi, în 1225,

dar vai
mă întrerupe Mierla lui Grigore Vieru –
încât celebrez felul ei de a muri răbdătoare.

Pe atunci poeții din Republica Moldova erau inaccesibili, iar o vizită la Chișinău sau Cernăuți ar fi fost o utopie. Eu unul, care aveam o tainică legătură cu Basarabia prin tatăl meu (preotul interbelic Ștefan Vasiliu), visam să-i cunosc pe scriitorii de dincolo de Prut.

S-a întâmplat relativ târziu, în 1989. Grigore Vieru întreprindea un turneu cultural, înconjurat de un grup valoros de artiști (interpreți și compozitori de muzică ușoară). Poetul avea vârsta mea de acum... Înarmat cu o fotografie-portret dăruită de colegul de muzeografie, profesorul Constantin-Liviu Rusu, mi-am luat fetița de mână și am mers la spectacolul lui Grigore Vieru, desfășurat în aer liber, la Teatrul de Vară de lângă Palatul Culturii. Era sâmbătă, în luna iulie. Ploua. După spectacolul „Vin din munții Latiniei!” am urcat pe scenă cu fiica mea (avea 5 ani). Luiza i-a oferit flori poetului, iar eu l-am îmbrățișat. Fotografia poartă, pe verso, dedicația: „Lizucăi – inima lui moș Gr. Vieru”...

Am avut ocazia de mai multe ori să-l revăd pe dragul poet, inclusiv relativ recent, în Iași, la Salonul de cărți de la Biblioteca „Gh. Asachi”, la Bojdeuca lui Ion Creangă (în compania lui Mihai Cimpoi, în găzduirea lui Daniel Corbu), la Sala de Consiliu a Primăriei Iași, la lansarea excepționalei ediții *Taina care mă apără* (Editura Princeps Edit).

Dumnezeu l-a ridicat la ceruri, simbolic, în zi eminesciană.

Ca un bun creștin, Grigore Vieru și-a asumat și o trinitate pământească veșnică: țara – mama – limba. Și în acest sens l-am admirat încă din zorii preocupărilor mele literare. Pe lângă prietenii consacrate cu Eugen Simion sau Marin Sorescu, Nichita Stănescu sau Fănuș Neagu, m-am bucurat să văd în presa culturală texte semnate de Nicolae Manolescu, Gheorghe Grigurcu sau Alex Ștefănescu, vizând opera lui Grigore Vieru.

Statornicia discursului civic și poetic a fost remarcabilă. Opera poetului este de judecat, de evaluat în context. S-au grăbit mulți să atace pripit, conjunctural, ireverențios. Grigore Vieru a trecut, voievodal, printre cârtitori și improvizatori, urmând calea regală a poeziei, cu Eminescu, Blaga, Arghezi, Goga...

Versul și cântecul lui Grigore Vieru sunt acum bunuri culturale patrimoniale. Se cade a le cultiva. Cu sentimentul eternității...

Iași, 3 februarie 2009

Ana **SIMPLITATEA** **BANTOȘ LUI GRIGORE VIERU**

Popularitatea lui Grigore Vieru a fost asigurată de simplitatea scrisului său. Când ne referim însă la această calitate a poeziei lui Vieru, trebuie să ținem cont, neapărat, de afirmația care îi aparține: „Eu nu a fi simplu râvnesc, ci a fi înțeles”. Fraza conține, de fapt, o descifrare a complexității creației lui Grigore Vieru, care, pentru a fi apreciată la justa ei valoare, trebuie privită în ansamblu și în contextul social-politic în care a fost plăsmuită. Căci pe Grigore Vieru, poetul, l-au născut realitățile perioadei postbelice. „Copiii anilor treizeci”, deveniți oameni de litere, poartă în scrisul lor „cifrul” supraviețuirii, mai întâi, în plan ontologic și, în al doilea rând, în planul creației. În acest sens e de remarcat faptul că prin anii '50 în Chișinău funcționa doar o singură grădiniță de copii în care procesul educațional se efectua în limba română. Din această cauză mai mulți intelectuali, printre care și Grigore Vieru, locuitori ai diferitor zone ale capitalei își duceau copiii la acea grădiniță aflată la marginea orașului. Trista constatare că în instituția respectivă lipseau cu desăvârșire materialele didactice în limba română l-a determinat pe Vieru să scrie versuri. Așa au apărut primele sale cărți pentru copii. Ulterior poetul s-a afirmat prin volumele de versuri dedicate celor maturi, însă a rămas fidel pentru totdeauna micilor cititori. Afirmația făcută de către poet, mai în glumă, mai în serios, „Când obosesc de cei mari, mă întorc la cei mici” denotă statutul său permanent de educator al cititorilor. Vieru și-a asumat această dificilă misiune, care în spațiul dintre Prut și Nistru are conotații specifice, scriind cele mai frumoase poezii dedicate limbii române. Versuri precum cele citate în continuare erau cunoscute pe de rost de toată lumea:

„Pe ramul verde tace
O pasăre măiastră
Cu drag și cu mirare
ascultă limba noastră...”

sau:

„În aceeași limbă
Toată lumea plânge.

În aceeași limbă
Râde un pământ...”.

Cu aceste versuri au crescut generațiile care au repus în drepturile sale limba română și alfabetul latin în Republica Moldova. Sensurile profunde ale operei lui Grigore Vieru se regăsesc, în viziunea noastră, în câteva momente-cheie, ce se desprind din creația sa, dar și din atitudinea pe care a manifestat-o față de cele mai importante valori ale existenței. Iată un exemplu, pe care mi l-a relatat Nina Negru în chiar ziua înmormântării poetului. La o întâlnire cu studenții de la Universitatea de Stat din Moldova, prin anii '70, Vieru le-a spus tinerilor prezenți în sală că nu va vorbi mult, deoarece discursurile lungi nu se rețin și a rostit următoarele cuvinte: „Să țineți minte un lucru: orice vi s-ar spune pe parcursul vieții, să știți că sufletul există!”. În contextul vremurilor de odinioară spusele poetului au însemnat un îndemn de a reveni la izvoarele normalității vieții.

Poezia lui Vieru a contribuit la întemeierea identității. E vorba de o ctitorie în sensul în care vorbea Martin Heidegger despre Hölderlin: „Ctitoria ființei este legată de semnele zeilor. Iar cuvântul poetic nu este totodată decât interpretarea «vocii poporului». Acesta este numele pe care Hölderlin îl dă legendelor prin care un popor își amintește de apartenența sa la ființare în totalitatea ei. Dar această voce se scufundă adesea în tăcere și ostenește în sine însăși. Ea nici nu are de fapt putința să spună, prin ea însăși doar, ceea ce este autentic, ci are nevoie de cel care o interpretează” [Martin Heidegger, *Originea operei de artă*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 235-236]. În fond, poetul Grigore Vieru exprimă vocea interioară a poporului său, voce care, pe un segment de timp, în anii postbelici, a avut un diapazon redus. Iată de ce Grigore Vieru e tentat să creeze un univers primar, având la bază sufletul popular, prin intermediul căruia va releva conștiința de sine, precum și un anumit sentiment al solidarității umane, axat pe valorile simple ale vieții. Optimismul său datorat de libertate interioară face posibilă armonia originară spre care tinde autorul, nutrind nostalgia limbajului primordial. De acolo, din sfera profundă a trăirii simple, aproape arhaice, din exilul interior, poetul, aflat în căutarea rădăcinilor strămoșești, se pronunță contra limbajului de lemn. Acesta este înlocuit de limbajul simțurilor, al simplității concepute ca un fir al Ariadnei, în măsură să înlesnească redescoperirea drumului pierdut către strămoși, către rădăcini. Simplitatea versului lui Grigore Vieru e condiționată și de vizionarismul său care pune pe seama poeziei o dinamică anumită, colectivă, capabilă să stimuleze atât redescoperirea rădăcinilor, cât și a resorturilor trăirilor autentice, așa precum se întâmplă și în următoarele versuri:

„Ca un copil aștept dimineața,
Până la lacrimi mi-e dragă viața!”.

Este un mesaj incredibil de optimist, lansat din întunericul nopții despicate cu fulgerul mării iubiri de viață. De acum încolo se vor împărtăși din el atât prietenii, cât și neprietenii lui Grigore Vieru.

Nicolae **APOSTOL** **MĂTCAȘ AL PĂMÂNTULUI NOSTRU**

Prin versurile dedicate celor mici și, mai ales, prin lucrările didactice *Abecedar* și *Albinuța*, maestrul Grigore Vieru a devenit un adevărat povățuitor al copiilor. Înzestrat de natură cu o intuiție și un har de pedagog înăscut, calități care-și trag seva din înțelepciunea populară, poetul a știut să îmbine în modul cel mai armonios posibil elemente de pedagogie populară autohtonă cu rigorile didacticii clasice și ale celei moderne, reușind să educe în spiritul dragostei de adevăr, dreptate, limbă, istorie și neam câteva generații de tineri patrioți și buni români. Prin versurile pentru maturi, prin cântecele sale, prin eseurile, interviurile, pamfletele, replicile și aforismele sale gravate cu litere gotice pe răbojul timpului, marele poet, fidel urmaș al lui Eminescu, pe care îl venera, a retrezit conștiința identitară adormită sau mancurtizată a sute de mii de români basarabeni. Este, prin urmare, nu numai un Ion Creangă basarabean al copiilor, ci și un veritabil preot al deșteptării celor vârstnici.

Poetul-învățător Grigore Vieru ne-a lăsat „în grija noastră” nu numai splendoarea poeziilor sale despre Țară, mamă, ființa iubită, limbă, istorie, neam, adevăr, dreptate, demnitate sau comoara meditațiilor sale etico-morale și filozofice, dar și o serie de învățăminte pentru conduita și acțiunile noastre de zi cu zi și de viitor, învățăminte care, odată cu plecarea sa în Patria lui Dumnezeu, se înglobează în mod firesc în ceea ce putem numi, cu deplină îndreptățire, lecțiile de civism ale maestrului Vieru. Prin scrisul lui, prin luările de cuvânt, prin comportamentul său de apostol pe pământul nostru plin de rele și de păcate, poetul s-a străduit, cu toată lucrarea și suflarea sa, să ne facă mai înțelepți și mai toleranți, mai generoși și mai apți să ascultăm durerile altora. Blajinul și conciliantul apostol și martir al neamului devenea însă sâmbie și scut atunci când cineva atenta la sfânta sfințelor ființei noastre – Limba Română – și, prin ea, la poporul român, istoria română, demnitatea națională.

Urmându-și cu fidelitate înaintașii, maestrul Vieru, „lacrima lui Eminescu”, după cum îi plăcea să-și spună (*in extenso*, am zice noi, lacrima Basarabiei, conștiința ei, „copil

înfășat în sârmă ghimpată”), se identifică, prin viață și fapte, cu destinul Basarabiei înseși, pentru că a parcurs un segment considerabil din martiriul acesteia, redând suferințele și speranțele noastre, îmbărbătându-ne (în calitate de clopotar și de port-drapel) în bătaia pentru renaștere națională, pentru limba română și alfabetul latin, pentru imnul și tricolorul românesc, pentru conștientizarea și atingerea idealului nostru suprem. Toată viața (când nu se putea – prin tăcere semnificativă, după 1989 – deschis) maestrul ne-a învățat că suntem români și vorbim românește și că Basarabia este un rapt banditesc, care trebuie lichidat de istorie: „Noi, românii basarabeni, pentru care fiecare zi în care vorbim românește este o zi a înălțării, o sărbătoare, vorbim mai șovăielnic (decât românii din Țară – N.M.), mai clătinat, ca să zic așa, mai încet (în sensul de mai târăgănat – N.M.), dar tot românește vorbim; pasul nostru în horă este puțin rătăcit, dar tot românește jucăm; cântăm plângând, dar tot românește cântăm; am cioplit în depărtări înfiorătoare cruci de gheață și-n sloiuri de gheață ne-am înmormântat bătrânii și pruncii, dar tot după legea și-n graiul nostru i-am petrecut spre Cerul cel drept; tăiatu-ni-s-a mâna cu care ne făceam semnul crucii, dar schițam sfântul semn pe cerul gurii cu limba; ni s-a tăiat limba, dar tot românește nădăjduiam spre bine, spre izbânda Dreptății noastre”. Să nu disperăm, ne încuraja apărătorul cetății românismului, el însuși contribuind consecvent la promovarea unității spațiului cultural românesc.

Poți trăi, respira, crea, râde și plânge numai în limba ta, ne spunea Poetul în timpuri de tristă amintire în memorabila poezie *În limba ta*, vremuri în care era un act de mare curaj să afirmi așa ceva. Strangulat de opreliștile utilizării limbii materne, Poetul se retrăgea, răzvrătit, în zguduitorile tăceri ale limbii părintești: „Iar când nu poți nici plânge și nici râde, / Când nu poți mângâia și nici cânta, / Cu-al tău pământ, / Cu cerul tău în față / Tu taci atunce / Tot în limba ta”.

Marele naiv și copil, care se numea Grigore Vieru, bun ca o pâine caldă abia scoasă din cuptor, blând și de multe ori credul ca un miel ce urmează a fi sacrificat de Paște de cel care-l mângâie, credea în bunul-simț lipsă al adversarilor săi. De câte ori spunea el la adresa lupilor-comuniști deghizați în piei de oi democrat-agrariene: „Dacă ar crește suficientă pâine pe lanuri ca să hrănească poporul și dacă nu s-ar atinge de limba română, i-aș ierta de toate păcatele”? O, sancta simplicitas! Anume așa-zii democrați agrarieni au votat introducerea în Constituția Republicii Moldova a odiosului articol 13 despre limba moldovenească, sfidând spusele înaintașilor, respingând argumentele savanților autohtoni și străini și călcând în picioare adevărul istoric, potrivit căruia limba noastră din Basarabia, cu toate calvarurile prin care i-a fost sortit să treacă și cu toată sărăcia și primitivismul ei în vorbirea populației mai puțin instruite sau care vorbește curent o altă limbă, tot limbă română este, misiunea noastră, a intelectualilor, fiind de a-i descoperi bogăția de expresie în adâncuri infundată și de a o curăța de elementele de slang. Să respectăm cu sfințenie memoria străbunilor, care au trudit la crearea și îmbogățirea mijloacelor de expresie ale limbii române. Numele de limbă moldovenească, consfințit de protectoratul rusesc în Regulamentul Organic al Moldovei și de ocupația țaristă, iar apoi – de cea sovietică în Basarabia, ne atrăgea atenția în Testamentul său, indignat, marele patriot: „jignește un popor ce a trudit la zidirea limbii noastre istorice, dar și memoria celor care, prin har și jertfă, au remodelat-o, dându-i o desăvârșire deplină, așezând-o în rândul celor mai civilizate limbi ale lumii”. Dacă vrem să prosperăm, dacă dorim

Grigore Vieru cu Tatiana Fisticanu și Viorica-Ela Caraman.
Revista „Limba Română”, Chișinău, 2007

să nu devenim niște mancurți sau troglodiți, să ne întoarcem mereu la izvoare, ne îndeamnă el. Să ne mândrim că suntem români, că avem o limbă, un neam, o istorie, că avem o Țară, care e a noastră din vecii vecilor, de la Dumnezeu, pe care nu am cucerit-o de la nimeni și pe care doar străinii ne-au sfărtecat-o, iar unii lași au acceptat fără luptă raptul. „Nu se vinde casa părintească, / Nu se vinde pragul părintesc”, ne amintește poetul.

Să nu uităm, spune în altă prelegere maestrul, că „Limba și religia au ținut vie ființa noastră națională de-a lungul veacurilor”. Și o vor ține în vecii vecilor, îl asigurăm noi.

„Vom fi liberi în măsura în care liberă va fi limba și istoria noastră, în măsura în care vom ști să le apărăm împotriva timpurilor atât de protivnice nouă”. În continuare, se exprimă încă mai tempestiv și răscolitor: „Să lupti pentru libertatea celor morți – există oare ceva mai sfânt și mai tragic? Și noi, în Basarabia, am luptat pentru ea. Și mai luptăm încă”.

Împotrivirea străinilor, a veneticilor față de strădania noastră de a ne menține limba străbună și de a o pune în drepturile ei firești în toate sferile de funcționare, împotrivire manifestată și de unii autohtoni rătăciți sau pierduți pentru totdeau-

na, a reclamat o luare de atitudine hotărâtă din partea intelectualilor. Când îți este atacat veșmântul ființei tale și ființa însăși, nu poți rămâne indiferent în turnul tău de fildeş de creator, ne-a învățat, prin exemplu personal, luptătorul de pe bariadele renașterii naționale Grigore Vieru, demonstrând astfel că, în momente de restriște, orice ființă atașată cu sufletul de popor trebuie să devină un apărător al cetății. „Nu sunt născut un om luptător, se confesa poetul, dar n-am avut încotro. Eu abia aștept ca timpurile să revină la normal”. Cu părere de rău, învățătorul a trecut în lumea celor drepti, dar situația așa și nu s-a mai normalizat, astfel încât ne revine fiecăruia sarcina sfântă să preluăm acest precept din prelegerile maestrului. Amintim, cu această ocazie, altă confesiune zguduitoare prin sinceritatea și duritatea ei: „Aș putea să îndur toate nenorocirile revărsate asupra Țării mele, afară de una singură: asuprirea limbii strămoșești. Celui care ridică mâna asupra acestei minuni se cuvine să-i zdrobești capul ca unui șarpe”. Întruchipare a sfințeniei și a bunătății jertfelnice, după cum l-a caracterizat un contemporan, de o religiozitate similară cu a părintelui Cleopa, Vieru nu împărtășește, atunci când îi este pângărit de către străin ceea ce are mai sfânt, îndemnul biblic de a întoarce obrazul stâng când ești lovit în cel drept: „Iartă-mă, Doamne, nu pot întoarce și celălalt obraz. Îl întorc numai dacă mă lovești Tu”.

Generației de sacrificiu a lui Grigore Vieru i-a fost dat să trăiască în mai multe patrii, deși toată lumea știe că Patria și mama este una singură. Să ținem minte acest adevăr sfânt. Cum poți să ai mai multe Patrii?! „Dacă ai două patrii, conchidea cu durere și ironie marele dispărut, copiii tăi vor avea trei”.

Respectându-i pe alții, nu uita să-ți iubești neamul tău, să fii naționalist în înțelesul primar, bun al cuvântului, ne învață în altă parte a prelegerii sale înțeleptul: „Ești naționalist în măsura în care îți aperi Credința, Istoria și Neamul. În acest sens ar fi o rușine, dacă nu o crimă, să fii altceva”. Să cunoști și să nu uiți istoria neamului, ne avertizează el. „Întreaga «educație» comunistă în Basarabia avusese un singur scop: uitarea vârstei vetrei noastre și a culorilor strămoșești”. Să trăiești și tu, la locul tău de muncă, cu durerile neamului: „Nu sunt obligat să am aceleași bucurii pe care le are poporul, dar sunt obligat să am aceleași dureri”.

Poetul este convins că în fața lui Dumnezeu niciun păcat nu rămâne nepedepsit; el declară biblic și profetic: „Legiferarea prin Constituție a glotonimului «limba moldovenească» și a etnonimului «popor moldovenesc» [...] va rămâne în istorie ca o rușine națională care s-ar putea să cadă pe copiii și nepoții autorilor nesăbuitelor acte”.

Parcă presimțind iminenta plecare la ceruri, maestrul își exprimă convingerea că tineretul, viitorul Basarabiei române dezrobite și reunite cu Țara, este cel care va zdrobi Balaurul ce ține în gheare Basarabia, îi dezbină pe românii acestui colț de Țară și ascunde limba română în pufoaica așa-zisei limbi moldovenești: „Abia cu voi vor fi frații toți, abia cu voi va fi întreaga Limbă Română, iar prin ea și Țara. Voi veți fi cei care veți conduce mâine lupta pentru dezrobirea definitivă a Verbului matern, lupta împotriva celor pentru care Limba Română este un coșmar, un vis urât. Iar noi, cei vârstnici și cei bătrâni, cei care am cutezat să ne luăm de piept cu mânia Balaurului, vom muri împăcați în noua respirație a Basarabiei noastre, atât de tragic înstrăinată, dar niciodată pierdută”. Cuvinte profetice, la a căror sfântă realizare Poetul ne va încuraja și se va bucura, de astă dată de sus, de lângă Luceafăr.

Doina **PRIETENUL BUCOVINEI** **CERNICA**

Viața și creația, viața-creația și creația-viața lui Grigore Vieru au pătruns de la început în Bucovina cu forța legendei: după amar de vreme, era primul autor basarabean tipărit la noi, grație lui Mircea Radu Iacoban, cu litere latine. Și a fost, se poate spune, aici, iubit chiar înainte de a fi cunoscut. Pentru că în Bucovina și durerea despărțirii, și nădejdea reîntregirii sunt trăite mai profund, mai dureros. Se vorbea de trecerile sale prin spațiul nostru cu bucurie, deoarece ne răspundea întotdeauna cu dragoste. Iar după Revoluție nu s-a schimbat nimic, deși devenise, ca om, accesibil fiecărui cititor, fiecărui bucovinean animat de speranța unui viitor împreună cu Basarabia. De altfel, o simplă răsfoire a minunatei antologii datorate lui Daniel Corbu, *Taina care mă apără*, Princeps Edit, Iași, 2008, cu lectura dedicațiilor din capul poemelor sale, arată câți prieteni a avut în Bucovina, din impresionanta mulțime a celor care îl așteptau, îl căutau cu prietenie.

Într-un fel, existența sa în carne și oase a umplut, neașteptat, golul lăsat de plecarea lui Nichita Stănescu. Poetul *Necuvintelor* stărnise și alimentase o întoarcere spre poezie, o descoperire și o trăire a poeziei până la religiozitate cu o forță nemaiîntâlnită, răscolind, aprinzând în tinereii timpului său orice undă, orice predispoziție poetică hibernând în suflete. Niciodată nu s-a scris mai multă poezie, niciodată nu a fost citită mai multă poezie și niciodată nu a fost exprimată în ceea ce era sau doar se voia a fi poezie atâta dragoste pentru ea ca în anii când a trăit, a scris și și-a deschis larg brațele Nichita Stănescu.

Și iată, când începusem să credem că Nichita Stănescu a fost ultimul poet care a făcut să vibreze mulțimile pentru un ideal, idealul Poeziei care conferă calitate superioară vieții, a apărut, stegar al unui întreg detașament de scriitori basarabeni, Poetul Grigore Vieru, cu viața și scrisul subordonate unui alt ideal, al Limbii unificatoare a românilor.

L-am cunoscut, vizitându-l într-o secție de cardiologie, la etajul 9 al unui spital din Chișinău, în 1993, împreună cu artista plastică Ioana Nistor, prietenă cu Doina și Ion Aldea-Teodorovici, cărora le-a închinat un monument, ridicat la Pitești, și l-am reîntâlnit în Bucovina, la Udești, la Câmpulung Moldovenesc, la Suceava. O persoană fragilă fizic, vulnerabilă, așa cum toți suntem descoperiți uneori de privirea celorlalți, dar cum în Bucovina niciodată nu l-am mai văzut astfel. În Bucovina înflorea, întinerea, sub flacăra unei ardori lăuntrice, care îi urca în vers, în glas și era întâmpinată când cu aplauze, când cu o caldă înțelegere și cu o prietenie care nu mai avea nevoie de cuvinte și declarații. Era întâmpinat și ascultat nu numai de cititori, dar el se adresa tuturor prin poezie și era înțeles de toți prin poezie – instrumentul inimii sale. O poezie simplă și adâncă, din spița capodoperelor liricii populare, esențializate prin îndelungă șlefuire. O poezie al cărei sunet îl cunoaștem și îl recunoaștem din răsunetul liricii marilor poeți ai lumii. O poezie cu care Grigore Vieru s-a născut și care curge dincolo de timpul malurilor. O poezie extraordinar de rară azi, o poezie altfel.

Dacă scriitorii Basarabiei au dus dorul cărților și scriitorilor din Țară, Bucovina, din care aștern aceste rânduri, nu a obosit să scruteze, până la lacrimă, prin ceața înzidită peste Prut, Basarabia dornică să afle câtă limbă română continuă să trăiască și să-și urce lamura în lucrarea creatorilor ei. Nu știu numărul de exemplare în care a apărut în 1989 *Constelația lierei*, antologia poezilor basarabeni, cu siguranță de ordinul miilor, dacă nu a zecilor de mii, după măsura acelor vremuri, dar țin minte că în Suceava toate câte au venit s-au vândut într-o singură zi. Aparent, astăzi, vedem mai mult și suntem văzuți mai bine decât acum douăzeci de ani. Doar că nici „Bucovina literară” nu ajunge la Chișinău, nici la Suceava nu poți să găsești la chioșcurile presei „Limba Română”, „Literatura și Arta” sau „Contrafort”. De aceea, dacă documentele politicii împotriva limbii române sunt cunoscute în Bucovina ca pretutindeni în restul Țării, despre viața literară din Basarabia, despre polemicile și bătăliile, la nivelul ideilor, și nu numai,

Grigore Vieru la Suceava, în Bucovina

se știe prea puțin. Iubit în Bucovina, simțindu-se bine în Bucovina, Grigore Vieru a fost cunoscut aici cu sabia ridicată numai în războaiele mari duse sub flamura Limbii Române și a Unirii Românilor. Dar, sigur, atacurile unor confrăți, deși fac parte, cum s-ar spune, din „fișa postului” în profesia de scriitor, omenește nu au cum să nu doară, chiar dacă dintr-o astfel de confruntare și adversarii ies răniți. Numai că aici ecoul unor asemenea învrăjbiri, provocate de inevitabilul conflict între generații și între orientări literare a răzbătut greu și prea târziu. Cum prea târziu, pentru exprimarea unei solidarități de breaslă, personale cu Grigore Vieru, a ajuns și vestea acuzațiilor nedrepte, extraliterare, în tirul cărora poetul a rămas în picioare până și-a dat ultima suflare, murind trist și prea devreme. Dar nu aparține dintotdeauna Poetul sorții sale?

Iubit în Bucovina, Grigore Vieru a umplut pe 22 ianuarie 2009 Sala de Artă „Elena Grecalesi” a Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera”, Suceava, la manifestarea despărțirii de prietenul Bucovinei. Întâlnirea a început, răscolitor, cu audiția unui fragment din interviul acordat de Grigore Vieru lui Mircea Motrici, la Putna, lângă bustul lui Eminescu, la aniversarea din 15 ianuarie 1993, și a continuat cu amintiri și lecturi din cărțile sale. Ele au pus în lumină, într-o lumină care va dăinui, iubirea nesfârșită pentru Mama – nimeni ca Grigore Vieru nu ne-a făcut să deslușim pe chipul celei care ne-a adus pe lume însăși bucuria și însăși suferința de pe chipul Maicii Domnului, și mai ales dragostea, strigată, șoptită, cântată, și încă, și încă, încă o dată mărturisită și dovedită pentru Limba Română. Nimeni de la Alexie Mateevici până la Grigore Vieru, nimeni ca basarabenii Alexie Mateevici și Grigore Vieru nu ne-a spus atât de răspicat că suntem custozii unui tezaur care aparține copiilor noștri – Limba Română și că prin vinele noastre curge, semn de străveche noblete, același sânge – Limba Română.

Grigore Vieru nu a plecat cu totul. Asemenea stelei, lucrarea Poetului Român Grigore Vieru continuă. De la noi, din Bucovina, nu se mai văd de mult flori pe Prut. Dar iată că de pe 18 ianuarie 2009 a început să se deslușească, între țărături, aripa albă a unui cocor. Pare că e gata să plece. Însă rămâne.

Tudor ÎNTÂLNIRI NEDELCEA CU DUMNEZEIESCUL POET

L-am cunoscut prin Ioan Alexandru și Marin Sorescu. Apoi l-am văzut în biroul lui Mihai Ungheanu de la „Lu-ceafărul”, pe fotografii, alături de alți scriitori basarabeni (pe acel perete trebuia să atârne portretul șefului statului român).

În realitate însă l-am cunoscut prin intermediul regretatului mitropolit-cărturar acad. Nestor Vornicescu (originar din localitatea basarabeană Lozova – Vorniceni). În prealabil, Î.P.S. Nestor mă pregătise: m-a invitat, într-o duminică, la o agapă și, peste masă (făcându-mi semn cu degetul să nu scot o vorbă), mi-a întins o revistă: „Glasul”, scoasă în clandestinitate la Riga (cu sprijinul basarabencei Maria Macovei-Briedis) de Grigore Vieru, Mihai Cimpoi, Leonida Lari, Ion Vatamanu, Nicolae Dabija, preotul Petru Buburuz, Ion Druță (dacă mi-i amintesc pe toți). Apoi, în curtea Catedralei Mitropoliei din Craiova (unde nu erau microfoane), Î.P.S. Nestor mi-a vorbit de toți marii basarabeni, de idealurile, de lupta lor, adesea dramatică, și de marea lor creație.

A venit și momentul cunoașterii. În august 1991 se sărbătorea împlinirea unui an de la punerea pietrei de temelie a refacerii Mănăstirii Sfântului Nicodim la Vodița, de la 1370, ctitorul monahismului autohton. Urma să participe la această festivitate soții Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Raisa și Grigore Vieru. Cuplul Teodorovici au sosit, familia lui Grigore însă nu. Ce se întâmplase? Adrian Păunescu l-a luat pe Poet la Bârca, apoi au mers la Maglavit, la Petrache Lupu, urmând să-l aducă la Vodița sau la Băile Herculane, unde erau găzduiți. Echipajele poliției mehedințene primiseră consens să oprească mașina scriitorului Adrian Păunescu, cu soții Vieru, spre a face un popas și la Vodița. Numai că, din Drobeta Turnu Severin, Grigore a mers cu altă mașină la Băile Herculane și astfel „a scăpat” de barajele poliției. Pentru moment însă, căci a fost recuperat și adus la Orșova, unde noi, ceilalți, Î.P.S. Nestor, oficialități, soții Aldea-Teodorovici eram la masa festivă, într-un restaurant orșovean așezat pe malul Dunării.

Pe Grigore Vieru l-am văzut pentru prima dată într-un splendid asfințit de soare, urcând scările spre etajul unde era pregătită masa. Privindu-l din profil, cu pletele-i de Făt-Frumos, cu un mers mai mult alunecat, cu zâmbetul lui angelic, am avut impresia că-l văd pe Dumnezeu. Atât era de frumos și divin Poetul. M-am repezit pur și simplu să-i sărut mâna (cum făceau altădată feciorii de țărani față de părinți sau nași), pentru ca imaginea (pe care o credeam ireală) să nu dispară. Nu știu dacă mi-am spus numele când ne-am îmbrățișat. Cred că nu, pentru că vocea-mi dispăruse.

Ce-a urmat este greu de descris. Grigore Vieru „vorbea” în perle. Doina și Ion Aldea-Teodorovici au cântat doar dacă „nenea Grig” le da voie (și, firește, muzica și versurile Poetului). Î.P.S. Nestor patrona ca un adevărat patriarh al sufletelor noastre. La un moment dat, am început să notez vorbele de spirit despre simțirea românească și creștină a lui Grigore Vieru pe șervețelele de pe masă, singurul suport de hârtie avut la îndemână. Î.P.S. Nestor îl stârnea mereu pe Vieru la discuții. Din spusa Poetului am alcătuit un interviu (pe care, de fapt, nu mi-l acordase), publicat inițial în ziarul bucureștean „Dimineața” (nr. 232, 27 nov. 1991, p. 15), și, ulterior, în volumul meu *Interferențe spirituale* (Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 2002, p. 594-598). M-am întors la Craiova dimpreună cu Î.P.S. Nestor, încheind o zi plină dăruită de Dumnezeu.

A doua zi dimineața, ascultând radioul în timp ce sorbeam cafeaua, am auzit despre puciul de la Moscova. M-am îngrozit. Primul gând a fost să sun la hotelul din Băile Herculane unde erau cazați Raisa și Grigore Vieru, Doina și Ion Aldea-Teodorovici și Ministrul Turismului din Republica Moldova, dar cu niciunul nu am putut vorbi. Mi se pusese un nod în gât.

M-am urcat în mașină, însoțit de o excelentă ziaristă de la Radio Oltenia, Gabriela Rusu-Păsărin, și am ajuns în stațiune. Toți erau la masă, dar nu puteau mânca. La insistențele noastre, Grigore Vieru ducea lingura cu ciorbă la gură, dar nu putea înghiți. Gura i se încheștase, ca și sufletul. Voia, împreună cu Doina, să plece imediat în Basarabia, să se realăture luptei antibolșevice, cu toate că noi toți încercam să-i explicăm că, odată ajunși la graniță, soarta lor ar fi putut fi pecetluită. (Nu realizăm în acele momente că puciul era o operetă.) Am stat până seara; am primit cadou proaspătul disc cu muzica Doinei și a lui Ion Aldea-Teodorovici, pe versurile lui Grigore Vieru, cu autografele tuturor. Ne-am întors liniștiți la Craiova, primind promisiunea că nu se vor întoarce imediat în Basarabia, iar dacă bolșevicii revin la putere, ei vor continua lupta în România. A doua zi dimineața aflu de la doamna Raisa că ei totuși vor să se întoarcă la Chișinău. Noroc că în Herculane a sosit prietenul lor, Adrian Păunescu, luându-i special în câteva spectacole până când puciul s-a terminat.

Conform înțelegerii și promisiunii lor, în cazul în care puciul eșua, urma să rămână la Craiova. În înțelegere cu Î.P.S. Nestor, i-am așteptat la intrarea în Craiova și, în momentul când i-am văzut, i-am telefonat Mitropolitului și toate clopotele bisericilor craiovene au bătut în cinstea înalților oaspeți și a eșuării puciului. I-am escortat până la reședința mitropolitană, unde ne-a întâmpinat Î.P.S. Ne-

Grigore Vieru, la Craiova, înconjurat de prieteni

stor cu un sobor de preoți, consilieri și... Tudor Gheorghe. A fost o masă sfântă, binecuvântată de Dumnezeu, descătușată de orice reținere și cu discuții într-o altă tonalitate, optimistă. Țin minte o propunere a lui Tudor Gheorghe ca Ion Aldea-Teodorovici să-i facă orchestrația viitoarelor spectacole. Ion Aldea n-a mai apucat să colaboreze cu genialul menestrel, în schimb Tudor Gheorghe îi venerază pe cei doi martiri și cântă versurile lui Grigore Vieru.

De atunci, Poetul Grigore Vieru m-a onorat cu o prietenie la care nici nu visam. La rândul meu, i-am editat volumele *Rugăciune pentru mama* (1994), *Lucrarea în cuvânt* (2001) – „debutul” său editorial în proză și *Liniștea lacrimii* (2006). Ne-am vizitat reciproc, la Craiova și la Chișinău.

De atunci, drumurile noastre s-au intersectat benefic, în special prin mitropolitul Nestor Vornicescu și prin Victor Crăciun, președintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni și principalul organizator al Congreselor Spiritualității Românești, unde Grigore Vieru era, întotdeauna, oaspetele de seamă, alături de alți basarabeni sau bucovineni (Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Vasile Tărățeanu, Eugen Doga, Emil Loteanu, Anatol Codru ș.a.).

Între 25-27 octombrie 1997 am sărbătorit (fără Marin Sorescu, directorul ei, trecut la cele veșnice cu un an înainte) cei 75 de ani de existență a Editurii Scrisul Românesc. Firește, Grigore Vieru a fost invitat și prezent la aceste manifestații naționale, unde a primit Premiul „Mihai Eminescu” pentru poezie. La masa ro-

tundă cu o temă incitantă, *Cartea, a câta putere în stat?*, coordonată excelent de proaspătul președinte al Academiei Române, Eugen Simion, au participat înalte personalități științifice și culturale (M. Cimpoi, N. Dabija, M. Ungheanu, D. R. Popescu, Radu Voinea, Fănuș Băileșteanu, Mihnea Gheorghiu, Ștefan Ștefănescu, Al. Balaci, Th. Codreanu, C. Cubleşean, I. Buzași, I. Stoica, Jean Băileșteanu, C. Preda, H. Căndroveanu, Ov. Ghidirmic, Gabriela Rusu-Păsărin. În centrul atenției a stat, aş putea spune, Grigore Vieru și problemele basarabenilor, adică ale noastre, ale tuturor. Indignat, dezamăgit, Poetul privea, dureros de critic, dar realist, problematica românismului de pe ambele maluri ale Prutului. „În primul rând, vina o purtăm noi [...] Ne-a înzestrat Dumnezeu cu atâtea calități, dar avem și multe vicii, le-aș spune aproape naționale. Așa vede lucrurile ochiul meu de român basarabean, mai îndelung spălat de lacrimi decât al românului de aici” (*Cartea, a câta putere în stat?*, ediție îngrijită de Tudor Nedelcea, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999, p. 62, 63).

Într-o toamnă a anului 1998, am avut prilejul de a însoți Ansamblul folcloric „Maria Tănase” din Craiova, într-o delegație condusă de graficianul Gabriel Bratu, la un concert în Chișinău. Dintre soliștii români erau Constantin Encceanu, Traian Jurchelea, Tiberiu Ceia, Liviu Vasilică și Sava Negrean-Brudașcu. Ajunși seara la hotelul „Codru”, unde eram cazați, i-am sunat lui Grigore. Era foarte trist. A doua zi mi-a explicat: cu câteva zile înainte avusese loc logodna sau nunta fiului său, la Chișinău. După petrecere, Grigore a rămas pentru restul nopții la fiul său, iar acesta – în apartamentul lui Grigore. Nesesizând această inversare de cazare, niște haidamaci cu cagule au pătruns în locuința poetului spre a-l suprima. Fiul său, fiind mai tânăr, a avut puterea și tăria de a se lupta și astfel a scăpat aproape teafăr. Grigore era furios la culme: „Să mă omoare pe mine, căci asta urmăresc, dar nu și pe fiul meu”, îmi spunea cu năduf. Urma să se întâlnească cu președintele republicii pentru a elucida această groaznică întâmplare, și, din acest motiv, a ratat spectacolul folcloric de patru ore, într-o sală arhiplină. Înainte de a cânta, vădit emoționată, Sava Negrean-Brudașcu le-a spus spectatorilor: „Fericită trebuie să fie acea mamă care are un asemenea fiu ca dl Grigore Vieru”. Nu știa că mama Evdochia trecuse la cele veșnice. După spectacol, gazdele (basarabenii sunt cu adevărat ospitalieri) ne-au invitat la o seară (târzie) haiducească în pădurea seculară de stejari de lângă Mănăstirea Căpriana. Acolo a venit și Grigore. Grigore și Sava nu și-au spus niciun cuvânt, doar lacrimile li s-au împreunat când s-au îmbrățișat. A fost un alt spectacol, în care Sava și Grigore s-au întrecut pe sine, cântând împreună. Poate nicicând și niciunde cântecul „Doamne, ocrotește-i pe români” nu a vibrat atât de puternic ca la Chișinău și Căpriana. La un moment, curentul electric a fost întrerupt, dar bravii basarabeni nu s-au lăsat (ca de atâtea ori) învinși. Toate autoturismele au format un fel de cerc cu farurile aprinse și îndreptate pe mica scenă improvizată, unde cântecul (chiar fără microfon) a răsunat printre stejarii lui Ștefan cel Mare și Sfânt. La despărțire, Grigore ne-a sugerat (și noi ne-am conformat) să nu ieșim în autostrada Chișinău – Albița (unde puteam fi vulnerabili după concertul interromânesc), ci să mergem spre a fi apărați, în caz de pericol, de sătenii basarabeni.

Ulterior vizitele Poetului în Bănie și-n Oltenia se întetesc. Cu mitropolitul Nestor făceam deseori excursii la mănăstirile din Gorj, Dolj și Mehedinți, unde discuțiile sunt la nivelul meleagurilor spiritualizate prin atâtea vetre mănăstirești. La festivitățile prilejuite de prima Unire a românilor sub un singur sceptru – a lui Mihai Viteazul – era prezent, alături de marele său prieten, poetul Adrian Păunescu, unde Grigore suferă o cădere fizică, ajutat să-și revină de medicul Marius Turaiche. La Forumul Cultural, organizat sub patronajul președintelui Ion Iliescu, la Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova, Grigore rostește o emoționantă și pertinentă cuvântare, iar la aniversarea celor 80 de ani ai Editurii Scrisul Românesc este prezent alături de regizorul Geo Saizescu, C. Preda, Marian Barbu, Toma Velici, I. Rusu etc.

La 15 ianuarie 2000, după ce primește medalia guvernamentală a României „Eminescu – 150 de ani de la naștere”, Grigore Vieru participă la Simpozionul Internațional „Pe mine mie redă-mă”, dedicat lui Eminescu, pe care l-am organizat la Teatrul Național craiovean, unde a obținut din nou un premiu, alături de M. Cimpoi, N. Dabija, D. Vatamaniuc, V. Tărățeanu, M. Ungheanu etc.

La invitația primarului Antonie Solomon, căruia îi devine un devotat prieten, Grigore petrece sărbătorile Sfințelor Paști, în 2003, la Craiova. Am mers împreună să luăm lumină la Catedrala „Sf. Dumitru”, unde a fost primit cu entuziasm de publicul craiovean și de mitropolitul Teofan Savu. Dimineața, urma să ciocnim oul roșu, la ora 8. Dar Grigore nu se sculase. Pe la ora 10 am bătut cu sfială în ușă și l-am zărit pe Grigore, de data aceasta nu ca poet, ci compozitor, cu hârtiile pe genunchi, notându-și melodia inspirată chiar în dormitorul meu.

După pensionarea actorului Emil Boroghină ca director al Teatrului Național din Craiova, cel care inițiasse „Zilele Marin Sorescu” împreună cu președintele Academiei Române, Eugen Simion, această manifestare soresciană intrase în declin. Ales primar al Craiovei, Antonie Solomon a preluat la un alt nivel zilele soresciene. Firește, la aceste ediții, de a căror organizare mă ocupam din încredințarea edilului șef al Craiovei, nu putea lipsi Grigore Vieru, a cărui prietenie cu genialul scriitor bulzeștean era notorie. Și l-am omagiat pe „vărul lui Schakespeare”, adică pe Marin Sorescu, dimpreună cu Eugen Simion (președintele Juriului de acordare a Premiului academic „Marin Sorescu”), M. Cimpoi, N. Dabija, Adrian Păunescu, Adam Puslojici, V. Tărățeanu, M. Ungheanu, Fănuș Neagu, Ion Miloș, Mircea Micu, Tudor Gheorghe, Virgil Ogășeanu, Dorel Vișan, Ilie Gheorghe, I. Colan, G. Mihăiță, Horațiu Mălăieles, Victor Crăciun etc.

Între 24-27 martie 2005 se desfășoară prima ediție a „Zilelor Basarabiei și Bucovinei”, Cetatea Banilor fiind prima și (deocamdată) singura localitate din România organizatoare de astfel de manifestații pentru confrății lor aflați nedrept dincolo de granițele țării. Primul invitat a fost Grigore, căruia i se conferise titlul de Cetățean de Onoare al Craiovei cu doi ani înainte. L-au însoțit atunci prietenii săi de-o viață: M. Cimpoi, N. Dabija, V. Tărățeanu, Victor Crăciun, care au fost înnoblați ca cetățeni de onoare ai urbei (alături de semnatarul acestor rânduri), dar și generalul Mircea Chelaru, grupul „Etnos / Melos” din Chișinău, Victoria

Costinean (Cernăuți). Atunci am lansat și cărțile lui Grigore Vieru: *Rugăciune pentru mama și Lucrarea în cuvânt*.

A doua ediție a „Zilelor Basarabiei și Bucovinei” (7-8 aprilie 2006) a fost dedicată împlinirii vârstei de 70 de ani ai Poetului, printr-un spectacol apoteotic cu titlul „Strigat-am către tine...!” la Teatrul Național „Marin Sorescu”. La acest spectacol, care a durat aproape șapte ore, și-au dat concursul și l-au onorat pe Poet prietenii săi din țară și de peste hotare: Tudor Gheorghe, Dida Drăgan, Anastasia Lazariuc, Gabriel Dorobanțu, Cristian Aldea-Theodorovici, Cristian Sanda, Aurelian Temișan, Ionuț Dolănescu, Nineta Popa-Ionescu, D. Fărcaș, Adriana Ochișanu-Botgros, N. Ciubotaru, Lidia Bejenaru, Vlad Gheorghelaș, Mihai Ciobanu, ansamblul „Lăutarii” condus de N. Botgros (aflat pentru prima dată în Oltenia), compozitorul Nicolae Caragia, tenorii Michael Kleitman (Germania), Ilia Trofimov, (Rusia), Antonio Furnari (Italia) etc.

Înainte de spectacol i-am oferit o surpriză. Cu sprijinul financiar al Primăriei Craiova am alcătuit, tipărit și postfațat antologia poetică *Liniștea lacrimii* (cu o prefață de Antonie Solomon), care urma să fie lansată în dimineața aceleiași zile în foaierul Naționalului craiovean, fără să-l prevenim. Grigore a fost luat din spital de sub perfuzii și adus în mare grabă la Craiova (având concursul lui Ionuț Dolănescu), spre nedumerirea sa, care știa doar de spectacolul de la ora 18.

Abia când s-a așezat în fotoliu, în fața unui numeros public (din care făcea parte și Raisa Vieru, și mama Doinei Aldea-Teodorovici), Grigore și-a văzut propria-i carte. Pur și simplu el a renăscut. Nu mai era acel bolnav luat din spital acum trei ore. Iar cuvintele de dor și dragoste viereană, rostite de Theodor Codreanu, Victor Crăciun, Viorel Dinescu, Andrei Strâmbeanu, Andrei Sorel, Tudor Gheorghe, înregistrate și transmise radiofonic cu profesionalism de Gabriela Rusu-Păsărin, au întregit o manifestare de suflet. Și ca o recompensă morală pentru locuitorii acestor meleaguri, alături de care a mărturisit deseori că se află în comuniune (omul de afaceri Matei Vintilă din Horezu – Vâlcea i-a dăruit un apartament), Grigore Vieru a scris oda *Ce frumoasă ești, Oltenie!*, dedicată lui Antonie Solomon, care, pusă pe note de basarabeianul N. Caragia, a răsunat pe scena craioveană în interpretarea duetului Anastasia Lazariuc și Gabriel Dorobanțu.

...Și a venit și ultima întâlnire, la Alba-Iulia, la Congresul Spiritualității Românești. Atunci, pe 2 decembrie 2008, Grigore mi-a dat ultima sa carte, *Taina care mă apără*, cu următorul (ultim) autograf: „Fratelui Tudor Nedelcea, pentru că alături de el mă simt mai apărat în Taina mea. Vă iubesc și nu ne uitați!”. Iar la despărțire, obraz la obraz, Grigore mi-a spus: „Tudore, dacă auzi că s-a întâmplat ceva rău cu mine, să dai crezare și să nu te întristezi”.

Firește, nu aveam să cred că aceste ultime vorbe să cadă ca o presimțire. Urma să ne reîntâlnim, la 24 ianuarie 2009, la un pelerinaj organizat de Victor Crăciun și Mihai Cimpoi, prilejuit de cei 150 de ani de la Unirea lui Cuza. Pelerinajul trebuia să înceapă la Cernăuți, să continue la Chișinău, apoi Iași, Ruginoasa, Focșani și București, unde se preconiza relansarea volumului *Taina...* lui Grigore. Mi-a

confirmat telefonic că urma să vină pe 27-28 februarie 2009 la Craiova spre a-l omagia împreună, din nou, pe Marin Sorescu, iar pe 27 martie să participe la „Zilele Basarabiei și Bucovinei”. Urma ca acestea toate să se întâmple. Și se vor întâmpla, dar fără Grigore.

Cu o zi înainte de tragicul și absurdul accident, pașii mei și ai soției mele, Mari-lena (căreia de fiecare dată Grigore îi aducea o cutie de bomboane de la „Bucuria”), s-au îndreptat (de ce oare!?) spre Cimitirul Ungureni din Craiova, unde, pe crucea cavoului meu am încrustat poezia *Nu am, moarte, cu tine nimic*. Apoi, în noaptea care a urmat înhumării sale, l-am visat; el era pe un târâm (o limbă de pământ), eu pe alt târâm, între noi curgea o apă neagră. Am intrat în apă spre a merge pe celălalt mal, iar când apa mi-a ajuns la gât, Grigore m-a ridicat și m-a așezat pe târâmul meu. Groaznic vis.

Acum, fără El, mi-e frig. Nu-l mai pot întâlni, nu-i mai pot auzi măcar vocea la celălalt capăt al firului de telefon, acea voce care îmi încălzea sufletul. Acum, fără El, mi-e frig.

Spunea Nichita Stănescu despre Eminescu că toți scriitorii vor să aibă opera la nivelul „omului deplin al culturii românești”, dar niciunul n-ar vrea să aibă și viața lui Eminescu. Afirmția este valabilă și în cazul lui Grigore.

Grigore Vieru era iubit și urât ca și Isus Hristos. Și tot ca El va străluci și va lumina. (Oare cei care l-au huiduit sau l-au considerat un poet total depășit se vor simți mai ușurați?!)

Dar peste tot și toate, în timpul vieții sale, Grigore Vieru răspândea bunătate creștină, har divin, înnobila oamenii cu prietenia sa.

Acum și în veac, cel care sunt și care a cunoscut izvorul și clipa, dar și rădăcina de foc, a participat la curățarea fântânii, într-o rugăciune pentru mama, întru liniștea lacrimii, adică o lucrare în cuvânt în duminica cuvintelor, a atins taina care mă apără, spre a ne spune că Hristos n-are nicio vină, exclamând: strigat-am către Tine!

Grigore Vieru, simplu ca iarba, a devenit *steaua de vineri* care ne veghează pașii și ne apără sufletele.

Mihaela DOR
ALBU DE
GRIGORE VIERU

Foarte rar mi s-a întâmplat în viață ca cineva să aibă asupra mea un impact atât de mare cum l-a avut omul cu suflet și cuvânt de poet, dar cu o figură serafică de ascet care a fost Grigore Vieru.

Nu pot să nu-mi amintesc mereu că cel care îl iubise atât pe Eminescu a cunoscut poezia acestuia în Basarabia sovietică, abia în anii facultății. *Mutatis mutandis*, nu pot să nu fac o paralelă cu momentul în care am auzit eu, în România comunistă, prima dată poezii scrise de Grigore Vieru, deopotrivă cu numele lui.

Și această bucurie mi-a fost dată prin Tudor Gheorghe! Artistul aducea în Oltenia, cu îndrăzneala născută din demnitate și conștiința poeziei mari, un nume de mare creator basarabean. Două provincii românești – izolate prin voințe politice! Tocmai pentru a reînoda firele rupte de o istorie nedreaptă (dar când este istoria dreaptă!?), voința divină face să se nască din când în când, ca o contrapondere la destin, oameni care au vocația sacrificiului de sine.

Un astfel de om a fost (dar eu prefer să scriu este!) Grigore Vieru.

Unii – cu snobism (decurge oare snobismul dintr-un spirit superior?) – au strâmbat din nas la patima cu care poetul și-a iubit limba, și-a iubit poporul și, iubindu-le atât, le-a cântat cu har.

Aici, în partea de țară care nu a știut ce înseamnă să ți se interzică limba și cultura părinților, eu mă alătur (cu mândrie) celor care, odată ce l-au descoperit, l-au citit și l-au admirat, i-au învățat versurile pe dinafară sau le-au ascultat cu înfiorare cântate de cei doi nemuritori, la rându-le, Doina și Ion Aldea-Teodorovici.

Voi povesti acum câteva dintre amintirile personale, din simplul motiv de a întregi prin ele portretul unui om, pe care sunt sigură că nu numai eu l-am perceput a fi de o

Cu Mihaela Albu

sensibilitate, de o candoare și o generozitate rar întâlnite. Mă voi rezuma la un exemplu-două.

Unul dintre gesturile foarte simple, dar care spun mult despre bunătatea omului, a fost făcut de poet în vara anului 2003 când, aflându-mă la Chișinău pentru „Zilele *Lumină lină*”, Grigore Vieru a ieșit la un moment dat din sala unde se desfășura evenimentul cultural și s-a întors după un timp cu fruntea plină de broboane de sudoare, dar cu... un bilet de autobuz către România pentru mine. Nu apelasem nici la dânsul, nici la altcineva și cu atât mai mult nu puteam îndrăzni a-l ruga să facă personal efortul acesta. Inițiativa i-a aparținut, iar gestul său, ce nu poate fi uitat vreodată, vorbește despre inima atât de mare, care nu știu cum putea să încapă într-un trup atât de firav. Prin constituția fizică, omul cerea parcă ocrotire. Și totuși... cel puternic, cel care lupta neobosit și putea ocroti s-a dovedit a fi tocmai el.

L-au admirat necondiționat mulți, foarte mulți dintre cei care l-au cunoscut. Admirația aceasta am văzut-o pe fețele tuturor participanților la Institutul Cultural și la Cenaclul literar „Mihai Eminescu” de la New York, unde Grigore Vieru, alături de părintele Ioan Ciuntu, ne-a fost oaspete. Toți cei prezenți (în număr foarte mare!) la ambele întâlniri cu poetul român au ascultat cu înfiorare amintirile sale despre anii lipsiți de cultura română, despre satul său de dincoace de Prut, despre mama sa, devenită simbol (prin poezie) al maternității. Bucuria de a-l avea musafir la New York nu o vom uita niciunii dintre cei care l-au văzut și ascultat.

Am avut și eu fericirea de a-l găzdui în locuința de la New York. Atunci simțeam (și cu atât mai mult acum) o nesfârșită mulțumire că am putut să-i aduc în ochi și în inimă un strop de bucurie. Despre ce este vorba?

Ani de-a rândul, la Universitatea Columbia (ca și în multe alte universități), studenții străini care își perfecționau cunoștințele de limba română deschideau o carte a subsemnatei direct cu poemul *În limba ta* de Grigore Vieru. Moto-ul cărții era de asemenea preluat de la acesta: „Nu cunosc un dar mai frumos din partea unui musafir decât acela de a-mi elogia țara în limba casei mele”. Poetul nu știa de cartea mea și, desigur, surpriza nu a fost întrecută decât de bucurie.

De asemenea, fiica mea, Maria-Denisa, care tocmai fusese acceptată la Universitatea Georgetown din Washington, începuse unul dintre eseurile politice, care erau cerute pentru competiția admiterii, cu un citat din scrisoarea lui Grigore Vieru către președintele Statelor Unite. Eseul în totalitate se referea la Republica Moldova, iar facultatea pentru care Denisa concura era prestigioasa „School of Foreign Service”!

Cu Maria-Denisa Albu la New York

Nu pot descrie în cuvinte ce a simțit Grigore Vieru citind acest eseu. De la el am învățat însă o expresie și cred că aceasta se potrivește cel mai bine simțămintelor poetului: „Mi s-a jilăvit sufletul, soră Mihaela!”, mi-a spus nu o dată.

De la aceste sensibile cuvinte am pornit când am simțit atunci, în 2003, nevoia imperioasă de a-i dedica un poem în care am preluat expresii din poeziile sale.

Acum, cu pietate, îl transcriu mai jos:

FLORI

(Poetului-frate, Grigore Vieru)

Inima ta nu ține seamă de anotimp
ca să înflorească;
soarele credinței tale ajută verbul
să crească viguros.

Lacrimile deznădejdiei
și cele ale visului împlinit
îți *jilăvesc* sufletul
și îl fac să rodească în cuvânt.

Eu îl ascult *în limba ta* mereu:
și când *ți-e dor de mama*,
și când *ți-e milă de moarte*;

chiar când tu *taci în limba ta*,
eu te înțeleg
și culeg de pe câmpul roditor,
una câte una,
fiecare vorbă, fiecare vers, fiecare gând.

Căci știu că rost avu
Cel ce a dat *un grai la Om*
și nu la floare sau la pom.

Cu brațul încărcat de flori
vin apoi către tine
și aștept cu încredere
ca sufletul tău însorit
să-mi aducă și mie
Lumina Cuvântului.

Ion BELDEANU REPER AL PERMANENȚEI NOASTRE NAȚIONALE

Cu câțiva ani în urmă am inițiat o întâlnire a lui Grigore Vieru cu cititorii Bibliotecii Bucovinei „I. Gh. Sbiera” din Suceava. Cum era și firesc sau de așteptat, poetul a impresionat prin prezența sa și mai ales prin lectura oferită celor veniți să-l asculte.

Mi-au rămas de la acea trecere a sa prin capitala Bucovinei câteva imagini edificatoare, una dintre acestea înfățișându-l cu generosul și inimitabilul său surâs, dincolo de care se intuia frumusețea-i sufletească.

De altfel, cred că scrisul lui Grigore Vieru cucerea și cucerește prin sinceritatea și noblețea emoției (emoțiilor) cultivate de autor. Pentru că poetul își iubea limba și apartenența la românitatea din care venea și pe care o apăra. Păcat că înălțătoarele lui sentimente s-au alterat ori trec printr-o ciudată regresie. Și nu din cauza sa, desigur.

Toate acestea explică receptivitatea și consonanța de care s-a bucurat versul lui. Este trist că unii dintre autorii de pe un mal și de pe celălalt mal al Prutului și-au arătat în ultima parte a existenței poetului basarabean disprețul și indiferența față de scrisul său și de ceea ce credea el, Grigore Vieru.

A nu se uita nicio clipă că Grigore Vieru face parte din galeria nobilă a apărătorilor limbii române. De aceea atâta vreme cât versul său va exista, sensurile exprimate cu atâta sinceritate n-au cum să moară. Grigore Vieru a onorat noblețea menirii ce-o purta cu sine, motiv pentru care el și opera sa rămân drept repere ale permanenței noastre naționale.

**Cătălin POEZIA LEGATĂ
BORDEIANU CU SĂRMĂ GHIMPATĂ**

De la Grigore Vieru am învățat că nu putem confunda esteticul cu artisticul, pentru că artisticul nu este egal cu esteticul, deși termenii se află în convergență. În închipuirea mea din adolescență Grigore Vieru era, cum ar spune Kant, o dorință, o eteronomie și doream cu ardoare să pot face distincția între această dorință și voința mea de a-i răspunde prin scris. Hazardul a făcut, ori poate o naturală cauzalitate, ca această speculație să se împlinească, înlăturând imperfecțiunile ficțiunilor și reflexelor de atunci prin ceva paralel cu realul, numit simplu *adevărul uman*: „Locuiesc la marginea / Unei iubiri. / La mijlocul ei / Trăiește credința mea. // Locuiesc la marginea / Unui cântec. / La mijlocul lui / Trăiește speranța mea. // Locuiesc la marginea / Unei pâini. / La mijlocul ei – / Dragostea mea pentru voi” (*Locuiesc*).

E abstract să spui că poezia este morală, că relativitatea și iluzia autonomiei morale a creatorului stă dincolo de puterea închipuirii și dă forță speculativă intelectului și intuiției, pentru că „rușinându-se de pământul / de sub unghii și din / crăpăturile palmelor. / O, neamule, tu, / adunat gră-măjoară, / ai putea să încapi / într-o singură icoană” (*Aca-să*). Mai mult, Grigore Vieru deschide calea de acces la o esență posibilă doar prin inspirație, realizând construcții gnoseologice: „Ci să nu închideți cartea / Ca pe recile-mi pleoape. // S-o lăsați așa deschisă – / Ca băiatul meu ori fata / Să citească mai departe / Ce n-a dovedit nici tata” (*Legământ*).

Antologică prin atitudine și realizare rămâne geneza religioasă umană a demersului poeziei între a trece sau a rămâne ideal și scop, bucurie de a trăi și stingere sufletească, între normal și patologic: „Nu am, moarte, cu tine nimic, / Nici măcar nu te urăsc / Cum te blestemă unii, vreau să zic, / La fel cum lumina părăsc. // Dar ce-ai face tu și cum ai trăi / De-ai avea mamă și-ar muri?! / Ce-ai face tu și cum ar fi / De-ai avea copii și-ar muri?! // Nu am, moarte, cu tine nimic, / Eu nici măcar nu te urăsc. / Vei fi mare tu, eu

voi fi mic, / Dar numai din propria-mi viață trăiesc. // Nu frică, nu teamă – / Milă de tine mi-i, / Că n-ai avut niciodată mamă, / Că n-ai avut niciodată copii” (din *Litanii pentru orgă*). Numai sensul oricărui început depășește această luptă cu cosmosul și cu Dumnezeu, numai căderea în imanent, biruința efemeră asupra utilului și plăcutului poate constitui un argument irefutabil: „Tu n-ai asemănare / În cele pământești. / Născând, tu ești un geniu, / Un geniu, mamă ești. / Tu ești zămislitoarea, / Ești pomul numai vers, / Iar noi – de aur mere / Vărsate-n Univers” (*Tu ești un geniu*).

Ai impresia că, renunțând la puritatea primordială, orice imperfecțiune intră în formule învăluite de mister, a căror descifrare incită: „Nu poți să smulgi din aer / Al mierlei cântec spus. / De vorba mamei gura-mi / S-o depărtezi nu poți. // Nu poți din ape smulge / Un soare oglindit. / De mine chipul mamei / Să îl desparti nu poți” (*Versuri albe*).

Pentru Grigore Vieru natura este eternă nu datorită perfecțiunii, ci datorită amintirii dureroase a deschiderii spre sine: „Doamne, poate că / N-am fost nici sfânt, nici oștean, / Pur și simplu ziditu-m-am de viu / În templul limbii române. / Iar în biserică / N-ai cum să fii curajos – / În biserică să fii / Drept și cinstit” (*Templul*).

Neîncrezător în posibilitățile autocunoașterii, Grigore Vieru consideră că nu are acces la esențe decât reformulând sintagme cunoscute: „Ne-am înecat / Într-un simplu proverb: / **«Apele mari / înghit pe cele mici»**. / Suntem un proverb – / atât. // De ce ne-am / mai plânge, / De ce-am mai spera la izbândă / Moțâind filozofic / în rușinosul proverb: **«Capul plecat / sabia nu-l taie»**. / Uite că l-au tăiat” (*Rușinosul proverb*).

Îndemnat de natura sa activă și prezentă, construindu-și o ordine tocmai pe atitudinea de nedesăvârșire și pe absența omniprezenței inspirației, poetul redistribuie adevărul, binele și frumosul astfel: „Frate, / eu pot muri oricând, / dar nu și oriunde. / Eu nu pot muri / decât cu chipul răsfrânt / **«în acest geniu al ierbii / care e roua»**” (*Biblioteca de rouă*).

Și acum aștept, ca și atunci, bucuria Învierii, alături de ultima ediție a operei lui Grigore Vieru.

Dan DIVIZIILE DUNGACIU LUI GRIGORE VIERU

„Papa? Câte divizii de blindate are Papa?”
(replica lui Stalin către Papa Pius al XII-lea)

Dincolo de atmosfera tragic-înălțătoare a funeraliilor marelui spirit care a fost și rămâne Grigore Vieru, procesiunea ne-a mai arătat ceva. Zecile de mii de oameni din stradă, simbolurile care au flancat evenimentul și declarațiile aferente ne avertizează că lucrarea poetului *în lume* încă nu s-a încheiat. Ca și în cazul oricărei personalități emblematice pentru o cultură și o conjunctură istorică, destinul postum al lui Grigore Vieru devine și mai spectaculos.

REPERELE UNEI CONȘTIINȚE NAȚIONALE

Orice stare de spirit comunitară, orice orientare istorică a etnosului colectiv, orice trăire națională se raportează până la urmă la *simboluri*. Altfel spus, dimensiunea subiectivă a apartenenței naționale sau etnice (stări de spirit, credințe, trăiri sufletești) devine *obiectivă* prin raportare la simboluri, care devin *etnosimboluri*. Purtătoarele și promotoarele acestora sunt *elitele culturale*, care, în anumite circumstanțe, preiau ele însele funcție etnosimbolică. Este momentul în care personalitatea culturală își depășește condiția livrescă și devine reper național plener.

Orice construcție politică se fundamentează, în realitate, pe această zestre simbolică. Etnosimbolurile sunt cele care asigură – dacă asigură – construcția și funcționarea organică a oricărui proiect național. În lipsa acestor elemente, nimeni, niciodată, nu poate inventa ceva trainic sau funcțional. Cu cât zestrea etnosimbolică și asumarea ei sunt mai solide, cu atât angajarea istorică a comunității este mai fermă. În lipsa acestor fundamente, orice proiect statal este firav, inefficient și contingent. Uneori, imposibil.

Cum sugeram deja, un loc esențial în panoplia etnosimbolică a oricărei națiuni îl ocupă creațiile și personalitățile culturale emblematice (opera eponimă, geniile naționale, figurile exemplare).

Grigore Vieru este una dintre aceste personalități.

LUPTA PENTRU SIMBOLURI SAU FUNCȚIA STRATEGICĂ A POETILOR

Funcția etnosimbolică a celui care toată viața s-a declarat român, vorbitor de limba română și trudit în cultura română a devenit și mai clară odată cu funeraliile sale. Este suficient să citești relatările de presă sau discursurile participanților. Chiar fără să cunoști multe despre cele ce se petrec dincolo de Prut, realizezi ușor rolul de foaie de turnesol pe care personalitatea exemplară a poetului îl capătă (și) de acum încolo.

În ciuda faptului că, în timpul procesiunii, „un grup de preoți cântă rugăciuni și îl numesc pe poet românul Vieru”, că „în toată coloana cortegiului funerar este un singur steag – cel al României” sau că mulțimea l-a huiduit pe un oficial „pentru că nu a spus că suntem români”, discursul celor de la putere și a instrumentelor lor mediatice au acreditat contrariul. Epurarea oricărei referințe la limba, cultura sau identitatea românească a fost prima strategie mediatică. La televizorul (ziarul) de partid și de stat, poetul devine reprezentantul unei identități locale, regionale sau, în cel mai bun caz, devine „promotor al valorilor umane” și „cel mai mare umanist”. Niciodată însă „promotor al valorilor românești”.

Funeraliile au devenit astfel prilej de surdă bătălie pentru acaparare etnosimbolică. Conștientă și lucidă, „strada” – iar strada! – a purtat această bătălie și a dat replica unei mașini de propagandă oficiale care, într-o ultimă tentativă, a încercat să superpună cortegiul funerar al poetului cortegiului său ideologic.

A eșuat și de data asta.

„ȘI EU SUNT NA-ȚI-O-NA-LIST!”

Tentativa de preluare a vieții și posterității lui Grigore Vieru în patrimoniul regional moldovenesc și acreditarea lui ca „poet național” plecând de la acest reper a început mai devreme. Pe 3 decembrie 2005, președintele Voronin ducea la apogeu această tentativă cu ocazia unei serate a poetului: „Stimați prieteni, astăzi cinstim un concetățean, un mare patriot, un domn, care, la rândul lui, ne-a cinstit pe noi întru slava și prosperarea patriei noastre – Republica Moldova”. Și rostește apoi faimoasa frază: „Multstimate domnule Vieru, permiteți-mi să fac acum o destăinuire publică: Să știți că... și eu sunt na-ți-o-na-list”.

Cum o fi reacționat poetul în mintea lui, vor fi știind apropiații Domniei Sale. Cert este că insidioasa „invitație” a fost respinsă (formula „naționalist” era, apa-

rent, decolorată de orice conotații etnoidentitare, precum expresia impersonală „limbă de stat”). O altă tentativă, tot fără succes, s-a făcut câțiva ani mai târziu, prin august 2007, când conducerea Republicii Moldova s-a gândit să schimbe imnul național, *Limba noastră*, pe motiv că ar fi „nepatriotic”. (Din 1991, România și Republica Moldova au împărțit, timp de trei ani, același imn: *Deșteaptă-te, române!*; în 1994, poezia *Limba noastră*, scrisă de Alexei Mateevici, a fost decretată imn național.) Deloc întâmplător, o primă propunere ar fi fost făcută poetului Grigore Vieru și compozitorului Eugeniu Doga. Propunerea a fost refuzată.

CÂTE DIVIZII ARE GRIGORE VIERU?

Aici este miezul contradicțiilor dintre „stradă” – amplificate, ulterior, pe unde s-a putut: presă scrisă sau internet – și mesajele oficiale televizate în legătură cu viața și, mai ales, posteritatea marelui spirit. Pe de-o parte, plasarea firească a lui Grigore Vieru în cultura română în numele căreia a trudit, pe de alta, tentativa de încadrare a lui în repertoriul discursului moldo-sovietic oficial. („Concesia” făcută de către al doilea om de stat de la Chișinău prin invocarea, o singură dată, a României, nu arată decât că acolo, la nivelul puterii, ridicolul manipulării memoriei poetului este totuși conștientizat.)

Grigore Vieru nu ar putea fi, parafrazând sentința lui Noica despre Eminescu, „omul deplin al culturii moldovenești”. Și nu pentru că poetul nu ar fi un om împlinit, ci pentru simplul dar temeinic motiv că nu există „cultură moldovenească”. Așa cum nu există nici „cultură ardeleană”, „oltenească”, „bănățeană”, „muntenească” sau... „bucureșteană”. Și în ciuda tuturor eforturilor prezidențiale și statale, ea nu se poate plămădi. Nu se poate, pentru că acea combustie fină, obiectivată etnosimbolic, nu există la fundamentele ei. De la Ștefan cel Mare la Grigore Vieru, trecând prin Eminescu, toată zestrea etnosimbolică este *deja* parte a repertoriului cultural și istoric românesc.

Și asta a arătat, pentru prima dată coerent, Grigore Vieru și generația sa, de unde și funcția istorică a acestora. Tot de aici marginalizarea lui – logică! – atunci când a refuzat să muște momeala oficială și să acrediteze construcția moldo-sovietică a guvernărilor agrariano-comuniste. Și de dincolo de mormânt, bătălia culturală a lui Grigore Vieru rămâne tot *politică*, iar marele poet, parte a panteonului cultural românesc, își va continua și de acolo misiunea. Spiritul său reprezintă diviziile lui invincibile.

...Este ca și cum poetul, supărat că nu își poate îndeplini lucrarea pe pământ, s-a dus la Ceruri, ca să o grăbească de acolo.

Gheorghe CALOTĂ **BRĂILA CINSTEȘTE ÎMPLINITORII DE LIMBĂ ROMÂNEASCĂ**

În ziua de 22 mai 2008, în sala Teatrului Dramatic „Maria Filotti” din Brăila, primarul Brăilei, Constantin Sever Cibu, în aplauzele unei săli pline, a conferit poetului academician Grigore Vieru titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Brăila. Sala Teatrului Dramatic „Maria Filotti” aplauda onoarea Brăilei de a acorda asemenea distincție unui poet devenit de mult simbol de dăruire limbii române. Spectacolul *Strigat-am către Tine*, în regia domnului Anatol Codru, a permis actorului Nicolae Darie din Chișinău să demonstreze nu numai că poezia este miracol, nu numai că a înțeles lirismul unui poet mare, dar și că rostirea românească și-a păstrat parfumul latin.

În timpul spectacolului Grigore Vieru se afla într-o stare de concentrare maximă și mi se părea mulțumit de jocul actorilor și de felul în care l-au primit spectatorii. În drum spre teatru eram alături de poet. M-au frapat trecătorii din Brăila, chiar și un taximetrist, care s-a apropiat de nenea Grig și i-a sărutat mâinile. Atunci am înțeles încă o dată cine este Grigore Vieru (Cezara Elena Polisca, Chișinău).

Grigore Vieru a fost oaspetele Teatrului de mai multe ori. L-am întâlnit cândva și la Chișinău. I-am văzut spectacolele pentru copii la Teatrul „Licurici”. Niciodată nu i-am simțit mai profund emoția ca în momentul acordării titlului de Cetățean de Onoare al Brăilei. Nu știu de ce, de atunci mi-l aduc aminte mereu recitând versurile „Nu am, moarte, cu tine nimic”. Să fi fost oare o premoniție? (...) Acordarea titlului de Cetățean de Onoare al Brăilei a fost așteptată cu entuziasm de public ca pe o faptă ce trebuia de mult împlinită. Oamenii teatrului se mândresc că în Cartea de Onoare sunt înscrise cuvintele lui Grigore Vieru: „Nu sunt dramaturg. Spectatorii acestui teatru m-au făcut să cred că sunt totuși un poet. Ferice de cei care sunt dramaturgi și care, mai ales, sunt jucați pe scena brăileană. Cu dragoste și credință în izbânda dreptății românești”. Am stat alături urmărindu-i mâna tremurândă de emoție în timp ce scria. A fost cu adevărat un moment marcant pen-

tru istoria teatrului brăilean și chiar pentru istoria urbei (prof. Veronica Dobrin, directoarea Teatrului Dramatic „Maria Filotti”, Brăila).

*** În data de 21 mai 1994, prezent la Brăila, Grigore Vieru a vizitat Grupul Școlar de Prelucrare a Lemnului „Constantin Brâncuși”. Am văzut eleve plângând de bucurie că au putut să stea de vorbă cu Grigore Vieru, de care își aminteau din emisiunile TV din anii 1987-’88 de la Chișinău, când aveau loc marile adunări populare pentru *grafia latină și limba noastră cea română*. Cu acel prilej, pe *Rădăcina de foc* (Editura Univers, București, 1988), Grigore Vieru scria următorul autograf: „Celor dragi de la Brăila –, / Care știu ce-nseamnă mila – / Și ce-i dorul românesc / Pentru tot ce-i românesc – / Cu frățescă iubire, G. Vieru”. După 14 ani, tot în luna mai, Brăila îl cinstea pe poet declarându-l Cetățean de Onoare al său!

LAUDATIO

Definit de dicționarul latin-român, termenul *laudatio*, *-ionis*, este substantiv cu sensul de laudă, elogiere. Când ne-am gândit să facem această laudă, să elogiem pe Grigore Vieru, am stat la îndoială. Și am stat la îndoială pentru că important

21 mai 2008. Pe scena Teatrului Dramatic „Maria Filotti” din Brăila, după terminarea spectacolului de poezie *Strigat-am către Tine*, înainte ca primarul Brăilei, ing. Constantin Sever Cibu, să confere poetului Grigore Vieru titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Brăila: poetul academician Grigore Vieru, de la dreapta – prof. Gheorghe Calotă (Brăila), poetul academician Anatol Codru, Cezara Elena Polisca, actorul Nicolae Darie (Chișinău)

este și cine te laudă, și pentru că, uneori, este atât de mare înălțimea piscului, încât orice alpinist care încearcă să-l cucerească, oricât de temerar, este și rămâne până la urmă pigmeu. Și apoi ce cuvinte să găsești, ce asocieri să faci pentru a nu-ți trăda neputința în a găsi cuvântul ce exprimă adevărul, iar zicerea ta să nu devină simplă însăilare de vorbe.

Gestul de recunoștință față de poetul academician Grigore Vieru izvorăște din noblețea Brăilei ca vatră a culturii, din a cărei combustie s-au născut și astre precum Panait Istrati, Perpessicius, Fănuș Neagu și multe alte nume în toate domeniile vieții culturale, științifice și artistice românești.

Poetul Grigore Vieru s-a născut la 14 februarie 1935, în satul Pererita de pe malul stâng al Prutului, fostul județ Hotin, în familia de plugari români a lui Pavel și a Eudochiei Vieru, născută Didic.

Amintirea copiilor, a ulițelor și a țăranilor din Pererita a purtat-o cu sine pe băncile școlii medii din orașelul Lipcani și în amfiteatrele Institutului Pedagogic din Chișinău. Debutul său în poezie, nu întâmplător, se face cu o plachetă de versuri pentru copii. Iubirea de copii, de blândețea și frumusețea sufletului lor a rămas o constantă a creației vierene, după cum iubirea de mamă și de țăranii din satul natal a făcut din poetul Grigore Vieru cel mai inspirat creator de cântec – text popular pentru că, mărturisește el, „Tu mă întrebi, copile, / Ce-i graiul, al lui mumă, / Cu care intri-n casă / Ori vara pleci la buna. // Lemn dulce e! Lemn tare! / Din el vioara-i scoasă / Și leagănul, și pragul, / Și grinzile din casă”.

Dospite de rădăcina de foc a simțirii sale, versuri ca „Măicuța mea: grădină / cu flori, cu nuci și mere, / A ochilor lumină, / Văzduhul gurii mele! // Măicuțo, tu: vecie, / Nemuritoare carte / De dor și omenie / Și cântec fără moarte! // O stea mi-atinge fața, / Ori poate a ta năframă. / Sunt alb, bătrân aproape, / Mi-e dor de tine, mamă” dau expresie unui sentiment pe care fiecare dintre noi îl trăiește când rostește în intimitate cuvântul mamă.

Demnitatea și curajul cu care apără limba română împotriva celor care, contrar oricăror argumente de ordin științific, susțin existența unei limbi moldovenești, diferită de limba română, se poate ghici din poeme intitulate *Tudor Arghezi*, *Lucian Blaga*, *Brâncuși* și din acelea închinat lui Nicolae Labiș și Marin Sorescu. Trebuie precizat că asemenea dedicații apar pentru prima oară în creația post-belică a unui poet basarabean, iar poeziile sunt scrise într-o perioadă în care, în Moldova de peste Prut, începe asaltul de salvare a limbii române și a scrierii cu grafie latină.

Lăsându-vă Dumneavoastră plăcerea descifrării sensurilor cuprinse în *În limba ta*, pentru a înțelege că „În aceeași limbă / Toată lumea plânge, / În aceeași limbă / Râde un pământ. / Ci doar în limba ta / Durerea poți s-o mângâi, / Iar bucuria / S-o preschimbi în cânt. // În limba ta / Ți-e dor de mama, / Și vinul e mai vin, / Și prânzul e mai prânz, / Și doar în limba ta / Poți râde singur, / Și doar în limba ta / Te poți opri din plâns. // Iar când nu poți / Nici plânge și nici râde, / Când nu poți mângâia / Și nici cânta, / Cu-al tău pământ, / Cu cerul tău în față, / Tu

taci atunce / Tot în limba ta”, vă voi spune doar că Editura Lumina a scos de sub tipar *Abecedarul*, ai cărui autori sunt Spiridon Vangheli, Grigore Vieru și pictorul Igor Vieru. S-a dat o luptă aprigă de câțiva ani pentru apariția lui, luptă în care s-a angajat și învățătorimea basarabeană, pentru că lucrarea a fost considerată naționalistă de către autorități.

Când a apărut volumul selectiv de versuri pentru copii *Trei iezi*, la numai câteva zile după editare, în urma unui denunț, a fost retras din librării pentru poemul *Curcubeul*, în care s-a găsit „ascuns”! tricolorul românesc.

Grigore Vieru trece Prutul în cadrul unei delegații de scriitori sovietici. Participă la întâlnirea cu redactorii revistei „Secolul XX” și vizitează, la rugămintea sa, mănăstirile Putna, Voroneț, Sucevița, Dragomirna, Văratec.

Se întoarce la Chișinău cu un sac de cărți românești, iar mai târziu poetul face următoarea mărturisire: „Dacă visul unora a fost ori este să ajungă în cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul”.

Obligat de condițiile social-politice, Grigore Vieru devine un poet tribun. Într-un interviu el mărturisește: „Eu sunt un poet liric, chiar tragic, prăpăstios. Abia aștept ca lucrurile să se reazeze în matca lor pentru a reveni la chemarea mea firească, la poezia lirică”. Timpurile nu s-au așezat, după cum poetul a dorit. Venirea la putere a Partidului Agrarian a făcut ca să se renunțe la Imnul de Stat *Deșteaptă-te, române*.

Este anunțat un concurs pentru un nou imn. Poetul publică în revista „Literatura și Arta”, în câteva numere la rând, următoarele: „Dreptatea istorică va blestema poezii și compozitorii care vor îndrăzni să ridice mâna asupra Imnului Național *Deșteaptă-te, române!*”.

În aceste aprecieri, dar și în multe altele, cunoscând modul în care Brăila știe să prețuiască marile valori creatoare ale literaturii române, am găsit încurajarea să propunem acordarea titlului de Cetățean de Onoare al municipiului Brăila poetului academician Grigore Vieru, din Republica Moldova, cu prilejul participării sale la manifestarea culturală Laudă Limbii Române, din 21-22 mai 2008, de la Brăila.

Brăila,
22 mai 2008

Ion **GESTUL POETULUI** **PARANICI**

Se împlineau, în acel iunie, 99 de ani de la moartea lui Eminescu. La Suceava, evenimentul a făcut să-l putem avea alături pe poetul Grigore Vieru, a cărui viață (stinsă recent) și a cărui operă (ce nu se va sfârși) înseamnă rostirea unei admirații fără egal pentru Luceafăr. În acea vreme, dinspre Basarabia veneau tot mai lămuritor vești că prindea chip un curent nou, proaspăt, favorabil reînnoirii credinței în valorile ce defineau existența unui neam lovit de păcatele istoriei, în rădăcinile acestuia. Dezghețul începuse, cu precădere, în lumea celor care săvârșeau „lucrarea în cuvânt”, a artelor, pe tărâmurile populate de îndeletniciri intelectuale, acolo unde curajul era nutrit de înțelepciune și adevăr. Grigore Vieru devenise o voce limpede, viguroasă și influentă. Îmi aduc aminte că despre fulminanta sa expunere la o renumită întrunire a scriitorilor basarabeni (publicată apoi în revista „Literatura și Arta” din Chișinău) se vorbea insistent în mediul slujitorilor literelor românești. Ideile apărute și ambițiile erau mari, firești, încât gândurile poetului, ale entuziastei grupări animate de sentimentul renașterii vizau trimiterea unui memoriu spre diriguitorii de odinioară de la Moscova. Despre aceasta – și despre altele, evident – ne-a vorbit poetul în ziua de 19 iunie 1988 (de față erau și doi slujitori ai culturii și artei sucevene), într-un moment de răgaz și tăinuită rugă interioară, lângă bătrânele ziduri ale Mănăstirii Dragomirna.

CONSILIUL JUDEȚEAN SUCEAVA
BIBLIOTECA BUCOVINEI „I. G. SBIERA”
SOCIETATEA SCRITORILOR BUCOVINENI

organizează miercuri, 21 ianuarie 2009, ora 16.00
manifestarea literară

„Scriitorul citește”
din **Grigore VIERU**

la Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbierea”
(Sala de Artă „Elena Greulescu”)

Momentul comemorativ va fi urmat de
lansarea volumului

**„Secante prin cercuri
concentrice”**
de George BODEA

Biblioteca „Miorița” Cîmpulung Bucovina, 2008,
cu participarea autorului și a editorului,
scritorii cîmpulungeni
George BODEA și Ion FILIPCIUC

Manifestare coordonată de Doina CERNICA

Ar fi, apoi, emoționant să se reînvie – așa cum a fost ea – formidabila îndârjire pentru folosirea alfabetului latin în spațiul de dincolo de Prut. Pentru scriitorii de acolo, veșmântul străin, în care erau nevoiți să îmbrace cuvintele românești, nu putea fi pus decât în relație cu umilirea sensibilității, a sufletului. Cum altfel aș înțelege următorul gest (de o tulburătoare noblețe) al poetului Grigore Vieru?

ВЕРУ ГРИГОРЕ
«Портрет поэта Григория Вьеру»
(Фотомонтаж автора рукописи из литературы.)

Grigore Vieru
19. VI. 1988

Григор Вьеру
ФИЛИП КЭЛОБЕСК

Familiei Paroni
fiindcă o iubesc
de-a purt

lui dintr-o dușină
Știu: cîndva la miez de noapte
ori la răsărit de soare
îmiinge-mi-șor ochii miș
Tot de-a purtă cîști; Să
Am o-șor de atunci, poate,
la miezul ei aprins,
cu să nu închidă și cartea
cu pe recele-mi pîcșor
S-o lăsați așa, deschisă
cu fîiatul meu ori fîat
Să citească în departe
ce nu-a dovezi în fîat
1980

Кишинев
Литература артистка
Jar de uen, o-șor de dintr-o
de strîveștii slovo bușin,
A-e fîat-mi-a cu pîcșor
cu fîat cadru ei în fîcșin.

În deplasarea la Mitocu Dragomirnei, aveam cu mine două cărți ale poetului, procurate, prin bunăvoința unui prieten, de la Cernăuți: *Fiindcă iubesc* și *Cel care sunt*. Ambele apărute la Chișinău. Primul volum – în 1980, celălalt – în 1987, textele din cuprinsul lor fiind tipărite cu literele alfabetului rusesc. L-am rugat pe Grigore Vieru să-mi scrie câteva rânduri pe ele. Fiind vorba de autografe, normal ar fi să nu-mi îngădui a le reproduce. Procedez întocmai, cu excepția scrisului său de pe paginile de început ale volumului *Fiindcă iubesc*. După cum se vede din imaginea alăturată, poetul reproduce în grafie latină poezia *Legământ* închinată lui Mihai Eminescu, deși ea poate fi găsită la pagina 28 din același volum, dar tipărită cu litere rusești. Grigore Vieru părea să-mi spună atunci că, trăind întru Eminescu, nu-și poate cuprinde sufletul decât în semnele latinității, la fel cum l-a cuprins și în versurile sale pe care Doina și Ion Aldea-Teodorovici le-au îmbrăcat în fascinante armonii muzicale. Armonii care, la Suceava, cu un an mai târziu, au tăiat respirația unei săli arhipline, în care se afla și Grigore Vieru, despre ale cărui versuri – cum scrie un alt mare dispărut al liricii noastre, Ioan Alexandru – spunem: „odată ce le-ai auzit sau citit, te trezești într-o zi că le știi pe de rost...”

Luminița CORNEA GRIGORE VIERU – POETUL NOSTRU DE SUFLET

Grigore Vieru, poetul nostru de suflet, a trecut în galaxia genilor. A plecat pe raza strălucitoare a unei stele, după ce a participat, cu mare bucurie, la o sărbătoare închinată lui Eminescu, de ziua lui.

În urmă cu mai mulți ani, am avut deosebitul privilegiu de a discuta cu Poetul Grigore Vieru. La ediția din 1995 a Universității de Vară „Nicolae Iorga” de la Vălenii de Munte, Grigore Vieru a fost prezent chiar în ziua deschiderii festive a cursurilor. Apreciatul poet a rostit un emoționant discurs prin care și-a mărturisit dragostea aparte ce o avea pentru Nicolae Iorga, inclus de el în *Abecedarul basarabean* prin următoarea frază a înțeleptului savant: „Șarpele este primejdios nu pentru că mușcă, ci pentru că se ascunde să muște”. Îmi amintesc cum, în încheierea discursului, Grigore Vieru a făcut haz de necaz și a dat auditoriului o veste bună: „În Basarabia, armata a 15-a, limba moldovenească, bate în retragere”. Din păcate, nu s-a retras nici până astăzi...

În aceeași zi, am avut privilegiul deosebit de a fi purtat o scurtă discuție cu Domnia Sa, realizând un interviu ce a fost publicat în *Cuvântul nou* din 6 septembrie 1995, împreună cu următoarea însemnare autografă a poetului: „Cititorilor *Cuvântului nou* de la un vechi român, cu frățască iubire, Grigore Vieru”.

Solicitându-i părerea în legătură cu acele cursuri organizate ani în șir (1908-1940) de N. Iorga și continuate astăzi, Grigore Vieru mi-a răspuns: „Sunt cel mai sărac om din lume, pentru că n-am avut norocul să particip la cursurile de vară organizate de Nicolae Iorga”. L-am rugat apoi să motiveze, prin prisma sufletului Domniei Sale, cum se face că Nicolae Iorga nu este prezent în manualele școlare din România decât foarte puțin. Răspunsul a fost următorul: „Consider aceasta ca o mare lacună a românilor. Sunt român și o spun cu durere – indiferența românilor este boală națională, iertați-mi expresia. Nimeni dintre popoarele pe

care le cunosc, din țările baltice, Armenia și din alte părți nu se comportă atât de indiferent cu personalitățile sale”.

Deoarece reprezentam ziarul românesc din Covasna, l-am întrebat dacă cunoaște situația românilor din județele Covasna și Harghita. Răspunsul a venit cu amănunte semnificative: „Da, o cunosc, dar n-aș putea spune că bine. Chiar în acest an, în iunie, plecând de la Suceava la Toplița, unde urma să fiu ales cetățean de onoare, am trecut prin Cheile Bicazului – văzute de mine pentru prima oară. Și acolo erau doi meșteri populari de care ne-am apropiat. Unul dintre ei mă cunoștea de la televizor și, într-o limbă românească stâlcită, mi-a spus: „Domnule Vieru, n-am băut de patru zile, dar cu dumneata vreau să beau”. Le-am notat numele. Erau oameni simpli. Și vreau să spun că, la nivel de oameni simpli, lucrurile nu sunt atât de complicate. [...] Eu i-am cinstit și i-am îmbrățișat pe acei oameni, apoi am fost bine primit în Toplița, unde am fost ales cetățean de onoare al orașului”.

De atunci, de la Vălenii de Munte, am mai avut bucuria de a-l întâlni pe Grigore Vieru chiar la Sf. Gheorghe, într-o scurtă trecere a sa, când i-am oferit antologia realizată de noi din cele mai frumoase poezii pentru copii, în care, alături de poezii ale poetilor din România, am așezat și o poezie scrisă de Grigore Vieru. Mi-a mulțumit cu un zâmbet care a rămas în sufletul meu.

Opera și activitatea poetului Grigore Vieru am cunoscut-o mai îndeaproape, trebuie să recunosc, și datorită elevilor mei din Basarabia, bursieri ai statului român, elevi în Sf. Gheorghe în perioada 2000-2004. Au fost, cu adevărat, niște elevi formidabili, care îl venerau pe Grigore Vieru, văzând în EL „un simbol autentic al românismului” (Răzvan Theodorescu).

Se cuvine ca în „țara de peste Prut”, privind din Basarabia, unde a dorit Poetul să ajungă, ca cea mai mare dorință a lui, să fie în aceste zile doliu național. Totuși, dacă în România nu va fi doliu național în ziua prohodirii lui Grigore Vieru, atunci sigur că va fi doliu în sufletele noastre, în sufletele celor care l-au iubit, care îi murmură cântecele și care au văzut în el un simbol.

Dragoș STOICA **LECȚIA DE PATRIOTISM CU GRIGORE VIERU**

...Ne aflăm pe ultima sută de metri și în loc de nervi avem niște elastice bine întinse. Lucrăm la ediția cu Doina și Ion Aldea-Teodorovici. Deodată intră pe ușă Grigore Vieru cu aeru-i inconfundabil. Ne înmânează un articol în care îi evocă pe cei doi artiști care i-au cântat răscolitorul imn *Eminescu*.

Luăm colile scrise de mâna lui în timp ce, culmea!, se scuza că poate articolul nu e ce așteptam noi, că la presă „nu se pricepe așa bine” ca noi!... Ca prin farmec, atmosfera se relaxează pe fondul vocii poetului. Ne luminăm sub privirea lui de un albastru închis, potolit. Părul îi este tot așa rar, cum îl știm de la televizor și din fotografii, cărunț, aproape de umeri, poetic și voievodal. În piept ascunde cinci bypass-uri, dar tot inimos rămâne și, contrar indicațiilor medicale, suferă: într-un ziar din Chișinău a fost numit „terorist”. Persistă în binecunoscuta lui teroare de a iubi românitatea...

ZVON DE CLOPOTE. I-am ascultat cu aviditate amintirile unei copilării în care adevărurile despre neam și Dumnezeu au lipsit cu desăvârșire. „Eu sunt născut pe malul Prutului, pe lângă Rădăuți-Prut. Biserica din sat era închisă, iar maică-mea, ca toate femeile de la țară, deși analfabetă complet, era o mare credincioasă și, când venea Paștele, cocea pe ascuns pască și făcea ouă roșii. Trebuiau sfințite, dar unde să le sfințești? Pe celălalt mal, la Miorcani, unde și-a petrecut marele poet Ion Pillat copilăria, pe malul drept al Prutului biserica era deschisă. La miezul nopții se revărsa peste Prut zgomotul clopotelor din noaptea Învierii. Așa sfințea maică-mea pasca și ouăle, în zvonul acelor clopote din satul Miorcani!”

ACELAȘI NEAM. Când era copil, Grigore, fiul lui Pavel și al Eudochiei Vieru, dorea să fie erou, ca Pavel Morozov. La

școală erau îndemnați să fie vigilenți cu spionii de pe malul stâng al Prutului, că ar putea oricând să invadeze Republica Sovietică Socialistă Moldova. Grigore Vieru ne mai povestește și despre „generația schilodită” de regimul stalinist, despre cât de târziu a aflat că dincolo și dincoace de Prut sunt oamenii aceleiași neam. „Eu din clasa I până la liceu, chiar la facultate, o parte din ea, știam că vorbesc limba moldovenească și aici, în România, se vorbește altă limbă română. Așa ni se spunea, că suntem altă seminție. Eu credeam ce îmi spunea învățătorul acela. Eram nevoiași și aveam o căpriță care dădea lapte, ne mai ținea ea, și, mic fiind, o duceam să pască iarba pe la malul Prutului, unde crescuse verdeață, erau sălcii mari. Nouă, copiilor, ne dădeau drumul până la sârma ghimpată. Și dincolo de Prut erau cu caii, că nu erau tractoare pe atunci. Probabil că mai azvârlea câte un cal din copită și câte un om striga la cal: «Ho, nebunule!». Eu mă frământam în mintea mea: «Ce o fi? Eu știu că asta e altă limbă, dar și la mine în sat tot „Ho, nebunule!” se spune la cal». Încearca mintea mea de copil să deslușească, vă dați seama...

Până la moartea lui Stalin, satele noastre, mai ales cele de pe malul Prutului, erau pline de rude. Nu știam nimic unii despre alții, pentru că nici pasărea nu cuteza să treacă Prutul. Fusesse război, apoi doi ani de foamete groaznică în '46-'47. Trăiesc, nu trăiesc? Dar geniul femeii a găsit un mijloc de comunicare. Țin minte că eu, ca oricare copil de țăran, de pe la 6 anișori eram cu părinții la prășit, la secerat, ne lua la muncile câmpului. Eram cu grănicerul rus lângă noi, care nu știa limba noastră. Stătea cu arma lângă noi, care seceram sau prășeam. Atâta frică intrase în noi, că nu îndrăzneam nici să ridicăm capul să ne uităm pe malul Prutului. Prășeau femeile, săracele, că mai mult ele prășeau, cu capul în jos. Și ce făceau ele? Cântau. Melodii populare, dar înlocuiau versurile și așa transmiteau mesaje dincolo, își povesteau viața. Dincolo, pe malul celălalt, erau și ei la muncile câmpului și se prezentau în cântec. Maică-mea spunea: «Eu sunt Doichița lui Pavel Vieru, fratele meu e în viață?». Cântau și ei, le răspundeau tot așa. Astăzi oamenilor nu le vine să creadă când află astfel de lucruri. Comunele acestea de pe malul Prutului erau supuse unui regim mai aparte față de celelalte. La noi veneau zilnic la școală, la club, ne adunau în casele noastre, veneau cei de la raion și ne spuneau: «Să fiți atenți, că în orice moment partea dreaptă a Prutului poate să trimită câțiva spioni să invadeze». Eram îndoctrinați bine. Voiam să devenim eroi precum Pavel Morozov, care își trădase părinții. Voiam să fiu, vezi bine!, erou și eu. Aveam un ochean. Când au dus armatele pe la noi prin sat, Operația Iași, erau localizați soldații pe la casele oamenilor, iar la noi era bucătărie ofițerească; maică-mea, fiind văduvă de război, era mai de încredere pentru ei. Un ofițer avea un ochean cu o lentilă spartă, eram mic și mi-a dat mie ocheanul acela. Pitit între sălcii, priveam spre Miorcani și stăteam ore întregi să aștept spionul să apară. Prin anii '80 se mai îmblânziseră lucrurile, era Gorbaciov la putere, au început să treacă Prutul niște mari «spioni»: Sofia Vicoveanca, Tudor Gheorghe, Dumitru Fărcaș, Dida Drăgan, Mirabela Dauer, Adrian Păunescu, Marin Sorescu. Doar spioni dinăștia pe care lumea îi primea cu lacrimi în ochi”.

CREDINȚĂ. Există multe versuri memorabile în opera lui Grigore Vieru, dar parcă nimic mai tulburător decât: „Doamne, Cel din slăvile creștine, / Ce păcate oare-ai săvârșit? / Că te-au dus acolo și pe Tine, / În Siberii fără de sfârșit”. E mare îndrăzneală în ele pentru un om credincios. Și Grigore Vieru este. „Pentru timpurile acelea, da, erau îndrăznețe versurile acestea. Am avut un prieten în copilărie, cel mai bun, era băiat de mare gospodar și l-au dus în Siberia. Familia lui era foarte cumsecade, nu erau chiaburi, cum se spunea, erau oameni mai pricepuți în gospodărie ca alții. Ei ne ajutau mult, că maică-mea era singură după război, tata murise, eram nevoiași, nu aveam plug, nu aveam cal. Ne arau pământul. I-ajutam și noi la muncile câmpului. Într-o noapte, că eram vecini, ne-am trezit în țipetele lor, au venit ca hoții, că asta erau, hoți, și, când am văzut cum l-au aruncat în mașină ca pe un obiect, așa, m-a marcat pentru toată viața. Strigătul acela, plânsul lui sfâșietor, eram mic, nici ei nu prea înțelegeau de ce se întâmplă asta, cu atât mai puțin eu. Mereu am spus că este un mare neadevăr și o crimă ce s-a făcut atunci. În mod programat au vrut să ne extermină ca etnie. Aici au fost puține biserici demolate, dar la noi au fost rase de pe fața pământului sau transformate în depozite. Mănăstirile, nu o să credeți: una era spital de boli venerice, alta, spital de tuberculoși, alta, pușcărie pentru minori, ca o sfidare.”

UN POEM. Abia când a devenit student și-a dat seama de românitatea lui. Iar când i-a picat în mână publicistica lui Eminescu, a înțeles tot ce i s-a ascuns până atunci. De altfel, acest volum îl considera „manualul meu fundamental de istorie”. Grigore Vieru, cel cunoscut nouă mai mult pentru celebrele poeme patriotice, a debutat cu versuri pentru copii. Este coautorul unui *Abecedar* foarte apreciat și al unor cărți „obligatorii” în grădinițele de copii. Primele rânduri în grafie latină apărute în Basarabia au fost ale lui Vieru, în 1988, în revista „Literatura și Arta”.

Spunea undeva că unii visau să ajungă în cosmos, iar el a visat toată copilăria să treacă Prutul. Prima dată l-a trecut în 1973. Acum, aproape că face naveta între București și Chișinău. Dar când stă mai mult aici, cei de acasă îl ceartă, că îi duc dorul. „Sunt supărați cei de acolo, ia uite, ne-a răscolit pe noi, și lui i-e bine la București... Ca niște copii”. Îl invită românii peste tot, și în Germania, și în SUA. I-au propus unii să rămână definitiv în America. Ce să facă el acolo? Că îl înjură cei de la Chișinău în reviste antiromâne? N-au decât. Îi pare rău că nu poate ajuta oamenii sărmani. „Mă sperie credința lor că aş putea să-i ajut, iar eu nu pot. Nu le pot lua apărarea decât în cântec, în poezie. Ei, săracii, au și probleme materiale”.

Ne despărțim de poetul basarabean cu părere de rău. Se miră că am fost așa prietenoși cu Domnia Sa, noi ne mirăm că se miră. În urma lui, drumul se luminează a poezie.

19 octombrie 2008

Emilian UN DAR
MARCU

După groaznica veste pe care am primit-o pe 18 ianuarie a.c. (2009), m-am tot întrebat ce dar aş putea să-i ofer lui Grigore Vieru atunci când voi ajunge să-l conduc pe ultimul drum.

Şi gândurile mi s-au făcut ghem de sârmă şi m-au tot frământat aşa cum ţăranca frământă aluatul pentru pâine. Un dar simplu trebuie să-i fac, mi-am spus, un dar care să fiu sigur că ajunge la el. Un poem? O făcusem când el era printre noi. Un obiect de preţ? La ce i-ar mai folosi acum, fie el chiar o urnă funerară din pământ românesc? Şi deodată ochii mi s-au oprit la... fereastră.

Îmi place ca pe pervaz să am mereu o tavă cu pământ în care să respire grâu proaspăt încolţit, grâu verde, grâu mereu tânăr. Atunci când venea pe la mine, poetul îşi trecea mâna prin coama catifelată a grâului, mângâindu-l aşa cum ai mângâia, pe bot, un mânz sau un miel, bucurându-te de căldura respiraţiei şi de catifeaua botului umed. Iarna, vara, primăvara sau toamna acest grâu miroase a proaspăt şi a putere crudă. Mie îmi aminteşte de grâul dătător de forţă, de vigoare şi de înnoire. Lui nu ştiu ce îi amintea, că păstra o tăcere sfioasă. A spus doar atât: „Grâul e pâinea noastră cea de toate zilele pe care Dumnezeu ne-o dăruieşte şi parcă sunt lacrimile măicuţei, izvorând din pământ”.

Am simţit grâul acela, mângâiat de mâinile lui, ca pe o legătură dintre strămoşi şi nepoţi, dintre cei plecaţi şi cei rămaşi. Grâul este veşnicia noastră.

Am decupat o palmă de pământ, cu grâu reavăn, şi l-am dus cu mine la Chişinău. L-am depus la mormântul „fratelui meu”, cum spune în poemul *Pe cruce*, poem dedicat mie în cartea *Taina care mă apără*, apărută la Editura Princeps Edit, din Iaşi:

„Iată, frate al meu,
 Ia şi albina nectar
 Din florile pomului nostru,

Dar nu zice că pomul
E pământul ei”.

Iată, *frate al meu*, aduc la creștetul tău o palmă de pământ din pământul limbii române, cu grâu abia înspicat. De câte ori voi merge la Chișinău voi trece pe la tine, voi avea un buzunar de țărână din care grâul va răsări și va fi mereu tânăr și proaspăt.

Un dar care să-ți măsoare marea trecere, aceasta vreau să fie ofranda mea din patria cuvântului; un timp șoptit prin sârma ghimpată, din țara cuvântului pe care l-ai răsadit în inima atâtor generații de români, asemenea grâului răsadit în interiorul crucii, așa cum spui tu că „ar trebui să fim”. În crucea cuvântului românesc „dulce ca un fagure de miere” vom locui, tâmplă lângă tâmplă, o veșnicie.

Un pumn de pământ mustind de grâul încolțit îți aduc, *frate al meu*.

Grâu încolțit!

Singur la Bandol, Franța

Cristea Sandu **S-A STINS UN LUCEAFĂR
TIMOC MAI SPRE RĂSĂRIT**
Nicolae
CORNEANU

Când a murit Eminescu, a căzut un luceafăr peste România și de atunci ne închinăm și ne rugăm pentru eternitatea unui poet care și-a legat poezia și proza de interesele poporului român.

În 18 ianuarie 2009, un alt luceafăr, mai dinspre răsărit, din Moldova, a trecut în eternitate tocmai când sărbătorea 159 de ani de la nașterea lui Eminescu. S-a stins însuși luceafărul poeziei basarabene, Grigore Vieru.

Se trăgea dintr-o familie de lucrători cu sapa, comuna Pererita, județul Hotin – Basarabia.

În perioada în care înfloreau printre ciulinii din Basarabia, poezia lui Grigore Vieru și a altora se scria poezie și la românii din Banatul sârbesc, cei din Timoc și astăzi sunt fără identitate, doar sunt sub jug sârbesc. Prin anul 1968, am izbutit să pun mâna pe două cărțuții de poezii, dintre care una a lui Grigore Vieru, m-a mișcat mai mult și mi-am zis că, iată, a răsărit o stea în Moldova, în apropierea stelei lui Eminescu.

Cartea cu poezii a lui Grigore Vieru era scrisă cu litere chirilice, dar în limba română, care mi-a dispărut din bibliotecă, în timp ce cartea lui Petre Dudnic, cu poezii și o introducere a lui Grigore Vieru, din 1968, scrisă în limba română și litere chirilice, o am ca pe o mărturie pentru identitatea limbii române de atunci. Cunoșteam procedeul acesta, al slavizării limbii române, încă din anul 1944, când noi, intelectualii români timoceni, aflați la liceul român și școala normală din Vârșeț, scriam și publicam în ziarul „Nădejdea” în mod clandestin „Foaia Timocului”, ce se introducea la mijlocul ziarului, să nu bage sârbii de seamă că românii din Timoc încep să scrie în limba lor maternă, deși pe atunci Iugoslavia era desființată, doar pentru înăbușirea culturii și a cuvântului românesc se menținea un fel de oștire nevăzută, care să împiedice orice dezvoltare a românilor timoceni.

Tot cu acest alfabet chirilic s-a publicat în mod conspirativ în Serbia de atunci de către ziarul „Nădejdea” o primă carte de istorie a românilor din Timoc, introdusă în mijlocul calendarului, sperându-se că nu vor mirosi patrioții sârbi ca să le dea foc, să ardă o istorie și o limbă. Deosebirea este că rușii, care sunt socotiți în Europa cei mai intoleranți, permiteau să se publice cărți cu poezii cu alfabet chirilic în Basarabia, în timp ce patrioții nevăzuți ai sârbilor nici nu recunoșteau că sunt prizonieri la germani, chiar dacă n-aveau ce mânca și cu ce se îmbrăca, ei erau, la rândul lor, asupritorii invizibili ai culturii românești din Sudul Dunării din Timoc. Ei nici nu admiteau o scriere a românilor cu alfabet chirilic sau circulația ziarelor sau a cărților românești, dar să ne mai gândim la o liberalizare în care s-ar fi permis ca cei aproximativ vreo 500.000 de români din Timoc – Serbia să poată publica ziare, cărți sau să aibă școli românești. Orice carte românească ochită de naționaliștii sârbi, numiți cetnici, era confiscată și arsă, iar cei prinși cu cartea românească erau tăiați la gât ca niște miei de Sfintele Paști.

Spre deosebire de sârbi, de bulgari și greci, românilor basarabeni rușii le-au recunoscut identitatea și le-au permis dezvoltarea școlară și literară, însă cu obligația de a folosi alfabetul slav în locul celui latin, care astăzi s-a schimbat și este așa cum trebuie, un alfabet curat latinesc.

Spre deosebire de basarabeni, românii bănățeni din Banatul Sârbesc, în aceeași perioadă, când nimeni nu-i îndemna să-și uite identitatea și limba maternă, s-au găsit unii care și-au sârbizat numele, cum este Aurel Gavrilă, ziarist (Gavrilov) și Vasko Popa trece cu tot talentul său de partea sârbilor, uitând că e român și că Eminescu și Dumnezeu, de undeva, îl vede și îi notează trădarea.

După anul 1990, când s-a reînființat *Astra Bănățeană*, sub denumirea de „Astra Română”, pentru ca să-i cuprindă și pe alți români din sfera de activitate așezată la Porțile de Fier și fosta Dacie Aureliană, mi-amintesc că Grigore Vieru ne-a onorat la simpozioanele noastre, la începuturi (acum suntem la al XVIII-lea congres), de câteva ori și ne-a încântat sufletele și ne-a încărcat inimile de entuziasm și solidaritate românească, pentru înflorirea limbii române la toți frații, fie în nordul României, fie în sud peste Dunăre.

Acum, când Grigore Vieru s-a stins la un pod, unde îl aștepta Eminescu, și astfel ei se sfătuiesc împreună, cum să-i trezească pe români, cum să se maturizeze politic România și să se nască o nouă generație de politicieni, care să-și dedice întreaga activitate lumească pentru propășirea și dezvoltarea limbii române la toți frații noștrii, oriunde s-ar afla pe mapamond.

Asta pentru că ne aflăm încercuiți de vecinii noștrii vicleni, care în declarații politice trag de timp pentru a crea condiții de asimilare și desființare a românilor de peste hotare.

Acești luceferi au fost uniți și la bine, și la rău, hrănindu-se cu speranța că va veni ziua când toți românii vor fi împreună și liberi. Să nu luăm de la nimeni nimic, dar nici să le dăm din ceea ce avem și ceea ce alcătuiește tezaurul nostru care strălucește peste identitatea noastră. Ei ne învață pe noi o lecție și anume

cum să ne unim „în gânduri și simțiri”, să uităm rivalitățile care ne despart și să găsim calea comună a colaborării și ajutorului reciproc din partea tuturor ce se numesc „românovlahi” în Timoc, români în Moldova și Basarabia și aromâni în Macedonia.

E foarte grav și trist ca să dăm apă la moară și să ne legăm oficial de cuvântul *vlah*, fără să ne dăm seama că toți vlahii din lume știu românește și toți românii din lume la fel știu tot românește, indiferent că sunt în nordul sau în dreapta Dunării.

Luna ianuarie îi leagă în mod simbolic pe Eminescu și Vieru, unul s-a născut în ianuarie și altul a murit în luna ianuarie. De aceea ei sunt apropiați ca doi îngeri păzitori care ne alintă sufletul la nădejde și la deznădejde. De acolo, de sus, ei ne văd și ne inspiră cum să ne modelăm sufletele pentru înfrumusețare și dezvoltare. Cu Eminescu și cu Vieru, socotim cuvintele din viile îmbelșugate ale românilor că vor fi protejate și dezvoltate. De aceea sperăm că nimeni nu v-a îndrăzni să fure ceva din poezia lui Vieru și a lui Eminescu, pentru că Vieru este acolo în față cu sabia de foc a inteligenței românești, păzește sufletul nostru să nu piară.

Împreună cu cei doi luceferi, spiritul nostru național va străluci pe steaua siderală universală.

De la cei doi luceferi de limbă românească se va naște o școală a tineretului și a viitorului, în care se vor jertfi pentru fascinanta limbă și suflet românesc, încât fiecare elev, fiecare student și cetățean să simtă că cele două personalități au trăit și au murit pentru limba noastră românească, pe care „unii o plâng, iar alții o cântă”.

Dumnezeu să-L primească pe Grigore Vieru în mijlocul viilor lui – *Sic tibi terra levis!*

Horia Ion **UN CRIN PENTRU GROZA UN POET ȘI UN SOLDAT**

Astăzi, 14 februarie, acum șaptezeci și patru de ani, vedea lumina lumii în satul Pererita de pe malul stâng al Prutului cel care avea să rămână în memoria neamului prin marele său suflet de român și aleasa sa sensibilitate poetică: Grigore Vieru. „Parcă aș fi gata să îndur mai departe întreaga sărăcie dacă mi s-ar lăsa în pace Credința strămoșilor mei, Limba română și Istoria românilor. Sunt gata să îndur, în această idee, chiar și sârma ghimpată de la Prut, care îmi zgârie inima și care știu că odată și odată va cădea așa cum a căzut Zidul Berlinului”, mărturisea el în scrisoarea deschisă adresată președintelui Statelor Unite, George W. Bush, în decembrie 2002. Iar celor din Țara-mamă el se adresa tot epistolar, cu un lirism încărcat de o profundă dragoste: „Din Basarabia vă scriu / Dulci frați de dincolo de Prut, / Vă scriu cum pot și prea târziu, / Mi-e dor de voi și vă sărut” (*Scrisoare din Basarabia*).

Nu o dată dorul său de reunire a neamului și a țărâmului străbun îl făcea să spună: „Dacă visul unora a fost să ajungă în cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul”, Și l-a trecut pe un Pod de flori la 6 mai 1990, uimind o lume și stârnind o horă în mijlocul râului trușă despărțitor de neam, astfel că un milion două sute de mii de români aflați pe ambele maluri s-au îmbrățișat ca frații prin opt vaduri de-a lungul a 700 km de apă.

Dar Grigore Vieru a „ostenit în ocna cuvintelor” întreaga sa viață („Unde-i oare clipa cea / De-o sorbeam și ne sorbea?! / Ne uitam ca doi bătrâni / În oglinda unei pâini. / Unde-i clipa de cândva / De-o sorbeam și ne sorbea?!”). El rostește simplu cu dulcea sonoritate pe care o învață memoria sufletului încă de la vârsta copilăriei: „Razele ne vin din soare, / Iar miresmele – din floare, / Numai dorul strămoșesc – / Din cuvântul românesc” (*Dorul și limba*). El cunoaște pe deplin forța limbii în care omul își regăsește rădăcinile și tradițiile de veacuri și care îi dă forța apărării identității și demnității sale.

Limba română, cântată atât de frumos de un alt basarabean, Alexei Mateevici, poate fi o armă: „Bre muscale, am ostenit / Să te-ascult neconținut, / Să te-ascult neîncetat / Că m-ai fost eliberat; /.../ Că mă-mbraci, că m-ai născut, / Iar eu mă uit peste Prut. / Dar ce fel de ajutor / Când mai sunt măturător / Al străzii pe care stai / Plină zilnic de-nțai Mai?!” (*Ascultă*). Pentru ea se aduc jertfe de viați: „Nicolai Costenco, poetul / Care și-a scris poemele / Pe caietul de gheață Siberian /.../ Inima lui Nicolae Testemițeanu / Sfâșiata de colții fiarei roșii. /.../ Dumitru Matcovschi strivit / De roțile autocarului. / Doina și Ion Aldea-Teodorovici / Căutându-și dreptatea în Cer. / Ucraineanul Ion Dumeniuc / Murind pentru cauza / Limbii Române” (*Pictează-mi o miriște*). Întregul tiraj al numărului din revista „Nistru”, care cuprindea poemul său *Bărbații Moldovei* (1967) cu o dedicație pentru „naționalistul” Nicolae Testemițeanu, este interzis și dedicația scoasă.

Ca un soldat, poetul cu pana sa cheamă la „salvarea prin limbă”, întrebându-se liric: „S-a otrăvit barbar văzduhul. / De ce s-a otrăvit și duhul, / De ce și graiul?!” De aceea el, care știe că „S-ar putea crede că întreaga natură a ostenit la zidirea Limbii Române”, veghează ca dulceața acestei limbi să înceapă a fi adunată în suflet încă de la vârste fragede. Cartea *Duminica cuvintelor* (1969) a devenit lucrul cel mai drag copiilor de la grădiniță, precum *Abecedarul* (1970), pentru a cărui apariție a luptat întreaga învățătorime a Basarabiei, a constituit cartea pe care au învățat să buchisească școlarii.

Anul 1988 este anul victoriei: în săptămânalul „Literatura și Arta”, Grigore Vieru semnează primul text poetic scris cu litere latine în Basarabia de la război încoace. „Nu mi-ați spart cerul din fereastră odată cu geamul”, sună unul din aforismele poetului român, care cu hotărâre a scris cândva cuvintele: „Românul își cheltuiește viața dovedindu-și dreptatea”, afirmând totodată: „Cât caracter, atâta țară.” Grigore Vieru a fost votat deputat al poporului în 1989, a devenit membru de onoare al Academiei Române în 1990, membru al Comisiei de stat pentru problemele limbii în 1991 și a fost propus de către Academia Română în 1992 pentru Premiul Nobel pentru Pace odată cu conferirea titlului onorific de Scriitor al poporului din Republica Moldova.

Chiar dacă, așa cum mărturisea în decembrie 2008 cu inima sa de mare român, a decis să devină un luptător cu condeiul în mână („Eu nu am chemare pentru poezia publicistică, dar pe baricade nu poți urca cu poezia curat lirică”), ceea ce a făcut pe unii critici acerbi ca Marius Chivu („România Literară”, 38/2004) să-i conteste arta, Grigore Vieru respiră aerul marilor înălțimi ale poeziei, în spiritul cărora promovează dragostea de semeni, abnegația luptei pentru marile idealuri și respectul pentru valorile etern umane.

Tema mamei, care combină certitudinea rădăcinilor cu inefabilul dragostei și jertfei și cu transfigurarea madonică, constituie o temă majoră a liricii poetului: „Și eu țin atât la mama, / Că nicicând nu îndrăznesc / Dumnezeu din privire / Să mă vâd să-l mângălesc” (*Autobiografică*). Iată cât de frumos sună versurile sale închinete „făpturii mamei”: „Ușoară, maică, ușoară, / C-ai putea să mergi călcând /

Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pământ. / În priviri c-un fel de teamă, / Fericită totuși ești. / Iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce gândești”.

Tema credinței în forța Creatorului lumii, adunând în ea iubirea și dreptatea, transpare în versurile de un fior cu totul aparte, scris în același dor al tărâmurilor străbune, al unirii, cu binecuvântarea păcii de deasupra lucrurilor: „Bate un clopot ca o chemare / La Căpriană un miros de criniște / Iar la Putna, sfântă și mare, / Dangăt de aur răspunde în liniște. / Semn că ne vede, semn că ne-aude / Dragostea Putnei în zi de duminică. / Când în lumina viselor ude / Rană pe rană în taină se vindecă” (*La Mănăstirea Căpriană*).

Ca toți marii poeți, Grigore Vieru este sensibil la majora temă a existenței care este moartea, pe care o transcendentalizează noblețea idealurilor vieții sale zbu-ciumate de luptător: „Vine moartea din urmă / Cu spicele roșii în brațe / Ale sângelui meu – / Ea care nimic niciodată / Nu înapoiază” (*Ars poetica*). Tragismul existenței este aureolat de spiritul său creștin: „Ajuns-am a umbla mereu / În brațe cu mormântul meu. / Și nu știu unde să-l mai pun / Să am un somn mai lin, mai bun. / Nici nu știu, iată, în chinul meu, / De-am mai trăit! / Vesteste-L, mamă, pe Dumnezeu / Că am murit!” (*Doina*). Și desigur, acest dialog continuu cu viața în preajma iminentă a morții păstrează o importantă grijă: „Voi muri, se pare, / Pentru-a mea lumină / Mă va plânge oare / Limba cea română?!”.

Și bineînțeles, pe linia marii poezii și a geniului poetic românesc vine tema dragostei de Eminescu în care întregul nostru neam își regăsește profunzimea sufletului și aspirația spiritului. „Nu sunt decât o lacrimă de-a lui Eminescu”, mărturisirea Grigore Vieru în decembrie 2008. Moartea l-a pândit cu oribilul ei accident de automobil la 16 ianuarie 2009, la întoarcerea după sărbătorirea nașterii bardului nostru național. Pe Eminescu, Vieru îl considera, cu adâncă înțelepciune și bogată simțire, o punte românească peste veacuri, pururea actuală: „Știu: cândva, la miez de noapte, / Ori la răsărit de soare, / Stinge-mi-s-or ochii mie / Tot deasupra cărții Sale. // Am s-ajung atunce, poate, / La mijlocul ei aproape, / Ci să nu închideți cartea / Ca pe recile-mi pleoape. / S-o lăsați așa deschisă, / Ca băiatul meu ori fata / Să citească mai departe / Ce n-a dovedit nici tata” (*Legământ*).

Grigore Vieru nu a murit. El va dăinui cât va dăinui neamul românesc.

Республикынд нумероасеаор
соллчлтарь,
презентам
графин латинэ
а лимбий ноастрэ
ын форма ын каре,
сперэм, ва фи
лежифератэ.
Пентру о примэ
фамилларизаре
публикэм вибранта
«Cântare scrisului
nostru»,
апаршында луй
Grigore VIERU.

ALFABETUL NOSTRU

Aa Ăă Bb
Cc Dd Ee
Ff Gg Hh Ii
Îi Jj Ll Mm
Nn Oo Pp
Rr Ss Șș
Tt Țț Uu
Vv Xx Zz

*Sînt un om al neminei.
Lumii astea nestrăin.
Din din muntii latinei,
Deci, și scrisul mi-i latin!*

*Zis-a Cerul: "Fiecare
Cu-al său port, cu legea sa!
Scrisul ei și rîmă-l are,
Eu de ce nu l-ași avea!"*

*Ah, din sîngele ființei
Mă lăți zîmul și pingărit
Și pe lemnul suferinței
Cape Crist l-ați răstignit!*

*Ochii lui cei ai umrui
Cînd bați scos și nîmicul,
Ați scos ochii nemuririi
Ce pre noi ne-au îndrăgît.*

*Ne-ati voit schimba chiar feasta,
Sufletul, străvechul grai,
Învățîndu-ne că asta
E un bine, e un rai.*

*Dar din... mare paradisul
Dată ce-nvățăm noi:
Cine-nțe, ești fură scrisul
Celelalte-ți ia apoi!*

*Tremuri alte vin să născă
Omul unui nou destin.
Cum mîntu-m-ai, strămb dascăl,
Scrisul meu că mi-e străin!*

*Și din gură, și din carte
Cum mîntu-m-ai de mereu,
Cum urîtu-m-ai de moarte
Cînd aflai că este-al meu!*

*Stucești gata să mă numești
În slugărniciu tăi clesți
Cînd mă uit cu ochii umezi
Către crîni latinești.*

*Știu că pașii tăi mă latră
Cînd durut la el revin.
Ci va grăde-dal în valul
Focul scrisului latin!*

*Fac de carte mult mi seze,
Core, ndurător și sfînt,
Greul altor alfabete
M-a aprins și ars nîcîcînd.*

*Deci, lăsați-ne în firea
Moștenită din străbuni
Și-ți primi în loc iubirea,
Pacea unor oameni buni.*

*Mă-i o vină, doamne iartă,
Floarea lui că o păzum,
Că ne-am fost iubit odată
Și ne mai iubim și-acum.*

*Sînt un om al neminei.
Lumii astea pestrăin.
Din din muntii latinei,
Deci, și scrisul mi-i latin!*

LIMBA ROMÂNĂ

LA CINCI ANI DE LA APARIȚIA PRIMULUI NUMĂR

*Există în Casa Presei din Chișinău două chilii în care o mînă de oameni, aproape anonimi prin modestia și tăcuta lor ȕzumuseȕe, scot în ciuda tutuzor stȕinsozilor, îngȕadizilor și opȕreliștilor, o minunată zivistă intitulată simplu, optimist, claz și cum nu se poate mai exact: *Limba Română*. Era gȕeu mai iezi să-ȕi imaginezi la noi o asemenea zivistă, după cum gȕeu ne-az veni azi să ne închipuim lipsa ei în acest spaȕiu spȕiritual.*

*Nu știu dacă a ȕost vȕeodată sfȕinȕită Casa Presei, daȕ știu că *Limba Română* poate avea mizaculosul daȕ cȕeștin de a alunga duhuzile zele zămase încă prin ungherele Casei Presei de la Chișinău, Casă unde s-au înȕăptuit în chiaz cele mai czunte și satanice vȕemuȕi și, în condiȕii mai puȕin vȕăȕmașe, se înȕăptuiesc și azi luczuȕi pe care Istozia le-a și însczis în paginile ei.*

Limba Română apăȕă limba zomână, iaz cine apăȕă acest ȕundamental mod al nostru de supȕavieȕuȕe naȕională, apăȕă o Patȕie în mijlocul altoȕ popoaze din cupȕrinsul planetaz care și ele îȕi cȕnstesc nu mai puȕin această ȕăȕă de pȕeȕ comoază, acest dumnezeiesc dat.

*Grigore VȕERU,
București, iulie 1996.*

CASA LIMBII ROMÂNE

**La 31 august 1998, la Chișinău,
pe strada M. Kogălniceanu 90, s-a deschis
Casa Limbii Române. Noul Centru de Cultură
și Asistență Didactică a fost fondat printr-o decizie
a Primăriei municipiului Chișinău, în funcția de director
fiind numit dl Alexandru BANTOȘ. Consiliul de conducere
al Casei Limbii Române, avînd la bază componența
colegiului de redacție al revistei Limba Română,
l-a ales în calitate de președinte de onoare al Centrului
pe dl profesor Valeriu RUSU, director al Departamentului
de Lingvistică Comparată și Română de la Universitatea
Provence (Franța). Actul festiv de inaugurare a edificiului,
repus
în serviciul culturii naționale de către Primăria Capitalei,
a întrunit personalități marcante din Republică și din Țară,
un numeros public
și a avut o largă rezonanță în societate
(citiți p. 5—27).**

**Credem că vom fi cu adevărat liberi numai atunci
cînd întreaga Republică va deveni o Casă
a Limbii Române, iar căsuța din Kogălniceanu 90
se va preschimba într-o biserică prin care
să arătăm lumii că suntem niște ființe creștine
și nu păgîni.**

Grigore VIERU

LIMBA ROMÂNĂ

Nr. 9 1999 • ANUL IX • CHIȘINĂU

**CHIȘINĂU - PARIS - AIX-EN-PROVENCE
4 - 11 mai 1999**

Grigore Vieru în componența delegației de scriitori din Chișinău,
participanți la *Săptămâna poeziei românești basarabene* ce a avut loc în Franța.
Revista „Limba Română”, nr. 9, 1999, coperta I

Grigore **CUGETĂRI DESPRE PATRIE**
VIERU

- Războiul imaginar este mai rău decât cel real, pentru că nu are capăt.
- Înfrânt în război, te vei întoarce acasă.
- Uneori, în luptă, succesul victoriei îl hotărăște mortul care întrece numeric numărul morților taberei adverse.
- Războiul și moartea nu pot fi trecute pe curat ca poezia.
- În război trebuie să ai un râu al copilăriei în care să te poți spăla de sânge.
- Eroismul inimii creștine nu are vreme nici de fală, nici de regret – el este expresia clipei desăvârșite în care nu mai încap nimic altceva decât strălucirea sacrificiului.
- Îți trădezi oare Patria mai sus de gloanțe?!
- Pierd războiul acei care, câștigându-l pe jumătate, stau și își plâng morții în cealaltă jumătate a lui.
- În război sângele celor care se luptă între ei se amestecă și se pierde-n pământ.
- Războiul n-ar fi atât de îngrozitor dacă n-ar exista pe fața pământului mame și copii.
- De fapt, trăim cu toții într-o singură Patrie care este obișnuința cu viața și moartea.
- Un râu la două țări și un câine la doi stăpâni sunt două lucruri diferite.
- Legea poate atât cât poate poporul, nu mai mult.
- A nu putea plânge este ca și cum nu ai avea copii; a nu putea râde e ca și cum nu ai avea Țară.
- Omul fără casă merge ușor la război, dar se și predă la fel.
- Patria este ca un copil: dacă uiți de ea, poate să plece de acasă.
- Ușor rătăcești în țara ce nu încapă în jurul unei singure pâini.

- E bine să învețe un popor pe altul.
- Legile drepte ale unui stat sărac nu pot învinge într-un război, dar lumea le va slăvi ca pe-o izbândă.
- În război nu te poți preface mort, că ești repede îngropat.
- Dacă e să-ți alegi cea mai frumoasă și cea mai primitoare țară, pune ochii pe meritul propriu, căci nu vei greși.
- Cât caracter atâta țară.
- Întâi vezi dacă poți stăpâni și îngriji un stup de albine, apoi să tragi cu ochiul la tronul Țării.
- Exilul e dulce pentru cine știe că-l așteaptă Țara.
- Îmi sunt dragi toate țările, pentru că în oricare din ele aș fi putut să mă nasc, fiecare din ele putea să-mi fie patrie.
- Căzând din cinstea Țării azi, din har chiar mâine vei cădea.
- Doi copii încap în brațele mamei, și doi frați nu încap într-o țară.
- Este mai ușor să mori pentru Patrie decât să lupți pentru ea până la capăt.
- Este abstractă pacea fără bucuria libertății.
- Țara nu este o rămă pe care să o tai în două fără să ucizi și viața ei.
- Poetul dorește să moară pentru Țară, martirul moare.
- Cel mai rău copil nu este alungat de la masa părintească; pe cel mai rău copil părinții îl petrec la război cu lacrimi în ochi.
- Trebuie să știi cât război încape și cât nu pe teritoriul Țării tale.
- În război poți ajunge în mod întâmplător erou, dar nu poți să mori întâmplător.
- Oastea care a învins în bătălii începe să îndrăgească războiul.
- Încă mai strigă sângele jertfirii tale și al copiilor tăi către Credința neamului tău și încă mai strigă Țara din singurătatea ei către numele tău, o, tu, Brâncovene.
- Iubirea de Patrie să nu ceară martori.
- Aș putea să îndur toate nenorocirile revărsate asupra Țării mele, afară de una singură – asuprirea limbii strămoșești. Celui care ridică mâna asupra acestei minuni se cuvine să-i zdrobești capul ca unui șarpe.
- Dacă ai două patrii, copiii tăi vor avea trei.
- Două sunt cele pe care le-am iubit fără să le văd mai întâi: Dumnezeuirea și Patria.
- Nu aștepta să vină timpul meu, ci Țara mea.
- Dacă este posibil să nu se vorbească de Patrie în poezie, atunci este și mai posibil să nu se vorbească de poezie în Patrie.
- Nici chiar în vârtejul de foc al războiului n-ar trebui să călcăm pe sânge omenesc.

- Ca ochii mortului se închiseră pentru noi ferestrele Patriei.
- Când vine sfârșitul lumii, nu mai contează dacă mori în Țară sau nu – atunci întregul pământ îți este străin.
- Găsesc în cuprinsul iubirii femeii dragi tot atâtea locuri frumoase și odihnitoare ca în cuprinsul Patriei mele.
- Imaginația trebuie să aibă, ca și Patria, niște hotare. Dincolo de aceste granițe ești un străin.
- Patria mea să fie deșteaptă.
- Poți muri ca un laș pe timp de război, poți muri ca un erou în vreme de pace.
- Românul care nu știe câtă țară a mai rămas în Țară, nu știe câtă moarte-l așteaptă.
- Binecuvântează, Doamne, brazda: drumul cel drept pe care Patria merge la masă, la odihnă și în străinătate.
- Nu câți străini, ci câtă înstrăinare este în Țară să ne sperie.
- Îmbătrânit-am în numele Tău, Doamne, din numele Tău mi-am luat pâinea, pacea și Patria și tot în numele Tău îmi va fi așternut scump și leagăn odihnitor după moarte.
- O Țară mică numai în cer are hotar mare.
- Cine își schimbă limba își schimbă Patria.
- Să mori pentru Patrie atunci când ceilalți își caută de ale lor înseamnă să-ți dai viața pentru o patrie închipuită.
- Nu faci nimic cu vitejia ta dacă nu-i curajos și poporul tău.
- Chiar nefiind război, dacă plânge pâinea, tot război se cheamă.
- Eroismul este o stare de spirit. De obicei, personalitățile eroice cunosc alte stări decât cea de sacrificiu – chiar nașterea propriului copil nu slăbește atracția lor către moarte.
- Nu-mi cer iertare nici chiar în fața Patriei dacă știu că am dreptate înaintea lui Dumnezeu.
- Cred că nu avem nici destui morți, nici destui vii pentru a construi o Țară puternică și frumoasă.
- Lăsați în pace trădătorii poporului – nimeni nu poate vinde un neam fără îngăduința acestuia.
- Ca orice secol, nici acest veac nu poate ține loc de Patrie – suntem, pur și simplu, în vizită la el.
- În zilele noastre trebuie să numeri și cuiburile din copaci dacă ții cu adevărat la Țara ta.
- Cine a fost la război, acela și-a văzut a doua oară Patria, prima oară văzându-și-o în copilărie.
- Fiecare Țară se vede de pe muntele ei.

- Dacă pâinea lipsește omului în timp de pace, înseamnă că războiul nu s-a terminat încă.
- Păcat că Dumnezeu, zidind națiunile, a lăsat treburile păcii pe seama lor.
- Doamne, cum poți să te rogi să învingi în război de vreme ce trebuie să ucizi?
- A muri pentru Patrie este aproape același lucru cu a trăi pentru ea.
- Căutați în naționalismul fiecărui popor frumusețea unor flori neobișnuite ce prind rădăcini numai în solul cutărei națiuni.
- Patriotismul ne păstrează ca oameni, ne înalță ca sfinți și ne curăță de rugină numele imprimat în metalul veșniciei.
- Urâte sunt toate într-un război, dar mai ales să părăsești lupta și să fugi împiedicându-te de morți.
- Laudă cu măsură poporul tău, pentru că și tu faci parte din el.
- Pacea agonisește, războiul risipește, morții n-au putere, tinerii cu ale lor, cerul este departe.
- Războiul îi face mai buni pe oamenii buni, mai răi pe cei răi, mai dreپți pe cei care-au murit.
- Avem numai atâta Țară câtă încredere are Dumnezeu în noi.
- Republica Moldova e prea mică pentru a face o politică mare, iar poporul ei prea singur pentru a putea nimeri în propria lui istorie.
- Mă tem de război la fel ca și de urletele și dezmățul păcii. Mai scumpă-i bunăvoința decât dărnicia unei țări.
- Nu cât de larg este cerul deasupra Țării tale, ci cât de adânc – asta contează.
- Este una să-ți culegi din flori Țara și cu totul alta s-o culegi din asprimile zgurii și din cenușa urmelor ei.
- Rău este războiul, dar la nimic bun nu te poți aștepta nici de la pacea ușuratică.
- Urâți sunt în război și agresorul, și cel care se apără – ambii sunt fiare.
- Dragostea dintre femeie și bărbat nu trebuie s-o așezăm nici înaintea, nici în urma dragostei de Patrie, ea trebuie așezată acolo unde a lăsat-o Dumnezeu: între Pământ și Cer.
- Înțeleg că te poți baricada pe veci într-o anumită opinie. Dar opinia mea este că Patria – dacă este exactă –, nu mi-o pot schimba.
- Războiul ia sfârșit numai atunci când învingătorului începe să-i fie teamă de propria victorie.
- Se spune că numai un război cu oameni de pe alte planete poate uni națiunile. Este singurul război pe care îmi vine să-l aștept...
- Schimbă-ți Patria în care zilnic ai nevoie de niște martori.
- Îl iubesc pe Dumnezeu, chiar dacă pare să fi uitat Patria mea; îmi iubesc Patria, chiar dacă pare să-l fi uitat pe Dumnezeu.

184 Limba ROMÂNĂ

- Dacă ai învins în război, nu mai număra morții dușmanului, că va trebui să numeri și mamele ucise de jale și suferință.
- Nu cunosc un dar mai frumos din partea unui musafir străin decât acela care-mi elogiază Țara în limba casei mele.
- Cine își schimbă limba, își schimbă Patria.
- Gloria greșită ține atât cât ține vremea greșită.
- Povara gloriei și povara invidiei sunt la fel de grele.
- Pentru a găsi ceva de preț este mai ușor să sapi în gloria străină decât în propriul orgoliu.
- Gloria fără Patrie este ca frumusețea femeii: niciodată nu știi ziua în care se va stinge.
- Gloria este ca și coada păunului – atrage atenția, dar nu înflăcărează inima.
- Curajul nu este național, dar simțirea lui națională îi conferă o deosebită noblețe și sfințenie.
- Biblia o putea scrie și poporul român, pentru că n-a fost mai puțin chinuit și mai puțin dăruit cu har, dar n-a avut un Hristos și un Moise al său.

Grigore VALUL, FRUNZA
VIERU

Dincolo de mierla ce se-aude-n ramuri
 Ard ale pustiei nisipoase flamuri.

Dincolo de pulberi ce-n pustii scânteie
 Ning străin și rece sânii tăi, femeie.

Dincolo de roua macului în floare
 Răsar ochii mamei, steaua ce-o să zboare.

Dincolo de cerul ochilor tăi, mamă –
 Valurile mării, codrii de aramă.

Iar pe valuri steaua. Și pe frunza poamei –
 Tremurândă umbra sufletului mamei.

Trist de ce-aș fi oare și cu gura mută?!
 Valul mă cuprinde, frunza mă sărută.

TE MIRI CĂ-S ALB

Te miri că-s alb la tâmples.
 Cum să nu fiu, iubito,
 Când marea, că e mare,
 Și ea mi-e tot albită.

Cu toată fința mea
 Să nu mi te cutremuri
 Când vine, nu, o vreme
 Când vin atâtea vremuri?!

Când nu ca o femeie –
 Mi-ești scumpă ca un soare
 Ce parcă-aici se naște,
 Da-n alte părți răsare.

ACASĂ

Toamnă târzie
la noi la Lipcani.
Rece ca sfecla de zahăr.
Mă trezesc dimineața
cu toate lăicerele casei pe mine,
ostenit de greul lor colorat.
„Mă temeam să nu-ți fie frig»,
zice mama.
Vin rudele să mă vadă,
vorbesc în șoaptă afară
ca la priveghi,
să nu-mi tulbure somnul,
și țistuiesc pe cei mici
să fie cuminți.
Mă aplec să le sărut mâna,
ele și-o smulg îndărăt:
„Nu trebuie...” –
rușinându-se de pământul
din crăpăturile palmelor.
O, neamule, tu!
Adunat grămăjoară,
ai putea să încapi
într-o singură icoană!

TU, DOMNULE

La noi, pe deal un bulgăr
Ca pâinea e, ca untu-i.
Iar unde grâu nu crește,
Izvorule, tu undui:

Plugarule cu albă
Cămașă, care ari,
Cosaș ce tai urzica
Arșițelor prea mari;

Sfânt gol și sfarmă-piatră,
 Albit de-nalte patimi,
 Voinic la șold cu spada,
 Poet cu lira-n lacrimi;

De veacuri suni și nimeni
 N-a fost din gură-n stare
 A-ți smulge limba, nimeni,
 Izvorule cel mare;

Tu, Domnule al nostru,
 Ce porți pe cap cunună
 Străvechiul Soare ziua,
 Iar noaptea mândra Lună!

FEMEIA, TEIUL

Lui Mihai Eminescu

Sub un tei ce înflorește
 Ea, frumoasă, se oprește.
 „Bună seara, fete două,
 Cu ochi luminoși de rouă!”
 „Bună seara, dar sunt una...”

Printre genele femeii,
 Răsărea pe cer și luna.

De sub tei ce înflorește
 Ea, frumoasă, se pornește.
 „Rămâneți cu bine, doi
 Tei cu tremurânde foi!»
 „O, drum bun! Nu-s unul oare?!»

Printre foi ca printre lacrimi
 Răsărea și sfântul soare.

FLOAREA-SOARELUI

Cum mai semeni mamei, lină
floare, chip de aur mut,
când mai mult pe nelumină
te închini acestui lut;

Când sub stelele ca apa
ne-ncetat de sus curgând,
nu de somn se lasă pleoapa,
ci de suflet și de gând.

CU VIAȚA, CU DORUL

*Cine mă vede cântând
Crede că n-am nici un gând
(Folclor)*

M-am amestecat cu viața
Ca noaptea cu dimineața.

M-am amestecat cu cântul
Ca mormântul cu pământul.

M-am amestecat cu dorul
Ca sângele cu izvorul.

M-am amestecat cu tine
Ca ce-așteaptă cu ce vine.

POEMĂ ÎN MUNȚI

Moto:
Caut apa în care te-ai oglindit

La munte izvorul
Din cer izvorăște.
Ca sufletul mamei,
Ca sfântul ei grai

În care mă văd
Fără de moarte.

Acolo, iubito,
Cetina leagănă
Mireasma pletelor tale.
Dulce suflarea ei
Apropie cerul de noi,
Și eu în
Adâncul cel rodnic
Ca-n lumina ochilor tăi
Fără de moarte mă văd.

M-A STRIGAT CINEVA?

Totul e îndoielnic –
Chiar și ochii acei.
Poate nu-s ai iubitei,
Poate-ai altei femei.

Totul e îndoielnic –
Chiar și rana.
Poate că nu o port eu,
Poate că mama.

Totul e îndoielnic –
Chiar și izvorul.
Poate că nu el se-aude,
Poate că dorul.

SUS

Lui Vasile Levițchi

În munții cu brazi
Alb răsărit.
Orice necaz
M-a părăsit.

Am văzut veşnicia –
Era singură.
Tăcută ca laptele mamei.

DE UNDE ŞTII?...

De unde ştii, mamă,
Cum arătai tânără,
Când nu ți-ai întipărit
Pe nici o poză chipul;
Când nu te-ai uitat
În oglindă nicicând;
Când apa
Peste care te apleci
Era plină mereu de cămeşi;
Când a zilei oglindă
Zăcea bucăţi la pământ
Sub furtuna de foc
A războiului;
Când pe ochii copiilor tăi
Scrumul secetei se aşternuse,
Umbrele foamei;
Când geamul
La care-aşteptai
Era, mamă, cernit
De jalea ochilor tăi,
De singurătate.

AŞA AI MERS TU, MAMĂ

Aşa ai mers tu, mamă,
Prin viaţă:
Ridicând plugul în braţe
Şi sacul în pod, cu porumb;
Ridicând piatra din drum,
Coaja de pâine-aruncată,
Schija uitată în câmp.
Aşa ai mers până când,
Până când, mamă,-ai ajuns

În fața acestui soare asfințit:
 Piatră pe care nu o mai poți ridica,
 Răcindu-se, întunecându-se.
 O, mamă, care acum
 Nici propria mână
 Nu o mai poți ridica,
 Strălucitoare de lacrimi
 Ca ramura de chiciura iernii.

PARCĂ SE RUGAU

Un fulger în noapte
 A luminat chipul mamei
 Și fața pâinii
 Aflată pe masă.
 Parcă se rugau amândouă.
 Dormeam cu toții adânc
 Cu fața în jos.
 Treze erau numai ele
 Cu ochii la ploaia de piatră.

CHIPUL TĂU, MAMĂ

Chipul tău, mamă,
 Ca o mie
 De privighetori rănite,
 Ochii tăi
 În care s-au întâmplat
 Toate
 Câte se pot întâmpla
 Pe lume!
 Lacrima ta:
 Diamant ce taie-n două
 Oglinda zilei.
 Nedespărțită de cer
 Ca apa de uscat,
 Locuiești o casă
 Cu două ferestre:
 Una dând spre viață,

Alta cu fața spre moarte,
La fel de limpezi amândouă.
O, mamă,
Spre mine mâinile-ți întinde:
Spre cel
Care cu dor te-așteaptă
Și ție apropiindu-mă,
Apropie-mă liniștii ce ești
Acum și-ntotdeauna.

NIMIC NU POATE GOLUL SĂ-L UMPLE

Cum nu sunt
Doi pomi la fel.
Cum nu sunt una
Două popoare.
Cum nu se aseamănă perfect
Cicoare cu cicoare –
Astfel, maică, și tu
Ești unică-n lume,
În stiletul meu,
În gândul ce-mi bate sub tâmpile.
Nimic nu poate
Golul să-l umple,
Golul ce-l lași –
Nici cântecul meu,
Nici popularul meu nume,
Nici țara care
La fel mi-e de scumpă și ea.
Rămâi. Mai rămâi.
Nu pleca.

DE LA MÂINILE TALE

Se încălzește cerul, mamă,
De la mâinile tale,
Se iluminează-n adânc,
Își liniștește
Nemărginirea.

Iată o stea
 S-a desprins de vecie
 Topindu-și făptura-n neant.
 Dar nu de stele
 Se pustiește cerul,
 Ci de mâinile tale
 Căzând spre pământ.
 Nimic, ah, mai îndepărtat
 Ca cerul,
 Ca adâncul de sus,
 Fără de mâinile tale,
 Mamă!

* * *

Mă doare căsuța,
 Grădina ta verde,
 Toate
 Câte-au rămas fără tine
 Mă dor.
 Nu-mi mai e dor
 De nimeni, mamă,
 Numai de tine mi-i dor.

* * *

Nu am, moarte, cu tine nimic.
 Eu nici măcar nu te urăsc
 Cum te blestemă unii, vreau să zic,
 La fel cum lumina pâărăsc.

Dar ce-ai face tu și cum ai trăi
 De-ai avea mamă și-ar muri?!
 Ce-ai face tu și cum ar fi
 De-ai avea copii și-ar muri?!

Nu am, moarte, cu tine nimic,
 Eu nici măcar nu te urăsc.
 Vei fi mare tu, eu voi fi mic,
 Dar numai din propria-mi viață trăiesc.

Nu frică, nu teamă –
Milă de tine mi-i,
Că n-ai avut niciodată mamă,
Că n-ai avut niciodată copii.

* * *

Te-ai scufundat
În veșnicie,
În apele ei,
Ca-n aerul de sus
Mirozna florilor de tei;
Ca iarba toamnei
În pământ,
Ca taina tremurândă-n
Tăcerea unui cânt;
Ca ochiul paserii
În somn,
Tu care parcă spui:
Lăsați-mă puțin
Să dorm.
Cu tainicul meu gând
aștept să te întorci
Cu bucuroase vești
De varul vechi să răzui
Această zi,
Cu zâmbetul tău cald
S-o zugrăvești.
Te-aștept să te întorci.

* * *

De zeci de nopți la rând
Aștept înfrigurat și sper,
De zeci de nopți la rând
Că dintre stelele din cer
De zeci de nopți la rând,
Că la fereastra casei noastre,
De zeci de nopți la rând
Mai răsări-vei luminoasă,

De zeci de nopți la rând,
 Dar singur clipele mă lasă,
 De zeci de nopți la rând.

* * *

În noaptea cea rece,
 În ziua cea caldă
 Nimic nu detest.
 Există lumea cealaltă
 Cât timp
 Există pământul acest.

Suflet scăzut,
 Idee înaltă.
 Dar
 Încă-i frumos în cânt,
 Există lumea cealaltă
 Cât timp
 Există acest pământ.

Doine se-aud. Tresaltă
 Întinderi cerești.
 Există lumea cealaltă
 Cât timp, mamă,
 În noi viețuiești.

* * *

Lipsești dintre lumine,
 Dar nu lipsești din mine.

Lipsești de la fereastră,
 Dar nu din limba noastră.

Lipsești din blânda seară,
 Dar nu lipsești din țară.

Plecată ești în moarte,
 Ci-aproape, nu departe.

ÎNCOTRO

Cămașa ta e la fel
cu cea a soldatului,
ah, firule de iarbă!
Cum de nu
bocănești pământul cu talpa
și tu,
cum de n-ai și tu general
fiind la fel îmbrăcat
ca soldatul?!
Cum de-ți păstrezi mirosul,
frumosul tău miros de iarbă?!
Cum de nu miroși
a bocanc, bunăoară,
a bocanc mărșăluind?!
Încotro, soldățeilor verzi,
Subțireilor?!
Încotro țineți calea
neauziți, negrăbiți?!
– Spre toamnă, poete,
spre galbenul ei liniștit,
generale!

MUTUL

Un mut
traversează strada-n amurg.
Îl văd zilnic
pe aceeași stradă,
cu aceeași pâine în mână
pe care-o ține strâns
aproape mușcând-o
cu cele cinci unghii.
Merge cu o femeie,
aceeași femeie,
vorbindu-i ceva.
Vorbește numai c-o mână:
cu cea liberă.

Adică pe jumătate.
 Are-o palmă foarte mare,
 de sub ea
 pâinea-și arată doar o margine:
 spinare-ncordată
 de fiară
 sau crai-nou pe cer?!
 Ah, nimeni nîcîcînd nu va ști
 ce înseamnă în ochii mutului
 pâinea ce-o duce:
 o floare?
 o stea?
 o gheară mai mare?
 Nimeni nîcîcînd nu va ști
 dacă pâinea-i împodobește mâna
 sau i-o fură.
 Un mut
 traversează strada-n amurg.
 Ziua-și înghite pâinea ei:
 soarele sîngerînd,
 mutul și-o va înghiți pe-a lui.
 Ce-a spus oare mutului?
 Și ziua oare ce-a spus?

AUZI?

Curată
 Nu mai e nici roua.
 Nici lacrima, iubito.
 Curat
 E numai fulgerul
 Ce-a scăpărat acum:
 Adîncă rădăcină
 A cântecului cosmic.
 Auzi?
 A bubuit o inimă!
 Și inima aceea
 A bubuit la mine-n piept.
 M-am despărțit
 Nu de tine,

M-am despărțit
De trupul meu.
Te mai gândesc
Și încă te aștept.
Auzi?
Curat
E numai fulgerul
Deasupra arborilor uzi.

CA O PATĂ DE SÂNGE PE LESPEZI

Moto:

*Fericit cine are limpede-n minte
numele unei lumini*

De-acum aş putea
Și fără picioare trăi,
Da, fără de ele –
La cine vroiam să ajung
Am ajuns.

Și fără de ochi,
Da, fără de ei
Aş putea să trăiesc –
Pe cine vroiam să văd
Am văzut.

Și fără de mâini
Da, fără de mâini
Aş putea să trăiesc –
Pe cine vroiam să cuprind
Am cuprins.

De-acum și singur, iubito,
Ca o pată de sânge pe lespezi,
Ca o stea ce cade-n neant,
Ca un vultur pe munți, –
Da, singur
Aş putea să trăiesc.

PE SÂNGELE NOSTRU

În memoria

Doinei și a lui Ion Aldea-Teodorovici

Pe sângele nostru,
Pe sângele nostru
De soare văzut
Curg florile
Alfabetului latin.

Curajul de-a trăi,
Curajul de-a muri –
Iată cele două aripi
Care pot
În ceruri să te ridice.

ÎNTRE ORFEU ȘI HRISTOS

Lui Ștefan Andronic

Pentru că a văzut,
Ochiul meu a murit.
Lacrimă: piatră funerară
Pe mormântul ochiului meu.
Va veni alt cer.
În altă lume se va deschide
Ochiul meu, dând piatra la o parte.

LIMBA ROMÂNĂ

Anei și lui Alexandru Bantoș

Din cauza durerii
Firescul dor al limbii
Îl preamăresc și-l cânt.
Din aceeași pricină
Puterii Tale, Doamne,
Mă-nchin.
În fiecare zi,

În chiar lumina dimineții
Se-arată steaua
Suferinței mele
Pe care numai
Ochii mamei o zăresc
Încoronați cu aur.
Da,
Mi-aș iubi țara
La fel de mult
Chiar dacă
Singurul om bun din ea
Ar fi numai mama,
Chiar dacă
Singurul lucru drept din ea
Ar fi numai Limba Română.

POTCOAVA

Lui Aristide Buhoiu

Tot aurul românesc
Era în potcoava calului.
Fierbinte și alergătoare
Și victorioasă,
În văzduh scânteia.
A pâine și lapte și trandafir
Mirosea pielea ei aurie
De femeie îndrăgostită.
Nimeni nu știa
Să muște-n iubire
Pământul ca ea.
Unde-a căzut?! În care
Iarbă uitată?!
În care război?!
În care-amintiri?!
Îngheață pe mâini apa
Și roua pe iarbă.
Focul potcoavei s-a stins.
S-a stins viața ei, potcoava
Cabrată-n
Văzduhul străfulgerat,

Pe zvârcolirea țărânei,
 Pe țișatul
 Pietrei carpatice.
 Potcoava
 În care se adunase
 Tot aurul românesc.

POETUL

Lui Alghimantas Baltakis

În tot pustiul
 Era o singură fântână.
 Pare ciudat, însă
 Chiar Orbul o descoperise.
 “Ce minunată fereastră!”
 Zise, amintindu-și de vorba
 Înțelepților vechi: «Dacă
 Adevărul se află-n fântână,
 Mă arunc în ea».
 Într-adevăr, umbla
 Cu hainele ude pe el.
 Erau nenumărate verste
 Până la apa fântânii.
 Și toți însetații
 Își lipiseră buzele arse
 De hainele Orbului.

DRUMUL

Lui Theodor Codreanu

Caut din Chișinău
 Drumul care-i mai scurt
 Spre Țară, spre Vatra
 În care-am înviat din morți.
 El trece întreg și cald, și curat
 Prin Huși, prin inima ta.
 Se ia Prutul, prietene,
 După urmele pașilor tăi,
 Atât de al lui ești!

Se iau pașii mei
După apele Prutului nostru –
Atât de al meu este!
Și toată Țara
E un pod peste Prut!

POEM

Lui Ion Caraion

S-a măcelărit pădurea,
Dar mistreții au rămas.

Abia după uciderea ei
S-a constatat
Ce mulți mistreți s-au plodit.

Ar și semăn printre mistreți.

Păzește-te,
Te vor trage în țeapă –
Mi-a spus îngerul meu păzitor.
Iar țeapa va fi părul lor
Metalic și uriaș.

Dar cum să mă apăr,
Când însuși trupul lui Crist
Mai sângerează încă
De cuiele trădării?!

Ar și semăn.
De fapt,
E o trudă zadarnică,
Pentru că ar și semăn
În toiul unei roșii vifornite,

Pentru că semăn pe întuneric,
Și-n viziunea mistreților semințele
Nu sunt zeei mărunți și roșcați,
Ci niște ghinde roșcate.

Lumini, lumini, lumini.
 Dar nu se vede mai bine.
 Îmi vine să strig la fel ca poetul:
 Stingeți luminile
 Să se vadă Lumina!
 Ar și semăn
 „Până să vină Lumina, trece viața”.

AȘA CUM SINGUR EȘTI

Lui Radu Cârneli

Așa cum trist cânti prin păduri, cucule,
 Cânti țara mea, cucule,
 Cu zilele ei
 Risipite prin lume, cucule.
 Iată, nici eu, cucule,
 Nn mai pot să cânt
 Cum odată cântam, cucule;
 Cine are-o pădure,
 Acela
 Din pâinea lui mușcă.
 Din apa lui bea, cucule.
 S-au împrăștiat zilele țării, cucule.
 Nu mai am cu cine-mpărți
 Singurătatea iubirii, cucule.
 A venit frigul iernii, cucule,
 Iar tu mai cânti.
 Mai cânti pe umărul meu, cucule.

TREIZECI DE ARGINȚI

Lui Ion Coja

Curat este începutul zilei
 În zorii în care
 Deschidem ochii asupra
 Luminii pururi vuitoare.
 Minunată seara
 În care
 Odihnitor închidem ochii

Asupra morții.
Doamne, lumina
Ce verși pre pământ
Cui nu-i ajunge?!
Și cui nu-i ajunge
Dulceața nopții
Pe care părintește o picuri
Pe genele noastre?!
Eu știu că toate sunt, Doamne,
În puțința și în vrerea Ta –
De ce nu topești
Metalul cel rece al pândeii,
Al urii
Și al trădării din noi?!
Treizeci de arginți
Strălucesc încă vii pe fundul
Înfierbântatului nostru sânge.
Căci acolo i-am ascuns.

COPIII ȘI ARTISTUL

Lui Ion Popescu Gopo

Tot mai mic
Devine omul zilei
Și tot mai mare
Omulețul imaginației.
Fiecare artist
Are ieșire la mare
Prin lacrimă.
Copiii zădăra câinii,
Poetii – moartea.

PICIORUL LUI IUDA

Lui Romul Munteanu

Nu s-a schimbat nimic –
Aproape oriunde, oricând
Unul din picioarele mesei
Este piciorul lui Iuda.
Dar știu că

Inima ta de copil,
Cuvântul ce-l spui
E fața curată de masă,
E pâinea frățească.

VÂNTUL ȘI CRUCEA

Lui Mircea Micu

Steagul pe care
În bătaia vântului îl port
Pălmuieste pe cel
Pitit în spatele meu.
Doamne, atâția
Sforăie pe crucea
Pe care ei cred
Că sunt răstigniți!
Puternic este steagul
Pe care sunt scrise
Faptele de vitejie
Și păcatele neamului tău.
Puternică crucea pe care
Se moare în adevăr
Și de pe care
Se vede pământul.

SĂ PICTEZI O LACRIMĂ

Lui Isai Cârnu

Poți să pictezi o lacrimă
Pe care să curgă la vale
O pâine?
Poți să pictezi o dâră de sânge
Pe care să vină spre noi
Mănăstirea pierdută?
Bătrâne! La capătul
Fiecărei cărți
Ne-așteaptă
Cu lacrimi în ochi
O mamă.
Parcă am veni din război.

LOGOSUL ȘI MUZICA

Lui Marin Constantin

Eu, Doamne, lucruri
Știu că n-am făcut prea multe.
De Tine am
Tot rezemat cuvintele –
Atâta.
Le-am învățat tăcerea Ta
Să o asculte
Și-asupra tainelor
Să nu ridice bâta.
Din peșterile noi,
Scăpându-le, pe rând, afară,
S-au minunat când
Se văzură-n cer răsfrânte.
Și plânseră de bucurie
Când aflară
Că sunt cuvinte românești
Și pot să cânte.
Așa! Așa precum
Luminile preasfinte
Din soare curg pe lumi
Și timpul îl măsoară,
Astfel din muzică
Și din străvechi cuvinte
S-a revărsat pe locul ei
Această Țară.
Acum, când glasul iernii
Îl aud din toamne,
Nu voi mărirea lumii
Veștedul ei laur,
Ci-apropie-mă Ție
Pe de-a-ntregul, Doamne,
Să mă topesc în corul
Stelelor de aur.

CRUCEA

Lui Tudor Chiriac

Știam că tot
 Ce în mare se varsă
 Cale întoarsă nu are.
 Apropiatu-m-am de cântec,
 Fiind Țara departe și alt
 Sprijin, alt reazăm
 Neavând.
 Toate în jur
 Se întindeau străine,
 Iar singurul loc
 De-ntâlnire cu el
 Era cel de pe cruce.
 Da, numai crucea
 Ne aparținea.
 Cu mare dispreț
 Împinsu-ne-au cu piciorul
 Chiar de pe ea.
 Și-atunci n-am mai putut
 Îndura umilința,
 Am luat sabia-n mână,
 Și, cum am știut,
 Cum am putut,
 Crucea ne-am apărat.

PE MUNTE LA PREDEAL

Lui Mihai Drăgănescu

Va fi! Pe Terra cea bătrână
 Amirosind a flori de tei,
 Va merge Dumnezeu de mână,
 De Paște, cu românii mei.
 Și flori, spre noi, de miere grele
 Cu El odată vor rosti:
 „Voi dacă vreți, plecați pe stele.
 Iar noi mai rămânem aci”.

CU MINE DIAVOLUL A VORBIT OMENEȘTE

Lui Mircea Druc

Cum să vă spun?
Cu mine diavolul
A vorbit omenește.
M-a ispitit
Și s-a dus mai departe
La treburile sale.
Oare nu glăsuiesc,
Nu glăsuiesc oare
Și cele sfinte la fel?! –
„Diavolul ispitește,
Dar nu poate sili,
Cere consimțământul,
Dar nu poate constrânge”.

CRUCEA

*Preacucernicului Părinte
Constantin Galeriu*

Părinte,
Eu nu știu dacă viața
M-a îndrăgit.
Și nu știu dacă moartea
Mă urăște.
Dar caldă –
Asta o știu –
Va trebui să fie crucea
Pe care ochii voi închide.
Caldă, Părinte, de sângele meu.
Binecuvântează-mă.

JĂRATECUL

Lui Petru Ghelmez

Suflu în jăratecul
Limbii Române
Atent mereu

Să nu moară
Focul din vatră.
Nu sunt mai mult
Decât o simplă măicuță.

DAR IATĂ PRINTRE CRENGI

Lui Aurel Rău

Cineva
A trecut prin pădure.
Ea? Nenumitul?
Frunza tresare.
Cuiburi de păsări
Ierbile mișcă.
Cuiburi?
Urmele calde-ale sale!
Plec-mi fruntea spre ele:
Dulci vetre!
Cu ochii în rouă
Un verde ne vede.

UMBRA STRĂINULUI

Lui Dumitru Olărescu

Nu mai am loc
Pe-al meu pământ
De ochii străinului,
De câte văd ei în jur
Și apucă!
O țin în brațe pe mama
Ca pe un copil;
Că nu mai are loc
Nici ea pe pământ.
Doamne, cât adevăr,
Cât adevăr în vorba
Românului nostru:
Urma străinului
S-o arzi
Cu șapte care de lemne!

ÎNĂLȚA-MI-AȘ LACRIMA

În memoria lui Edgar Papu

Nimeni vechimii
Nu poate să ne smulgă.
Căci zice și
De demultul armean:
Sunt bătrân
Precum muntele biblic
Și picioarele-mi sunt ude
Încă de la potop.
Jilavă este și ea –
Inima mea –
Precum crucea eroului
Plânsă de mama.
Și umezi ochii îmi sunt.
Încă
De la nașterea noastră.
Înălța-mi-aș lacrima,
Dar parcă mi-e teamă
De Christ.
Căci alți eroi
Pe lume n-au fost
Afară de El.
Sunt mari ochii mei.
Mari de dorul cel mare,
Carpatic. Mereu aplecați
Spre pământul pe care
Înfiorat îl caut.
Stele greșite în ei
Chipul nu-și oglindiră.
Doamne, nu,
Nu voi fi fiind nici eu
Străin pe acest pământ.
De vreme ce țărna-i
Mă strânge la piept
Acoperindu-mă
Cu numele Țării.

IUBIREA E ALTCEVA

Lui Adam Puslojič

Tu știi că-n fiecare clipă
Iubirea e altceva.
Spre deosebire de ură.
Tu știi că dacă
Nu vine din urmă și drumul,
Zadarnic ai ajuns.
Și tu ai ajuns, poete!
Din urmă vine și Serbia ta.

CU CE NE PUTEM LĂUDA

Lui Adrian Dinu Rachieru

Frate, toate se iau
Din pământ și din soare
Și-aproape nimic din oameni.
Poate că numai
Mamele sunt născute aici,
Iar ceilalți am venit,
Ne-a aruncat cineva pe pământ.
Războinici, hulpavi, îngâmfați,
Neputincioși.
Cu ce ne putem lăuda,
Când Domnul
Cu numai suflarea Sa
Rotește soarele și toate stelele?!

TRIST POEM DESPRE UMANIZAREA PUSTIULUI

Lui Arcadie Suceveanu

Cu nașterea zilei
Sângele mi-am unit,
Cu viața cea hăituită
A cuvintelor noastre.
Veni-va o zi

212 **Limba ROMÂNĂ**

Când pustiul din voi
Va chema ajutorul poezilor.
Iar ei
Vor fi murit demult.
Doamne,
Cât cer trebuie,
Cât sânge, câtă jertfire
Pentru umanizarea
Pustiului!

DIN ACEEAȘI PÂINE CU PATRIA

Lui Mircea Tomuș

Mănânc din aceeași pâine
Cu Patria.
Dacă nu mănânci
Din aceeași pâine cu ea,
Atunci sau pâinea,
Sau Patria
Nu este a ta.

ÎNTR-UN CÂNTEC

Iuliei Țibulschi

Mai caut și azi anii copilăriei
Într-un cântec frumos.
Cu cine oare,
Cu cine oare
S-a jucat Dumnezeu
În copilăria Sa?!

TOAMNĂ ERA

*Înalt Preasfințitului
Nestor Vornicescu*

Toamnă era.
În cimitirul cu meri și pruni
Se înălțau tânguitoare discursuri

Pentru cel
 De pe marginea gropii.
 Cădeau mere îngălbenite
 Pe capacul sicriului,
 Pe mâinile mortului,
 Pe lutul neînsuflețit.
 Un copil mic
 Din carnea fructelor mușca
 Neînțelegând de ce lumea
 Plânge.
 De Vorniceni deodată
 Mi-am amintit –
 Acolo, demult, în văile
 Pline cu mierea vechimii
 Plămânii îmi întăream
 Potricăiți
 De săgețile foametei.
 Cum de-am scăpat?!
 Iată, părinte, acum
 Aud, apropiat, pocnetul
 Perelor
 Lovindu-se de gheața
 Mâinilor mele.
 Dar nu moartea mea
 Mă înspăimântă –
 Aud somnul cel mare
 Al omenirii
 Cum se apropie.

TU ȘTII

Lui Spiridon Vangheli

Tu știi
 Că un cântec frumos
 Pentru copii
 Poate salva în viitor
 O Patrie.
 Tu știi că un copil
 Nu merge nicidecum
 Degeaba pe drum:

Sau l-au trimis
Părinții cu treburi,
Sau îl așteaptă
Un zeu undeva.
Tu știi
Ceea ce oamenii vârstnici
N-au știut niciodată.

NEBUNUL DE PIATRĂ

Lui Horia Zilieru

Din oameni de piatră
Era format zidul acela.
Se afla printre ei unul
Considerat nebun.
“Veni-va potopul! Veni-va
Potopul! – striga uneori – și noi
Primii ne vom duce la fund!”
Nimeni strigătul nu-l auzea.
Până când, într-o zi,
La picioarele zidului,
Răsărise un pâlț de flori
Neobișnuit de frumoase –
Erau versurile pentru copii
Ale Otiliei Cazimir.
Furișat printre ele,
Nebunul dispăru.
Se vedea cum ninge
Dincolo
Prin gaura lăsată în zid.
Albe deveniseră florile
Care erau
Chiar urmele subțiri
Ale nebunului evadat.
Devenise înger.
Și abia atingea zăpada.

Constantin PĂSTORUL MIORITIC
ȘCHIOPU GRIGORE VIERU
ȘI INVIDIA OMENEASCĂ

Din momentul publicării de Vasile Alecsandri, balada *Miorița* a fost interpretată din diverse perspective, enunțându-se valoroase și originale puncte de vedere. Astfel, conform unor opinii, *Miorița* reprezintă „un document național sufletesc prin concepția poporului despre viață și moarte”, „unul dintre miturile fundamentale ale poporului român – mitul transumanței”, „dimensiunea spirituală fundamentală a poporului nostru”, „o poezie a naturii și a circumscrierii ființei în cosmos”, „o expresie a unui spațiu-matrice, cu toate implicațiile arătate” etc. Ceea ce a suscitat mai puțin interesul cercetătorilor sau a fost abordată tangențial e invidia ciobanilor ca dat / stare existențială umană (să ne amintim de mitul biblic al lui Cain și Abel). Criticul literar Zoe Dumitrescu-Bușulenga, referindu-se la *Miorița*, menționa: „Cu această baladă atât de simplă intrăm în lumea cea mai veche a culturii noastre românești, la izvoarele viziunii păstorești asupra lumii, acolo unde omul comunică încă cu celelalte elemente ale cosmosului și se simte înrudit de aproape cu ele”. Dar nu numai. Această baladă, credem, demonstrează că invidia a fost și este una dintre trăsăturile noastre distinctive, chiar dacă nu vrem s-o recunoaștem, fie și din demnitate națională. Or, întreaga poveste a arhaicei balade *Miorița* se rezumă la următoarele: doi ciobani, un ungurean și un vrâncean, se sfătuiesc, evident, din invidie, „...ca să mi-l omoare / pe cel moldovean, / că-i mai ortoman / ș-are oi mai multe, / mândre și cornute, / și cai învățați, / și câini mai bărbați”. Păstorul, blajin, modest, modelat de autorul anonim după imaginea arhetipală a Păstorului cel Bun din legenda biblică, lasă un testament spiritual, o luare aminte pentru cei care rămân, „în caz de omor”. Această istorie desprinsă din baladă și care ar trebui să ne fie de învățătură (omorul are un impact negativ asupra celor dragi: „oile vor plânge / cu lacrimi de sânge”, măicuța bătrână din ochi lăcrămând își va căuta încontinuu feciorul, astfel suprapunându-se două dureri: a mamei și a fiului) nu este unică, drama ciobănească persistând de-a lungul existenței noastre

tre. Ea se regăsește și la un sfârșit de secol XX și început de secol XXI. Consecință a crimei (a atacurilor violente asupra omului Grigore Vieru), moartea poetului, deși accidentală, este semnul aceleiași stări – invidia – a acelora care au pus la cale complotul. Motivele complotului au rămas aceleași ca și în baladă: poezia lui Grigore Vieru „ne lasă speranța sărbătorii” (Agnesa Roșca), lirica poetului, „organic legată de tradiția eminesciană și folclorică a literaturii noastre, dar nespuns de sensibilă la neliniștile secolului, ne oferă generoasa posibilitate de a ne întoarce la izvoare și, totodată, de a ne croi o cale sigură de comunicare cu formulele de trăire și gândire artistică ale poeziei universale” (Mihai Cimpoi), „cartea lui de inimă pulsează și îmi însuflețește versul plin de dor, de curată și pură limpezime” (Nichita Stănescu). Însuși poetul, „om cu merite ca și noi, dar mai multe, om cu păcate ca și noi, dar mai puține” (Aureliu Busuioc), „se cuprinde în inima românilor ca Vârful cu Dor în Lumina Bucegilor, ca mireasma pelinului în câmpia Bărașului, ca strugurii în câmpiile Moldovei întregi și ca miraculoasa noapte a colindelor în fereastra copilăriei” (Fănuș Neagu), „el este mai mult decât un poet, el este un destin” (Nicolae Dabija). Tocmai toate acestea or fi / au dat naștere pizmei, nemulțumirilor, ranchiunei, obidelor. Incompatibile cu sacrul, cu ordinea firească a Firii, aceste stări distructive i-au fost străine poetului. Cu atât mai mult, cu cât autorul volumelor de versuri *Taina care mă apără, Fiindcă iubesc, Acum și în veac, Strigat-am către Tine* ș.a., trăind dimensiunea sacrului, a sacralizat ploaia, mama, patria, limba, dragostea, firul de iarbă, lacrima, izvorul, piatra, casa părintească etc., având certitudinea că sacrul reprezintă mijlocul / soluția de refacere a legăturii pierdute dintre om și cosmos (or, pierderea acestei legături a omului cu divinul totdeauna are ca urmare înstrăinarea, împietrirea sufletului), de ieșire a lui de sub imperiul răului: „Cu roua spicului sub pleoape / Mă-ntorc / spre ce mi-e sfânt și-aproape” („Spre chipul tău”).

Fire retrasă în sine, poate prea firav, Gr. Vieru și-a asumat această grea povară: de a păstori, prin cuvântul poetic, dar și prin cel publicistic, lumea, căci „grijile celea mari și grele, care nu pot fi în niciun fel aruncate în mijlocul drumului, păi, trebuie doar ca cineva să le primească și să le țină pe umerii săi cât se vor nebuni și veseli cei din jur” (Ion Druță).

Asemenea ciobanului din baladă, care roagă să fie îngropat, în caz de va muri, „în strunga de oi”, „în dosul stânii”, să i se pună la cap „fluieraș de soc”, „fluieraș de fag”, „fluieraș de os” (fluierașele având funcție cathartică), el exprimându-și astfel atașamentul pentru cei dragi, dar și convingerea că trupul i se dezmeticește, că preia ritmurile cosmice, poetul Grigore Vieru dorește să i se așeze în ceasul din urmă, în loc de pernă, Marea Carte a lui Eminescu (cartea îndeplinind în acest moment aceeași funcție cathartică, dar încărcată și cu alte semnificații simbolice), asupra căreia a stat aplecat întreaga-i viață („Așezați-mi-o ca pernă / Cu toți codrii ei în zbucium”), încredințat fiind că fericit e cel „care se mulțumește / c-o pâine / muiată-n uleiul liniștii” (*Cântec de dragoste*). Ambele testamente sunt, de fapt, o replică adusă invidiei celor doi păstori din baladă și, respectiv, pizmașilor poetului, seci și serbezi. Ele confirmă un mod de a reacționa, al vinovaților fără de vină, la răul din jur. În *Miorița* ciobanul, prin nunta cosmică, are sentimentul

că învinge frica de moarte. Grigore Vieru a avut conștiința valorii imense a operei lui Eminescu, a binelui, a armoniei cu întreaga Fire. Fiind „un om al nemâniei”, pe el îl înspăimânta nu gândul morții, dar, mai mult decât suferința mamei („De moarte nu mă tem / Mă tem de suferința mamei, / De va vedea că nu-s”) și în cea mai mare măsură, răutatea și indiferența omenească. Nici păstorul moldovean și nici poetul nu s-au resemnat, nu s-au împăcat cu starea de lucruri existentă. Au iubit nespus viața. Grigore Vieru a cântat-o și s-a cântat, purificându-se în mijlocul acestei lumi. Aici, frunza de aur a toamnei, ramura verdelui tei, floarea cea de răsărită, mierla, puii golași din cuiburi, munții cu brazi, pelinul – busuioc sălbatic – toate i-au prevestit *Înălțarea*.

„Sunt mai trist decât par”, afirma Gr. Vieru într-un aforism. Tristețea poetului („se tot uită-n ochii mei / Suferința”), spre deosebire de cea a păstorului mioritic sau de tristețea metafizică a lui L. Blaga – stare firească, provocată de sentimentul curgerii timpului și al sorții schimbătoare – venea din conștiința faptului că valorile neamului sunt desființate. Poetul nu a avut decât speranța reîntoarcerii, revenirii noastre la izvoare, implicându-se total în această luptă, asumându-și tot greul și responsabilitățile. De altfel, acesta i-a și fost crezul de-o viață, atât cetățenesc, cât și artistic. În această ordine de idei, Adrian Păunescu sublinia: „Poezia lui Grigore Vieru a făcut mai mult pentru unitatea națională a tuturor românilor decât toți politicienii și decât toate armatele la un loc”.

Referindu-se la nuvela *Toiagul păstoriei* de Ion Druță și în special la remarca din final „dac-o fost cioban și-o ținut oi...”, Grigore Vieru îi dădea următoarea semnificație: „Nu păstorul va reînvia, ca mire cosmic, prin natura naturii, prin natura umană a spațiului natal, ci însuși spațiul natal va renaște prin moartea păstorului”. Să avem și noi această convingere: prin moartea sa Grigore Vieru a pășit dincolo de om și a intrat în eternitate pentru noi („Nu există moarte! / Pur și simplu cad frunzele / Spre a ne vedea mai bine / Când suntem departe”). Proiectându-se în cosmos, ca și arhetipul său mioritic, el a intrat în ritmurile acestuia, oglindindu-se „în răsăritul întreg, / în toată lumina neîncepută a lumii” (*Bună dimineată*), luminând deodată: „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi”. Legată de teluric, invidia (și invidioșii) nu va cunoaște niciodată înălțarea, lumina divină. Totuși „semințele ce zboară între ceruri și pământ” sunt puntea, șansa de revenire la matricea noastră spirituală a omului rătăcit, cu suflet hain, a celor împrăștiați, pentru că, zice Grigore Vieru, „Dacă adevărul este la fel de mirositor și des ca iarba, face să mori pentru el”.

Post-scriptum

Într-o poezie de-a sa, care nu are titlu, Grigore Vieru rostește / imploră: „Lăsați morții / Să doarmă în pace / Lângă roza cea albă-a/ Izvorului, / Sub cerul de frunze / Al pomului. / Morții sunt / Ca niște copii / Și fiecare / Își are morții lui”.

Să reținem această invocație a poetului nu hulindu-l din invidie în continuare, ci „sărutându-i fruntea”, veghind asupra „leagănelui de lut” în care doarme. Să luăm aceste spuse ca pe o normă de conduită și atitudine, transformându-le într-un crez al fiecăruia dintre noi. Numai astfel vom putea demonstra lumii că invidia este o stare de moment a noastră, care poate fi depășită, și nu una genetică.

Cornelia **CLIFE DE ETERNITATE**
MUNTEANU **LA LICEUL TEORETIC**
„DANTE ALIGHIERI”

CUVÂNT ÎNAINTE

Așteptarea întâlnirii cu un scriitor transformă zilele în clipe speciale, cel puțin acesta este adevărul pentru elevii Liceului „Dante Alighieri”. Multele lansări de carte întâmpinate în incinta instituției noastre i-au învățat pe copii (i-au și obișnuit deja) să trăiască aievea sentimentul cuvântului, să-l asculte. Așa se explică emoția așteptării acestor clipe asemuite cu Miracolul de Crăciun sau cu Minunea de Paști. Comunicarea cu scriitorul „în carne și oase” lasă elevilor impresii puternice, ei obțin convingerea că dănuirea în cuvânt (în sensul artistic) a celui care scrie și a celui care citește e o stare sublimă.

Zilele care precedau data de 17 februarie 2006 s-au caracterizat printr-o febrilitate aparte. De această dată nu era vorba de întâlnirea cu un poet, cu ocazia unei noi lansări de carte. Așteptarea era deosebită, pentru că sala de festivități urma să devină, pentru câteva ore, centrul universului poetic: venea însuși maestrul Grigore Vieru.

POETUL ÎN VIZIUNEA COPILULUI

Ce înseamnă pentru un copil basarabean (dar acumă îmi dau seama că și pentru maturul născut și format în Basarabia) întâlnirea cu Poetul al cărui cuvânt i-a transformat copilăria în poezie, i-a adus la picioare Țara Minunilor, i-a modelat *fi-in-ța*? Ce contururi ar căpăta universul infantil fără „cântecul puiului de melc”? Răspunsul ar fi: „Cum nu o să vină mama? / Cum să cadă frunza?”.

REVERBERAȚIILE VERBULUI VIEREAN

Că poezia lui Grigore Vieru place e prea puțin spus. Versul vierean, „mult” (vorba poetului) și perpetuu suav, de o proșpețime capabilă să tot minuneze sufletul, iar emoția

savurării acestuia capabilă să te tot copleșească, ți se așază temelie în simțire. Pe măsură ce ne adâncim în ani, tot mai mult ne tulbură substanța ingenuă a creației sale. Și dacă poezia dedicată copiilor are efectul tămăduitor al ploii dătătoare de viață, poemele pentru maturi se răsfrâng în noi greu și grav, pentru că „arat pe timp de arșiță într-un pământ uscat” este pentru poet creația.

SENSUL DECORULUI

Așa cum orice acțiune din școală are menirea primordială a educației, având un concept bine definit, astfel și această manifestare a fost gândită vizând, întâi de toate, impactul asupra fiecărei persoane venite în sală. De aceea, și aici, ca și la lecție, ca și la spectacol, decorul nu este de neglijat. Ochii celor prezenți puteau să deslușească, improvizat pe cortinele închise (s-a renunțat la scena propriu-zisă pentru a spori familiaritatea atmosferei), o hartă simbolică a lumii, cu centrul la Chișinău. Pe razele care unesc Chișinăul cu un șir întreg de capitale ale lumii, de la Paris și până la Tokyo – titlurile volumelelor, astfel înțelegându-se (în contextul creației viere): Chișinău – centrul universului poetic. Pe peretele opus scenei – vernisaj de desene cu genericul *Poezia lui Grigore Vieru în viziunea copiilor*, organizat de către profesoara de limba română Eudochia Ghedeia.

ÎNTÂLNIREA CU POETUL

Evenimentul de onoare în istoria liceului nostru și în viața celor prezenți în sală a demarat la ora 12, când toată sala l-a întâmpinat cu aplauze, în picioare, pe Măria Sa, Poetul.

După alocuțiunea doamnei director Galina Carauș, care a valorificat momentul, îndemnând, pentru început, comunicarea cu poetul prin intermediul poeziei, în scenă a ieșit, emoționat dar dezinvolt, un grup de pici. Sufletul de copil al Maestrului și-a găsit expresia și în acești frumoși elevi dintr-a-ntâia, discipoli ai doamnei A. Corcinschi.

În continuare, locul lor a fost preluat de către adolescenții dintr-a zecea și a unsprezecea (profesoară – Tamara Gânga), care au prezentat în mod deosebit un recital de poezie și o interpretare muzicală a piesei „Iartă-mă” din repertoriul lui Ion Aldea-Teodorovici. Trebuie menționat aici că, deși nu e cazul să comparăm cu originalul, interpretarea lui Alexandru Gonciaruc dintr-a X-a „B” a răvășit puternic publicul matur, sensibilizându-i și pe cei mai mici.

Festivitatea a culminat prin prezentarea spectacolului cu genericul „Făgăduindu-mă iubirii” de către teatrul poetic al liceului. De ce a culminat? Este greu să ne imaginăm poezie *jucată*, nu declamată. Să cutezi a pune jocul poeziei în scenă e un act de mare curaj: e enorm riscul de a o profana. A reuși să transmiți emoția, ideea, senzația, starea prin intermediul rostirii, ținutei,

În mijlocul profesorilor ca între neamuri

gestului, ochilor și al mișcării – toate conjugate în compoziții inepuizabile de sens – înseamnă a face artă. Nu cred că e spus prea tare. Toate astea s-au întâmplat: și cutezanța, și reușita, și succesul, și triumful, pentru că a fost să fie sclipire măiestrită.

Conceput în cheia *zilele săptămânii – etape ale vieții*, spectacolul a fost jucat de către discipolii dintr-a șaptea și a douăsprezecea ai doamnei Larisa Solomon, profesoară de limba și literatura română, mentorul Teatrului și autorul spectacolului.

Larisa Solomon: „Ne-am simțit *copii – luni și copilandri – marți* în «țara din povești», în care fiecare este «împărat». *Adolescența – miercuri*, visătoare, își striga durerile și neliniștile. Versurile «Și tu, joie, mohorâtă, / Tinerețea mea pierdută» din poezia *Steaua de vineri*, care a constituit punctul de reper în ideea și regizarea spectacolului, au luat forma «Joie, nu fi mohorâtă, / Tinerețea nu-i pierdută!», deoarece este timpul dulcelui fior ce dă sens existenței. Moment emoționant, conturând densitatea mesajului, a fost cel al zilei de vineri, când s-a rostit ruga: «Nu pleca, vinere, încă, / Stea matură și adâncă! / Să nu vină sâmbăta / Cu rece suflarea sa...». Au fost auzite versuri ce exprimă înțelepciunea timpului de maturitate: «Trăiește-ți multul!». Fiecare elev s-a aflat în ipostaza poetului, rostind versuri profund interiorizat și mișcător meditativ.

...Am încercat să dau o dimensiune sensibilității poetului și n-am găsit alt cuvânt decât «iubire». Mă gândeam că genericul întâlnirii «Făgăduindu-mă iubirii» nu este doar titlul unei culegeri, e titlul vieții înseși”.

Despre „actorii” antrenați în spectacol se poate spune fără ezitări că au trăit cu adevărat poezia lui Gr. Vieru, atât de real le-a fost jocul. Iar despre omul din umbră, care a scos la lumină frumusețea acestor copii, despre doamna profesoară Larisa Solomon, care le-a fost (așa cum se și obișnuiește în școală) și scenarist, și regizor, și spectator, și critic de teatru, se poate spune că a fost, întâi de toate, sufletul a tot ce presupune îndrăzneța și ampla idee a unui teatru poetic.

Grigore Vieru: „Cu greu am căutat să-mi ascund lacrima... Nu mi-am imaginat că o să văd lucruri atât de frumoase și trăite cu atâta dragoste. Aceste clipe pe care mi le-ați dăruit sunt foarte scumpe pentru mine. În 50 de ani, ceva mai tulburător nu am văzut nicăieri”.

VORBEȘTE POETUL

Timpul s-a oprit în loc, eternitatea a poposit în sala de festivități a Liceului „Dante Alighieri”. Vorbește Maestrul. „A asculta cu sufletul la gură” este expresia cea mai potrivită pentru acest context. Toate sufletele prezente s-au unit în unul mare și hrăpăreț de a sorbi cu nesaț din simplitatea măreață a înțelepciunii, a bunătății, a bonomiei, a umorului și sincerității maestrului Grigore Vieru.

Prin ce se explică dramatismul creației sale? De unde vine idolatria pentru mama? Care ar fi unele dintre aspectele ritualului numit poezie? Ce ar însemna „taina care mă apără”? și multe altele sunt întrebări formulate în atelierile de lectură ale elevilor și care își așteptau cu nerăbdare momentul sideral al rezolvării lor de către însuși invitatul de onoare al zilei.

Vorba poetului epuiza răspunsurile la multe dintre întrebările care veneau să i se adreseze înainte ca acestea să se pronunțe. Alcătuit din istoriile propriei vieți (mai cunoscute sau mai puțin cunoscute, dar inedite, pentru că le auzeam pe viu de la însuși poetul), discursu-i părea dorit să se spună, iar, într-un moment surprinzător, chiar să se cante (fenomen întâmplat, conform propriei mărturisiri, doar în mediul celor dragi). Și noi aveam impresia că toate acestea s-au vrut, în mod exclusiv, pentru noi, profesorii și elevii de la „Dante Alighieri”.

Apropo de cântec. *Graiul meu cel românesc*, interpretat într-o stare de înduioșare unică, avea, parcă, menirea unei proiecții într-o dimensiune supra-temporală, în care poetul, cântecul și graiul au fuzionat într-o singură substanță spirituală. Personal, în aceste clipe, am avut sentimentul binecuvântării divine.

Foarte potrivită a fost, la un moment dat, intervenția doamnei L. Solomon. Era tocmai momentul când Grigore Vieru rememora întâlnirea cu Nichita Stănescu. Cu intenția de a eterniza clipele în care ne aflam în preajma poetului, doamna profesoară ne-a îndemnat pe toți să privim în ochii lui Grigore Vieru ca să-l ve-

dem... (miracol!)... pe însuși Eminescu: „...Am invitat elevii să privească profund, așa cum simt ei, în ochii blânzi și senini ai lui Gr. Vieru, care s-au uitat în ochii lui Stănescu, care, la rândul său, s-a uitat în ochii lui Arghezi, care l-a privit în ochi pe Eminescu. Iată cât de aproape este Eminescu de noi! În lumina poeziei lui Gr. Vieru, ne simțeam centrul lumii poetice, fiindcă aici, la «D. Alighieri», și-au dat întâlnire Gr. Vieru, N. Stănescu, T. Arghezi și M. Eminescu”.

Sublima revelație am avut-o și noi, maturii.

Momente de înduioșare pentru Grigore Vieru le-au creat și declamările propriilor dedicații de către picii dintr-a V-a. Iată una dintre ele: „Ochii mamei, romaniță, dor de stea / Fac copilăria mea. / Un cuvânt, o poezie / Am cules cu bucurie! / Am aflat din cartea Ta / Unde-ncepe Patria. / Am vorbit cu iarba, steaua, / Am aflat ce cântă neaua. / Buburuza de pe floare / M-a chemat să stau la soare, / Să iubesc tot ce-i frumos, / Să aduc țării folos, / Căci copilăria mea / Este-un colțișor de stea!” (Elena Anghelici, V „C”).

Așa cum spectacolul de poezie „Făgăduindu-mă iubirii” conducea spre identificarea ființei poetului cu un pom înflorit (supranumele aparținând scriitorului Ioan Alexandru), tot astfel, mai mult decât simbolic, cununa acelei superbe sărbători a cuvântului – întâlnirea cu Grigore Vieru – a constituit-o semnificativul dar oferit oaspetelui cu multă considerație din partea liceului de către doamna director Galina Carauș – un impresionant tablou cu imaginea unui pom înflorit, realizat de pictorița Eudochia Zavtur – într-o frumoasă amintire a clipelor petrecute la Liceul „D. Alighieri”.

Nemila timpului real, care vrea să-și spună și aici sfârșitul, nu făcea decât să tot amâne despărțirea, atât de benefică pentru noi toți a fost această comunicare. Seninul chipului și lumina cuvântului vierean, simțite aievea, s-au impregnat adânc în amintire. Iar amintirea dăinuie. „Iarbă sunt. Mai simplu nu pot fi.” E micul-mare secret al răpunerii Timpului.

DINTRE IMPRESII

Natalia Ermicioi, clasa VII-a: „Mi-a făcut o deosebită plăcere să particip la această manifestare. Mai emoționant a fost momentul când l-am văzut pe Grigore Vieru. În ciuda faptului că poartă pe umerii săi o vârstă înaintată, în ochii lui domnește copilăria. Farmecul sufletesc, sinceritatea și modestia poetului au cucerit inimile publicului. Prin ochii lui l-am văzut pe Eminescu”.

Andrei Catlabuga, clasa XII-a: „Întâlnirea cu Grigore Vieru rămâne a fi un eveniment care cu siguranță ne-a marcat pe toți, eveniment pe care îl vom purta cu noi prin viață. Mă bucur că poetul s-a simțit la noi în liceu ca printre prieteni, ceea ce înseamnă că ne-a reușit ceea ce ne-am propus. Aș vrea să mulțumesc colegilor mei care au participat la spectacol și, în special, profesoarei mele, doamnei Larisa Solomon. Peste ani, măreția acestui eveniment va rămâne unică”.

Daniela Găitan, clasa IX-a: „Întâlnirea cu Grigore Vieru a fost o irepetabilă ocazie de a trăi poezia împreună. În lumina celor întâmplare, am citit și o reflectare a istoriei, a istoriei neamului nostru”.

Elena Ciobanu, clasa IX-a: „Am contopit în sufletul meu emoția provocată de spectacol și starea creată de comunicarea cu însuși poetul și am simțit veșnicia transmițându-se de la Luceafăr la celelalte stele. Ascultându-l, mi-am dat seama că niciodată până atunci nu pătrunsesem atât de adânc în sufletul unui creator, așa cum s-a întâmplat de această dată”.

ÎN LOC DE EPILOG – PROLOG

Frumoasele izbânde vin doar în urma unor frumoase inițiative. Inspirata idee de a-l invita pe Grigore Vieru la liceu îi aparține doamnei Galina Carauș, directorul liceului. Aflându-se sub impresia spectacolului jubiliar de la Palatul Național, dedicat poetului, doamna director și-a chemat colegele de la Catedra de limba română și, asigurându-se de susținerea lor, a ridicat receptorul că să formeze numărul de telefon al Maestrului.

Îi suntem recunoscători doamnei G. Carauș că nu a lăsat rutina cotidiană să spulbere momentul acela de inspirație, care venea, de fapt, să aducă la realizare un vis mai de demult.

Februarie 2006

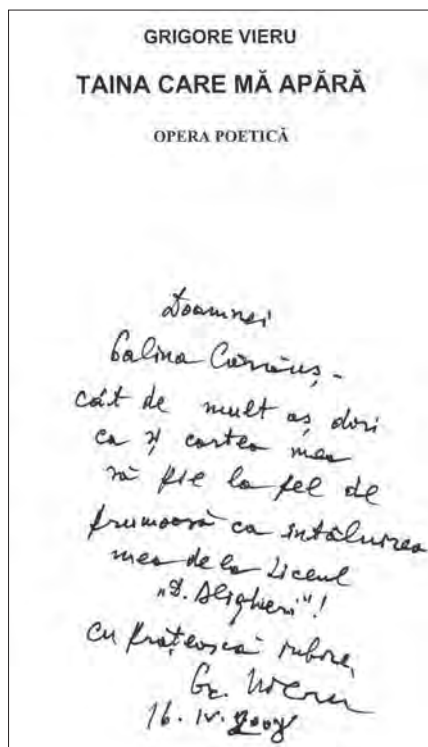
Larisa SOLOMON **CREDINȚĂ
ÎMBRĂCĂTĂ
ÎN CUVÂNT**

A trecut un timp. Dar lacrima, of, lacrima, acest *creier gânditor*, mai brăzdează, durut, *oglindea zilei*.

Chipul drag și luminos al poetului Grigore Vieru – credință îmbrăcată în cuvânt, model etic – și opera – profundă și vibrantă trăire, care, prin calitatea gândirii și a sensibilității, în mod admirabil, creează o atmosferă unitară, mi-au marcat deopotrivă lumea interioară.

Zicea poetul să-și facă ordine în viață: „Da, trebuie să fac / Ordine în viața mea / Înainte de a pleca. / Să pândesc clipe / În care pot muri fericit” (*Clipa în care pot muri fericit*). Ordonate rămân gândurile sale, care, trăite, simțite și resimțite, ne echilibrează viața și ne ajută să ne ridicăm deasupra durerii: „O, neamule, tu, / adunat grămăjoară, / ai putea să încapi / într-o singură icoană!” (*Acasă*).

Zilele acestea orele de limba și literatura română au o altă structură – debutează prin lectura unui poem selectat din *Taina care mă apără* (Princeps Edit, Iași, 2008): tragism și înălțare în *Mică baladă*; credință, puritate și dăinuire în *Biserica albă*; destin și cunoaștere în *Să mergi frumos*; veșnicia mamei, a graiului și a iubitei în *Poemă în munți*; iubire și suferință în *E-o liniș-*

te iubirea?... Astfel, golul ne este umplut de versurile poetului, care, axate pe o imagine-cheie, stau sub semnul inspirației înalte.

Identic cu sine însuși pe tot parcursul vieții, Grigore Vieru rămâne o conștiință etică și o simțire poetică complexă, prin care a dat glas unei înțelegeri emotive a timpului: „Curând / Va asfinți soarele / Și va avea îndureratul / Meu chip. / Ape îl vor sorbi, / Pământul l-o acoperi” (*Ce tânără ești*). Iar timpul real, aflat pe urmele poetului chiar în zi de mare sărbătoare, l-a apropiat brusc, durut, de timpul-eternitate.

Ce fericire că l-am avut ca invitat la liceu într-o atmosferă de excepție! Ca o binecuvântare divină, ziua de 17 februarie 2006 rămâne una memorabilă și durerea se depășește mai ușor.

De-a lungul vieții, la ore și în afara lor, am vorbit despre diverse sensuri și semnificații – toate înălțătoare, de altfel, – ale destinului omului și poetului Grigore Vieru. Acum, când s-au împlinit profețiile poetice și sufletu-i înaintează în lumină, cert este că sfârșitul tragic ia și conotația unei avertizări date lumii că omul trebuie să aibă o altă atitudine față de om.

Deși dor ne va fi de ființa poetului – icoană a spiritualității naționale – dor de versul nescris al maestrului Grigore Vieru, să nu ne copleșească jalea, ci mândria că am fost contemporani cu el, că l-am văzut și l-am admirat, că oricând putem să-i savurăm Cuvântul, ale cărui reverberații ne vor umple existența de sens.

Cine n-a reușit să-l cunoască îndeaproape și să privească în ochii calzi și blânzi ai poetului, să se uite cu dragoste și cu sfințenie în ochii profunzi și înțelepți ai poeziei maestrului, poezie modelatoare de ființă, poezie care și-a construit veșnicia. Călăuză să ne fie verbul de lumină și de har, să-l savurăm în aspirațiile noastre întru ființarea neamului și a Limbii Române. *Acum și în veac. E Taina care ne apără. E Mișcarea în infinit.*

Ludmila **ÎN CĂUTAREA**
ARMAȘU- PARADISULUI PIERDUT
CANȚĂR

*Grigore Vieru a sacralizat copilăria,
 maternitatea, lucrurile simple și suferința*
Mihai Cîmpoi

Motivul copilului și al copilăriei, atestat în operele scriitorilor din toate timpurile, este prezent mai ales în creația lui Grigore Vieru. Nu întâmplător debutează cu versuri pentru copii, devenind poetul preferat al multor generații, tocmai prin accederea la valorile universale: *copilul, mama, casa părintească, graiul, neamul*. Or, casa este locul protecției de ostilitățile exterioare și părăsirea ei este egală cu părăsirea Centrului, ducând la aneantizare. De aceea, întoarcerea acasă reprezintă pentru poet visul cel mai răscolitor și profund: „...Las' că vin eu cu bătrâna / Și nepotul o să-l iau, / Care pe neprins de veste / Speria-va-ți bezna: «Hau»! // ...Și vei tace lung cu mine / Cu văz tulbur și durut, / Casă văduvă și tristă / De pe margine de Prut” (*Casa mea*). Concomitent, prin figura divinizată a mamei sale, Grigore Vieru va immortaliza chipul luminos al Femeii ca simbol al generării vieții, ca o întruchipare a valorii și înțelepciunii, ca o zeitățe protectoare, ca un factor de ordonare a universului. Mama este cea care, prin calmul și sentimentul de stabilitate pe care îl degajă, introduce în spațiul firescului și simțirea pentru Dumnezeu: „...Mama mea viața-ntreagă, / Stând la masă, ea și eu, / Se așază între mine / Și-ntre Unul Dumnezeu. // Oh, și crede-așa într-Însul, / Că-n albastru văzul ei / Chipul Lui de pe icoană / Se străvede sub scânteii. // Și eu țin atât la mama, / Că nîcîcînd nu îndrăznesc / Dumnezeul din privire / Să mă vîr să-l mîzgălesc” (*Autobiografică*).

Tot pe mama o asociază cu dragostea de patrie și de grai: „Mamă, tu ești patria mea! / Creștetul tău – / Vârful muntelui / Acoperit cu nea. / Ochii tăi – / Mări albastre. / Palmele tale – / Arăturile noastre. / Respirația ta – / Nor / Din

care curg ploi / Peste câmp și oraș. / Inelul / Din degetul tău – / Cătare / Prin care ochesc / În vrăjmaș. / Basmaua – / Steag, / Zvâcnind / Ca inima... / Mamă, / Tu ești patria mea!” (*Mamă, tu ești...*).

De fapt, sufletul copilului, legănat de poveștile mamei, va porni la drum în universul imaginației, în care legendele și basmele cu eroi în permanentă căutare de fericire, frumos și adevăr se asociază, pentru Grigore Vieru, cu mitul copilăriei: „Când m-am născut, pe frunte eu / Aveam coroană-mpărătească: / A mamei mână părintească / A mamei mână părintească...” (*Mâinile mamei*). Or, poetul vede lumea prin prisma mamei (*Acasă, Izvoare, Patria, Abecedar, Mică baladă, Război, Cămășile* etc.). După cum afirma criticul literar Adrian Dinu Rachieru, „...mama devine osia lumii... El caută «umbra copilăriei» (de aici, poate, predicția diminutivării), vârsta inocenței, acel «univers fericit» invadat de blândețe și blajinătate, alungând anxietățile. Cum poetul este un «duh al vieții», reveria natală, devoțiunea, delicatetea (tânjind replierea) caută obsesiv chipul mamei...”: „Nimic mai trist, mai dureros / Decât poetul / Rămas orfan de mamă. / În locul versului ce n-a / Venit, iubita vine / Mai frumoasă / decât cântecul. / În locul fratelui ce te-a / Trădat, alt frate vine. / Dar cine, / Cine-n locul ei / Să vină ar putea – / În locul mamei?!” (*Poeții*).

Concomitent, puritatea, inocența vârstei candorilor, este transmisă și celor pe care îi iubește: „Basarabia este un copil înfășat în sârmă ghimpată”, „Poeții sunt copiii naturii”, „Patria este ca un copil: dacă uiți de ea, poate să plece de acasă”, de aceea își pune o dorință firească: „Aș vrea să redevin copil pentru a regăsi în sufletul meu încrederea în oameni”. Ignorând răutățile unora: „Mai bine mă cunoaște / Cea care ură-mi poartă...”, depășind vicisitudinile vieții: „Sunt vechi / Ca taina și ca marea. Ca raza cea de sus / A bolții. / În mine / N-a murit mirarea / Chiar dacă / Mă răniră colții. / Sunt vechi, / Cu lacrima de-o seamă, / Cea de la care-mi / Iau ființa. / Iubirii îi dau chip / De mamă / Și urii / Chip de suferință” (*Inscripție pe cartea copilăriei*), sfidându-și parcă destinul („...Nu am, moarte, cu tine nimic...”, „Când am să mor, / să mă îngropi / în lumina ochilor tăi...” (*Când*), „Mare ești, moarte, dar singură, tu...” (*Prin mine un cântec*), „De moarte nu mă tem...” (*Doină*) etc.), poetul pornește în căutarea paradisului pierdut: „Pierzând pe mama, / Mi-a rămas Patria. / Dar nu mai sunt copil / De atunci. // Caut umbra copilăriei, / Caut umbra măsuței / În iarba de-acasă / Și scăunelul pierdut. // Cine-a găsit / Un scăunel cu trei picioare, / Să-l întoarcă poetului” (*Caut umbra*).

Conștientizând că paradisul, model al perfecțiunii, este imposibil de atins în viața reală, fiind un spațiu prin excelență închis („Cine oare poate trăi până la capătul dragostei sau până la capătul morții?”), eul liric vierean nu va mai putea scăpa de senzația apăsătoare a scurgerii timpului, problema vârstei fiind capitală, deoarece aduce cu ea depărtarea de mamă (*Iartă-mă, Pe drum alb, pe drum verde...*), „îmbătrânirea” și, totodată, izgonirea din paradisul copilăriei: „...În ziua când a murit mama, a murit în ochii mei întregul univers. În ziua când s-a sfârșit mama mi-am dat seama că sunt muritor. Și m-am simțit orfan...”.

Dramatismul acestei situații, neputința de a schimba ceva în nemiloasele legi ale firii apare într-o serie de poezii: *Făptura mamei*, *Tăcerea mamei*, *Steaua mamei* etc.

Și totuși transcenderea timpului și restabilirea contactului cu viața „adevărată” va fi încercată de poet pe diferite căi: prin iubire, joc și creație: „Merg pe pământ / și sun ca vioara. / Toate îmi par că sunt / Prima oară. / Ca un copil / Aștept dimineața, / Până la lacrimi / Mi-e dragă viața. // Orice splendoare / Mă doare, / Mă doare-această floare / Și frumusețea ta! / Și-această zi / Ce mâine nu va mai fi, / Nu va mai fi!...” (*Ca prima oară*)...

...Poetul a iubit viața până la lacrimi, a creat cu inima, a înțeles că talentul, sensibilitatea, spiritul estetic nu sunt, din păcate, o garanție a fericirii. Din contra, ele pot fi semnul unei vulnerabilități în fața defăimării, a invidiei, a inculturii. Totuși Grigore Vieru rămâne a fi poetul preferat al românilor de pretutindeni, el însuși constituind (ca și întreaga sa operă!) o oază de lumină pe acest multpătimit pământ, regăsindu-se acum, resemnat, în veșnicie: „Ah, tot mai liniștit mi-e verbul / Și dragostea, și-a mea viață. / Ca floarea pomului pe apă / Îmi curge somnul lin pe față. / Arată-mi-se-n vis un cântec, / Îl cânt cum cântă numai dorul: / «Ia-mi lacrima, dar ochii lasă-mi, / Ia apa, dar să-mi lași izvorul». / «Ești trist, te pregătești de iarnă?», / Iubita parcă mă întreabă, / Iar eu, senin, răspundu-i parcă: / «Mă pregătesc de flori și iarbă»”... (*Ah, tot mai liniștit mi-e verbul*).

Grigore **CUGETĂRI** **VIERU DESPRE LIMBA ROMÂNĂ**

- Nu există cea mai frumoasă limbă din lume, după cum nu există cea mai frumoasă națiune – există numai niște prielnice sau nefavorabile vecinătăți.
- Ne-am ținut veșnic de Limba Română într-un deșert aprins în care singura umbră era umbra ecoului.
- Inșii care luptă împotriva limbii lor trebuie îngropați, când mor, în locuri cât mai ferite și cât mai adânci, ca pe cei secerați de ciumă.
- Viețuiesc în limba mea, acționez în limba mea; de la un cuvânt până la altul se întâmplă toate minunile Universului în limba mea.
- Sub ochii îngroziți ai Limbii Române adevărul s-a sinucis de atâta nedreptate.
- S-ar putea crede că întreaga natură a trudit la zidirea Limbii Române.
- Câtă limbă română a rămas în Basarabia, ar putea s-o învețe și rusul. Fac parte din elită prin faptul că vorbesc, gândesc și simt românește.
- Toate zilele mele izvorăsc și se înalță din adâncul și din puterea Limbii Materne.
- La români limba este parcă mai aproape de dinți decât la alții.
- Un scriitor nu poate învia decât în limba în care a murit.
- Din mila, din dragostea și dărnicia Limbii Române am răsarit ca poet. Limba Română este destinul meu agitat. Poate că și osteneala mea este o parte din norocul ei în Basarabia.
- Acolo unde sfârșește caracterul unui popor subjugat, acolo sfârșește și caracterul limbii sale.
- Dreptatea mea cea dintâi este Limba Română, în care lucrează iubirea lui Dumnezeu.

230 **Limba ROMÂNĂ**

- Plecaseră toți peste Prut. Singurul profesor de Română în tot satul nostru, un bătrân înțelept: proverbul.
- Ești naționalist în măsura în care îți aperi Limba, Credința, Istoria și Neamul. În acest sens, ar fi o rușine, dacă nu chiar o crimă, să fii altceva.
- Poți stăpâni ca un rege Limba Română, fără să poți stăpâni măcar o așchie de gând autentic.
- Nu cred că există vreun popor fără de geniu, de vreme ce fiecare popor are limba sa.
- Partea cu adevărat misterioasă a ființei mele este Limba Română. În rest, sunt un animal obișnuit: mănânc, vreau femeia, dorm și, din când în când, urlu la lună.
- Veniți de vă treziți, frați basarabeni, în suferințele și lumina Limbii Române, sălășluiți-vă în ea, într-o vecie, până în cele mai depărtate hotare ale dreptății ei.
- Este mai drept să spunem că ne cunoaștem cu Limba Română, iar nu că o cunoaștem.
- Natura și Limba Română; două lucruri pe care le-am găsit făcute de alții?
- Nu pot avea încredere în orice piatră, chiar dacă scrie pe ea românește.
- Pe cine a ucis Limba Română, tovarăși? Pe care scriitori basarabeni?
- Bineînțeles că Limba Română este după Cerul de Sus expresia unei autorități supreme, dar ea nu poate conferi omului, în mod automat, calitatea unei moralități supreme și nici har nu poate adăuga mediocrităților.
- Nu se va ști niciodată câți înțelepți și câți proști sunt în București, pentru că acolo toată lumea posedă exemplar Limba Română.
- Limba unui popor este chiar sângele acestui popor.
- Două lucruri am întâlnit pe lumea asta zidite cu adevărat până la capăt: Biblia și Limba Română.
- Este interesant să observăm că cele mai multe cuvinte românești care exprimă lucruri esențiale sunt compuse din cinci litere: Iisus, Crist, Maria, Paști, cruce, preot, altar, Putna, soare, stele, pâine, izvor, lapte, iarbă, copac, codru, munte, Mureș, maică, limbă, doină, nuntă, copil, botez, frate, vatră, moșie, hotar, român... Să fie oare la mijloc o simplă coincidență numerică? Nu stă oare această cifră a sunetelor românești sub semnul unei taine?
- Stilul este Limba Română cutreierată de bunul-simț.
- Noi putem aduce pe Dumnezeu și pe copii ca martori ai Limbii noastre Române.
- În casele cu mulți copii, ca și în frumusețile Limbii Române, nu rămâne loc de plictiseală.

- Privește în ochii Limbii Române până când te va recunoaște și va izbucni în plâns.
- Vuietul Limbii Române, tunetul și fulgerul ei care aduc ploaie și rod pe un pământ ars de stele.
- Ce este Limba unui popor? Este prietenia, fraternitatea și iubirea dintre cuvinte. Poate că singura prietenie și singura iubire cu adevărat sacră și durabilă.
- După temnița de piatră, cea mai grea este ocna unei limbi în care ești aruncat și nu o cunoști.
- Eternitatea capătă un sens concret atunci când conștientizezi că nu poți sări în ea peste credință, limba, istoria și bunăstarea moravurilor tale.
- Întotdeauna m-am mirat cum poți să rămâi un prost în mijlocul unei Limbi atât de frumoase și înțelepte cum este Limba Română?
- Stă în puterea Limbii Române să-l găsească odată și odată pe Dumnezeu.
- Cu ajutorul Limbii Române facem nu numai schimb de idei și sentimente, ci și schimb de timp. Mai mult, putem chiar schimba un viitor cu altul.
- Nu te fâli că scrii românește – scrie ceva.
- La români, până și recunoștința este supărată.
- România este o țară plină de câmpii, munți, ape, cântece, istorie și granițe.
- Am chemat cuvintele românești la ființă într-un deșert neatins de roua cerului.
- Nici o istorie a nici unui neam nu poate fi mică și neînsemnată măcar și pentru faptul că fiecare națiune este creatoarea unei limbi, ceea ce înseamnă că este deținătoarea celei mai de seamă comori.
- Graiul este purtătorul de steag în vremuri de restriște și de primejdie pentru ființa națională.
- Cuvântul este o superbă sălbăticiune care se lasă anevoie capturată, dar odată prinsă nu se mai desprinde de familia omului.
- Norodul cuvintelor a biruit. Prutul cuvintelor nu a secăt. Granița dintre cuvinte s-a prăbușit. Mântuirea prin cuvânt a venit.
- Uneori îmi vine să mănânc Cuvântul ca pe floarea de salcâm în copilărie. Ia uitați-vă ce minune de slovă la Cantemir care spune că un cuvânt grăit nu mai poate fi *dezgrăit*.
- În literatură prudența se asociază cu puținătatea harului, dacă nu chiar cu nerușinarea de a nu te lepăda de scris.
- Va veni o zi când parii smulși se vor sparge de capul *limbii moldovenești*.

**Nichita PE MARGINEA FUNERALIILOR
DANILOV LUI GRIGORE VIERU**

Funeraliile poetului Grigore Vieru au avut, pentru românii de dincolo de Prut, și pentru români în general, o semnificație aparte. Prin fața catafalcului depus în incinta Teatrului de Operă și Balet din Chișinău s-au perindat rudele, oficialitățile, prietenii, artiștii, dar mai ales oamenii simpli, veniți cu mic, cu mare din Chișinău, din Bălți, Cahul, Soroca și din toate colțurile Basarabiei și nu numai. Din partea oficialităților Republicii Moldova au participat, printre alții, foștii președinți Mircea Snegur, Petru Lucinschi, președintele Vladimir Voronin, întreg cabinetul de miniștri, precum și înalții funcționari ai primăriei, în frunte cu primarul general al capitalei, Dorin Chirtoacă... Românii au fost reprezentată de o delegație guvernamentală condusă de Ministrul Culturii și Cultelor, Teodor Paleologu, alături de câteva delegații oficiale sosite din partea primăriilor și a consiliilor județene din Iași, Bacău, Pitești și alte câteva orașe ale țării. La scurt timp după depunerea în foaier, catafalcul pe care se afla trupul neînsuflit al poetului s-a transformat într-o piramidă de coroane mortuare (urmând un vechi obicei, mulți oameni ai locului, luându-și rămas bun de la poetul drag inimilor lor, ca să-i netezească drumul spre eternitate, i-au depus pe piept bancnote cu chipul voievodului Ștefan întipărit pe ele), iar bulevardul pe unde a trecut cortegiul funerar, în drum spre Cimitirul Ortodox Central de pe strada Armenească, a fost potopit de flori. Funeraliile poetului au avut un aer neobișnuit. Ele au precedat, în avans de câteva ore, ceremonialul de învestire a celui de-al 44-lea președinte al Americii, Barack Obama, la care au participat un milion și jumătate de oameni și circa patruzeci de mii de polițiști, eveniment intens mediatizat de toate posturile de televiziune de pe mapamond. La Chișinău, investitura lui Barack Obama a fost eclipsată de funeraliile poetului Grigore Vieru, un simbol al dezrobirii neamului și al înfrățirii românilor de dincolo și dincoace de Prut. Aproape nimeni din orașul situat pe malul Bâcului nu părea să fie interesat de ceea ce se întâmpla în America. Nici de criza mondială, nici de

speranțele pe care le-a trezit noul președinte american în rândul oamenilor de pe diverse continente, care îl privesc ca pe un nou Mesia. Basarabeni l-au condus pe ultimul drum pe autorul *Podului peste lacrimi*, scandând sau intonând în șoaptă versurile transmise la radio, versuri pe care mulți dintre ei le știau pe dinafară. Moartea lui Grigore Vieru a redeșteptat speranța în inimile oamenilor, le-a trezit în suflet gândul că istoria poate avea pentru ei și un alt curs decât cel pe care-l are. Auzit de dincolo de Styx, cuvântul său poate căpăta în imaginarul colectiv ecouri nebănuite. În viață fiind, poetul avea și slăbiciuni. Odată trecut în eternitate, devine intangibil.

Imaginea postumă a lui Grigore Vieru a acumulat un uriaș capital simbolic. Dacă am încerca să facem o paralelă cu ceea ce s-a întâmplat la noi, atunci ar trebui să ne gândim la starea de spirit care a existat în România imediat după moartea lui Coposu. Moartea acestuia a revigorat, e drept că pentru o scurtă perioadă, societatea civilă și a redeșteptat speranța de schimbare. La fel se poate întâmpla și în Republica Moldova. Aceasta cu atât mai mult cu cât urmează alegerile generale... În fine, fiind idealist din fire, consider că moartea sa trebuie să reprezinte un “moment” de reculegere și de căință pentru mulți dintre liderii politici de la Chișinău, dar și din România, care, dintr-un motiv sau altul, s-au îndepărtat de idealul național.

Umil, dar și orgolios față de destinul său, poetul s-a dorit a fi la fel de simplu ca firul de iarbă, invocat cândva și de Whitman. La fel de gingaș și la fel de fragil. Dar și la fel de nestăvilit când e vorba să răzbată din asfalt și din conștiința umană călcată în picioare. Iată cum sună unul dintre poemele sale, intitulat *Morile*: „...Ni s-a luat apa, / ni s-a luat râul, / ni s-a luat grâul /.../ Ni s-a luat aerul, / ni s-a luat vântul, / și cântul, și cântul. // Libertate ofticoasă. Pace, umilință. / Vreme care / între butucii minciunii ne strânge. / A rămas doar moara / de sânge, de sânge. // Toate sunt, frățioare, / Împotriva-mi, împotriva-ți! / Auzi? Departe, / în zări străine, / hurue mori diavolești / de crivăț, de crivăț. // Ci, iată, din truda / din aburii sângelui / pe care îl pierdem / oblăduitor, / misterul răsare / ca noua mișcare, noua mișcare...”. Și finalul, care poate fi citit atât ca premoniție, cât și ca un avertisment lansat diriguitorilor lumii: „Zadarnic ne împărțiți / dinainte coliva. / Căci tot ce împotriva ne stă / de tainele noastre / pieri-va, pieri-va!”

Poetul era conștient de slăbiciunile și de fragilitatea ființei sale lăuntrice, după cum era conștient și de faptul că poezia sa civică nu întotdeauna se ridică la înălțimea așteptărilor. Ca temperament, el era mai apropiat de Rilke, de Lorca sau de Nichita Stănescu, decât de poeții tribuni ce animau mulțimile. Cumplita dramă istorică prin care a trecut Basarabia l-a făcut să iasă la tribună. De altfel, în timp ce-și recita versurile, la ultima sa descindere în dulcele nostru târg (manifestarea a avut loc la Primăria municipiului), cerându-și parcă scuze, poetul a spus (citez din memorie): „Vă voi citi și câteva din poeziile mele reportericești. Știu că ele nu sunt tocmai perfecte. Le-am scris dintr-un fel de necesitate lăuntrică. N-am putut să stau cu mâinile în sân și să privesc pasiv la tot ce se întâmplă în preajmă...”. Poetul a fost, probabil, prea exigent cu sine însuși. Dincolo de mesajul lor civic, multe din aceste poezii au o rezonanță profundă, exprimând un adevăr general

uman, îmbrăcat într-un limbaj pe cât de simplu, pe atât de percutant: „Era forfotă mare / de steaguri și de lozinci. /.../ Trebuia cucernic să le sărutăm poala roșie / ca pe odăjdia preoțească. / Nu eram liberi. Năzuiam numai spre slobozenie, / tainic cântând: Libertate, vei fi partea mea de Hristos...”

L-am întâlnit pentru prima oară în 1986, în perioada perestroikăi, la Moscova, unde am fost într-o delegație a Uniunii Scriitorilor. Îi citisem versurile. Îl admiram. Nu știam însă că Grigore Vieru avea cunoștință de existența mea. Astfel că nu mică mi-a fost surprinderea când, într-o seară, am fost anunțat de la recepție că sunt căutat de un poet. Am petrecut, la un pahar de coniac adus din Basarabia, o parte din noapte, punând țara la cale. Din când în când, Grigore Vieru îmi făcea semn să vorbim mai încet. În plină perestroikă, eram urmăriți cu atenție. Ne confesam în șoaptă, apoi uitam de supraveghere și ridicam glasurile. Am vorbit despre *Căința* lui Abuladze, dar și despre Epoca de aur și Cortina de fier. Speram la o schimbare. Însă nicio clipă nu ne-am gândit ca peste câțiva ani U.R.S.S.-ul se va destrăma... L-am reîntâlnit de nenumărate ori, și la Iași, și la București, și la Chișinău. Am stat îndelung de vorbă, dar niciodată nu ne-am simțit mai aproape ca atunci.

Ultima întâlnire mi-a relevat un Grigore Vieru slăbit și deprimat. (Să fi fost de vină, printre altele, și *Istoria...* lui Manolescu, unde e tratat cu neglijență, ca de altfel mai toți scriitorii basarabeni?) Cum îl știam prietenos din fire, i-am făcut de câteva ori cu mâna. Deși privea în direcția mea, nu mi-a răspuns. La sfârșitul întâlnirii, m-am apropiat de masa unde stătea dând autografe. L-am salutat. A tresărit zâmbind cu oarecare amărăciune. „Tu ești Nichita”, mi-a spus. “Eu sunt”, am zis. Bâjbâind instinctiv cu mâinile, poetul mi-a căutat chipul: “Iartă-mă, te recunosc numai după voce. Din pricina bolii, aproape c-am orbit...”

Ceva mai târziu l-am văzut coborând treptele. Era sprijinit de o parte și de alta de câte o frumusețe blondă care îi călăuzea pașii să nu alunece în gol. Apoi nu peste mult timp a venit și vestea... Tot coborând, Grigore Vieru s-a înălțat la cer.

22 ianuarie 2009, Iași

Alex. GLORIE DE O ZI
ȘTEFĂNESCU

Am avut la dispoziție mii de zile pentru a ne bucura de prezența în mijlocul nostru a lui Grigore Vieru. N-am făcut-o. Așa cum nu ne mai uităm de multă vreme la cer, decât pentru a afla dacă trebuie să luăm cu noi umbrela, așa l-am ignorat ani la rând pe unul dintre cei mai sensibili poeți din câți au scris în limba română, poet care, departe de a ne fi ținut în vreun fel la distanță, era prietenos și accesibil.

Moartea sa a suscitât interesul mai multor posturi de televiziune numai și numai pentru că s-a petrecut în noaptea de sâmbătă spre duminică (mai exact: în data de 18 ianuarie 2009, la ora 1 și 30 de minute), înaintea unei zile a săptămânii în care se creează de obicei un vid de evenimente. Un cunoscut ziarist îmi mărturisea cândva – bineînțeles, cu umor – că duminica îi vine să dea foc unor clădiri sau să organizeze lovituri de stat numai pentru ca *mass-media* să aibă ce relatea. Un asemenea eveniment salvator a fost încetarea din viață a poetului pe un pat de spital din Chișinău, în urma unui grav accident de mașină.

Dar unde erau toate aceste posturi de televiziune pe vremea când Grigore Vieru trăia și scria? De ce preferau să ni-i prezinte la nesfârșit pe Laura Andrișan și Monica Columbeanu, pe Mircea Badea și Valentin Stan când exista un om atât de frumos?

Este o dovadă nu neapărat de cinism, ci de obtuzitate să consideri un eveniment moartea lui Grigore Vieru. Adevăratul eveniment îl reprezintă poezia sa. Iar posturile de televiziune (cu câteva excepții, printre care TVR Cultural) au ratat acest eveniment.

După înmormântarea poetului, odată cu ultima lopată de pământ, se va așterne asupra lui – n-am nici o îndoială – și uitarea. Sexy Brăileanca se va agita din nou, dezinhibată, pe micile ecrane.

Cei cărora li se va face dor de poezia lui vor avea o singură soluție: să-i citească volumele de versuri: „Ușoară, mai-că, ușoară, / c-ai putea să mergi călcând / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pământ! // În priviri c-un fel de teamă, / Fericită totuși ești – / iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce gândești”. Delicatețea lui Grigore Vieru, fără

termen de comparație azi, este ininteligibilă pentru tinerii îmbrăcați invariabil, indiferent de sex, în blugi prespălați (de fapt, nespălați) care merg înarmați cu lanțuri la meciurile de fotbal. Ca și pentru tinerii cu veleități de scriitori, angajați în denigrarea grobiană a scriitorilor aureolați cândva de recunoașterea publică.

Pe vremea când era tânăr, Grigore Vieru scria înflorat de emoție despre Lucian Blaga: „Numele-acesta / are ceva în el / care sună nespus de frumos – / e ca și cum / boabele copiilor / care ne seamănă de Sărbători / s-ar lovi de trupul unei viori”. Unde este astăzi tânărul care să scrie astfel despre Grigore Vieru?

L-am întâlnit pe Grigore Vieru anul trecut, la 31 august, la Chișinău. Era o sărbătoare îndoliată a limbii române, pentru că autoritățile interzisese din nou să se spună „limba română”, pretinzând să fie folosită echivoca sintagmă „limba noastră”. Poetul și-a invitat prietenii la un restaurant, cu prilejul primirii unui premiu literar. Stătea în capul mesei, iar pe mine m-a poftit, afectuos, să iau loc în stânga lui. Era atât de slăbit, încât nu a putut ridica paharul cu șampanie pentru a „da noroc” cu mine. A trebuit să-l ajut eu să-l ridice. Și totuși era plin de duioșie față de toți cei din jur și avea și umor. Când i-am spus că moldovencele sunt încântătoare și m-am plâns, răsfățându-mă, că n-am succes la femei, mi-a răspuns:

– Alex, eu am metoda mea cu care le cuceresc. Le spun că sunt pricăjit și neajutorat, că am nevoie de ocrotire, că sunt leșinat de foame și că ar face un gest creștinesc dacă m-ar lua la pieptul lor și mi-ar da și puțină țâță, ca să mă întremez. Iar ele, cu instinctul lor matern, mă iau imediat în brațe...

Apoi, examinându-mă cu o gravitate jucată și constatând parcă abia în clipa aceea că sunt mare și greu, poetul a adăugat oftând:

– Tare mi-e teamă însă că metoda mea nu ți se potrivește...

Ce lin m-au nins cuvintele tandru-ironice ale lui Grigore Vieru! Nimeni nu a mai glumit vreodată cu atâta dragoste pe seama masivității mele.

Nu vreau să plâng la moartea lui. Am plâns de destule ori, copleșit de emoție, citindu-i – sau ascultându-i – versurile și mărturisirile. Vreau însă să deplâng modul lamentabil în care societatea românească l-a tratat. Cea mai mare impolitețe față de el a constituit-o abandonarea de către România a Basarabiei, lăsarea ei în voia soartei. Dar au fost și alte gesturi de o grosolanie greu de suportat. Printre ele, acela de a-i ignora poezia mii de zile și de a o pune în circulație, în exces, timp de o singură zi, exact ziua morții lui. Noroc că Adrian Păunescu, care întotdeauna a știut și a și spus (fără să reușească însă să se facă auzit) ce înseamnă Grigore Vieru, a fost prezent ore în șir la Realitatea TV și a corectat într-o oarecare măsură, cu inteligența lui artistică și cu dramatismul trăirilor lui, demagogia indecentă a funeraliilor organizate în grabă de posturile noastre de televiziune.

O glorie de o zi – aceasta este tot ceea ce poate să ofere în momentul de față societatea românească oamenilor ei de valoare. Concentrarea omagiilor aduse acestor oameni exact în ziua morții lor, frenezia cu care se vorbește despre ei doar după ce se anunță că au încetat din viață creează impresia stranie că vestea provoacă un sentiment de eliberare și că declanșează chiar o explozie de bucurie.

Aurelia **FIULUI NEMURITOR...** *RUSU*

Într-una din puținele noastre peregrinări româno-basara-bene, rămăsesem singură la hotel (Valeriu fusese invitat, ca mesager independent al limbii, civilizației și culturii, să participe la o convorbire radio-televizată despre statutul limbii române în mediul universitar francez, era profesor) când, deodată, intră în cameră, în lumina plină a dimineții însorite, Grigore Vieru, urmat de alți câțiva scriitori moldoveni. Surpriza a fost atât de neașteptată, încât mi-am pierdut cumpătul și nu am găsit cuvintele cu care să-l întâmpin. El știa însă cum să pună în brațele mele buchetul său cules din florile smălțuite ale aducerii-aminte, umbrite, pe alocuri, de contrarii și suferințe prezente. În acest chip, întâmplările cotidiene, oboselile și grijile personale, printre care și năpăstuirea feciorului său, se interfereau cu așteptările sau nemulțumirile obștei – scufundate într-un fel de răbdare și consimțită abandonare în iertare. (Înțelepciunea moldovenilor e molcomă, observa tăcut ardeleanca din mine, vine dintr-altă înțelegere a trecerii pragurilor istoriei și dintr-o practică mai docilă a vieții, numită de ei cumințenie.)

După un timp, mi-a vorbit îndelung, cu sfioasă iluminare, despre o Icoană – icoana vieții sale: icoana mamei sale. Fuseseră încheiate, în satul său natal, lucrările la cripta în memoria ei, loc sfânt, pe care-l destinase și propriei înveșniciri.

Cum adică, l-am întrebat, un mormânt deschis în așteptarea Fiului Nemuritor?

Înfiorat și înduioșat, cu voce șoptit-înlăcrimată, mi-a răspuns că odată cu limba străbunilor, mama sa îi dăruise și harul rostuirii cuvintelor în cântec.

Copil fiind, rămânea ceasuri îndelungi pe prispa casei părintești, privind cu învrăjbită nedumerire cum se încolăceau și se alungau valurile Prutului în impasibila lor alunecare.

Aflase că dincolo de malurile de netrecut ale râului mălos și nepăsător stăruiau dintotdeauna tot români, care-și spuneau păsurile în același grai, asemenea celor din satul / satele moldovene, frați pe care atunci n-avea cum să-i vadă, cum să le asculte durerile, cum să le afle spaimele pe care le tănuiau în suflet, cum să le împărtășească bucuriile și nădejile.

Ajuns, la rândul său, la Vălenii de Munte, cu prilejul cursurilor de vară ale Universității „Nicolae Iorga”, și stând alături de Valeriu și de mine pe podiumul celor care-și rosteau conferințele, l-am auzit spunând răspicat că el a fost poet înainte de a-l fi cunoscut pe Eminescu. Mărturisirea mi s-a părut a fi capătul unui fir într-un labirint în care fantasma, izvodită din spumele glauce, reanimă în subconștient mirajul taurului alb al unicității mereu puse în cumpăna părelnicelor tocmeli omenești.

La sfârșit, l-am invitat în „grădina” casei noastre – farfuria de iarbă verde, pe care s-au perindat mai toți intelectualii ce au trecut vară de vară prin Vălenii lui Nicolae Iorga – și am tăifăsuț până la căderea nopții, Valeriu fiindu-ne paharnic.

Am înțeles, o dată mai mult, că Mama, care ne dă Viața în moștenire, este chiar ea aceea care ne dă și spunerea, odată cu incantațiile vocii sale și cu suspinele sufletului său. Însă, limba noastră, cea de toate zilele, Eminescu a dăltuit-o și a așezat-o în „tiparul” ei de neînlocuit – efigie de „împărăteasă bogată” – și a modulat-o pentru toți urmașii.

Dar, la vremea aceea a copilăriei, Mihai Eminescu nu putea trece prin poarta înnegurată a memoriei tuturor românilor.

După ultimul 15 Ianuarie, Valeriu Rusu se va fi regăsit, în pasionata lui vorbire despre limba veche și-nțeleaptă, cu Grigore Vieru, fiul rostirii nemuririi basarabene.

Grigore **DESPĂRȚIRE DUREROASĂ**
GRIGURCU

Moartea e o stihie în fața căreia sărmana inteligență umană nu e în stare decât să alcătuiască mici baraje aidoma unor grămăjoare de nisip pe o plajă pe care valul marin le spulberă într-o clipă. Emoția e singura replică substanțială ce i se poate da despărțirii de aproapele nostru, o nespuse de dureroasă emoție care se întrețese cu marea enigmă. Te pregătești să te aperi pe-o parte și te vezi lovit dintr-o direcție impredictibilă. Bolnav, ani, decenii de-a rândul, cu spitalizări și tratamente mediatizate, Grigore Vieru a fost răpus de molohul automobilistic. La prezentul început de an, când atmosfera sărbătorilor încă nu s-a risipit, când tonica urare „La mulți ani!” încă se mai aude, vestea are un aer contrastant ce-i adâncește relieful. Am polemizat cu poetul basarabean în chestiuni politice, însă n-am încetat niciodată a-i prețui mult creația. Caz dramatic, copământeanul și colegul meu de generație a înălțat un fanion al verbului românesc deasupra marasmului sovietizării care urmărea să suprimă, în ciuda „internaționalismului” de care făcea paradă, caracterul național al urgisitei provincii dintre Prut și Nistru, parte a firescului simțirilor și reacțiilor omenești în genere, neadmise în paradisul sacrileg al totalitarismului. La începuturile sale scriitoricești, Grigore Vieru a fost silit și el a-și muia de câteva ori condeiul în călimara cu noroi a propagandei bolșevice. Putem presupune că s-a distanțat cu dezgust de acea silnică prestație. Să nu uităm nici faptul că Basarabia, ruptă de trupul Moldovei în 1812, ilustra un hiat cultural ce nu putea fi anulat decât treptat. Ceea ce implica o situație specială, reluarea în prealabil a unor fire ale tradiției cu aer mai mult ori mai puțin anacronic în raport cu evoluția literaturii române, fire compunând o textură de-o înduioșătoare autenticitate morală prin chiar defazarea lor de limbaj...

Omul avea o înfățișare aparte. O față prelungită, stoarsă, sugerând o suferință ancestrală, plete romantice tot mai vestejite către bătrânețe, o frunte neverosimil de largă, selenară, buze subțiri, fin contractate, parcă în aștepta-

rea unei rostiri ce se amâna. Vorba domoală îi era înclinată spre efuziune, spre amicală, caldă deschidere, cu toate că o aproape imperceptibilă ezitare trăda un substrat secret, circumspect, doar iluzoriu comunicativ. Momentele de exhibiție temperamentală disimulau o inhibiție. La interiorizarea structurii lirice se adăuga probabil și un amar scepticism țăranesc, cu seculare ecouri retrospective. În producția poetică a lui Grigore Vieru întâlnim doi curenți ce pot fi socotiți antitetici, însă a căror colaborare a reprezentat o necesitate. Pe de o parte, avem a face cu o undă de melancolică, radioasă visare, de contemplație a lucrurilor „simple”, de tremolată evocare a evenimentelor de temelie ale existenței, nu în ultimul rând a ființelor dragi, indisociabile de inimă, precum mama căreia i-a închinat stihuri antologice. Pe de altă parte, consemnăm atitudinea combativă, postura de oștean pururi în stare de veghe pentru a-și apăra vatra amenințată. Asemenea lui Eminescu (ne cerem scuze dacă apropierea poate părea totuși exagerată), Grigore Vieru a fost nevoit a-și cultiva această dualitate a scrisului, a amesteca melosul reveriei cu sunetele metalice ale luptei. Combatant așa cum a fost Octavian Goga sau Aron Cotruș sau Radu Gyr, bardul de la care ne luăm rămas bun face figura unui trubadur purtând la brâu un paloș.

Poate cu timpul, când relațiile între etnii și țări, între politici și credințe se vor stabili pe un fundament pacific irevocabil, arma în chestiune va căpăta aspectul unui obiect desuet, de interes exclusiv muzeal. Dar deocamdată ne confruntăm cu aspre adversități ce e foarte probabil să mai dureze, obligându-ne să fim uneori și militanți. Oportunismul, defetismul, lașitatea nu fac onoare nimănui. Principal e să ne situăm pe baricada justă. Partizanii-mercenari ai unor interese meschine ori de-a dreptul oripilante, sub semnul ideologiei totalitare, care au abundat în epoca noastră, au ajuns a compromite în ochii unora postura de luptător pe tărâm civic. Trebuie spus că, în calitatea sa de herald al românilor basarabeni opriți, supuși riscului de a-și pierde identitatea, Grigore Vieru a slujit cu stăruință și abnegație o cauză nobilă. Împrejurarea că uneori s-a apropiat de demagogii naționalismului de stirpe ceaușistă nu-i scade nici valoarea operei, nici bilanțul vieții, în fața cărora ne descoperim acum smeriți. Să ni se îngăduie ca în încheiere să repetăm întrebarea pe care Arghezi o pune morții, închipuindu-și-o ca pe-o prințesă perversă: „Alteță, care-ți va fi logodna următoare?”

Nicolae **GRIGORE VIERU**
DABIJA CEL ADEVĂRAT

Grigore Vieru a fost mai mult decât un poet. El a fost un simbol al Basarabiei înstrăinate. Prin intermediul creației poetului Țara a aflat încă în anii '70 că Basarabia cea răpită de la trupul ei trăiește.

Grigore Vieru a debutat în presa din România cu un ciclu de versuri tradus din... rusește (și care apăruse în revista moscovită „Iunosti”).

Grigore Vieru e scriitorul care a modelat generația noastră.

Când revenea de la București, compartimentul trenului era plin cu saci cu cărți.

Cărțile aduse de el – Iorga, Blaga, Preda, Stănescu etc. – le-a citit aproape un sfert de Chișinău. Nu era zgârcit, le „împărtașea” și altora, ca pe o azimă. Într-o perioadă de deznaționalizare feroce a Basarabiei, de la el, dar și din acele cărți, generația noastră a pătruns adevăratele sensuri ale noțiunilor de Patrie, Neam, Limbă, Istorie, sovietizate excesiv.

El a crescut generații de cititori în spirit românesc.

A alcătuit abecedare, manuale pentru școală, a compus cântece care să ne îmbărbăteze.

Poeziile lui Vieru odată scrise nu mai erau ale lui. El era al lor.

Profilul poetului, felul de a fi, de a rosti cuvintele, parcă fusese modelat de acestea.

Unele dintre poemele sale deveniseră cântece. Multe deveniseră folclor. Lumea le rostea, trecându-le din gură în gură, omițând numele autorului.

La începutul anilor '70 eram student, când am adunat cu alți colegi de facultate, în cadrul unei expediții de colectare a literaturii folclorice, în niște sate de codru, mai multe poezii populare, basme, cântece, cimilituri... În una dintre localitățile vizitate, un bătrân de vreo 80 de ani mi-a recitat câteva balade și mai multe poezii pentru copii de... Grigore Vieru.

Cu Nicolae Dabija la Mănăstirea Putna

- De unde le cunoașteți, l-am întrebat plin de curiozitate pe uncheș?
- De la maică-mea, care le-auzit și ea, la rându-i, de la bunica ei...
- Dar poeziile lui Grigore Vieru?
- Apoi cred că tot de la dânsle...

Chit că acele femei trăiseră pe vremea lui Eminescu.

La o întâlnire de la Biblioteca „Ion Creangă” din Chișinău, poetul a prins să recite una dintre cunoscutele sale poezii:

„Tata fluiere ne face,
Noi cântăm voios...”

Și aici poetului, se mai întâmplă, i-a dispărut vocea, și atunci toată acea sală de copii s-a transformat într-un fel de cor antic, care l-a ajutat pe poet să-și termine poezia:

„...Pentru pace, pentru pace
Mulțumim frumos!!!”

Se crease într-un moment impresia că acei copii ai Basarabiei cunoșteau mai bine decât Grigore Vieru cele scrise de Grigore Vieru.

La o grădiniță din Chișinău, cum Grigore Vieru, care fusese solicitat să se întâlnească cu copiii, era plecat din Basarabia, Uniunea Scriitorilor l-a trimis pe poetul Ion Vieru.

Dar copiii nu pot fi mințiți. La un moment dat unul dintre copilași s-a ridicat și a protestat:

– Noi vrem să-l vedem pe Grigore Vieru cel adevărat.

Vieru cel adevărat era doar unul. Pentru noi Grigore Vieru a însemnat un model de scriere. Spre deosebire de unii tineri condeieri care au îmbătrânit fără să se maturizeze, Grigore Vieru n-a fost tânăr niciodată. El s-a născut bătrân. Ca poet, evident. Primele poeme îl evidențiau ca poet matur, care nu-și poate permite luxul de a se juca de-a cuvintele. De la *Alarma* (prima lui carte cu versuri pentru copii) și până la *Alarma* conținută în ultimele sale poeme și articole Grigore Vieru a fost o sentinela la curățenia și prosperitatea limbii române, la cultivarea Conștiinței și Demnității noastre naționale.

Avea un vis: Unirea. Pe care așa și nu l-a văzut realizat.

Acum o vreme presa bolșevică de la Chișinău vorbea de Vieru ca de un scriitor care și-a supraviețuit opera. Și abia când Vieru a declarat într-un interviu din „Literatura și Arta”: „Vreau să văd Unirea și să mor”, adversarii lui ideologici au fost, brusc, de acord cu faptul că „Vieru e un poet nemuritor”.

Cei care îl urau, îl urau mai degrabă tot pentru bunătatea lui, pentru corectitudinea și pentru talentul său, pentru că nu ceda în fața minciunii, pentru că mai marii zilei se linguseau în fața lui, dar cel mai mult pentru lecția de românism pe care o reprezenta însuși. Când era omagiat Vieru, era, de fapt, omagiată Basarabia. Cea din sufletul său, care era numai și numai românească.

Adversarii l-au ucis pe Vieru de mai multe ori, dar el n-a murit niciodată. Pentru că a știut să învie de fiecare dată prin vers. De astă dată el a plecat ca să rămână.

Dacă un ostaș moare acasă în patul lui, nu-l ia nimeni în seamă. Pe Grigore Vieru au venit sute de mii de oameni să-l petreacă în ultimul său drum. Pentru că ostașul Vieru a căzut în bătălie. În bătălia pentru Bine, Adevăr, Dreptate, Frumos, Limbă, Istorie, Valori naționale.

Deși avusese două infarcte, Vieru „nu se astâmpără”, cum scria un ziar guvernamental de la Chișinău. Vieru ieșea la luptă cu inima sfâșiată, ca un drapel pe redute.

În ziua înmormântării lui Vieru s-au vândut toate florile din Chișinău, încât cineva mi-a spus că s-a deplasat cu o mașină la Ialoveni să procure câteva crizanteme. Se pare că abia după ce a plecat poetul, Basarabia și-a dat seama ce-a însemnat acesta pentru ea.

Și acum mă întreb: chiar trebuia Grigore Vieru să moară, pentru ca să poată fi apreciat la justa valoare?! Ca să i se vadă adevărata lui dimensiune?! Ca să simțim cu toții atât de acut golul enorm pe care l-a lăsat poetul și luptătorul în urma-i?!

Toate cărțile lui au fost avanposturi. Ele luptau, iubeau, vorbeau și când poetul nu se afla în preajma lor. La fel vor proceda acestea și de azi încolo. Vor lupta, iubi și vorbi în locul lui Grigore Vieru, cu cuvintele Limbii Române, cu lacrimile (de bucurie și suferință) ale Națiunii Române și cu speranțele neamului nostru de care sufletul poetului a fost întotdeauna preaplin „ca un pom de roșii mere”.

Ion NE-AM VĂZUT SUFLETUL
UNGUREANU (DIN CUVÂNTAREA NEROSTITĂ LA CEA DE-A
 74-A ANIVERSARE A LUI GRIGORE VIERU)

Moto:
*Nicio mamă nu poate ști viața cui leagănă:
 a unui viitor rege sau a unui viitor criminal*
Gr. Vieru

...Toată viața sa Grigore Vieru a răsădit o Românie măreață, de poveste în inimile orfane ale românilor basarabeni. El nu poate fi prețuit și definit în afara generației sale, care ni i-a dat pe inegalabilii Spiridon Vangheli, Petru Cărare și... lista poate fi continuată, apelând chiar la Grigore Vieru, care în repetate rânduri i-a pomenit pe cei fără de care miracolul basarabean de trezire „din somnul cel de moarte” n-ar fi putut avea loc.

...Găsim la Geo Bogza o admirabilă parabolă despre coborârea pe pământ a lui Dumnezeu și a Sfântului Petre, unde au fost găzduiți și omeniți de-un gospodar și soția lui cu atâta drag și dărnicie (deși nu știau cine sunt), încât Sfântul Petre l-a rugat pe Dumnezeu să facă ceva pentru oamenii aceștia.

– Ce anume, Petre?

– Fă, Doamne, în așa fel ca ei să-și vadă sufletul.

Dumnezeu n-a răspuns nimic, dar peste timp din neamul acela s-a născut Mihai Eminescu!

Eu cred că sutele de mii de români basarabeni, care au tresărit îndurerați la trista veste a plecării dintre noi a lui Grigore Vieru, mulțimea răvășită de durere, care a venit să-l petreacă pe ultimul drum, *și-a văzut sufletul* în acele tragice, dar și înălțătoare clipe, *pentru că erau și ei* din neamul lui Mihai Eminescu. A trebuit să moară Grigore Vieru ca să vedem ce suflet mare are Basarabia! Prin Grigore Vieru ne-am înălțat la Eminescu – ce merit mai mare poate avea un creator ale cărui cuvinte vor rămânea pecetluite pentru totdeauna în memoria unui neam: „De avem sau nu dreptate, Eminescu să ne judece”. Să nu uităm că Grigore Vieru

s-a definit ca „lacrima lui Eminescu”. Lacrima lui Eminescu putea fi doar pentru o Basarabie care astăzi nu e altceva decât „un copil înfășurat în sârmă ghimpată”. Și de noi depinde ca această lacrimă de durere să se prefacă în lacrimă de bucurie în ziua izbăvirii, în ziua împlinirii noastre ca neam.

Din altă parte moartea lui Grigore Vieru i-a scos la lumina zilei, i-a depistat pe detractorii lui – să-i vadă lumea în toată hidoșenia lor sufletească. Într-adevăr vă-zându-i, fără să vrei, te întrebi așa cum s-ar întreba Vieru: oare ei, ca și moartea, or fi având mame, or fi având copii? Oare ce-or fi simțind mamele care v-au adus pe lume? Și ce blestem mai năprasnic poate fi decât acela de-a purta pe vecie însemnul înfierării că ești fiul sau fiica celui care l-a asasinat moral, l-a băgat de viu în mormânt pe acest sfânt al poeziei noastre, pe cel care a scris „Ușoară, maică, ușoară”... – versuri dumnezeiești, demne de a fi adresate Maicii Domnului! Acești nemernici vor purta pecetea lui Cain și dincolo de mormânt...

Însă geniul lui Grigore Vieru ne-a avertizat prin unul dintre cele mai amare aforisme ale sale: „Lăsați în pace trădătorii poporului – nimeni nu poate vinde un neam fără îngăduința acestuia”.

Mă gândesc cu ce drept îi vom mai pomeni numele, dacă asasinii lui morali vor rămâne nepedepsiți, iar cei care i-au plătit, care i-au îndemnat să-l hăituiască, vor fi din nou aleși să conducă această nenorocită republică, ce se sufocă, se înăbușă în „robia egipteană”!

Am mai spus-o și repet că, odată cu plecarea lui dintre noi, s-a făcut mai frig, suntem mai neapărați, iată de ce vom apela tot mai înfrigurați la maximele, la versurile și cântecele sale, pentru a rezista. Ca un clopot al trezirii, al deșteptării noastre, să răsunе cuvintele marelui poet! Să fim mândri că am fost contemporani cu el. Mândri, dar și demni de el!

De azi Grigore Vieru trece pentru totdeauna într-o altă dimensiune, el trece în eternitate. „Piatra rară pe moșie revărsată” pe care ne-a lăsat-o drept moștenire cu atâta dăruire va deveni și mai de preț, numele lui nu va descrește, îndepărtându-se în timp de noi, ci dimpotrivă. Nimeni și nimic nu-l va putea eclipsa. E ca un astru, a cărui lumină blândă ne va încălzi sufletele și ne va călăuzi în beznă noaptea istorice, în care orbăcim. Și atunci, când vom ieși la lumină – numele lui, chipul lui va fi trecut printre sfinții și martirii neamului. Grigore Vieru va fi alături de ei, alături de Mihai Eminescu, de Alexei Mateevici...

„Un mort plâns de mulțime – spunea el profetic – încă mai poate schimba ceva în lumea asta”.

Basarabia îndoliată te-a plâns, dragă Grigore, zdrobită de durere, te-a plâns de la mic la mare, de la tânăr la bătrân – deci să sperăm că se va schimba ceva în viața aceasta anostă, se va schimba definitiv, odată pentru totdeauna.

**Stelian CELUI
DUMISTRĂCEL PLECAT
DIN VIAȚĂ...**

În împrejurări cumplite și tragice, am pierdut o inimă și o voce inegalabile, ce s-au asociat cu trezirea conștiinței naționale românești în ultimele trei decenii; fapta poetului Grigore Vieru rămâne, dar nu-i vom mai putea auzi glasul, blând și înfiorat de emoție, sau cutremurat de indignare și, adesea, tulburat de mânia dreaptă a unui adevărat tribun...

S-ar părea că de la un om care a murit nu ne rămân decât amintirile, ce se pot șterge încet, încet. Dar știm că nu se va întâmpla așa cu Grigore Vieru; el ne rămâne în memoria afectivă prin simplitatea-i omenească, prin deschiderea de suflet a moldoveanului ce te privea cu încredere, gata să te înțeleagă, ca să se bucure cu tine, ori ca să-l doară ca și pe tine. Și ne mai rămâne și într-o memorie a cuvintelor ce prind sunet: cuvinte simple, dar grele de semnificații din versurile în care evocă pământul, iarba și pomii, izvorul, casa copilăriei, din versurile de închinare pentru mamă, pentru cer și stele, pentru limba română. Tot așa cum mai întâlnim, frecvent, meditații senine asupra morții...

Să ne aducem aminte câte-va din aceste cuvinte și, dacă ne oprim asupra versurilor despre *casă*, ne vom da seama că pentru Vieru aceasta nu este un oarecare adăpost neînsuflețit, ci este o ființă incomparabilă, prezentă în diverse ipostaze, din diferite momente ale conviețuirii cu spațiul familiar. Începem cu evocarea senină a copilului din preajma

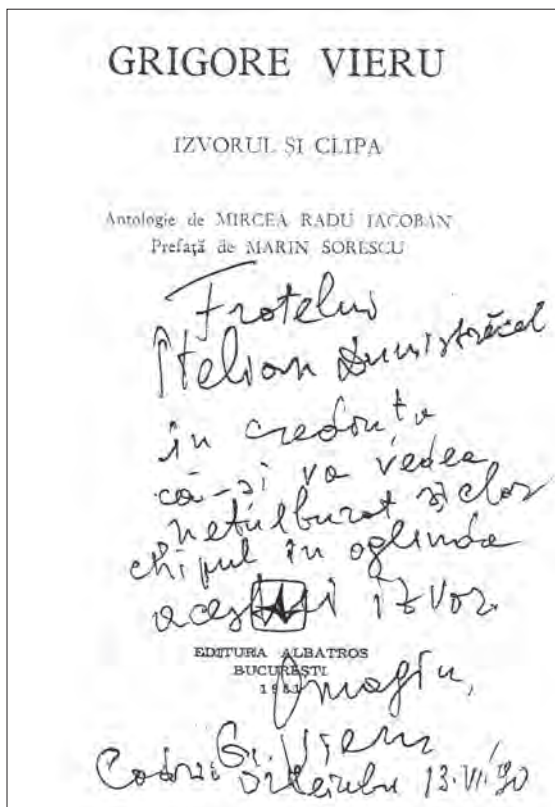

Desen de SABIN BALASA

mamei: „La alba-ne căsuță / Curată ca un ou / Eu așteptam să vină / Duminica din nou”; dar, cu timpul, imaginile se întunecă, atunci când apare înstrăinarea, regretul că și-a părăsit „casa de humă”, care tace „cu văz tulbur și durut”, o „Casă văduvă și tristă / De pe margine de Prut”. În sfârșit, cu putere, prinde glas protestul, zadarnic față de inevitabilele urmări ale slăbiciunii omenești, dar perfect îndreptățit sentimental, când poetul decretează: „Casa părintescă nu se vinde”. Căci, odată cu înstrăinarea „pragului părintesc”, dispare și fereastra de la care ne-a privit mama așteptându-ne; încuiată cu „noile lăcate”, această casă, „care ne-a ncălzit”, ne va privi, prin „ferestrele noi”, ca pe niște străini!

Dintre marii contemporani pe care am avut fericirea de a-i cunoaște, prețui și iubi, numai la marele spirit și la marele învățat pentru totdeauna Eugeniu Coșeriu am mai întâlnit o atât de plină de adevăr și de sensibilitate prețuire a casei și a locurilor natale, evocate în diferite împrejurări. Vă amintiți? Magistrul nu și-a părăsit suflotește niciodată locul de baștină; el afirma că „niciodată n-a plecat *de acasă*” (adică din lumea în care a apărut) prin prisma câtorva explicații privind *ne-înstrăinarea*, oriunde s-ar fi aflat: „Nu, nu m-am înstrăinat niciodată, fiindcă totdeauna am peregrinat, am umblat prin lume cu Mihăilenii mei în inimă, cu Bălții mei în inimă, cu Basarabia mea în inimă, cu Iașii mei în inimă, cu România și cu limba română în inimă”; „În acest sens, am trăit mereu *acasă*, deși mă găseam la Montevideo sau, poate, în Japonia, sau, poate, în Brazilia...”. Este triumful sentimentului de apartenență la un pământ cu oamenii lui, pe care l-a cântat, în versurile-i sensibile, și Grigore Vieru, „poetul lacrimi”, cum îl numea de curând Eugen Simion, un rapsod căruia îi datorăm, și lui, peste timp, cultivarea „moldovenismului sănătos” coșerian. Și a românismului curat la suflet și elevat.

Ne-am despărțit de *mamă*, dar ea este în toate: „Ușoară, maică, ușoară / C-ai putea să mergi călcând / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pământ. / În priviri c-un fel de teamă / Fericită totuși ești, / Iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce gândești”. Poetul îi întoarce cântecul de leagăn „Dormi, măicuța mea albită, /

Dormi, măicuța mea iubită” într-un somn pe care îl știe și în care sufletele se vor regăsi: „Mă pregătesc de flori și iarbă”. Iar sfârșitul („Vom pleca și noi cândva din viață”) este o molcomă contopire cu natura: „Și să dormi apoi / Într-un pământ, în cari pe față / Semințe dulci îți vor umbla”.

*

I-am recitit recent interviurile date revistei „Limba Română” de la Chișinău în anii de luptă și de speranțe de după 1989 și mi l-am rememorat pe omul-conștiință vorbind de la tribuna răspunderii civice a scriitorului despre dreptul tuturor românilor la o limbă unică de cultură, din larga perspectivă pe care i-o oferea poetului cunoașterea marii literaturi naționale, a valorilor ei perene, pledând pentru reumanizarea artei și a literaturii, față de *-ismele* deformativ modernizatoare, pentru păstrarea curățeniei sufletești prin dreptul contemporanilor la frumusețea spirituală a artei drepte a cuvântului. Și am regăsit un Grigore Vieru, în naivitatea-i sublimă de om cu rădăcinile și visurile legate de acest pământ, mirându-se de absența unui crez al conștiinței naționale și necruțător cu artistul care acceptă compromisul, stigmatizat în registrul imagisticii populare. Vă amintiți? Vorbind despre un scriitor „retras” la Moscova, polemistul pornește de la zicătoarea „Cine cade în apă se prinde și de șarpe” și se întreabă dacă nu cumva respectivul nu va fi căzut cândva într-o „bulboană”?! Astfel, Vieru, alături de confrăți scriitori moldoveni contemporani, înseamnă, pentru istoria culturii naționale, tot ce au însemnat generații ale scriitorilor de la 1848 și din anii Unirii: spirit civic, angajare deplină în slujirea aspirațiilor contemporanilor nu doar prin scris, ci și prin lupta cu nedreptatea istorică și cu sfidarea brutală și sfruntată a inumanului.

*

Numai dacă ne-am îndepărtat de tot ce înseamnă astfel de aspirații și trăiri, dacă în viață ne-am rătăcit, înstrăinându-ne de tot ce ne-a adus cândva bucuria căldurii familiei și aproapelui, de tot ce ne-a legănat speranța așteptării minunilor ce ne puteau înfrumuseța existența, omul Grigore Vieru și poezia lui candidă, dar și încărcată de durere, senină, dar și mistuită de trăirile unui suflet sensibil, ar urma să se îndepărteze de noi. Spre propria-ne uscăciune sufletească (chiar dacă abia travestită sub lințoliul acrelii exegetice!).

Ca atâția alții din aceeași generație, și eu mi-am putut vedea chipul în oglinda izvorului poeziei sale cu mult înainte de a ne fi întâlnit, în iunie 1990, la o casă a scriitorilor moldoveni din Codrii Orheiului. Mai ales de atunci am rămas cu suferința trăirilor poetului și i-am îndemnat și îi îndemn pe cei apropiați să rămână, întru Vieru, alături de sufletul mamei lor, al pământului și al apelor locului în care s-au născut. Și, pe tinerii mei prieteni basarabeni, să se pătrundă de vraja limbii în care „durerea poți s-o mângâi, iar bucuria s-o preschimbi în cânt”.

Dumnezeu să-l odihnească în pacea pământului neamului, a cerului patriei, a limbii și poeziei române, a arborilor, florilor și ierburilor purtătoare de cântec și de veșnică aducere aminte și de speranță!

Dante TESTIMONIANZA CERILLI PER GRIGORE VIERU

Sono forse l'unico italiano ad essere membro dell' „Unione Scrittori della Moldavia”. Titolo riconosciutomi da amici che hanno dato troppa importanza alla mia passione per la poesia bessarabiana contemporanea ed al mio piccolo sforzo di far conoscere meglio, in Italia, i poeti della generazione del „Terzo occhio” che ha avuto inizio con i versi di Nocolae Dabija, e rappresentata da affascinanti poeti, tra cui gli altri amici Iulian Filip, Vasile Romanciuc e così via...

Loro, insieme all'accademico Mihai Cimpoi hanno voluto che fossi accomunato idealmente alle sorti della letteratura nazionale moldava con questo riconoscimento, ricevuto l'11 dicembre 2001, presso il Centre des Lettres et Sciences Humaines dell'Università di Aix – Marseille I (F.), alla presenza dei poeti menzionati, con gli auspici del presidente Mihai Cimpoi, per mano di Valeriu Rusu, ahimè, scomparso anche lui recentemente. Per questa e tante altre ragioni, come quella di essere stato più volte in Chişinău per motivi ufficialmente culturali o quella di essermi occupato di Grigore Vieru sulla rivista „Pagine lepine”, su *Memoria presente. Letteratura, metodi e divagazioni per una festa di cultura. Con quattro poeti di Bessarabia e Antologia* (Venafro, Edizioni eva, 2005), su *Dal pensiero ai segni. Idee e versi alle soglie del terzo millennio. Con dieci poeti moldavi contemporanei* (Foggia, Bastogi, 1999), sento in maniera davvero commossa il tragico evento della scomparsa del poeta nazionale che ha saputo dare in vita l'esempio del buon cittadino moldavo, del poeta dell'Unità, della pace, della lingua romena, dello studioso e del ricercatore del bene per il bene. Non serve qui ricordarlo per ogni cosa da lui fatta. Altri meglio di me possono assolvere a questo compito, ma è opportuno ricordarlo come cantore del sentimento universale degli uomini, della vera poesia che fa eterno ogni uomo, della bellezza che è nell'arte e nella letteratura per bambini (oggetto tanto caro ai poeti moldavi in genere: non ne conosco che non abbiano scritto almeno un'opera o una poesia per l'infanzia) che fa la felicità sopra ogni bruttura della vita.

Ed è il caso di ricordarlo come cantore di Eminescu, poeta della Patria, poeta del cuore, poeta dei tigli, poeta della malinconia, dell'espreso e dell'inespresso. Ecco dunque la poesia di Vieru dedicata ad Eminescu, una delle poesie che sono state tradotte a cura di Mariana Caftanat e mia per le pubblicazioni più sopra richiamate (chiedo venia per eventuali errori di battitura essendo questo testo stato trascritto di getto e velocemente in occasione di questo fatto luttuoso!):

LEGĂMÂNT

di Grigore Vieru

Lui Mihai Eminescu

Știu: cândva la miez de noapte,
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.

Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recele-mi pleoape.

Ș-o lăsați așa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.

Iar de n-au s-auza dâșii
Al străvechei slove bucium,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbucium.

GIURAMENTO (TESTAMENTO)

A Mihai Eminescu

Lo so: prima o poi a mezzanotte
O all'alzarsi del Sole,
I miei occhi si chiuderanno
Ancora sopra i libri Suoi.

Allora, perverrò, magari,
 Vicino quasi al suo centro.
 Ma non chiudete il libro
 Come le mie palpebre ghiacciate.

Lo lascerete così, aperto,
 Al fine che mio figlio e mia figlia
 Leggeranno oltre ciò
 Che loro padre neanche è riuscito.

E se loro non coglieranno
 La voce atavica della bûccina,
 Componetelo per me come cuscino
 Con tutti i boschi nella reboante bufera
 Grigore Vieru

Il poeta, poesia dedicata a Grigore Vieru da Nicolae Dabija è stata, invece, tradotta da me dal francese con una comparazione romena fatta a quattro mani con Mariana Caftanat (per la bibliografia si rimanda ai testi sopra citati):

IL POETA

a Gr. Vieru

Con un migliaio d'occhi inseguo
 i frutti che si spargono nell'aria;
 suono
 l'ora del sangue sopra il pomeriggio della pianura
 io, che ho creato il mondo.

Nella notte mi fanno luce il foglio bianco
 e un po' la neve, fuori;
 oh, come un dio, passo tra uomini
 e tengo le ali ascose sotto i veli.

Poesia ai poeti, poeti per la poesia. Non mi resta che concludere questa breve testimonianza con i versi di un altro poeta bessarabiano, amico anch'egli, Ianoş Țurcanu:

252 Limba ROMÂNĂ

„Siano applauditi, signori!

Perché il Dio ha creato il mondo,
La donna ha creato il futuro.
Ma l'artista ha ricreato il Dio.

Applaudite, per favore, gli artisti!...”

E, ancora, con i versi di Iulian Filip:

„Con talento si tumultano cantanti!
Poeti si tumultano con fasto.
Più difficile è sentirli nel tempo della vita.
Del resto...

Siamo cristiani

Ed è proprio....

Bello”

Roma, 22 gennaio 2009

Mioara **LUI GRIGORE VIERU,** KOZAK **LINIȘTEA LACRIMII**

În amurgul ce stă între iarnă și primăvară, după început de An Nou la români, cum numea Geo Bogza ziua de 15 ianuarie, poetul Grigore Vieru a pornit spre stele.

Trăind pe câmpiile durerii, mereu tânăr și veșnic cernit, poetul a avut dragostea și puterea de a suferi, fiind dintre cei aleși, dintre cei ce triumfă până și în moarte. Grigore Vieru a plecat în eternitate la 18 ianuarie 2009. S-a născut oare *cineva* în această zi? Acesta-i răul cel mare al timpurilor pe care le străbatem: se pustiește lumea și nu avem ce să punem în loc. Moartea lui Grigore Vieru face parte din tristețea lumii și-a lunii...

Eternul exilat, Grigore Vieru a fost o conștiință trează, un exponent, o expresie fidelă a Basarabiei, un simbol al românității, pendulând între un trecut care se cere a fi recuperat și un prezent trăit mereu prin prisma viitorului imperativ. Poezia sa e ritmată de bătăile propriei inimi. Ea, poezia, este cea a unui lirism cald al visării, a momentelor existențiale fundamentale, a chipurilor ființelor intrate în mit, a iubirii; totodată, are și o dimensiune încrâncenată, strigătoare, combatantă, căreia suferințele adânci i-au pus un cearcăn. Poezia lui Grigore Vieru este iubire și strigăt deopotrivă. E glasul unei conștiințe antrenate în existență la modul absolut. Este o continuă lecție de supraviețuire, în care poetul încarcă simțirile cu demnitatea ideii. Vieru a spus adevăruri (despre care s-ar fi dorit să se tacă) cu o agresivitate a sincerității dezarmantă, însoțită de o suferință ancestrală ce a încercat toate nuanțele deznădejdiei.

„Dacă visul unora a fost ori este să ajungă în Cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul”, mărturisește Grigore Vieru în 1973, la prima sa „trecere” în România. Încercând să dea visului un zbor cât mai înalt, într-un timp strivit de inerții, poetul mărturisește liric: „Și doar în limba ta / Poți râde singur, / Și doar în limba ta / Te poți opri din plâns. / ...Când nu poți mângâia / Și nici cânta, / Cu-al tău pământ, / Cu cerul tău în față, / Tu taci atunce / Tot în

limba ta” (*În limba ta*). Într-o *duminică a cuvintelor* albe, Grigore Vieru e un poet legat pentru totdeauna de Cuvânt. Cu un discurs autentic și atemporal, visătorul de peste Prut acoperă o parte din cerul simțirii românești, înțelegând că Limba Română în Basarabia e o citadelă dăruită, ce trebuie construită mereu, mereu... „S-au otrăvit pe văi izvoare / Și mierea adunată-n floare. / S-a otrăvit barbar văz-duhul / De ce s-a otrăvit și duhul, / De ce și graiul?!” (*Salvați-vă prin limbă*).

Limba română rămâne o rană deschisă, dureroasă, sfântă: „Din cauza durerii / Firescul dor al limbii / Îl preamăresc și-l cânt. / Și din aceeași pricină / Puterii Tale, Doamne, / Mă închin. / În fiecare zi, / În chiar lumina dimineții, / Se-arată steaua / Suferinței mele / Pe care numai / Ochii mamei o zăresc / Încoronați cu lacrimi” (*Limba română*).

Patria se identifică în poezia lui Grigore Vieru cu patria de cuvinte. E acea identitate căutată, dorită, neîmplinită: „Nicio stea nu este săracă / Atâta timp cât se vede, / Niciun neam nevoiaș, / Cât are un cântec, un grai. / Să ai un lăcaș propriu, / Un grai al tău, din adânc, / O memorie proprie, / Iată ce este Patria” (*Nicio stea*).

Pentru Grigore Vieru curajul de a trăi și curajul de a muri devin sinonime cu eternitatea: „Curajul de-a trăi, / Curajul de-a muri – / Iată cele două aripi / Care pot / În ceruri să te ridice”. Crucea, drumul, lacrima, timpul, trecerea, (ne)liniștea, Dumnezeu, Patria și limba, cântul și durerea, mama sau iubita sunt tot atâtea ipostaze lirice ale poetului care, „în dulcele stil clasic”, rostește / rostuieste cuvântul adus din străfunduri de neam, de pământ, de timp: „Sunt vechi / Ca taina și ca marea. / Ca raza cea de sus / A bolții. / În mine n-a murit mirarea / Chiar dacă mă răniră colții” (*Inscripție pe cartea copilăriei*). Grigore Vieru înțelege poezia ca mod de salvare a eu-lui, ca libertate asumată și o trăiește cu povara lucidității: „Știam că tot ce în mare se varsă / Cale întoarsă nu are. / Apropiatu-m-am de cântec, / Fiind Țara departe și alt / Sprijin, alt reazăm / Neavând” (*Crucea*).

Lirica lui Grigore Vieru este ținută în căutarea luminii și meditație contemplatoare: „Lumini, lumini, lumini. / Dar nu se vede mai bine. / Îmi vine să strig la fel ca poetul: / Stingeți luminile / Să se vadă lumina! / Ar și semăn. / Până să vină Lumina, trece viața” (*Poem*).

Între neliniștile ființei poetul așază interogația: „De ce-ai dat, / Doamne, grai la om, / Iar nu la floare și la pom? / A prins a înălbi / Precum ninsorile, / Și tinerețea mea! / Mai bine ar vorbi / În lume florile, / Iar omul ar tăcea!” (*De ce-ai dat, Doamne...*).

Eminescian până în adâncul ființei, Grigore Vieru răspunde unor „blânde ironii” venite de dincoace de Prut, care reproșau indirect faptul că poeții basarabeni au rămas la Eminescu: „Noi n-am rămas la Eminescu, noi am ajuns la Eminescu. La Eminescu nu se rămâne, la Eminescu se ajunge”. Grigore Vieru știa că, dacă judeci oamenii, nu mai ai timp să-i iubești. Avea, cu confrății săi, o delicatețe și o tandrețe intelectuală neobișnuite în lumea contemporană. „Căruntețea lui Dumnezeu, zăpada-n Carpați și halatul medicului – atât a rămas curat în lumea asta”, mărturisește poetul.

Nu putem vorbi despre Grigore Vieru la trecut. El se situează într-un prezent etern, în a cărui veșnicie credem. *Într-un secol grăbit*, de la Domnia Sa am primit învățătură și putere. Prin candoarea și frumusețea ființei lui, sufletul său stă în stele luminoase, acolo de unde numai cu inima se poate vedea. Grigore Vieru a trăit pentru a învăța să moară. Grigore Vieru a scris pentru ca poezia lui să fie citită în genunchi.

Tainele se succed grăbit, ducând făptura omului *dincolo*. Între naștere și moarte nu e decât *iluzia unui cântec superb* în care poți să te naști, dar poți să și mori: „Vine într-o zi / Somnul / Ca răsuflarea caldă / A fiarei care / Ne adulmecă urmele. / Vine iedera lui / Acoperind crucea / Trupului nostru. / Cât ai muri într-un cântec / Trece și ziua, / Asfinte soarele. / Doamne, / Și încă mi-e jilavă gura / De laptele mamei. / Sărim direct din prima / Taină-a nașterii / În ultima și mai ascunsă. / La mijloc nu se află decât / Iluzia unui cântec superb. / Vom deveni o trestie / Plină cu melci. / Poate că / Numai atunci / Rosti-vom cântecul râvnit. / Să cânti nemărginirii, / Singurătății ei / Ce fericire!” (*Numai atunci*). Fericirea ce vine odată cu trecerea e deplină doar atunci când pe pământ, sfidând orice consecințe, mersul rămâne drept: „Fiule, să nu / Calci de sus, / Să nu încovoi spinarea. / Să mergi frumos și demn / Și nezgomotos, / Ca pe obraz / Lacrima celui care a învins” (*Să mergi frumos*).

Sus, ființa vede veșnicia: „În munții cu brazi / Alb răsărit. / Orice necaz / M-a părăsit. / Am văzut veșnicia. / Era singură” (*Sus*). În singurătatea tainei poetul găsește un nou început, al sinelui întors înspre sine: „De-acum aş putea / Și fără picioare trăi, / Da, fără de ele / La cine vroiam să ajung / Am ajuns. / Și fără de ochi, / Da, fără de ei / Aş putea să trăiesc / Pe cine vroiam să văd / Am văzut” (*De-acum*).

În lipsa cuvântului întemeietor de lumi, poetul trăiește veșnicia, transgresând condiția îngrădirii în spațiu și durată: „În lipsă de cuvânt, / Cum spune cântărețul, / Poetul își lasă capul / pe umăr” (*Poeți*), îndreptându-și privirile spre cer. Spre cerul Limbii Române, la a cărei zămislire „s-ar putea crede că întreaga natură a ostenit”, spre cerul iubitei – „poate că într-adevăr ochii femeii iubite sunt marginea lumii”, spre cerul liniștii mamei, născător de lumi – „Când sunt eu lângă mama, / Somnul ei pe deal e adânc, / În rânile palmelor ei ciocârlia / Poate să-și lase ouăle” (*Când sunt eu lângă mama*).

Într-o desfășurare poetizantă, interferența trăirilor și a sentimentelor atinge reverberații metafizice: „Dar cerul nu trece, / Cerul nu trece nicicând / De rouă mi-e sufletul / Și trupul la fel. / Din nou sunt parcă născut / Din ceasul acesta.... / Măine mă vei găsi ogindit / În răsăritul întreg, / În toată lumina neîncepută / A lumii / Prin care palid va trece / Secera Lunii” (*Bună dimineața*). Doar atunci când verbul e tăcere este posibilă înălțarea. Poetul a înțeles că orice comunicare trebuie să fie, într-un anume ceas al ei, cuminecare: „Ah, tot mai liniștit mi-e verbul / Și dragostea, și-a mea viață. / Ca floarea pomului pe apă / Îmi curge somnul lin pe față.... / Ia-mi lacrima, dar ochii lasă-mi, / Ia apa, dar să-mi lași izvorul. ... / Mă pregătesc de flori și iarbă” (*Ah, tot mai liniștit mi-e verbul...*).

În iarba cerului, adâncă, plâng mugurii primăverii. Acum, când iarna se topește-n primăvară, au început să cadă culorile pe rând, una câte una... Acum, pentru *liniștea lacrimii* lui Grigore Vieru, ram de lumină...

Iulian FILIP ÎNTÂRZIEREA ÎN COPILĂRIE A LUI GRIGORE VIERU

ACADEMIILE ASTRALE ALE POETULUI ȘI SUPRAVIEȚUIREA BASARABIEI

Prin Grigore Vieru literatura pentru copii la *noi* s-a întors *cu fața* și toate academiile *spre copil*. Al copiilor mai întâi a devenit poetul Grigore Vieru, re-al-men-te al copiilor, numărându-le *cuvintele de seama copiilor* și comunicând în acest număr restrâns de cuvinte. (Cuvintele potrivite începuturilor totdeauna-s puține.) După mai multe cărți pentru copii – *Alarma; Muzicuța; Ce poezie știi tu?; La fereastra cu minuni; Făt-Frumos; Curcubeul; Bună ziua, fulgilor!; Soarele cel mic; Mulțumim pentru pace!; Făgurași* – o carte de răsunet așa se și intitulează: *Poezii de seama voastră*. Legate de plinătatea esențială evanghelică a verbelor de început, cuvintele puține menite copiilor conferă o înaltă noblețe, fixată și de titlurile altor cărți pentru copii, spre exemplu, *Duminica cuvintelor* etc.

Comunicarea cu neprihănitele *vieți mititele*, copiii, care ne acceptă doar în cazul stăpânirii codului trilingv copilăresc (joc, revelație, deliciu), l-au dăruit pe poet cu un camerton al respirației firești în poezia sa ulterioară pentru ne-copii. Prima poezie pentru maturi poetul Grigore Vieru și-a visat-o: s-a trezit, a așternut-o pe hârtie și a văzut că era... bună. Nu a schimbat nimic poetul în poezia *Cămășile*, în poezia visată.

Zăbava în lumea copiilor l-a condus, l-a menținut la motivul axial matern, căruia i-a consacrat alți ani buni „arheologici”, demonstrând bogăția registrului, sensibilitatea sublimă a instrumentarului, exploatarea delicată a nuanțelor, semitonurilor, pe unde se întâmplă dialogurile cele mai eficiente, mai cu plinul între autor și cititorul de calitate.

A treia lecție totală poetul a realizat-o cu compozitorii auzitori a câte pot să le audă și să le simtă copiii. Poetul le-a oferit poeziile întâmplare de bună voie, dar și texte anume compuse, acest „șantier” extinzându-se în grădinițe, în

școli, în familii, la emisiunile radio și TV. Culminația (metodică?) a dialogului cu copiii și compozitorii a constituit-o *Albinuța* Domniei Sale, un abecedar al preșcolarilor, ajuns în fiecare familie, în fiecare grădiniță reper esențial al micilor basarabeni în creșterea sănătoasă în ale limbii române. Nuanțată de o prietenie de durată, colaborarea cu Spiridon Vangheli, un alt distins scriitor pentru copii, la *Abecedarul* chiar... abecedar, completează o consacrare de excepție educației micuților noștri.

A urmat apoi „școlarizarea”, întoarcerea la plinătatea cuvintelor și în muzica ușoară, unde ogorul poetului Grigore Vieru mișuna de compozitori și interpreți, aidoma spațiilor febrile de la semănat ori recoltat. Și aici pagină de aur va rămâne colaborarea poetului cu duetul Ion și Doina Aldea-Teodorovici *într-un timp când repatrierea basarabenilor în tot adevărul* a constituit (și mai constituie) o piatră de încercare pentru fiecare exponent gânditor al neamului. *Acum ori niciodată* e frază imnică energetică și de îndârjire competițională în anumite sporturi și în jocul de cărți. Jocurile de cărți și de hărți, jocul de-a sferile de interese și influențe al marilor puteri comportă și alte instrumente de rezistență, supraviețuire și revenire *în fire...*

Ca să se împlinească miracolul maternității, trebuie să se întâmple vechea minune a minunilor, dragostea *lui* și a *ei*. Cele mai copleșitoare poezii și cântece ale lui Grigore Vieru aici s-au făurit, încununându-i școala cu *lecțiile astrale* distincte ale poetului: *Numele tău, Aproape, Un verde ne vede, Steaua de vineri, Fiindcă iubesc, Poezii, Taina care mă apără, Mama, Rădăcina de foc, Acum și în veac, Strigat-am către Tine...*

Poetul Grigore Vieru mereu revine la motivele izvorului și ale malurilor, ca să realizeze pentru cititorul său ieșirea în larg.

HARURILE, PRIETENII, ALERGĂRILE, SUPĂRĂRILE ȘI NEIERTĂRILE POETULUI GRIGORE VIERU

De când mă țin minte printre scriitori, dar mai ales printre lumea *vorbitoare de scriitori*, despre poetul Grigore Vieru, cel galben ca lămâiul, se tot șoptea că... *n-o va duce prea mult*.

De prin anii uluitorului volum de poezii *Numele tău*, „lumea vorbitoare” mi-a apărut distinct împărțită în două categorii – una vorbitoare de poezie și alta vorbind de poetul care *n-o va duce prea mult*.

Grigore Vieru ar fi putut de mu-u-ult s-o lase mai domol, să treacă mai la pas, la pas aproape monumental, să treacă, predilect, pe anumite drumuri, să-și mai tragă sufletul pe la răscruci calculate, lăsându-se contemplat, admirat, vorbit (și în față) de lume. Și toate acestea... ca să-i fie mai ușor posterității la momentul alegerii unei străzi pentru *numele său*, la momentul alegerii unui spațiu, unde un bust al lui Grigore Vieru ar fi înrădăcinat și într-o legendă a *tragerilor de suflet...*

Cel mai *ne-atlet* dintre poeți nu se mai oprește din alergări aproape o jumătate de veac, ghidat de harurile sale spre adrese multiple de instituții, de școli, de mari cancelarii, dar mai ales spre compozitori, muzicieni, dirijori, interpreți de diferită formulă muzicală, scriitori, profesori, metodiști. Și toate acestea – ca să ajungă *cu plinul* la copii, la școală, mereu la școală. Din numeroasele colaborări cu foarte multă și diferită lume frumoasă, poetul s-a ales cu valoroase *prietenii de creație*, cu Liviu Damian, Spiridon Vangheli, Eugen Doga, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Ștefan Andronic, Mihai Cimpoi...

Mi se pare că e foarte greu să fii prietenul lui Grigore Vieru, mai ales pe distanță lungă. Prietenii efemere sunt întotdeauna numeroase... *Alergătorul*, mereu alergătorul poet, impune și prietenilor același ritm și bănuiesc că de pe aici provine și pierderea unora.

Și tot de pe aici apar supărările, iertările și neiertările lui Grigore Vieru.

Am avut norocul să-i admir mai întâi lucrarea, opera, vorbindu-l, recitindu-l, descoperindu-l în anii studenției mele la Universitatea „Alec Russo” din Bălți, iar apoi să fiu invitat în câteva rânduri *acasă* la poet. Mi-a fost dat să fiu în compania lui Grigore Vieru în repetate rânduri, în diferite *stări de spirit* ale poetului, când l-am descoperit cântându-și foarte plin propriile cântece, când l-am descoperit foarte îndurerat, foarte supărat pe *neînțelegătorii* de tot felul, dar mai ales pe unii colegi scriitori, pe unii oameni de alte arte, pe conducătorii uniunii, capitalei, guvernului, republicii...

Despre supărările, iertările și neiertările lui Grigore Vieru se va vorbi și se vor scrie capitole întregi. Diferit se va scrie. Pentru că-i foarte diferită lumea *martoră* ori *atinsă*, ori *implicată* în aceste judecăți ale poetului, pentru că-s foarte diferite supărările – unele întemeiate, altele mai îndoielnice. Dar întotdeauna provenind dintr-o sinceră indignare pentru *neînțelegerea a câte le avem de făcut în primul rând*. Că de mâncat frățește unul pe altul e un lux nu prea mare.

Tatăl nostru la *mărgioara* noastră se zice mai altfel decât la București, îndeosebi *iartă greșelile noastre precum și noi iertăm greșiților noștri*...

Supărările și iertările lui Grigore Vieru constituie lecții de supraviețuire, modele de cum trebuie uneori și cum trebuie mai adeseori să te superi ori doar să te întristezi, să nu ierți ori să ierți, dar să nu uiți de câte-i în stare un cineva pe care-l considerai *de aproape*.

Grigore Vieru, cel galben ca lămâiul (lămâiul – un mic soare luminător, dar și *acrit* de câte le vede în lumina sa care radiografiază și umbrele de prin unghere), își duce mult și bine crucea grea de frumuseți lucrătoare, necesare, așteptate de lumea noastră care nu întotdeauna știe *ce așteaptă, pe cine* și cu ce daruri.

FRUMUSEȚEA E O PERLĂ CU DUREREA ÎN MIEZ (ÎN CENTRUL?)

Dacă macini perla, dai de firul agresiv de nisip, care a rănit corpul sensibil al moluștei umile, corp mai diform și mai transparent decât cel al melcului. Și molusca înconjoară firul de nisip cu straturi-straturi de scuturi-scuturi, pe care lumea le percepe – ulterior (după scufundările căutătorilor de perle, după arta giuvaergiilor) – drept splendoare, frumusețe, miracol.

Poetul Grigore Vieru are o poezie intitulată *Cântecul puișorului de melc*: „S-a stins soarele cel bun. / Eu mă culc, povești îmi spun. / Dar nici una nu-i frumoasă... / Greu e singurel în casă”. Autorul explică adeseori această poezie pornind de la copilăria proprie. Crescut numai cu mama (tatăl pierdut în război), rămânea mai mult timp singur, născocindu-și jocuri, povești, încercând să compenseze deficitul de copilărie – cu toate cele cuvenite acestor ani... Din inerție, efortul compensatoriu a ținut ani mulți, ani foarte buni și mulți, în care aceste născociri de jocuri și povești au ajuns cărți pentru copii, pe care lumea părinților cu copii și copiii le-au descoperit frumoase, pline de splendori – perle adevărate. Era încă student când i-a apărut prima carte de poezii pentru copii *Alarma* (1957). În anul următor i-a apărut și a doua – *Muzicuțe*. E foarte importantă nașterea primului copil al autorului cu deficit de copilărie – Teodor (1960). În anul următor poetul îi dăruie fiului și celorlalți copii două cărți – *Făt-Frumos, curcubeul* și *Buna ziua, fulgilor!* În 1963 îi apar volumele *Mulțumim pentru pace* și *Făgurași*, al doilea conținând nu numai versuri, dar și povestiri și cântece. În 1965 editează *Versuri pentru cititorii de toate vârstele* și aduce pe lume, împreună cu doamna Raisa, pe cel de al doilea fecior – Călin. *Poezii de seama voastră* (1967) și *Duminica cuvintelor* (1969) încununau un deceniu editorial exclusiv dedicat copilăriei.

Nu a întrerupt niciodată dialogul cu *viețile mititele*, copiii, dar între aceste două cărți de la urmă Grigore Vieru a publicat volumul de cotitură, *Numele tău*, anunțându-l viguros, deosebit și în poezia pentru cei maturi. Întârzierea în copilărie l-a dăruit cu un fel dezgolit de rostire, cu o sinceritate neapărată-dezarmantă, cu o pornire a oricărei poezii de la respirația liberă și cuvintele cele mai la îndemână, iar în planul subiectelor, motivelor abordate copilăria, maternitatea, dragostea au constituit treimea axială a poetului, treime căreia i s-a consacrat total și permanent. Prin această filieră toate celelalte motive și-au testat oportunitatea și rațiunea de a ajunge poezie, maximă ori eseu.

Orfan de tată, sensibilizat de această frustrare, a suprapus pe rana individuală rana exilului interior basarabean, încrâncenându-se să facă ceea ce e necesar de făcut pentru normalitate, să facă ceea ce poate. Am mai scris de norocul Basarabiei, de muncile astrale ale poetului.

Aici e de pomenit frumoasa corvoadă, împreună cu Spiridon Vangheli, Igor Vieru, la *Abecedar*, apoi epoca *Albinuței* poetului, pornită la zburare cu plinul în colaborare cu pictorul Lică Sainciuc și cu o echipă de compozitori, care au compus

muzica pentru poeziile *Albinuței*. Fiecare casă, fiecare grădiniță, fiecare școală avea pe masă *Albinuța*, fremătând o limbă și o simțire românească necesară îndeosebi la pornirea sănătoasă a creșterii copiilor noștri.

Prin Grigore Vieru, care a realizat un parteneriat impresionant cu alți scriitori pentru copii (colaborarea cu Spiridon Vangheli e deosebită), cu compozitorii, interpreții, profesorii, educatorii, în Republica Moldova s-a afirmat fenomenul *literatură pentru copii*, cunoscut de nu prea multe literaturi ale lumii (a nu se confunda cu existența în diferite literaturi a scriitorilor pentru copii cu fenomenul rarism). Prin această consacrare totală, excepțională a lui Grigore Vieru foarte mulți scriitori basarabeni s-au scuturat de iluzia că simpla declarare a unei cărți destinată copiilor nu asigură comunicarea, dialogul cu copiii. Copiii comunică și cresc cu ajutorul cuvintelor numărate, al cuvintelor de început, limbaj trilingv în care se conjugă locul, revelația și deliciul. Cu „bilingvismul” nu ne prea descurcăm – ne sperie. Copilul cu „ramificația” lui po-li-glo-tă comportă înțelegere, auzire, răspunsuri – evident, în același buchet plurilingv. Grigore Vieru, lipsit în copilărie de jocurile necesare unui copil, nu se mai satură de joc, de descoperit mici Americi – pentru copiii care fără acestea toate nu cresc. La început au fost cuvinte potrivite începuturilor, cuvinte numărate.

Numărați cuvintele poetului – cu ajutorul copilului, nepotului pornit să crească mare și bun.

POETUL NĂSCUT ACASĂ

De la marile adunări naționale basarabeni nu s-au lăsat convinși de nimeni și de nimic să se adune atât de mulți câți au venit să-l petreacă în ultimul drum pe poetul Grigore Vieru – oglindă vrednică, în care să constatăm că nu ne-am risipit chiar toți în străinii salvatoare ori în umilă disperare (timpuri scârbavnice suportăm, e adevărat), oglindă crâncenă, în care clasa politică să-și amintească refrenul cu care a ieșit *să renască* românii basarabeni în stradă, în piețe, în fața ori chiar sub tancuri acum douăzeci de ani: **SCRIITORII ȘI POPORUL!**

Marea de suflete venite în scuarul Operei naționale, deși încăpeau într-o lacrimă toți, nu încăpeau în centrul Chișinăului. În cazul lui Grigore Vieru toți veniții spre sicriul lui i-au fost cititori, admiratori, beneficiari ai muncii sale nesfârșite. Orice copil din Basarabia, chiar și cel din familii alogene, căuta și găsea faimoasa, harnica *Albinuța* a poetului. Forfotind alături de copii, părinții ajungeau la Vieru prin această strună sensibilizată de creșterea copilului propriu în cuvânt plin, în autentică simțire poetică românească. Poetul a intrat în orice casă pe cea mai sărbătorească ușă, cea deschisă de copil – ca să muncească întru dulceața sănătoasă a limbii și a valului de tineri basarabeni, care nu mai pot fi manipulați atât de lesne de către *fantomele rătăcite prin Europa să facă bine tuturor* (au făcut destule).

În cele trei eseuri consacrate poetului (două au apărut în *LITERE*) *am încercat să-l spun* celor care-l cunosc mai puțin, celor care cunosc problema basarabeana mai aproximativ – norocul renașterii basarabene a fost legat, literalmente, de

lecțiile astrale ale poetului Grigore Vieru, oferite copiilor, părinților, compozitorilor de diferită muzică bună, interpreților de diferită expresie muzicală, colegilor scriitori, oamenilor politici, prietenilor, dușmanilor mulți (uluitoare tagmă transfrontalieră – mulți și pe o parte și pe alta a Prutului). Cu compozitorii, interpreții, actorii, profesorii, educatorii a conlucrat furnizându-le, din primă sursă, *apă neîncepută*, texte compuse anume pentru copiii de diferite vârste, pentru coruri de copii, pentru coruri de maturi, pentru interpreții concreți de muzică ușoară, pentru cantate, oratorii, pentru interpreții în stil popular...

Eram la Nicolae Dabija în birou când acesta îl ruga, supărat, pe poet: – Nu mai sunteți atât de tânăr, mai răriți drumurile, deplasările, că vă macină!

Era poetul care promitea să vină la întâlniri și se ținea de cuvânt – mai mult decât oricare dintre colegii săi din Chișinău. Indiferent unde era invitat – într-un sat îndepărtat din Oltenia (că i-a promis directorului de școală) ori în Cahul, unde a promis să vină la Eminesciana (că în centru, la Chișinău, vor fi, întotdeauna, prezenți mai mulți scriitori).

Nu în pat, unde a zăbovit în ultimii ani mai suferind ca alte dăți, dar din mers l-a cosit numărătoarea fatală, din drum. Că drumurile îl prindeau mai mult la chip – mai mult decât... patul, biroul, confortul, turnul de fildeș.

Maria TOACĂ POATE A URCAT ÎN MUNȚI SĂ VADĂ DIVINITATEA...

Nu știu când a ajuns și la românii din Țară, însă pentru noi, cei din afara Patriei, dar trăitori în limba română, Grigore Vieru a existat întotdeauna așa, ca Eminescu – simplu, blând, plin de înțelesuri, ca mama, ca izvorul, ca melcii ascunși sub roua ierbii, ca soarele ce coace pâinea pe lanuri...

Nu sunt demult copil, a ieșit din copilărie și fiul meu, pentru care prima carte a fost *Albinuța* lui Grigore Vieru, învățând din ea alfabetul înainte de a rosti bine cuvintele. Știu că toți suntem oaspeți pe acest pământ și că moartea vine la fiecare. Am văzut-o cum intră în casă, căci a trecut prin mine, luându-mi ființele care mi-au dat viață.

Vestea despre moartea poetului Grigore Vieru însă mi se pare ceva de domeniul nefirescului. Și nu numai pentru că ea, inevitabilă și atotputernică, trebuia să fie neputincioasă în fața celui care a scris: „Mare ești, moarte, / Dar singură tu / Eu am vatră unde iubi / Tu nu, tu nu”, sau: „Nu frică, nu teamă – / Milă de tine mi-i, / Că n-ai avut niciodată mamă, / Că n-ai avut niciodată copii”.

Nefirească și incredibilă, această durere s-a abătut totuși asupra noastră, ca să ne amintească că făptura ce-o credeam aeriană – numai spirit, numai o rană însângerată, numită graiul matern – era întrupată în carne și oase și avea o soartă asemenea tuturor trăitorilor.

Într-o seară târzie de octombrie (2005), întâmplarea a făcut să însoțesc făptura suavă a poetului pe străzile Cernăuțiului, sprijinindu-i fragilitatea spre o casă primitoare. Slăbit trupește, venise totuși cu mai mulți prieteni întru credința limbii române la jubileul poetului Vasile Tărâțeanu. Din confesiunile sale am reținut că a iubit Bucovina, Cernăuțiul, considerând cu neprihana pruncilor că suntem mai aproape de Dumnezeu: „Mi-e dor de el: de Cernăuți. Mi-e dor de munți, de aerul lor. Nu se vede divinitatea din crestele lor, dar de acolo se poate crede în ea”.

Poate a urcat în munții Bucovinei să vadă divinitatea în care a crezut și ne-a dăruit cu atâta prisosință din credința sa?

Spiridon **GRIGORE VIERU**
VANGHELI ȘI ACTUL DĂRUIRII
DE SINE

A DOUA MARE ADUNARE NAȚIONALĂ LA CHIȘINĂU

O inimă mare ai avut, Grigore, și ai împărțit-o toată Neamului tău! Astăzi au alergat mii și mii de oameni la Chișinău să-ți întoarcă inima înapoi, dar era prea târziu.

De la Ștefan cel Mare încoace nu s-a văzut atâta lume la o înmormântare! Dacă ai putea să deschizi ochii, să vezi oamenii care s-au adunat în jurul tău, veniți de pe toate drumurile Basarabiei, Bucovinei și ale României, ți s-ar vindeca multe din rănilor cu care ai plecat la Domnul!

De trei zile și trei nopți plouă încet cu lacrimi în Chișinău și în toată Țara. Tu ai plâns cu lacrimile oamenilor, acum ei plâng cu lacrimile tale!

Plâng mamele pe care le-ai mângâiat viața întreagă așa cum numai tu ai știut, plâng copiii, ei încă nu înțeleg ce s-a întâmplat și te așteaptă să mai vii în școala lor, plâng bărbații, Grigore! Dar oare e destul să plângi numai astăzi, când tu ai fost un mare luptător?!

Sunt mulți dintr-aceia care fac totul ca să uităm de Marea Adunare Națională și iată că tu, de unul singur, sacrificându-te, ai făcut astăzi a doua Mare Adunare Națională la Chișinău! Te auzeam de multe ori spunând: „Nu moare Basarabia!”. Și, într-adevăr, nu moare, Grigore! Deschide ochii și vezi!

Poeziile, cântecele, cugetările tale renasc Neamul și-l așază pe temeliiile sale firești, ești o apă vie întrupătoare pentru noi; tu, Grigore, ai deschis în sufletele celor mulți *ferestre* către Dumnezeu.

Noi, cei care am rămas în viață, adunați aici, în jurul tău, și încă sute și sute de mii care n-au putut veni să-și ia rămas bun de la tine, ne cerem iertare că nu te-am putut salva și-ți promitem că nu-i vom lăsa pe cei care înne-

gresc sufletele noastre să astupe aceste *ferestre* către Dumnezeu, pe care le-ai deschis tu!

N-ai avut odihnă în viață, așa ți-a fost destinul. Odihnește în Împărăția și în paza Domnului, frate Grigore!

„BADE GRIGORE, MAȘINA AȘTEAPTĂ AFARĂ...”

Grigore Vieru îl avea pe Dumnezeu în suflet, el a îndumnezeit lumea. Nu mai știu un alt creator a cărui ființă să se contopească într-atât cu cele scrise. Aici este forța cea mai mare a lui Vieru – creația lui vine dintr-un izvor divin.

Ne te poate cuceri opera celui care te trimite la biserică, iar el rămâne acasă și chefuiește cu diavolul!

Când scria, Grigore într-atât se scufunda în sine, că uita cele mai elementare lucruri.

– Spiridon, aud glasul lui în receptor, spune-mi, te rog, care e numărul telefonului meu de acasă?

– Asta-i bună! Glumești, Grigore?

– Pe cuvânt că l-am uitat, spune-mi-l, te rog.

– Dar cum de n-ai uitat telefonul meu?

– E-e, pe-al tău cine nu-l ține minte...

Când au auzit unii năstrușnici de la Uniunea Scriitorilor întâmplarea aceasta, pe loc i-au și făcut partea a doua: Cică Vieru a intrat într-o cabină cu telefon automat din centrul orașului și nu ieșea de acolo...

– Ce stai aici, Grigore?

– Aștept să mă sune Vangheli. (Pe atunci nu erau telefoane mobile.)

Când am făcut *Abecedarul*, ne-am ascuns la Vadul lui Vodă. El scria poezia, eu proza, dar lucrul mergea greu, trebuia să operăm numai cu literele învățate. Colac peste pupăză, au aflat compozitorii unde se ascunde Vieru. Când mă uit, ia-l de unde nu-i! Cum totuși să-mi arate că nu m-a lăsat chiar singur cu toate problemele *Abecedarului*, dar să-i împace și pe compozitori, și pe cântăreți? Și a găsit cum: el nu se întorcea cu mâna goală de la o nuntă sau o cumetrie, pe unde îl invitau.

– Hai, nu te supăra. Ia vezi cum sunt textele astea, și râdea. N-am stat degeaba acolo, numai să nu fi scăpat vreo literă neînvățată, că mă încurca toba...

Compozitorii însă nu-i dădeau răgaz. Când am văzut că acolo nu mai puteam rămâne, i-am zis:

Grigore Vieru împreună cu Spiridon Vangheli lucrând la *Abecedar*

– De mâine ne mutăm la mine acasă, ne întoarcem la Chișinău.

A doua zi, dis-de-dimineață, apare în prag, nedormit și ostenit peste măsură.

– Ce-ai făcut astă noapte, Grigore?

– Păi, se uită el vinovat la mine, n-am lucrat la *Abecedar*, la altceva... Unde am ajuns noi acolo, la ce literă? Continuăm?

– Nu, Grigore. Eu zic să te odihnești o oră-două, și trag perdelele la ferestrele din cabinet.

Umblam cu soția în vârful degetelor prin casă, dar el nici gând să adoarmă. Nu multă zăbavă, aud că mă strigă:

– Spiridon, litera asta... e învățată?

– Dormi, e învățată.

Să fi trecut încă vreo 15 minute, nu mai mult. Ușa se deschide și iese Grigore din întunericul cabinetului. Nu mai era cel de odinioară, scuturase oboseala și zâmbea tainic. M-a rugat să-i dau repede o foaie de hârtie. Așa s-a născut minunata poezie pe care de atâția ani o știu toți copiii acestui pământ: „Pe ramul verde tace / O pasăre măiastră, / Cu drag și cu mirare / Ascultă limba noastră. // De-ar spune și cuvinte, / Când la fereastră cântă, / Ea le-ar lua, știu bine, / Din limba noastră sfântă” (*Frumoasă-i limba noastră*).

Cu prietenul Spiridon Vangheli

Cam în duhul acesta a fost scris întreg *Abecedarul*.

Acum închipuiți-vă că pe atunci Ministrul Învățământului era groaza republicii – marele ideolog Evghenii Postovoi!

De treizeci și trei de ori au încercat să ne închidă drumul în școală și tot de atâtea ori n-au reușit. (Treizeci și trei de recenzii comandate de minister!!!)

Prima învățătoare care a sărit în apărarea *Abecedarului* nostru a fost doamna Eudochia Guțan, reîntoarsă din exilul siberian. Țin minte autograful pe care i l-a scris apoi Grigore Vieru: „Doamne, nu ne da mulți bani, / Dă-ne, Doamne, mulți Guțani!”

Acest *Abecedar* a apărut apoi în grafie latină, ilustrat de pictorul Lică Sainciuc. Când a venit corectura, Grigore îmi spune:

– Hai s-o citim la mine acasă, azi nu mă deranjează nimeni.

M-am dus, că erau pagini multe și trebuia să le întoarcem până în seară la tipografie.

– Știi ce, propune Grigore, hai să le înșirăm pe podea. Când eram mic, mă culcam pe burtă, ca să văd cum miroase iarba verde care răsare din pământ.

Odaia cea mare s-a umplut cu pagini colorate și ne-am culcat pe burtă ca să le citim, eu la un colț de odaie, Grigore la altul. Abia am zis „Doamne ajută” și intră în casă Ion Aldea-Teodorovici:

– Bade Grigore, mașina așteaptă afară...

Grigore sare în picioare:

– Spiridon, iartă-mă, dar trebuie să mă duc. Am uitat de înțelegerea asta... Și-mi dă cheile de la casă.

– Măi Grigore, am deschis gura să-l cert, dar îngerul păzitor m-a oprit și azi îmi pare bine că m-a oprit, i-am făcut semn lui Grigore să se ducă cu Ion Aldea-Teodorovici și eu am rămas în casa lui, acolo, pe podea, „ca să văd cum miroase iarba verde care răsare din pământ...”

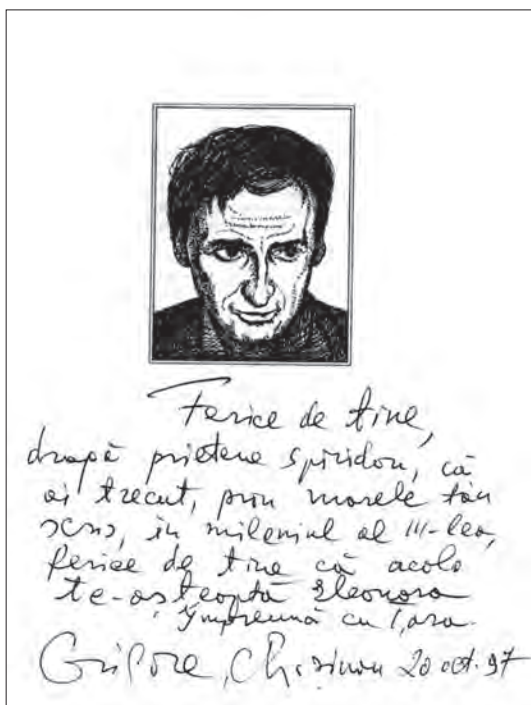
Și iată că Ion Aldea-Teodorovici l-a luat în cer pentru totdeauna. El o fi scriind acum un *Abecedar* pentru îngeri, Ion îl pune pe note, iar noi mai rămânem cu iarba verde, ca să-l auzim pe Grigore șoptind: „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi!”

OASTEA LUI GRIGORE VIERU

Îndurerați prieteni ai lui Grigore Vieru! De câteva zile mă pomenesc că-i spun lui Radu, fiul meu, Grigore. Alaltăieri, în vorbă cu Dabija, l-am numit și pe el Grigore, ieri îl botez așa și pe Petru Soltan, apoi, seara, mă sună Ion Ungureanu și-i zic tot Grigore. El n-a plecat!

Aflu de la cei care i-au făcut autopsia un lucru care m-a cutremurat: plămânii lui Grigore Vieru erau concrescuți cu coșul pieptului! Așa ceva nu mai văzuseră. Țin minte, încă de pe când era student suferea de plămâni, foamea și sărăcia nu l-au cruțat. S-a tratat, dar plămânul trebuie să se miște, ca un foi. Cum respira Grigore? Numai el știa cum! Îl auzeam uneori că nu-i ajunge aer, nouă însă ne-a lăsat atâta oxigen și lumină în poeziile și în cântecele sale! Și pentru asta trebuia să fie purtat prin judecăți, calomniat fără vină și denigrat de tot felul de descrierați prin ziare?!

Grigore a plecat dintre noi trist și amărât de tot. „Atât mi-a mai rămas, îmi spune, să fac greva foamei cu cele două infarcte!”

El nu știa că are o oaste mare care îi va sări în ajutor. Am văzut de atâtea ori cum, în toiul luptei, deodată de după deal apare cavaleria și hotărăște soarta bătăliei. Acum, din toate părțile, a alergat necăjitul nostru popor să-l salveze pe Vieru!

Până și cei cu albeață pe ochi au văzut, în sfârșit, că Vieru e un mare poet, poporul însă știa asta demult. Spun unii că poporul nostru a degradat, a pierdut orientarea. Să nu ne jucăm cu trăsările astea! Cântarul cel mai drept și cel mai cinstit e al poporului, de ochii lui n-ai unde te ascunde!

Cea mai impresionantă cuvântare la sicriul lui Grigore Vieru a spus-o tot poporul. N-a gesticulat, a cuvântat tăcând. O tăcere uriașă, încremenită. Doar lacrimile alunecau din ochi și căutau să topească frigul și gheața, ca să ajungă la pământul care îl primește pe Grigore!

Și cum Grigore nu poate deschide ochii, eu vă mulțumesc din suflet, oameni buni, care ați alergat să-l apărați nu cu arma, ci cu lumânarea și două flori în mâna încheștată, unii jertfind, poate, și bănuții pentru pâine.

Și ție îți mulțumesc, cântărețule armean! Tu ai salvat obrazul pământului nostru. Dacă n-a putut veni prin Moldova, Ion Aldea-Teodorovici a ajuns la sicriul lui Grigore Vieru prin Armenia!!!

În ajunul Anului Nou ne-am înțeles așa: hai, Grigore, să ajungem întâi cu bine în 2010, mai tăiem o felie din pâinea vremii, pe urmă vedem noi ce facem. El a zâmbit și a zis: „Hai!”, dar iată că n-a ajuns nici la 14 februarie, ziua lui de naștere. Telegrama pe care i-am trimis-o la jubileul din 14 februarie 2008 a fost să fie totuși ultima.

VĂMILE LUI GRIGORE VIERU

Iată, Grigore dragă, ai ajuns la 73. Mă bucur mult că ești printre noi. Firav fiind, ai pus pe umerii tăi mult, enorm de mult, o sarcină poate că pentru câteva vieți și, pe deasupra, a trebuit să plătești atâtea vămi...

Ai plătit vamă pentru „casa văduvă și tristă de pe margine de Prut”, ai plătit vamă pentru că vii „din munții latiniei” și pentru că n-ai mâzgălit Dumnezeu din ochii mamei, n-ai pângărit „verdele care ne vede”, ai plătit vamă pentru că ai dat „Alarma” și ai scos copiii neamului din temnițele lui Ilici, ai oblojit rănile limbii române și nu te-ai alăturat la cei care îl pălmuiesc până și pe Eminescu, ci, dimpotrivă, ai declarat: „Eminescu să ne judece!”

Și cu mașina au încercat să te calce...

(...)

Îți aduci aminte, la o întâlnire cu elevii din Lăpușna, s-a apropiat de tine un om din satul tău de baștină, Melniciuc, așa îmi pare că îi zicea. Printre altele, el și-a amintit că, pe când erai în clasa întâi, i-a intrat un spin în picior și tu i l-ai scos.

– Așa mă durea, bre, și tu mi l-ai scos, te tot îmbrățișa omul, și numaidecât ne-a luat acasă.

Eu însă mă gândeam atunci că tu ai scos, mai târziu, spinul din sufletul neamului nostru.

Tocmai de aceea te defăimează unii și vor să-ți cadă condeiul din mână.

Tu, Grigore, știi mai bine decât toți că ai creat valori autentice, că altfel nu le creai și nu aveai milioane de admiratori. Pe asta să te sprijini la greu și te rog să nu mai treci pe strada cu ziarele acelea denigratoare, care otrăvesc oxigenul pe care trebuie să-l respiri.

La mulți ani, Grigore! Alungă cât mai departe gândul: „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi...”.

Te îmbrățișez, Spiridon Vangheli

Și iată că s-a întâmplat mare nenorocire...

A apărut „Literatura și Arta”, un număr excepțional; redacția acestui ziar a fost a doua casă a lui Grigore Vieru. Norocul lui că l-a avut alături pe Nicolae Dabija, devotatul său prieten, pe care Grigore l-a iubit ca pe un fiu, l-a prețuit și l-a ocrotit ca nimeni altul.

Acest număr de ziar este piatra de temelie a monumentului lui Grigore Vieru.

Mai avem multe de făcut, pentru a-i îndeplini testamentul. Dar oastea lui Grigore Vieru e aproape, așteaptă semnalul. Așa să ne ajute Dumnezeu!

Vladimir BEȘLEAGĂ LA ÎNCEPUT, GRIGORE VIERU...

Citesc / citez în / din Adrian Dinu Rachieru (Timișoara): „Nominalizat într-o ciudată anchetă a „României literare” printre primii zece poeți români «din toate timpurile» (e drept, pe ultimul loc, cu un vot acordat de Alex. Ștefănescu) sau, dimpotrivă, taxat ca «un poetastru de mâna a șaptea» (cum crede netulburat Mircea Mihăieș), scriind «versuri idioate» (apud Marius Chivu), Grigore Vieru este, neîndoios, un poet-simbol. Dincolo de mode și de-asupra atâtor adversități, el se bucură de o largă audiență. În pofida atâtor cărți publicate, el scrie puțin, fără răsfăț lexical: prin simplitate și imagistică limpidă, poetul lasă chiar senzația facilității, cultivând – zic unii – o estetică revolută. În realitate, Vieru există ca o legendă vie, însoțit de cohorțile de cititori...” („Metaliteratură”, nr. 5-6, 2008, p. 3).

Ceva mai jos citim sintagma: „bardul de la Pererita – Hotin (născut la 14 februarie 1935)”... După care: „Poate nu întâmplător volumul său de debut (1957), adresat celor mici, se chema *Alarma*”... Și pe pagina următoare: „De fapt, despre Vieru s-a scris enorm începând cu volumul din 1968, *Mirajul copilăriei*, semnat de Mihai Cimpoi, urmat de monografiile lui Mihail Dolgan, Stelian Gruia și Fănuș Băileșteanu. Plus puzderia comentariilor...”

După atâția exegeți și studii asupra creației lui Grigore Vieru este dificil să mai adaugi ceva în completare. Solicitând însă să particip cu un text în acest număr dedicat poetului recent plecat dintre noi, m-am gândit să expun în rândurile ce urmează câteva reflecții / amintiri legate de începuturile literare ale lui Vieru. Iar imboldul mi-a venit din ceea ce a remarcat A. D. Rachieru privitor la *Alarma*. În continuare voi abandona stilul ceremonios / rigid al scrisului și voi trece la unul simplu, colocvial, elementar...

Vai! Ce mai trece timpul, fir-ar el să fie... Au trecut de atunci peste 50 de ani! Da, era în 1957! Și ce tineri eram... Acum eu sunt bătrân, iar Grigore a și... plecat, s-a... dus... Dumnezeu să-l odihnească în pace... Dar atunci? Cine își mai amintește ce era / eram atunci? Când își redactează savanții / exegeții

analizele lor literare, vai ce multe le scapă! Ei văd / au de-a face cu niște texte, dar... omul? Dar... epoca? Le scapă... Vreau să schițez aici, foarte succint, câteva elemente / date care constituie nu doar finalul debutului literar al lui Vieru, dar și ceva foarte important care vorbește despre originea creației lui... Mai întâi, aș vrea să le amintesc respectabililor noștri critici și istorici literari doar două nume notorii ale poeziei române, în perimetrul căreia se înscrie azi opera lui Grigore Vieru. Anume: Nicolae Labiș și Nichita Stănescu. Primul născut în același an cu Grigore, al doilea cu doi ani mai mare. Primul decedat cu un an înainte de debutul lui Vieru, al doilea nu a ajuns să împlinească nici 50 de ani... Cu ce debuta Labiș? Cu *Primele iubiri*. Cu ce debuta Stănescu? Cu *Sensul iubirii*. Cu ce debuta Grigore Vieru? Cu *Alarma*... Apropo, într-una din confesiunile sale Nichita Stănescu recunoaște cu toată sinceritatea că atâta timp cât a fost în viață poetul de la Mălini, nu a cutezat să iasă în... față. A zăbovit în umbră... De ce? Că poate exista doar un singur poet... mare? Un mare... poet, vreau să zic? Precum un singur Dumnezeu? Iată o întrebare pentru toți exegeții... Ziceam de debuturile celor trei. Labiș venea dintr-o familie de intelectuali, cu o bogată bibliotecă în casă. Nichita la fel. Iar Grigore? În ce mediu, în ce context s-a format? În adolescență nu a avut nici bibliotecă acasă, nici cărți. O spune chiar el: compuneam versuri de frica întunericului, când rămâneam singur, fără mama... stimulul poeziei lui a fost frica... De întuneric, dar asta înseamnă și de moarte... De aceea cartea lui se și numea așa.

Alt detaliu / moment foarte important care le scapă cercetătorilor creației poetului este următorul: anul debutului său, 1957, este unul plin de grație / mila lui Dumnezeu. În 1953 piere tiranul Stalin, iar în 1956 sunt demolate / sfărâmate statuile idolului... Da, dar odată cu această răsturnare epocală se sparg zăgazurile și de peste Prut, vine o avalanșă adevărată de carte românească. La Chișinău se deschide o librărie la care aleargă nu numai tineretul studios, ci și oameni în etate, însetați de scrisul românesc care le fusese furat... Aflați, iubii cititori, că erau aduse nu doar vagoane de carte din Țară, ci și publicațiile din România puteau fi abonate fără nicio restricție... Da, la oficiul poștal respectiv! Atât de citite ziarele și revistele din România, încât erau sate care aveau câteva sute de abonați nu doar la „Femeia”, la „Scânțea”, ci și la revista „Contemporanul”, o publicație ceva mai sofisticată... Da, veneau și reviste pentru copii: „Cravata roșie” și „Arici-pogonici”... Iar pe atunci tânărul nostru poet era deja student... Și dacă era student avea ce să citească, nu? Adică, i se deschisese răsturnare enorme posibilități de a recupera ceea ce îi lipsise în anii de adolescență, nu e așa?..

De ce am ținut să amintesc aceste lucruri? Pentru că vreau să îi întreb pe exegeții operei lui Vieru: de ce a debutat cu acea carte pentru mici, și nu cu una, ca să zic așa, matură? În timp ce Labiș scrie *Moartea câprioarei* sau *Pasărea cu clonț de rubin*, Vieru rimează poezioare pentru copii... Știu, îmi veți răspunde că acesta e specificul talentului... Dar condițiile în care evoluează acest talent? Un talent se formează de timpuriu, și la 16-18 ani este deja... rotunjit. Or, tocmai atunci i-a lipsit biblioteca... A venit, dar cam târziu... Ca, de altfel, pentru întreaga noastră generație...

Dar ceea ce am vrut să zic aici e că am fost oarecum martorul intrării în literatură a lui Grigore Vieru. Ba chiar cumva... implicat. Anume implicat! S-a întâmplat în

acel an '57, poate la sfârșitul lui '56? Poate, dar nu contează... De ce zic asta? Pentru că în '56 mi-a apărut prima cărțuie de poezie, tot pentru cei mici. La aceeași editură – Școala sovietică. Eram deci un autor și am fost invitat la discuția plachetei de versuri a lui Grigore... Nu știu de voi fi avut cuvântul, dar de citit citisem manuscrisul și eram cu trup și suflet pentru carte... Dar să vedeți! A fost o discuție dură, cu critici foarte aspre, dintre care observații mi-a rămas în amintire doar una: limba! Autorul face greșeli gramaticale, autorul nu cunoaște limba literară... Cine erau criticii? Iarăși nu-mi amintesc, știu doar atât, că pe atunci înflorea așa-zisa literatură pentru copii, iar cei mai renumiți autori erau Vladimir Rusu, Liviu Deleanu, Vladimir Belistov, Valentin Roșca, iar dintre critici R. Portnoi ș.a. I-au făcut sărmanului Grigore o săpuneală / păruială pe care, cred, nu a uitat-o o viață... Cum? El, care apărea deja în ziare și reviste, să aibă parte de asemenea critici?! Am ieșit împreună de la cea editură / discuție și am mers la deal (sediul editurii se afla în partea de jos, mai la vale de piața centrală alimentară)... Țin minte ca acum că am mers mai mult tăcând, alături, iar când am ajuns în dreptul Teatrului Național, m-am oprit, pentru că... am văzut cum îi tremurau buzele și ochii i se umplură de lacrimi...

– Grigore, am căutat să-l ogoiesc, liniștește-te... Nu-ți face griji... Cartea o să-ți apară... Îi spuneam asta pentru că și eu trecusem prin acel ciur al criticilor... Ei sunt invidioși pe tine, pe poezia ta, pentru că-i mai interesantă decât a lor... Tu ai ai viață în versurile tale, iar ei îți caută nod în papură, îți găsesc greșeli de limbă...

Așa a fost. Așa m-am implicat eu în destinul de autor al poetului Grigore Vieru... O fi fost și unele inadvertențe în scrisul lui, dar e lucru știut că fiecare poet își elaborează propria... limbă. Nu rareori devierile de la limba standard constituie farmecul adevăratei poezii! Și apoi vreau să mai adaug că, în ceea ce mă privește, un poet există în măsura în care la lectură (sau chiar prima lectură!) versurile lui îmi cad în memorie și rămân să dăinuiască acolo pentru toată viața! Da, ca parte a ființei mele afective... Cele mai multe versuri pe care le port în și cu mine sunt, cred, din Eminescu... Apoi vin proverbele populare, din care cunosc multe sute, poate chiar mii, nu le-am măsurat... Printre primii cinci se numără și Grigore Vieru, din care vă aduc doar pe acestea, incluse în cărticica lui de debut, și care, prin conciziunea, profunzimea, caracterul ludic, dar și efect educativ, exprimă, aș putea zice, esența profundă a firii poetului, a spiritului lui critic față de societatea în care i-a fost dat a trăi și cu care a luptat, apărându-și idealul de libertate și frumusețe: „Șade porcul jos, în paie: / Prea murdar îs, prea detot! / Trebuie să-mi fac o baie! / Și s-a dus s-o facă-n glod.” Le-am reprodus din memorie, în mod intenționat nu le-am verificat după textul original, pentru că ele deja sunt ale mele, nu ale celui ce le-a scris... Tot acum îmi amintesc că în prima mea călătorie în România am vizitat la Iași Editura Junimea (era 1979), la care tocmai apăruse o carte a lui Grigore, *Steaua de vineri*, și redactorul ei, Horia Zilieru, dându-mi câteva exemplare pentru autor, mi-a mărturisit în „secret” că a mai schimbat câte un cuvânt pe ici-colo, în versurile lui Vieru... De ce s-o fi decis să-mi spună, nu știu, dar mi-a făcut această indiscreție...

Dar iată și alte două versuri vierene, pe care eu le consider geniale: „M-am amestecat cu cântul / Ca mormântul cu pământul”.

Petru DASCĂL
SOLTAN FĂRĂ PERECHE
AL POPORULUI

L-am cunoscut de pe când era student la Institutul Pedagogic din Chișinău. Impresia de atunci pe care mi-a lăsat-o mi-a rămas pentru o viață întreagă – un înger coborât din ceruri: emana bunătate, evlavie, vorbă dulce, lumină. Tot acolo am cunoscut-o și pe viitoarea consoartă a regretatului *Grig*, domnișoara Raisa.

Mai apoi, întrevederile noastre avură loc doar în anturajul lui Ion Druță, care, dacă nu dau greș, a fost primul care îl dizmierda cu numele Grig. Prin anii '60, Druță spunea că Grigore Vieru e cel mai mare poet de la noi, adică din Basarabia. Mai târziu, pe când începeam și eu să prind gust de literatură, poeziile și cântecele lui Grig le simțeam ca pe niște podoabe coborâte din Sfânta Scriptură; chipul lui devenise pentru mine un Înger ce-și cânta toate bucuriile, toate durerile neamului nostru cel românesc.

La începutul anilor '80 invitasem la noi acasă pe soții Vieru la o seară de Crăciun (pe stil nou). Trecându-ne pragul, oaspeții ne făcură sărbătoarea Nașterii Domnului și mai sărbătoare. Chiar și bradul împodobit zâmbea de bucurie.

Grig Vieru ne oferea o cărțuție care încăpea într-un buzunar de sacou: cel mai scump dar al nostru. Este vorba despre volumașul de poezii al maestrului, editat la București în 1981, în colecția *Cele mai frumoase poezii*.

Vieru risca făcând cadouri propriile volumașe (tipărite în grafia latină și, mai ales, apărute în România), fără permisiunea organelor de resort de la noi, chiar mai mult, editate ocolind cenzura ceaușistă, precum ne mărturisea regretatul. Impresia pe care a lăsat-o asupra marilor poeți – Marin Sorescu și Ioan Alexandru –, cred că a fost atât de puternică, încât aceștia își asumau un risc inimaginabil admițând tirajarea poeziei lui Grigore Vieru.

Mi-aduc aminte că poezia-capodoperă *Legământ* de Vieru, scrisă pe când acesta era încă tinerel, la un concurs din România, ia Premiul Mare. Acest cânt cu nuanțe de bocet e un vârful de Everest, reprezentând într-o formă metafo-

rică înstrăinarea celor din Basarabia. Voi cita câteva strofe din acest tulburător poem:

„Știu: cândva la miez de noapte
Ori la răsărit de soare
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.

Am s-ajung atunce poate
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.

S-o lăsați așa, deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata”.

Chiar de o fi avut editorii zile fripte, ajutând la apariția acestui volum cu simplul titlu *Izvorul și clipa*, ei au durat o punte de legătură cu semenii de dincolo de frontiere.

Volumul cu vreo 200 de splendide poezii e prefăcut de Marin Sorescu. În acest precuvânt Grigore Vieru este așezat în familia marilor poeți ai Lumii.

Profesorul Dan Papuc de la Iași, a cărui casă părintească e chiar peste gard de Bojdeuca lui Creangă, a încercat să facă o punte spre tipar și pentru o lucrare de-a mea din domeniul matematicilor, însă n-a reușit, transmițându-mi că o pot păți rău.

Grig s-a stins, precum a și prezis, la miez de noapte, rămânându-i harta Țării forfecată din mai multe colțuri. Dar ne-a lăsat o misiune. Aceasta nu ține doar de limbă și istorie. Marele luptător ne-a lăsat un *Testament* – să restaurăm Harta. Cui a lăsat-o am să explic figurativ. Poeții, scriitorii, în genere, reprezentanții artelor frumoase sunt cei care bat clopotele la bucurii și la nevoi, însă acestea sunt turnate de altcineva. Alții sunt cei care fac clopotele. Dangătul n-ar fi dangăt dacă clopotele ar fi de calitate proastă. La fel, dacă clopotarii n-ar ști cum să le bată – nici clopotele turnate bine nu vor produce dangătul ce deșteaptă sau te cheamă la o cununie. Astfel, cei ce fac clopotele și cei care le bat sunt indispensabili, ca inima și sufletul unui om. Parcurgem timpuri grele, doar consolidarea tuturor clopotarilor și a celor care le meșteresc ne-ar permite să depășim aceste vremuri tulburi. Asta ne-a cerut Grig Vieru prin Opera sa.

În fine, vasta Operă a marelui Grigore Vieru e pentru toți, atât pentru copii – prin dulcea sa limbă, mai ales cea din *Abecedar* și din *Albinuța* –, cât și pentru cei în vârstă – prin profundul text filozofic plin de înțelepciune. De aici rezultă că gânditorul, profetul Grigore Vieru e un dascăl fără pereche al poporului.

**Nicolae OM AL CETĂȚII
RUSU ȘI AL ADEVĂRULUI**

Atât nașterea, cât și moartea nu sunt niște intenții subiective ale omului, ci ale voinței divine. Mai devreme sau mai târziu omul, ca entitate biologică, își încheie socotelile cu lumea în care a fost născut. În pofida acestor evidențe, rațiunea nu admite că Grigore Vieru a plecat în lumea celor dreپți, în lumea de unde nu a revenit nicio ființă. Astfel se întâmplă de obicei atunci când omul se desparte pe vecie de noi în mod accidental, neașteptat, imprevizibil. În asemenea cazuri cei vii, rămași îndurerăți și consternați, își amintesc de ultima întâlnire cu răposatul, căutând să înțeleagă anumite semnificații din comportamentul, replicile, privirile lui.

Pe 12 ianuarie, luni, am trecut pe la redacția săptămânalului „Literatura și Arta” să las o cronică despre cartea lui Andrei Vartic *Timpul lui Eminescu*, text care a și apărut joi, 15 ianuarie, de ziua poetului național al românilor. Redactorul-șef, Nicolae Dabija, lipsea, în schimb în biroul său îi întâlneam pe domnii Ion Ungureanu și Andrei Strâmbeanu cu care ne-am salutat, strângându-ne și mâinile. Grigore Vieru ședea aplecat asupra unei foi de hârtie, la un colț al mesei redactorului, și scria ceva. Era atât de concentrat asupra textului, încât nici n-a reacționat la schimbul de replici pe care le avusesem cu cei doi vechi prieteni și colegi de generație ai Domniei Sale. Se pare că nici n-auzise vorbele noastre. M-am apropiat cu gând să-i dau binețe, dar n-am îndrăznit să-l scot din universul în care plăsmuia textul pe care l-am citit peste trei zile alături de editorialul lui Nicolae Dabija. Nu era pentru prima dată să-l văd în acest birou redactând pagini de publicistică. Odată mi-a recunoscut că nu are vocație de publicist și nici nu-i place să înșire texte care nu au nimic în comun cu poezia. Dar este nevoit s-o facă, îl silesc să scrie publicistică cei care îl atacă pe nedrept și în modul cel mai mârșav. Nu poate să nu se implice când impostura și ticăloșia atentează la onoarea oamenilor de omenie, dar mai ales atunci când sunt terfelite demnitatea noastră națională, adevărul isto-

ric și bunul simț. Din acest motiv, de mai mulți ani redacția revistei „Literatura și Arta” îi devenise a doua casă. Aproape în fiecare număr, dacă nu pleca la dese întâlniri cu admiratorii săi din întreg spațiul românesc, avea câte un text pe care îl scria nu din plăcere, precum își gândea și respira poeziile, cele citite și cele cântate, ci dintr-o datorie de oștean al neamului românesc, de om al cetății și al adevărului. Aceste texte erau pentru năpăstuitul poet ca un canon pe care-l accepta cu resemnare, fiind conștient că un om de creație nu poate să nu se implice, nu poate să nu aibă o poziție în situații de acest gen. Pe 12 ianuarie, îl priveam cum stă aplecat, un pic gârbovit, și trudește asupra foii, înșiruind febril cuvânt după cuvânt. Descumpănit, nu știam cum să procedez, și doar când puse punct la sfârșitul propoziției îndrăznii să-i urez: „Spor la muncă, maestrel!”. Grigore Vieru tresări, își ridică privirea și-mi surâse vinovat: „Iartă-mă, Nicolae... Mă chinui, iată, cu un text... Vreau să reușesc... să-l prezint pentru numărul de joi...”. Se aplecă iarăși asupra paginii și începu alt rând.

Poetul reuși să-și vadă textul cu o zi înainte de nașterea sa în eternitate. Ca pe un oștean adevărat, clipa fatală îl găsi, neînfricat și viteaz, pe câmpul de luptă. Ori-cum, locul său de combatant nu rămâne gol, el fiind ocupat de valoroasa și uriașa creație, fiind susținută, firește, și de cei care-l iubesc și îl prețuiesc.

Alexei Acsan, Alexandru Bantoș, Ion Proca, Vasile Nanea, Grigore Vieru, Ana Bantoș, Iurie și Valeriu Matei. Casa Limbii Române, 14 februarie 2006

Ion MELNICIUC ÎNTRE LACRIMĂ ȘI LIMBA ROMÂNĂ

Întrebat de unde vine, poetul Grigore Vieru răspundea: „Din Lacrimă”.

Alteori zicea: „Din Limba Română”.

Zadarnic ar fi să precizăm de unde totuși vine poetul. Lacrima și Limba Română sunt pentru Grigore Vieru noțiuni-gemene. Sinonime absolute sunt.

Orice vers din poezia sa este rourat de Lacrimă: „Dumnezeu prima oară / Când a plâns printre astre, / El a plâns peste Țară / Cu lacrima limbii noastre”.

Amarul și fierbintele Lacrimii le-a cunoscut din fragedă copilărie. Rămas singurel noaptea în casă, „puiul de om” compunea (de frică, cum avea să zică mai târziu) versuri: „S-a stins soarele cel bun, / Eu mă culc, povești îmi spun, / Dar nici una nu-i frumoasă, / Greu e singurel în casă”.

Iată de unde vine Lacrima poetului. Dar și mai târziu, când era interzis Eminescu, când Prutul purta lacătul muscalilor, când Limba Română era sub sechestru, iar Dumnezeu răstignit de antihriști. Toată viața i-a fost o Lacrimă.

Golul din sufletele noastre încercăm să-l umplem cu bogata-i moștenire lăsată „în grijă mare” – poezia împede ca lacrima, în care sălășluiește Limba Română.

Ca să nu ștergem roua de pe versul vierean, îi recitim (a câta oară!) opera *cu sufletul*. Așa cum a fost scrisă.

Roua nu e altceva decât cristalul gândirii poetice a marelui nostru contemporan atins de geniu. Însemnul scrisului vierean e profunzimea gândului, aureolat de simplitatea formei de expresie. „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi” – e mărturisirea de pe urmă a poetului înveșnicită în piatra funerară din satul de baștină Pererita. Numai un talent autentic poate însămânța în lucrurile simple răscolitoare imagini poetice, ce-ar ascunde la suprafață adâncul gândirii omenești.

Aceste originale calități ale scrisului i-au asigurat o imensă popularitate în rândurile cititorilor de pretutindeni. Ceea ce-l situează pe Grigore Vieru alături de Eminescu sunt expresivitatea și originalitatea metaforei. Or, un poet trăiește prin metaforă.

Când trebuia să numească distanța între Chișinău și Iași, poetul spuse, parcă, fără să se gândească: „De-o inimă” – metaforă de o incontestabilă încărcătură emoțională, e supradozată în plan sugestiv. Mai simplu, mai poetic, pare-mi-se, nu poate fi. Ceva timp în urmă, am descoperit o descifrare a elevilor (revista „Noi”), cu totul neașteptată, a acestei metafore: „Inima nu *desparte*, ci *unește* orașele care aparțin aceleiași țări, aceluiasi popor”.

Ca nimeni altul (dintre contemporani), poetul stăpânește Cuvântul, adică Limba Română, pe care a învățat-o o viață. Și a sacralizat-o. Vieru așază Limba Română alături de Biblie: „Două lucruri în astă lume au fost zidite până la capăt: Biblia și Limba Română”. Perfecțiunea, frumusețea Limbii Române e lucrarea lui Dumnezeu, crede poetul.

Când credincioșilor li s-au închis bisericile, ei comunicau cu Dumnezeu prin Biblie. Separat de Țară, poetul și-a găsit refugiul în limba maternă: „Limba Română a fost singurul meu mod de a viețui în Țara de care am fost despărțiți”.

Fiind întrebat al cui discipol este, răspunsul nu a întârziat: „Al Limbii. Al Limbii noastre. Am rășărit ca poet din frumusețea, integritatea, armonia și iradierea Limbii Române... Vin din Limba care nu s-a născut în Peririta mea... s-a născut și s-a format în Moldova lui Eminescu și Creangă, în Transilvania lui Rebreanu, Blaga și Goga, în Muntenia lui Caragiale, în Oltenia lui Arghezi și Sorescu”.

Toate confesiunile sale destinate cititorilor scot în relief nețărnută dragoste pentru graiul matern. „Eu nu caut cu tot dinadinsul (deși doresc) să aduc ceva nou în cântarea limbii, eu caut să amintesc copiilor, omului și mie însumi că avem o comoară fără de preț”. „Mai bun noroc și-avere / Mai mare eu nu am / Decât în suflet graiul / Acestui pașnic neam. // Primește-l sfânt, copile, / Căci el ți-e moștenirea. / Și sapă-l pân-la lacrimi, / Păzindu-i strălucirea.”

Numai harul poetic deosebit i-a permis să se apropie și de sufletul și mintea copilului, pentru a-l face să trăiască cu adevărat frumusețea limbii noastre: „Pe ramul verde tace / O pasăre măiastră, / Cu drag și cu mirare / Ascultă limba noastră. // De-ar spune și cuvinte / Când cântă la fereastră, / Ea le-ar lua, știu bine, / Din, sfânta, limba noastră”.

„Limba este comoara cea mai de preț a poporului și veghea asupra strălucirii ei nu trebuie să pirotească nicicând”, concluzionează, într-un moment de meditație, poetul. „...mărturisesc că nu sunt unul din străluciții mânăuitori ai verbului matern, dar îmi place să declar că mă prenumăr printre cei care se frământă, se zbat în căutarea cuvântului potrivit, printre cei care tind să lege sănătos verbul în frază, înțelegând că a vorbi sănătos limba mamei... este o datorie – una dintre cele mai patriotice.” Iată un îndemn ce nu poate lăsa indiferent niciun vorbitor cult

de limba română. Autorul își motivează afirmația astfel: „Vorbindu-ne corect și frumos limba, tinzând a o vorbi corect și frumos, omenim astfel pe străbuni, pe cei care au creat «societatea cuvintelor civilizate». Uitând un cuvânt trebuincios, o expresie din comoara graiului matern, uiți ceva din istoria poporului tău”. Pentru a evita „uitarea”, zice poetul, „mai stau și azi aplecat deasupra Dicționarului Limbii Române. Dicționar care, după Biblie și după Eminescu, este pentru mine cea mai importantă carte de literatură. Mi-am pierdut somnul tot căutând cuvântul potrivit”.

Asemeni lui Eminescu, Grigore Vieru a așezat Cuvântul în toată creația sa cu o exactitate de invidiat. E greu să găsești un greș în arătura limbajului său poetic. Aceasta pentru că, vorba dumisale, pleca „zilnic după câștig în minele de aur ale graiului matern”. Atâta *câștig* și-a dorit în viață poetul – *aurul graiului matern*.

Dacă a-ți iubi limba înseamnă un act de patriotism, suntem în drept să afirmăm că Grigore Vieru a fost un mare patriot. Al Țării întregite, nu al celei trunchiate, al Limbii Române, nu al celei cu nume fals de „limbă moldovenească”. Se topea de dorul Țării și al Limbii Române.

Citiți-i confesiunile și veți retrăi emoții tulburătoare: „Dacă unii doreau și doresc să ajungă în cosmos, eu viața întreagă am dorit să trec Prutul. Am reușit să-l trec îngrozitor de târziu – abia la începutul anilor '70. Cred că a fost cea mai fericită zi din viața mea. La vama din Ungheni am închis ochii, ca să nu observe grănicerul lacrima din ei.

Treceam pe străzile Bucureștiului sau prin parcurile sale, citind, cu lacrimi în ochi, ca pe niște poeme, tot ce întâlneam în cale: numele străzilor, denumirile de magazine, afișele, tăblițele cu «Nu călcați iarba!». Mă țineam din urma copiilor care-mi păreau că nu vorbesc, ci cântă.”

Patriotismul lui Grigore Vieru rezidă și în curajul său de a lupta pentru reîntoarea și la noi a Limbii Române. „...în Basarabia însuși faptul de a vorbi și a scrie românește înseamnă a face politică. La noi în Basarabia limba a devenit o problemă politică”. Argumentul științific și istoric i-a servit drept armă cu care a luptat împotriva falsificatorilor istoriei noastre, împotriva moldovenismului primitiv. În lupta acerbă cu românofobia poetul este necruțător: „Din păcate, unii încearcă și azi să ne convingă că vorbim moldovenește, iar nu românește. Unii savanți... au destulă carte românească, dar sunt farisei. În limba moldovenească s-au adunat toți fariseii și toți derbedeii.

Am scris aproape întotdeauna din disperare. Din teama de a nu fi părăsit de «steaua care ne păstrează»: de Limba Română.

A te linguși pe lângă o limbă străină ca scriitor și a te lepăda de limba de acasă este ca și cum te-ai lăsa de harul pe care ți l-a dat Dumnezeu”.

Obosit și plictisit de atâta inutilă luptă cu neprietenii Limbii Române, Grigore Vieru zice: „Visez să apuc ziua când la Chișinău dragostea noastră pentru Limba Română și Istoria neamului nu va mai fi calificată drept «fascism», iar românii

basarabeni nu vor mai fi numiți, la București, «ruși». Să știți că și un termen și altul ne rănesc mai adânc decât sârma ghimpată”.

Cu sufletul rănit de nelegiuirile guvernanților „atotputernici” asupra limbii, poetul, parcă, le-ar formula verdictul: „Legiferarea prin Constituție a glotonimului «limba moldovenească» și a etnonimului «popor moldovenesc» (mă mir cum de nu i-au zis norod moldovenesc) va rămâne în istorie ca o rușine națională, care s-ar putea să cadă pe copiii și nepoții autorilor nesăbuitelor fapte”.

Grigore Vieru a sperat cu toată ființa în triumful Adevărului, pentru că a crezut în Eminescu – „lacrima de foc a Universului”, în Limba Română – „focul veghetor al Patriei, suflarea ei caldă, sănătatea ei liber ziditoare de frumos”.

„Limba, în accepția marelui nostru poet, este cea mai mare dreptate pe care poporul și-a făcut-o sieși.”

Or, „un poet care și-a asumat greul unui grai, trecându-l prin inima sa și, încărcat de răbdare, înțelepciune și nouă frumusețe, îl întoarce semenilor săi... un asemenea poet rămâne-va «suflet în sufletul neamului său» (Ioan Alexandru)”.

Așa a vrut Cel de Sus!

Grigore **CUGETĂRI DESPRE MAMĂ** VIERU

- Cea mai veche carte din lume este o mamă, cea mai frumoasă carte din lume este o mamă.
- Întâi pâine, apoi măslina! Întâi cântecul mamei, pe urmă al lumii.
- Nu pentru că am ochii albaștri îi sunt mamei drag.
- Nicio mamă nu dorește ca fiul ei să moară – fie ca trădător, fie ca erou.
- Doi copii încap în brațele mamei, și doi frați nu încap într-o țară.
- Nicio mamă nu este războinică, dar vitejia fiului ei îi umple sufletul de o vie și înălțătoare mândrie.
- Cele mai vechi popoare din lume sunt mamele.
- Poate că nu numai mamele, când mor, sunt îngropate în pământul lor, iar nu în unul pe care-am fost aruncați.
- Chiar aflată într-o pușcărie, o mamă tot va găsi niște fire de lână pentru a împleti niște ciorăpei fiului ei.
- S-a mutat pe mormântul mamei toată iarba din abecedarul copilăriei mele.
- N-am știut a prețui zilele în care măicuța noastră mai putea să trăiască.
- Sunt trei ființe pe care nu te poți supăra: Dumnezeu, mama și moartea.
- Copiii scriu pe zăpadă numele mamei cu atâta bucurie, de parcă dânșii au descoperit numele ei și strălucirea zăpezii.
- De oriunde ar veni mama, copiii cred că a fost la târg.
- Oricâți copii are mama, toți sunt ai ei, și numai cel mic – al tatei.
- Femeia se naște mamă, bărbatul se naște pur și simplu.
- Dacă oferi mamei o floare, îngerul ei păzitor poate să-și caute liniștit de alte treburile.

282 **Limba ROMÂNĂ**

- Pragul este un animal divin care se hrănește cu urmele mamei.
- Tatăl este o mamă vitregă mai bună.
- Nicio mamă nu poate ști viața cui leagănă: a unui viitor rege sau a unui viitor criminal.
- Mama conducătorului ticălos dă binețe și copiilor.

Grigore Vieru, doctor honoris causa al Universității Pedagogice
de Stat „Ion Creangă”. 2005

Silvia GÂLCĂ **CONCURSUL MUNICIPAL LA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ**

*Concursul de română este unul dintre cele mai de seamă
evenimente culturale de la noi. El întărește credința
în izbânda dreptății noastre...*

Grigore Vieru

Devenit pistă finală și traiect iminent pentru viitorii olimpici, concursul municipal la limba și literatura română reprezintă una dintre căile spre descoperirea, cultivarea și promovarea copiilor ce simt lumea prin cuvânt, iar harul ca pe o povară sacră. Este o competiție evaluată prin obiective și standarde concrete, mijloacele de verificare stabilind real măsura realizărilor personale ale participanților și făcând distincția netă între activitatea desfășurată la orele de curs și cea suplimentară – de valorificare a potențialului individual. Acceptând ca axiomă că disciplina școlară „limba și literatura română” e disciplina *codului matern* de ființare și comunicare cu lumea, cu universul, cu sinele, e matricea spiritual-etnică și etică, vom considera și cultura literar-lingvistică nu numai ca sumă a unor cunoștințe predate / venite din afară, primite gratis și reținute ca atare, dar și ca rod al unei activități interioare esențiale, ce restructurează personalitatea, voluntar și involuntar, conferindu-i dimensiuni și perspective noi, ideale. A recunoaște o valoare literară, a o trăi, a o „aprecia și a o aduce în stăpânirea ta intelectuală” implică descoperirea ei prin efort propriu, prin dialog activ între operă – o lume distinctă – și personalitatea ta.

În anul curent de studii, la etapa municipală a olimpiadei au participat 414 elevi din instituțiile de învățământ preuniversitar din Chișinău. Concursul s-a desfășurat în incinta Liceului teoretic „Iulia Hasdeu”, la 14 februarie – ziua în care poetul Grigore Vieru și-ar fi sărbătorit ziua de naștere... Și-ar fi sărbătorit sau... ar fi „trudit în minele de aur ale limbii”, așa cum trudea, de fapt, și-n zilele de Paști, și-n cele de Crăciun.

Genericul concursului l-au constituit cuvintele poetului „Un scriitor nu poate învia decât în limba în care a murit”. Grigore Vieru a fost omagiat, la deschiderea olimpiadei, într-un mirific anturaj de flori, lumânări și recitaluri inspirate. Montajul poetic, coordonat de directorul adjunct Emilia Slavenschi, i-a transformat pe elevii Liceului teoretic „Iulia Hasdeu” în actori mesageri ai vocii lui Grigore Vieru care afirma fără rest: „Din mila, din dragostea și dărnicia Limbii Române am răsărit ca poet”.

Lucrări care înregistrează performanțe notabile au realizat elevii profesorilor L. Solomon, C. Șchiopu, C. Munteanu, E. Ghedea (Liceul „D. Alighieri”), N. Climașevschi, V. Bolocan, D. Senic (Liceul „M. Eliade”), E. Fortună, N. Bulat, L. Grubăi (Liceul „Gh. Asachi”), A. Șchiopu, T. Costin, E. Slavenschi (Liceul „I. Hasdeu”), A. Tomiță (Liceul „M. Eminescu”), A. Sergentu (Liceul „L. Deleanu”), A. Miron, N. Cubreacov (Liceul „Prometeu-Prim”), L. Coman, A. Galaju (Liceul „I. Creangă”).

Comparativ cu anii precedenți, analiza rezultatelor a reliefat un spor calitativ al conlucrării profesor – elev. Pe de altă parte, în ceea ce privește realizarea sarcinilor probei, este de remarcat și o ascendență a performanțelor datorate efortului individual al elevilor, decisiv în formarea intelectului.

În concluzie, concursul a reprezentat o radiografie a abilităților elevilor de a dezvălui valoarea Limbii și Literaturii Române, asupra căreia a stăruit Grigore Vieru în întreaga sa creație, susținând duhul național de libertate spirituală și de responsabilitate în lupta pentru obținerea ei.

CONCURSUL ÎN VIZIUNEA PARTICIPANȚILOR

„Subiectele olimpiadei reprezintă, după părerea mea, un frumos omagiu adus poetului Grigore Vieru. Poeziile propuse marchează esența întregii vieți a creatorului. Rezolvarea subiectelor mi-a adus o deosebită plăcere încununată cu tristețe. Deși totul a fost organizat la cel mai înalt nivel, am rămas cu regretul că poetul nu a fost printre noi... Cred că i-ar fi plăcut foarte mult această olimpiadă.”

Cristina MENIUC,
clasa a XII-a, Liceul teoretic „M. Eliade”

„Grigore Vieru, steaua noastră românească ce ne-a călăuzit drumul în viață, ne-a părăsit. Prin plecarea poetului am pierdut foarte mult fiecare dintre noi, întregul neam. Ne-a părăsit omul care a făcut atât de mult pentru cultura noastră, a luptat pentru dreptate și adevăr.

Florile recunoștinței astăzi le aducem marelui poet nepereche și promitem să ținem sus făclia aprinsă de dumnealui.”

Cezara-Elena POLISCA,
clasa a VIII-a, Liceul teoretic „Miguel de Cervantes”

„E pentru prima dată când particip la un concurs, dar m-am simțit ca de sărbători. În liniștea ce mă inspira, m-am așternut pe dalbul foilor, gravând ceea ce mă ajuta să creez...

Poetul a viețuit cu adevărat poezia, pe el l-au durut durerile Basarabiei... De fiecare dată când îi pronunț numele, poeziile lui îl cântă...

Să-i fie țărâna ușoară și îngerii aproape.

Mulțumesc din suflet organizatorilor pentru ocazia oferită de a sărbători ziua de naștere a marelui poet scriindu-i nemoartea.”

Mariana ȘARANUȚ,
clasa a XI-a „A”, Liceul teoretic „D. Alighieri”

„Olimpiada din acest an a fost, cu siguranță, una revelatoare, tema propusă fiind până acum atât de neglijată. Sincer surprinsă, m-am regăsit în poeziile propuse, în suferința marelui poet, căci îmi place să admir natura în forma ei autentică, neștirbită de mâna omului...”

Adriana ABABIL,
clasa a XI-a, Liceul „Prometeu-Prim”

„Am avut o deosebită plăcere să particip la olimpiadă într-o asemenea zi... Probabil cauza principală ar fi demnitatea prin care, în ziua de naștere a marelui nostru poet Grigore Vieru, am avut posibilitatea să fiu o modestă întrupare a spiritului său. Conținutul testului ne reamintește că valorile și sentimentele umane sunt foarte importante, iar noi realizăm aceasta anume prin intermediul creației viere-ne. Astfel, poetul trăiește în fiecare dintre noi și aceasta îl face nemuritor...”

Elena COTAR,
clasa a X-a, Liceul teoretic „L. Rebreanu”

„Când te inundă lumina inspirației, când ochii sclipesc nebunatic de gânduri și idei, când inima pulsează în ritmul poeziei, trebuie să scrii. Mulțumesc pentru posibilitatea de a-mi întredeschide sufletul meu zbuciumat de adolescență.”

Anastasia PLATON,
clasa a XII-a, Liceul teoretic „M. Kogălniceanu”

FRAGMENTE DIN ESEURILE PREMIANȚILOR**CLASA A IX-A**

Moto:

*Pentru că a văzut, ochiul meu a murit.***Gr. Vieru**

„Fiecare ființă, fiecare suflare își are destinul scris în sine, ca propriul univers. Prin viață ne e dat să trecem ca umbra urmașilor noștri și reflecția părinților, aidoma vântului ce pătrunde arborele dezgolit, aidoma ploii ce hrănește pământul în sete [...]. Omul, în succesiunea naturală a anilor, cunoaște și se inițiază, căpătând experiență și devenind o călăuză pentru alții care descoperă viața. De datorita noastră, a muritorilor, este să trăim clipa cu savoare, să percepem existența și să o modelăm după valorile general-umane, ce stau la baza firii omeniești. Din momentul în care ochii au văzut tot ceea ce sufletul cere și rațiunea dorește, ne putem deda neînțelegerii. Însă realitatea poate fi alta: un om ce trăiește în sensul adevărat al cuvântului e alinat mereu de verva cunoașterii și descoperirii misterelor vieții. În tumultul său, această supraviețuire e o experiență inedită, pe care, din respect de sine și dragoste, nu o putem rata. Vom putea spune că am văzut totul și râvnim moartea doar când vom deveni Dumnezeu al ființei noastre.”

Mihaela CĂRĂUȘ,**Liceul „Prometeu-Prim”, prof. T. Melnic**

„Pentru că vezi, ochiul piere, moare. Se înspăimântă de ceea ce vede. [...] Lumea e plină de rele – crime, tâlhării, violență. Pentru a supraviețui și a le ține piept, trebuie să fii tare, curajos, să nu te dai bătut. Să știi ce e bine și ce e rău. Să ai posibilitatea de a alege roada de neghină. Uneori însă lumea se teme de ochiul nostru «văzător» și se prefacă că nu-l observă, fiindcă s-a săturat de mizerie și prăbușire. Vasile Romanciuc în poezia *Un ochi* arată indiferența trecătorilor: «O, lumea amărâtă trece pe lângă el, / Prefăcându-se că nu-l vede». E uluitor cum oamenii pot fi atât de orbi, insensibili, fricoși. [...] Ochiul nu suportă priveliști îngrozitoare, e prea mare încercarea și, sensibil, alege moartea.”

Mihaela TROFIM,**Liceul teoretic „M. Eminescu”**

„...Cu fiecă clipă în care privim bezna realității ce ne înconjoară moare o parte din noi, pere o aripă din zborul nostru spre viață. Ochiul – această oglindă pe care ne-a oferit-o Dumnezeu – devine cioburi dacă în ea se oglindesc doar cruzimile cotidianului. *A vedea* însă nu e sinonim cu *a pătrunde* cu adevărat în nucleul vieții, căci omul, «această pasăre cu aripile crescute pe dinlăuntru» (L. Blaga), se poate împlini doar atunci când privește spre sine cu ochiul sufletului. Adesea ne pierdem între lucruri și uităm că privirea spre lume nu este cea mai importantă. Esențială este privirea în adâncurile sufletului nostru. Privind zădărniciia acestei lumi, poetul a murit spiritual, cuprins de deznădejde. Doar oferindu-ne privirii

o lume mai bună putem deveni cuvânt, floare, om... iar omul, cu pasu-i grăbit, va putea să savureze mireasma propriei vieți ca pe o Duminică.”

Cristina MOGÂLDEA,
Liceul teoretic „Hyperion”

„Eu văd, tu vezi, el vede... șirul poate continua până se găsește insensibilul. Atât de trist e să nu vezi fizic, cu ochii din cap, și spiritual – cu ochii din suflet.

Grigore Vieru, unul din puținii vestitori ai frumosului hărăzit de sus să sfințească pământul basarabean, a văzut cu inima și cu sufletul. Un poet cu chipul de sfânt a ars ca un luceafăr divin, până la epuizare... până când a mai încetat să vadă cu ochii. La realitatea veritabilă ochii ni se deschid doar o dată și existența noastră se limitează la acele dulci amintiri și la transfigurarea lor în senzații noi. Ochii reprezintă o poartă a raiului nostru, conținând ideea de viață. Odată ce ne-a fost dat să trăim, va trebui să și murim, căci moartea e marea trecere umană acolo unde lumina divină ne va păstra ochii deschiși. Să vezi e o capacitate excepțională, fiindcă viața îți oferă atâtea oportunități să-ți oprești calea pentru a contempla tot ce te înconjoară. Ca răsplată pentru că a văzut, zice Vieru, ochiul a murit. Pentru că am fost fericiți, ne curg lacrimile, pentru că ne-am înălțat, suntem într-o liberă cădere...”

Victoria MAXIMENCO,
Liceul teoretic „M. Eliade”

CLASA A X-A

Moto:

*Cine oare poate trăi până la capătul dragostei
sau până la capătul morții?*

Gr. Vieru

„«Trăiesc spre moarte», afirma Gr. Vieru, și fiecare persoană, la fel ca marele poet, se stinge în fiecare zi câte puțin, înaintând în explorarea vastului continent numit viață. Pe parcursul existenței sale, omul învață să se descopere prin prisma trăirilor înălțătoare. Din amalgamul acestora, doar dragostea este cea care rotește sori și stele, deschizând în permanență noi porți spre adâncurile ființei.

[...] «Șoaptele dragostei» sunt cele care devin scutul fragil al pleoapelor în clipele grele, căci, în fond, «iubim ca să ne apărăm de vidul existenței noastre», spunea E. Cioran. În pofida acestui fapt, nimeni nu poate trăi până la capătul acestui sentiment, pentru că valoarea sa și impactul asupra ființei umane nu sunt doar inefabile, ci și incomensurabile. Clipele curg într-un noian neconținut, iar omul învață să dăinuie datorită vastei lumi a iubirii, ce îndeamnă mereu la cunoaștere.

Uneori, scântelele de patos ale celui care iubește se pierd în întunericul nopții, stingându-se treptat. Atunci, o parte a ființei dispare și ea, îndurerată, iar omul descoperă că nici până la capătul morții nu poate trăi. A muri în sens fizic e, poate, o eliberare – atunci când în fiecare moment zgomotul surd al existenței se revarsă dureros în adâncul inimii.

[...] Omul există în măsura în care știe a-și valorifica propria condiție, iar cea mai simplă cale de a face acest lucru este să exploateze dragostea ca trăire supremă. Deși nu o poate cuprinde, trebuie să se avânte în vârtoarea valurilor ei, pentru a simți că trăiește. Chiar dacă e rănit, chiar dacă o parte a sufletului îi moare mai apoi, omul trebuie să iubească, căci, de fapt, e taina care îl apără...

Cătălina DUMBRĂVEANU,
Liceul teoretic „D. Alighieri”, prof. Larisa SOLOMON

„Grigore Vieru este poetul care a conturat tablouri metafizice pentru dragoste și moarte. [...] Iubirea este o dreaptă care e obligată să aibă puncte comune cu natura, să trăiască și să respire prin porii acesteia, prin inima acesteia. Legătura spirituală, dar și biologică dintre aceste două elemente, este una de piatră, de aceea disocierea ei este imposibilă mâinilor, dorințelor și inimilor umane.

În ceea ce privește moartea, Grigore Vieru aduce o viziune luminoasă, o perspectivă non-pesimistă și lipsită de temeri față de călăul existenței noastre, față de elementul negru în lista angoasei umane.

Întrebarea viereană oferă oportunitatea de alegere: supraviețuirea până la capătul dragostei sau până la capătul morții, pentru că parcurgerea ambelor este condiționată de efort, dar și de legi himerice. Toată lumea iubește și toată lumea moare, la un moment dat. Dar puterea de a trăi la scară maximă, finală, este insuficientă aproape mereu. Omul e elementul teluric, care nu tinde spre valorile transcendentului decât prin creație. El e componentul de bază al cercului terestru, care nu pune punctul în evoluția sa emoțională sau în evoluția de dincolo... inima noastră e incapabilă să pătrundă în miezul dragostei, săpând doar la marginea ei, și e la fel de inaptă să se mențină în drumul spre nemurire, spre eternitate, spre victoria în fața efemerității absurde...

[...] Grigore Vieru este omul care a reușit să spargă limitele marcate de oameni, să iubească și să moară până la capătul dragostei. Până la capătul morții...

Beatrice PORCESCU
Liceul „Prometeu-Prim”, prof. Constantin ȘCHIOPU

„Moartea s-ar părea că-i veșnică și invincibilă. Nu e așa. Moartea poate fi învinsă, însă nu prin viața unui muritor, ci prin cugetul cuvântului, prin versurile nemuritoare.

Ajungând la capătul morții, vom regăsi dragostea, iar odată cu dragostea vom regăsi și viața. Nimeni nu e în stare să prezică sfârșitul suferinței, sfârșitul fericirii, fiindcă omul e doar o unealtă în mâna Domnului, iar fiecare dintre noi suntem obligați să uneltim noi începuturi, nu să grăbim sfârșitul.

«Când am să mor...», toți știm care e sfârșitul. A știut și Vieru. Unica diferență este că noi privim moartea cu spaimă și ură, iar Domnia Sa o aștepta liniștit: «Nu am, moarte, cu tine nimic...»

Iubirea – ca valoare morală – a fost sursa de inspirație a poetului. Maica și Patria – ca valori spirituale – au fost izvorul durerii, dătător de lacrimi. Aceste la-

crimi l-au transformat pe poet într-un nemuritor: «Un scriitor nu poate reînvia decât în limba în care a murit». Vieru considera viața și moartea două surori, astfel el a creat o paralelă între acestea – limba.

Problema morții nu are soluții, nici nu le necesită, fiindcă moare doar fizicul, iar sufletul rămâne. Deseori ne gândim că va veni momentul în care pleoapele reci vor acoperi ochii și tot ce-am trăit într-o viață se va stinge într-o clipă: «Știu: cândva la miez de noapte / ori la răsărit de soare / stinge-mi-s-or ochii mie / tot deasupra cărți Sale». Poetul a meditat într-una, el și-a creat o teorie a sa, o teorie a vieții și morții.

Cine oare poate trăi până la capătul dragostei? Probabil cu toții, dacă ne-am dori-o din suflet, fiindcă moartea nu ar fi un obstacol, ci o mică schimbare. Astfel, destinul tragic al omului se repetă zi de zi, s-a repetat și pe 18 ianuarie... doliul ce-l poartă acum poporul român va dura o veșnicie.”

Irina BORDENIUC,
Liceul „Vasile Vasilache”, prof. Tatiana ZAHARCIUC

CLASA A XI-A

Moto:
*De ce-ai deschide ochiul, / Trandafirule de-aproape?! /
De ce nu-l lași să doarmă, / Acoperit cu puzderie de pleoape?!*

Gr. Vieru

„Poetul este sufletul neamului. El respiră atât în atmosfera cerului, cât și cu problemele, nevoile, dorințele, visurile națiunii. Îmbinând harul divin, talentul și focul interior cu sentimentele izvorâte din inima țării, el devine un mesager al intereselor și doleanțelor ei și, totodată, un vrednic fiu al neamului său.

Poetul nu are o soartă ușoară. Pentru sinceritatea, curajul și demnitatea cu care își exprimă ideile. Lupta pentru patrie nu este deloc o sărbătoare, ea e obligație, căci, în afară de poet, nimeni nu se angajează să lupte în marile războaie pentru apărarea patriei, limbii și culturii.

Ca și în orice războaie, sunt aplicate metode diferite. Suprimarea demnității poetului, prin bani sau forță, este una dintre cele mai răspândite. Ferice de cel care nu le cade pradă! Însă «Trandafirul, / Ca și capul omului, / Nu se cuvine tăiat», pentru că poporul lipsit de apărători (poeti) rămâne, da, ușor de condus și de cucerit, însă devine mort. Poetul nu trebuie omorât, strivit, căci e un suflet mare, un suflet rupt din rai, și este o crimă chiar împotriva lui Dumnezeu să-l omori. Tot poetul sugerează și o soluție: «Priviți în ochii noștri / Până ne veți înțelege». Precum icoana împodobește și sfințește peretele pur, imaculat, al chiliei pline de har neexprimat, la fel și tristețea poetului, durerea lui pentru Țara-mamă concentrează toate sentimentele unui popor amenințat și subjugat, care este însă plin de iubire și dorește numai împăcare, chiar și cu cotropitorii.

[...] Poetul e menit pe această lume să-și «deschidă ochiul» pentru ca parfumul său să se răspândească peste tot și să-i farmece pe cei din jur. Blestemat e poetul

care doarme închizând harul divin în sine, însă e veșnic binecuvântat cel ce se deschide și arde în numele neamului său. Din fericire, în Basarabia poezii n-au dormit, nu dorm și, sperăm, vor activa cu și mai multă energie în continuare. Căci așa e voia lui Dumnezeu – ei sunt protectorii și părinți noștri spirituali...”

Sergiu URSACHI,
Liceul teoretic „I. Creangă”, prof. Ana GALAJU

„Trandafirul este pentru mulți o simplă floare. Frumoasă, fie ea roșie sau albă, unii pur și simplu o pun în vază, iar când se vestejește, o aruncă. Ochiul creator, plin de dorință și entuziasm, percepe însă adevărul. Adevărul trandafirului ca simbol al purității, pasiunii, al dorinței arzătoare și al recunoștinței. Proaspăt și curat ca un prunc firav și, în același timp, periculos –, te poate arde cu o singură înțepătură, și totuși... De ce tăiați trandafirul?... «Trandafirul, / Ca și capul omului, / Nu se cuvine tăiat». Poetul îndeamnă să privim cu ochii larg deschiși dincolo de aparențe, atâta timp cât va fi nevoie, «Până când ne veți înțelege». Noi suntem un univers ce se rotește în jurul altui univers. Întrebarea viereană este mai mult o reflecție interioară a poetului asupra semnificației trandafirului – «De ce-ai deschide ochiul?». Pentru cine să se desfacă, pentru cine să înflorească, dacă nu-i nimeni să vadă. Nu tăiați trandafirul – o clipă de frumusețe nu o schimbi pe o eternitate în întuneric și singurătate. Trandafirul a însemnat, încă din cele mai vechi timpuri, o poartă spre lumina magiei...”

Mihaela MUNTEAN,
Liceul „M. Berezovski”, prof. Aurelia CHIRILOV

CLASA A XII-A

Moto:
*Va veni alt cer. În altă lume se va deschide Ochiul meu,
dând piatra la o parte.*

Gr. Vieru

„În loc de prolog:
S-a născut în inima cerului,
Frate fiind cu soarele măreț
Și-nconjurat de stele vorbitoare
Ce i-au șoptit al cuvântului preț,
Un vier... un vier în suflet
Cu pâinea scoasă din cuptor,
Cu doina curgând prin vene,
Cu trupul străpuns de dor...
(Vierul sufletelor noastre, creație proprie)

La început a fost cuvântul... iar Dumnezeu era cuvânt! Cuvânt răstignit în haosul universului... cuvânt suflat în ochii stelelor... cuvânt trimis pe pământ... toți îl rostesc, însă nu tuturor le e dat să-l înțeleagă, fiindcă-și țin ochii strâns închiși și urechile astupate... cuvintele lovesc timpanele lor și cad zdrobite la pământ...

Dumnezeu le-a mai oferit o șansă: a trimis pe pământ îngeri ce purtau pe buze cuvântul spre a-l implanta în inimile muritorilor prin prorocirea lor... spre a «umaniza Pustiul»... a treia șansă nu va mai exista!

Menirea esențială a Creatorilor este de a ilumina masele, de a le hrăni cu atomi din soare, de a le înaripa sufletul pentru a vedea adevărul. Creația este o permanentă luptă cu sinele și cu lumea din jur, o supradoză de frământări și zbucium interior, un continuu război în care învingi prin moarte, căci îți înscrii numele în eternitate și devii parte componentă a infinitului!

În poezia *Nebunul de piatră*, Grigore Vieru transpune lumea sub forma unui zid din oameni. Nebunul, fiind prototipul poetului, al prorocului, încearcă să cheme sufletele rătăcite în propria rigiditate la salvarea prin mântuire, însă nu e auzit: «Nimeni strigătul nu-l auzea». O explicare a acestei idei se regăsește în *Trist poem despre umanizarea Pustiului*: «Veni-va o zi / Când pustiu din voi / Va chema ajutorul poezilor», când oamenii vor dori mântuirea și salvarea. Însă va fi târziu: «Iar ei / Vor fi murit demult». Poeții vor evada din lumea împietrită și vor deveni îngeri (*Nebunul de piatră*). Prima poezie accentuează ideea Adevărului ca unica modalitate de a învinge Absolutul. A doua – jertfa în numele Creației, deci a Adevărului. Credința, Curajul, Respectul, Demnitatea, Dreptatea sunt acele valori pentru care creatorii își smulg inimile din piept și ni le oferă nouă, pentru a mușca cu ardoare din ele și a ne îmbogăți spiritual.

Însă fiecare început are sfârșit, deci ei, eroii acestei lumi, cad pe câmpul de luptă în numele credinței și convingerii lor, căci «Fiecare autor trebuie să moară odată ce și-a finisat creația» (Umberto Eco). Ei lasă în urmă drept moștenire tezaurul de cuvinte, așchiile lui Dumnezeu, sperând că vor fi receptate, și zboară spre înalturi, spre un «alt cer». Aserțiunea lui Vieru este asemeni unei premoniții a propriei sale treceri în eternitate. Ochiul poetului s-a deschis deja într-o altă lume, într-o lume în care ninge și cresc flori dalbe, într-o lume a luminii și a adevărului, într-o lume în care-și au cuib toate valorile-surori ale creatorilor. «Dacă nu ieși din eu, nu vei atinge niciodată Absolutul», afirma Brâncuși, iar Vieru l-a atins, căci a ieșit din găoacea propriei sale existențe și a devenit frate cu soarele, stelele, dealurile, pâinea, florile, pământul. El afirma: «Sunt iarbă. Mai simplu nu pot fi», însă această simplă idee de iarbă servește drept hrană spirituală pentru zeci de generații.

«Pentru muncă trebuie brațe și mâini, pentru creație – aripi» (L. Blaga). Aripile lui Vieru s-au frânt, însă Dumnezeu l-a prins în palme și l-a așezat lângă EL...

Rodica AVORNIC,
Liceul „Iulia Hasdeu”, prof. Ala ȘCHIOPU

„Valoarea unui creator a fost dintotdeauna una greu de estimat. Poetul a fost mereu un suflet inadapabil în societate, iar societatea a fost, de când lumea și pământul, un colectiv incapabil de a aprecia frumosul și sacrul la adevărata valoare. «Va veni alt cer» – iată gândul oricărui creator adevărat. Din păcate, puțini sunt poeții care s-au putut bucura de aprecieri în timpul vieții. Din acest motiv, majoritatea scriitorilor își îndreaptă aspirația spre cer, spre o lume mai bună, în

care jertfele lor spirituale și-ar împlini rostul, iar existența le va fi descătușată de stereotipurile triviale ale societății.

După cum spune Vieru, «În altă lume se va deschide Ochiul meu, dând piatra la o parte». Acest adevăr doare, întrucât exprimă dificultatea vieții pe pământ a poetului. Necesitatea de a căpăta o libertate spirituală eternă poate fi satisfăcută, dar în altă sferă de existență, acolo unde nu există prejudecăți și critici. Simbolul pietrei sugerează limita acestei lumi, care îi împiedică pe creatori să se manifeste pe deplin. Structura lexicală «dând piatra la o parte» marchează speranța autorului la o eventuală eliberare a conștiinței.

Lucrările vierene *Trist poem despre umanizarea Pustiului* și *Nebunul de piatră* constituie nu atât meditații filozofice ale autorului, cât strigăte de durere, încercări de a deschide ochii societății și de a transforma durerea stinsă a poezilor într-un monument. Existența telurică nu reprezintă decât o treaptă în calea unui creator. Ambele lucrări au un caracter apocaliptic, menit să prevestească viitorul sumbru al umanității, decăderea acesteia în plan spiritual: «Veni-va o zi / Când pustiul din voi / Va chema ajutorul poezilor», «Veni-va potopul! / Și noi / Primii ne vom duce la fund». Aceste nuanțe pesimiste au menirea nu de a îngrozi, ci mai degrabă de a ne trezi conștiința. Ignorând poezii, noi nu facem decât să ne ignorăm neamul, trecutul și chiar propriul suflet.

Simbolul pustiului din textul *Trist poem despre umanizarea Pustiului* sugerează latența valorilor omenirii. Respingând poezii, ne creăm în suflet un enorm gol, care nu va mai fi restabilit mai apoi. Aceeași idee este exprimată și în poemul *Nebunul din piatră*: «Prin gaura lăsată în zid». Respectiv, această lipsă este incomensurabilă și trebuie conștientizată la timp, înainte de a fi prea târziu: «Iar ei / Vor fi murit demult».

Obstacolele societății cu care trebuie să lupte poetul sunt dificile și triste. Astfel, reputația de «nebun evadat» reprezintă o ofensă a sacrului, o crimă din partea omenirii în raport cu scriitorii. Altruismul poetului este exprimat în versurile: «Cât cer trebuie, / Cât sânge, câtă jertfire / Pentru umanizarea Pustiului». Astfel, aceste două lucrări menționate au menirea de a dezvălui adevărata valoare a creatorilor, de a contura esența inaccesibilă, dar atât de necesară nouă, oamenilor de rând...

Cristina MENIUC,
Liceul teoretic „M. Eliade”, prof. Galina NEGARĂ

„[...] E o problemă ce sângerează în ochii înlăcrimați ai strămoșilor noștri. Unde s-a produs ruptura între noi și cuvintele noastre? Între noi și valoare? Între noi și Dumnezeu? În primul rând, ar trebui să ne trezim și să ne lingem rănila, iar apoi să cerem ajutorul poezilor, umili să cerem bucăți de lumină din versurile lor și să mâncăm avar și nesățioși până vom transforma «pustiul» într-un «pâlc de flori / Neobișnuit de frumoase», asta ar fi unica posibilitate de a nu ne «duce la fund». Dar putem să o facem, nu este vreun fragment din *Misiune imposibilă*, ține doar de voința noastră de a renaște...”

Mihaela BABICI,
Liceul teoretic „M. Eminescu”, prof. Angela TOMIȚĂ

Andrei PROHIN **CUM AM SCRIS DESPRE GRIGORE VIERU**

În toamna anului 2004, când eram student la Istorie, săptămânalul „Timpul” anunțase un concurs literar: *Mamă, tu ești Patria mea*, consacrat lui Grigore Vieru, cu prilejul împlinirii a 70 de ani. Liceenii și studenții urmau să prezinte comentarii, eseuri, versuri inspirate din poezia și publicistica jubiliarului. Până la 14 februarie, aniversarea poetului, aveam câteva luni pentru a ne încerca spiritul.

Am stat cu creionul și cu fișele de lectură asupra mai multor plachete de versuri ale lui Grigore Vieru. Adâncurile poetului le poți măsura, uneori, într-o singură poezie. Citeam, iar în imaginație mi se perindau cântece de dragoste, versuri pentru copii, elegii, litanii îndoliate, poezii dedicate prietenilor, răspunsuri vociferate dușmanilor... Atunci când revii insistent la aceleași idei, ele au capacitatea de a lua înfățișarea fapturilor vii. E una din tainele ce se descoperă după îndelungate ceasuri petrecute în fața cărții. Dintre rândurile scrise de Grigore Vieru părea că răsăreau chipurile idealizate ale măicuței și iubitei, la picioarele cărora se zbenguia băiețașul pitic, iar între ele palpita o ascunsă armonie. Aveam senzația că în fața mea se afla un singur organism, cu articulații de versuri și că poezia însăși reamintește o veche baladă – *Miorița*. Acel vestit cântec ciobănesc începea cu o incantație venită parcă din vremea când Dumnezeu plămădea pământul: „Pe-un picior de plai / Pe-o gură de rai...”. Din alt capăt de istorie, poetul Vieru îi răspundea: „Pe vale, pe culme / Stau satele mele / Aproape de codru, / Aproape de stele”. Și parcă nu i-a fost îndeajuns scriitorului basarabean o imagine de basm, el voia să vadă lumea asemeni unui potir euharistic: „Piatra asta e o pâine caldă. / Vântul ăsta e un vin domnesc”. Pâinea și vinul, trupul și sângele Mântuitorului se reflectau în elementele naturii, ceea ce înseamnă că, deja din primele versuri ale baladei, era prefigurată ideea jertfei. Iar acest adevăr teologic din *Miorița* mi l-a revelat lectura textelor vierene.

Figurile dramei înaintau într-un dans implacabil: „Iar cel ungurean / Și cu cel vrâncean, / Mări, se vorbiră, / Ei se sfătuiră / Pe l-apus de soare / Ca să mi-l omoare...”. Și cititorul lui Grigore Vieru era atenționat că valorile naționale riscă a fi compromise de substituirile cu falsuri totalitare. În timp ce lozincile oficiale trâmbeau despre prietenia popoarelor din imperiul proletar, autorul dezavua primejdia *glontelui internaționalist* (titlul unei poezii). Să observăm și aici o paralelă edificatoare: la temelia complotului mioritic stă invidia pentru averea materială („Că-i mai ortoman, / Ș-are oi mai multe...”), iar Grigore Vieru vorbește de atentatul împotriva spiritului, exprimat prin „ura pentru-al nostru grai, / [...] ura pentru-al nostru plai, / [...] ura pentru tot ce-i sfânt”.

La ceas de cumpănă, omul caută să-și transfere ființa în alte spații vitale. Majoritatea nu-și dau seama că a supraviețui înseamnă a refuza jocul morții, jocul de-a v-ați ascunselea (alegoria lui Arghezi), înlocuindu-l cu o realitate creatoare. Păstorul mioritic își dorea la căpătâi trei fluiere (de fag, de os, de soc), metaforă a cântecului ciobănesc. La capul eroului vierean trebuia să se afle opera lui Mihai Eminescu, „cu toți codrii ei în zbucium” (poezia *Legământ*). Autorii *Mioriței* vor fi crezut în riturile de trecere, ale înmormântării, capabile să-i deschidă sufletului porțile nemuririi. Grigore Vieru credea că neamul său va dăinui prin limba română și prin sublimul ei patron – Eminescu.

Izvorând dintr-o spiritualitate arhaică, *Miorița* invocă soarele, luna, stelele, brazii și păsările – primele zeități cărora le-au vorbit strămoșii, chemându-le să binecuvânteze ceasurile nașterii, căsătoriei și plecării din lume. În clipele supreme, cum e cea a iubirii, eul liric al lui Grigore Vieru aspiră la o comuniune cu spicele și cu ramurile (învăluind trupul iubitei), cu asfințitul marin (în care se scufundă mama), pentru că astfel poate să se „apropie cerul de pământ”.

Am însumat simbolurile, motivele comune baladei și creației viereane, după care drama mi-a apărut completă: ne-am născut la o margine de rai, cu trupul înrudiți pământului, iar „tot ce-i sus de ram / tot ce-i depărtat”, adică cerul cu stele, „ne e nouă neam”. Dar tot la noi acasă „străine poște” ne amenință ființa, căci numai ruptă de trecut, fără strămoși, baștina se poate pune la vânzare. Chiar și atunci când moartea îl încolțește, aparent fără cale de scăpare, individul mai poate supraviețui. Baciul *Mioriței* a plecat în cântec. Vieru și-a ales *întâiul mare poem al unui popor* – limba (după Blaga). Alături de cuvintele românești, a rămas cu ai săi și a cântat iubirea (pentru păstor – nunta și fata de crai). Lumea era salvată, nimic în afara ordinii poetice, dar mai rămânea măicuța.

Într-adevăr, în *Miorița*, măicuța bătrână își caută fiul pierdut. La origine, balada ar fi fost un bocet, bocetul măicuței. Iar pentru Grigore Vieru, cum „Nu poți din apă smulge / Un soare oglindit”, tot astfel „De mine chipul mamei / Să îl desparți nu poți”. În baladă, mioara năzdrăvană e cea care urmează să-i comunice măicuței, cu slovă de poveste, de ce fiul ei nu mai e aproape. Deci, în *Miorița*, măicuța va deveni martora celor întâmplare, din sensibilitatea ei a și fost făurit mitul moarte-nuntă. Dacă mâinile măicuței lui Grigore Vieru îmbătrânesc în creștetul poetului, înseamnă că și ea a fost spectator al vârstelor lui. Ocupația mamei, citim

în poezia *Formular*, este aşteptarea – un mod mai atenuat de a exprima dureroasa nelinişte din „Pe câmpi alergând / De toţi întrebând”. Oricât de amplă drama poetului, identică celei a păstorului, încapă întreagă în ochii mamei. Anume prezenţa mamei converteşte bogăţia de sensuri, amintite mai sus, în substanţa tragediei. Iar tragicul, se ştie din vechime, purifică spiritul (*katharsis*) – menire la care este chemată arta când aspiră spre divin.

* * *

Am scris pentru concurs un eseu de lecturi paralele – „*Mioriţa*” lui Grigore Vieru. Intuisem ceea ce poetul însuşi a mărturisit expres – scânteia versului său porneşte din folclor. Făcusem şi câteva referinţe mitologice la imnuri şi zeităţi antice, demult uitate. Azi, cred, nu e rostul să recurgi la analogii exotice – au prea puţin în comun stejarul şi palmierul. Esenţială rămâne ideea că universul poetului ia naştere din mit, reluând, astfel, calea parcursă de marile literaturi ale lumii.

Aici se încheie întâlnirea mea cu poetul, în ziua de 14 februarie 2005, la a 70-a aniversare. Organizatorii concursului se angajaseră, atunci, să-i prezinte cele mai reuşite texte. E numai o umbră această amintire, comparată cu cele ale însoţitorilor lui Grigore Vieru pe multele sale cărări. Dar generaţia mea, ca şi cele viitoare, vor dialoga cu poetul doar astfel – prin fereastra literelor.

Victor **CA UN FĂT-FRUMOS** **PROHIN**

Foarte tânăr, Grigore Vieru a venit în școli, grădinițe și biblioteci ca o primăvară. În poeziile lui de la început, foarte limpezi, alcătuite din patru-șase rânduri, încăpea copilul, încăpea mama, încăpeau animalele și orătăniile casei. Și mai încăpea un cer cât o veșnicie.

Dar după primăvară urmează vara, apoi toamna – cu mere, cu nunți și cu rândunele care se duc. Poetul nu mai e în exclusivitate al copiilor, dar și al adolescenților, al tinerilor și tinerelor, al mămicilor și tăticilor. La unele întâlniri cu cititorii, recitindu-și versurile, Grigore Vieru făcea în mod intenționat câte o pauză mai lungă. Crezând că și-a uitat poezia, sala îi venea în ajutor – declama în cor continuarea ei.

Înainte de un jubileu al poetului, ne-a răsărit, cinci ani în urmă, o idee. Să-l rugăm să ne prezinte zece poezii abia începute, iar cititorii *Alunelul*-ui să le scrie finalul. Binevoitor, poetul ne-a susținut. Am anunțat concursul „Scriem poezii cu Grigore Vieru”. Și versurile maestrului au fost continuate în număr de 1.700 de variante, zece dintre care le publicăm în aceste pagini.

Acum, când nu-l mai avem alături, ne dăm seama că a fost ca un Făt-Frumos născut din lacrima neamului.

PE CEL POD

Pe cel pod – pe curcubeu –

Cine trece?

Dumnezeu?

Trece Dumnezeu cu cînste

Să ne spună vorbe sfînte.

Diana RĂILEAN,
cl. 3, s. Cotova, r. Drochia

RÂNDUNICA

Rîndunica mititea

Două case are ea.

Una inima cea bună,

*Alta sufletul curat
Și-amândouă-s împreună,
O viață nu se despart.*

Iulia ȚURCANU,
s. Mileștii Mici, r. Ialoveni

TU PE TOȚI ȘTII SĂ-I ASCULȚI

*Doamne, Doamne,
Suntem mulți,
Dar pe toți știi să-i ascuți.
Am și eu să-ți spun ceva, te rog a mă asculta:
„Fă-mă, Dumnezeuul meu,
Ca pe floricele –
Sufletul să-l am mereu
Alb și sfânt ca ele”.*

Irina TAHVATULIN,
cl. 4 „Pas cu pas”, s. Hăsnășenii Noi, r. Drochia

ICONIȚEI CU HRISTOS

*Iconiței cu Hristos
Mama s-a rugat frumos.
Iconiței cu Isus
Mama-n șoaptă ce i-a spus?
„Grijă ai de băieței,
Că mi-s dragi ca ochii mei.
Grijă ai de tatăl lor –
Prin străini nu i-i ușor”.*

Dumitraș IASINEȚCHII,
cl. 3, s. Cotova, r. Drochia

DACĂ FLORILE

*Dacă florile-ar umbla
Ca și noi la școală,
N-ar purta fundițe, zău!
Le au de la Dumnezeu.*

Vlada PLOȘNIȚĂ,
cl. 3, s. Talmaz, r. Ștefan-Vodă

CÂINII DE-AR VORBI

*Câinii de-ar vorbi cumva
Oare ce ne-ar întreba?*

298 **Limba ROMÂNĂ**

*Când cu binele te-apropii,
Câinii îți vorbesc cu ochii;
Când îi zădări, ori te zbânțui,
Câinii îți vorbesc cu dinții.*

Vicu PÂNZARI,
cl.4, șc. pr. Șoldănești

ZICE PLOAIA

*Zice ploaia de la munte:
„Eu oițe am mai multe!”
Câte picături de ploaie,
Atâtea oi și mioare!*

Liliana (cl. 5), Dumitrița (cl. 3) și Nicușor STRATAN,
s. Mândrești, r. Telenești

NIMIC NU SE AMÂNĂ

*Nimic nu se amână –
Mama, Limba cea Română.
Și niciunul din dușmani
N-o să ni le ieie iar.*

Marin HABULEAC,
cl. 3 „Pas cu pas”, s. Cuhureștii de Jos, r. Florești

SUB UN POM

*Sub un pom o păsărică
Ciugulește din pâinică,
Un copil flămând cerea
O fărâmbă de la ea.*

Victoria ANTON,
cl. 3 „Pas cu pas”, Liceul „Meșterul Manole”,
s. Sălcuța, r. Căușeni

ȘADE CARTEA LÂNGĂ PÂINE

*Șade cartea lângă pâine
Ca măicuța lângă mine.
Cartea-i de la cărturar,
Pâinea îi de la plugar.*

Maria OBOROC,
cl. 6, s. Ruseni, r. Edineț

Iurie **DOUĂ ÎNTÂLNIRI BOJONCĂ CU POETUL**

Prin anii '80 eram în anul I la Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice „Ion Creangă” din Chișinău. Colega noastră Liuba Sănduță, studentă și ea la filologie în anul II, adunase o ceată de urători. Și cum băieți eram cam puțini, ne-a invitat aproape pe toți: de la anul I la IV. Pentru a salva situația, mai îmbrăcasem și niște fete la pantalon și la căciulă haiducească. Un autobuz închiriat ne-a dus din sector în sector prin tot Chișinăul să-i urăm pe cei dragi, dar și pe cei care țineau pe atunci cursuri la facultate sau erau angajați la rectoratul universității.

Parcă văd și azi cum intram sfioși în casa regretatului Gheorghe Nantoi. După ce l-am urat, am rămas stupefiați de firea omenească a celui decan-uragan de la filologie care era pe cât de sever, pe atât de spiritual, chiar dacă a predat vreo trei decenii istoria P.C.U.S. Rectorul nu era acasă. Vorbisem în limba lui Pușkin cu soția Domniei Sale. Ne-a dat ce ne-a dat și pe-aici ți-i drumul. Un profesor de fonetică, după ce ne-a ascultat cu atenție urătura, ne-a spus că-i țaran și el cu talpa crăpată, așezându-ne la masa de revelion ca pe niște copii ai săi.

După ce ne-am făcut datoria față de mai-marii instituției cu pricina, hai să mergem și pe la cei care ne încălzesc inimile. Cam aproape de miezul nopții ne-am pomenit în sectorul Râșcani al Chișinăului, într-un apartament modest. Eram acasă la Grigore Vieru. Pentru prima și ultima oară am văzut-o pe mama poetului. Oaspete în acea casă era compozitorul Tudor Chiriac. Am spus urătura cum am spus-o, am sunat din zurgălăi cum am sunat. Poetul ne-a ascultat atent. A zâmbit mulțumit zicându-ne: „E bine că ne-au rămas urăturile, fraților!”. Apoi a întrebat cine poartă chimirul. Cea cu chimirul era o domnișoară îmbrăcată în haine haiducești, cu o mamă de căciulă țurcănească pe cap. Tudor Chiriac ne-a turnat câte un păhărel cu vin roșu. Mama poetului a trecut pe la fiecare cu o tavă plină cu plă-

cinte fierbinți. Această femeie scundă și rumenă era simplă și firească, așa cum poate fi doar poezia cea adevărată. ...Iată că, după lectura mai multor volume dedicate mamei, am avut fericita ocazie s-o vedem pe mama poetului, care ne îndemna să gustăm din plăcintele fierbinți. A fost memorabil acel moment.

✱

A doua întâlnire cu poetul a avut loc peste 20 de ani. Era prin 1989. Poeta Leonida Lari, alături de alți scriitori, se antrenase în campania electorală. Subsemnatul, fiind persoană de încredere, participasem la organizarea unei întâlniri cu alegătorii la Costești – Ialoveni. Venise la miting ca invitat de onoare și susținător al Leonidei Lari poetul Grigore Vieru. Seara, acasă la un gospodar, poetul a spus: „Costeștiul este un sat cu caracter”. Or, caracterul unui sat e format din caracterele oamenilor care locuiesc în el. Mai multe sate cu un astfel de caracter ar forma un caracter al țării.

Pentru poetul nostru caracterul a fost trăsătura distinctivă la care a ținut foarte mult. Nu din întâmplare scrie: „Sunt fericit că n-am cântat păunii...”

Veneția, 2009

Ion **MOARTEA ȘI NEMURIREA** **HADÂRCĂ MARILOR POEȚI**

Într-un concurs de împrejurări totuși ostile creației, poetul, chiar și prin propria sa absență din viață, influențează, inspiră și înveșnicește traseul neabătut al Creației...

Dacă recentul ianuarie a fost unul eminesciano-vierean, apoi decada precedentă a fost pentru mine una pușkiniano-lermontoviană în sensul tragic al unei directe descendențe din prima ipostaziere zodiacală.

Tocmai intrasem în cabinetul redactorului-șef al săptămânalului „L.A.”, dl Nicolae Dabija, în toiul unei discuții cu Ministrul Culturii Ion Ungureanu, un mare regizor, tribun și, deopotrivă, cunoscător al literaturilor română și rusă, când interlocutorii, știind că l-am tradus pe Lermontov (vezi *Demonul meu*, Editura Prut Internațional, 2006), se întrebau dacă nu cumva am tradus și poemul lermontovian *Moartea Poetului*. N-am confirmat supoziția, dialogul fiind susținut în continuare de splendidul recital și surprinzătoarele comentarii paralele ale distinșilor conlocutori. În final am regretat încă o dată că, axându-mă pe principiul antologării liricii lermontoviene, trecusem pe lângă un text emblematic, dar am acceptat circumstanțele și ca pe un „comandament social” în sensul cel mai creator posibil. Concluzia asupra căreia căzusem de acord cu toții era că spiritele mari, tutelare, se înrudesesc atât prin viață – moarte, cât și prin opera lor nemuritoare și că numai din ignoranță sau rea-voință pot fi confrunțați marii poeți de pretutindeni. Revenind la masa de lucru, am consultat din nou toate sursele disponibile (antologii, comentarii, traduceri), tot mai mult și mai mult uimindu-mă de tănuitele sensuri și deschideri vizionare ale genialului Mihail Lermontov.

Fără a diminua contribuțiile precedente ale lui Leonid Dimov sau Bogdan Istru, care au tradus poemul, am întreprins o nouă decodificare a textului, care, vers după vers, se plia pe destinul tragic al marelui Grigore Vieru, cu toată suita de întâmplări, detractori și scenarii oculte ale puterii

care l-au predestinat. Treptat, descifrând vechiul / noul text, pe foaia albă din fața mea ca dintr-o oglindă magică mi se dezvălui imaginea cutremurătoare a implacabilului fatuum.

Supus prigoanei și cenzurii, poemul *Moartea Poetului* abia după moartea autorului însuși a fost publicat pentru prima dată peste hotarele Rusiei, la Londra, în 1856, în revista lui Hertzen „Polearnaia zvezda”! Însă, contrar persecuției, poemul s-a multiplicat în nenumărate manuscrise, revendicându-și un destin misionar și jalonând o etapă de vârf în istoria literaturii ruse, poate mai mult decât diferite organizații clandestine, teorii marxist-leniniste și revoluții anarhice contribuind la zdruncinarea temeliiilor unui stat polițienesc.

Scriș cu peniță de laser și turnat în formule lapidare de adevăr imbatabil, aproape fiecare vers devenindu-i expresie înaripată, poemul tânărului de 23 de ani (!), cvasinecunoscutului la acea vreme Mihail Lermontov, a bulversat societatea și a vestit nașterea altui geniu, care avea să preia ștafeta sacrală chiar în clipa morții marelui său predecesor. Au existat anumite controverse în privința epigrafului desprins din tragedia dramaturgului francez J. Rotrou *Wențeslav* (1648), dar ele s-au risipit prin publicarea dosarului (!) „Despre inadmisibilele stihuri, scrise de cornetul regimentului de husari Lermontov...”, tocmai epigraful servind drept principal cap de acuzare și exilare.

Partea esențială a poemului, scrisă la 28 ianuarie 1837, într-un mod original îmbinând elementele de elegie și pamflet social, a anticipat vizionar sfârșitul tragic al lui Pușkin (29 ianuarie), cu toate că zvonurile despre decesul poetului deja împânziseră Petersburgul. Partea finală a poemului („Iar voi, progenituri trufașe...”) este scrisă la 7 februarie (!) după vizita făcută autorului de unul dintre colaboratorii Ministerului de Externe al Rusiei, Nesselrode, kamer-iuncherul verișor N. S. Stolâpin, portavocele unor opinii stranie ale elitelor de curte, care încercau să justifice faptele asasinilor Dantes și Ghekkern, afirmând că aceștia nu intră „sub incidența legilor statului rus”!

Percheziția domiciliului lui Lermontov, expulzarea din Petersburg și mai apoi înscenarea duelului fatal din Caucaz nu aveau decât să marcheze traseul exodului profetic extins până în zilele noastre, prin care se citesc peste veacuri similitudinile de destin ale tuturor marilor poeți, incomozi în timpul vieții, pângăriți și ostracizați în propria lor patrie, ca mai apoi, după moarte, să fie ridicați în slăvi și încorsetați în monumente. Ce soartă sucită și ce ironie amară, când tot danteșii rămân în viață să fie paznici și ghizi de muzee pentru jertfele lor!

Cu satisfacția datoriei împlinite, las cititorii să tragă propriile concluzii, specificând că acest comentariu se vrea și ca inițiere a unui demers de expulzare a sconcsului-dantes, numele căruia este nevrednic de a fi alăturat în această istorie.

Mihail LERMONTOV

Traducere dedicată memoriei poetului Grigore Vieru

MOARTEA POETULUI

Vrem răzbunare, împărate!

Pân' la pământ rugăm:
 Fii drept și pedepsește asasinul,
 Pedeapsa lui prin secole vestească
 Pentru urmași onesta-ți judecată
 Drept pildă pentru toți răufăcătorii.
 Poetu-i mort! – salvând obrazul –
 De plumbul bârfelor răpus
 Vru să-și răzbune dârz necazul,
 Dar fruntea mândră i-a apus!..
 Inima lui nu suportase
 Al javrelor lătrat proscris,
 El spuma curții desfidase
 De unul singur... Și-i ucis!
 Ucis... Chiar lacrima-i deșartă,
 Lauda sună a suspin
 Și nicio scuză-n veci nu iartă
 Sentința crudului destin!
 Au nu voi șfichiuiți cu ură
 Talentul liber și-ndrăzneț
 Tot răscolind fără măsură
 Focul mocnit, cu noi săgeți?
 Deci, jubilați... Sub cazna vremii
 El nu răbdase-atât venin:
 S-a stins divina-i stea de geniu,
 S-a frânt corola-i de lumini.
 Călăul lui cu sânge rece
 Ținti-n poet... salvare nu-i.
 Nici sufletul nu-i stă să-i sece,
 Nici brațul cu pistolul lui.
 Dar ce gunoi din depărtare

Asemeni mii de venetici
După ciolan și bunăstare
De valuri fu zvârlit pe-aici?
Gunoii își bătuse joc
De datini și de limba noastră,
Pân' și de slava strămoșească;
În cine iuda să lovească
Oare chiar n-a știut deloc?...
El este mort – culcat sub hume,
Precum alt cântăreț fără de nume,
Pradă invidiei la fel,
Slăvit de-al nostru bard ca pe-o minune,
La fel ca el ucis de brațul cel mișel.
De ce, lăsând amici și bucurii naive,
Intrase el în lumea minciunii colective
Prea strâmtă unui suflet adânc și nesupus?
De ce-a întins el mâna puterii găunoase,
De ce-a crezut în vorbe și lingușeli
mieroase?
El, care-atât de tânăr, vedea cu mult
mai sus?...
Și dându-i jos cununa – alta i-au pus,
de spini,
Ascunși sub lauri însă, pe când l-au
sărutat:
Dar spinii de otravă plini
Blajinul chip i-au mutilat;
Și-n ultimul său ceas i-au strecurat otrava
Perfidelor șoptiri prin lașe adunări,
Și el muri căznit, cu inima bolnavă
De taina-i disperată a sfintei răzbunări.
Divine cânturi amuțiră,
Nici când nu vor suna din nou:
Pecetluită-i tace lira
În strâmt și sumbrul său cavou.

*

Iar voi, progenituri trufașe
Ale celebrilor în mârșăvii părinți,
Ce-ați terfelit sub tălpi de rob, codoașe,
Chiar umbra stirpei voastre demne de căinți!
Voi, lacom buluciți la scaunul puterii,
Ai spiritului liber și harului călăi!
Acum vă ghemuiți sub legea țării?
Dreptate vreți? – Dar nu aveți temeii!
Pentru cei răi stă-n cer o altă judecată
Cu alt verdict necruțător;
Știind, de nici un aur cumpărată,
Ce faptă s-au trecut și fi-va-n viitor.
Atunci zadarnic veți huli sau veți deplânge:
Degeaba hohote-n delir –
În veci nu veți spăla cu-al vostru
negru sânge
Cel sânge de poet martir!

Traducere de Ion HADÂRCĂ
7-8 februarie 2009

Nicolae MOARTEA LUI VIERU
DABIJA

Spitalul de Urgență s-a trezit
și-i bântuit de-o veste tot mai grea:
Vieru zace, undeva, strivit,
căci s-a găsit și pentru dânsul o șosea.
E scos Poetul, pe fragmente, dintre șine...
„Sunteți Vieru?”
„Da...”
„Și ce vă doare?”
„Doar Basarabia...”
Ea... suferă mai tare...
Pe ea salvați-o-ntâi,
și-apoi pe mine...”
I-i sângele cu fiare-amestecat
ca Prutul lui cu sârmă ucigașă:
„Unde vă doare cel mai mult?”
„Nu sub cămașă...”
Ci Neamul meu... că-i... cel mai
dezbinat”.
Lui –
medici voi, cu harul vostru sfânt! –,
scos de sub roți ca de pe răstignire,
mai dați-i viață, ca să mai respire
și să mai scrie încă-un *Legământ*.
Viața
încet
din trupul lui
se scurge,
la el Spitalului i-i greu s-ajungă,
și Prutul tot
e-o lacrimă
prelungă
pe fața Europei care curge...
Și, ca-n povestea cea cu lupi și iezi,
singurătatea s-a făcut mai mare...

Iar țara seamăună cu-o lumânare
ce pâlpâie uitată în zăpezi...

Cu mersul lui, tăcut, de heruvim
el s-a-nălțat la Ceruri: și învie.
Și numai noi, rămași în străinie,
nici nu ne naștem și nici nu murim...

18 ianuarie 2009

Cu Nicolae Dabija la „Literatura și Arta”

George LA STEAUA LUI VIERU
FILIP

Urcă-n cer poeții, unul câte unul,
poate e mai bine printre flori de ler.
Pe Pământ ne bate Dumnezeu – bunul
cu furtuni și cnuturi ticluite-n cer.

A plecat VIERU, a plecat pe jos
cu o cruce-n spate, dusă-n anii grei.
A urcat Golgota lui Iisus Hristos
demn și în credința totu-i *panta rhei*...

Inima lui caldă n-a mai vrut să bată,
să mai cânte versuri despre prunci ai Țării;
o... inima tristă – lacrima curată,
doliu-am pus pe glie... tare-i ger pe-afară.

Colo, peste PRUTUL care ne desparte
cine-o să mai salte poduri mari de flori ?
Pe pagina scrisă în a noastră carte
GRIGORE VIERU a sădit flori.

Pe nemărginire cântă crăișorii
și pe bolta lumii s-a mai stins o stea;
Triști și negri, Doamne, ne sunt astăzi norii,
azi îmi plânge muza și inima mea.

Iurie * * *
BOJONCĂ

Lui Gr. Vieru

S-a dus decembrie ca un fulg de zăpadă
 și n-ai mai scris niciun rând
 cerul își face datoria pe cînste
 frumusețea de afară este enormă
 un lemn trosnește în vatră
 mama nu mai „pâine albă coace”
 a plecat să ne aducă o făină mai bună
 tata nu mai „fluiere ne face”
 s-a dus odată după un ram
 și a confundat pădurea cea de pe pământ
 cu pădurea cea din ceruri
 noi nu mai „zburdăm voios”
 ne doare sarea din oase
 nu de adânci bătrânețe
 de aduceri aminte
 și cum să „pentru pace, pentru pace
 mulțumim frumos”
 când în fiecare casă mocnește câte un mic război
 în care pe linia întâi e tata
 și tot pe linia întâi e mama
 și doar copiii pacifiști cum sunt
 privesc uimiți cele două armate
 dar se pare că nimeni nu mai are nevoie de ei
 războiul de această dată e fără capăt
 fără învinși și fără învingători
 câmpul de luptă e casa săracă
 atât de tihnită și pașnică
 dacă n-ar curge spre ceruri
 fumurile dulci din satele noastre
 ai crede că toți luptătorii demult au murit
 s-a dus decembrie ca un fulg de zăpadă
 și iarna-i un steag pentru pace.

(Din volumul *Teama de scris*)

Marin **ÎNSEMNELE MITULUI**
POSTU **POETIC VIEREAN:**
ÎNTRE ORFEU ȘI HRISTOS

Sentimentul culpabilității fiului față de mama sa („Iartă-mă, nu îndeajuns eu te-am iubit”), care înregistrează o reitereare sesizabilă, apropie tematic poezia lui G. Vieru de miturile naționale și universale. Vom găsi aceleași personaje în balada *Miorița* (fiul se simte vinovat de suferința mamei), mitul lui Oedip, inclusiv Isus și Maria etc. Reprezentativ pentru inițierea în taina thanatosului pare a fi totuși mitul precreștin al lui Orfeu. Eul liric vierean împarte lumea între un aici – acum și un dincolo – etern („în veac”): „În noaptea cea rece, / În ziua cea caldă, / Nimic nu detest. / Există lumea cealaltă / Cât timp / Există pământul acest” (***)*În noaptea cea rece*)¹.

Piatra de pe mormântul mamei reprezintă „poarta” prin care se trece *dincolo*: „Iată o piatră / Care pe nimeni / Nu a lovit. / Ea stă neclintită aici / Pe mormânt. / Pe mormântul tău, / Mamă. / Cucernic o îmbrățișez / Ca pe întâia / Și cea de pe urmă / Patrie a mea” (*Piatra*), în timp ce crucea de pe morminte – „semnul” de unde „am plecat”: „Niciun râu nu poate / Marea s-o ocolească. / Zilnic viața noastră / În viața de dincolo / A părinților / Care-au plecat la strămoși, / Zilnic în nemărginirea vieții lor / Viața noastră se varsă. / Iar crucea de pe morminte / Nu este decât un semn / Că de-aici am plecat” (***)*Nici un râu nu poate*).

Evident, indiciile acestui peisaj funerar se explică prin instrumentarul scriptic: „Scriind, / Parcă-aș ara cu o cruce” (*Puternic nu sunt*). De fapt, golul și depărtarea dintre aici – „acum” și dincolo – „în veac” se poate umple doar cu faptul creației poetice, acest „cântec” de natură orfică, frământat între iluzie și posibilitatea de a-l rosti cu adevărat: „Sărim direct din prima / Taină-a nașterii / În ultima și mai ascunsă. / La mijloc nu se află decât / Iluzia unui cântec superb. / Vom deveni o trestie / Plină cu melci. Poate că / Numai atunci / Rosti-vom cântecul râvnit” (*Numai atunci*).

¹ Textele citate sunt reproduse din volumul: Grigore Vieru, *Acum și în veac*, Editura Litera, Chișinău – București, 2002.

Sensibilizarea spațio-temporală a unui aici – „acum” și a unui dincolo – „etern” („la strămoși”) s-a materializat odată cu suprapunerea semnificațiilor râului mitologic Lethe asupra Prutului. Stânga și dreapta Prutului sunt puse în contrast categoric: întuneric – lumină, minciună – adevăr, străini – frați, litere rusești – litere latine etc. Având conștiința că, în fond, eternitatea se justifică prin valorificarea tezaurului cultural românesc religios și lingvistic (*Dumnezeu vorbește limba română!*), moștenit de la străbuni, limba poeziei lui Eminescu (divinizat!), eul liric vierean își atribuie un gest isusiatic, cel al învierii din mormânt prin „a da piatra la o parte”: „Pentru că a văzut, ochiul meu a murit. / Lacrima: piatră funerară / Pe mormântul ochiului meu. / Va veni alt cer. / În altă lume se va deschide / Ochiul meu, dând piatra la o parte” (*Între Orfeu și Hristos*).

Existențial privind lucrurile, poetul se redefinesc în spiritul gândirii creștine al „marii treceri”: „Prelungire în Dumnezeu / A vieții pe care-o trăiesc – / Acesta e numele / Îndureratei mele iubiri” (*Cel care se-apropie*).

În acest context vizionar, mama are rolul unei sfinte cerești, prin care va anunța Divinitatea despre venirea fiului ei „în” și „spre” El: „Mamă, anunță-L pe Dumnezeu că am murit!”.

Astfel, obsesiile transcendentului, care polarizează existența poetului între un „aici” și un „dincolo”, lasă deschisă posibilitatea existenței unui mit poetic vierean în care eroul liric riscă, la început, în stilul lui Orfeu, să treacă râul Lethe pentru a-și readuce (prin cântec) mama din moarte, dar înțelege, pe parcurs, că Dumnezeul creștin „cu blândețe măreață” este „Stăpânul vieții și al morții” și se întoarce întru EL, pentru ca acolo, „în lumină”, să-și regăsească mama, prietenii dispăruți, strămoși.

**Daniel GRIGORE VIERU – POEZIA
CORBU CA STRIGĂT EXISTENȚIAL**

Dacă în cazul oricărui poet autentic al lumii este obligatoriu să vorbim de locul și limba în care s-a manifestat poetic, în cazul lui Grigore Vieru trebuie să accentuăm elementele. Născut în România, în localitatea Pererita, de pe malul stâng al Prutului, la 14 februarie 1935, el va deveni la cinci ani cetățean al Republicii Sovietice Moldovenești, ținutul românesc numit Basarabia, fiind arondat de Stalin în 1940 imperiului bolșevic. Astfel, toată copilăria, adolescența și o bună parte a maturității poetul n-a putut privi România decât „prin sârma ghimpată ce trecea prin fundul grădinii”, de fapt, doar dealurile Miorcanilor lui Ion Pillat din dreapta Prutului. Oricine ia în discuție „cazul” lui Grigore Vieru va trebui să pornească nu doar de la talentul autentic și forța lirică absolut debordante, ci și de la privațiunile spirituale ale tânărului Grigore Vieru. Să ne gândim doar la faptul că până la douăzeci și trei de ani el nu citise Eminescu, Arghezi, Bacovia, Blaga, care erau interziși în Basarabia. Când a citit poezia și publicistica lui Eminescu, pe ascuns, într-o ediție interbelică (de aici mărturisește că a învățat adevărata istorie a României), Grigore Vieru avea să scrie un poem tulburător, *Legământ*, care a însemnat, de fapt, începutul punerii în circulație, în Basarabia, a geniului nostru tutelar și a luptei pentru limba română strămoșească.

Grigore Vieru face parte din generația poetică '60, al cărei buzdugan e considerat Nicolae Labiș și în cadrul căreia se mai înscriu Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu, Ioanid Romanescu, Cezar Baltag, Cezar Ivănescu etc. Aceștia au reușit să refacă, fiecare cu pecetea personalității sale, punțile de legătură cu poezia românească interbelică, distruse în perioada proletcultistă, îmbâcsită de ideologia comunistă. Dacă această pleiadă de poeți români era acuzată de „estetism deșănțat”, de abatere de la ideologie, în cazul lui Grigore Vieru se mai adăuga acuzația de „naționalism”,

egală cu statutul de dușman al poporului. Fiind în Basarabia un poet al resurecției, Grigore Vieru și-a luat în serios și rolul de tribun și iluminator. Altfel cum s-ar explica truda asupra paginilor unui *Abecedar* (1970), alcătuit împreună cu scriitorul Spiridon Vangheli, a atâtor culegeri pentru școlari, a clasicului și modernului manual de scriere și citire *Albinuța* (cartea de căpătâi a câtorva generații de copii din Basarabia) și cum s-ar explica mai multe tiraje de cărți topite, pentru că poemele cuprindeau în metafora lor tricolorul și limba română? Cum s-ar explica prezența înflăcărată a poetului, împreună cu alți intelectuali basarabeni, în bătaia pentru impunerea limbii române ca limbă oficială și revenirea scrisului din Basarabia la alfabetul latin?

Cu Grigore Vieru poezia română se întoarce la izvorul curat al gândirii și simțirii poeziei populare. Asta nu înseamnă că nu înregistrează și o izbitoare modernitate, poetul fiind, prin sincronia sa cu ceea ce se scria în Țară, un port-drapel pentru poezia din Basarabia. În fond, Grigore Vieru este un neoromantic din falaga metafizică a poeziei române, venind pe linia de aur Eminescu, Bacovia, Magda Isanos, Labiș, un poet la care întâlnim un sentiment al naturii asemănător cu al lui Blaga, o concentrație a limbajului deseori asemănătoare cu cea a lui Bacovia și destule sclipiri lingvistice care-l apropie de Nichita Stănescu.

Demonstrând în cărțile sale de debut că e un excelent poet al copilăriei, al jocului care recrează lumea, al paradisului recuperat de cel vârstnic prin candoare și fast imaginativ, Grigore Vieru a devenit repede, mai ales din 1968 când publică volumul *Numele tău*, poetul-simbol al Basarabiei, un poet căruia i se recunoaște faptul că a revigorat poezia tradițională. *Mama* și *maternitatea* sunt teme esențiale ale poeziei lui Vieru: „Ușoară, maică, ușoară, / C-ai putea să mergi călcând / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pământ. / În priviri c-un fel de teamă, / Fericită totuși ești – / Iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce gândești” (*Făptura mamei*). George Coșbuc a scris poezia *Mama* și a devenit cunoscut datorită

Grigore Vieru: „*Taina care mă apără* este cartea vieții mele”

manualelor școlare, Grigore Vieru are peste zece astfel de excelente poeme, de la *Măinile mamei* la *Mică baladă*, de la *Făptura mamei* la extraordinarele, profunde *Litanii pentru orgă*, fiind unul din cei mai mari poeți ai temei. Celelalte – *Patria*, *Nașterea*, *Moartea*, *Eminescu*, *Limba română* – se întâlnesc obsesiv tratate în formulă proprie, în întreaga sa lirică.

În poezia lui Grigore Vieru întâlnim misterul cosmic, taina, natura în plenitudinea ei, în „fireasca ordine”, dar și o dimensiune morală care ordonează. Aceasta din urmă e pregnantă mai ales în poezia oracular-mesianică, în poezia de strigăt existențial. Altfel, poetul a devenit un tribun în apărarea limbii române și a ființei românești.

De curând, la Iași (Editura Princeps Edit) a apărut antologia *Taina care mă apără*, o ediție critică de excepție, alcătuită de poet împreună cu subsemnatul, o selecție severă din toate volumele apărute în perioada 1968-2005, la care se adaugă un număr mare de inedite. O prefață semnată de criticul și istoricul literar Mihai Cimpoi, o postfață a lui Theodor Codreanu, o bibliografie și un itinerariu biografic extins, aproape exhaustiv, însoțesc textele lirice. Ediția e completată cu un fascicul de iconografie și o serie de studii critice apărute atât în România, cât și în străinătate. Într-un cuvânt introductiv, Grigore Vieru, numind *Taina care mă apără* (format academic, 750 pag.) „Cartea vieții mele”, mărturisește: „Cred că am răsărit ca poet din chemare, iar nu din emulație. În același timp, cred că vin ca poet și din suferință, la fel din înțelegerea că viața nu este o joacă. Deci nici poezia nu poate fi o zbenguială a cuvintelor. La toate acestea, vom adăuga și frumusețea Limbii Române care ea însăși este un poem, după cum spunea Blaga, ea însăși îți pune în mână condeiul”.

Prin trecerea lui Grigore Vieru la poporul stelelor, am pierdut pe unul dintre marii noștri poeți, un prieten nepereche, de o măreață și cuceritoare simplitate, un luptător pentru limba și simțirea românească, un simbol pentru românismul de dincolo și de dincoace de Prut.

Sava BOGASIU **GRIGORE VIERU –**
LUCEAFĂRUL DE DINCOLO
DE PRUT AL LIMBII ROMÂNE

La Editura Alpha MDN, Buzău, a apărut cartea cu titlul de mai sus. Oferim cititorului nostru un fragment din această lucrare, invitându-l să parcurgă și Cuvântul înainte scris de Gheorghe Mincă, redactor și editor: „Poetul Grigore Vieru și-a legat pentru veșnicie numele de Basarabia, tărâmul românesc de dincolo de Prut, pentru poet – «casa» natală care niciodată nu se vinde, pentru noi, cei care am fost hărăziți de pronie să ne naștem și să trăim dincoace de Prut – Basarabia soră.

Acolo, în Basarabia, îmbrăcat în iubirea de Patrie, cel «fără de patrie în propria Țară», cum singur rostește fără de încetare numele său adânc săpat în inimă, va fi descoperit, odată cu primele cuvinte românești deprinse de la mamă și adevăru-rile esențiale. Printre aceste adevăruri esențiale, bunăoară, și pe acela aparte că, dincolo de granițele teritoriale, istoria cea care este veșnică, dându-ne semnul mărinimiei sale, ne-a lăsat și frontiere lingvistice. Aceste frontiere lingvistice, a înțeles repede Grigore Vieru, sunt cele care dau măsură întreagă a su-fletului unui popor, indiferente fiind la înălțimea munților sau adâncimea râurilor, realități uneori greu opresatoare, chiar dacă sunt, în veci de veci, supuse efemerității.

Între aceste două realități esențiale, pământ și grai, și-a împăr-țit viața zbuciumată Grigore Vieru, cel care declarase, ca pe o sentință, faptul că «Țara nu este o rămă pe care să o tai în două fără să ucizi și viața ei». Tocmai de aceea, fără îndoială, și-a petrecut ultimii ani de viață pe drumul care leagă Bucureștiul de Chișinău, oraș în care – la capătul întoarcerii sale de la Cahul, unde participase la comemorarea geniului nostru tutelar Mihai Eminescu –, Grigore Vieru și-a început odihna veșnică.

«Graiul este purtătorul de steag în vremuri de restriște și de primejdie pentru ființa națională», spunea poetul Vieru, recunoscând prin aceasta că frontierele lingvistice și granițele te-ritoriale de care vorbeam la început sunt întotdeauna supuse unei atracții reciproce, ca un fel de flux și reflux perpetue și purificatoare.

Cartea de față reprezintă, deopotrivă, un pios omagiu și o deschidere pertinentă și caldă către înțelegerea omului Grigore

Vieru și a operei sale, prima de acest fel apărută în România după trecerea în eternitate a poetului.

În autorul ei, Sava Bogasiu, de fapt un pseudonim literar, cititorul din Buzău, din România și din perimetrul administrativ basarabean în care s-a aflat adeseori în misiuni apostolic-umanitare, este invitat să îl recunoască pe Preotul profesor doctor Mihail Milea, Cetățean de Onoare al raionului Soroca, scriitor înzestrat cu mare har și cu o neobosită putere de muncă”.

Grigore Vieru, acest poet național al Basarabiei, a devenit de-a lungul vremii un sacerdot al Limbii Române, pe care a sacralizat-o și imortalizat-o în opera sa măreață, ca o catedrală a sufletului românesc. A gândi într-o limbă este ceva, dar a liturghisi în aceeași limbă a poporului este cea mai înaltă treaptă la care ajung doar cei curați la suflet.

Poetul Grigore Vieru a făcut totul pentru Limba Română, pe care atât de mult a iubit-o, încât s-a cununat cu ea pe vecie. Asemenea lui Eminescu, poetul Vieru a apărut pe bolta înstelată a Limbii Române ca un Luceafăr plin de lumină, încât poți citi și noaptea la Psaltirea graiului românesc. Toată opera lui este o respirație a Limbii Române și un imn de doxologie adus acestui grai unic și inconfundabil în acest Univers.

Grigore Vieru era ferm convins că și Dumnezeu, în cer și pe pământ, vorbește tot în Limba Română cu toți poeții acestui Univers. „Am spus că tot ce-i sfânt o să rămână. / Că Cineva veghează-al meu destin, / Că Eminescu-a scris doar în română, / Cu alfabetul nostru cel latin. // Am spus că Eminescu ne e scutul / Cel de lumină lină și oțel, / Că este rău să ne uităm trecutul, / Că și mai rău e să ochești în el” (*Glontelee internaționalist*).

Prin Grigore Vieru, Limba Română a devenit cosmică, universală. Ea face legătura între lumea văzută și cea nevăzută: „De departe vine – din colinde, / Din Psaltiri și din condeie sfinte. / Ei îi îndrăgim întâi scânteia / Și doar după Ea iubim femeia. / Limba Română. / ... / Privegherea – Ea. Tot Ea – și somnul, / În cuprinsul ei cântăm pe Domnul, / Umplem vremii cu luceferi hăul / Și iubim și ne-nfruntăm cu zmaul. / În Limba Română!” (*Limpede ca lacrima*). În Basarabia, pământ românesc luat cu japca de către ruși, poetul Grigore Vieru a devenit avocatul Limbii Române, luptând din răputeri cu dușmanii acestui grai care în ceruri pururi se glăsuiește.

În *Primul Testament*, poetul se întreabă retoric: „Cum și de unde s-a iscat în Basarabia o altă Limbă decât cea Română?! Au declarat oare cândva Stamati, Donici, Stere, Mateevici că scrisul lor este altul decât cel românesc?! Ați găsit undeva niște mărturisiri în care Eminescu, Alecsandri, Creangă, B.-P. Hașdeu, Alecu Russo, Sadoveanu, Bacovia vorbesc de limba moldovenească? Este adevărat că există un grai moldovenesc, care mi-e atât de drag, așa cum există unul transilvănean, muntenesc, bănațean sau oltenesc. Dar Limba este una singură, și ea se numește Română”.

În acest prim *Testament*, Grigore Vieru aduce mărturii începând cu Dosoftei și terminând cu acelea a numeroși academicieni, oameni de știință din vremea noastră: „Adunarea Generală Anuală din 28.02.1996 a Academiei de Științe a Moldovei confirmă opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din republică și de peste hotare (aprobată prin Hotărârea Prezidiului A.Ș.M. din 09.09.1994), potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este Limba Română”. Cu punerea în practică a acestei hotărâri cultural-științifice, de a se introduce limba română peste tot în Basarabia, cel mai mult s-a implicat poetul român Grigore Vieru. S-a născut, a trăit și a fost martirizat pentru limba română pe care a personificat-o în opera sa. Peste tot i-a scris numele cu majuscule, a considerat-o a fi Fecioara-Mireasă a acestui neam străbun. I-a slujit ca un sacerdot, cu bucurie și emoție, cu dăruire și credință. Pentru limba română a scris și a cântat toată viața, spunându-le tuturor cât de mult o iubește, ca și Sfântul Apostol Ioan Biserica.

Basarabia nu poate exista într-o stare harică de creație fără limba română. Este limba care ține de foame și de sete; este limba în care poți liturghisi înaintea Logosului. Limba română este delimitarea graniței noastre culturale și spirituale. „Ar putea oare să existe, / Neîngrădiți de Limba Română, / Carpații?”, se întreba savantul lingvist Eugeniu Coșeriu.

Tot pe același itinerar spiritual al conștiinței de sine și în aceeași tonalitate poetică, Grigore Vieru postulează sentimentul eminescian al „țării de dor”: „Ar putea oare să ființeze / Dorul, / Neînconjurat de liniștea / Și frumusețea inimii tale?” (*Ființa dorului*).

În Basarabia, dar și în toate ținuturile din jur unde trăiesc împrăștiați românii precum stelele pe cer, limba română a fost crucificată și a înviat în scrierile sacre ale neamului românesc. „Strălucire de lacrimă și tărie de diamant are înțelepciunea adevărată....S-a obișnuit lumea cu frumusețea și suferințele Limbii Române așa cum s-a obișnuit cu răstignirea și învierea lui Iisus Hristos”, spunea cu sensibilitate Grigore Vieru.

Menirea tuturor poezilor este de a menține aprinsă mereu candela limbii române, după cum glăsuiește poetul: „Suflu în jăratecul / Limbii Române / Atent mereu / Să nu moară / Focul cel sacru...” (*Jăratecul*). Pentru nici un scriitor român limba română nu a constituit un pariu mai important în viață, nici un alt poet nu a avut ca Grigore Vieru sentimentul extraordinar că el este creația exclusivă a limbii române: „Din mila, din dărnicia Limbii Române am răsărit ca poet. Limba Română este destinul meu agitat. Poate că și din osteneala mea este o parte din norocul ei în Basarabia” (*Strigat-am către Tine*). Și: „Toate zilele mele izvorăsc și se înalță din adâncul și din puterea Limbii Române” (*Strigat-am către Tine*).

Pentru Grigore Vieru, Limba Română este „cina Carpaților”: „Mănânc din aceeași pâine / Cu Patria”.

Fiecare scriere a lui Grigore Vieru este o chemare liturgică la cuminecarea din sacra limbă română: „Luați și mâncați și beți / Din pâinea și vinul / Răstignitelor trupuri / Și înviați întru / Nepieritoare slovă / A pământului / Ce vi se cade” (*Poate numai atunci*).

În Basarabia, Vieru a fost Apostolul chemat de Dumnezeu pentru a menține vie conștiința de unitate cu Patria-mamă prin limba română: „Veniți de vă treziți, frați basarabeni, în suferințele și în lumina Limbii Române, sălășluiți-vă în ea, întru vecie, până în cele mai depărtate hotare ale dreptății ei”.

Poezia lui Grigore Vieru este în sine o doxologie adusă limbii române, pe care a transfigurat-o cu harul credinței. Un popor care vorbește Limba Evangheliei și-L pune pe Hristos în slovă și-n cântec a intrat deja în eternitate. Dragostea de Patrie se semnează cu iubirea față de limba română: „Iubirea de Țară / Nu se mai semnează / Cu sânge” (*Pe munte, pe vale*).

Pentru Grigore Vieru, întregul Univers nu are decât un singur nume: Limba Română, în care se zboară spre Dumnezeu. El spunea: „Stă în puterea Limbii Române să-l găsească pe Dumnezeu”.

Prin limba română cu care s-a contopit, poetul Grigore Vieru a ajuns cu adevărat un Luceafăr al sufletului românesc.

Ștefan **ALARMA!** TUDOR

În primii ani de după război (1945-1946), în centrele raionale și în orașele din Moldova au existat cursuri de învățare a limbii române (pe atunci zisă moldovenească) pentru cadrele de partid și specialiștii trimiși aici din alte republici. Și acei veniți nu numai că ne învățau limba, dar își duceau micuții la grădinițele românești. Era ceva firesc. La Chișinău, de exemplu, în 1946 funcționau 17 grădinițe românești și o singură grădiniță româno-rusă.

În 1947 însă, din rea-voința cuiva de la Chișinău sau poate a cuiva de la Moscova, a fost sistată predarea cursurilor de învățare a limbii române. Tot atunci e pecetluită și soarta grădinițelor românești: în scurt timp au dispărut toate una câte una, fiind transformate în instituții preșcolare rusești.

În 1957, regretatul poet Grigore Vieru editează prima sa carte de versuri cu titlul sugestiv *Alarma!*

Peste doi ani, în 1959, la Chișinău este înființată (după mai bine de un deceniu) o grupă de grădiniță cu instruire în limba română. În calitate de educatoare la acea grupă este angajată doamna Grigorcea (din păcate, i-am uitat prenumele), invitată de la Călărași, întrucât cadrele didactice de la Chișinău, speriate de represiuni și de rusificare forțată, își pierduseră speranța în reînvierea grădinițelor românești. Grupa în cauză cuprindea copii de toate vârstele (de la un an și jumătate până la 7 ani) și a fost amplasată în incinta unei grădinițe ruse din spatele Casei Scriitorilor de azi.

De la doamna Grigorcea am aflat că cel mai mult s-au zbatut să deschidă această grupă Grigore Vieru, Vladimir Beșleagă și Mitrofan Vatavu. Așa tineri cum erau, abia ieșiți din universitate, ei au avut curajul să înfrunte autoritățile comuniste odioase pentru a recuceri dreptul picilor băștinași la limba maternă.

Doamna Grigorcea mi-a povestit cât de des, cu câtă dragoste și voie bună venea Grigore Vieru la acel buchet de

copilași să le citească versuri, povești, povestiri. Poate că atunci au și început să izbucnească din inima poetului extraordinarele sale versuri pentru copii, care nu au asemănare în întreaga literatură română, în afară de câteva poezii foarte cunoscute ale lui Eminescu. Educatoarea Grigorcea însă mai avea nevoie și de scenete, de scenarii pentru toate sărbătorile anului, pe care nu putea să le găsească nicăieri. Căci mai toată literatura didactică se edita în limba rusă. Și, bineînțeles, muncea Grigore Vieru. Noaptea lui se transformau în raze de lumină, de bucurie pentru copii și părinți.

Doamna Grigorcea avea în grupă micuți de la Botanica, Buiucani, Centru, de la Râșcani. Și vestea despre apariția acestei grupe cu instruire în limba română s-a răspândit iute în întreaga capitală. Munca începută de Grigore Vieru, Vladimir Beșleagă și Mitrofan Vatavu a căpătat o foarte largă susținere. În pofida rezistenței acerbe a autorităților comuniste, la sfârșitul lunii decembrie 1959, la Chișinău, peste drum de Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”, este inaugurată prima grădiniță cu program de instruire în limba română. În funcția de directoare o găsim pe aceeași doamnă Grigorcea. Cele patru grupe, câte le avea grădinița, au fost completate imediat. Dar o singură grădiniță era ca o picătură de apă în mare, față de numărul părinților care doreau să-și instruiască picii în limba română. Și... s-a pornit reacția în lanț. După prima breșă în zidul de beton antinațional au apărut altele, foarte importante. Dar, cu părere de rău, zidul de beton mai rămâne și azi în picioare. Alarma dată de Grigore Vieru în 1957 încă nu ne-a trezit pe toți.

GRIGORE VIERU
VĂZUT DE MIHAI POTÂRNICHE

„Pe mutra mea cea slabă cum masca să se țină?!”

II Limba ROMÂNĂ

„Taina mă tulbură,
cunoașterea mă deprimă”

„Când eram mic, / mă jucam în cuvinte...”

„s-a ascuns în codru...”

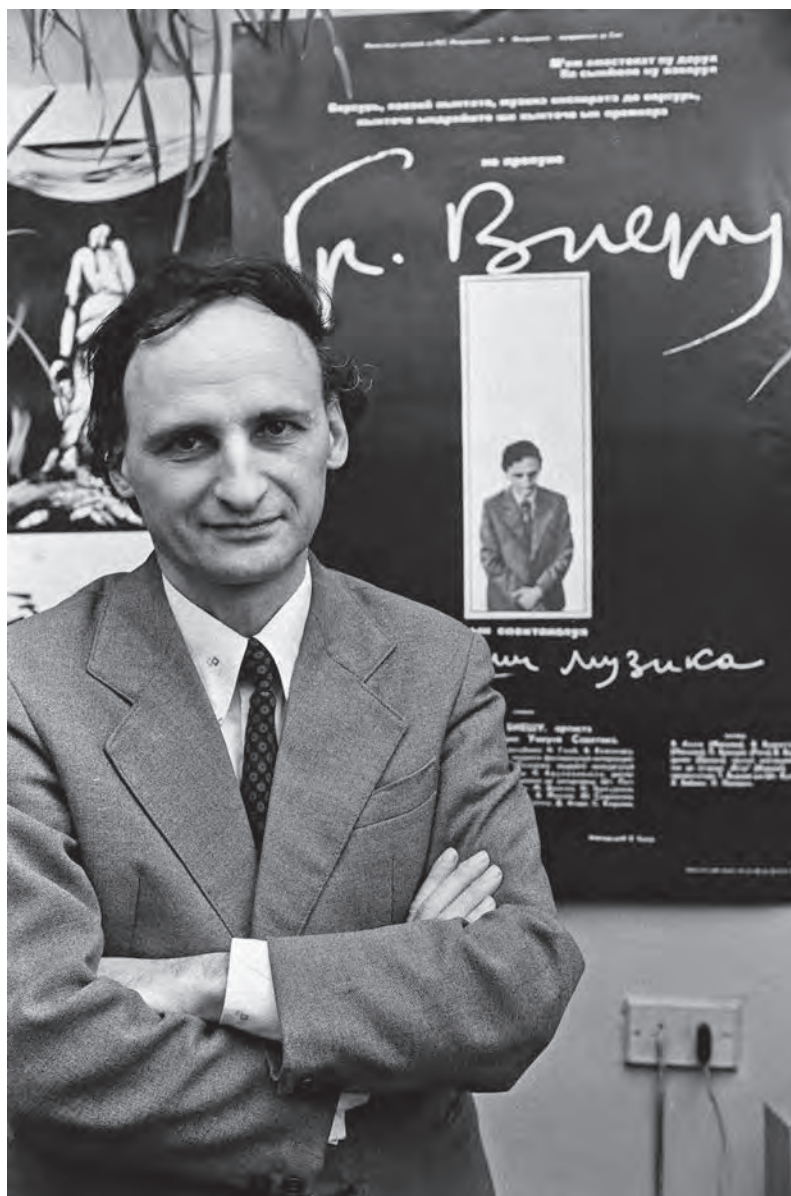
IV Limba ROMÂNĂ

Primul concert
prezentat la Chișinău
de Sofia Vicoveanca.
Octombrie 1988

„Scriu pentru că vreau să-l văd pe Dumnezeu de aproape”

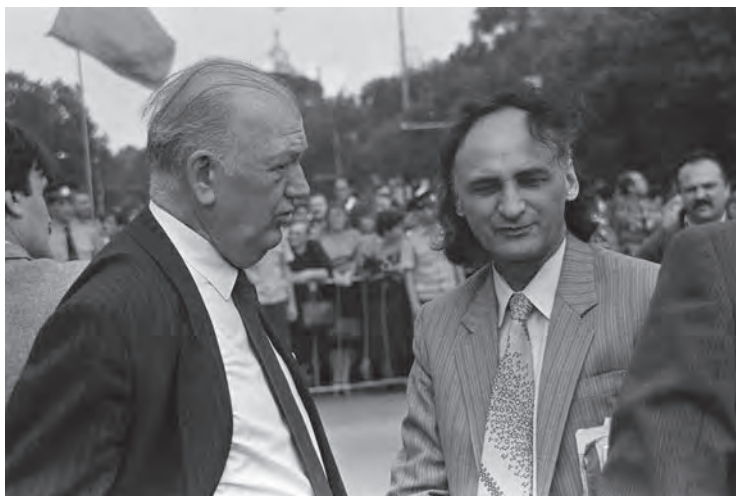

Grigore Vieru la 50 de ani

VI Limba ROMÂNĂ

Cu fiicele actorului Dumitru Fusu, Ana-Maria și Ruxanda.
9 ianuarie 1988

Cu marele lingvist Eugeniu Coșeriu

Alături de Ion Druță. Palatul Național, Chișinău, octombrie 1988

VIII Limba ROMÂNĂ

31 august 1990

Proclamarea Independenței. 27 august 1991

La adoptarea Legislației lingvistice. 30 august 1989

Cu Leonida Lari la prima Mare Adunare Națională. 27 august 1989

X Limba ROMÂNĂ

La Sângera cu păstorița Olga Guțan. 28 august 1990

„Românul numai cu Dumnezeu n-a ciocnit un pahar”

„...Până când, într-o zi, / La picioarele zidului, / Răsărise un pâlc de flori”

XII Limba ROMÂNĂ

„Adevărul care se rușinează nu învinge”

Cu Ștefan Andronic
și ansamblul „Vocile primăverii”. Mai 2003

Clipa de singurătate
a poetului. Chișinău,
22 iunie 2001

XIV Limba ROMÂNĂ

Grigore Vieru pentru ultima dată la Monumentul lui Ștefan cel Mare. 20 ianuarie 2009

La casa de veci

„Mergem pe drumul care duce spre moarte
și fiecare crede că ajunge întâiul”

XVI Limba ROMÂNĂ

„Am văzut veșnicia – / Era singură. / Tăcută ca laptele mamei”

GRIGORE VIERU
ÎN ARTA PLASTICĂ BASARABEANĂ

Igor Vieru. *Grigore Vieru*, 1968

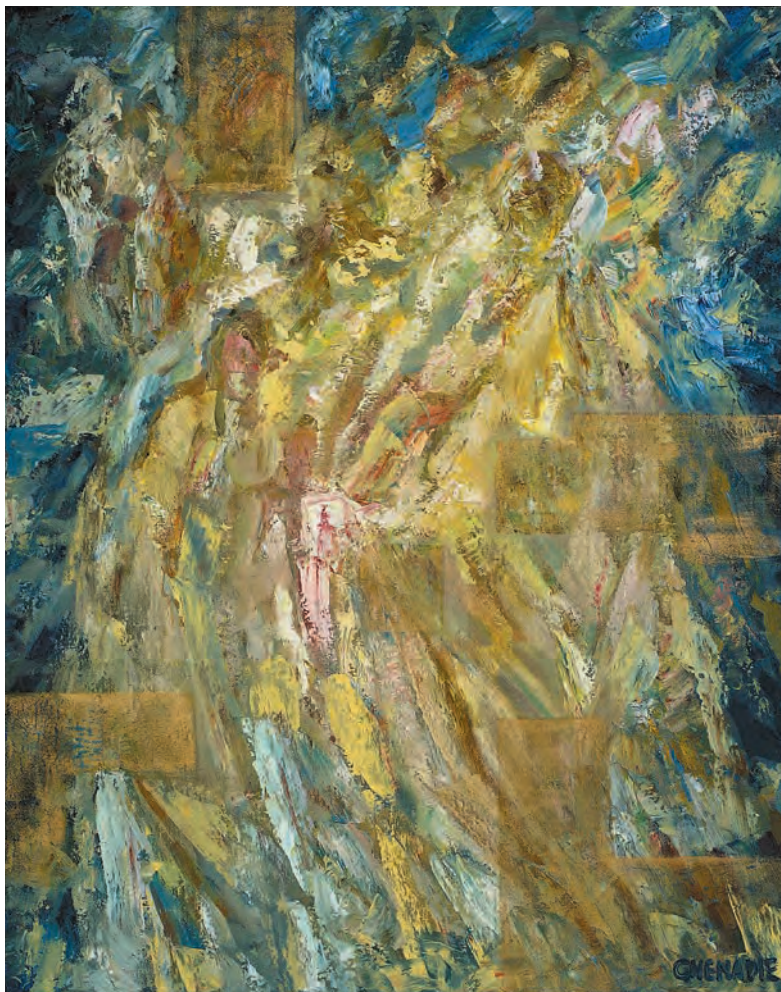
XVIII Limba ROMÂNĂ

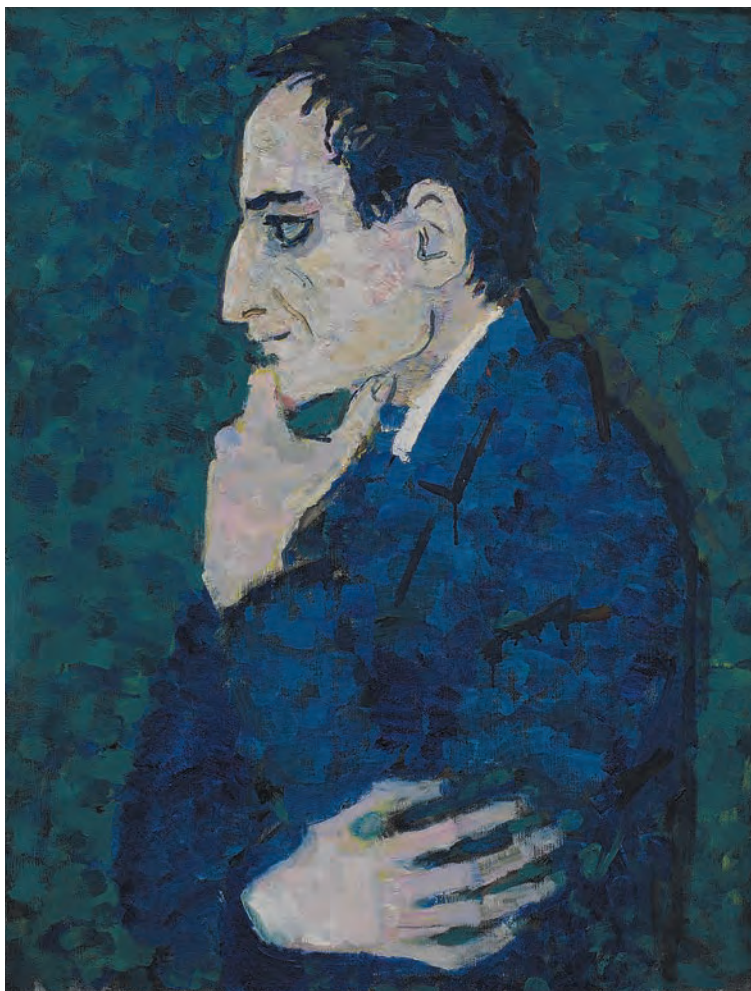
Valentina Rusu-Ciobanu. *Grigore Vieru*

Anatol Danilișin. *Între cer și pământ*, 2008

Ghenadie Jalbă. *Frescă I*, 2008

Lică Sainciuc. *Grigore Vieru*, 1972

Ștefan Popa Popa's. *Grigore Vieru*, 1997

Glebus Sainciuc.
Grigore Vieru, 1966

Glebus Sainciuc.
Grigore Vieru, 1985

XXIV Limba ROMÂNĂ

Grigore Vieru văzut de Gheorghe Vrabie, 1973

Petru Jireghea. *Primăvara pe Alea Clasicilor*, 1989

Sergiu Fusu. *Peisaj*, 2007

Simion Odainic. *Efigie comemorativă*

XXVIII Limba ROMÂNĂ

Val. Herța. *Nașterea literelor*

Tudor Cataraga. *Între teluric și celest*

Aurel Guțu. *Copilărie*, 1980

Iurie Canașin. *Golgota neamului*, 1995

Petru Jireghea. *27 august 1989*

Grigore VIERU **NOROCUL POETILOR
BASARABENI
A FOST POEZIA ROMÂNĂ**

Ascultă-mi, Doamne, dreptatea

Psalmul 17

– Haide, dragă Grigore, să facem, împreună, cea mai lungă excursie biografică, în ce te privește, și să te arăți românilor de dincoace și de dincolo de Prut într-o lumină crudă, definitivă, testamentară; îți propunem, așadar, ediția *non varietur*, a vieții lui Grigore Vieru. Ce spui acum nu mai poate fi schimbat niciodată. Cine ai fost tu? Cine au fost părinții tăi, strămoșii tăi?

– Sunt născut în 14 februarie 1935, din părinți plugari, Eudochia și Pavel, într-un sat frumos – Pererita – așezat pe malul stâng al Prutului și înconjurat din trei părți de păduri, vizavi de Miorcanii lui Ion Pillat. Tatăl meu adevărat a murit când eu aveam jumătate de an. Tatăl vitreg, Guțu Vasile, cel care m-a crescut și el cum a putut, s-a pierdut în război. Mama a rămas orfană de amândoi părinții. La numai 9 ani devenise un fel de mamă pentru ceilalți doi frați ai ei mai mici: cocea, gătea, spăla rufe. Un frate a căzut pe plita încinsă și s-a făcut scrum, pe celălalt, Maxim, l-a crescut mare și sănătos. S-a întors rănit din război și-i mai puroiază și azi un picior, dar nu se dă bătut. Viața lui este o văcuță, pe care o dezmiardă ca pe un copil, vorbind cu ea și adunându-i verdeța de pe toate văile și dealurile Pereritei, pe unde a rămas ascuns câte un fir de iarbă, pentru că ne-au arat până și prispa casei.

Copilăria mi-a fost desculță. Dar nu m-am plâns niciodată de asta. Am secerat desculț grâul și porumbul nostru, pe pământulețul nostru nu prea întins, am cules desculț strugurii tămâioși din viișoara noastră, nici ea nu prea întinsă. N-am argățit la nimeni, pentru că este o rușine sa argățești. La noi numai bețivanii și leneșii, care-și vindeau pământul, argăteau. Pământul, atât cât l-am avut, ne-a hrănit prin dărnicia și cuminenția lui, la fel prin osteneala mâinilor noastre. Cerută în căsă-

torie de buni gospodari din sat, rămași văduvi și ei, mama n-a mai vrut să-și lege viața de nimeni decât de noi: de mine și de sora mai mare, Sofia. Mai avusesem două surori, Tincuța și Liduța, care muriseră de mici. Mama mai câștiga câte un bănuț de pe urma croitoriei, pentru că de nevoie se făcuse și croitoreasă. Cosea mai mult noaptea, pentru că ziua era la deal. Așa se zice la noi ogorului: deal. O metaforă cuprinsă într-un singur cuvânt: deal, adică trudă și greu. Cântecele mele de leagăn și poveștile mele au fost dulcele țăcănit al mașinii de cusut. Iar cucul copilăriei mele era motorul morii din Miorcani, al cărei melodios cântec, ce ajungea până la noi ca bătaia unei inimi de frate, mai sună și azi în sufletul meu. Poate că de la ritmul celor două mari munci-toare, care erau mașina de cusut a mamei și moara din Miorcani, am deprins ritmul poeziei.

Un an și ceva, când a venit secetă mare și pârjol asupra noastră, iar păgânii, programându-ne moartea, au măturat podul oamenilor de ultimul grăunte, m-am hrănit numai cu știr și lobodă și borhot – nu știu dacă știi ce înseamnă borhot – pe care biata mama îl căra cu spatele tocmai de la Cernăuți. Cine avea macuh în casă avea cozonac pe masă, era fericit. Au murit de foame mai mulți decât au murit în război.

Foametea mi-a potricălit plămânii. M-am îmbolnăvit la 18 ani, primăvara, când eram student în anul întâi la Institutul Pedagogic din Chișinău. Țin minte că, în ziua când m-am hotărât să plec la învățătură, mama a prins să bocească. Bocea cu adevărat. De spaimă. „Dragul mamei, n-am cu ce te da mai departe”. Am plecat totuși. Am plecat cu un cufăr de lemn, în care aveam câteva manuale școlare, ce vorbeau despre viața „fericită” adusă de „eliberatori”, despre istoria moldovenilor, care începea, desigur, la 1812. Mi-a fost îngrozitor de greu. N-aveam nici palton, umblam și iarna în cel mai ieftin tren. Din cursul doi până în patru, stăteam câte jumătate de an la Lipcani, unde ziua lucram la redacția raională, iar după apusul soarelui eram învățător la seral. Adunam o brumă de bănuți, mă întorceam de Anul Nou la Chișinău, susțineam sesiunea, după care, a doua jumătate de an, studențeam în voie, alături de colegii mei de facultate. Am avut noroc de niște colegi buni, mai puțin necăjiți ca mine, dar necăjiți și ei. Țineau mult la mine. Poate fiindcă eram suferind, poate pentru că n-am jignit pe nimeni niciodată, poate pentru că scriam și publicam versuri (am debutat cu un volum de versuri în anii studenției) și nu umblam cu nasul pe sus. Stăteam în ultima bancă, pentru că acolo eram mai ferit de ochii lectorilor, și, în loc să conspectez prelegerile, scriam versuri. La sesiunea de vară mă dădeam pe lângă fete, care aveau clitudini de caiete cu prelegerile profesorilor, conspectate conștiincios, după care învățau în glas. Ascultam atent minciunile istorice și literare pe care, la fel de conștiincioase, le „cântau” fetele, și să știi ca n-am fost fruntea facultății, dar nici coada ei.

Mi-a spus Spiridon Vangheli, un mare scriitor al copiilor, tradus în mai toate limbile lumii, că își scria versurile și el la fel: tot în timpul prelegerilor, și tot în ultima bancă. Căpătând de la cineva un volum cu publicistica lui Eminescu, editat până la război, își alesese cea mai veche și cea mai deșirată bancă și citea pe Eminescu prin crăpătura ei, pentru că era prăpăd pe atunci dacă te prindeau

citind pe „decadentul”, „pesimistul” și „reacționarul” Eminescu, pe cel care, în afară de *Împărat și proletar*, nu avea aproape nimic bun, în viziunea manualelor vremii. L-a zăpsit totuși un coleg și l-a pâraț. A avut mari neplăceri Vangheli. Noroc că era cel mai capabil student între colegii de facultate, și asta l-a salvat de exmatriculare. Pârătorul și-a luat mai târziu doctoratul în baza creației poetice a Luceafărului poeziei noastre, hrănindu-se și azi din el: din doctorat. „Așa-i românul”, vorba cântecului.

Ce vrei să-ți mai spun? Da, era cât pe ce să uit: șefii de post nu ne-au bătut, așa cum mințeau manualele școlare, filmele artistice, spectacolele dramatice, comandate de Kremlin și plătite bine, iar uneori inspirate de propria mârșăvenie a unor „clasici” în viață. Poate că era câte un șef de post în câte vreun sat pe care-l mâncau palmele, dar nu cred să-l fi mâncat degeaba. Șefii de post se atingeau numai de hoți și uneori de bețivi, cu oamenii harnici și cinstiți nu aveau nimic, din contră, mergeau unii la alții în musafirie, își botezau unii altora copiii. Cei mai bătrâni spun că la fel de serios se purtau șefii de post cu hoții și bețivanii și din partea dreaptă a Prutului și că „era ordine, domnule, atunci”.

– Care a fost prima ta amintire? Atenție, te rog să te adâncești în tine până la a descoperi ceea la ce poate până acum nu te-ai gândit. Ce ții tu minte cel mai demult? Știi că mi-ai putea răspunde, spre exemplu, „prima mea amintire e moștenirea ultimei răsuflări a bunicului meu”. Dar tu, Grigore, ce ții minte din antichitatea vârstei tale?

– Țin minte lumina argintie a muzicuței care-mi făcea cu ochiul în prăvălia din sat. Îmi plăcea cântecul, mulți dintre frații și verișorii lui tata au fost și muzicanți. Ce mult mi-am dorit muzicuța aceea! Dar mama nu avea bani, începusem s-o visez în somn. Visam că am intrat în posesia ei și-ți dai seama câtă durere plângea în sufletul meu de copil când mă trezeam fără ea. Odată însă visasem că n-o mai visez, că, în sfârșit, o am cu adevărat. Doamne, poate că niciodată nu am fost mai fericit în vis ca atunci și niciodată mai trist ca în dimineața aceea când m-am trezit tot fără ea. Nici după război nu am putut s-o am, căci au venit fanfarele peste noi. Iar azi nu mi-ar ajunge suflarea pentru ea.

Apoi, țin bine minte cutremurul din '40. Să știi că nu mă speriasse atât zvârcolirea neobișnuită a pământului sub picioarele mele încă somnoroase, cât geamătul su-părat al său. Cutremurul acela a fost ca un semn rău, repede după asta s-a stârnit războiul. Am înțeles, mai târziu, că pământul nu trebuie rănit, la fel cerul. Nu sunt, oare, un semn și cutremurele care ne copleșesc în ultima vreme?!

– Care a fost cea mai mare bucurie a vieții tale, Grigore?

– Am avut nu una singură, ci tocmai șase. Mai întâi, că scăpasem, peste trei ani, de blestemata boală din studenție. Apoi a fost bucuria apariției primei mele cărți – *Alarma* – pentru copii. Să știi că atunci, în '57, m-am închis în casă și am stat o întreagă zi cu cartea în fața, ca și cu prima dragoste. Apoi, nașterea celor doi feciori ai mei – Tudor și Călin. Apoi, vestea conferirii titlului de membru de onoare al Academiei Române. Apoi, propunerea candidaturii mele, de către aceeași Acade-

mie, la Premiul Nobel. Te rog să mă crezi că acest gest mă bucură mai mult chiar decât m-ar bucura minunea unei întâmplări de-a stăpâni un asemenea premiu.

– Mai erau dascăli de română în Basarabia, când învățai tu?

– Sigur că erau. Oameni buni, dar mulți dintre ei nu aveau studii necesare sau aveau un nivel profesional foarte scăzut, pentru că cei mai buni dascăli trecuseră Prutul. Am rămas orfani. Un licean adevărat, de pe timpuri, bate în cunoștințe un student de azi, îi am în vedere pe cei de la științele umaniste, desigur. De la învățătorii mei am aflat prima oară că „eliberarea” vine de la Răsărit. Și lumina tot de acolo vine. Nu sunt supărat pe ei, așa erau vremurile: neiertătoare, crâncene și mincinoase. M-aș amări însă nespun de mult dacă am susține și azi aceleași minciuni didactice.

– Când ai înțeles prima oară că ești nu numai moldovean, ci și român?

– Știam de la școală, din mincinoasele manuale, că sunt moldovean și nicidecum român, adică sunt de alt neam, de altă limbă, de alt cântec și de altă datină. Români erau cei din manuale care ne „ocupaseră” și ne „bătuseră” pe toți de-a rândul, ne „luaseră” bucata de pâine de la gură și – culmea! – ne obligau să vorbim... românește. Deci „nu” eram român, dar atunci când mergeam pe valea Prutului mi se umezeau ochii, privind prin păienjenișul sârmei ghimpate spre satul de pe celălalt mal. Aveam România (și o am) în sânge, pentru că sângele nu puteau să mi-l schimbe. Dar nu eram încă bine lămurit dacă lacrima care-mi umplea întreaga ființă se numește România. Nici mama, Dumnezeu s-o ierte, nu știa, pentru că așa ne învățaseră cei 150 de ani de stăpânire țaristă: să nu știm. Ea vorbea românește, ca și întregul sat, cânta românește, pune busuioc la icoană românește, torcea, țesea și broda românește, se lăsa duminica jos, în răcoarea nukului din fața casei, românește, își înflora hornul casei cu mâna ei românește, se îngândura românește, răbda românește, era mândră că tata făcuse armata dincolo de Prut, la Dorohoi, și că aveam neamuri dincolo, dar zicea că este moldoveancă, iar nu româncă. Doar un unchi de-al meu, Petru, numai suflet și numai vână, care făcuse și el armata dincolo, un mare iubitor de muzică, trompetist, care plângea ori de câte ori ascultă la radio sau la televizor muzică populară românească, mi-a spus într-o zi, mai demult: „Să nu-și bată ei capul, suntem români, căci nu se află muzică mai frumoasă pe fața pământului decât muzica românească”.

– Care au fost primii poeți din Basarabia care au suferit că nu ezitau să se considere, în continuare, români?

– Primii poeți basarabeni au fost strălucitul poet, prețuit și de Pan. Halippa – Nicolae Costenco. Bătrân azi, bolnav și, din păcate, uitat, cu o pensie și mai mică decât a lui Geo Bogza și Geo Dumitrescu, valori de excepție și unul, și altul. În '40, după ce am fost „eliberați de sub jugul cotorpitorilor români”, Nicolae Costenco a avut curajul să-i spună lui Hrușciiov că moldoveneasca și româna sunt una și aceeași limbă. Temerara cinste a maestrului a fost plătită cu 15 ani de surghiun siberian. Azi, dacă, Doamne ferește, s-ar întoarce iar tătuca Stalin, mulți dintre

scriitorii basarabeni, dar și unii dintre cei din Transnistria, ar plăti cu același preț, dacă nu mai scump chiar, românismul lor.

– M-au impresionat primele poezii ale lui Grigore Vieru pe care le-am citit prin permanenta confuzie voită, pe care o făceai între mamă și Țară, însă, la un moment dat, nu te-ai mai putut abține și-ai spus: „Mamă, tu ești Patria mea”.

– Mama și Patria sunt două ființe gemene în sufletul meu. Îmi iubesc atât de mult Patria nu pentru că este cea mai frumoasă, ci pentru că este la fel de singură, cum a fost și maică-mea.

– Când ai aflat de existența primului alfabet, practicabil de tine, ca poet, în afara celui chirilic, la care erai obligat încă din școală?

– Am aflat de el chiar la școală. În clasa întâi. Pentru că eu avusesem norocul să prind câteva luni școlare românești, răstimp în care am reușit să învăț a citi și a scrie. Repede, au venit peste noi chirilicele. N-am nimic cu ele, sunt pentru ruși frumoase și potrivite, iar eu „Sunt un om al nemâniei, / Lumii astea nestrăin / Vin din munții latiniei, / Deci, și scrisul mi-e latin”. Nimic mai frumos decât scrisul latin. Alfabetul latin parcă a fost inventat de către chiar miraculosul nostru cântec popular.

– Care au fost cei mai grei ani în Basarabia?

– Toți au fost grei. Absolut toți.

– Pe ce cale a reușit România de dincoace de Prut să dea fraților din România de dincolo de Prut semnele de încurajare de care Basarabia avea nevoie pentru a continua să se apere?

– Pe calea cărților vechi și mai noi de istorie și de literatură română, în care s-au păstrat istoria și limba noastră. De-acolo am aflat, cei mulți, că suntem români. Dar poate că cel mai mult a muncit și muncește, în planul reînvierii conștiinței naționale, cântecul popular românesc. Dacă s-ar aduna într-un singur spectacol, bunăoară, Tudor Gheorghe, Dumitru Fărcaș, Sofia Vicoveanca, Gheorghe Zamfir, pentru a lua numai câte un reprezentant sau doi ai celor trei mari provincii românești, și-ar întreba lumea basarabeană dacă este gata de unire cu miraculosul cântec, cu alte cuvinte cu Țara, aproape toți, chiar și rătăciții, n-ar ezita să spună „da”.

– Cum priveai poezia română, la care nu aveai acces decât prin vamă?

– O priveam prin lacrima sufletului meu, la fel prin ochiul curat al unei cred că bune intuiții selective, pe care o am. Nu pot concepe devenirea mea poetică fără Eminescu, Blaga, Bacovia, Arghezi, dar nici fără generația lui Labiș – Stănescu, închegată din mari poeți, unii dintre ei de geniu, cum ar fi Ioan Alexandru, Cezar Baltag, Ana Blandiana, Constanța Buzea, Ion Gheorghe, Grigore Hagiu, Cezar Ivănescu, Adrian Păunescu, Gheorghe Tomozei, Horia Ziliu. Cred că nimeni, dintre poeții adevărați basarabeni, nu poate afirma fără să cadă în păcat că s-a zi-

dit ca poet în afara poeziei române, adică în afara Țării de suflet. Norocul poezilor basarabeni a fost poezia română, iar poezia lor a fost norocul Basarabiei. Cine scuipe în fântâna din care bea merită să fie izgonit din Țară.

– Mai ții minte seara de taină de la Pârâul Rece, seara în care tu mi-ai spus, după ce te odihnești două ore într-o cabană de lemn, că, dacă n-ai să mai poți, ai să fugi în străinătate, numai ca să te întorci legal în România?

– Parcă se pot uita asemenea seri? Auzisem până atunci un cântec despre cabana românească „La cabana Trei Brazi”, dar vedeam pentru prima oară o cabană adevărată. Munții îi mai văzusem până atunci, dar parcă nu mai urcasem pe ei nicicând. Din vârful Carpaților, Dumnezeu nu se vede, dar de acolo se poate crede în El.

– Explică-mi, Grigore, cum a putut poezia să determine schimbările fundamentale de la Chișinău? Cum au putut poezii să elibereze Basarabia?

– Un filozof din antichitate clasifica îndeletnicirile umane, potrivit importanței lor sociale, în felul următor. Pe locul întâi era așezat preotul. Pe locul doi venea oșteanul. Pe locul trei învățătorul, pe locul patru filozoful și abia pe locul cinci, pe ultimul, era așezat poetul. Dar, zicea filozoful, sunt vremuri când lipsesc și preotul, și oșteanul, și învățătorul, și filozoful, și-atunci poetul trebuie să-i înlocuiască pe toți. Au fost vremuri când am fost lipsiți, în Basarabia, și de preot, și de oștean, și de învățător... Poetul a încercat să-i suplinească. Iată de ce își iubește Basarabia poezii. Poezii au eliberat Basarabia cu ajutorul celor care au crezut în cuvântul lor.

– Ce raporturi aveai înainte de 1989 cu Uniunea Scriitorilor de la București și ce raporturi ai acum cu ea?

– Raporturile cu Uniunea Scriitorilor au fost minunate. Marele prozator Zaharia Stancu, autorul celei mai cutremurătoare nuvele românești în care se cânta chipul mamei – *Ce mult te-am iubit* – și care știu că ținea mult la tine, îmi făcuse o invitație oficială pentru o vizită în Țară. Mi-a plâns inima de bucurie. M-a incitat și a doua oară, dar chemarea din plic o găsisem ruptă ca un bilet sau ca un act nevalabil. Am înțeles „aluzia” KGB-iștilor și m-am purtat „cum se cuvine”, scriind cu și mai mare iubire de Țară. *Albinuța*, abecedarul preșcolarului, am scris-o numai după ce mi-am văzut Țara.

Apoi m-a invitat, tot oficial, următorul Președinte al Uniunii Scriitorilor – Dumitru Radu Popescu – un mare prozator și dramaturg și un minunat român. Mi-am văzut atunci aproape întreaga Țară. M-am odihnit câteva zile la Casa de creație a scriitorilor, de la Neptun, al cărei director era un om cu inimă mare, domnul Axiu, care, din păcate, s-a pierdut (și l-am pierdut) nu demult. Nu voi uita nicicând seara de suflet, de vorbe și poezie, petrecută alături de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, de Ana Blandiana și Cornel Popescu.

Apoi, o altă seară, la fel de deasă de suflet, petrecută la terasa Casei cu fascinantul prin fascinația sa Laurențiu Fulga și cu acel mereu solitar (așa l-am văzut eu la Casa

de creație) și minunat poet, care se cheamă Eugen Jebeleanu. După aproape fiecare 5-6 minute, trecea pe lângă noi Nicolae Velea, care este, după mine, unul dintre cei mai valoroși nuvelişti români contemporani. Nu vom greși așezându-l alături de Ștefan Bănulescu, cel din *Iarna bărbaților*, de D.R. Popescu, cel din *Dor*, de Fănuș Neagu, cel din *Cantonul părăsit*, de Eugen Barbu, cel din *Oaie și ai săi*, de Ion Lăncrănjan, cel din *Drumul câinelui*. Trecea deci după fiecare 5-6 minute, rugându-l pe maestrul Fulga (în taină, dar în așa fel ca să-l audă întreaga lume de pe terasă): „Domnule general (așa îl alinta acel minunat copil pe maestru – subl. Gr.V.), vă rog să mă trimiteți și pe mine în Basarabia, vreau să văd Basarabia”. N-a mai apucat, săracul, s-o vadă. Și era așteptat. Și era iubit în Basarabia de către tinerii scriitori. Îmi amintesc o întâmplare foarte amuzantă. Știind cu toții că, prin anii '60, Velea era idolul lui Andrei Strâmbeanu, un nuvelist minunat și el, Vlad Ioviță, remarcabil prozator și cineast și un bun român din Transnistria (ca și Vladimir Beșleagă și Anatol Codru, scriitori basarabeni de primă mână), care scria, săracul, neologisme românești pe fața pereților cămăruței în care locuia, pentru a le învăța mai ușor, a făcut o glumă scriitoricească, lăsând într-o zi, în ușa casei lui Andrei Strâmbeanu, următorul mesaj: „Dragă Andrei Strâmbeanu, sunt la Chișinău și aș dori mult să ne vedem. Nicolae Velea”. Pomenindu-se cu o veste atât de surprinzătoare, Andrei Strâmbeanu a cutreierat toate hotelurile Chișinăului, certându-se cu toți administratorii și învinuindu-i de cel mai grav păcat: că ascund pe Velea, deoarece nu vor să ne întâlnim cu frații noștri. Să știi, dragă Adrian, că orice bun român din Basarabia dorește să găsească în ușă, din partea fraților, un atare semn, fie și fals.

Tot la Neptun am văzut cum lucra Ioan Alexandru – această lacrimă de foc în ochii Mioriței. Se trezea odată cu privighetorile și crea în mijlocul naturii, unde-și improvizase o măsuță de scris. Ori de câte ori mă ridic din pat mai târziu, îmi amintesc de Ioan Alexandru și mi se face rușine în fața hărniciei lui de albină românească. Norocul m-a împrietenit cu poetul și dramaturgul de excepție Marin Sorescu. După Revoluție nu am mai fost invitat de Uniune.

– De fapt, cum vă simțiți, domnule academician român?

– Mă simt destul de bine în această nouă postură, mai ales că nu am fost „băgat nimănui pe gât cu anasâna”. Nu am avut niciun vot *împotriva*, le mulțumesc domnilor academicieni și domnului președinte al Academiei, Mihai Drăgănescu.

În general, am multe datorii morale față de mai mulți scriitori români: Mircea Radu Iacoban, prozator și dramaturg de seamă, pe nedrept marginalizat azi, mi-a editat la „Junimea”, în timpuri deloc ușoare, primul volum de versuri, Mircea Sântimbreanu, poate că cel mai de seamă scriitor al copiilor, m-a omenit urcându-mă în colecția „Celor mai frumoase poezii”, Romul Munteanu, distinsul critic și om de cultură, mi-a scos la Universul o carte realizată splendid sub aspect grafic grație marelui artist plastic, dăruit cu har dumnezeiesc, Sabin Bălașa.

– Vorbește-ne de scriitorii ruși!

– Cunosc o parte din scrierile marilor scriitori ruși (rușii au, într-adevăr, o mare literatură): Dostoievski, Cehov, Tolstoi, Lermontov, Bunin, Bulgakov, Esenin,

Țvetaeva, Ahmatova, Mandelștam, pe care i-am citit în rusește, dar mai mult în română, pentru a prinde doi iepuri o dată: a cunoaște marii scriitori și a cunoaște mai bine limba română.

– A apărut vreun scriitor rus cauza libertății Basarabiei?

– Nu prea. Poate cu excepția lui Soljenițan, care, în cutremurătorul său eseu despre Rusia, prezicea, într-un fel, reunirea Basarabiei cu România. Prezicea, dar nu știu pe cât atașament creștin se sprijinea, vizavi de zbuciumul nostru etnic, aceeașă minunată profeție. Să-i deie Dumnezeu sănătate, măcar și pentru atât.

– Te-ai așezat, dintru început, lângă toate valorile românești. Faptul acesta ți-a fost reproșat de către acele persoane care te-ar fi dorit anexat. Care este credința ta în această privință?

– Cred că ai formulat exact norocul și drama acestei așezări. Cât am fost anexat, am fost lăsat în pace. Mihai Ungheanu îmi spunea într-o zi că la baza neplăcerilor mele bucureștene stau mai mult pricini politice decât poetice. Rusul (cel șovin, desigur), care este neîntrecut în treburile diavolești, ne-a închis într-un cerc vicios din care nu se știe cum vom putea să ieșim. El ne-a impus războiul nistrean nu pentru a ne răpi Transnistria, ci, paradoxal, pentru a ne obliga să ne ținem de ea, pentru că, ținându-ne de Transnistria, ne îndepărtăm de Reunirea cu Țara și, îndepărtându-ne de Reunire, vom cădea iar în capcana rusului. Un proverb românesc zice: „Dă-mi o pace și-ți voi da două”. Noi am dat rusului două păci – pe-a lui și pe-a noastră, dar el ce ne dă în schimb? Armata a 14-a. Ciudat târg! Să fiu înțeles drept: nu doresc, Doamne ferește, reînceperea războiului, voiam să spun numai că trebuia să fim mai atenți la semnarea Convenției cu privire la reglarea conflictului armat nistrean. Suntem niște naivi crezând că, după semnarea Convenției, Armata a 14-a va pleca din Moldova. Ea se va muta, pur și simplu, în altă pădure.

Cred în Reunire. Și cred că trebuie realizată imediat, în felul următor: 1. Unificarea bisericii; 2. Unificarea manualelor școlare; 3. Unificarea legislativă; 4. Unificarea monedei; 5. Integrarea economică. De integrarea spirituală nu mai vorbim, pentru că suntem integrați deja, prin limbă, prin cântec, prin istorie.

– Ce părere ai de propunerea ca Mircea Druc să candideze la președinția României?

– Nu trebuie să ne certăm înainte de a ne uni. Să ne grăbim încet. Eu cred că trebuie să candidăm mai întâi la deputăție. Să vadă lumea ce putem mai întâi acolo.

– Ce știi despre monarhie? Ce știi despre regele Mihai? Ce părere ai despre restaurarea monarhiei în România? O crezi necesară? Ar avea ea vreo eficiență istorică? Ar fi oare obligatoriu ca, în drumul de la dictatură spre democrație, să se ajungă la regalitate?

– Știu prea puțin despre monarhie, pentru că pe mine m-au format, mai exact m-au fărâmat, alte vremuri. N-am nimic împotriva monarhiei, dar trebuie să că-

utăm alt rege, dacă putem călca tradiția, unul care nu a fost decorat de Kremlin cu însemnele sale roșii: cu secera și ciocanul. Acestea ne-au secerat orice mijire național-creatoare și ne-au strivit degetele ori de câte ori am întins brațele înainte bâjbâind prin întuneric în căutarea dreptății, ori de câte ori am încercat să întindem mâna fratelui adevărat. Știu un rege foarte potrivit, care nu a trădat nicicând pe nimeni, dar este extrem de ocupat, fiindcă este Regele întregului Univers. Acel Rege se numește Isus Hristos.

– Cum privești întemnițarea ultimei echipe de lideri politici români din vremea socialismului?

– Cunosced pe domnul Ștefan Andrei, fostul ministru de externe al fostului regim. Este un om de o vastă cultură. Are largi vederi politice. Este un bun român. Mai mult decât a reușit Domnia Sa să facă în timpul totalitarismului nu cred că ar fi reușit altcineva. Este o greșeală, dacă nu un păcat, că omul care a cuprins bine cu ochiul cele două arene politice – națională și externă – se uită azi printre gratii la cerul Patriei sale.

– Cum ai pagina Europa, dacă ai fi secretarul de redacție al acestui continent și s-ar pune problema ca el să arate cât mai frumos și să doară cât mai puțin? Lângă cine ai pagina România?

– Păi, lângă țările scandinave Europa, iar România lângă Carpați. Nu sunt naționalist. Pur și simplu, mi-s dragi Carpații. Domnul Grigurcu Gheorghe continuă să mă lovească sub centură cu „antirusismul” meu inventat de el (vezi „Contemporanul”, nr. 42/1992), neștiind, săracul, să discearnă două lucruri elementare: nu am nimic cu poporul rus, domnule, am ce am cu ocupantul rus, așa cum are ce are, cu același ocupant, și letonul, estonianul, letonianul, ucraineanul, gruzinul, armeanul. Dacă-mi viola teritoriul și drepturile naționale tancul italian, m-aș fi ridicat cu aceeași vehemență și contra ocupantului italian, chiar dacă în străvechimi avem aceeași strămoși.

– Care e problema-cheie a lumii la ora actuală?

– Credința. Întoarcerea lumii cu fața spre Dumnezeu. Malraux ce spunea? Veacul ce vine ori va fi religios, ori nu va fi deloc. Diplomația nu mai ajută la nimic dacă atunci când greșește Bush, este nevoit să greșească și Snegur, bunăoară.

– Mi-e neplăcut să-ți pun această întrebare, dar de la o vârstă trebuie să ne așteptăm la cele mai drastice confruntări de opinii. Te rog să nu eziți să-ți faci aici, în revista unor oameni care-ți sunt atât de apropiați, confesiunile fundamentale și să dai o formă practicabilă unui testament al tău.

– Jur în fața lui Dumnezeu să nu vâd nicicând cuțitul în inima fratelui meu de peste Prut, ci, dacă va fi nevoie, să primesc eu lovitura din partea străinului.

„De voi tăcea, mă aseamăn cu cel ce coboară în groapă.” „Am căutat cea mai grea povară și m-am găsit pe mine însumi.”

Fă, Doamne, să ajung să văd prima zi a Reunirii și-apoi să mor, ca să nu văd apoi și certurile care se vor așeza între frați.

– Ce e de făcut pentru a împiedica dihania să zdrobească români?

– Afară de Reunire, mai aștept două importante lucruri: secarea definitivă a benzinei pe fața pământului, ca să mai stea fiecare la casa cui îi are, că prea ne plimbăm de ici-colo. Apoi, să vină oamenii aceia necunoscuți pământenilor – extraterestrii – să știi că îi aștept de mult. Îi aștept în felul meu: să vină fără să facă mari stricăciuni, să vină o dată pe săptămână, duminică, pe la ora 7 dimineața, și să ne dea fiecăruia câte două palme zdravene, fără să ne spună pentru ce. Să-i așteptăm cu groază, întrebându-ne: de ce? Până când vom găsi singuri răspunsuri.

– Care e poziția ta, mare poet al Basarabiei și al neamului românesc, în legătură cu Ardealul?

– Nu sunt mare eu, mare e Octavian Goga.

– Ce crezi că trebuie făcut pentru românii din Bucovina de Nord și din Basarabia de Sud?

– Exact ceea ce s-a făcut și se face în ultimul timp pentru Basarabia, poate chiar mai mult. Mai ales pentru Bucovina de Nord, care nu e încă rusificată și ucrainizată pe deplin.

– Care e viitorul Comunității Statelor Independente?!

– Ca să ai viitor, trebuie să ai un prezent. Comunitatea actuală nu are nici măcar prezent. Ea nu are decât un trecut urât.

– Vorbește-ne despre copiii tăi, Grigore.

– Am doi copii. Cel mare, Tudor, este doctorand la Spitalul militar din București. Are mare noroc de doi specialiști de excepție: domnul profesor Mircea Olteanu și discipolul acestuia Benone Cârstocea, doctor în științe medicale. Celălalt, Călin, este medic și el, se specializează în acupunctură la un distins profesor, Constantin Bărbulescu. Copii buni.

– Crezi în Dumnezeu?

– Cred atât de mult în El, încât atunci când, din obișnuința școlii care mi-a deformat sufletul, îi scriu numele cu literă mică, îmi cer imediat iertare în fața Prea Înaltului. Am spus din obișnuință, pentru că în Basarabia, până mai ieri, nu era voie să scrii Dumnezeu cu literă mare. La buchie mare avea dreptul numai partidul comunist. Soljenițan spunea: „Vai de capul Țării care scrie Dumnezeu cu literă mică iar partid scrie cu literă mare”.

Cred atât de profund în bunul Dumnezeu, încât atunci când mă rog către El, îmi scot ceasul de pe mână.

– Ce ai zice dacă ți s-ar propune să candidezi la președinția României? Desigur, în afară de replica pe care ți-o cunoaștem: „umerii mei sunt prea fragili pentru o asemenea povară”.

– Dragul meu, e ca și cum l-am rechema la putere pe rege. Cunoaștem oare noi atât de bine Țara (noi, cei care am trăit în afara ei), cunoaștem atât de profund sufletul ei, problemele sale interne și externe, pentru a ne asuma o atât de imensă responsabilitate?! Și suntem oare chemați pentru o astfel de sarcină?! Oricum, voi fi cu toată inima de partea președintelui, care dorește să slujească și să îndrepte vremea acestui binecuvântat de Dumnezeu pământ, numit România, neîndepărtându-i viața de matcă și iubind-o ca pe ochii din cap. Fie că acel președinte va veni din partea P.D.S.R., fie că din partea liberalilor, din partea țărăniștilor sau din partea agrarienilor, din partea U.D.M.R.-iștilor sau a independenților. Orice președinte va trebui să se călăuzească după străvechiul strămoșilor noștri dicton: „Îmi iubesc Țara nu pentru că este mare, ci pentru că este a mea”.

– Care este culoarea ta preferată? Care e floarea ta preferată? Care e anotimpul tău preferat? Care e versul tău preferat?

– Îmi place culoarea albastră. Albastrul cicorii. Mi-i dragă floarea-soarelui, atât de frumos alintată în românește: sora-soarelui, soarea-soarelui, răsoare, răsărită. Din copilărie mi-i plină de toamnă ființa, de toamna cea încărcată de liniște, rod și dumnezeire: „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă/ Sufletului nostru bucuros de moarte”. Iată că ți-am spus, din Arghezi, două versuri care-mi plac. Cum să nu te cutremure celebrele versuri eminesciene: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată” sau „...Iar timpul crește-n urma mea. Mă-ntunec”. Sau cosmicul vers bacoșian: „Aud materia plângând”. Sau acest inegalabil catren popular: „Doamne, Doamne, mult zic Doamne, / Dumnezeu pare că doarme / Cu capul pe-o mănăstire / Și de nimeni n-are știre”. Sau dumnezeieștile versete din Psalmul 28, traduse de geniul lui Sadoveanu: „Mila se va întâlni cu adevărul / Pacea și dreptatea îi vor săruta, / Adevărul din pământ va răsări / Și din ceruri va privi dreptatea”. Cred că avem un folclor poetic fără egal și o poezie, clasică și contemporană, dintre cele mai frumoase din lume.

– **Te-au atacat diverse reviste bucureștene și ieșene. Nume mici sau de rezistență au girat sau chiar au semnat atacurile. Te-au surprins însă valurile de reproșuri ale unui ticălos (care scria în „Expres Magazin”) și ale unei femei din Piața Chișinăului: că de ce nu te duci să mori pe Nistru. Te-a atacat și „România literară”, te-a atacat și „Contemporanul”, te-a atacat și „Contrapunct”. Atacați erau concomitent și Eminescu, și Eliade, și Goga. Ce se întâmplă, Grigore, cu noi? Îmi spunei, la un moment dat, că, dacă ar îndrăzni cineva să-l atace pe poetul național al Gruziei, a doua zi ar fi revoltă populară.**

– „S-au strâns ticăloșii împotriva mea, pe care nici nu-i cunosc, rupându-mă fără încetare”. Iată ce scrie „Expres Magazin”: „Alături e masiva făptură a Păunescuului, aproape peste tot apare și firavul poet Grigore Vieru, amintind de celebrul cuplu Stan și Bran. De câte ori persoana fratelui Vieru este prezentată pe micile ecrane, ni se amintește că este internat în spital, suferind, de unde a ieșit special pentru diversele ocazii patriotice. Pacient incomod, tot umblând pe la Parlament, ba pe la sediul P.D.S.R., ba prin Moldova lui Ștefan cel Mare, se pare că doctorii au probleme mari cu vindecarea bolnavului, că de la cimitir

n-a putut să iasă decât Ceaușescu. Da ăla a fost împușcat, nu și-a neglijat tratamentul”. Semnat: Aspida.

Ce mumă te-a născut, mă, A-spidei? Există un fel de putere puturoasă, în fața căreia omului i se face scârbă și o ocolește. Totuși, astupându-mi nasul, voi cerca să trec prin ea în câteva cuvinte. Păi bine, mă A-spidei, ai mâncat d-ta știr și lobodă, ți-a găurit d-tale foamea plămânii și stomacul? Ai înghițit d-ta mii de prafuri, ți-au fost d-tale sparte venele cu mii de ace? Ți-a spus ție cineva „govori po celoveceski” („vorbește omeneste”, adică rusește) atunci când vorbeai sau vorbești româna?! Eram supărat pe Gheorghe Grigurcu, dar acel confrate al meu este un domn, față de gura d-tale îmbăloșată de veninul urii și nesimțirii totale. Ce rău ți-a făcut suferința mea, de vrei să mă vezi, ca și cazacii, cu un glonte tras în ceafă, de vrei să mă vezi acoperit cu țărâna cimitirului?! Teme-te de Dumnezeu! Teme-te și dta, domnule Ion Cristoiu, care girezi „Expres Magazinul” și care crezi că a bea apa fântânii dintr-o găleată (așa l-ai prezentat pe Adrian Păunescu în „Evenimentul zilei”, într-o poză, mințind că bea altceva), de ce crezi d-ta că a bea apa fântânii din găleată este o impietate, iar a-ți lipi de ziar cu saliva lui... Dumnezeu propria poză, ridicată ca o icoană deasupra pamfletului „Zvonul ca informație exactă”, este ceva divin și măreț? Și de ce îndemni pe A-spidei să mă atace atât de barbar?! Vom fi noi, basarabeni, mai rămași în urmă și mai puțin intrați în Europa, dar, spre deosebire de „Expres Magazin”, în magazinele noastre de piață nu se aduc porci covițând, se aduc porci gata pârlți.

Nu știam că „Expresul” dtale are o soră – „Tinerama”, iar A-spidei un frate: Denis Dinulescu. Iată ce nerozii scrie Denisul în „Tinerama”: „Grigore Vieru ne este băgat cam cu anasâna pe gât. Nu numai cu această ocazie. Poeziile dânsului nu ne spun nimic: văicăreli despre mama plecată, casa distrusă, porcul furat din ogradă. Dânsul ar fi trebuit să tacă din gură, dar face următoarea afirmație: tinerii căzuți în revoluție au cântat cântecele Cenaclului Flacăra”. Ceea ce, știm cu toții, nu este adevărat. Ne întrebăm: de ce se chinuie dl Grigore Vieru să trăiască revoluția română când n-a participat la ea? Un proverb românesc zice: „Spune-mi cu cine te-aduni, ca să-ți spun cine ești”.

Nu știi cine este acest Dinulescu, n-am auzit de el. De dta, domnule Max Bănuș, am auzit. Mai mult, te-am ascultat deseori vorbind la „Europa liberă”. Parcă vorbeai lucruri înțelepte. Ce s-a întâmplat, că „Tinerama” confundă porcul furat cu tragedia unei provincii românești? De când mama plecată și casa distrusă se numesc, în limbajul „Tineramei”, „văicăreli”?

Ai lipsit mult din Țară, n-ai de unde să cunoști poemele mele. Și-atunci, de ce publici, domnule Bănuș, văicărelile Denisului, ce interese urmărești? Iată una din văicărelile mele despre mamă: „Ușoară, maică, ușoară / C-ai putea să mergi călcând / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pământ. / În priviri c-un fel de teamă, / Fericită totuși ești: / Iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce gândești”. Sau iată altă „văicăreală”, tradusă de niște „proști” în peste zece limbi: „Nu am, moarte, cu tine nimic, / Eu nici măcar nu te urăsc / Cum te blestemă unii, vreau să zic, / La fel cum lumina pâărăsc. / Dar ce-ai face tu și cum ar fi / De-ai avea

mamă și-ar muri? / Ce-ai face tu și cum ai trăi / De-ai avea copii și-ar muri? // Nu am, moarte, cu tine nimic, / Eu nici măcar nu te urăsc. / Vei fi mare tu, eu voi fi mic, / Dar numai din propria-mi viață trăiesc. // Nu frică, nu teamă – / Milă de tine mi-i / Că n-ai avut niciodată mamă, / Că n-ai avut niciodată copii”.

Este oare revoluția moșia domnului Dinulescu? Și cât vor mai specula oare pe seama tinerelor jertfe revoluționare toți pezevenghii?! Și-apoi, a vârat oare Cenaclul Flacăra cu anasâna zecilor de mii de tineri versurile rostite de mari actori, cântate de străluciți folkiști în scenă, ale unor Eminescu, Alecsandri, Macedonski, Coșbuc, Goga, Blaga, Bacovia, Arghezi, Pillat, Ion Barbu, Emil Botta, Zaharia Stancu, A. E. Baconsky, Nichita Stănescu, Nicolae Labiș, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Geo Dumitrescu, Ion Gheorghe, Constanța Buzea, Ion Horea?! Versurile poetilor basarabeni Dumitru Matcovschi, Leonida Lari, Nicolae Dabija?!

Pe urmă, de când numele lui Eminescu se cheamă, în această țară, kitsch?! Dacă ar citi un om civilizat aceste trăsnăi, s-ar cruci: mai sunt oare în Europa triburi canibalice?!

– Ai devenit cetățean român de câțeva vreme. S-a schimbat ceva în sufletul tău, Grigore?

– Sunt cetățean român cu acte (cu acte în regulă) din 17 iulie 1992. Este cea mai frumoasă și cea mai tulburătoare zi a vieții mele, când steaua ce-mi călăuzește soarta s-a apropiat cel mai mult de zbaterea mea pământescă. De azi înainte îmi voi sărbători ziua de naștere la 17 iulie.

Pentru conformitate: *Adrian PĂUNESCU*

„Literatura și Artă”, nr. 34, 20 august 1992, p. 4-5

**Grigore „FĂRĂ LIMBA ROMÂNĂ
VIERU N-AȘ FI AJUNS POET”**

– Nichita Stănescu mărturisea: „Patria mea este Limba Română”. Ce crede despre limba maternă Grigore Vieru? Cum apreciați, domnule poet, destinul de astăzi al limbii române în Basarabia?

– Metafora lui Nichita este minunată. Dar în cazul nostru, al românilor din Basarabia, ea exprimă numai jumătate de adevăr.

O patrie clădită numai pe datul lingvistic, cu o populație educată doar în cultul unei istorii false sau în cultul unei istorii străine, o patrie fără o economie și o armată națională este numai pe jumătate patrie.

– Destinul limbii noastre, dezvoltarea firească, chiar supraviețuirea ei – în situația când „bilingvismul armonios” continuă a fi promovat în stânga Prutului – depind în mare măsură de adevărul spus și conștientizat despre obârșia graiului străbun. Deși au fost aduse suficiente dovezi în favoarea adevăratei denumiri a limbii noastre care este Limba Română, Parlamentul a introdus în Constituție glotonimul „limba moldovenească”, votând și legiferând demult compromisa teorie a celor „două limbi”. Cum credeți, care este logica acestei decizii antiștiințifice?

– S-a mizat, indiscutabil, pe necunoașterea de către populație a istoriei neamului nostru. Dar și pe lașitatea multor moldoveni, pe moliciunea lor (suntem prea mălăieți, ce mai vorbă!), pe capacitatea unora de a-și schimba culoarea în funcție de împrejurări și de a se vinde ușor pe trei arginți străinului.

Dacă eram ceceni, rămâneam Patrie, chiar dacă nu aveam la îndemână altceva decât limba maternă.

Nici puterea de la Chișinău, nici cea de la Moscova nu se tem de limba română. Se tem de altceva: că limba română ar putea renaște în noi sentimentul românismului. De asta se tem

tovarășii. S-ar putea ca buclușa Constituție să accepte glotonimul pentru care ne zbatem, dar va refuza categoric și cinic etnonimul „popor român”. Or, numai dreptul la istoria neamului ne-ar putea reuni cu Țara.

Vorbeam de cameleoni și aș vrea să-ți povestesc o întâmplare autentică. Există un nebun care se plimbă, cântând, pe lângă blocul în care locuiesc conducătorii republicii și prin fața hotelului „Codru” din Chișinău. Într-o zi, observându-mă, nebunul începuse, chiar sub nasul polițistului, să cânte o frumoasă romanță românească. Avea o perfectă dicție, și polițistul, cu un perfect simț al responsabilității „limbii moldovenești”, a încercat (este adevărat că delicat) să-i închidă gura. Atunci nebunul a încercat să cânte ceva rusește și polițistul a tăcut. După cum vedeți, la noi și nebunii au însușit perfect anumite deprinderi moldovenești...

– Cunoașteți conținutul Noii Constituții a Republicii Moldova?

– Da, și pot afirma că, dincolo de ineptia glotonimului „limba moldovenească” și alte câteva, noua Constituție este, în linii generale, frumoasă. Dar este proastă constituția ale cărei cuvinte frumoase nu pot acoperi fundul gol al mulțimii.

– Unii demnitari ne previn că cei care vor utiliza glotonimul *limba română* vor fi trași la răspundere. Cum însă ar trebui să procedăm cu cei care nu vor în mod ostentativ să învețe și să vorbească limba statului?

– Nu se știe încă cine va fi pedepsit mai întâi: noi, pentru dorința firească de „a ne ține de neamuri” cu limba strămoșilor, sau tovarășii, pentru sărăcia groaznică în care au aruncat biata lume.

Pe mine nu mă doare capul că străinul nu dorește să ne învețe limba. Să n-o învețe, dacă așa crede el că este mai bine și mai civilizat. Dar să nu-mi dea lecții de istorie. Să nu mă conducă. Să-și știe locul!

– O lecție falsă de lingvistică și istorie ne-o oferă, cu părere de rău, nu numai străinii. Unii dintre politicienii noștri, care pretind că dețin adevărul în ultimă instanță și că exprimă vrerea poporului, le-au luat-o cu mult „înainte” celor care nu vor să ne cunoască limba...

– Până mai ieri justificam într-un fel rătăcirea agrarienilor prin necunoașterea istoriei neamului. Am declarat de câteva ori, public, cu toată sinceritatea, că, dacă dumnealor vor lăsa în pace limba și istoria strămoșilor noștri, voi deveni unul dintre cei mai aprigi susținători ai lor în viitoarele alegeri parlamentare, neatingându-mă de sârma ghimpată de la Prut și răbdând-o atâta vreme cât o rabdă Dumnezeu și Istoria.

Azi, după ce au hăcuit puținul pământ ce ne-a rămas, împărțindu-l cui se nimereste („mulți avari ticăloși, bând vin, au răspândit în lume dărnicia”), numai pentru a ne îndepărta și mai tare de matcă, mi-am dat seama că tovarășii din partidul de guvernământ, cu unele excepții, nu sunt niște rătăciți, ci acționează programatic și împăcare cu ei nu poate fi.

Agrarienii au rămas, din păcate, aceiași bolșevici. Or, iată ce spune despre comunism un filozof autentic, Petre Țuțea: „Comunismul e cea mai mare aflare-n treabă din istoria omenirii. Comuniștii au vrut să ne facă fericiți cu forța: bă, să fiți fericiți, că vă ia mama dracului! Adică să mânânci bine, să dormi bine și la loc comanda!”. Tristețea cea mare este azi, când, sub comanda necomuniștilor, nici măcar n-am ajuns să mâncăm bine, lumea s-a trezit atât de săracă, amărâtă, că numai izmenele nu și le-a scos de vânzare. Dar tot ei au neobrăzarea să mintă omul că sărăcia au adus-o scriitorii și Frontul Popular, că România ne mânâncă ouăle și carnea...

Din păcate, nu văd nicio ieșire din acest dezastru economic. Pentru că tot Țuțea afirmă: „Nu se poate face economie în comunism și de către comuniști. Ăștia nu sunt în stare să conducă nici măcar o comună rurală. Încurcă apele, înfundă fântânile. Comunismul este un cancer social. Unde se instalează, rămâne pustiu”.

– Un rol deosebit în schimbarea atitudinii față de limbă ar trebui să-l aibă școala. Ce părere aveți despre manualele școlare? Ce le lipsește? Cum ar trebui să fie ele și cine ar trebui să le elaboreze pentru a răspunde necesităților timpului? Ce fel de manuale, ce fel de învățători ar trebui să aibă Basarabia pentru a depăși trista situație lăsată moștenire de către regimul totalitar?

– Pentru a fi români întregi, copiii noștri nu pot avea o altă limbă decât cea pe care o au copiii de peste Prut, nu pot avea alte manuale, nu pot avea niște învățători și profesori cu alt nivel profesional decât cei de peste Prut. Îmi spunea cineva că o învățătoare, neputând explica prin cuvinte elevilor verbul „a tropăi”, începuse să tropăie prin clasă ca un cal. Ei bine, cu o școală în care se tropăie astfel nu putem ajunge decât la fundul prăpastiei.

– Poetul Grigore Vieru a trecut Prutul. Este apreciat în Țară, dar și ostracizat incredibil de vehement, de altfel, ca și alți scriitori basarabeni. Cum interpretați acest fenomen? Ce credeți despre destinul literar al lui Grigore Vieru proiectat pe fundalul literaturii române moderne?

– Înainte de a fi fost contestat, află că am fost apreciat de către unele dintre cele mai de seamă personalități scriitoricești din Țară: Nichita Stănescu, Constantin Noica, Edgar Papu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Ion Gheorghe, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, Romul Munteanu, Adrian Popescu, Eugeniu Coșeriu, Constantin Ciopraga, Eugen Simion, Mihai Ungheanu, Theodor Codreanu, Victor Crăciun, Tiberiu Utan, Ion Coja, Stelian Gruia, Fănuș Băileșteanu... M-a contestat cine? Grid Modorcea, bunăoară, și alții ca el. M-aș îndoi să fi auzit de Modorcea. De ce-am fost atacat? Pentru că am văzut literatura și lumea de dincolo de Prut prin lacrima mea, iar nu prin oceanul pe care or fi vrut unii să mi-l pună în mână.

Cât despre destinul meu literar îți pot spune că aproape tot ce am scris a fost publicat și prețuit în Țară, sunt membru corespondent al Academiei Române, sunt inclus în manualele școlare, apoi mi-ar trebui două vieți, nu una, pentru a onora solicitările diferitor licee și instituții de învățământ superior, pentru întâlnirile de creație cu admiratorii mei.

Bătut cu pietre la Chișinău de către copiii veneticilor, împrôscat de la balcoane cu ouă, amenințat telefonic și în scris cu moartea, mi-aș dori oare un alt destin decât cel de bucureștean?!

– Unii spun că ați plecat în România. Alții că ați fi fugit...

– În primul rând, află că nu am plecat. Plec din când în când ca să iau o gură de aer. Pe urmă nu „plecarea” mea îi supără pe tovarăși, ci faptul că am unde pleca. Cât despre „fugă”, ce să-ți spun? Dacă nu aș fi român, aș fugi în România, vorba ceea. N-am săvârșit nici o crimă și tocmai de aceea nu-mi este frică de nimeni – de ce să fug?

– Unde este Grigore Vieru mai acasă: la Chișinău, la București, la Pererita? De ce?

– M-aș simți cel mai bine la Pererita, dacă aș fi din nou copil într-un sat prietenos, neîncrâncenat, ferit de vrăjile negre ale vodcii frățești... Dacă aș fi student, aș alege, desigur, Bucureștiul cu marii lui profesori, savanți și oameni de cultură. Îmbătrânit, cum să mă simt bine la Chișinău?!

Sar dintr-o zi în alta peste prăpastia nopții nedormite, în căutarea celui mai frumos poem pe care nu l-am scris încă. Mă simt bine numai în acest zbor nocturn.

– Cum vă descurcați la București?

– Nu mai ușor decât la Chișinău. La București sunt și oameni săritori la nevoie. M-au ajutat mult domnii Matei Vintilă și George Vultur, directori de firme. Domnul Matei, bunăoară, mi-a sponsorizat, ca să zic așa, casa. Tot dumnealui i-a sprijinit mult pe Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Dumnezeu să-i ierte. Față de nici un necaz de-al meu n-a fost străin Adrian Păunescu. Sunt un om norocos, mai ales de când am început să mă obișnuiesc cu mușcăturile dușmanilor.

– Aveți și dușmani?

– Destui. Mai mulți decât îi are sârma ghimpată de la Prut. Dar infinit mai mulți prieteni am.

– Nu v-au obosit interviurile și răspunsurile la atacurile din presă?

– Toată viața am fost întrebat, ba cu blândețe, ba cu mânie: *de ce?* Am impresia că și după moarte voi fi întrebat: *de ce?* Am învățat și această meserie deloc ușoară: *de a răspunde*. Astfel am ajuns a mă cunoaște pe mine însumi.

– De atenția căror scriitori și oameni de artă din Țară v-ați bucurat?

– Zaharia Stancu, Laurențiu Fulga, Constantin Chiriță și Dumitru Radu Popescu m-au invitat oficial în Țară prin intermediul Uniunii Scriitorilor.

Revista „Steaua”, condusă de Aurel Rău, este cea care a îndrăznit prin '68 să pomenească numele unui scriitor basarabean și să-i traducă din... rusește un poem. Basarabeanul acela eram eu.

Andi Andrieș, Corneliu Ștefanache și Horia Zilieru mi-au publicat în „Iașul literar” și „Convorbiri literare” primele versuri.

La București cele dintâi grupaje de poezii au fost găzduite de către „Luceafărul”, condus de Nicolae Dragoș, Mihai Ungheanu și Nicolae Dan Fruntelată.

„România literară” nu m-a prea invitat, dar mă bucuram că acolo erau doi poeți minunați care se cheamă Ion Horea și Tiberiu Utan.

Alecă Ivan Ghilia și Victor Tulbure mi-au publicat în „Arici-Pogonici” primele versuri pentru copii.

Călin Gruia și Victor Crăciun mi-au dat la radio niște bucăți literare.

Stelian Gruia a publicat în „Luceafărul” primul eseu despre creația mea, mai exact, despre *Albinuța*.

Adrian Păunescu și Alexandru Andrițoiu mi-au dedicat poeme.

Tudor Gheorghe mi-a cântat generos versurile în diverse spectacole.

Mircea Radu Iacoban, Mircea Sântimbreanu, Romul Munteanu mi-au publicat cu multă iubire cele trei cărți, în condiții grafice excepționale: *Steaua de vineri*, *Izvorul și clipa* și *Rădăcina de foc*, prefăcute de Nichita Stănescu, Marin Sorescu și Ioan Alexandru, ultima îngrijită de Arcadie Donos, având o postfață de Victor Crăciun. În fond, aceste cărți mi-au binecuvântat numele poetic în partea dreaptă a Prutului și tot ele au început să-l prigonească, oficial, în Basarabia.

M-au invitat în casele lor și m-au omenit Zaharia Stancu, Constantin Chiriță, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, D.R. Popescu, Adrian Păunescu, Romul Munteanu, Mircea Sântimbreanu, Dinu Săraru, Victor Crăciun, Radu Cărneci, Gheorghe Tomozei, Corneliu Ștefanache, Mircea Radu Iacoban, Horia Zilieru, Constantin Ciopraga, Aurel Rău, Patriarhia, Nestor Vornicescu, Antonie Plămădeală, Mitzura Argezi, Corneliu Leu, Ion Coja, Petre Ghelmez, Petru Got, Corneliu Vadim Tudor, Victor Tulbure, Andrei Ciurunga, Aurel Buiciuc, Lucia Olaru Nenati, Ioana Ieremia, Dumitru Țiganiuc, Ion Popescu Gopo, Sabin Bălașa, Anatol Vieru, Dina Cocea, Mihai Bandac...

Toate aceste minuni s-au întâmplat până la prăbușirea imperiului roșu, până la evenimentele din decembrie. Prin urmare, au fost și până în '89 niște mari și inimoși români care și-au asumat niște riscuri de drag de noi. Fără toți acești minunați oameni, apoi fără Ministerul Învățământului și Științei și fără Editura Didactică și Pedagogică din București (director Constantin Floricel), care mi-au editat *Albinuța*, fără Editura Scrisul Românesc și fără Editura lui Dumitru M. Ion, dar și fără Radioteleviziunea națională aș fi rămas un anonim. Două monografii despre osteneala mea au scris Stelian Gruia și Fănuș Băileșteanu. Postul de televiziune 7ABC mi-a acordat un premiu care mă va scoate o vreme din grija zilei de mâine.

– V-aș ruga să ne povestiți o întâmplare frumoasă trăită la București.

– Mă conduce la hotel într-o seară (care seară? Era după miezul nopții) Nichita Stănescu. Deodată, se oprește emoționat ca un copil. „Uite, Grigore, zice, aici, în casa aceasta, Eminescu a citit pentru prima oară *Luceafărul*”. Mi se jilăvește de emoție sufletul. Casa aproape că nu se vede, fiind acoperită de un zid înalt.

Nichita mă ia în brațe și mă ridică pe umerii săi. „O vezi?”. „O văd, Nichita”. De fapt, nu exista nicio casă, era demolată încă prin anii '50, era numai dorința lui Nichita de-a fi rămas la locul ei.

Eu mi-am văzut Țara ridicat pe umerii lui Eminescu și Creangă, Coșbuc, Sadoveanu, Blaga, Rebreanu, Arghezi, Bacovia, dar și pe umerii generației lui Labiș și Stănescu.

Natura mi-a dat har numai atât cât a putut, dar limba și literatura română mi-au dat totul. Fără literatura și fără limba română n-aș fi ajuns poet.

Iată și o întâmplare amuzantă. Eram în casa lui Marin Sorescu, după premiera unui spectacol – *Iona*, pare-mi-se. Multă lume. Mă ia doamna Virginia Sorescu de-o parte să-mi arate atelierul în care pictează Marin. În podul casei (acolo era atelierul) mi-a spus în mare taină o știre minunată: aceea a Premiului Herder pe care-l primise Marin. (Noi credem că i se cuvine pe deplin și Nobelul.) „Dar să nu spui nimănui asta, m-a rugat doamna Virginia, încă nu s-a anunțat oficial și mi-e teamă să nu i se facă vreun rău lui Marin, știi cum sunt românii, ar putea să amâne ori să-i anuleze premiul...”.

– Fiindcă tot am lunecat pe panta întâmplărilor, mi-ar plăcea să invocăți și una... hazlie.

– Bine, îți spun una, dar nu prea hazlie, pentru că eu nu prea am umor.

Prin '89, adică la începutul luptei noastre pentru eliberare națională, eram torturat barbar la telefon și amenințat cu moartea prin scrisori anonime. Am dus o parte din scrisori lui Boris Vieru (unde o fi dispărut oare acest minunat ziarist?!), dânsul le-a publicat în „Literatura și Arta”. Sunt invitat, repede după asta, la Securitatea moldovenească de către adjunctul șefului, domnul Munteanu, pentru o conversație. I-am mulțumit pentru amabilitate, dar nu m-am dus. Peste câteva luni sunt bătut cu pietre de niște copii care strigau în rusește „Fașist!” în fața blocului vecin cu blocul în care locuiesc, iar nu mult după asta sunt lovit în cap de la balconul aceluiași bloc cu un ou. Pietrele parcă le-am răbdat, dar oul nu. Auzisem că hoții și criminalii pot fi găsiți după amprente digitale. Încelesc câteva coji de ou în băsmăluță, le pun în buzunar și pornesc spre Securitate, amintindu-mi de invitația mai veche a domnului Munteanu, cu gând să găsesc făptașul. În fața Securității, mă uit înapoi să nu observe nimeni unde intru și țâșnesc pe furiș în clădirea organizației de prost renume pe atunci. Chiar lângă ușa de la intrare sunt oprit de un ofițer. „Sunt chemat de domnul Munteanu”, zic. „Dânsul, Munteanu, va fi după prânz!”, zice ofițerul. Ei bine, nu vă puteți imagina cât de fericit eram eu că domnul Munteanu lipsea! Astfel am fost eu prima (și ultima) oară la Securitate.

Iată încă o întâmplare, nostimă de tot. Mă întâlnește nu demult prin părțile Bistriței un cetățean „aghezmuit” binișor. Scoate o hârtie din buzunar și mă roagă să las pe ea un autograf pentru copiii săi. Întreb cum se numesc copiii și cum îl cheamă pe el. Îmi spune numele copiilor, iar pe al său – nu. „Pe mine în seara asta nu mă cheamă nimeni. În seara asta eu n-am nume”, mi-a răspuns dânsul, cerându-și astfel scuza într-un mod atât de original și frumos pentru starea în care se afla. Deci n-a murit rușinea și demnitatea la români!

– În 1994, se pare că ați văzut pentru prima dată, la Vatra Dornei, cum arată munții noștri iarna. Care este metafora ce ar defini bucuria sufletească produsă de priveliștea montană?

– Dacă munții noștri s-ar găsi în altă țară, m-aș muta cu traiul în țara aceea. Aș putea să mă strămut de oriunde, numai din două locuri nu: din munții Carpați și din Limba Română. Dacă vine, într-adevăr, sfârșitul lumii, de ce oare s-a căznit Dumnezeu să clădească aceste două minuni?!

– Diaspora românească. Ce știți despre ea? Cum credeți, care ar fi misiunea ei astăzi?

– Știu prea puține lucruri despre diasporă. Și cred că nici ea nu ne cunoaște, informată mai mult fiind de domnul Nicolae Lupan, care în ultima vreme nu are altă grijă decât aceea de a lovi în Nicolae Dabija sau în subsemnatul, adică în cei în care lovesc publicațiile chișinăuene „Moldovanul”, „Dreptate”, „Pământ și oameni”, „Moldova Suverană”. Cred că nu trebuie să explic ce prezintă aceste publicații.

Misiunea de bază a diasporei românești ar fi sprijinirea financiară a publicațiilor naționale, a teatrelor, a muzicii, a tipăririi cărților. Ce minunat ar fi dacă ar fonda la Chișinău un complex tipografic pentru editarea literaturii naționale, a publicațiilor de orientare democratică! Apoi ar fi bine să investească în construcția unor întreprinderi mixte pe teritoriul Basarabiei. Cu alte cuvinte, să sprijine economia națională, ajutându-ne astfel să ne eliberăm politic.

– O problemă mereu discutată și foarte adesea fals interpretată la Chișinău este istoria Basarabiei. Or, tragismul și dramatismul ei, perspectiva istorică marcată de incertitudine au lăsat (lasă!) amprente adânci în conștiința conaționalilor noștri. Cum, cu ce ochi să privim viitorul?

– Istoria Basarabiei a fost întotdeauna o rană și o lacrimă. Noi privim lumea printr-o rană și printr-o lacrimă. Dacă nu ne încălzeam la sacrul lor foc, mai venea oare mărșul an 1918?!

Vom izbândi numai atunci când vom scutura steagul de praful indiferenței naționale. După atâtea dureri și umilințe nu se poate să nu vină și la noi, din urmă, o generație de ceceni...

– Personalitățile au făurit întotdeauna istoria, poporul a urmat îndemnul lor vizionar. Cine, credeți, dintre oamenii politici de azi, poate constitui pentru noi un exemplu demn de urmat?

– Cred că avem un singur asemenea exemplu: Ilașcu. Ceilalți (din păcate, puțini încă) sunt niște buni ostași, nu mai mult. Dar cine știe de unde poate sări iepurele? Iorga spunea: „Sunt unele personalități sărace, prinzând în ele uneori curente mari ale societății în care trăiesc, devin torente uriașe, care înlătură cele mai mari piedici. Te miri apoi înaintea unui om liniștit și slab, auzind ce a săvârșit”.

– Ce este politica? Vă pasionează? Care este crezul Dumneavoastră politic?

– Politica țâșnește prin toate crăpăturile urâte, prin toate găurile rușinoase și prin toate scorburile putrede ale falsei limbi moldovenești, pe baza căreia pseudopatrioții noștri înhăitați cu puterea imperială încearcă a clădi o tot atât de falsă națiune nouă.

Am un singur crez politic: reunirea cu Țara-mamă. După asta să mă lase Dumnezeu să mă ocup numai și numai de credința în El.

– Domnule Grigore Vieru, se zvonește că o seamă de scriitori din Republica Moldova „vor fi scoși din manuale”. Ce efect va avea „măsura”? Care este destinul de mâine al literaturii basarabene, cum explicați „letargia” actuală a multor scriitori? Literatura basarabească e cumva în derivă?

– „Casa noastră comună”, cum fals dezmiardător i se spune Republicii Moldova, stă și așa prăvălită pe-o coastă. Fără niște scriitori din niște manuale, fără niște cântăreți, fără niște savanți „casa noastră” s-ar prăbuși cu totul. Nu cred că vor să rămână fără republică guvernanții de la Chișinău.

Nu cred că sărăcia leagănă în brațele ei niște genii artistice. Mai degrabă îi sugrumă. Și tot ea sugrumă și cititorii. Vor rămâne numai câțiva scriitori fanatici, îndârjiți să facă literatură, îndârjirea lor fiind alimentată numai de credința și de speranța că au rămas niște cititori la noi și dincolo de Prut care mai au nevoie de osteneala lor.

Unor scriitori încă le este frică să nu se întoarcă vremurile bolșevice, alții le așteaptă disperați, iar alții nu vor să-și mânjească... harul cu asemenea „nimicuri” – iată cum se explică letargia dâșnilor.

– La Chișinău, și nu numai, se discută în contradictoriu despre Uniunea Scriitorilor. Se afirmă că ea a pierdut calitățile de odinioară care au situat-o în fruntea mișcării de eliberare națională.

– În condițiile economiei de piață un scriitor adevărat nu are nevoie de Uniune. În noua realitate (cruntă, este adevărat) scriitorul își este sieși Uniune, ceilalți membri ai ei fiind editurile particulare, oamenii de afaceri, sponsorii. Lumea cea trează are însă nevoie în continuare de Uniunea Scriitorilor. Ea nu se poate lipsi de Uniunea Scriitorilor ca simbol al rezistenței naționale. Omul, pentru a parafraza pe cineva, iubește în Uniunea Scriitorilor nădejdea lui că nu-i încă totul pierdut, că există o colectivitate gata oricând a se sacrifica pentru el.

– Cum credeți, domnule Grigore Vieru, care ar trebui să fie rolul scriitorului basarabean în procesul de reafirmare a idealurilor noastre naționale?

– Putem vorbi deocamdată de un rol al afirmării, iar nu de unul de re-afirmare a conștiinței naționale. La noi, din păcate, nu există o conștiință națională colectivă. Sunt numai câteva exemple izolate, dar ele nu pot avea un rol hotărâtor în zidirea destinului național.

Scriitorul trebuie să încerce să dărâme sârma ghimpată ce trece prin sufletul basarabeanului, care, în mod paradoxal, se mândrește agresiv cu ea. Acesta ar fi rolul scriitorului basarabean în procesul de care vorbești.

– Care vă sunt cei mai buni prieteni? Ce prețuiți mai mult la ei?

Oricine gândește și simte românește, apoi oricine dintre străini care nu jignește această comoară de simțire și gândire românească îmi este mai mult decât prieten – îmi este frate.

– Prieteni apropiați au fost pentru Dumneavoastră regretații Doina și Ion Aldea-Teodorovici. Îi visați?

– Sunt atât de legat de ei – cum să nu-i visez?! Cred că este cea mai mare pierdere artistică de la război încoace. Numai Dumnezeu și ei știu cum și de ce au murit. Dacă nu mă înșel, tot Iorga spunea că bătrânii știu moartea care sărută, iar tinerii știu moartea care sugrumă. Eu cred că i-a ucis mizeria politică și materială în care s-au zbatut. Ce folos că-i ridicăm în slăvi azi?! De ce nu i-am ocrotit atunci când erau în viață? La români un mare artist este mângâiat și plâns numai după ce moare.

– Vă este frică de moarte?

– Moartea ne privește din fiecare floare de la începutul vieții noastre – de ce ne-am teme de ea? Nu mi-i frică de moarte, „mi-i somn” de ea.

– În rândul prietenilor este (a fost?) și Ion Druță. Cum credeți, cine este totuși Ion Druță? Cum poate fi explicat (înțeles, interpretat) „labirintul” prin care trece acest prozator al nostru?

– Acțiunile politice din ultima vreme ale marelui prozator au consolidat, fără voia lui, granița de la Prut, au schițat o primejdioasă graniță între Domnia Sa și cititori, au conturat niște granițe, mai puțin vizibile înainte, în chiar opera sa.

Nimeni dintre marii scriitori pe care i-a născut pământul românesc nu s-a auto-condamnat la o mai tragică izolare. Am spus „izolare” pentru că mulți dintre cei care l-au îndrăgit și s-au aplecat cu dragoste peste opera sa nu-i mai caută azi cărțile cu aceeași nerăbdare și emoție, iar cei care îl mângâie pe creștet, mai mult sau mai puțin oficial, neobișnuieți să țină o carte în mână, nu l-au citit și nu-l vor citi nicicând. Nimeni, în afară de el, nu poate ridica și repune pe locul cuvenit autoritatea sa obștească de odinioară. A greși este omenește, dar a te spovedi în felul lui Panait Istrati este creștinește. Îl așteptăm în mijlocul nostru. Ne vine greu fără Domnia Sa și tot atât de greu – mușcați de greșelile sale.

Aștern pe hârtie aceste cuvinte la numai câteva zile după ce noul Parlament și noul Guvern au tăiat și vândut către găgăuzi, ca din moșia lor, o bucată din pământul strămoșilor noștri. Iată că avem o a doua graniță în chiar interiorul Țării. Am spus o a doua și nu a treia, deoarece cu granița de la Nistru, personal, nu am nicio treabă.

Iar cu o zi în urmă, bustul marelui Blaga – marele nedreptățit de fostul regim comunist – a fost smuls, banditește, în puterea nopții, de pe Aleea Clasicilor din Chișinău și dus nu se știe unde. Eu cred că sinistra operațiune a fost realizată cu autorizație. Un bust aflat la câțiva pași de casa în care locuiesc conducătorii republicii nu-l poți lua și ascunde în buzunar ca pe un stilou de sub chiar nasul polițiștilor care păzesc cu strășnicie Puterea. Explicația răpirii bustului este, după

noi, foarte simplă: Blaga a spart într-un fel cercul scriitorilor moldoveni de pe Aleea Clasicilor. Cu alte cuvinte, a spart zidul limbii „moldovenești”, a spart într-un fel granița de la Prut. Iar Puterea de la Chișinău nu poate dormi liniștită dacă nu se învelește cu minciunile ei lingvistice și etnice.

Desigur, nici oficializarea Găgăuziei, nici răpirea bustului nu au vreo legătură cu Druță. Puterea, după cum bine știi, a binecuvântat Constituția cu articolul 13 în ea, chiar dacă Ion Druță s-a pronunțat public pentru limba română. Nu pot înțelege defel de ce un scriitor, urmărit ieri și ostracizat de puterea bolșevică, îngăduie azi pe creștet aceeași mână trădătoare. De ce? Înțelepciunea populară spune că cine cade în apă se prinde și de șarpe. Să fi căzut marele scriitor în vreo bulboană?! De ce se prinde de șarpe?

– Vorbiți-ne despre spiritul de sacrificiu.

– Mă uit la ceceni și cred că au fost, cu adevărat, la fel și strămoșii noștri – dacii. Kremlinul imperial își poate înfige steagul pe acoperișul Parlamentului cecen sau chiar pe munții ceceni, dar nu și pe inima cecenă – acolo, pe culmile ei, nu pot ajunge decât cei drepti și viteji.

– Ați putea să dați o definiție gloriei?

– Gloria este o rană. Gloria pe care nu o simți ca pe o rană este ca o podoabă – strălucește, dar nu încălzește.

– O glorie se poartă greu pe umeri?

– Foarte greu când ești cinstit cu tine însuși și când ai și conștiința că gloria de care te bucuri n-o meriți pe deplin.

– Cum credeți, ce este invidia?

– Invidia este un animal sterp. Puternic, dar sterp. Oamenii invidioși trebuie compătimiți – sunt cei mai nenorociți oameni din lume, sunt sterpi.

– V-a obligat vreodată viața să fiți șiret?

– Pe mine nici moartea nu mă poate obliga să fiu șiret.

– Știu că aveți și clipe mohorâte. Cum reușiți să vă scuturați de ele?

– Scriind un cântec pentru copii, un cântec de dragoste sau un articol. Ori întâlnindu-mă, la Chișinău, cu Nicolae Sulac, iar la București – cu Vasile Blendea, care, prin nesecatul lor umor, îmi înveslesc inima.

– Ce vă displace mai mult la noi?

– La români, adică la noi, nu este exclus că se gâlcevesc și se vând unii pe alții chiar morții din cimitire. Dacă am fi stăpâniți de tot atâta spirit de disciplină de muncă și morală câtă vrajbă ne împovărează, am deveni cea mai frumoasă și mai bogată țară din lume.

– Ce părere aveți despre tineretul nostru?

– Am întâlnit tineri minunați, dar izolați și răzlețiți. Avem niște tineri, dar nu și un tineret. Tineretul nu se vede. Ați auzit cumva de vreo mișcare a studenților care să lupte pentru eliberarea lui Ilașcu? A deschis gura tineretul când s-a vândut către găgăuzi pământul strămoșilor noștri? Amintește-ți cum pichetau mai ieri studenții și profesorii sub ferestrele fostului ministru al învățământului Nicolae Mățaș cerându-i majorarea bursei și salariului, ca și cum banii depindeau de el. Bursele au rămas azi aceleași, iar profesorii nu sunt remunerați cu lunile. Ai văzut azi pe cineva să picheteze?! Nu! S-au liniștit. Pentru că s-a liniștit și Puterea, izgonindu-l din post pe incomodul Nicolae Mățaș. Mare rușine, dragul meu! Îmi pare rău, dar tineretul de azi își va merita ziua de mâine. Iar ea va fi așa cum și-o clădește chiar el – strâmbă.

– Când ați simțit că sunteți român și că vorbiți românește?

– Cred că am simțit românește de când mă știu. Din copilărie mi s-a jilăvit inima ori de câte ori am auzit un cântec popular românesc. În studenție nu aveam palton. Știi ce mi-am cumpărat atunci pe întâile colaborări poetice? Un aparat de radio la care ascultam Bucureștiul. Ascultam absolut totul, inclusiv buletinul meteorologic. De drag de limbă. Era singura mea bucurie, dar bucuria nu a ținut mult, pentru că intendentul căminului mi-a confiscat aparatul. Cred că atunci m-a luat KGB-ul la ochi.

Am un unchi la Pererita la care țin mult – unchiul Petru. I se topește și lui inima după cântecul românesc. A cântat în fanfara satului, desființată repede, deoarece cânta melodii de pe vremea românilor... Am fost la Pererita acum câțiva ani cu cineva din București. Fiind la curent cu oficialele noastre ineptii lingvistice, bucureșteanul l-a întrebat cine se consideră că este: moldovean sau român? Știi ce i-a răspuns unchiul? „Dacă n-am fi români și noi, oare am putea să cântăm atât de frumos?”

– Dumneavoastră, domnule poet, sunteți nu numai un admirator, un mare prețuitor al muzicii, ci și autor de melodii. Când și cum ați început a scrie muzică?

– Am crescut într-un mediu muzical. Unele rude de-ale mele, printre care și Dumitru Blajin, au cântat la diverse instrumente muzicale. După ani și ani, prin '70, auzeam unele versuri pentru copii odată cu melodia. Cred că auzeam melodiile copilăriei mele. Într-un fel al meu, desigur. La început credeam că nu sunt sănătos... Am spus într-o zi, în taină, compozitorilor Tudor Chiriac și Iulia Țibulschi ce se întâmplă cu mine. M-au ascultat și m-au găsit sănătos, prețuind cântecele mele. Ei bine, din ziua aceea începuse adevărata mea nebunie. Însuflețit și entuziasmat de prețuirea celor doi compozitori, alergam la ei acasă cu fiecare melodie nouă pentru a o „înveșnici” pe hârtia de note. În drum spre ei, pentru a nu uita melodia, o cântam pe stradă sau în troleibuz și lumea se uita la mine ca la unul bun de legat... Era destul să-mi iasă cineva în cale, salutându-mă, că uitam pe loc cântecul. Câte melodii am pierdut!... Într-o zi Tudor s-a apucat să mă învețe notele. Dar s-a lăsat repede de această idee. Mi-a spus că frumusețea melodiilor mele izvorăște din „întunericul” meu muzical.

– Cum văd ochii lui Grigore Vieru poezia basarabeană?

– Din destul balast conjunctural putem scoate niște poeme frumoase din cărțile generației vechi: George Meniuc, Nicolae Costenco, Paul Mihnea, Andrei Lupan, Bogdan Istru, Liviu Deleanu. (Sunt urâte atacurile din presă contra acestuia din urmă, care în anii chirilici a fost singurul poet scriindu-și manuscrisele cu litere latine și într-o frumoasă limbă românească.)

Poeme antologice vom găsi și la poeții generației de mijloc: Petru Zadnipru, Valentin Roșca, Aureliu Busuioc.

Sunt mai legat (și este firesc să fie așa) de generația lui Liviu Damian. Cred că nicio antologie a poeziei românești nu poate face abstracție de ea. În generația noastră până și cei mai rătașiți sau chiar netrebnicii au har poetic. Păcat că nu au grijă de el.

Minunată generația lui Nicolae Dabija, sub toate aspectele.

Dacă tinerii ar împleti inovațiile poetice cu puținică suferință, cred că ar domina sufletele tuturor iubitorilor de poezie. Îmi place, îndeosebi, Nicolae Popa, tocmai de aceea că reușește să facă acest lucru.

O nouă generație, după cea a lui Emilian Galaicu-Păun, nu s-a conturat încă. Chestia ceea cu optzeciști, nouăzeciști este o prostie. Au fost oare douăzeciști și cincizeciști Blaga și Labiș?!

– Ce primează în poezie: forma sau fondul?

– Primează și una, și alta. O pasăre nu poate zbura cu o singură aripă. Unii poeți complică prea mult limbajul poetic, probabil, de teamă să nu creadă cititorul că nu sunt... poeți. Dar nasul oricât de frumos ar fi, dacă ochii sunt spălăciți, n-ai ce vedea la om.

– Scrierea versurilor e unica meserie a Dumneavoastră?

– În afară de a curăța cartofi, poezia e singurul lucru pe care pot să-l fac. Nu cred că aș fi arat mai bine rămas la coarnele plugului.

Știu că lumea de azi nu prea citește poezie. Știu că lumea nu prea crede în Mântuitor, dar asta nu mă împiedică să intru în biserică și să mă închin Puterii Divine. Continuu să mângălesc hârtia. Mort este poetul care nu crede în Mântuire prin cântec.

– Ce cărți preferați?

– Prefer cărțile care sunt frumoase la orice pagină le-ai deschide: *Biblia*, Proverbele românești, Folclorul poetic românesc, Eminescu, Blaga, Bacovia, Goga, Arghezi, cărțile generației Stănescu. La ele revin mereu. Eu nu citesc trei cărți noi pe săptămână, eu recitesc trei poeți care mi-s dragi. Și mi-e de ajuns.

– Să ne referim la literatura pentru copii.

– Avem un adevărat scriitor pentru copii – pe Spiridon Vangheli. El este unul dintre cei mai importanți scriitori contemporani pentru copii, din lume, și cel mai de seamă prozator contemporan de limba română în acest domeniu.

– **O predilecție permanentă a poetului Grigore Vieru este în ultimul timp *Albinuța*, recent apărută la București într-un tiraj de masă, dar la care știu că mai continuați să lucrați, revizuiind, redactând, îmbogățindu-i textul.**

– Dragostea mea pururi nouă și pururi trudită pentru *Albinuța* se explică prin dorul meu permanent pentru puritate. Pentru că numai copilăria este curată și cu dreptate. Apoi doresc să las după mine o carte. Una, dar bună. Și o voi lăsa.

– **Această carte, cartea pe care veți lăsa-o, împreună cu cititorii ei de azi, copiii, va trece pragul anului 2000. Cum ați dori să arate următorul mileniu?**

– Fără de războaie. Iar dacă nu se poate fără ele, atunci să le conducă Voia lui Dumnezeu, dar nu voia lui Jirinovski.

– **Ce ați dori să le spuneți oamenilor în prima zi a următorului mileniu?**

– „Ați văzut că nu-i nimic pe lună? Proștilor!” ...

Decembrie 1994

Pentru conformitate: Alexandru BANTOȘ

„Limba Română”, 1995, nr. 1, p. 7-21

**Grigore VIERU „ȘTIU CĂ SUNT UN SLUJITOR
CÎNSTIT ȘI POATE ȘI NECESAR
AL POEZIEI ROMÂNE”**

– Domnule Grigore Vieru, pe când erați membru al Consiliului Național al Audiovizualului, mult timp ați fost cu ochii și, mai cu seamă, cu urechea pe posturile de radio, pe noi. Îndrăznesc să vă propun să începeți Dumneavoastră emisiunea noastră radiofonică.

– Aș începe cu o *Scrisoare din Basarabia*. „Cu vorba-mi strâmbă și pripită / eu știu că te-am rănit spunând / că mi-ai luat și grai, și pită / și-ai năvălit pe-al meu pământ. / În vremea putredă și goală / pe mine, frate, cum să-ți spun, / pe mine m-au mințit la școală / că-mi ești dușman, nu frate bun. / Din Basarabia vă scriu, dulci frați de dincolo de Prut. / Vă scriu cum pot și prea târziu, / mi-e dor de voi și vă sărut. / Credeam că un noroc e plaga, un bine graiul cel sluțit. / Citesc azi pe Arghezi, Blaga – / Ce tare, Doamne,-am fost mințit! / Cu pocăință nesfârșită mă rog iubitului Iisus / Să-mi ierte vorba rătăcită, / Ce despre tine, frate,-am spus. / Din Basarabia vă scriu, dulci frați de dincolo de Prut. / Vă scriu cum pot și prea târziu, / mi-e dor de voi și vă sărut. / Aflând că frate-mi ești, odată / scăpai o lacrimă ’n priviri / ce-a fost pe loc și arestată / și dusă ’n ocnă la Sibiri. / Acolo,-n friguroasa zare / din drobul mut al lacrimii / Ocnașii scot și astăzi sare / și nu mai dau de fundul ei. / Din Basarabia vă scriu, dulci frați de dincolo de Prut. / Vă scriu cum pot și prea târziu, mi-e dor de voi și vă sărut”.

– Am ascultat de nenumărate ori acest poem și de fiecare dată sunt cutremurată de mesajul lui. Aș vrea să vă întreb însă ceva. De aproape două decenii, atunci când vorbim despre românii de peste Prut, folosim cuvântul „frate”. L-ați utilizat și Dumneavoastră în acest poem. Mie mi se pare că în acest cuvânt există totuși ceva care separă, pune distanță între românii de pe ambele maluri ale Prutului. Dumneavoastră, ca poet, aveți o sensibilitate aparte pentru fiecare nuanță de sens din limba română. Cum percepeți termenul „frate” atribuit românilor de peste Prut?

– Noțiunea „frate” în spațiul românesc este sinonimă cu cea de „mama”, iar noțiunea „mama” este sinonimă cu cea de „patrie”, „neam”. De altfel, noțiunea „patrie” am formulat-o într-un poem mai vechi, care a apărut, în 1968, în primul meu volum de lirică *Numele tău*, titlu care voia să sugereze numele patriei: „Mamă, / Tu ești Patria mea! / Creștetul tău – / Vârful muntelui / Acoperit de nea. / Ochii tăi – / Mări albastre. / Palmele tale – / Arăturile noastre. / Respirația ta – / Nor / Din care curg ploii / Peste câmp și oraș. / Inelul / Din degetul tău – / Cătare / Prin care ochesc / În vrăjmaș. / Basmauă – / Steag, / Zvâcnind / Ca inima... / Mamă, / Tu ești Patria mea!”

Cum să vă spun, dacă neamul este profund religios, legat zilnic de marele ziditor al Universului, dar nu numai atunci când se abat asupra lui nenorocirile, dacă neamul este de o străveche civilizație, al cărei chip spiritual nu este știrbit de păgubitoare influențe străine, cum ar fi, de exemplu, înclinarea către trădare, lașitate, pizmă, atunci noțiunea „frate” conține cele mai frumoase calități umane, cum este dragostea, devotamentul și sacrificiul pentru fratele tău de sânge. Dragostea și sacrificiul de care vorbeam implică și o profundă cunoaștere a istoriei neamului, și o firească mândrie că faci parte din neamul tău; fără o adevărată cunoaștere a istoriei naționale nu poate exista o adevărată dragoste între frați. Când spun asta, mă gândesc, bineînțeles, la frații de pe cele două maluri ale Prutului, care numai parțial au ajuns să se înțeleagă între ei, tocmai din cauza unei insuficiente cunoașteri a istoriei de către românii basarabeni. Vina necunoașterii nu este a noastră. Din 1812 până mai ieri, în Basarabia s-a cultivat de către imperiul țarist, apoi de către cel sovietic și nu numai, atât uitarea, cât și ura. Subliniez „și ura”...

– ...îndeosebi disprețul pentru tot ce e românesc.

– Ură și dispreț, aveți dreptate. Dispreț pentru tot ce este românesc. Acest tragic adevăr l-am fixat în următorul poem: „Când pe lume-am apărut, / La o margine de Prut, / Lângă râul pătimit / O străină m-a răpit / Și astfel mă legăna: / „Nani, nani, nani-na, / Peste Prut trăiesc jandarmi, / Să crești mare, să îi sfarmi! / Peste Prut trăiesc potâi, / Iar nu frățiorii tăi! / De-or striga: «române drag», – / Pune mâna pe ciomag, / De-ai să-i vezi cântând de dor, / Pune mâna pe topor! / De ți-or spune că ți-s frați / Să nu-i lași nespintecați! / Copil prost, copil furat, / Frate, rău te-am supărat! / Dar eu nicio vină n-am, / Fost-am despărțit de neam / Și chiar Domnul Cel de Sus / A tăcut și nu mi-a spus / Care e măicuța mea / Și nici maica spusu-mi-a”

Cea mai victimizată generație în fostul imperiu a fost generația anilor '30. L-am cunoscut pe Eminescu abia la facultate. La școală, dar și la facultate, am studiat clasicii literaturii ruse. Sunt într-adevăr mari, dar nu auzisem de Bлага, de Rebreanu, ca să nu mai vorbim de Radu Gyr sau Nichifor Crainic. În schimb, manualele, filmele și spectacolele de teatru gemeau de mincinoase texte despre jandarmi români care ne jefuiau, ne înjoseau, ne obligau să vorbim în limba română, cu alte cuvinte – în limba mamei. Neauzind altceva în copilărie și adolescență, credeam la început în minciunile bolșevice. Știam că fac parte dintr-o altă seminție, credeam că vorbesc o altă limbă decât cea română. Țin minte că mergeam la muncile câmpului cu mama,

aveam un mic ogor chiar pe malul Prutului. De teamă să nu ne observe grănicerul că ne aruncam privirea peste Prut, țineam mereu capul în jos, dădeam cu sapa în sârma ghimpată. Auzeam cum pe celălalt mal al Prutului un miorcănean – sunt născut într-un sat aflat vizavi de Miorcanii marelui Ion Pillat – striga la căluțul său năvălaș „Ho, nebunule!”. Și mintea mea de copil se mira încurcată – ia te uită, peste Prut se spune tot ca la noi în sat, „Ho, nebunule!”.

Mai târziu, aveam să strig și eu către cei care și-au încurcat mintea și sufletul, către cei care au inventat limba moldovenească și-și apără și azi, în mileniul trei, mișeleasca lor fantezie.

„A murit tămâia, / Duhoarea stă să crească. / Ne-a umplut ca râia / «limba moldov'nească». / Mi-a pierit și somnul, / Pacea creștinească. / Mârâie spre Domnul / «limba moldov'nească». / O biată bătrână / N-are nici de pască. / Stă cu halca-n mână / «limba moldov'nească». / Gângavă, tot linge / Cizma muscălească. / Spre Evropi se-mpinge / «limba moldov'nească». / Palidă mi-e fața. / Sub un cer ce cască / Îmi mănâncă viața / «limba moldov'nească». / Voi muri, se pare, / Pentru-a mea lumină... / «Mă va plânge oare / Limba cea Română?!»”.

Aici, în ultimele două versuri, l-am citat pe marele poet la care țin foarte mult, plecat la strămoși, și care a ținut și el foarte mult la mine, care se numește Nichita Stănescu. În urma publicării acestor versuri am fost batjocorit în presa bolșevică, pentru că îmi bat joc de propria mamă, care vorbește moldovenește. Să fim clari: există un grai moldovenesc, care mi-e drag și mie. Eu însumi vorbesc în grai moldovenesc, dar nu există o limbă moldovenească. Există o singură limbă, limba română, pe care o vorbim noi, românii de pe ambele maluri ale Prutului. Falsa „limbă moldovenească” nu este altceva decât Armata a 15-a de ocupație. Primul meu manual de limba română și de istoria românilor a fost publicistica lui Eminescu, rămasă și azi pentru mine fundamentalul manual de limba română și de istorie a românilor. Numai după contactul cu ziaristica sa am scris și publicat, în 1964, poemul *Legământ*, dedicat poetului nepereche Eminescu. Este, dacă nu mă înșel, primul poem postbelic dedicat lui Eminescu, semnat de un poet basarabean. Mărturisesc că sunt mândru pentru acest lucru.

– În ultima jumătate de veac de singurătate a basarabenilor, aceștia au supraviețuit în speranța reîntregirii cu Țara-mamă, cu România. Această speranță a fost suport în rezistența intelectualității basarabene, a bunei majorități a intelectualității de acolo. Cum se explică faptul că, după Podul de flori, nu au urmat poduri de suflet, cel puțin la nivelul așteptărilor noastre din 1989?

– Din păcate, unitatea nu s-a produs, unitatea la nivel larg, la nivel național. Există o unitate spirituală între scriitori, între muzicieni, între artiști și chiar între profesori, dar asta nu este totul. Care ar fi motivele neunității, neunirii noastre? Eu cred că le-am enunțat mai sus. O bună parte a românilor basarabeni din generația veche, dar și destui tineri nu-și cunosc istoria, nu-și cunosc numele. O cunosc elevii de azi, studenții care, după cum știți, au ieșit în Piața Marii Adunări Naționale în apărarea limbii române și a istoriei românilor – valori fundamentale ale neamului. Mi s-au umezit ochii, mi s-a umezit sufletul ascultându-i. Am

vorbit în fața lor. Spuneam că nu am nimic împotriva limbii ruse. Dovadă este și faptul că am tradus în română pe cei mai mari poeți ruși pentru copii – Marșak, Ciukovski, Mihalkov. Mi-s dragi clasicii literaturii ruse – Dostoievski, Tolstoi, Cehov, Lermontov, Țvetaeva, Pasternac. Iar dacă limba franceză, sau engleză, sau germană, limbi care se studiază azi în liceele basarabene ca limbi străine, ar prezenta același pericol pentru limba română, m-aș ridica și împotriva limbii franceze, și împotriva limbii engleze, și împotriva limbii germane. Este neomenește să introduci forțat studierea limbii ruse din clasa a doua, când copiii noștri nu-și cunosc bine limba maternă.

– Asistăm de aproape două decenii la o discuție: care este locul literaturii din Basarabia în contextul literaturii române? Este aceasta o literatură marcată de complexe, este o literatură de provincie? Sunt doar unele întrebări pe care și le pun cercetătorii din Țară... și cei de la Chișinău. Cea mai vehiculată idee în România este cea conform căreia literatura din Basarabia s-ar afla sub semnul unui pașoptism incurabil. Ce părere aveți Dumneavoastră, domnule Vieru?

– Pașoptismul, ca expresie poetică demodată, și folclorismul sunt invenții ale unor colegi de breaslă; și aici îngăduiți-mi să vorbesc despre suferințele mele. Am impresia că nici nu mă citesc; mă urăsc – lucru ușor în comparație cu lecturarea creației unui poet. Eu sunt un poet modern. Modern, dar nu modernist! Tematic – da! Voi fi pașoptist și sunt mândru pentru asta. Ca formulă poetică merg în pas cu tot ce e nou, sau pare să fie nou în poezia universală și în poezia națională. Am zis „pare să fie nou”, pentru că nimic nu e nou sub soare. Nu întrușipează oare modernitatea artistică și tematică acest vers, care nu este altceva decât un proverb românesc: „Cine doarme pe pământ nu are frica să cadă când se întoarce...” și nu este oare modern ca expresie acest genial distih folcloric – „Nu credeam că voi ajunge / când voi cânta să pot plânge”? Să se fi inspirat oare poetul nostru național Eminescu atunci când a scris cel mai tulburător vers al sau, „Nu credeam să învăț a muri vreodată...”, să se fi inspirat genialul poet din acest distih? Regret că sunt forțat să mă autocitez, dar iată cum sună un poem pașoptist – să luăm în ghilimele termenul „pașoptist” – pe care l-am compus și publicat prin anii '60. Cu alte cuvinte, atunci când aceia care își zborșesc creasta în legătură cu mine abia se născuseră: „Pe mine / mă iubeau toate femeile. / Mă simțeam puternic și sigur. / Ca Meșterul Manole / am cutezat / să ridic o construcție / care să dăinuie veșnic. / Am început lucrul / și le-am chemat la mine / pe toate: / pe Maria, pe Ana, / pe Alexandra, pe Ioana... / Care va ajunge întâi, / pe-aceea-n perete o voi zidi. / Dar din toate femeile / a venit una singură: / Mama. / – Tu nu m-ai strigat, / fiule?”

Să fim clari, la toți marii noștri poeți – Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Arghezi, Blaga – vom vedea în unele poeme zvâcnind acea vână de aur nemuritoare, care este folclorul. N-aș vrea să fiu înțeles greșit. Nu mă consider un mare poet, dar știu că sunt un slujitor cinstit și poate și necesar al poeziei române, așa cum a fost, bunăoară, Mateevici.

– Cum vedeți, maestre, relația dintre folclor și poezie, folclor, poezie și muzică?

– Puțină lume știe că sunt și autor de melodii, de melodii inspirate din folclor; am spus puțină lume, pentru că majoritatea melodiilor sunt noi și nu au fost încă transmise la radio sau pe vreun post de televiziune. Și versurile acestor poezii au o relație foarte strânsă cu poezia populară, dat fiind faptul că ele izvorăsc dintr-un sol folcloric. Cântecele mele se vor a fi o gură de aer pentru cea mai necăjită și nedreptățită populație care este cea rurală – asta pe de o parte, dar se vor a fi și o replică la tot felul de manele, maimuțări străine care, după mine, sunt o rușine națională. Este o crimă ca, având un tezaur folcloric muzical pe care nu-l are orice popor, să cobori la nivelul manelelor. Mă bucur că românul a început să se sature de ele, dacă nu era sătul chiar de la bun început. Multe dintre rudele mele au fost muzicanți – muzicanți populari. S-ar putea spune că am crescut în casa unuia dintre cei mai mari și autentici lăutari basarabeni, care este Dumitru Blajinu. Mărturisesc că niciuna din arte, afară de muzică, nu mă face să mi se umezească ochii. Nicăieri în mijlocul naturii nu mă simt atât de bine ca în muzică.

– În perioada de renaștere națională a basarabenilor versurile Dumneavoastră, îndeosebi cele interpretate de regretații Doina și Ion Aldea-Teodorovici, „ridicau pe românii din stânga Prutului deasupra fricii bătrâne” – așa v-am auzit spunând recent într-o emisiune televizată. Care este, maestre, relația dintre poezie, muzică și sentimentul național?

– Limba, credința în biserică, credința în Dumnezeu, credința noastră în general... și limba româna au ținut vie de-a lungul veacurilor firea noastră națională. Nu întâmplător satana roșie a lovit în primul rând în biserica și în limba română. La biserică și la limba română eu aș adăuga poezia și cântecul, care au ținut vie ființa noastră națională în cele mai grele vremuri. Nu întâmplător și poezia, și cântecul au fost urmărite mereu în Basarabia. Și mai sunt urmărite și azi.

– În unul din cântecele Dumneavoastră am reținut câteva versuri: „Am ajuns în Spania! Un bănuț oi aduna – nevasta oi îmbrăca...”. Din păcate, trebuie să recunoaștem, maestre, nu bărbații au plecat la muncă, ci femeile basarabence, mamele copiilor basarabeni au plecat în străinie... S-au pustiit satele noastre, au rămas copii în grija rudelor, ori a taților, care trag mai mult la măsea... se alcoolizează. Nu vă întreb ce se întâmplă cu basarabencele noastre, poate că vă voi întreba mai târziu, vă întreb acum ce se întâmplă cu bărbații Basarabiei?

– Totuși mai întâi aș vorbi despre drama femeii basarabene... Condiția socială a femeii basarabene a fost întotdeauna dramatică. Dacă până mai ieri femeia basarabeană era o sclavă a celor mai grele și istovitoare munci la stat, care erau cultivarea tutunului sau a sfeclei de zahăr, la fel muncea femeia din zori până după miezul nopții la fermele de vaci, astăzi a venit o altă nenorocire pe capul ei. Azi nu mai are unde munci. Iar sărăcia cumplită a forțat-o să părăsească tot ce are mai scump – copiii, satul, soțul, casa... Pentru prima oară slăbește sau chiar se rupe veriga de aur între femeie și familie și această slăbire duce în mod inevitabil la șubrezirea rolului ei educativ – funcție care determină personalitatea copilului, iar în unele cazuri duce la destrămarea familiei. Ceva asemănător ca tragism familia basarabeană nu a trăit niciodată. Despre bărbați ce să vă spun? Ca bărbat

mi-e rușine de mulți bărbați care, în primul rând, își lasă nevestele să plece la capătul lumii și care, după cum spuneți, trag la măsă și trăiesc din osteneala acestei ființe care i-a născut copii și care-i ține și grijește casa.

– Era imposibil să nu vorbim despre femeia basarabeană cu Dumneavoastră, poetul Grigore Vieru, cel care a dedicat creația mamei, femeii.

– Am vorbit și am scris despre condiția tragică a mamelor noastre sub regimul comunist. Pe unele cenzura comunistă le-a scăpat neînțelegându-le. Iată o poezie pe care am scris-o și am publicat-o pe la începutul anilor '80: „Pe câmpul / cu pomi ciudați de tabac – tăcut înaintezi. / Limbi verzi de șerpi uriași / ființa ta înconjoară. / Dar tu înaintezi. / Nu mai vine, mamă, nimeni din urmă / afară de pâinea ta / învelită în ștergar / și cerul din spate / eliberat de frunzele mari. / Doamne, / cât cer deasupra unei singure / pâini!”

Eu nu pot spune că îmi iubesc mama mai mult decât ceilalți, dar maică-mea a avut un destin tragic cum nici în cărți nu poți întâlni; la 8 anișori a rămas fără părinți, cu doi frațiori mai mici ca ea, devenindu-le un fel de mamă; grijea casa, gătea. Unul dintre frați s-a prefăcut în scrum sub ochii ei, căzând pe plita încinsă. La 16 ani se căsătorește. Moare repede și tata, când eu aveam jumătate de an se racăsătorește. Începe războiul. Moare în flăcările lui și tatăl vitreg. Vine foamea din 1946-'47, vine colhozul, un șir de tragedii parcă predestinate. Iată de ce sunt atât de atașat de mama în poeziile și cântecele mele. În ziua când a murit mama, a murit pentru mine întregul univers. Mă simt de atunci un copil orfan, deși am 4 nepoți. Am scris pe piatra ei de mormânt următorul epitaf „Pierzând pe mama îți rămâne patria, dar nu mai ești copil”. Tot în acea zi am scris acest poem: „Nu am, moarte, cu tine nimic. / Eu nici măcar nu te urăsc / Cum te blestemă unii, vreau să zic, / La fel cum lumina părăsc. // Dar ce-ai face tu și cum ai trăi / De-ai avea mamă și-ar muri?! / Ce-ai face tu și cum ar fi / De-ai avea copii și-ar muri?! // Nu am, moarte, cu tine nimic, / Eu nici măcar nu te urăsc. / Vei fi mare tu, eu voi fi mic, / Dar numai din propria-mi viață trăiesc. // Nu frică, nu teamă – / Milă de tine mi-i, / Că n-ai avut niciodată mamă, / Că n-ai avut niciodată copii”

– Maestre, să revenim la femeia basarabeană, femeia plecată undeva în lume pentru a câștiga poate ceva mai mult decât salariul mizer (în situația ideală în care ar avea un serviciu). Ce se va întâmpla cu copiii basarabeni rămași fără mamele lor alături?

– Din păcate se va întâmpla, se poate întâmpla ceea ce s-a întâmplat în casele de copii, în orfeline. Cunosc acești copii, am fost pe la casele de copii de mai multe ori. Ei sunt traumatizați pentru viața întreagă și puțini dintre ei au răzbit cu adevărat în viață, puțini dintre ei au devenit oameni întregi în adevăratul sens al cuvântului. Iată încă o tragedie pe care Basarabia nu a cunoscut-o până acum. Dacă războiul este o cauză, ceea ce se întâmplă astăzi nu are nici o scuză.

– Aș vrea să ne oprim și la drama creatorilor basarabeni, la colegii Dumneavoastră, la scriitorii care au slujit și continuă să slujească în altarul limbii române. Majoritatea acestora n-au avut posibilitatea după 1989 și nici până

atunci să treacă Prutul – în Țara limbii lor materne – din cauza sărăciei în care i-a aruncat destinul istoric.

– Drama scriitorului basarabean, a artistului în general, este dublă; pe de o parte, noi, scriitorii basarabeni, suntem într-un fel lipsiți de răsfațul lingvistic, ca să-i zic așa, de răsfațul lingvistic de care se bucură scriitorii din țară. Pe de altă parte, suntem complexați în fața frumuseții și a bogăției limbii române. Am reușit să trec Prutul foarte târziu, în 1973 în cadrul unei delegații de scriitori ruși. La întâlnirea cu scriitorii din București vorbeau mai mult rușii, eu tăceam. După '90 un confrate din București (care lucra atunci, în anii '70, la Uniunea Scriitorilor) mi-a spus că eram suspectat de către chiar unii frați că aș fi informatorul rușilor, dacă tac. Dragul meu, i-am răspuns, tăceam pentru că îmi era frică să nu fac vreo calchiere din limba rusă. Din păcate, unii ne mai suspectează și astăzi. Unele ziare din țară m-au calificat drept leninist, iar publicațiile bolșevice din Basarabia mă califică drept un vândut.

– Îndrăznesc să cred că un impediment în dialogul româno-român este faptul că basarabeni au anumite complexe de inferioritate, complexe de care ați amintit și Dumneavoastră și care se manifestă mai ales la contactul basarabeanului cu Țara... și se manifestă în diverse moduri – fie printr-o timiditate excesivă, fie printr-o agresivitate nemotivată. Îmi amintesc cât de greu îmi era să explic foștilor mei colegi de la radio Chișinău, care veneau prin anii '95-2000 destul de des la radio București unde îmi este biroul. Le spuneam că nu am un birou al meu, căci fac muncă de reporter și sunt mai tot timpul pe teren. Am observat că întrebarea era repetată ori de câte ori ajungea un coleg la București... Într-un final am observat faptul că nu aveam birou și scaun era comentat chiar politic la Chișinău. Și atunci le-am spus tranșant – dragii mei, eu nu am birou, dar nu pentru că sunt basarabeană, ci pentru că în radio nu sunt suficiente birouri și reporterii nu prea au timp să stea. În felul acesta, am liniștit spiritele... Eu cred că și acest caz ilustrează complexe noastre de inferioritate... Aș vrea să vă întreb ce ar trebui să facem noi, basarabeni, pentru a ne scutura de aceste sentimente?

– Cred că ar trebui să punem mâna pe carte. Mă gândesc în primul rând la intelectuali. Să cunoaștem istoria, să aflăm cine suntem, să fim mândri că ne numim români și să avem înțelepciunea și răbdarea de a trece peste jignirile unor frați de aici, din țară. De altfel, și ei trebuie să aibă iarăși răbdarea de a trece peste unele jigniri ale fraților răătăciți. Se spune că marele filozof chinez, Confucius, plimbându-se, zărise într-o zi niște purceluși care se alăptau la sânul matern și a zis așa (se alăptau chiar în clipa când maica lor murise) „purcelușii se îndepărtează de mama fiindcă mama nu-i mai vrea”. Cred că același lucru se întâmplă și cu unii basarabeni, unii au început să se îndepărteze de țară pentru că li se pare lor că țara-mamă nu-i mai privește. Cred că nu este adevărat – Țara ne privește. N-ar fi miile de copii, de elevi, de tineri care-și fac studiile aici, în cele mai bune licee ale țării, în cele mai bune Universități. Măcar pentru atâta lucru eu cred că acest pământ ar trebui sărutat.

– Următoarea întrebare o adresez mai mult lui Grigore Vieru – consilier al Ministrului Culturii și Cultelor din România. Ce se poate face pentru a stimula circulația valorilor române de pe ambele maluri ale Prutului, subliniez – în ambele sensuri?

– În problema aceasta eu cred că s-a făcut deja mult. În bibliotecile din Chișinău vom găsi destule cărți românești, sunt câteva biblioteci cu carte românească în Chișinău care poartă nume frumoase – Onisifor Ghibu, Transilvania, Târgu-Mureș, Alba-Iulia... Anual, lunar chiar, din București și din alte orașe ale țării vin la Chișinău artiști care se bucură de o primire frățească, vin trupe de teatru. Mai greu ajung, din păcate, artiștii basarabeni în țară, mai greu ajung cântăreții, interpreții de muzică populară, de muzică ușoară, scriitorii... și nu înțelegem de ce! Nu înțelegem de ce, bunăoară, nu au trecut nici preselecția la festivalul de la Brașov două mari cântărețe, două tinere cântărețe din Basarabia care se numesc Nelly Ciobanu și Natalia Barbu, deținătoare deja a câtorva premii internaționale. Am fost pur și simplu mirat când am ascultat unii interpreți veniți de la capătul pământului, plătiți de țară... Erau cu mult mai slabi, mai prejos decât fetele noastre, care sunt minunate. O spun eu care pricep ceva în muzică. Uite, nu am înțeles, nu înțeleg și nu voi înțelege niciodată lucrul acesta.

– S-ar cuveni, maestre, să vorbim și despre neliniștile Dumneavoastră, și despre bucurii, dar iată că și de data aceasta ne uităm ambii la ceas și înțelegem că la aceste întrebări vom reveni cu altă ocazie... O ultimă întrebare aș mai avea totuși... La ce lucrați acum și ce proiecte aveți?

– Am trimis chiar zilele acestea la tipar cartea vieții mele *Strigat-am către Tine*, în care am adunat tot ce am crezut că am creat mai frumos în întreaga mea osteneală poetică, osteneală care se întinde pe parcursul întregii mele vieți. Finisez o altă antologie de poezie, intitulată tot biblic, *Cât de frumoasă ești*, cu subtitlul *Mama, limba română și iubirea în poezia română*, care urmează să apară la prestigioasa Editură din Chișinău Litera, o antologie la care am lucrat câțiva ani și care sper să devină eveniment editorial. În Țară concomitent trudesce la antologia poeziei basarabene. Sunt aproape gata pentru producție două CD-uri – unul cuprinzând cântece de inspirație folclorică, jumătate din melodii sunt semnate de mine, și altul cuprinzând piese de muzică ușoară. Dacă nu vă supărați, aș dori să transmiteți în această emisiune piesa „Frumoasă ești, Italie” cu muzica minunatului compozitor basarabean Nicolae Caragea în interpretarea italianului Antonio Furnari, personalitate de talie mondială, cel care cu mai mulți ani în urmă a lansat binecunoscutele șlagăre „Marina, Marina” și „Che sara...”

– Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a participa la emisiunea noastră și vă mai așteptam la Radio România Actualități.

– Și eu vă mulțumesc pentru onoarea ce mi-ați făcut-o invitându-mă la o emisiune atât de frumoasă „Cum vă place” și aș fi fericit dacă emisiunea ar plăcea radioascultătorilor.

Pentru conformitate: Eugenia GUZUN

Emisiunea *Cum vă place*, 22 iulie 2002

Grigore VIERU „LIMBA ÎN CARE CREEZI TREBUIE SĂ FIE ATOTCUPRINZĂTOARE MIȘCĂRII SUFLETULUI ȘI CUGETULUI”

– Stimate domnule Grigore Vieru, sunteți apreciat mult de către cititori (în Republica Moldova, în România și peste hotare), fapt ce demonstrează că ei înțeleg rostul strădaniilor Dumneavoastră. Ce și-ar dori poetul Grigore Vieru ajuns la vârsta când poate face un bilanț al vieții și al activității sale?

– Aș dori să fiu lăsat în pace de către adversarii mei de la Chișinău și de către cei de la București. Iar admiratorii să-mi ia de pe umeri poverile politice, nu pentru că nu aș putea să le duc, ci pentru că în anii care mi-au rămas (mă gândesc totuși la niște ani, iar nu la niște zile) aș dori să mai scriu câteva poeme și cântece. Să știți că mă aflu în deplină forță creatoare.

– Într-adevăr, recente apariții editoriale purtând semnătura Dumneavoastră, acțiunile culturale (concerte, emisiuni radio și TV etc.), al căror protagonist sunteți, vă situează în centrul evenimentelor literare și artistice. Domnule Grigore Vieru, sunteți la anii când puteți explica rațiunea de a fi poet, de a fi slujitor al cuvântului. Scrisul dă un sens vieții?

– În cazul meu lucrurile stau puțin altfel: viața dă un sens scrisului meu. M-am agățat mai mult de viață decât de efortul de a găsi niște formule poetice cu totul noi care să orbească cititorul. De altfel, nu există formule noi de expresie – există numai niște fațete noi ale existenței umane.

– O „fațetă” indispensabilă a existenței noastre este patriotismul, noțiune ce se golește de sens în ultima vreme. Poți fi poet, poți scrie fără să-ți iubești cu adevărat neamul?

– Cei mai de seamă poeți din toate timpurile și din toate țările ne-au demonstrat, prin scrisul lor, că nu poți fi poet fără să-ți iubești neamul. La noi, ca exemplu poate servi Eminescu. În tot ce face poetul, sângele său trebuie să se

amestece cu sângele neamului său, așa cum se amestecă în copiii lor sângele femeii cu cel al bărbatului.

– Deci, indiferent de principiile estetice adoptate și de conjunctura politică de moment, scriitorul, mai exact munca lui, direct sau indirect, vine în sprijinul „cetății”. În context, să vedem care este rolul și rostul unei literaturi într-o societate ca a noastră, traversată de îndelungate incertitudini economice, politice, culturale și mai ales morale?

– Omul vede mai clar în oglinda literaturii incertitudinile de care vorbești. Însuși acest fapt explică rolul și rostul literaturii. Important este să nu se transfere în lucrările noastre și incertitudinea artistică, or, tocmai de această maladie, care este incertitudinea artistică, zac multe dintre scrierile ultramoderne de azi. Oglinda lor este acoperită nu de aburii fierbinți ai osteliei creatorului, ci de ceața gândirii și simțirii deseori abstracte. Asemenea lucrări nu au vreun rost nici pentru certitudinea mea, nici pentru certitudinea vieții unei societăți.

– Ați pomenit de „scrierile ultramoderne”. De altfel, în ultimul deceniu se discută mult despre poezia modernă, despre modernitatea poeziei. Când un poet este modern?

– Bineînțeles, formele de exprimare artistică n-au împietrit pentru totdeauna în niște tipare fixe. Ele se dezvoltă de la o epocă la alta, dar numai prin marii creatori. Eminescu, bunăoară, nu seamănă cu Coșbuc. Bacovia se deosebește fundamental de Sorescu. Și totuși au cu toții o trăsătură comună: limpezimea exprimării și densitatea mesajului. Multor poeți postmoderniști le lipsesc tocmai aceste calități fundamentale. Or, de aceea majoritatea lor duc lipsă de cititori. Poți fi sincer utilizând formele clasice de exprimare, dar nu poți fi modern în afara sincerității. Sinceritatea calitativă este una dintre componentele de bază ale actului de creație. După Eminescu și Coșbuc, după Arghezi și Blaga, după Bacovia și Labiș, după Nichita Stănescu și Marin Sorescu poezia română stă mai mult pe loc. Cu toate astea, uite că am intrat în NATO, deși unii dintre postmoderniști afirmău că nu putem intra în structurile euro-atlantice cu Eminescu. Când nu mai suntem în stare să iubim cu adevărat, spunem că nu putem intra în Europa din cauza celor care iubesc. Este, poate, cea mai mare nefericire să nu mai poți iubi.

– În ultimul timp se constată, pe ambele maluri ale Prutului, o scindare tot mai pronunțată a literaților. Cu părere de rău, criteriile estetice, dorința de a face artă adevărată, literatură, nu stau întotdeauna la temelia constituirii „taberelor”, așa încât anumite publicații promovează frecvent puncte de vedere oarecum în disonanță cu procesul literar adevărat. Aceste „tabere”, această literatură „de gașcă” sunt un „rău necesar” mișcării literelor?

– Arta nu este un sport, un meci de fotbal, de exemplu, la a cărui citire pe gazon, ca să zicem așa, participă masele care pot aprecia obiectiv o tabără sau alta de jucători. Or, literatura de „gașcă” este animată mai mult de ambiții decât de o putere artistică reală, are destul loc de manevre în spațiul minciunii lăudăroase oferit de o publicitate care-i stă la îndemână. Asemenea lucruri se întâmplă, de obicei, în-

tr-o societate subdezvoltată. Nu-ți trebuie multă minte pentru a pricepe fotbalul. În literatură însă trebuie să ai pentru asta o anume pregătire. De altfel, a început să nu mă mai intereseze „gașca” așa-zis elitistă. Eu am cititorii mei, ea are cititorii ei. Există însă o mare diferență între cititorii mei și cititorii găștii: admiratorii mei mă citesc, admiratorii ei nu o citesc. Cu privire la unii colegi de breaslă mai în vârstă, care nu au ochi să mă vadă, le pot spune doar atât: eu am destulă vreme să privesc în urmă, lor nu le-a rămas destulă vreme să privească înainte.

– După '89, deși condițiile financiare sunt dificile, apar totuși cărți multe, despre care însă nu întotdeauna poți afirma că sunt și bune. Această „libertate” de a-ți vedea „smășgăliturile” tipărite, ca să folosim o sintagmă a lui Arghezi, nu favorizează neapărat evoluția poeziei, ci dimpotrivă.

– Îmi pare rău, dar trebuie să afirm că nici pe timpul regimului totalitar nu a existat un asemenea dezmăț artistic. Este adevărat că unele pagini, unele cărți erau date la cuțit. Dar nu putem spune că scriitorii de autentică vocație n-au răzbătut. Astăzi există mai mult o libertate a mediocrităților decât a valorii adevărate, deseori cenzurată de incertitudini financiare. Mediocritățile găsesc rapid mijloace bănești provenite din sponsorizări de rudenie sau din legături amoroase. Detest libertatea care este potrivnică adevăratei valori.

– Apropo de corelația „carte – cititor”. Conform unor sondaje, tânăra generație citește puțin, unii liceeni, studenți tratează cu indiferență cartea (cărțile). Din ce motive a scăzut (scade!) interesul față de literatură?

– Cred că greșim afirmând că tânăra generație citește mai puțin. S-a citit puțin în toate timpurile. Chiar dacă azi se citește mai puțin, m-am convins că a crescut calitatea cititorului. Am avut nu demult o întâlnire de neuitat cu „discipolii” doamnei Veronica Postolache, profesoară la Liceul „Mircea Eliade”, întâlnire la care elevii din clasele superioare au poposit în spațiul poeziei mele. Am rămas uluit de puterea de disecare a creației, de frumusețea exprimării. Mărturisesc că mi-a fost teamă când Constantin Tănase a anunțat un concurs pentru elevi și studenți cu genericul „Mamă, tu ești Patria mea”. Cerințele concursului prevedeau scrierea unui eseu inspirat din poezia mea. Am citit câteva dintre acele eseuri. Ei bine, mulți dintre liceenii de la „M. Eliade”, la fel ca și mulți dintre participanții la concurs (145, dacă nu mă înșel), am putea spune că sunt niște critici profesioniști. Îl rugam pe Dumnezeu să mă lase să trăiesc până la 70 de ani. Acum, după ce am văzut ce copii frumoși au crescut în ultimii vreo 15 ani, parcă aș vrea să trăiesc mai mult.

– Sunteți autorul unei neobișnuite antologii *Cât de frumoasă ești*, la care ați lucrat „doi ani încheiați”. Ce a însemnat această cernere-descernere-trăire-retrăire a liricii românești?

– A însemnat redescoperirea neobișnuitei forțe a Limbii Române de a crea niște poeme pe care nu orice limbă le poate zămisli. Nu sunt suficiente harul, instruirea poetică a creatorului și cunoașterea profundă a mării poezii universale, mai trebuie să ai la îndemână limba care să încapă întreaga simțire și întregul cuget al creatorului de frumuseți poetice. Limba în care crezi trebuie să fie atotcuprinzătoare.

toarea mișcării sufletului și cugetului în albia poetică, pentru a nu mai fi ispitit de a scrie într-o altă limbă în ideea integrării poetice europene.

– S-a accentuat adesea, și pe bună dreptate, că poezia Dumneavoastră, rostită și cântată, a contribuit la deșteptarea conștiinței identitare a basarabenilor, la menținerea echilibrului lor moral. După o muncă fructuoasă în domeniul muzicii ușoare și populare – sunteți autorul versurilor, dar și al muzicii unor cântece, devenite folclor, îndrăgite de multă lume – iată, acum, mai recent, încercați „să traduceți”, pentru „cei mulți”, marea muzică universală. Mă refer la colaborarea Dumneavoastră cu maestrul Ștefan Andronic, care deschide noi perspective pentru revenirea la marile valori muzicale ale lumii. Cum, când v-a venit ideea de a „valorifica” clasicii muzicii universale?

– Îmi place mult muzica noastră populară pe care, ca strălucire melodică, trăire și diversitate, o consider fără egal pe pământ. În aceeași măsură însă mă răvășește până la lacrimi muzica clasică universală. Doream și doresc mult ca această dumnezeiască plâsmuire să ajungă și la copiii noștri, mai exact, s-o cânte ei înșiși. M-am speriat eu însumi, la început, de ideea de a compune versuri pentru linia melodică a unor mari opere clasice universale cum ar fi, bunăoară, *Sonata lunii* de Beethoven, *Mica serenadă* de Mozart, *Rapsodia I*, *Rapsodia a II-a* de Enescu. Am apelat, în fond, la lucrările tuturor marilor clasici ai muzicii universale. Sunt fericit că experimentul a prins la noi. Corul „Vocile primăverii”, condus de eminentul dirijor Ștefan Andronic, le interpretează cu multă măiestrie și cu o extraordinară trăire artistică. Nimic pe lume nu este imposibil, afară de o re-creare a universului de către altcineva care nu s-ar chema Dumnezeu. Sunt fericit că îndrăzneala mea, care putea fi și un eșec, a dat roade. Copiii noștri au devenit astfel universali. Am admirat întotdeauna internaționalismul vital și am detestat cosmopolitismul demagogic. Cum să-ți spun?! Sunt atât de emoționat de ideea acestei lucrări, încât, de aproape un sfert de veac, nu obosesc s-o fac. Ceea ce a fost la început o nebunie a mea a devenit, în cele din urmă, o reală bucurie a tuturor. Acum pot așeza aceste lucrări muzicale însoțite de versurile mele alături de cele mai importante lucrări pe care le-am compus de-a lungul vieții: *Strigat-am către Tine*, un volum antologic de poezii, tipărit la Editura Litera, abecedarul *Albinuța*, apărut imediat după ziua mea de naștere. Sunt un poet fericit și nimeni nu-mi poate răpi această fericire.

– Sentimentul de religiozitate și basarabenii, credința și neamul, Basarabia și conștiința națională – sunt câteva teme ce ar trebui să suscite mai mult interes din partea scriitorilor și a intelectualilor. Or, după 1944, ni s-a luat nu numai pâinea de la gură, nu numai dreptul de a utiliza limba română, ci am fost privați și de posibilitatea de a crede în Dumnezeu. Bisericile, în special după 1961, au fost închise aproape în toate localitățile, excepție făcând, la nordul Republicii Moldova, de exemplu, unele lăcașuri din satele locuite de ucraineni. După 1989, e adevărat, bisericile, prefăcute de sovietici în depozite, ospicii, case de cultură, și-au recăpătat vechea menire. Dar reanimarea vieții bisericilor s-a făcut în mod pervers, urmărindu-se divizarea lor, așa încât apartenența unor clerici la Patriarhia rusă denotă că am rămas în continuare prizonierii unei vechi men-

talități. De ce, vorbind deschis despre o armată de ocupație, nu recunoaștem vasalitatea Mitropoliei Moldovei față de biserica rusă?

– Întrebările dumitale s-ar putea să fie mai frumoase și mai profunde decât răspunsurile mele. Mă bucur că sunt menajat, mă bucur că nu mă ispitești și nu mă zădări. În fond, prin întrebarea pe care mi-ai pus-o, tot dumneata ai și răspuns. Ai dreptate: armata a 14-a și biserica rusă sunt două oști uriașe care s-au unit în lupta împotriva unui pământ atât de mic, care se cheamă Basarabia. Rușii cred mai mult în armată decât în Dumnezeu și tocmai de aceea vor pierde, în cele din urmă, lupta.

– Trăim vremuri grele, poate mai dificile ca oricând. Circa un milion de moldoveni se află peste hotare, satele noastre „au îmbătrânit”. Care va fi impactul acestui exod asupra vieții sociale, politice și culturale din Basarabia?

– Impactul va fi dezastruos: vom pieri ca parte a națiunii române. Atunci, chiar de se va întâmpla revenirea Basarabiei la Țara-mamă, ea, Țara-mamă, nu ne va putea ține în casa ei mai mult de trei zile, deoarece, morți fiind, ne vom descompune și vom umple spațiul carpatic de duhoare. Nu există altă salvare și altă soluție decât înflorirea economică și spirituală a României în care să ne revărsăm nu ca tsunami, ci ca o necesitate națională, ca o completare firească a universului românesc știrbit fără Basarabia. Ciuntit în aceeași măsură și fără nordul Bucovinei. Reunirea cât mai grabnică a Basarabiei cu România nu poate fi amânată, asta trebuie s-o înțeleagă bine conducerea României, la fel conducerea Republicii Moldova.

– Unii neagă dreptul scriitorului de a face politică. Prăbușirea idealurilor noastre de la '89 este „legată” și de activitatea unor scriitori. Dacă era mai puțină „filologie” (afirmă unii apolitologi) în primele parlamente, Republica Moldova nu ajungea în situația de acum. Deci care trebuie să fie relația dintre scriitori (intelectuali) și politică? Ce fel de „politică” trebuie să facă un slujitor al condeiului?

– Politica națională în sensul larg al cuvântului nu se poate face în afara limbii naționale. Iată de ce scriitorii, intelectualii în general, deveniți parlamentari, s-au înrolat de la bun început în lupta pentru descătușarea alfabetului și a Limbii Române. Nu se putea face mai puțină filologie într-o republică ocupată, filologic, de o altă țară. Este cu mult mai ușor să redrezezi economia unei țări sărace decât mizeria și ruina unei limbi și a sufletului unui popor. A nu înțelege acest lucru sau a-l nega înseamnă a fi un demagog. Bineînțeles că într-o țară luminată scriitorul trebuie să-și caute de ale sale. Or, noi nu suntem o republică șlefuită îndelung de valurile ziditoare lumini.

– Nu-mi plac pronosticurile (nici cele electorale, nici cele zodiacale), pentru că această „citire” a viitorului te lipsește de surpriza clipei curente. Zic, nu-mi plac pronosticurile și totuși îndrăznesc să vă adresez o întrebare, dar nu înainte de a face o precizare: deși sunteți unul dintre cei mai reprezentativi intelectuali ai Basarabiei, la Dumneavoastră s-au stropșit mai marii zilei de ieri, dar și cei de astăzi. Destinul Dumneavoastră însă demult s-a contopit cu cel al Basarabiei, destine – de poet și de parte de țară – deopotrivă de dramatice. Deci mă adresez omului și poetului Grigore Vieru: încotro, Basarabia? Ce crede cel mai curajos, cel mai fidel fecior al acestui pământ despre ziua de mâine a aces-

tei părți de neam? Ce nu fac, dar ar trebui să facă politicienii noștri în situația când soluții de supraviețuire, se pare, avem foarte puține?

– Nu sunt – cine va spus asta? – cel mai curajos. Cei mai plini de curaj au murit: Gheorghe Ghimpu, Alexandru Usatiuc, Nicolae Testemițeanu, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Ion Vatamanu, Lidia Istrati. Mari bărbați de curaj sunt Ilie Ilașcu și camarazii lui de suferință. Lor le urmează Dumitru Matcovschi, Nicolae Dabija, Mihai Cimpoi, Constantin Tănase, Val Butnaru... Este adevărat că mai marii zilei s-au stropșit la mine, dar să știți că nu am murit de frică – am murit de durere că, venind și ei din cutare sau cutare sat, din părinți ca ai mei, nu m-au înțeles, mai exact, s-au înțeles mai bine cu străinul care nu ne-a vroit binele. Să vă spun ce nu trebuia sau nu trebuie să facă pentru a ne scoate de pe fundul prăpastiei economice și spirituale: să nu preschimbe denumirea republicii din parlamentară în prezidențială, să nu se dezbine, să fie mai hotărâți în acțiunile lor, să asculte de copiii sau nepoții lor care știu că sunt români.

– Transnistria este o rană sângerândă. Cum vedeți deznodământul acestui „diferendum”, în fața căruia politicienii par neputincioși?

– Nistrul este, poate, singurul râu din lume căruia i-ar sta bine împodobit cu graniță. Granița pe Nistru ar fi chiar coroana victoriei dreptății noastre. Numai astfel se poate tămădui sângerânda rană a Basarabiei.

– Ați vorbit în mai multe rânduri, cu durere și regret, despre neînțelegerile politicienilor basarabeni, din care cauză se află pe diferite baricade: opoziția este divizată, încrâncenată, în loc să fie unită. Ce sfat ați vrea să adresați politicienilor noștri. Faceți un apel către ei, poate vă aud!

– Chiar dacă aș face acest apel către o apropiere a lor, fiindcă de o îngemănare nu poate fi vorba, nu mă vor auzi, pentru că ei sunt, în cântecul lor politic, ca pasărea aceea de munte care, atunci când cântă, nu aude nimic altceva decât propria ei melodie, câzând astfel ușor în ghearele viețuitoarelor răpitoare sau în cătarea armei vânătorilor.

– Dacă ar fi să stabiliți o „ierarhie” a poezilor români (de azi, de ieri), la cine ați face referință?

– Știu că poeții sunt foarte supărăcioși. N-aș vrea să rănesc pe nimeni. Mai bine să spun numele poezilor a căror operă, în opinia mea, n-a murit: Costache Conachi, Anton Pann, Vasile Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Arghezi, Blaga, Bacovia, Goga, Labiș, Stănescu, Sorescu, Ioan Alexandru. Am făcut în mai multe articole și interviuri anumite clasificări și ierarhizări și nu cred să fi greșit. Acum, de ziua mea, îngăduiți-mi să nu le fac. Acum îngăduiți-mi să mă bucur că am rămas în viață.

– Sunteți o fire optimistă?

– Sunt mai mult speranță decât optimism. Iar speranța este marea în care se varsă Dunărea sudorilor mele.

– Vă mulțumesc pentru acest dialog și să vă dea Dumnezeu ani mulți și multă sănătate!

Pentru conformitate: *Alexandru BANTOȘ*

„Limba Română”, 2005, nr. 1-3, p. 17-25

Grigore **LIMBA ROMÂNĂ – VIERU OASTEĂ NOASTRĂ NAȚIONALĂ**

Stimate domnule președinte al Academiei de Științe a Republicii Moldova, Gheorghe Duca!

Onorat Consiliu suprem pentru știință!

Stimate domnule președinte al Academiei Române, Eugen Simion!

Stimați colegi academicieni!

Iubiți frați!

O tulburătoare parabolă biblică, pe care o desprindem din comoara înțelepciunii regelui Solomon, sună astfel: „...atunci au venit două femei desfrânate la rege și au stat înaintea lui. Și a zis una dintre femei: „Rogu-mă, domnul meu, noi trăim într-o casă; și eu am născut la ea, în casa aceea. A treia zi după ce am născut eu, a născut și această femeie și eram împreună și nu era nimeni străin cu noi în casă, afară de amândouă. Însă noaptea a murit fiul acestei femei, căci a adormit peste el. Și s-a sculat ea pe la miezul nopții și mi-a luat pe fiul meu de lângă mine, când eu, roaba ta, dormeam, și l-a pus la pieptul ei, iar pe fiul ei cel mort l-a pus la pieptul meu. Dimineața când m-am sculat ca să-mi alăptez fiul, iată, el era mort; iar când m-am uitat la el mai bine dimineața, acesta nu era fiul meu, pe care-l născusem”. Iar cealaltă femeie a zis: „Ba nu, fiul meu e viu, iar fiul tău e mort!”. Iar aceasta îi zicea: „Ba nu, fiul tău este mort și al meu este viu!”.

(...) Apoi a zis Solomon: „Dați-mi o sabie”, și i s-a adus regelui o sabie. Și a zis regele: „Tăiați copilul cel viu în două și dați o jumătate din el uneia și o jumătate din el celeilalte!”.

Și a răspuns femeia al cărui fiu era viu regelui – căci i se rupea inima de milă pentru fiul ei: „Rogu-mă, domnul meu,

* Discurs de recepție rostit de poet la 30 august 2007 cu ocazia conferirii titlului de doctor honoris causa de către Academia de Științe a Moldovei.

dați-i ei acest prunc viu și nu-l omorâți!”. Iar cealaltă a zis: „Ca să nu fie nici al meu, nici al ei, tăiați-l!”. Și regele a zis (arătând spre prima femeie): „Dați-i celei dintâi copilul cel viu, căci aceasta este mama lui!”.

Conotația acestei geniale metafore biblice pare să izvorască din tragismul Limbii Române de pe teritoriul Republicii Moldova. Ca și în Sfânta Scriptură, la noi, în Basarabia, copilul viu, care este Limba Română, fusese furat tot pe întuneric. Și tot el, care este aceeași Limbă Română, murise nu pentru că Basarabia adormise peste el, ci pentru că peste ființa lui se lăsase giganticul trup țarist. Singura neasemănare între pilda biblică și dramaticele noastre realități lingvistice este aceea că și România, și Basarabia n-au născut în desfrânare cei doi copii, care, de fapt, era și este unul singur și se numește Limba Română. „Tot ce este frumos poartă ponos!”, zicea Anton Pann. Cu alte cuvinte, tot ce este frumos poartă în sine sămânța suferinței și a jertfei. Exemplul cel mai potrivit în această privință îl reprezintă Brâncoveanu, Eminescu, Avram Iancu, Iorga...

Din păcate, în strivitorul întuneric țarist ce acoperise Basarabia lipsea un Solomon al nostru. Țarul nu putea fi Solomon. De altfel, el însuși tăiasă în două miraculoasa ființă, care, din vrerea și mila Lui Dumnezeu, se numește Limba Română. Tot țarul a dat istoricei noastre Limbi un alt nume: „limba moldovenească”. Cred că nu este cazul să explicăm de ce s-a recurs la acest criminal procedeu. Motivul este arhicunoscut.

Noul nume al Limbii Române în Basarabia de sub ocupația țaristă, apoi de sub cea sovietică jignește un popor ce a trudit la zidirea Limbii noastre istorice, dar și memoria celor care, prin har și jertfă, au remodelat-o, dându-i o desăvârșire deplină, așezând-o în rândul celor mai civilizate limbi ale lumii. Să amintim numele doar a câtorva ctitori: Varlaam, Dosoftei, Neculce, Miron Costin, Cantemir, Eminescu, Alecsandri, Creangă, B.-P. Hasdeu, Alecu Russo, Sadoveanu, Coșbuc, Arghezi, Blaga, Bacovia, Goga, Rebreanu, Cezar Petrescu, Călinescu, Perpessicius, Preda, Eugen Barbu, Zaharia Stancu, Ștefan Bănuțescu, Labiș, Stănescu, Sorescu, Ioan Alexandru, ca să ne referim numai la clasicii plecați la strămoși.

Aceeași jignire apărătorii falsului glotonim o aduc și savanților străini, care, prin competența și cinstea lor, știu mai bine decât cățelușii noștri „teoreticieni” cum se numește corect Limba lăsată nouă moștenire.

Se pune fireasca și logica întrebare: cum și de unde s-a iscat în Basarabia o altă Limbă decât cea Română?! Au declarat oare cândva Stamati, Donici, Stere, Matevici că scrisul lor este altul decât cel românesc?! Ați găsit undeva niște mărturisiri în care Eminescu, Alecsandri, Creangă, B.-P. Hasdeu, Alecu Russo, Sadoveanu, Bacovia vorbesc de *limba moldovenească*?

Este adevărat că există un *grai moldovenesc*, care mi-e atât de drag, așa cum există unul transilvănean, muntenesc, bănațean sau oltenesc. Dar Limba este una singură, și ea se numește *Română*. Să lăsăm mai bine să vorbească ctitorii și șlefuitorii Limbii Române, care sunt marii cărturari, scriitori clasici și moderni, lingviștii notorii: „...Descălecatu-au țara domnul Dragoș-vodă, / Fericită, buiacă, cu tot feli

de rodă, / Când au adus într-însa ROMÂNEASCĂ limbă, / De bun neam și ferită de calea strămtă...” (Dosoftei, 1642-1693); „...măcară că ne răspundem acum moldoveni; iară nu întrebăm: «știi moldovenește»? ce «știi românește»?” (Miron Costin, 1633-1691); „...moldovenii, ardelenii și muntenii alcătuiesc un popor întreg și aceeași limbă” (Alecru Russo, 1819-1859); „...simplul fapt că noi, românii, câți ne aflăm pe pământ, vorbim o singură limbă, „una singură”, ca nealte popoare și aceasta în oceane de popoare străine ce ne înconjoară, e dovadă destulă că așa voim să fim și nu altfel” (Eminescu, 1850-1889); „Cugetarea românească / Are portul românesc. / Nu lăsați dar s-o ciuntească / Cei ce limba ne-o pocesc” (Bogdan-Petriceicu Hasdeu, 1838-1907); „N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași ca cea de peste Prut” (Alexei Mateevici, 1888-1917); „Pe vremea aceea, în școlile din Basarabia, nu numai că dispăruse predarea limbii românești, dar nu era iertată elevilor întrebuițarea limbii materne nici chiar între ei” (Constantin Stere, 1865-1936); „Teza existenței unei limbi moldovenești diferite de limba română este, atunci când e de bună-credință, o iluzie și o greșeală, cel puțin extrem de naivă; iar când e de rea-credință, e o fraudă științifică” (Eugeniu Coșeriu, 1921-2002); „Adevărul e că nu sunt două limbi identice cu numiri diferite, ci o singură limbă de cultură și că ea are o singură denumire – LIMBA ROMÂNĂ” (Silviu Berejan, 1927-2007). Să cităm și afirmațiile unui clasic în viață care este Ion Druță (n. 1928) inserate în eseul Domniei Sale *Răscrucea celor proști*: „Cum o numim până la urmă? Firește, limba română. După ce am călătorit prin mai multe imperii, ne folosim de limba fiartă și cizelată de frații de peste Prut în cazanele naționale”. Iată ce zice un alt scriitor, academician, Mihai Cimpoi, atins și el, ca și Druță, de aripa geniului: „Limba română este rostirea esențială a ființei poporului nostru, din care putem deduce modul său de a gândi, de a simți și de a exista în și întru istorie” (Mihai Cimpoi, n. 1942); „Cetatea care ne-a ținut mereu trează conștiința de apartenență la un neam eroic, bimilenar, cetatea care ne-a făcut să rezistăm în fața tuturor puhoaielor nivelatoare, din orice parte ar fi pornit spre noi, a fost limba noastră – cetate de neînving a românului” (Nicolae Mătcăș, n. 1940); „Se fac referiri la argumente, dar argumentele se iau din diferite sfere, și ele, formal, parcă permit să tragem concluzii de diferită natură. Însă, până la urmă, formula și concluzia definitivă trebuie să fie una – cea care se bazează pe tradiția istorică, cea care se sprijină pe argumentul științific. De aceea, denumirea limbii literare, a limbii în care au scris toți clasicii noștri, toți oamenii de cultură a fost și rămâne una: limba română” (Haralambie Corbu, n. 1930); „Limba fiecărei etnii este creația sa cea mai profundă, cea mai semnificativă, cea mai bogată și cea mai dăruită de harul frumuseții și al binelui” (Valeriu Rusu, n. 1935); „Există o singură limbă vorbită de la Nistru până la Tisa și până hăt peste Nistru – Limba cea Maternă care e Româna” (Ion Dumeniuk, 1936-1992); „Fără îndoială, nu e absolut nimic condamabil în faptul că cineva folosește expresiile «vorbi moldovenească», «a vorbi moldovenește», căci ele corespund unei realități incontestabile. Ba din contra, avem tot temeiul să ne mândrim că suntem moldoveni, că avem un fel al nostru de a fi și de a vorbi. Dar când e vorba de denumirea oficială (...) trebuie folosit doar termenul *limbă română*” (Ion Ețcu, n. 1935; Alexandru Dârul, n. 1929); „Cuvintele, ca tot ce e viu, au nevoie de mediul favorabil de viață, exprimând o stare spirituală, o gândire” (Ion Vatamanu, 1937-1993).

Va rămâne în istoria națională și aderarea la Limba Română a primului președinte al Republicii Moldova, Mircea Snegur: „Este lesne de înțeles că noțiunea de «limbă moldovenească» din acest articol (art. 13 al Constituției Republicii Moldova– *n.n.*) ține nu atât de un temei științific, cât de unul politic (...) Limba română este numele corect al limbii noastre istorice, literare, de cultură și scriere”.

Am vizionat spectacolul *Oltea* montat la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău și la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți după piesa lui Andrei Strâmbeanu cu același nume, piesă care, după mine, va intra în Fondul de aur al dramaturgiei românești. Mă întreb în ce limbă vorbea mama lui Ștefan cel Mare, Oltea, care olteancă era, cu tatăl lui, moldovean, trăgându-se din viță ardelenescă: oltenește, moldovenește, ardeleneste?! Mi-e jenă să mai discut acest subiect (al limbii moldovenești), clar și pentru un copil din clasele primare. Știu că harul pe care mi l-a dăruit Dumnezeu este atât cât îl am. Dar limba și literatura română, și nu cea „moldovenească”, mi-au dat totul. Am răsărit ca poet din frumusețea, bogăția și tainele Limbii Române, căreia îi voi rămâne îndatorat până la capătul vieții.

Prima victimă în șirul de jertfe în lupta pentru Limba Română a fost poetul Nicolai Costenco. Numai pentru faptul că, în 1940, a declarat că nu există nicio diferență între limba moldovenească și cea română fusese condamnat la 25 de ani de surghiun siberian. Dându-și duhul Stalin, poetul a îndurat urgiile infernului numai 15 ani din cei 25.

Teroarea împotriva limbii noastre a continuat multă vreme după moartea lui Stalin. Prin anii '70 ai secolului trecut, una dintre cele mai bune profesoare de limba și literatură „moldovenească”, Elena Vasilache, de la Școala-Internat din Chișinău, umilită și scuipată în suflet, a fost transferată la o școală auxiliară pentru „păcatul” că elevii îi adresaseră la 8 Martie o felicitare scrisă cu caractere latine. O altă eminentă profesoară, doamna Popescu de la o școală din Poșta Veche, avusese tot prin acei ani o frumoasă idee: profesorii care făceau greșeli de limbă în exprimare erau obligați să arunce într-o pușculiță specială, aflată în cancelaria școlii, câte 10 copeici. Aprobaseră cu toții această idee. Jocul a mers bine și cu folos până oficialitățile au sancționat profesoara pentru nevinovata idee.

Regretatul actor Gheorghe Siminel fusese scos din pâine pentru „vina” de a-și exprima prima cu litere latine admirația pentru Georgia într-un caiet de impresii. A rămas multă vreme muritor de foame.

Gheorghe Cincilei, director al Muzeului de Literatură de pe lângă Uniunea Scriitorilor, a fost pedepsit pentru „păcatul” de a completa fondurile Muzeului cu literatură de dincolo de Prut.

Acestea nu erau cazuri izolate. Am alcătui un volum masiv adunându-le la un loc pe toate. Cităm un fragment din consistentele *Note pentru un portret* intitulate „Omul potrivit la locul potrivit” de Alexandru Bantoș, în care strălucitul publicist desenează chipul spiritual al unuia dintre cei mai de seamă lingviști români, Silviu Berejan, care în curând va păși pragul celui de-al nouălea deceniu de viață. Să ne

trăiți, maestre! „În R.S.S.M., în special după cunoscutele evenimente din 1968, sunt interzise sau trecute la fondurile secrete speciale ale bibliotecilor cărțile românești, inclusiv sau mai ales cele din domeniul lingvisticii, dicționarele explicative sau bilingve (ruso-românești), editate la București. La Universitatea de Stat din Moldova, de exemplu, studenții puteau consulta cărți românești doar cu permisiunea conducerii facultăților și chiar a rectoratului [...]. În căminele instituțiilor de învățământ, în redacțiile mass-media, în special ale Radioteleviziunii de la Chișinău, principală și foarte influentă mașină ideologică, se organizau periodic razii având drept scop depistarea «diversioniștilor antisovietici», adică a posesorilor de carte românească, și, ulterior, pedepsirea celor care citeau sau scriau cu alfabet latin. Studenții «prinși în flagrant delict» erau, de regulă, exmatriculați, jurnaliștii și funcționarii concediați. Cu toții fiind calificați «naționaliști», intrau în vizorul K.G.B-ului. Cu sau fără motiv, persoanele «cu vederi românești» aveau viitorul compromis (așa s-a întâmplat cu G.R., student la universitate, care, surprins că la ore conspecta în română, a fost exmatriculat, fapt ce i-a marcat întregul destin). Calificativul de naționalist român putea fi atribuit oricui, indiferent de apartenența etnică. Semnificativ în acest sens este cazul evreilor M.M. și S.Ș. din secția de traduceri a redacției Actualității a Radioteleviziunii, cărora li s-a aplicat marca de «naționalist român», pentru că în urma unui control s-a stabilit că utilizau «clandestin» dicționare... românești. De asemenea, jurnaliștii erau avertizați permanent că vor fi pedepsiți, inclusiv disponibilizați, dacă vor folosi în texte sau emisiuni cuvinte românești, în categoria acestora intrând neologismele, sinonimele, precum și cuvinte din lexicul românesc al limbajelor de specialitate, dându-se preferință, evident, echivalentelor «moldovenești», de fapt, calchierilor după limba rusă incluse cu forță în uzul cotidian”.

„Ziarul «Moldova suverană» publică o variantă a Legislației lingvistice în redacția Institutului de Lingvistică, în care se preciza că numele corect al limbii noastre este româna, fapt ce a condus la demiterea redactorului-șef, Tudor Țopa, urmată de o «rebeliune» a ziariștilor de la Casa Presei, care obțin repunerea în funcție a «nedisciplinatului» șef” (LR, nr. 7-9, 2007, p. 93).

În rândul dureroaselor consemnări de mai sus se înscrie perfect următorul exemplu: Nicolae Dabija, Vasile Romanciuc, Aurelian Silvestru, Ion Vicol fuseseră exmatriculați de la facultate din același motiv de „naționalism” și nu au fost singurii tineri care au avut de suferit.

Un mare curaj bărbătesc a demonstrat generația lui Andrei Lupan, readucând în spațiul basarabean, în 1956, o parte din clasicii literaturii române – Eminescu, Alecsandri, Creangă, B.-P. Hasdeu, Cantemir, Alecu Russo, Negruzzi, Stamati, Alexandru Donici, pe care generația din care fac parte i-a cunoscut abia la facultate. Prin acest gest național, generația Lupan se spală de păcatele ideologice. Mai tinerii scriitori de azi, dar și unii mai vârstnici se tot împiedică de Lupan. Or, dacă activau și ei în aceleași condiții draconice, cu siguranță că se alegeau cu aceleași păcate.

Un coleg de generație afirmă că eu l-am „secerat” pe Lupan la Adunarea Generală a Scriitorilor din 1987 în luarea mea de cuvânt. Chiar așa?! Iată adevărul, iată ce

am spus la acea adunare: „Andrei Pavlovici, mi-a întunecat adolescența piesa dumitale *Lumina*. Acum întunecă și adolescența copiilor mei. Scoateți, vă rog, din manuale această lucrare, scoateți și versificările dogmatice și puneți în locul lor poemele dumitale frumoase și curate, că aveți de unde alege”. Să se cheme oare asta „secerare”?!

Un pamflet plin de vervă satirică publicase Vasile Coroban pe la sfârșitul anilor '50 ai secolului trecut în săptămânalul „Cultura” (redactor-șef Petrea Cruceniuc). Distinsul critic îl ironiza pe pseudosavantul lingvist care se numea Borșci. Pamfletul era semnat *Zamă*. Vasile Coroban fusese, bineînțeles, luat la ochi, dar, în spatele lui fiind Petrea Cruceniuc, scăpase de neplăceri sau chiar de surghiun. Dar sărmanul Ion Vasilenko! După ce îndrăznise prin anii de dezmaț totalitar sovietic să aducă în mijlocul nostru numele lui Constantin Stere, a fost nevoit să se arunce sub roțile trenului, unde și-a găsit moartea!

O minunată școală de Limbă Română au fost superbele traduceri din literatura universală semnate de Igor Crețu, Alexandru Cosmescu și Aureliu Busuioc, toți cu veche și serioasă școală românească din perioada interbelică.

De o covârșitoare importanță nu numai artistică, ci și documentară au fost romanele scrise pe teme istorice *Biserica Albă* (1975-1981, 1986-1981) de Ion Druță și *Sânge pe zăpadă* (1985) de Vladimir Beșleagă, primul roman din trilogia despre Miron Costin. În același plan istoric se înscriu și piesele *Doina* (1968) și *Horia* (1973) semnate de același Ion Druță, apoi *Ioan-Vodă cel Cumplit* aparținând lui Dumitru Matcovschi.

O satiră vehementă este piesa lui Aureliu Busuioc *Radu Ștefan Întâiul și Ultimul* adresată falsificatorilor istoriei noastre, piesă care a fost montată la Teatrul pentru Tineret „Luceafărul” în regia eminentului regizor Ion Ungureanu. S-a jucat o singură dată, pentru că fusese interzisă de autorități din start. Vorbim și de istorie, deoarece ea este strâns legată de soarta Limbii Române.

Lumea la Chișinău descoperea arta dramatică prin Teatrul „Luceafărul”, aflat atunci sub oblăduirea lui Ion Ungureanu. Frecventam „Luceafărul” și de dragul Limbii Române, pe care o cultiva în mijlocul actorilor tineri același Ungureanu. Mulți ani la rând, în vremuri de îngheț totalitar, ne-am încălzit visele la flacăra spectacolului *Eminescu* de la Teatrul „Pușkin” (azi „Mihai Eminescu”), spectacol regizat de actorul Valeriu Cupcea, tot el jucând rolul poetului nepereche.

În aceleași vremuri tinereii basarabeni își încălzeau inima în respirația curată a cenaclului „Flacăra”, al cărui ctitor era Adrian Păunescu. Atunci, la emisiunile radio ale cenaclului, auzeam pentru prima oară *Doina* lui Eminescu.

La toate acestea, la greutatea valorii naționale se adaugă și frumusețea filmului artistic *Se caută un paznic* după *Ivan Turbincă* de Creangă (scenariști și regizori Vlad Ioviță și Gheorghe Vodă), telefilmul dedicat lui Eminescu de Emil Loteanu și cele două documentare dedicate și ele lui Eminescu și Creangă de Anatol Codru.

În 1988, când încă nu se prăbușise imperiul sovietic, apăruseră trei istorice studii: *Veșmântul ființei noastre* de Valentin Mândăcanu, publicat în revista „Nistru” (redactor-șef Dumitru Matcovschi), *O limbă maternă – un alfabet* de doctorul habilitat în istorie Ion Buga, studiu inserat în săptămânalul „Învățământul public” (redactor-șef regretatul Anton Grăjdieru) și *Devaluări parțiale în istoria limbii* de Constantin Tănase și Vasile Bahnaru, lucrare publicată în revista „Nistru”. O pagină de aur în istoria mării bălții este Frontul Popular. Un model de carte a istoriei noastre, scrisă pe înțelesul copiilor, este manualul *În căutarea identității* de Nicolae Dabija – o lucrare fundamentală și atractivă pentru lumea elevilor. Model de Limba Română sunt poeziile pentru cei mici ale lui Liviu Deleanu, prozele pentru copii ale lui Spiridon Vangheli, poveștile moldovenești în prelucrarea lui Grigore Botezatu, frumoasa carte *Greutatea limbii materne* de Agnesa Roșca. Elevii din clasele superioare și studențimea au primit în dar două manuale de importanță națională: *Literatura română pentru clasa a XII-a*, autori Mihai Cimpoi și Constantin Șchio-pu, și *Literatura română pentru școala universitară și preuniversitară*, autor de bază Mihail Dolgan.

Jertfă stau la temelia luptei noastre pentru Limba Română și grafia latină Doina și Ion Aldea-Teodorovici, care au scris cu sângele lor pe fața cerului numele Limbii Materne și al grafiei latine. A murit, în chip misterios, Gheorghe Ghimpu, un om de o frumusețe suflătească rară, inimos luptător pentru eliberarea națională, care făcuse ani grei de pușcărie alături de Alexandru Usatiuc, Valeriu Graur, Alexandru Șoltoianu.

Podul de Flori, ironizat de unii care se hrănesc viața întreagă din ironii balcanice, a fost un pod de aur pe care, pentru prima oară după război, românii de pe ambele maluri ale Prutului s-au reîntâlnit și s-au bucurat vorbind într-o limbă comună și intonând cântece comune. Podul fusese aprobat de Petru Lucinschi. Este un adevăr istoric și nu-l putem ocoli. Asta dincolo de pretențiile noastre față de greșelile și chiar față de păcatele domnului Petru Lucinschi. Tot dânsul propusese mai târziu ca, alături de glotonimul *limba moldovenească*, să fixăm între paranteze la art. 13 din Constituție *limba română* ca limbă de stat. Ne-am grăbit atunci să râdem ca proștii de acele paranteze – azi ne-ar fi prins bine.

Lucrurile bune nu trebuie uitate chiar dacă le-au săvârșit unii oameni de stat care au, după cum spuneam, și greșeli, și păcate. Nu trebuie să uităm, bunăoară, afirmația istorică a ex-președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur, rostită în vremuri încă destul de complicate, precum că numele corect al limbii noastre este *Limba Română*.

Să revenim la *Podul de Flori*. Îmi amintesc de o întâmplare nemaipomenită. În calitatea mea de deputat al poporului din U.R.S.S. vorbisem cu autoritățile din raion să se întindă un pod plutitor (ponton) între satul meu și Miorcanii lui Ion Pilat, sat aflat pe malul drept al Prutului. N-au reușit să-l facă. Lumea din sat și din împrejurimi aflase de Pod și venise cât frunză și iarbă la Pererita mea. Tot atâta lume și în satul de pe celălalt mal. Rudele se strigau pe nume de pe ambele maluri. La un moment dat românii din partea dreaptă a Prutului s-au aruncat

îmbrăcați în apă, înotând spre noi. Gestul l-au imitat consătenii mei, înotând și ei îmbrăcați către malul opus. De fapt, nu înotau, ci mergeau, pentru că Prutul era foarte scăzut. Cânta muzica și pe un mal, și pe altul. La mijlocul râului care ne despărțise amar de vreme se încinse o horă. Lacrimi de bucurie se amestecaseră cu apele Prutului. Așa ceva cred că nu s-a mai întâmplat pe fața pământului.

Îmi amintesc și de o întâmplare cu totul nostimă, dar plină de duioșie, legată de același eveniment istoric. La Pod, în satul meu, venise și un medic din Chișinău cu băiețelul său care să fi avut vreo patru anișori și căruia tatăl său îi promisese încă la Chișinău că va vedea români. Cei de pe malul drept erau uzi learcă. Oamenii din Pererita mea aduseseră în fugă haine uscate pentru oaspeții doriți. Se vorbea într-o limbă comună – în română. După două-trei păhăruțe de țuică începuseră să cânte – intonau aceleași cântece comune. La vârsta când încă nu era atins de minciunile noastre lingvistice, băiețelul medicului întrebase cu o naivitate cuceritoare pe tatăl său: „Tată, mi-ai promis să-mi arăți români. Care-s ei?...”

Din cauza aceleiași dragoste pentru Limba și pentru istoria neamului fuseseră aruncați în temnița bolșevică transnistriană Ilie Ilașcu, Andrei Ivanțoc, Tudor Popa, Alexandru Leșco. Se știe că la baza bătăliei pentru eliberarea națională a stat și vrerea noastră pentru descătușarea Limbii și a scrisului latin. Ce vor fi însemnat oare istoricele cuvinte rostite în cușca de fier ale lui Ilie Ilașcu „Vă iubesc, popor român” dacă nu aceeași dorință de a-și vedea libere Limba Română, scrisul latin și istoria neamului?!

Toate aceste victime și suferințe se uniseră într-un singur șuvoi spiritual, care începuse să rupă zăgazul antinațional.

Pe la sfârșitul anilor 1980, apare în ilegalitate, la Riga, primul nostru ziar cu caractere latine, „Glasul”, fondat de Ion Druță, redactor-șef Leonida Lari. Săptămânalul „Literatura și Arta” (redactor-șef Nicolae Dabija) publică primele texte cu litere latine. Poți oare să uiți așa ceva?!

E un noroc că în elucidarea problemelor de limbă și istorie, alături de scriitori, s-au aflat și se află mereu cei mai distinși istorici. Un noroc avusese Parlamentul Moldovei și cel unional de personalități scriitoricești ca Mihai Cimpoi, Vladimir Beșleagă, Ion Druță, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Lidia Istrati, Leonida Lari, Dumitru Matcovschi, Valeriu Matei, Mihai Poiată-Ștefan, Andrei Strâmbeanu, Constantin Tănase, Andrei Vartic, Ion Vatamanu, la fel – de preoții Petru Buburuz și Ioan Ciuntu, de medicii Eugen Popușoi, Pavel Gusac, ambii stinși din viață, Gheorghe Ghidirim, Timotei Moșneaga, Ion Prisăcaru, Victor Uncuță, Anton Spănu, Ion Reniță, Valeriu Javerdan – în total peste 20 de medici.

Paznici de nădejde la curățenia Limbii noastre sunt scriitorii Valentin Mândăcanu, Ion Ciocanu, Ion Melniciuc, Valentin Guțu. Neuitat este regretatul Boris Cotlear. Un remarcabil lingvist, dar și strălucit publicist este Vlad Pohilă, care s-a ascuns în adâncul unei modestii rar întâlnite la noi. S-a pierdut în politică un subtil îngrijitor al Limbii Române, Dinu Mihail.

Un rol important în apropierea Limbii noastre de oficializarea ei ca limbă de stat l-a jucat Comisia interparlamentară a Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S.M. pentru studierea istoriei și dezvoltării limbii moldovenești, avându-l ca președinte pe Alexandru Mocanu, Președintele Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S.M., iar ca locțiitor pe Haralambie Corbu, academician, secretar al Secției de Științe Sociale a A.Ș.M. Membri – Andrei Lupan, Silviu Berejan, Ion Borșevici, Anatol Eremia, Anatol Ciobanu, Mihai Ciobanu, Nicolae Dabija și, cu îngăduința Dumneavoastră, Grigore Vieru.

În momentele de răscruce a dat dovadă de mult curaj și demnitate Academia noastră. Cităm Declarația ei:

„Declarația Adunării Generale Anuale a Academiei de Științe a Moldovei”. „Adunarea Generală Anuală (din 28.02.96 – n.n.) a Academiei de Științe a Moldovei confirmă opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din republică și de peste hotare (aprobată prin Hotărârea Prezidiului A.Ș.M. din 9.09.94), potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este *Limba Română*”. Sărut mâna tuturor academicienilor și specialiștilor filologi care au semnat o asemenea declarație. Ea îmi adâncise mândria că fac parte și eu din neamul care vorbește și scrie românește.

Greul cel mare căzuse însă pe umerii Institutului de Lingvistică, al cărui director era unul dintre cei mai de seamă savanți lingviști, Silviu Berejan. Primiți, vă rog, floarea inimii tuturor intelectualilor noștri, maestre. Alăturăm aceste cuvinte pe care le meritați din plin mesajului venit din partea doctorului și profesorului universitar Dan Mănuță, director al Institutului de Filologie „Al. Philippide” din Iași, ce vă consideră „model de demnitate națională”. Silviu Berejan de-a lungul întregii vieți „și-a urmărit mereu obiectivul științific în ciuda numeroaselor obstacole materiale și politice, încadrând cercetările sale în contextul sociocultural al țării sale frământate” (Klaus Bochmann), și, „avându-i alături pe colegii de Institut Ion Ețcu, Alexandru Dârul, Vasile Pavel, Anatol Eremia, Nicolae Raievschi, Maria Cosniceanu ș.a., pe academicienii-filologi Nicolae Corlăteanu, Mihai Cimpoi, Haralambie Corbu, Anatol Ciobanu, Nicolae Bilețchi, pe titularii A.Ș.M. reprezentând alte domenii, între care Andrei Andrieș, președintele A.Ș.M., Vasile Anestiade, Dumitru Ghițiu, Gheorghe Ghidirim, Mihai Lupașcu, Vsevolod Moscalenco, Sergiu Rădăușanu, Ilie Untilă, Gheorghe Șișcanu, a reușit să dea expresie argumentată unui concept științific ce înnobilează imaginea Academiei noastre. «*Post-factum*, va concluziona academicianul, parlamentul a găsit de cuviință să solicite și părerea Academiei în această privință. Drept răspuns, a urmat declarația Institutului de Lingvistică, apoi cea a Prezidiului A.Ș.M., prin care s-a pus punctul pe „i”. Sub aspect legal, lucrurile au rămas în continuare neschimbate, deși, în fapt, întoarcerea înapoi a devenit imposibilă»” (citată după Alexandru Bantoș, *Omul potrivit la locul și la timpul potrivit*, „Limba Română”, nr. 7-9, 2007, p. 95).

Un rol important în rezolvarea unor probleme naționale avusese în parlament domnul profesor doctor Ion Borșevici, șeful Cancelariei prezidențiale, deși, cu

modestie, dânsul declara că, pur și simplu, este acolo un om de porăială. Dincolo de greșelile forului parlamentar, fără îndoială că avusesem atunci cel mai serios și cel mai inteligent parlament, al cărui președinte era Alexandru Moșanu, iar vicepreședinte Ion Hadârcă. Dar și cel mai operativ și luminat guvern, avându-l ca premier pe Mircea Druc, ca Ministru al Învățământului pe Nicolae Mățaș, ca Ministru al Culturii și Cultelor pe Ion Ungureanu, ca Ministru al Apărării pe Ion Coștaș. Totodată, aduc adânci mulțumiri Academiei Române, în special ex-președintelui Academiei, Eugen Simion, care împreună cu savanții lingviști de dincolo de Prut ne-au dat o mână de ajutor în limpezirea unor dificile și controversate probleme legate de numele autentic al limbii noastre. Din păcate, partizanii „limbii moldovenești” nu au mai fost și nu sunt limpeziți... Poate că vor fi... Dar numai atunci când li se va porunci oficial.

S-au aplecat mereu și se apleacă asupra literaturii basarabene lingviștii din București, Iași, Cluj, la fel scriitorii Adrian Păunescu și Victor Crăciun din București, Theodor Codreanu din Huși, Adrian Dinu Rachieru din Timișoara, Viorel Dinescu din Galați, Tudor Nedelcea din Craiova. Aceleași mulțumiri trebuie să le aducem și savanților ruși, a căror opinie privind numele corect al Limbii noastre era greu de respins și sub aspect științific, și în plan politic. Ne face plăcere să cităm numele și afirmațiile câtorva dintre ei, afirmații cu totul în dezacord cu poziția unor falși lingviști și istorici de la noi: „Numai pentru faptul că I. V. Stalin amintește de „limba moldovenească”, a apărut problema limbii moldovenești de sine stătătoare, deși majoritatea lingviștilor consideraseră până acum că românii și moldovenii vorbesc aceeași limbă”. Aceste afirmații le făcea reputatul lingvist rus Ruben Budagov (1910-2001) încă în 1957. Răspicate, clare, întemeiate pe studiul științific sunt și afirmațiile unuia dintre cei mai autoritari lingviști din Federația Rusă, Rajmund Piotrowski (n. 1922): „...Ocotirea și susținerea limbii române în Basarabia presupune aplicarea, utilizarea ei intensă în toate domeniile de activitate, dar mai întâi la nivel statal și administrativ”. Iată și opinia unui alt celebru savant din Rusia, Serghei Kapița, născut în 1930: „...Academicianul Piotrowski, un mare romanist și un foarte bun prieten al familiei noastre, a tot vorbit despre situația lingvistică din Basarabia, inclusiv despre felul acesta al multor intelectuali, iscat din rațiuni de circumspecție politică, desigur, de a ocoli numele ei cel adevărat. Dar ea este limba română și n-ai ce-i face (...). Eu, fiind departe de locurile de baștină ale străbunicilor mei, țin la această limbă tocmai din acest sentiment de demnitate care include pentru un intelectual și datoria de a cunoaște și de a vorbi limba mamei care i-a dat viață și l-a crescut”. Profunda noastră recunoștință acestor mari savanți ruși de viță nobilă.

Nu am confundat niciodată politica imperială țaristă și sovietică cu marea cultură rusă: cu Tolstoi, Dostoievski, Gogol, Pușkin, Lermontov, Ceaikovski, Esenin, Pasternak, Ahmatova, Țvetaeva, Bulgakov, Soljenițan..., cu nobilimea rusă în general...

Am citit de curând o zguduitoare carte documentară intitulată *Cât costă un om*, apărută sub îngrijirea lui Valeriu Pasat, doctor în științe istorice, academician, în care o rusoaică basarabeană de viță nobilă, Evrosinia Kersnovskaia, își povestește viața tragică trăită în GULAG, fiind urmărită și umilită și după ieșirea din infern, dar continuând să-și trăiască restul vieții cu aceeași demnitate umană.

Mărturisesc că, după lectura unor lucrări semnate de Soljenițan, nimic mai tulburător nu am citit despre crimele din GULAG. Iată că au avut de suferi și rușii în cea mai „fericită” țară din perioada stalinistă, țară care era împânzită de închisori, de GULAG-uri, de spitale de psihiatrie unde erau aruncați oameni nevinovați și oameni sănătoși. Suferințelor noastre însă li se adaugă cele ale Limbii, ale istoriei neamului și ale credinței strămoșești – comori falsificate ori șterse în general de pe fața pământului.

Cu totul neașteptat este și faptul că jalnicii „patrioți” și argați ai inventatei „limbi moldovenești” au cenzurat și falsificat nu numai pe cronicarii, pe clasicii literaturii române, pe marii lingviști și istorici, dar și pe „dumnezeul” religiei comuniste, Karl Marx. Or, iată ce zice creatorul ideologiei comuniste, care, teoretic, pare creștinească, dar, aplicată în viața de toate zilele, a devenit contrariul ei și și-a dat duhul odată cu imperiul sovietic: „Limba română, zice Marx, e un fel de italiană orientală. Băștinașii din Moldo-Valahia se numesc ei înșiși români; vecinii lor îi denumesc vlahi sau valahi”.

„Există oare o limbă moldovenească?!” se întreba mirat reputatul romanist din Germania Klaus Heitmann, lucru pentru care a fost batjocorit pe vremuri de presa totalitară din R.S.S.M., ca și regretatul Michael Bruchis din Israel, care ne cunoștea profund istoria și-o apăra.

Slujitorii falsului glotonim *limba moldovenească* ne pot replica: „Să vedem ce zice poporul”. După ce i s-a băgat în cap, amar de vreme, ideea că vorbim o altă limbă decât cea română, e clar ce poate zice poporul, mai exact o parte a poporului. Savanții ihtiologi ruși au făcut un experiment interesant. Cităm dintr-o publicație rezultatele experimentului: „...studiind, vreme de câțiva ani, comportamentul crapilor din bazinele crescătoriilor și făcând diverse experiențe de laborator, ei au remarcat că peștii – în principal crapii – crescuți în *captivitate* (subl. n.) sunt mult mai ușor de prins decât cei crescuți în libertate. Spre deosebire de aceștia din urmă, crapii de crescătorie înoată mai aproape de suprafață, se deplasează în cârduri, se împotrivesc curenților de apă și constituie astfel o pradă ușoară chiar și pentru pescarii mai puțin experimentați”.

Crescuți în *nelibertate*, o bună parte a oamenilor noștri, mai ales cei vârstnici, plutesc în cârduri la suprafața Limbii Române și a istoriei neamului, prinzând grabnic și orbește momeala.

Suntem învinuiți de către aceiași „patrioți” ai „limbii moldovenești” că, pentru opinia noastră, opusă fanteziei lor, primim de la străini, în special, de peste Prut, premii și granturi. Să fi primit oare niște granturi și Marx, Budagov, Piotrowski, Kapița, Mateevici, Coșeriu, Druță pentru aceleași convingeri științifice?! Să primească oare granturi și Nicolae Corlăteanu acolo, în ceruri, pentru istoricul său *Testament*, despre care vom vorbi mai jos?!

Un proaspăt „erou” al zilelor noastre afirma nu demult că sunt „penibile” pomelnicele mele. Adevărul e că pomelnicele mele sunt istorie. Îi promit respectivului „erou” că-l voi introduce și pe el într-un pomelnic special – în unul de lepădături.

Sunt cu totul caraghioși unii inchișitori care aduc mucegăite acuzații lingviștilor, scriitorilor noștri: „Parcă mai ieri îi ziceați *limba moldovenească*, iar azi ați rebotezat-o *limba română*. Când ați fost sinceri: ieri sau azi?!”. Îi întrebăm și noi: „De ce și-a intitulat Mateevici *Limba noastră* celebrul său poem, iar nu *Limba română*? Credeți că dacă-i spunea direct pe nume, putea oare să vadă lumina tiparului, să fie inclus în manuale și, mai ales, să devină Imn de Stat?!”. Domnilor inchișitori, dacă nu sunteți sinceri față de voi, atunci jucați rolul sincerității măcar față de Mateevici!

Chiar patriarhul științei lingvistice din Republica Moldova, Nicolae Corlăteanu, om de bun-simț, fusese nevoit pe vremuri să aibă opțiuni „moldovenești” în privința limbii noastre. Nu cu mult înainte de moarte, acel bun-simț i-a dictat un cutremurător *Testament*, lăsat posterității, pe care-l cităm aproape integral: „...Am recunoscut, în anii din urmă, că eu, fiind constrâns de regimul sovietic, am vorbit și am scris despre „limba moldovenească”, deși aveam în inimă (o știau mulți dintre voi!) și Țara, și limba, și istoria întregului nostru neam românesc. Eram, dragii mei, „supt vremi”, sub crunte vremi, eram – mai ales filologii – copii nedoriți ai unei realități istorice vitrege și nu aveam voie să rostim răspicat întregul adevăr.

Le doresc învățăceilor mei, cărora m-am străduit să le mențin trează conștiința de neam și care muncesc acum în așezămintele științifice de învățământ, de cultură, în justiție și în instituțiile statului, să contribuie permanent la extinderea și consolidarea adevărului că limba noastră literară, limba exemplară pe care o folosim și o vor folosi generațiile viitoare, limba lucrărilor literare și științifice, limba din documentele administrative etc. este, precum susține și Academia de Științe a Republicii Moldova, una singură, și se numește **Limba Română**, aceeași pentru toți românii (moldoveni, munteni, ardeleni, bucovineni, transnistrienii, cei din Banatul Sârbesc, din Ungaria, Bulgaria, Ucraina, Rusia, SUA etc.).

Sunt la o vârstă înaintată și mulțumesc Celui de Sus că mă are în pază și că mă pot bucura de lumina Lui. Sunt recunoscător destinului că am ajuns a fi contemporan ideii de integrare europeană a Republicii Moldova, țară ai cărei reprezentanți oficiali *beneficiază* (subl. n.), în cadrul lucrărilor Consiliului Europei, ale altor foruri internaționale, de traduceri nu în pretinsa (art. 13 al Constituției) limba „moldovenească”, ci în **limba literară română**, limbă aptă să exprime în chip civilizat această opțiune strategică, creând premise optime de comunicare dintre diferite națiuni și culturi” („Limba Română, nr. 4, 2005).

Credem în sinceritatea desculpării regretatului nostru savant și mai credem că mâine-poimâine Limba Română va fi repusă oficial în drepturile ei. Înfocații apărători de azi ai „limbii moldovenești” nu vor putea scrie un asemenea testament, iar dacă-l vor și scrie, nimeni nu va crede în el, pentru că numai rău au făcut nefericitului nostru pământ în niște vremuri totuși nesiberiene...

Am citit, nu demult, în ziarul bucureștean „7 plus”, din 28 iulie a.c., o informație despre un caz real, cu totul neobișnuit, din Canada. În urma unei neînțelegeri cu regina, un roi de albine a evadat din stup, luându-și zborul într-o direcție necunoscută.

Prisăcarul a anunțat poliția despre dispariția roiului, iar slujitorii ordinii publice au purces în căutarea fugarelor aurii. Fericiți oamenii care trăiesc într-o țară în care poliția caută nu criminali, ci un roi de albine! Mă întreb cine și cum va întoarce înapoi roiul de moldoveni împrăștiați prin Canada, Italia, Franța, Spania, Grecia, Portugalia, America?! Am vizitat în ultimii ani majoritatea acestor țări. Am stat de vorbă cu moldovenii de acolo, mulți câștigând bine, este adevărat, dar muncind pe rupte, despărțiți de familie, de copii, de baștină. Mulți dintre ei, mai ales cei tineri, nu mai vor să revină acasă. Iată că azi nu mai suntem deportați în Siberii de gheață – suntem aruncați în țări bogate, de unde mulți nu mai vor să se întorcă acasă.

Mă puteți întreba ce legătură are Limba Română cu moldovenii pierduți în furnicarul global. Are, și încă una foarte strânsă!

Dacă vom fi nevoiți să părăsim pământul natal cu același ritm, peste vreo 50 de ani s-ar putea să nu se mai vorbească românește pe la noi. Or, tocmai Limba și religia au ținut vie ființa noastră națională de-a lungul veacurilor. Gândindu-mă la asta, am uneori clipe de prăbușire sufletească. Mă ridic însă. Altfel, n-aș mai putea scrie. Știu că Limba Română la noi nu este altceva decât o candelă plâpândă. Dar marele Shakespeare zicea: „Nu este destul întuneric în tot universul ca să stingă lumina unei plâpânde candelă”.

Am spus-o de nenumărate ori: sârma ghimpată din fundul grădinii noastre mi-a zgâriat și îmi zgârie inima. O suport însă cu îngăduință știind că, aidoma Zidului Berlinului, va cădea și ea atunci când vor dori organismele internaționale, marile puteri și, bineînțeles, atunci când va voi poporul să o dărâme. Oare nu este destul de clar că, în parametrii acestor împrejurări, nu mă ating de statalitatea Republicii Moldova?! Zidul însă, dintre noi și Limba Română, trebuie să cadă azi. Nu am nicio îndoială că va cădea în curând. Lacrimi așteaptă la rând, așteaptă la coadă, să strălucească de bucurie în ochii noștri în acea măreață zi, când vom fi și noi în rând cu lumea, cu alte cuvinte, în Europa. Nu poți intra în Europa cu minciuna și granița în spate.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

**Grigore DESPRE FOAME,
VIERU JANDARMI ȘI TSUNAMI**

Se apropie Sfintele Sărbători. Tragic a fost Paștele copilăriei mele după 1945. Bisericele închise și preschimbate în depozite sau cluburi, mănăstirile profanate în modul cel mai barbar. Bineînțeles că era zăvorâtă și biserica din satul nostru de pe malul Prutului. Maică-mea, țărancă analfabetă, dar cu frică de Dumnezeu, cocea totuși de Paște pască și încondeia ouă ca toți creștinii. Moartă era biserica din satul nostru, dar rămăsese vie cea din satul Miorcani de pe celălalt mal al Prutului, al cărei clopot, în noaptea Învierii, își revărsa peste Prut zvonul de aur, zvon în care maică-mea sfințea pasca. Dimineața, gustam din bucatele sfințite, luminați la suflet ca toți creștinii.

Azi, 27 martie 2008, noi sfințim pasca Unirii în ecoul zvonului de clopot al Actului istoric din 1918.

Fac parte din cea mai tragică generație de români basarabeni. Generație intoxicată, în copilărie, adolescență și chiar în primii ani ai tinereții, de otrava propagandei antiromânești, când poetul din prima generație postbelică de scriitori Nicolae Costenco fusese condamnat, în 1940, la 25 (douăzeci și cinci) de ani de gulag numai pentru faptul că îndrăznise să afirme că nu există nicio diferență între „limba moldovenească” și limba română. Este adevărat că azi nu mai suntem exilați în Siberia pentru asemenea lucruri, dar există alte metode de a ne umili și de a ne distruge moral și fizic.

Să revenim însă la vremurile copilăriei, adolescenței și tinereții generației noastre. Amar de vreme ni s-a umplut capul, la școală, dar și la facultate, că românul a fost ocupant și este dușmanul nostru cel mai mare, că tot el adusese întunericul prin părțile basarabene. Eram copil, dar țin bine minte anii '41-'44. Am mers în clasa întâi pe vremea așa-zisei ocupații române. Se știe că până la Unirea cu România, întreaga

Basarabie era cufundată în bezna unui analfabetism total. Țin minte că jandarmul român, atât de caricaturizat în manualele școlare și universitare din anii copilăriei, adolescenței și tinereții mele, făcea ca în satul nostru, ca și în celelalte sate basarabene, să domnească ordinea, liniștea și buna înțelegere între români, pe de o parte, și, pe de alta, între români și minoritari. Nu auzeam atunci, la miezul nopții, urletele bețivanilor, iar părinții noștri, atunci când plecau de acasă, lăsau ușa descuiată, punând în ea o mătură – semn că sunt plecați undeva, la vecini, la neamuri, la câmp sau la târg. Lăsau deci ușa descuiată, pentru că lumea era curată la suflet și cuget, își sărea în ajutor și nu dădea foc casei altcuiva.

Imediat însă după cel de-al Doilea Război Mondial, nu am mai locuit într-o țară, ci într-un *colhoz*. Într-un uriaș colhoz numit Uniunea Sovietică, într-un enorm colhoz economic, dar și într-un nesfârșit colhoz spiritual, unde ni se fura munca sau eram nevoiți s-o furăm noi înșine, unde ni s-a furat credința strămoșească, frumusețea Limbii Române și istoria neamului. Am viețuit într-un colhoz fără capăt, în care n-au întârziat să apară hoții profesioniști, bețivanii profesioniști, ateii profesioniști și, mai ales, mancurții, al căror suflet a fost furat și el de diavol. În ciuda terorii totalitariste, au existat însă și niște buni români, care tocmai din cauza verticalității lor morale au avut de suferit. Bunăoară, Nicolae Testemițeanu, fostul rector al Universității de Medicină și ulterior Ministru al Sănătății, care și-a plătit verticalitatea cu prețul vieții.

Nu demult, un coleg de breaslă, condamnând unionismul meu, se întreba în presă „de ce vreau să duc patru milioane de moldoveni să moară în România”(?!). Respectivul coleg era, în tinerețea lui, un bun scriitor, un bun ziarist și un bun român care, în calitate de responsabil pentru literatură la publicația unde trudea, avea uneori curajul să publice unele poeme ce nu conveneau autorităților centrale. Nu înțeleg cum de a reușit să se înfigă sub coarda lui vocală azi, în vremuri cât de cât libere, o streche, făcându-l s-o ia razna peste pripoare. Nu sunt supărat pe el, dar mă simt obligat să clarific niște lucruri, întrebându-l și eu, la rândul meu: „A murit oare de foame în România, bunăoară, unul dintre cei mai de seamă cărturari români din toate timpurile, B.-P. Hasdeu, născut în Basarabia?! Și putea oare Hasdeu să atingă culmile științei pe care le atinsese dacă ar fi rămas în gubernia basarabeană?! Ajungea oare Eugeniu Coșeriu unul dintre cei mai de seamă lingviști ai lumii dacă nu era școlit mai întâi în România?!”. Mi se poate replica: „Bine, dar Mihai Cimpoi nu a fost școlit acolo, și totuși a devenit un mare cărturar”. Răspundem și la această replică: „Dar nu a făcut oare școală domnul Cimpoi la fundamentalele cărți românești?”. De reținut că toți cei care-au ajuns undeva ca profesioniști în vremea imperiului au ajuns acolo pe cont propriu. Masele însă au degradat spiritual, moral și fizic, rămânând într-un deplin haos și întuneric lingvistic. Apoi au murit oare de foame atâtea români basarabeni refugiați în România în vremea ocupației sovietice?! Și nu au răsărit oare din mijlocul acestora un șir întreg de importanți profesori, oameni de artă, medici, ingineri?! Și nu ar fi fost oare aruncați prin pușcării, Siberii, gulaguri, dacă rămâneau în așa-zisul rai sovietic?! Apoi, mor oare de foame azi, în România, miile de elevi și studenți basarabeni pentru care statul român a deschis și deschide în continuare

ușile celor mai bune licee și facultăți, asigurându-i cu burse și cămin?! E plină azi România de medici, ingineri, oameni de artă, economiști, oameni de afaceri, muncitori simpli care s-au stabilit în ultimii ani dincolo de Prut, găsindu-și acolo un rost. Întrebați sutele de mii de basarabeni care vor să obțină cetățenie română și care cu atâta greu o obțin sau nu o pot obține. Întrebați-i de ce vor să revină cetățeni ai unui stat în care se moare de foame? Unde se moare de foame azi – în România sau în Republica Moldova, pe care basarabeni o părăsesc pe un cap, sătui de „raiul” de aici? Bineînțeles că nu accept exodul lor. Dar nici nu-l pot condamna. Nu-l pot accepta, pentru că în locul lor se bulucesc spre noi străinii fără căpătâi, fără țară – aceasta fiind, în fond, aceeași politică de deznaționalizare. Tot ei pun mâna, la prețuri de nimic, pe întreprinderi, fabrici, iar în ultima vreme și pe pământurile noastre. După câte-mi amintesc, „ocupanții” români nu făceau așa ceva. Să continuăm șirul exemplelor.

Puteau oare să-și scrie poemele și să traducă într-o atât de inimoasă Limbă Română, încă prin anii '50 ai secolului trecut, Liviu Deleanu, Aureliu Busuioc, Igor Crețu, Alexandru Cosmescu dacă nu erau mai întâi școliți dincolo de Prut?! Puteau oare să se afirme ca mari ziariști Nicolae Dabija, Constantin Tănase, Petru Bogatu în afara strălucitei tradiții publicistice române, a cărei culme o atinsese Mihai Eminescu?! Se puteau oare integra scrisului românesc transnistrenii Vlad Ioviță, Vladimir Beșleagă, Anatol Codru, Alexei Marinat dacă nu ar fi deschis cartea română de literatură?! Izbutea oare să ajungă în cele mai reușite lucrări compozitor național transnistreanul Eugen Doga dacă nu s-ar fi adăpat la folclorul românesc?! Putea oare Tudor Chiriac să lase muzicii noastre două capodopere – *Doinatoriul* și cantata pentru copii *Luci, soare, luci!* – dacă nu le stropea cu roua genialului nostru folclor muzical? De unde vin cei doi celebri lăutari, Dumitru Blajinu și Nicolae Botgros, dacă nu din aceleași tradiții ale muzicii populare românești?! Și pentru care lucru oare sunt îndrăgiți până la lacrimi cei doi fantastici artiști, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, dacă nu pentru filonul de aur al muzicii românești care străbate cântecul lor?! Cei mai în vârstă știu că promoția de aur a marilor actori de la Teatrul „Luceafărul” a fost șlefuită, ca limbă și simțire românească, de eminentul regizor Ion Ungureanu. Iată, nu putea nicidecum să răsară cutremurătoarea și româneasca până în măduva oaselor piesă *Oltea* de Andrei Strâmbeanu din „dramaturgia” lui Leonid Corneanu, ci numai încurajată de dramaturgia românească, piesa fiind trecută, bineînțeles, și prin experiența celebrei dramaturgii rusești. Însuși „neromânul” Druță în cele mai strălucite lucrări ale sale, în special în romanul *Frunze de dor*, ale cărui pagini au fost atinse de aripa geniului, nu poate fi despărțit de tradiția prozei românești și de simțirea noastră națională. Ne bucură mult că în ultima vreme Druță și-a schimbat opinia despre jandarmul român, care nu a fost chiar așa cum fusese prezentat în romanele, în piesele și în versificațiile generației postbelice de scriitori basarabeni. Bineînțeles că mai jos de solul spiritual românesc există încă un sol, un alt strat: *harul*. Harul nativ, în lipsa căruia Limba Română și tradiția literară ar funcționa în gol.

Eu cred că avem o poezie basarabeană care onorează frumusețea liricii de peste Prut. Mai ales prin fondul ei care merge la esență. Chiar Andrei Lupan, dacă-l

scuturi bine de zgura proletcultistă, rămâne în ce are mai curat și mai inspirat unul dintre cei mai străluciți poeți basarabeni. Nu am făcut oare cu toții școală la poezia lui Eminescu, Coșbuc, Bacovia, Arghezi, Pillat, Barbu, Voiculescu, domnule coleg, care știi că, deși nu o profesezi, îți place poezia română și o cunoști?!

Îmi amintesc că, în copilărie, deși eram nevoiași, aveam și noi o viișoară, care îmi era cea mai dragă și care se mărginea cu malul Prutului. Toamna, când se coceau strugurii, noi, copiii, mergeam la păzit podgoria. Nu aveam de cine-o păzi, bineînțeles. Mergeam mai mult pentru joacă. Eram un copil visător. Târziu, când ceilalți copii adormeau în pătuțul improvizat de părinți, „pășeam” spre satul de pe celălalt mal al Prutului, spre Miorcani, pe cărarușă aurie pe care o lăsa luna pe apă. Voiam să văd motorul de la moara din Miorcani, cu al cărei păcăit miraculos mă trezeam dimineța și adormeam seara. Încă nu știam că la Miorcani se născuse un mare poet, Ion Pillat, ale cărui cărți aveau să devină mai târziu una dintre școlile mele de poezie.

Știu că tot pe malul stâng al Prutului, undeva mai sus, s-a născut colegul meu de breaslă care mă învinuiește că vreau să... omor patru milioane de moldoveni. Și mai știu că satul său vremurile noi aveau să-l acopere cu apă cu tot cu biserică și cimitir. Nu era oare mai la cale ca dânsul să scrie un roman despre tragicul sat în loc să ironizeze Țara de dincolo de Prut?! Curg păcatele ca păcura pe trupul oricui insultă Țara și neamul grație cărora am supraviețuit ca etnie. Amintim colegului de breaslă că, fără cei 22 de ani românești, în Basarabia n-ar fi rămas nici urmă din semnele care ne definesc ca parte a unei națiuni nobile. Jignind poporul român, rănim memoria lui Brâncoveanu și Miron Costin, Mihai Viteazul și Bălcescu, Eminescu și Iorga, Blaga și Labiș... Există oare un păcat mai mare decât acela de a ironiza numele unor martiri, însăși Țara fiind expresia unui supliciu, a unui îndelung martiraj?!

În fine, cine oare ne-a scos după 1918 din bezna analfabetismului țarist dacă nu învățătorii și profesorii de dincolo de Prut – o întreagă oaste, inclusiv părinții lui Adrian Păunescu, care-și lăsaseră căsuța și tihna și veniseră în Basarabia pentru a pune în mâinile copiilor cartea română?! Și putea oare harul lui Păunescu de mare poet și ziarist să creeze în Basarabia istoricul cenaclu *Flacăra*?! Iată că până la urmă a fost închis (cenaclul) chiar și acolo.

Pe la începutul anilor '90, un ziarist de dincolo de Prut m-a întrebat cine cred că ar putea înfăptui reunirea Basarabiei cu Țara. Doi viitori președinți, așa i-am răspuns. Înflorirea economică a Țării Românești – acesta ar fi primul Președinte. Și al doilea ar fi sărăcia care se va abate peste Basarabia. Se pare că îi avem azi pe ambii președinți. Trebuie să așteptăm momentul potrivit reunirii. Mai exact, să ajutăm cu înțelepciune și răbdare venirea aceluia moment prin ocrotirea și apărarea credinței strămoșești, a Limbii Române și a istoriei neamului în învățământ. Eu, personal, cred în venirea acelei zile. Mă bizui pe prăbușirea definitivă a Imperiului Roșu – leagănul comunismului. Apoi, pe glasul României, care va fi altul după aderarea ei la NATO și Uniunea Europeană, alta fiind și puterea sa economică, spre care ochii basarabenilor se vor îndrepta în mod automat. Cred în venirea

acelei zile și o aștept nestând cu mâinile în sân. *E-atât de mare binele ce-aștept, că orice suferință-mi pare-o fericire*, parcă așa zicea Dante. Nu aștept însă reunirea Republicii Moldova cu Transnistria din simplul motiv că, după umila mea părere, Tiraspolul nu este altceva decât o piatră de moară, atârnată de gâtul nostru, care ne va trage cu siguranță la fundul Nistrului. Puzderia de parlamentari tiraspoleni care se vor „integra” în legislativul moldovean va fi acel tsunami care va înăbuși orice elan național. Nu avem oare destui parlamentari care nu cunosc limba de stat sau chiar o urăsc?! Nu avem oare destui mancurți în parlamentul de azi al Republicii Moldova, ne mai trebuie oare și cei din Tiraspol?! Asta pe de o parte. Pe de alta, orice perspectivă a reunirii cu Țara-mamă se va închide atunci pentru totdeauna. Sunt sigur că și România nu ne va primi cu Tiraspolul de coadă. Dacă opinia mea asupra acestei cu totul delicate probleme se va dovedi greșită, îmi voi cere scuze în fața românilor basarabeni, în fața Uniunii Europene și în fața americanilor. Bineînțeles că mă gândesc la frații noștri de dincolo de Nistru. Cred însă că atunci când Basarabia se va reuni cu Țara-mamă, se va găsi loc pentru ei și la noi, și în România. Mai ales că nu sunt mulți. Se va găsi loc și pentru rușii de bună-credință. Întrebați-i pe rușii stabiliți în Delta Dunării încă de pe vremea lui Petru cel Mare dacă vor să se întoarcă în patria lor istorică și veți vedea că zâmbesc ironic, căutându-și de ale lor, integrați în viața tolerantului popor român. Întrebați-i dacă România constrânge biserica, limba, datina lor.

Pe la începutul lui aprilie a.c., va avea loc, la câțiva pași de noi, la București, summitul NATO – poate cel mai de seamă eveniment politic planetar. În zvonul clopotului acelui eveniment să ne sfințim pasca nădejdi în izbânda Dreptății noastre. Așa să ne ajute Dumnezeu.

27 martie 2008

P.S. Domnii tovarăși scriu în presa lor cum că suntem plătiți pentru unionism de către statul român. Îi informez că încă prin anii '60 ai secolului trecut în una dintre cărțile mele am inclus câteva poeme unioniste dedicate lui Arghezi, Blaga, Brâncuși, Sorescu, Stănescu, Labiș. Pe atunci cred că nici nu auziseră de mine...

MESAJE DE CONDOLEANȚE LA ÎNCETAREA DIN VIAȚĂ A POETULUI

O LECȚIE NEMURITOARE PENTRU CETĂȚENII ȚĂRII

În urma unui accident rutier, în noaptea spre 18 ianuarie 2009, s-a stins din viață poetul Grigore Vieru, scriitor al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”, doctor honoris causa al Academiei de Științe a Moldovei.

Grigore Vieru s-a născut la 14 februarie 1935 în satul Pere-rita, raionul Briceni, într-o familie de țărani. În anul 1958 a absolvit Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău. Debutază în literatură în anul 1957 cu placheta de versuri pentru copii *Alarma*, urmată de culegerile *Muzicuțe*, *La fereastra cu minuni*, *Bună ziua, fulgilor*, *Numele tău*, *Duminica cuvintelor*, *Un verde ne vede*, *Mama*, *Sa crești mare*, *Fiindcă iubesc*, *Taina care mă apără*, *Cel care sunt*, *Rădăcina de foc*, *Acum și în veac* ș.a.

Autor al celebrei cărți pentru copii *Albinuța* și al altor culegeri traduse în câteva zeci de limbi ale lumii, Laureat al Premiului de Stat și al mai multor premii internaționale printre care Diploma „Andersen”, Cavaler al Ordinului „Prietenia Popoarelor”, Grigore Vieru reprezintă o epocă de aur în istoria literaturii naționale și universale, fiind un adevărat tezaur al dragostei de neam și de pământul străbun.

Cu profunde ramificații în folclor și tradițiile clasice, opera poetică a lui Grigore Vieru înscrie, prin puterea iubirii de mamă și de țară, a dorului de tot ce este frumos și sfânt, una dintre cele mai inspirate pagini în istoria literaturii și culturii țării noastre.

Trecerea atât de dramatică din viață a poetului Grigore Vieru lasă un gol imens în viața noastră. Arta poetică, moștenirea spirituală a lui Grigore Vieru, închinată neamului căruia i-a slujit cu devotament neclintit până la ultima su-

flare, reprezintă o lecție nemuritoare pentru cetățenii țării noastre, pentru toți cei care l-au cunoscut și i-au apreciat opera.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Vladimir VORONIN, Președintele Republicii Moldova

Marian LUPU, Președinte al Parlamentului

Zinaida GRECEANĂI, Prim-Ministru

Victor STEPANIUC, Viceprim-Ministru

Gheorghe DUCA, președinte al Academiei de Științe a Moldovei

Ion DRUȚĂ, academician, scriitor

Eugen DOGA, academician, compozitor

Mihai CIMPOI, Președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova

O PIERDERE PENTRU CULTURA ROMÂNĂ

Am primit cu adâncă tristețe vestea dispariției dintre noi a poetului basarabean Grigore Vieru. Voce a conștiinței românești, Grigore Vieru va rămâne în memoria noastră prin dragostea sa pentru limba și istoria românilor de pe ambele maluri ale Prutului, prin idealurile pe care le-a slujit neobosit. Stingerea sa din viață reprezintă o mare pierdere pentru cultura română. Pe această cale, doresc să transmit sincere condoleanțe familiei sale! Dumnezeu să-l odihnească!

Traian BĂSESCU,
Președinte al României

DEDICAT VALORILOR ROMÂNEȘTI

Am primit cu profund regret vestea trecerii la cele veșnice a marelui poet și patriot Grigore Vieru. Artist și militant, liric de mare talent și conștiință înaltă, inovator în creație dar și păstrător al tradiției, Grigore Vieru și-a câștigat un loc de cinste în memoria culturală a țării noastre. Aduc un omagiu celui care, prin credința și forța morală cu care s-a dedicat apărării limbii, spiritului și valorilor românești, a devenit un model de patriotism și un simbol al neamului. Sincere condoleanțe familiei, prietenilor, tuturor celor care l-au iubit și admirat!

Emil BOC,
Prim-Ministru al Guvernului României

A CÂNTAT CA NIMENI ALTUL LIMBA ROMÂNĂ

Trecerea la cele veșnice a poetului național Grigore Vieru este o pierdere fără egal pentru întreaga cultură română dar care a devenit, prin valoarea de simbol a vieții și operei marelui dispărut, expresia puternică a perenității personalității acestuia.

Cel mai mare omagiu și respect pe care le vom arăta poetului constă în păstrarea memoriei sale cu cea mai mare sfințenie. Va trebui să ne amintim permanent de el, să nu uităm nici un moment că Grigore Vieru a fost mai mult decât un poet, și-a asumat să fie parte a sufletului culturii române și va rămâne mereu un poet esențial și general pentru spațiul românesc. Grigore Vieru a fost un poet implicat și nu unul contemplativ, lira lui a avut o strună civică foarte puternică. El a cântat ca nimeni altul limba română, neamul, mama, universul copilăriei. A scris poezii extrem de frumoase și calde, care au fost imediat îndrăgite și preluate de admiratori. A scris texte pentru muzică, care au avut un succes enorm.

Ne vom aminti cu pioșenie de omul firav, însă de un spirit foarte tare, singuratic, ușor resemnat, cu privirea vie, curioasă și neliniștită, cu vorba înceată, moale, bine cumpănită.

Grigore Vieru a fost ales membru de onoare al Academiei Române, a fost decorat cu „Steaua României”, în semn de apreciere a contribuției incontestabile la îmbogățirea literaturii române.

Poetul Grigore Vieru a anticipat perspectiva veșniciei operei sale încă în poezia *Între Orfeu și Hristos*, în care spunea: „Pentru că am văzut, ochiul meu a murit. / Lacrima: piatra funerară / Pe mormântul ochiului meu, / Va veni alt cer, / în altă lume se va deschide / Ochiul meu, dând piatra la o parte.”

Dumnezeu să-l odihnească!

Filip TEODORESCU,
ambasador al României în Republica Moldova

COMPASIUNE PROFUNDĂ

„Am aflat cu adâncă durere că marele poet român din Basarabia, Grigore Vieru, a plecat dintre noi după ce a suferit un grav accident, pe când se întorcea de la Cahul, unde participase la sărbătorirea idolului său, Mihai Eminescu. Este una dintre cele mai dureroase pierderi ale literaturii române din ultimii ani.

Grigore Vieru este poetul român care a abordat temele grave ale existenței: mama, patria, iubirea, pe care le-a prezentat cu sinceritate și căldură semenilor săi, transmițând cu deosebită simțire aceste nobile sentimente și copiilor români, prin versurile sale fără de pereche. Viața sa a fost o continuă luptă pentru cultivarea limbii române, merite care i-au adus alegerea ca membru al Academiei Române. Pentru

activitatea sa cetățenească neobosită, Academia Română l-a propus candidat la Premiul Nobel pentru pace.

Academia Română a deschis, la sediul ei, o carte de condoleanțe cu aceasta tristă ocazie pentru toți românii.

Vă rugăm să transmiteți familiei, membrilor Academiei de Științe a Moldovei și ai Uniunii Scriitorilor din Basarabia, prietenilor și celor care l-au iubit mesajul de compasiune profundă pentru marea pierdere suferită.

Dumnezeu să-i odihnească în pace sufletul său blând, bun și generos”.

ACADEMIA ROMÂNĂ

SIMBOL AL RENAȘTERII NAȚIONALE

La 18 ianuarie 2009, în urma unui tragic accident rutier, a încetat să bată inima mare-lui poet Grigore Vieru, personalitate proeminentă a literaturii și culturii române.

Scriitorii, oamenii de cultură, cititorii de toate vârstele care i-au îndrăgit opera deplâng decesul prematur al poetului – un adevărat simbol al renașterii naționale în Basarabia, al luptei pentru limba română și identitatea noastră românească.

Prin întreaga sa operă, prin activitatea literară și publică, Grigore Vieru a promovat conștiința unității spațiului cultural românesc, fiind prezent cu o totală dăruire de sine în miezul fierbinte al celor mai importante evenimente desfășurate pe ambele maluri ale Prutului. Poezia lui Grigore Vieru, lirica sa socială și de dragoste, de o vibrantă modernitate, a contribuit decisiv la reactualizarea tradiției marilor clasici ai literaturii române, devenind un bun al iubitorilor de poezie de pe întreg mapamondul.

Poetul a fost un adevărat pedagog al neamului, modelând în spiritul binelui și frumosului generații întregi de copii și adolescenți și devenind un autentic scriitor al poporului.

Volumele sale sunt cărți de referință în procesul literar, cultural și educațional, contribuind în mod substanțial la înnoirea mentalității și viziunii privind destinul istoric al neamului nostru și locul său în contextul civilizației contemporane.

A semnat peste o sută de cărți de poezie, multe dintre acestea fiind traduse în limbi de circulație universală, precum și importante lucrări didactice – *Abecedarul*, *Albinuța* ș.a.

A fost ales membru al Academiei Române, care în 1992 l-a propus la Premiul Nobel pentru pace, a fost doctor honoris causa al Academiei de Științe a Moldovei și al mai multor universități, Laureat al Premiului Național, al Diplomei Internaționale *H. Ch. Andersen*, al unor prestigioase premii naționale și internaționale, deținător al Medaliei de Aur a Agenției pentru Proprietate Intelectuală de la Geneva.

A reprezentat societatea noastră civilă în cele mai înalte foruri, inclusiv în parlamentul gorbaciovist.

Dispariția lui Grigore Vieru este o pierdere grea și irecuperabilă a întregii literaturi și culturi române. Rămâne nemuritoare creația sa, inspirată de tot ce avem mai sfânt: mama, iubirea, limba română, adevărul istoric, neamul românesc.

Trecut la cele veșnice în chiar ziua Sfântului Grigorie cel Mare, poetul Grigore Vieru va rămâne pentru totdeauna în panteonul sacru al spiritualității românești.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Mihai CIMPOI, Arcadie SUCEVEANU, Spiridon VANGHELI, Petru SOLTAN,
Constantin TĂNASE, Andrei STRÂMBEANU, Nicolae DABIJA, Ion HADÂRCĂ,
Valeriu MATEI, Igor CREȚU, Anatol CODRU, Anatol GUJEL, Leonida LARI,
Teo CHIRIAC, Nicolae RUSU, Marcela BENEĂ, Andrei BURAC,
Mihail Gh. CIBOTARU, Mihail Ion CIBOTARU, Ion CIOCANU,
Argentina CUPCEA-JOSU, Nicolae ROIBU, Anatol CIOBANU, Iulian FILIP,
Alexandru GROMOV, Nina JOSU, Vasile TĂRÂȚEANU, Mircea LUTIC,
Mihai MORĂRAȘ, Tudor PALLADI, Vlad POHILĂ, Victor DUMBRĂVEANU,
Luminița DUMBRĂVEANU, Victor PROHIN, Ana BANTOȘ, Alexandru BANTOȘ,
Alexe RĂU, Vasile ROMANCIUC, Aurelian SILVESTRU, Efim TARLAPAN,
Gheorghe BĂLICI, Larisa TUREA, Ianoș ȚURCANU, Gheorghe URSCHI,
Grigore BOTEZATU, Ion VIERU, Vlad ZBÂRCIOG, Ilie ZEGREA, Arhip CIBOTARU,
Nicolae BILEȚCHI, Alexei MARINAT, Valeriu GAGIU, Gheorghe MARIN,
Efim JOSANU, Aurelia BORZIN, Ion DIVIZA, Alexandru BURLACU,
Nicolae BĂIEȘU, Anatol CIOCANU, Valeriu BABANSCHI, Iurie GRECOV,
Serafim BELICOV, Gheorghe CALAMANCIUC, Ion MELNICIUC,
Vasile CĂPĂȚĂNĂ, Victor CIRIMPEI, Iurie COLESNIC,
Haralambie MORARU, Anatol GAVRILOV, Ioan MÂNĂSCURTĂ,
Miroslava METLEAEVA, Elena VATAMANU-CURICHERU

SCUT ȘI ARMĂ

Membrii comunității filologice și literare ieșene, cercetătorii științifici de la Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române au aflat cu adâncă durere despre trecerea la cele veșnice a celui care a fost Grigore Vieru. Prin stingerea lui, literatura română a suferit o mare pierdere, deoarece a dispărut una dintre cele mai reprezentative voci poetice din contemporaneitate. Versurile lui au păstrat nealterată curățenia limbii române într-o vreme în care aceasta era, și încă mai este, oropsită la ea acasă. Cititorii din stânga și din dreapta Prutului, fie ei copii, fie adulți sau vârstnici, le recită cu încredințarea că află în ele un scut și o armă: „Frate, / nu există graniță / Prin care Cântecul / Nu ar putea să răzbată”. Și de dincolo de Stix, Cântecul lui Grigore Vieru răzbate neîngrădit, ca

„o floare de lumină” pentru toți românii. Dumnezeu să-l odihnească în pace pe fratele Grigore!

Prof. univ. dr. Dan MĂNUCĂ,
directorul Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide”
al Academiei Române

ÎNGENUNCHIND ÎN FAȚA SICRIULUI...

„Nu am, moarte, cu tine nimic”, spunea cu ani în urmă poetul Grigore Vieru într-un poem cutremurător de sincer și de emoționant. Însă iată că ea, moartea, are ce are cu neamul omenesc și lovește mișelește în flori și, deopotrivă, în tulpini de brazi, culcându-i la pământ.

Moartea violentă, accidentală a poetului Grigore Vieru a cutremurat tot neamul românesc, făcându-ne să ne punem iar și iar întrebarea: cât va mai trebui să plătim cu vieți omenești pentru limba maternă, pentru integritatea noastră spirituală și demnitatea națională?

Orice dispariție dintre cei vii a unui om este o mare durere și o pierdere irecuperabilă pentru rudele și prietenii defunctului. Moartea unui scriitor miruit cu geniu, cum este Grigore Vieru, înseamnă o răsturnare a timpului, o scufundare în întuneric și o suferință pentru un întreg popor. Și doar speranța în vigoarea vlăstarelor tinere ce răzbăteau spre lumina soarelui din verbele și metaforele poetice ale scriitorului ne dau forță să învingem întunericul morții și să credem în puterea veșnic vie a versului său, așternut pe hârtie timp de peste cinci decenii și prezent în fiecare suflet de copil și de om matur. În această împărăție a frumosului și a bucuriei aripa neagră a morții nu are nici o putere...

În aceste clipe de grea încercare pentru tot neamul românesc, suntem alături de îndurerata familie a poetului, de celelalte rude și le exprimăm sincere condoleanțe, dorindu-le forțe pentru a învinge durerea abătută asupra lor. Iar pe bunul Dumnezeu îl rugăm să-i ierte poetului Grigore Vieru toate greșelile cele de voie și fără de voie și să-l primească în Împărăția Sa.

Îngenunchind în fața sicriului, îl rugăm și pe fratele nostru Grigore Vieru să ne ierte că nu am știut să-l ocrotim de dureri și de necazuri și uneori a fost lăsat de unul singur în fața răuvoitorilor săi. Păstrându-i memoria vie, avem datoria de a avea grijă, pentru toate zilele pe care ni le va da Puterea Divină, ca versul său să răsună veșnic în luncile și crestele munților Bucovinei, pe care a iubit-o atât de mult.

Societatea Scriitorilor Români din Cernăuți

ÎNTOARCERE ÎN PATRIA CEREASCĂ

Președintele și Guvernul României își exprimă profunda întristare provocată de moartea tragică a poetului și omului de cultură Grigore Vieru. Adresez familiei sincerele noastre condoleanțe. În semn de înaltă prețuire, Președintele Băsescu a decis acordarea Ordinului Național „Steaua României” în grad de Mare Cruce.

Grigore Vieru a murit întorcându-se de la o manifestare dedicată lui Mihai Eminescu, unindu-și destinul, în chip tragic, cu cel al marelui poet. În fond, moartea sa consacră o viață pusă în slujba moștenirii eminesciene și a idealurilor pe care aceasta le implică.

Lui Grigore Vieru nu i-a fost frică de moarte. „Nu am, moarte, cu tine nimic, / Eu nici măcar nu te urăsc”, spunea el în *Litaniile pentru orgă*. Pentru el moartea era o întoarcere în patria cerească: „Mă-ntorc în Dumnezeu. / Cu alte cuvinte, / în Patrie mă întorc. / Dumnezeu și Patria / Sunt una”.

Aceste cuvinte vor continua, fără îndoială, să ne inspire. Patria lui Grigore Vieru a fost satul în care s-a născut, țara în care a trăit, limba căreia și-a dedicat întreaga creație și, în sfârșit, această credință care ne ajută să depășim suferința morții și a despărțirii.

Dumnezeu să-l ierte și cu dreptii să-l odihnească!

Theodor PALEOLOGU,
Ministrul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național

REGRETE ETERNE

Cercetătorii de la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei sunt profund îndurerăți de plecarea la cele veșnice a poetului Grigore Vieru. Un adevărat spirit renașcentist și un mare bărbat al neamului românesc, neobositul și talentatul Grigore Vieru a adus contribuții esențiale în literatura română, fiind, totodată, inițiatorul și promotorul aspirațiilor naționale ale basarabenilor. Opera sa rămâne un capitol important al culturii noastre. Prin trecerea în neființă a poetului, comunitatea academică pierde un model al omului de cultură, cu alese calități intelectuale și morale, a cărui generozitate ne va aminti mereu că doar „dăruind vei dobândi”.

Regrete eterne și sincere condoleanțe familiei. Dumnezeu să-i primească sufletul pentru odihna de veci!

Colectivul Institutului de Filologie al A.Ș.M.

TRISTEȚEA PLECĂRII

Uniunea scriitorilor din Moldova

Casa Limbii Române „Nichita Stănescu”

Durerea și lacrimile pentru **Valeriu Rusu** s-au încrucișat în inimile noastre cu tristețea plecării năprasnice a lui **Grigore Vieru**.

Romanița și Aurelia RUSU, Franța, Marsilia

GRIGORE VIERU PE ULTIMUL DRUM

La 20 ianuarie 2009, mii de oameni de toate vârstele și categoriile sociale au însoțit cu inimile îndoliate cortegiul funerar al poetului Grigore Vieru îndreptat către locul odihnei sale de veci – Cimitirul Ortodox Central de pe strada Armenească din Chișinău. Printr-un puternic efect sensibilizant, tristul eveniment a adunat la un loc români de pretutindeni și reprezentanți din străinătate care l-au cunoscut și îndrăgit pe Grigore Vieru, care i-au înțeles și apreciat activitatea de creație. La căpătâiul poetului și-au exprimat îndurerarea și regretele pierderii irecuperabile, dar și admirația pentru noblețea unui spirit exemplar, oficialități din Republica Moldova și din România, prieteni și colegi de pe ambele maluri ale Prutului, personalități din diverse domenii, profesori, studenți și elevi, simpli cetățeni.

Acad. Gheorghe DUCA, președintele A.Ș.M.:

Îndoliată familie Vieru!

Dragi compatrioți!

Frați creștini!

De trei zile-ncoace jalea și durerea a cuprins acest pământ. Găsim greu cuvintele ca să exprimăm dramatica și irecuperabila pierdere a poetului atins de geniu – Grigore Vieru. Cuvintele parcă nu ne mai ascultă, plâng și ele după maestrul Vieru, intuind faptul că au pierdut un rafinat și aristocrat mânuitor de verbe și sensuri adânci. Milioane de oameni din Moldova, România și de pretutindeni, pentru care poetul Grigore Vieru a fost ca un Apostol al Cuvântului și Adevărului, se află astăzi în doliu. Plânge iarba din curtea de la Pererita, plânge piatra de pe mormântul mamei, plâng albinuțele de la grădinițele de copii, plâng doinele și baladele străbune...

Personalitatea lui nu poate fi concepută altfel decât ca un dar ceresc, pe care ni l-a dat Dumnezeu anume nouă și la timpul potrivit. Dumnezeu l-a născut printre noi ca să ne putem vedea sufletul, arătându-ne prin opera poetului ce izvor curat și puternic este cuvântul, atunci când este scris

cu talent și iubire. Grigore Vieru a fost și rege, și slugă a Cuvântului, de aceea și-a pus toată viața, tot sufletul în slujba limbii. Or, anume acesta a fost crezul lui suprem. Țin să amintesc aici Testamentul său *Limba română – oastea noastră națională*, pe care Grigore Vieru l-a dat citirii la 30 august 2007, cu prilejul conferirii titlului de doctor honoris causa al Academiei de Științe a Moldovei.

Devenind clasic în timpul vieții, Grigore Vieru este o figură emblematică a neamului nostru, dar și a literaturii secolului XX. Rar se întâmplă ca un scriitor să devină, în timpul vieții, atât de popular, atât de iubit de la țaran până la academician, precum a fost distinsul poet Grigore Vieru! Poporul nostru l-a nemurit în viață, considerându-l la propriu și la figurat scriitorul poporului.

În semn de aleasă prețuire pentru opera poetului, Academia de Științe a decis instituirea *Premiului nominal Grigore Vieru*, pe care-l va acorda în fiecare an pentru cele mai valoroase cercetări în domeniul filologiei și literaturii. Țin să aduc la cunoștință că în aceste clipe și în aula Academiei Române se desfășoară o ceremonie consacrată trecerii la Domnul a academicianului Grigore Vieru.

Una din cugetările lui Grigore Vieru sună în felul următor: „Acesta e soarele – spunem copiilor și nimeni nu întreabă: De ce?”. Parafrazând, vom spune: „Acesta e Grigore Vieru și nimeni nu se va întreba: Cine-i?”.

Simplu ca sufletul la suprafață și complex în profunzime, marele nostru poet național Grigore Vieru este un fenomen care emană veșnic lumină spirituală. Sunt sigur, creația lui va dăinui în veci. Mă închin în fața memoriei lui și-l rog să mă ierte, dacă i-am greșit cu ceva...

Adio, Grigore Vieru! Vă veți revedea în sfârșit cu prietenii dumneavoastră de suflet – Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Nicolae Sulac, Emil Loteanu, Ion Vatamanu, Gheorghe Vodă, Mihai Dolgan și alți frați scumpi și nouă. Acolo, maestre, vă așteaptă și Mihai Eminescu, atât de venerat de Dumneavoastră, deasupra cărților căruia vi s-au stins ochii...

De-acum înainte, cu trecerea în lumea celor drepți, a început „mișcarea în infinit” a lui Grigore Vieru.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Acad. Mihai CIMPOI, Președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova:

Întristată adunare, îndurerată familie Vieru, iubiți confrăți, în necrologul Uniunii Scriitorilor se face un portret al poetului Grigore Vieru, fiindcă a fost o personalitate exponențială, un mare poet, un poet de valoare națională, după cum spunea și dl președinte Duca, și un pedagog național, fiindcă a educat generații întregi cu *Abecedarul*, cu *Albinuța*, cu frumoasele sale versuri pentru copii. A fost un simbol al renașterii naționale. A fost o conștiință, a avut conștiința unității spațiului cultural românesc, unind prin opera și activitatea sa cele două maluri ale Prutului, cele două sate: satul lui natal, Pererita, și satul lui Ion Pillat, Miorcani, de vizavi, sub clopotele căruia mama lui sfințea pasca.

Mă gândeam la lecțiile pe care ni le-a dat Grigore Vieru. În primul rând, ne-a spus cu sens de învățătură că nu se glumește cu cele sfinte. El a luat în serios ceea ce este sfânt – mama, patria, iubirea, valorile copilăriei, limba română. Mai apoi, Grigore Vieru a unit lumea, a fost un poet al oamenilor și ei îi răspund cu aceeași dragoste – ca să vedeți că bunătatea neamului nostru totuși se răsplătește cu bunătate. [...]

Dragi prieteni, întristată adunare, vreau să mulțumesc tuturor colegilor care au venit din România ca să participe cu noi la acest eveniment trist. Este prietenul și colegul, marele poet Adrian Păunescu, sunt scriitori de la București, Iași, Suceava, Botoșani, Galați, Ploiești, Cluj-Napoca și din alte orașe ale României. Le mulțumim pentru compasiune și că au venit să împărtășească cu noi această mare durere.

Adrian PĂUNESCU, poet, București:

Am plecat încoace pentru că e ultimul prilej de a-l mai vedea pe Grigore. Ar fi fost multe care mă împiedicau să vin, multe vitregii și multe răutăți, dar există și momente în care trebuie să trecem peste toate și să regăsim iubirea dintre noi, pentru că viața lui Grigore Vieru a fost opera lui de geniu, iar moartea lui Grigore Vieru se așază la temelia viitoarei regăsiri a fraților. Este imposibil ca, odată treziți cu toții dintr-o amorțeală a vremii vitrege și tulbure pe care o trăim, să nu pătrundem sensurile adânci ale operei lui Grigore și să nu încercăm să-i continuăm în realitate opera lui ideală. Grigore Vieru a fost cel mai bun dintre noi și, deși pășea cu atâta fragilitate, el găsea în sine resurse pentru a-i ajuta pe ceilalți. În mai 1990, când mi-a fost greu, la ușa mea a bătut un basarabean care mi-a spus că mi-a adus ceva de la Grigore și mi-a dat, cercetând prin buzunare, un pumn de cireșe din Basarabia. Și n-am mai avut nevoie de nimic, pentru că dacă el se gândise să-mi trimită niște cireșe, înseamnă că spera într-o primăvară a tuturor Românilor. Și această primăvară a venit, s-a trecut și a venit vara excesului de fierbințeală, și a venit toamna și iată că Grigore Vieru în această iarnă a plecat dintre noi. A plecat absurd, a plecat nedrept, a plecat atunci când nu se aștepta.

Ne văzusem în urmă cu 10 zile, fusesem împreună la sfârșitul lui noiembrie, 2008, în Ardeal. A stat o săptămână lângă mine și s-a zbatut să-mi fie mai bine. A venit pe drum lung, adus pe 2-3-4 decembrie 2008 la Alba-Iulia, cetatea semnificativă a neamului românesc, la Congresul spiritualității românești. Am stat împreună, incredibil, și am vorbit – avea atâta vitalitate în toată fragilitatea lui. Am scris pe drum o poezie care cred că trebuie să fie rostită acum.

IARTĂ-NE, GRIGORE!

Se-ntunecă pământul și lacrimează cerul,
Se-ndoliază frații și mamei îi e rău,
Trec lumânări aprinse, spre Rai, la Chișinău,
Bat clopotele-n Țară la moartea lui Vieru.

De fapt, pe cine pierdem? Noi nici nu știm prea bine.

În vălmășagul lumii isteric și corupt

Adevărata Țară se află de desubt

Cu marii morți pe care-i uităm fără rușine.

Până mai ieri Vieru venea la noi acasă

Și ne purta de grijă cu sufletul lui bun,

Și în zadar cuvinte în cinstea lui se spun,

Cel prigonit în viață, de viața lui se lasă.

Îngheață parcă focul pe toate-aceste vetre,

Pe unde el, divinul, a suferit nedrept,

Când iudele zdrobindu-i și cap, și scris, și piept,

Pe străzi și în ziare au dat în el cu pietre.

Cinstit și vulnerabil, dar neîncercat de teamă,

Siberia sfidând-o c-un pâlپăt plăpând,

El, țara lui întreagă purtându-și-o în gând,

Trăia suprem într-însa ca-n propria lui mamă.

Și, totuși, n-are nimeni o simplă remușcare

Pentru calvarul zilnic al marelui poet?

Și totuși n-are nimeni o urmă de regret

Că prea urâtă-i viața și prea absurd se moare?

Drogați de bălălia puterii și a pâinii,

Bolnavi de egoismul abject și diavolesc,

În ură și-n trădare copiii noștri cresc –

Mai oameni decât omul or să ajungă câinii!

Prin cel ce pleacă astăzi din strâmba noastră lume

A lăcrimat o țară și s-a ascuns un neam

Și eminesciana pereche râu și ram

Îl știe după nume și învață să-l rezume.

Se află în morminte o Românie-ntreagă

Și am rămas deasupra nevrednici noi, cei vii,

Și ne e dat blestemul să nu-i putem găsi

Decât în niște lacrimi care de ei ne leagă.

S-a-ntunecat pământul și lăcrimează cerul.

Românii plâng plecarea poetului divin

Și semne dinspre casă și din morminte vin –
Acum spre Eminescu a și pornit Vieru.

Nefericită vremea noroaielor majore
Din nou se-așază vamă și graniță-ntre frați,
Așa că pentru drumul pe care-ai să-l străbați
Îți murmurăm adio și iartă-ne, Grigore...

Andrei STRÂMBEANU, poet, prozator, dramaturg și publicist:

Întristată familie Vieru, întristată asistență, întristați copii din toată România și de pe unde se află români, pentru că acești copii au rămas de astăzi orfani, orfani de Grigore Vieru. Dragă Grigore Vieru! Tu acum ne auzi, și noi am fost întotdeauna sinceri, mai ales astăzi trebuie să spunem ceea ce gândim, ceea ce simțim. Nu-mi închipuiam atunci când ai fost, a doua zi a Anului Nou, și m-ai semănat, că eu voi fi nevoit să vorbesc astăzi, peste câteva zile, despre moartea ta. Tu ești, într-adevăr, omul care a semănat binele. Îmi amintesc că pe la începutul anilor '70, când noi eram cu creierele spălate, când noi uitasem de colinde, uitasem cântecul sfânt *Hristos a înviat!*, uitasem ce înseamnă sărbătorile creștinești, de Anul Nou, tu ai venit acasă la mine cu cei doi copii ai tăi, care acum sunt bărbați în toată firea, și ne-ai semănat. Eu am rămas uimit de îndrăzneala ta. Eu nu am fost atât de îndrăzneț. Te-ai grăbit la Ion Vatamanu să-l semeni, să-l urezi și pe Ion Vatamanu. Abia acum, târziu, la 70 de ani, înțeleg că într-adevăr cei bobi de orez sau de ce erau ei, erau, de fapt, bobi de lumină, de românism, pe care tu îi semănai în sufletul nostru pângărit de o propagandă păgână, străină, criminală. Eu sunt fericit că m-am născut în veacul lui Grigore Vieru și că l-am avut de prieten, de frate. Sunt fericit că l-am cunoscut foarte, foarte aproape pe Grigore Vieru. N-am să vorbesc de valoarea lui artistică, am spus-o într-un eseu, pe care dânsul îl anexa operelor sale – *Poetul ca trandafirul*, l-am numit atunci un geniu și cred că așa este. Eu vreau să spun că am văzut sfinți doar pe icoane de când m-am născut eu. Nu spun că Grigore Vieru este un sfânt, pentru că eu nu știu cum erau sfinții în timpul vieții lor, eu spun că Grigore Vieru este aproape un sfânt, după înțelegerea mea. Grigore Vieru este omul care a vrut numai bine și a fost mereu bătut, bătut crud pentru că spunea adevărul, pentru că spunea că este român, că s-a născut în România regală, că vorbește limba română, că nu vrea să fie dată uitării istoria neamului nostru, istoria românilor, și pentru asta a fost bătut. A spus cineva să-i iertăm pe cei care au dat în el. Nu betonul ăsta l-a omorât pe Grigore Vieru. În Grigore se aruncă demult cu bucăți de beton. Grigore Vieru nu moare din cauza acestui nefericit accident, el moare pentru că niște păgâni i-au sfărtecat inima. Când vorbeam cu Grigore Vieru, dar am vorbit de mii de ori, și mai ales în ultimele zile când prezentam la „Literatura și Arta” niște articole despre un film documentar, care a apărut acum, a lui Valeriu Găgiu, unde mărturisește și el, în sfârșit, ce a pățit, drama Basarabiei începând cu anul '40 și până astăzi. Trei zile la rând ne-am tot întâlnit cu Grigore Vieru și eu, într-o seară, conducându-l

acasă și mai întârziind pe Aleea Clasicilor, i-am zis: „Grigore, ce loc ai prefera tu, pentru că e sigur că tu vei avea un bust pe Aleea Clasicilor, nu încapе îndoială, unde ai vrea tu să-ți fie așezat bustul?”, și el mi-a spus: „Uite, aș vrea să fie lângă bustul, pe care încă nu vor să-l așeze aici, al lui Rebreanu, pentru că și eu am fost de stînga, în vederile mele, adică am fost pentru acei slabi, pentru cei necăjiți ca și Rebreanu, vorbesc de opera lui Rebreanu. Și aș mai vrea să văd în sfârșit Lupoaița pusă la loc, dar care se repară de, acuși, un deceniu”.

Succes ca Grigore Vieru n-a avut nici Mihai Eminescu în timpul vieții. Așa ceva nu se explică, eu am văzut cum la Cluj bătrânii îi sărutau mâna. Nu mai vorbesc că nu putea merge prin Chișinău de dragostea cititorilor, în special a copiilor. Dar pe Vieru, vă rog să mă credeți, nu-l interesa succesul ăsta egoist al nostru, personal. El era un extraordinar cetățean, un om care trăia cu binele poporului. De aceea în vremuri grele el îndrăznea să semene lumină și semne ale neamului din care ne tragem. Grigore Vieru a pornit o carte; din discuțiile pe care le-am avut cu dînsul (el mă aude de sus), el mi-a spus: visul meu ar fi să scriu o carte despre „cum m-au omorât dușmanii”. Dragă Grigore, eu îți promit că noi, prietenii tăi, vom duce la capăt acea carte care se va intitula *Asasinarea poetului Grigore Vieru*. Dumnezeu să te ierte, să-ți fie țărâna ușoară.

Victoria MIHALCEAN, primarul satului Pererita, Briceni:

Onorată familie Vieru!

Întristată Țară!

Vin de la Pererita, un sat din preajma Prutului, un sat care, la o distanță de ani în urmă, nu avea de unde să știe că plătîndul copil, născut în familia Dochitei și a lui Pavel Vieru, s-a născut pentru nemurire. Pe atunci unica amprentă pe care o lăsa pe pămînt erau urmele-i desculțe de copil rămase în colbul de pe hudițele satului. Astăzi Pererita a rămas în negru de durere, înveșnicind în memoria sa un copil cu nume de geniu – Grigore Vieru. Și vreau să cred că din lacrima versului scris va rămîne agheasmă și pentru sufletul Pereritei, căci sîngele apă nu se face. Pe 15 ianuarie 2008, la gimnaziul din Pererita absolut toți elevii au recitat într-un glas *Legămînt*. A fost o presimțire a celor mai nevinovați copii, cărora, domnule poet, le-ai lăsat cea mai frumoasă comoară. Voi încerca să continui un gând al Măriei Tale care cred că ți-ar plăcea: „Ce-aș avea cu tine, moarte? / Ești în trece-re... / Pe cînd eu, cu marea mea de versuri, / Rămân veșnic pe pămînt”. Dumnezeu să-l ierte și vreau să zic în numele consătenilor: Iartă-ne, Grigore Vieru.

Filip TEODORESCU, Ambasadorul României în Republica Moldova:

Îndurerată familie!

Îndurerată asistență!

Rog să-mi permiteți să dau cuvînt mesajului pe care Ministrul Afacerilor Externe, împreună cu întregul corp diplomatic al României, l-a adresat: „În aceste triste

momente, când poezia universală l-a pierdut pe cel mai mare poet contemporan de limba română, Ministrul Afacerilor Externe al României aduce un profund omagiu memoriei lui Grigore Vieru, care, prin forța versului său, a știut să ilumineze țara, credința și limba românească, fiind totodată, prin puterea propriului exemplu, un reper pentru generațiile ce-i vor urma. Dumnezeu să-l odihnească!”

Dați-mi voie, îndurerată adunare, îndurerată familie, să amintesc acum, la căpătâiul poetului, un moment din viața lui, un moment al cărărilor care ni s-au încrucișat. În acele grele momente, când am ajuns aici în Basarabia, poetul m-a luat de mână, m-a tras într-un colț al camerei și mi-a spus: „Haide, frate, să-ți spun durerile noastre și bucuriile care ne țin”. Și poetul a început să-mi arate o carte nemaivăzută, o carte neînchipuită, un abecedar al tuturor reveriilor, al tuturor suferințelor, al tuturor credințelor de aici din Basarabia. Ori de câte ori a trebuit să mă întâlnesc cu oameni care voiau să știe ce se întâmplă, ce gândesc oamenii de aici, luam acel abecedar, îl deschideam în fața oaspeților mei, fie din țară, fie din altă parte, și în fața lor îl arătam. La început acel abecedar îmi părea cu pagini albe, neclintite, iar mai târziu îmi spuneam: toate sunt povestite aici. Astfel, abecedarul lui Grigore Vieru a devenit cartea de căpătâi a misiunii mele aici. A misiunii mele de a fi ambasador și al abecedarului său către neamul românesc.

Dumnezeu să-l odihnească, Dumnezeu să-i înveșnicească cugetul.

Marinela CANDU, eleva clasei a XI-a a Liceului teoretic „Ion Creangă” din Chișinău:

Plecarea marelui poet și cetățean Grigore Vieru este echivalentă căderii în abis a unei întregi lumi spirituale. Astăzi și generația mea, crescută din *Albinuțele* Măriei Sale, este profund îndurerată de imensa pierdere, pe care o suportă acum întreaga suflare a neamului nostru. Îl însoțim spre Marea Trecere pe cel mai îndrăgit poet al copiilor, devenit, pe drept cuvânt, simbol național. Poetul pleacă acum în veșnicii, iar noi, văduviți, rămânem, cu vorba-i plină de tâlc și-nțelepciune, în fața cărții Domniei Sale, care fi-va mereu deschisă la mama, la Eminescu, la ploaia din care-și aștepta iubitul, ființa dragă venind, la casa părintească, la veșnica răscruce de două drumuri: cel verde și alb, unde și-a consumat fără tăgadă și fără cruțare destinul.

După multe căderi de lacrimi, de fulgi și de stele, pe cerul amintirii noastre va rămâne profilat chipul blajinului nostru poet Grigore Vieru, dulce și înălțător ca o duminică, atâta timp cât cineva va mai rosti cuvântul mamă, cât vreun tată va mai face fluier, cât vom mai ține legământul.

A coborât în cer și s-a învelit cu nemurirea. Fie-ți îngerii aproape, dormi în pace, scumpule nostru nene Grig.

Vlad COPILUL CEL MARE CIUBUCCIU AL NEAMULUI

L-ați văzut vreodată pe Grigore Vieru?

L-ați văzut vreodată – pe stradă, în oraș sau cumva prin sat, ori prin câmp, ori prin crâng? Prin ierburi, prin praf, prin humă... Unde o fi fost?

Ați văzut cum pășește Dumnealui?

Ușurel, ușurel, ușurel. De parcă nici nu calcă pe pământ. De parcă are teamă să atingă pământul.

De o să-l întrebați, va rămâne mirat.

– Cum – altfel?

– Vai – se poate oare altfel?

– Ferească-vă Sfântul!

Și rar cine o să înțeleagă, și rar cine o să creadă, și rar cine o să se dumerească – vorba e de o taină. Sfântă taină strămoșească.

De vină e Domnița.

Ba nu – Domnica.

Dar mai precis, DOMNA.

DOMNA, fata lui LUPAN. Așa scriu condicele bătrâne. Născută cu exact două sute de ani până la apariția pe lume a poetului, trăitoare pe pământ între anii 1735-1825, pe mal de Prut, în Pererita.

Cum se vede, a fost frumoasă. Cum se vede, a fost înțeleaptă. Bună la suflet a fost.

Frumoasă, înțeleaptă și omenoasă a fost bulgăroaica. De altfel, cum l-ar fi vrăjit pe ANTON vierul, trăitor între anii 1730-1795? De altfel, cum i-ar fi făcut un băiat – pe DIMITRIE ANTON(ov) sân (1777-1848)?

Frumoasă, înțeleaptă și plină de omenie a fost bulgăroaica. De altfel, cum ar fi vrăjit o lume întreagă?

Și lumea a zis că DIMITRIE e al DOMNOAIEI. Și lumea chiar scria negru pe alb că DIMITRIE e ANTON(ov) sîn DOMNOAI.

Chiar și nevasta lui DIMITRIE – CATERINA ILIE(vna) (1792-1860) deveni DOMNOAIE.

Chiar și feciorul lor, IOAN DIMITRIE(v) sîn era scris DOMNOAIE (1812-1880). Ce e drept, lumea scriitoare adaugă acolo, în condică, între paranteze: ON JE I VIER¹.

Dar, cu anii, și parantezele au fost date uitării.

Și nevasta lui IOAN, ELENA VASILE(vna) (1814-?) deveni și ea DOMNOAIE. Iar feciorul lor? SPIRIDON IOAN(ov) sîn DOMNOAIE (1834-?)? Dar SIMION SPIRIDON(ov) sîn (1847-?)? Așijderea.

Că de abia spre fine de veac XIX, satul își aminti, în cele din urmă, de un vechi meșteșug al bărbaților acestui neam și le zise după străvechea poreclă, câștigată în sudoarea frunții – VIERU, deja cu literă mare.

Mare vrăjitoare a mai fost și DOMNA aceea. Frumoasă, înțeleaptă, omenoasă și vrednică a fost DOMNA ceea pe care sătenii au pomenit-o aproape un secol după ce EA coborâse în țărână și se făcuse iarbă.

Acolo, în țărâne coborâți, dorm în tihnă somnul cel de veci și DOMNA cu ANTON VIERUL, și CATERINA cu DIMITRIE, și ELENA cu IOAN, și SPIRIDON, și SIMION.

Acolo, în răcoarea cea de veci, doarme și EUDOCHIA cu PAVEL.

Toți VIERI.

Coborâți în țărână.

Cum atunci să nu pășească GRIGORE ușurel-ușurel? Cum să nu calce Domnia Sa ușurel-ușurel țărâna? Dacă acolo îi zac strămoșii?!

Și GRIGORE calcă ușurel-ușurel chiar și atunci când pășește pe asfalt.

Ușurel, ușurel, ușurel.

Da Domniile Voastre?

Cum pășiți?

Prima dată am dat citirii acest crochiu în birou la mine, la minister.

Biroul 437, etajul IV din Casa Guvernului, unde la geamul larg, luminos, aveam mereu în stânga, în perspectivă, Arca de Triumf și Catedrala din Chișinău. În fața mea se aflau Mihai Cimpoi (cu spatele la geam) și Grigore Vieru.

M-au ascultat cu atenție. La sfârșit, am ridicat capul spre unul, spre altul. Cimpoi tăcea. Vieru – de asemenea.

Ba nu – în ochii lui Vieru apăru un abur rouros, „Acest greier gânditor / Lacrima /

¹ El e și VIERU (rus.).

Ci cu inima-mpărat / Lacrima / Acest deal de sare greu / Lacrima / Acest clopot, acest zeu / Lacrima”.

Ca să evite situația incomodă, zise într-o doară:

– Unui moș de al meu, fratele tatei, îi ziceau în sat DOMNOIU...

Apoi iar tăcere.

Atunci, cu bune intenții, am întrebat:

– Dar cum o cheamă pe mama mamei Dvs.?

Nu știam pe atunci. Cu toții aveam știre că mama poetului, care devenise în poezie simbol al maternității universale, a fost EUDOCHIA. De aceea, părea logică întrebarea: dar... Mama mamei, dar... bunica mamei?

– Nu știu..., a răspuns simplu de tot poetul. Și în ochi îi răsări, vicleană, roua neputinței și a necazului.

Într-adevăr, nu știa că și mama EUDOCHIA, la rândul ei, nu a avut de unde să știe – la nouă ani rămăsese orfană.

– Vieru nu știe, dar D-ta... de ce nu știi? mă intimidă, pe loc, Cimpoi.

Necazul mă cuprindea deja pe mine. Necazul, dacă nu chiar ambiția: răsfoind puduri grele de documente de arhivă, nu am fost în stare să aflu un lucru atât de elementar – arborele genealogic al poetului pe linie maternă.

Eu căutasem linia Blajinu, Ciutac, care, mai în adânc, se varsă, prin străstrăbunele, în sângele matern al poetului, în neamul DIDĂC.

Am căutat. Cu greu am găsit: mama EUDOCHIEI a avut un frumos nume de al nostru – VASILÎȚA.

VASILÎȚA lui GRIGORIE, căsătorită cu NICOLAE a lui IOAN DIDĂC din satul Pererita...

În 1907, la 17 februarie, în cristelnița bisericii din sat, a fost botezată fiica VASILÎȚEI – EUDOCHIA, de naș avându-1 pe TOADER al lui TOADER BLAJINU.

Cartea neamului mamei EUDOCHIA este deci următoarea: EUDOCHIA (1907) – VASILÎȚA (1890) căsătorită cu NICOLAE DIDĂC (1870), fiu lui IOAN DIDĂC (1852), căsătorit cu PARASCOVIA (1859) a lui CONSTANTIN JALOBĂ din satul Glinca – PAVEL DIDĂC (1830) – ILIE DIDĂC (1803) căsătorit cu MARIA – GRIGORIE DIDĂC (1774).

Înainte de a-i da viață lui GRIGORE, mama EUDOCHIA avusese două fete: TECLA (1925) și LUDMILA (1930).

Neamul VIERU (linie paternă) și DIDĂC (linie maternă) ne sunt cunoscute până la generația a șaptea fiecare. Toate cele șapte generații au în spate 64 de strămoși. Documentele istorice curmă aici informația concretă asupra neamului vieresc. Însă, la dorință, îi putem număra: la generația a 13-a în spatele poetului Vieru stau 4096 de strămoși! Dar, să zicem, la generația a 23-a? 4 mln. 194.304 de strămoși! Dar la generația a 24-a? 8 mln. 388.608...

Dacă, în continuare, ne-am tot antrena în astfel de exerciții aritmetice, am putea să acoperim Europa și să ajungem până la... Râm.

Dar dacă e să ne oprim la cele patru milioane, noi, cei deprinși cu metaforele, cu speculațiile abstracte, putem, în fine, pricepe că neamul lui Grigore Vieru este un neam concret. Este neamul meu de-a pururea – și un Vieru mi-e rudă de sânge. Iar când el, poetul, cântă neamul, ne cântă pe noi, un neam concret, neamul său de sânge.

Iar dacă extindem numărătoarea nu numai asupra Europei, ci și asupra altor meridiane, să coborâm la vale, spre Marea Neagră, s-o trecem, pășind prin mitica Colchidă, mai departe, pe la poalele Caucazului, prin sângerânda Cecenie și mai departe, cu popas pe plaiul anecdoticului MELAN CULIEV – vom înțelege la justa lor valoare filozofică gândurile simple ale lui Gr. Vieru din POEME DIN BĂTRÂNI: „...întreaga lume devine UN NEAM INTEGRAT în ordinea și cadența cosmică”.

Nici să observăm precum, atât de firesc, VIERU-naționalistul devine INTERnaționalist.

Altfel nici nu putea fi!

Însă, nu se știe de ce (însă știm cum), poetul se pomeni mereu suspectat, mereu ținut în Țarcul unei viclene supravegheri ideologice.

Chiar cele 2-3 ore săptămânale în programa de învățământ la literatură li se păreau a fi prea multe.

– Derji ego po dalișe!

Această „ustanovkā” a cc-ului trebuia onorată de minister. Am participat personal la această operație. Și nu a observat nimeni un paradox: orele la Vieru scăzând, au sporit, *de facto*, până la 5–6 (nivelul acceptat pentru „norocoșii” Bucov și Lupan)! Secretul era simplu: includerea la capitolul Vieru a temelor de teorie a literaturii (2-3 ore), timp didactic pe care profesorul îl utiliza, în realitate, la predarea ca atare a creației poetului, ilustrativă pentru conceptele teoretice.

– Derji ego po dalișe!

Ca urmare a acestei „ustanovci”, *Abecedarul*, variantă cu litere rusești (1970-1989), (reeditat în fiecare an câte 101% la contingentul de 70-75 mii de elevi din cl. 1), până a ajunge la I ediție, trecu odiseea ideologic-birocratică, ministerială, vreo doi-trei ani!

– Derji ego po dalișe!

Mai ușor a trecut deja varianta cu „crini latini”, relativ mai ușor. Deși, e știut lucru, I ediție a fost o variantă de ziar, la bunăvoința lui Tudor Țopa, redactor-șef la „Moldova socialistă”.

Alături de *Albinuța* (dețin procesul verbal al discutării manuscrisului, I variantă, dar am asistat la comedia evaluării cărții de niște boșorogi „didactici” care trăgeau cu îndrăzneală mesajul inedit al cărții înspre calupul lor tradițional. Apro-

po, Vieru intitulase inițial cartea cu dulcele *Albinuța*. „Aveți în vedere fluturașul varzei?” „Nu.” Și a scris pe copertă – *Albinuța*), *Abecedarul* lui Vieru, în frumoasă colaborare cu S. Vangheli și Lică Sainciuc (grafică), care au preluat ștafeta bătrânului Creangă, deveni cartea de căpătâi a neamului, menită pentru lecții de suflet în școală și în familie.

– Derji ego po dalișe!

În anul școlar 1994-1995 această irepetabilă carte didactică a fost extrasă din școală tacit – prin simpla introducere a... caietului didactic (așa-zis experimental).

Unul după altul sunt scoase Abecedarele din școală. Însă în aceeași școală și în sufletul nostru, mereu, rămâne cea mai rezistibilă carte didactică a lui Gr. Vieru – MARELE său ABECEDAR: poezia sa, întreaga-i creație poetică.

G. Călinescu, relevând caracterul inedit al fenomenului Eminescu în cultura noastră, scria că secole la rând, la acest neam, a crescut țeava subțire a crinului, prin care seva seculară a alimentat miracolul florii din vârf.

Grigore Vieru, poetul, are și el crinul său – și prin țeava subțire a plantei se strecoară, limpede ca lacrima, seva străbună din rădăcinuțele celor peste 4 mln. de strămoși ce-i stau la spate... 4 mln. de strămoși îi zac în țărâna Patriei. 4 mln. de rădăcini minuscule! Precum capilarele în corp omenesc, pic cu pic, adună sângele spre vene, spre artere până la aortă, iar aici inima să pompeze neobosit lichidul vital, așa, evident, și rădăcinuțele – milioane, din adânc de evi, se adună spre pivotul plantei, spre trunchiul firav de copăcel genealogic, răsărit deasupra țărânei, – un GRIGORE VIERU.

Și inima-i pompează, pompează din adâncuri vigoare, frumusețe, demnitate și dragoste de neam.

El, veșnic Copil, curat și plăpând, COPILUL CEL MARE al neamului.

Grigore **ITINERAR BIOGRAFIC** VIERU

1935 *februarie 14.* În satul Pererita (județul Hotin), așezat pe malul stâng al Prutului, se naște Grigore Vieru, în familia de țărani români Eudochia (născută Didic) și Pavel Vieru. La doar șase luni, viitorul poet rămâne orfan de tată, iar cel vitreg moare pe front, în cel de-al Doilea Război Mondial. În confesiunile de mai târziu, reunind, sub titlul *Lucrarea în cuvânt*, amintiri dureroase, poetul spune: „Sunt născut pe malul stâng al Prutului, în preajma Cernăuților, vis-à-vis de Miorcanii lui Ion Pillat. Satele noastre – și-al meu, Pererita, și-al marelui poet – sunt ca o comună mai mare despărțită de o apă; pe un mal se află părinții, pe celălalt – copiii lor, bătrâni și ei de-acum; pe un mal – sora, pe celălalt – fratele. Prin fundul grădinii noastre era gardul de sârmă ghimpată. [...] Dacă unii doreau și doresc să ajungă în cosmos, eu viața întreagă am dorit să trec Prutul. Am reușit să-l trec îngrozitor de târziu – abia în 1973. Cred că a fost cea mai fericită zi din viața mea.”

1942-1949 Urmează cursurile școlii primare și gimnaziale de șapte clase în satul natal.

1953 Este anul în care termină Școala medie nr. 2 din orașul Lipcani, după ani „desculți și flămânzi”, cum va mărturisi mai târziu, și se înscrie în toamnă la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău. Caietele de acum sunt pline de versuri, în special de inspirație populară, de o simțire lirică și dicție curată, care-i dau adolescentului de atunci certitudinea vocației literare. De precizat că poetul, care venea prin destin în linie metafizică eminesciană, nu citise încă pe Eminescu, total interzis atunci în Basarabia. Acest lucru avea să se-ntâmple abia în facultate.

* Textul pregătit de Daniel Corbu este preluat din volumul *Taina care mă apără* tipărit la Editura Princeps Edit, Iași, sub îngrijirea lui Grigore Vieru și a editorului Daniel Corbu.

- 1957** Student încă, debutează editorial la Editura Școala Sovietică, cu volumul de versuri pentru copii *Alarma*. Citește pe ascuns, „prin crăpătura băncii”, pe Eminescu (inclusiv ediția interbelică de articole politice), pe Blaga, Băcovia, Argezi.
- 1958** Absolvent al Institutului Pedagogic „Ion Creangă”, în cadrul Facultății de Filologie și Istorie din Chișinău.
- Îi apare, la aceeași editură, a doua carte de versuri pentru copii, *Muzicuța*.
- Devine membru al Uniunii Scriitorilor din R.S.S. Moldovenească.
- 1959** Se căsătorește (8 iunie) cu profesoara de română și latină Raisa Nacu, care-i va dăruia doi copii.
- Se angajează ca redactor la revista pentru copii „Scânteia leninistă”.
- 1960** Este redactor la revista „Nistru” a Uniunii Scriitorilor din R.S.S. Moldovenească.
- 1961** Referent la Uniunea Scriitorilor, apoi redactor la Editura Cartea Moldovenească, unde îi vor apărea în acest an două plachete de versuri pentru copii: *Făt-Frumos curcubeul* și *Bună ziua, fulgilor!* Este perioada lecturilor aprofundate și a căutării unei formule lirice proprii. Dezgustat de spectacolul social tot mai apăsător, își găsește propriul refugiu. De altfel, singur spune: „Caut să-mi găsesc echilibrul în literatura pentru copii și în cântec”.
- La 16 iunie se naște primul copil, Tudor, astăzi medic chirurg la București.
- 1963** Devine consultant la Uniunea Scriitorilor.
- La Editura Cartea Moldovenească văd lumina tiparului alte două cărți pentru copii: *Mulțămim pentru pace!* (versuri) și *Făgurași* (versuri, povestiri și cântece).
- 1964** Publică în revista „Nistru” poemul *Legământ*, dedicat poetului Mihai Eminescu, apariție care va îmbrăca forma unui eveniment pentru viața literară basarabeană.
- 1965** Cu o prefață de I. Druță, apare volumul *Versuri* (pentru cititorii de toate vârstele), pentru care va primi Premiul republican în domeniul literaturii și artei.
- Se naște, la 29 iunie, al doilea fiu al scriitorului, Călin, astăzi medic specialist în acupunctură.
- 1966** La Editura Lumina din Chișinău i se tipărește culegerea pentru copii *Poezii de seama voastră*.
- 1968** În acest moment, generația poetică '60 din România, cea care refăcuse punțile lirice cu generația interbelică, punți rupte de ideologia comunistă în întunecatul deceniu șase, se afirmase prin apariția unor cărți prestigioase, semnate de Nichita Stănescu (*11 Elegii* și *Necuvintele*), Marin Sorescu

(*Singur printre poeți și Poeme*), Adrian Păunescu (*Mieii primi și Fântâna somnambulă*), Ana Blandiana (*Persoana întâia plural și Călcâiul vulnerabil*), Ioan Alexandru (*Infernul discutabil și Vămile pustiei*). Din această generație, dar total rupt de atmosfera literară din România, face parte și Grigore Vieru. Anul 1968 va însemna, după aprecierea exegeților de mai târziu, un an de cotitură în destinul poetului care publică, tot cu o prefață de Ion Druță, o carte ce produce un veritabil reviriment în lirica basarabeană, considerată cea mai originală apariție poetică postbelică: *Numele Tău*. În câteva luni, cartea devine obiect de studiu la cursurile universitare de literatură națională contemporană. Este cartea care declanșează începutul unei sincronizări a poeziei cu cea scrisă în Țara-mamă. Trei poeme din volum sunt intitulate *Tudor Arghezi*, *Lucian Blaga*, *Brâncuși*, două sunt închinat lui Nicolae Labiș și Marin Sorescu.

La Riga, în traducerea semnată de Imant Ziedonis și Maris Ciaclais, apare prima culegere de versuri în letonă.

Apare prima monografie dedicată creației poetului, intitulată *Mirajul copieriei* și semnată de tânărul critic și istoric literar Mihai Cimpoi.

1969 Apare volumul *Duminica cuvintelor*, versuri pentru preșcolari (Chișinău, Editura Lumina).

1970 Este anul în care apar volumele: *Codrule, codruțele* (în colaborare cu Spiridon Vangheli), *Trei iezi* (Chișinău, Editura Lumina). După trei ani de așteptare apare și o carte pentru copii, *Abecedar* (în colaborare cu S. Vangheli, M. Aftenii). În confesiunile sale poetul spune: „Când am scris acest abecedar, eram încă constrânsi. Abecedarul școlarilor e ca lacrima curată. Am simțit nevoia acestui *Abecedar*, mărturisește poetul, pentru copiii care acum buchisesc. Să-i învățăm limba română de la această vârstă. Am fost atât de „lacom”, încât am introdus mai târziu, în abecedarul preșcolarilor, Albinuța, aproape toți scriitorii români clasici. Și Blaga, și Arghezi, și Stănescu, și Sorescu cu câte 2-4 versuri, care se pot silabisii și pot fi înțelese la vârsta preșcolarului. *Abecedarul* pentru școală l-am scris cu dragoste, în trei luni, într-o pădure, împreună cu Vangheli. Ne obișnuisem atât cu silabisirea, încât începusem să vorbim între noi în silabe”.

În volumul *Trei iezi* era cuprinsă poezia *Tricolorul* care a redeșteptat conștiința de neam a unei populații înstrăinate. Sub forma metaforei, al unui curcubeu cu trei culori, era cântat drapelul național, unic pentru toți românii. Cartea a fost retrasă din librării și dată la topit, iar autorul acuzat de naționalism. Foarte multe din cântecele pentru copii și pentru maturi au avut o largă audiență. Mai târziu va mărturisi: „Prin cântece puteam spune lucruri serioase întregii țări; ele au devenit foarte populare și îndrăznesc să spun că au ajutat la pregătirea revoluției spirituale din Basarabia”.

1971 În colecția „Miorița” a Editurii Cartea Moldovenească din Chișinău apare volumul *Cântece de dragoste* și tot aici antologia *Versuri*.

1973 La cei 37 de ani ai săi, poetul ia primul contact cu Patria-mamă. E vorba de o vizită în cadrul unei delegații sovietice, iar mărturisirea acestui prim contact e emoționantă: „Am cunoscut România abia în 1973. Mergeam prin Herestrău și citeam inscripțiile cu litere românești: «Nu rupeți florile! Nu călcați iarba!»». Citeam cu lacrimi, ca pe niște poeme; atât de frumoasă e limba noastră. Mi-a încolțit gândul să rămân în România, să cer azil politic. Dar mi-am dat seama că nu sunt realist. M-ar fi returnat la Chișinău și de acolo aș fi fost trimis în Siberia. Așa era convenția dintre cele două state, și autoritățile românești erau obligate să mă extrădeze. Apoi m-a cuprins un alt gând tainic: să plec ca turist într-o țară occidentală, să cer azil politic, să-mi schimb numele, să mă strecor în România, cu nume schimbat, și să mă așez la o stână ca ajutor de cioban, să pot respira cerul țării mele”.

La București, în afară de întâlnirea cu redactorii revistei „Secolul XX” (Dan Hăulică, Șt. Aug. Doinaș, Ioanichie Olteanu, Geo Șerban), îl vizitează pe Nichita Stănescu și în acele zile se pun bazele unei mari prietenii literare.

După ce vizitează independent, la rugămintă, mănăstirile Putna, Sucevița, Voroneț, Văratec, se întoarce acasă cu un geamantan de carte românească.

1974 Apare o altă carte-eveniment: volumul *Aproape*, poezii (Chișinău, Editura Cartea Moldovenească), o carte despre care critica literară va vorbi extrem de favorabil și de unde mulți traducători vor alege poeme.

Președintele Uniunii Scriitorilor din România, Zaharia Stancu, îi face o invitație oficială din partea Uniunii Scriitorilor, căreia poetul îi dă curs. Vizitează acum Transilvania, însoțit de poetul Radu Cârneli.

1975 Volumul *Un verde ne vede*, publicat la Editura Lumina, primește Premiul pentru tineret al R.S.S. Moldovenești.

1978 Grigore Vieru devine un poet român notabil în cadrul generației sale.

Prin apariția, la Editura Junimea din Iași (director Mircea Radu Iacoban), a volumului *Steaua de vineri*, cu o binecuvântare de Nichita Stănescu, este ruptă gheața tăcerii între scriitorii români de pe ambele maluri ale Prutului. Pe frontispiciul cărții, Nichita Stănescu scria: „Grigore Vieru este un mare și adevărat poet. El ne transfigurează natura gândirii în natura naturii. Ne imprimăvărează cu o toamnă de aur. Cartea lui de inimă pulsează și îmi influențează versul plin de dor, de curată și pură lui poezie”. Apare *Clopoțelii*, culegerea de cântece pentru copii, de Iulia Țibulschi, pe versuri de Grigore Vieru.

1979 Apar volumele *Mama* (Chișinău, Editura Literatura artistică) și *Albinuța*, cartea preșcolarului (Chișinău, Editura Literatura artistică). De atunci și până azi *Albinuța* se editează aproape anual, devenind cartea de căpătâi a preșcolarilor.

1980 Are loc întâlnirea providențială cu Doina și Ion Aldea-Teodorovici. *Iartă-mă* este primul cântec închinat mamei și care a dat alt curs activității

soților Teodorovici în plan componistic și interpretativ: redescoperirea valențelor cântecului patriotic în Basarabia. În timp se vor adăuga alți interpreți ai cântecelor pe versuri de Grigore Vieru: Tudor Gheorghe, Anastasia Lazariuc, Olga Ciolacu, Dida Drăgan, Mirabela Dauer etc.

Se tipăresc volumele *Fiindcă iubesc*, versuri (Chișinău, Editura Literatura artistică) și *Să creșteți mari*, culegere de cântece pentru copii.

1981 La Editura Albatros din București (director Mircea Sântimbreanu), în colecția „Cele mai frumoase poezii”, apare o selecție din lirica poetului sub numele *Izvorul și clipa*, cu o prefață a poetului Marin Sorescu.

1982 Este lansat, la București și Chișinău, filmul muzical pentru copii *Maria Mirabela* al cunoscutului regizor Ion Popescu Gopo. Autorul muzicii este Eugen Doga, iar autorul textelor Grigore Vieru.

1983 Moare mama poetului, Eudochia. În mormântarea se face cu preot, lucru aproape condamnat în acele timpuri. Iată mărturisirea poetului îndurerat: „În ziua când a murit mama, a murit în ochii mei întregul univers. În ziua când s-a sfârșit mama, mi-am dat seama că sunt muritor. Și m-am simțit orfan, în ziua aceea am hotărât să-mi dorm somnul de veci alături de ea. Mi-am pus chiar o piatră de mormânt alături de piatra ei funerară. Iată epitaful pentru mama: *Pierzând pe mama, îți rămâne Patria. Dar nu mai ești copil*. Iată și epitaful pentru mine: *Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi*.”

Umblau vorbe prin sat că am înnebunit. Nu se văzuse la noi în sat și nici nu se auzise ca cineva să-și pună chiar el numele pe cruce înainte de a muri. La sfințirea pietrelor funerare venise la cimitir tot satul ca la comedie. O mătușă de-a mea mă bocea ca pe un mort. Am vorbit în fața sătenilor. Iar copiilor care veniseră de la școală încolonați le-am explicat sensul epitafului *Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi*, pe care nu-l înțeleseră.”

Apar volumele *Poezii* (selecție și prefață de Mihai Cimpoi, Chișinău, Editura Literatura artistică) și, la aceeași editură, *Taina care mă apără*.

În traducerea lui A. Aslam, apare în limba tadjică (Dușambe), o antologie de poeme.

1984 Poetul își adună cele mai frumoase poezii și cântece, medalioane, secvențe publicistice în volumul *Scrieri alese*, prefațat de cel mai de seamă critic și istoric literar al Basarabiei Mihai Cimpoi.

Primele accente profund sociale în creația poetului se fac simțite mai ales în poemele *Un secol grăbit*, *Imn globului pământesc*, *Floarea soarelui*, *Poetul*.

De aici încolo, artistul, obligat de condițiile social-politice, devine un poet tribun. Într-un interviu, el mărturisește: „Eu sunt un poet liric, chiar tragic, prăpăstios. Abia aștept ca lucrurile să se reazeze în matca lor, pentru a reveni, la chemarea mea firească, la poezia lirică”.

Apare un studiu semnat de Mihail Dolgan, *Creația lui Grigore Vieru în școală*.

- 1985** Poetul împlinește 50 de ani. Dorește cu această ocazie să facă un spectacol literar-muzical la Palatul „Octombrie” (azi „Palatul Național”), însă spectacolul este interzis la cel mai înalt nivel.
- 1986** Volumul *Poezii de seama voastră* apare la Chișinău, Editura Literatura artistică.
- 1987** Se tipărește cartea *Cel care sunt*. Versuri, creionări, interviuri, note. Prefața și selecția textelor de Mihai Cimpoi, Chișinău, Editura Literatura artistică.
- 1988** În săptămânalul „Literatura și Arta” apare primul text poetic postbelic tipărit în Basarabia cu litere latine, semnat de Grigore Vieru. I se acordă cea mai prestigioasă distincție internațională în domeniul literaturii pentru copii: Diploma de Onoare Andersen.

În același an apare cartea de versuri *Rădăcina de foc*, la Editura Universul din București (director Romul Munteanu). Ediția e ilustrată de pictorul român Sabin Bălașa și beneficiază de prefața poetului Ioan Alexandru, care scrie între altele: „Un pom înflorit este acest minunat cântec din adâncurile ființei, numit Grigore Vieru, cel mai cunoscut și iubit de toate vârstele, poetul de pe malul Prutului, dintr-un sat din R.S.S. Moldovenească”. Cu acest volum, Grigore Vieru intră definitiv în conștiința cititorului român. Dintre cele peste douăzeci de cronici, de care beneficiază cartea, sunt de remarcat cele semnate de Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Gh. Grigurcu, Th. Codreanu.

Culegerea *Ramule-neamule*, cu muzica Iuliei Țibulschi, pe versuri de Grigore Vieru, apare la Editura Literatura artistică.

- 1989** Văd lumina tiparului volumele *Cine crede*, o culegere de interviuri, publicistică, poezii, melodii (Chișinău, Editura Literatura artistică), și *Spune-i soarelui o poezie* (tot la Editura Literatura artistică).

Grigore Vieru este unul dintre fondatorii Frontului Popular din Republica Moldova. El va spune public: „Nu fac parte din nici un partid politic. Doar din Partidul Limbii Române”.

Este ales deputat al poporului. Adunând în jurul său pe cei mai populari interpreți și compozitori de muzică ușoară din Basarabia, poetul întreprinde un turneu în Moldova de peste Prut. Artiștii sunt primiți cu lacrimi în ochi.

- 1990** Iese de sub tipar culegerea *Frumoasă-i limba noastră*, cuprinzând versuri pentru preșcolari (Chișinău, Editura Hyperion).

Poetul Grigore Vieru este ales membru de onoare al Academiei Române, după un *laudatio* rostit de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Poetul avea să spu-

nă: „Am vrut să ajung cioban la o stână din Carpați, dar Dumnezeu m-a ajutat să ajung la Academia Română”.

- 1991** iunie 28. La un spectacol în fața Teatrului Național din Chișinău, împreună cu alți scriitori (Leonida Lari, N. Dabija, I. Vatamanu etc.) a jurat pe Biblie: „Jur în fața lui Dumnezeu să nu vâr cuțitul în inima fratelui român de peste Prut și să nu fac pe placul Satanei, care ne-a tulămanit. Să lupt până la capătul vieții pentru Unirea cu Țara”.

Se tipărește volumul *Hristos nu are nici o vină*, poeme și cântece. Cuvânt înainte: Carolina Ilica. Selecție, îngrijire ediție și postfață: Dumitru M. Ion (București, Editura Orient / Occident).

- 1992** La Casa de Discuri „Electrecord” apare un disc de mare succes, *Răsai*, cu cântece pe versuri de Grigore Vieru, interpretate de Doina și Ion Aldea-Teodorovici. Pe coperta discului Tudor Gheorghe scrie: „Există în cântecele lui Ion Aldea-Teodorovici o disperare stăpânită, o sinceritate duioasă, o candoare înlăcrimată, care vine din indiscutabilul har al compozitorului și interpretului, pe de o parte, dar și din acea muzică ascunsă a versului atât de românesc al lui Grigore Vieru. Vă mulțumesc – și ție, Ioane, și ție, Grigore, și ție, Doina, pentru că v-ați întâlnit și v-ați înțeles, și v-ați iubit, și din întâlnirea, înțelegerea și dragostea voastră s-au născut aceste cântece ca niște lăcrămioare înmiresmând a simțire românească”.

Alte discuri la „Electrecord”: *Versuri* în lectura autorului; *Maria Mirabela*, cântece pentru copii pe versurile sale.

I se conferă titlul onorific „Scriitor al poporului din Republica Moldova”.

Academia Română îl propune pentru *Premiul Nobel pentru Pace*.

- 1993** La Galați, la Editura Porto-Franco, îi apare antologia de versuri *Curățirea fântânii*, prefațată de Vlad Pâslaru.

Vizitează, din nou, mănăstirile din Oltenia, la invitația și însoțit de I.P.S. dr. Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei. Într-un interviu oferit unei publicații, poetul spune: „Vin din Basarabia, unde noi, românii de acolo, nu suntem săraci de-avere, ci săraci de mângâiere. Mângâierea noastră e limba, datina, credința în Dumnezeu. Suferința noastră-i cumplită, căci ni s-a luat sufletul, dar Dumnezeu ne-a ocrotit. Dacă n-am putut apăra credința strămoșească în anii bolșevismului, sunt fericit că n-am întinat chipul lui Dumnezeu”.

Este ales membru corespondent al Academiei Române.

- 1994** La Editura Scrisul Românesc din Craiova îi apare antologia *Rugăciune pentru mama*, ediție îngrijită și prefațată de Tudor Nedelcea.

Apare *Doinatoriul* de Tudor Chiriac, creație muzicală, majoritatea versurilor aparținând lui Grigore Vieru.

În Basarabia, Partidul Agrarian renunță la imnul de stat *Deșteaptă-te, române*, trezind mânia poetului, care scrie: „Dreptatea istorică va blestema poezii și compozitorii care vor îndrăzni să ridice mâna asupra Imnului Național *Deșteaptă-te, române*, cocoțându-se ei în locul strălucirii și necesității lui istorice”.

- 1995** Cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani este sărbătorit oficial la București, Iași și la Uniunea Scriitorilor din Chișinău.

Apar două monografii dedicate poetului: *Poet pe Golgota Basarabiei*, semnat de Stelian Gruia, tipărit la Editura Eminescu, și *Grigore Vieru – omul și poetul* de Fănuș Băileșteanu, la Editura Iriana, București.

La Editura Minerva din București apare o ediție de poezii româno-spaniolă.

Este ales membru al Consiliului de Administrație pentru Societatea Română de Radiodifuziune.

- 1996** Apare volumul *Văd și mărturisesc*, versuri, aforisme și confesiuni (București, Editura Minerva, în prestigioasa colecție „Biblioteca pentru toți”).

Este decorat cu Ordinul Republicii la Chișinău.

În ziua Duminicii Mari (Rusaliile), poetul pune o piatră funerară comună (pentru mama și pentru el), cu următoarele epitafuri: „Pierzând pe mama, îți rămâne Patria, dar nu mai ești copil”; „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi”.

- 1997** Într-o ținută grafică deosebită, iese de sub tipar, la Editura Litera din Chișinău, volumul antologic *Acum și în veac*.

Primește premiul pentru poezie al Fundației „Scrișul Românesc” din Craiova, cu prilejul împlinirii a 75 de ani de activitate a editurii, participând, cu această ocazie, la simpozionul „Cartea, a câta putere în stat?”, alături de Eugen Simion, Mihai Cimpoi, N. Dabija, D. R. Popescu, Radu Voinea, M. Ungheanu, Fănuș Băileșteanu, C. Zărnescu, C. Cubleşan etc.

Se toarnă un film documentar despre Grigore Vieru, după scenariul lui Dumitru Olărescu și în regia lui Andrei Calășnicov.

- 1999** Apar volumele *Strigat-am către Tine* (Chișinău – București, Editura Litera Internațional) și *Izbăvirea* (Galați, Editura Press).

Apare un CD la București și Chișinău cu cântece pentru copii, muzica fiind semnată de N. Caragia.

- 2000** Este decorat cu Medalia guvernamentală a României „Eminescu – 150 de ani de la naștere”.

- 2001** Se reeditează cărțile: *Acum și în veac* și *Strigat-am către Tine* la Editura Litera Internațional din Chișinău.

Volumul de confesiuni și aforisme *Lucrare în cuvânt* apare cu o prefață de Mihai Cimpoi (Craiova, Fundația Scrisul Românesc).

2002 Întreprinde un nou turneu în SUA în perioada decembrie 2002 – ianuarie 2003, la invitația prietenilor scriitori.

2003 La Chișinău, la 15 februarie, la Sala cu Orgă, are loc spectacolul *Odiha lacrimii*, pe muzică clasică: Mozart, Beethoven, Ceaikovski, Bach, Shumann, Brahms, Chopin, Enescu, Porumbescu. Poetul debutează cu melodii populare.

La Editura Augusta din Timișoara, Adrian Dinu Rachieru îi îngrijește și prefătează un volum selectiv.

2004 La Editura Litera Internațional (București – Craiova), Grigore Vieru scoate antologia *Cât de frumoasă ești*, dedicată Mamei, Limbii Române și Iubirii „în creația poezilor români plecați la strămoși”. Prefața este semnată de academicianul Eugen Simion. Participă, cu binecunoscuta-i credință în valorile neamului, la manifestările naționale dedicate lui Ștefan cel Mare.

Theodor Codreanu tipărește monografia *Duminica Mare a lui Grigore Vieru*, Chișinău, Editura Litera Internațional.

Călătorește din nou în SUA, unde i se sugerează să rămână. La o astfel de invitație, poetul replică: „Dacă n-am murit la Chișinău de furia unei mașini, aici cu siguranță voi muri de dor”.

2005 Reeditează *Albinuța*, ilustrată de Lică Sainciuc.

La 70 de ani este sărbătorit de Academia Română și de Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de pretutindeni, de alte numeroase instituții. Universitatea Pedagogică „Ion Creangă” din Chișinău îi conferă titlul de *doctor honoris causa*.

La Teatrul Republican pentru Copii „Licurici”, sub conducerea directorului și regizorului Titus Jucov, este pus în scenă un autentic spectacol pentru cei mici, *Planeta de aur*.

La Palatul Național din Chișinău poetul este sărbătorit, la 70 de ani, printr-un spectacol de excepție, sub genericul *Mamă, tu ești patria mea*, cu invitați din Basarabia, România, Italia, Germania, Bulgaria, Rusia.

Participă la *Zilele Basarabiei și Bucovinei*, ediția I (24-27 martie), organizate de Primăria și Consiliul local Craiova, Cetatea Băniei fiind prima localitate din România care a organizat astfel de manifestări dedicate confrăților de dincolo de granițe. Cu această ocazie, îi este acordat titlul de Cetățean de Onoare.

2006 Participă la *Zilele Marin Sorescu*, ediția a VI-a (27 februarie – 1 martie), organizate de Primăria și Consiliul local Craiova, alături de Eugen Simion, Mihai Cimpoi, Adam Puslojici, Fănuș Neagu, Vasile Tărățeanu, Adrian

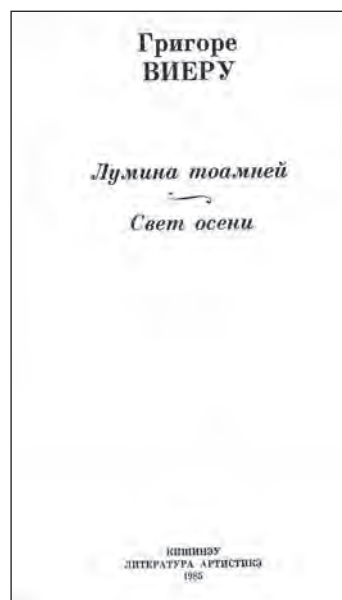
Păunescu, Mihai Ungheanu, Roberto Merlo, Mircea Micu, Victor Crăciun, Gr. Tr. Pop, Ilie Purcaru, Răzvan Voncu etc.

La cea de-a II-a ediție a *Zilelor Basarabiei și Bucovinei* de la Craiova (8 aprilie) se prezintă spectacolul literar-muzical *Strigat-am către Tine*, dedicat poetului.

Grigore Vieru a semnat sute de articole de critică de artă și literatură, articole politice și sociale. Creația sa lirică s-a bucurat de studii critice sau monografii, semnate, între alții, de: Mihai Cimpoi, Eugen Simion, C. Ciopraga, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, M. Ungheanu, D.R. Popescu, Adrian Păunescu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, S. Vangheli, I. Druță, L. Butnaru, N. Dabija, Theodor Codreanu, Stelian Gruia, Fănuș Băileșteanu, Ana Bantoș, Michael Bruchis (Israel), Eugeniu Coșeriu, Victor Crăciun, Liviu Damian, Viorel Dinescu, M. Dolgan, Ivan Draci (Ucraina), Gh. Grigurcu, I. Hădărcă, Claus Heitman (Germania), M. R. Iacoban, Carolina Ilica, Dumitru M. Ion, E. Lungu, N. Manolescu, Al. Mihailov (Rusia), R. Munteanu, Fănuș Neagu, Tudor Nedelcea, Emilian Galaicu-Păun, Irina Petraș, Petru Poantă, Ion Pop, Adrian Dinu Rachieru, Stanislav Rassadin (Rusia), Nichita Stănescu, Andrei Strâmbeanu, Arcadie Suceveanu, Alex. Ștefanescu, Răzvan Theodorescu, Gheorghe Tomozei, Andrei Țurcanu, I. Vatamanu, Teodor Vărgolici, Ion Ungureanu, Imant Ziedonis (Letonia), Daniel Corbu etc. Pe versurile sale au fost compuse câteva zeci de cântece. Între compozitori și interpreți se numără: Maria Bieșu, Mirabela Dauer, Tudor Gheorghe, Eugen Doga, Ion Aldea-Teodorovici, Petre Teodorovici, C. Rusnac, D. Blajinu, Tudor Chiriatic, N. Botgros, N. Caragia, Serafim Buzilă, Iulia Țibulschi, M. Dolgan, Ian Raiburg, Anatol Dumitraș, Mihai Constantinescu, Dida Drăgan, Doina Aldea-Teodorovici, Anastasia Lazariuc, Ionuț Dolănescu, Fuego, Ion Suruceanu, Iurie Sadovnic-Orheianu, Olga Ciolacu, Nina Crulicovschi, Nadejda Cepraga, Zinaida Julea, Ștefan Petrache, Maria Sarabaș, Lidia Bejenaru, Teodor Negară, Lidia Dolgan-Botezatu, Radu Dolgan etc.

Grigore Vieru a scris, de asemenea, și texte pentru opere muzicale aparținând unor mari compozitori: W. A. Mozart, Ludwig van Beethoven, F. Chopin, J. S. Bach, P. I. Ceaikovski, Ciprian Porumbescu, George Enescu. „Singura artă în care ar putea să încapă, întreg și neînghesuit, Universul este Muzica – spune Grigore Vieru într-una din confesiuni. Nu se știe unde este marginea lui Dumnezeu; dacă s-ar ști, am cunoaște atunci și marginea muzicii”.

2007 La Teatrul de poezie „A. Mateevici” din Chișinău poetul și regizorul Anatol Codru montează un spectacol original din versurile lui Grigore Vieru, intitulat *Strigat-am către Tine*. Academia de Științe a Republicii Moldova îi conferă titlul de *doctor honoris causa*. Cu această ocazie, poetul dă citire unui *Testament* care, în aceste vremuri potrivnice Limbii Române, are un mare răsunet în mediul intelectual basarabean. Tot în acest an poetul pri-

mește *Medalia de Aur* a Organizației Mondiale de la Geneva pentru Proprietatea Intelectuală.

Grigore Vieru este laureat a numeroase premii. Trei dintre ele sunt naționale: *Premiul de Stat al Republicii Moldova* și Premiile *Lucian Blaga* și *Tudor Arghezi*.

2008 1 martie. Prezent la Bojdeuca „Ion Creangă” din Țicău – Iași, la invitația prietenului Daniel Corbu, la manifestările ocazionate de ziua de naștere a humuleșteanului și 90 de ani de la punerea în circulație ca muzeu a Bojdeucii, Grigore Vieru va mărturisi public: „Spun cu toată credința și sinceritatea că fără Ion Creangă și Mihai Eminescu n-aș fi fost poet”.

Poetul participă activ, de-o parte și de alta a Prutului, la întâlnirile prilejuite de sărbătorirea a 90 de ani de la Unirea Basarabiei cu România (27 martie 1918). Cu acest prilej, popularizează un text cu valoare de profesiune de credință, intitulat *Al doilea Testament*.

La Editura Princeps Edit din Iași, în colecția „Ediții Critice”, împreună cu Daniel Corbu, își pregătește editarea operei în două volume: vol. I, *Taina care mă apără* (opera poetică), și vol. II, *Confesiuni necesare*.

* * *

2009 15 ianuarie. Participă la o manifestare culturală consacrată împlinirii a 159 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu, desfășurată la Cahul.

16 ianuarie. Revenind acasă, nimerește într-un grav accident rutier din preajma Chișinăului.

18 ianuarie. În urma celui de-al treilea infarct și a multiplelor traumatisme provocate de accident, ilustrul poet se stinge din viață.

20 ianuarie. În Republica Moldova ziua înmormântării poetului este declarată zi de doliu național. Zeci de mii de persoane îl petrec pe îndrăgitul poet în ultimul drum.

AUTORI

Mihaela ALBU, scriitor, prof. dr., Universitatea din Craiova, Romania. Redactor-șef al revistelor „Lumină lină. Gracious Light” (New York) și „Carmina Balcanica” (România).

Ludmila ARMAȘU-CANȚĂR, doctor în filologie, conferențiar universitar la Catedra de Literatură Română și Comparată a U.P.S. „Ion Creangă”, Chișinău.

Vasile BAHNARU, dr. hab., cercetător științific, Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău.

Ana BANTOȘ, conf. univ. dr., critic literar, director al Institutului de Filologie al A.Ș.M., Chișinău.

Ion BELDEANU, scriitor, redactor-șef al revistei „Bucovina literară”, Suceava.

Vladimir BEȘLEAGĂ, scriitor, Chișinău.

Sava BOGASIU, pseudonimul literar al preotului dr. prof. Mihail Milea, Buzău.

Iurie BOJONCĂ, poet, profesor de limba și literatura română, redactor-asociat la revista de limba italiană „Luogo comune” din Mogliano Veneto, Provincia Treviso, Italia.

Iulian BOLDEA, prof. univ. dr., decan al Facultății de Științe și Litere, Universitatea „Petru Maior”, redactor al revistei „Vatra”, Târgu-Mureș.

Cătălin BORDEIANU, prof. univ. dr., director al Bibliotecii Județene „Gh. Asachi”, Iași.

Gheorghe CALOTĂ, profesor, președinte executiv al Clubului Seniorilor din Învățământ, Brăila.

Dante CERILLI, poet, prof. univ., Roma.

Doina CERNICA, prozatoare și traducătoare, publicist-comentator la cotidianul „Crai nou”, Suceava.

Vlad CIUBUCCIU, om de cultură, publicist, Chișinău.

Daniel CORBU, scriitor, editor, Iași.

Luminița CORNEA, doctor în filologie, profesor, gradul didactic I, Colegiul Național „Mihai Viteazul”, Sfântu Gheorghe, România.

Nicolae CORNEANU, Întâistătătorul Mitropoliei Banatului.

Lucia CIFOR, conf. dr., Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza”, Iași.

Mihai CIMPOI, critic și istoric literar, filozof al culturii, doctor habilitat în filologie, membru titular al A.Ș.M., membru de onoare al Academiei Române, Președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Constantin CIOPRAGA (n. 12 mai 1916 – d. 2 februarie 2009), critic și istoric literar, membru al Academiei Române, Iași.

Theodor CODREANU, critic literar, prozator și eseist; profesor, Huși.

Traian T. COȘOVEI, scriitor, București.

Nicolae DABIJA, poet și publicist, membru de onoare al Academiei Române, redactor-șef al revistei „Literatura și Arta”, Chișinău.

Nichita DANILOV, poet și publicist, Iași.

Stelian DUMISTRĂCEL, prof. univ. dr., Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza”, Iași.

Dan DUNGACIU, analist politic, prof. dr., Universitatea din București.

George FILIP, Montreal, Canada.

Iulian FILIP, scriitor și publicist, Chișinău.

Silvia GÂLCĂ, inspector școlar, specialist principal la limba și literatura română, DGETS, Chișinău.

Grigore GRIGURCU, critic și istoric literar, București.

Horia Ion GROZA, poet, prozator și eseist româno-american.

Eugenia GUZUN, jurnalistă, București.

Ion HADÂRCĂ, poet, eseist, publicist, Chișinău.

Mircea Radu IACOBAN, scriitor, editor, Iași.

Dumitru IRIMIA, prof. univ. dr., Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza”, Iași.

Mioara KOZAK, prof., drd., Colegiul național „Unirea”, Târgu-Mureș.

Emilian MARCU, poet și publicist, Iași.

Nicolae MĂTCAȘ, lingvist, poet, publicist, prof. univ. dr., București, ex-Ministru al Științei și Învățămintului din Republica Moldova.

Ion MELNICIUC, doctor în filologie, conferențiar la Catedra de Limba Română, Lingvistică Generală și Romanică a Facultății de Litere, U.S.M., Chișinău.

Cornelia MUNTEANU, profesoară de limba și literatura română, grad didactic superior, Liceul teoretic „Dante Alighieri”, Chișinău.

Cristinel MUNTEANU, doctor în filologie, lector, Universitatea „Constantin Brâncoveanu” din Pitești, filiala Brăila.

Tudor NEDELCEA, doctor în filologie, cercetător științific I la Institutul de cercetări socioumane „C. S. Nicolaescu-Plopșor” Craiova al Academiei Române, președintele Fundației „Scrișul Românesc”, consilier la Patriarhia Română.

Ion PARANICI, filolog, Suceava.

Adrian PĂUNESCU, poet, publicist și om politic, București.

Marin POSTU, dr. conf., Catedra de Literatură Română și Teorie Literară, U.S.M., Chișinău.

Andrei PROHIN, masterand la Facultatea de Istorie și Filozofie (Universitatea de Stat din Moldova), profesor de istorie, Liceul teoretic „Nicolae Iorga”, Chișinău.

Victor PROHIN, scriitor și publicist, Chișinău.

Adrian Dinu RACHIERU, prof. dr., decan al Facultății de Jurnalistică, Universitatea „Tibiscus”, Timișoara.

Vitalie RĂILEANU, cercetător științific, Institutul de Filologie, A.Ș.M., Chișinău.

Aurelia RUSU, doctor în filologie, istoric literar și cercetător, cunoscut eminescolog, Marsilia.

Nicolae RUSU, prozator, publicist, Chișinău.

Eugen SIMION, dr., membru al Academiei Române, București.

Larisa SOLOMON, profesoară de limba și literatura română, grad didactic I, Liceul teoretic „Dante Alighieri”, Chișinău.

Petru SOLTAN, dr. hab. în științe fizico-matematice, prof. univ., membru titular al A.Ș.M., Chișinău.

Dragoș STOICA, publicist, București.

Andrei STRÂMBEANU, scriitor și publicist, Chișinău.

Constantin ȘCHIOPU, conf. univ. dr., U.P.S. „Ion Creangă”, Chișinău.

Alex. ȘTEFĂNESCU, critic literar, redactor-șef al revistei „România literară”, București.

Ion PACHIA-TATOMIRESCU, doctor în filologie, poet, prozator, critic și istoric al culturilor, publicist, traducător, editor.

Cristea Sandu TIMOC, scriitor, Banatul sârbesc.

Maria TOACĂ, redactor-șef adjunct al periodicului „Zorile Bucovinei” din Cernăuți.

Ștefan TUDOR, scriitor și publicist, Chișinău.

Mihai UNGHEANU (n. 1939 – d. 12 martie 2009), critic literar și om politic, București.

Cornel UNGUREANU, scriitor, critic și istoric literar, Timișoara.

Ion UNGUREANU, regizor, Chișinău.

Petru URSACHE, profesor, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași.

Spiridon VANGHELI, scriitor, Chișinău.

Lucian VASILIU, scriitor, director al revistei „Dacia literară”, Iași.

Diana VRABIE, conf. univ. dr., U.S.P. „Alec Russo”, Bălți.

Alexandru ZUB, director al Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași.

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN BUCUREȘTI

Burse pentru românii din jurul granițelor

Programul este dedicat exclusiv perfecționării academice, vizând studenți din anii terminali, masteranzi și / sau doctoranzi, pentru pregătirea lucrărilor de licență / masterat / doctorat. Bursele sunt distribuite astfel: Republica Moldova – 3, Ucraina – 1 și alte țări vecine în care există comunități de români (Bulgaria, Serbia, Ungaria, dar și din Albania și Macedonia) – 1.

Selecția se va efectua de către o comisie independentă de specialiști, în baza unui dosar de candidatură, care trebuie să conțină, printre altele, recomandarea din partea coordonatorului lucrării de licență / masterat / doctorat.

Data limită de depunere a dosarelor de candidatură: 15 iunie 2009.

Valoarea unei burse: 3495 Euro/persoană.

Numărul de burse acordate anual: 5 burse.

Domeniile pentru care se organizează evaluarea și selecția: cercetare și documentare.

Durata burselor: 3 luni.

Documente necesare pentru înscriere (dosarul de solicitare a bursei):

- formularul de înscriere ;
- CV;
- un proiect de cercetare;
- 2 scrisori de recomandare (de la coordonatorul lucrării și de la un alt profesor, de preferință un specialist pe tema propusă);
- copie după unul dintre studiile publicate în ultimii 2 ani într-o revistă de specialitate;
- perioada pentru care se solicită bursa.

Adresa la care se trimit documentele:

Institutul Cultural Român, Aleea Alexandru nr. 38, sector 1, București.

Persoana de contact: Ruxandra Sighinaș, **e-mail:** rsb@icr.ro; **telefon** 0040317100675

A se consulta Regulamentul general la http://www.icr.ro/icr/burse/regulament_general și http://www.icr.ro/icr/burse/Burse_cercetare

Continuă abonarea la revista „Limba Română”

Publicația noastră apare o dată la două luni, format carte, 208 pagini text plus 16 pagini color. Prețul unui număr de revistă este de 20 de lei (MDL). Abonamentele pot fi perfectate la oficiile poștale din întreaga republică, la agențiile Poșta Moldovei și Moldpresa (în catalogul publicațiilor revista are poziția 77075).

Relații la tel. 23.87.03 sau 23.84.58

ISSN 0235-9111

Limba ROMÂNĂ

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ